

Par

504

~~7. 14. 11. 8. r~~

APOPHTHEGMATVM
EX OPTIMIS
VTRIVSQUE LINGVAE
SCRIPTORIBVS
LIBRI VIII.

PAULI MANVTII STV-
do atque iudicis,

doctissimorum Theologorum consilio atque
ope, a nonnullis mendis vindicati, quae pium
& veritatis Catholicae studiosam Lecto-
rem poterant offendere.

EDITIO TERTIA.

COLONIAE,
Impensis Lazari Zetzneri.

MDCLXVI.

Juan de Pantoja
Ayuntamiento de Madrid

PROPHETHEGMATVM

EX OPTIMIS

VTRIVSQUE LINGVÆ

SCRIPTORIBVS

LIBRI VIII

PAULI MANVTII STV-

do æque industria,

doctissimorum Theologorum consilio atque
opere, à nonnullis mendis vindicati, quæ piura
& veritatis Catholicæ studiosum Lecto-
rem poterant offendere.

EDITIO TERTIA.

COLONIAE,

Impensis Lazari Zetzneri.

MDCCXCVI.

Grand Prieur

Ayuntamiento de Madrid

Por comisión del Sr. Abad de esta
Catedral de Madrid al Sr. Oficio Regio
en la villa de los Srs. Inquisidores de
esta ciudad que este libro conforme
al Índice no venia en el año de 1691
25. de 1691. Antonio de E.

INDEX PER- sonarum.

A Chemus	905	852 895. 896	
Aëtius poeta	690	Alexander Severus	618.
Adrianus Caesar	606	Alexander Sophista	848.
Adrianus Sophista	844	Alexu poeta	680
Aegyptii	456. 630	Alexinus Sophista	725.
Alianus Sophista	886	Alphonfus rex Arag.	918
Aeschines	835	Amasis rex Aegypti	686
Aeschylus	691	Anacharsis Scythæ	763
Aetolus quidam	128	Anaxagoras Clazom.	769
Afer orator	642	Anaxander	55
Africanus censor	675	Anaxandridas Leon.	58
Agasticles	1	Anaxarchus	711
Agatharchus pictor	720	Anaxilas	55
Agathocles	470	Anaximenes	685
Agésilauus rex	3. 165	Androclidus Lacon.	56
Agésilauus ephorus	52	Anscula quadam	715
Agostolu Cleombroti	43.	Annia	854
Agostolu Pausania	44.	Anylus	680
Agostrata	194	Annibal	330
Agrippinus	44	Anniceriu	900
Agri secundus	49	Antagoras poeta	163
Agri ultimus	50	Antalcidas	56
Agri Argivus	710	Antianira	898
Alcámenes Telecri	52	Antigenidas	690
Alcibiades	155. 502. 887	Antigonus rex Maced.	338
Alomanter M.	338 685	Antigonus secundus	478

): (2

I N D E X

<i>Antimachus poeta</i>	924	<i>Argens</i>	59
<i>Antiochus</i>	486	<i>Aristarchus Th. oedeta p.</i>	
<i>Antiochus ephorus</i>	57	<i>ter</i>	859
<i>Antiochus Epiphanes</i>	669	<i>Aristipus iussus</i>	494
<i>Antiochus tertius</i>	481	<i>Aristippus</i>	239
<i>Antiochus quartus</i>	ibid.	<i>Aristo</i>	60.728 883
<i>Antiochus sophista</i>	844	<i>Aristophan</i>	839
<i>Antipater</i>	480	<i>Aristoteles</i>	791.889
<i>Antipater Hieropolit.</i>	846	<i>Arim</i>	898
<i>Antipater Cyren.</i>	871.872	<i>Artocernis</i>	451
<i>Antisthenes</i>	750	<i>Artocernis alter</i>	454
<i>Antonius Pius</i>	611	<i>Aslepiades</i>	871
<i>M. Antonius</i>	576	<i>Asinius Pollio</i>	909
<i>M. Antonius orator</i>	922	<i>Astycratidas</i>	68
<i>M. Antonij familiaris</i>		<i>Arbeos Scytha</i>	458
<i>quidam</i>	695	<i>Atheniensis quidam</i>	648
<i>Appianus</i>	655 697	<i>Arhenodorus</i>	369
<i>Apelles</i>	717 893	<i>M. Attilius</i>	655.856
<i>Aratus</i>	724	<i>Attilius regulus</i>	657
<i>Arcadion a. lulator</i>	709	<i>Aufidius Modestus</i>	859
<i>Arcefilus</i>	166.716.784	<i>Octavius Augustus Cesar</i>	
<i>Archelaus</i>	472		368.637
<i>Archidamidas</i>	61	<i>Archelaus</i>	627
<i>Archidamus Zeuxidami</i>			B
<i>Archidamus alter</i>	65 (62	B <i>Assus</i>	638
<i>Archileonis mater</i>	185	<i>Bias Lacedamonius</i>	69
<i>Archyta Tarentinus</i>	726	<i>Bias Prienus</i>	748
	838.926	<i>Bibulus</i>	663
			<i>Bion</i>

PERSONARVM.

Bion Borysthenites	786	M. Castrilius	69
Bithys parasitus	713	Catilina	68
Bizantius quidam	651	Cato senior	543
Bonosus	630	Cato Visicensis	56889
Bos	853	Catulus	639
Braſidas	69	Qu. Catulus	647
M. Brutus	582 882	Catulus Luſtatius	571
Brutus iunior	635	Cephalus	886
Buri	160	Ceſcius	685
C		Chabrias	508
C. Acilius Metellus	568	Charillus ſive Charila?	139
L. Cacilius	695	Chilo Lacon	295
C. Caſar	905	Chiomata Ortuzontis uxor	
Caſſellius	631.6,9	736	
Caſſianus Indus	922	Chiroſophus	705
C. Caligula	588.867	Chryſippus	637.820
Callicratidas	86	M. Cicero, Tully pater	679
Callipedes hiſtrio	29	M. Tullius Cicero	420
Calliſtion	730	Cillicon	905
Calvinus Glaucia	637	M. Cincius	628
Cambyses	686	Cineſus	716
Campatus	638	Claudius Caſar	1390
Canna	736	Cleanthes Aſina	823
Canus ſibicen	860	Clearchus	89
Ant. Caracallus	616	Cleombrotus Pauſania	90
Carneades	790	Cleomenes Anaxandrida	
Cassius	578	90	
Cassius Severus	638.849	Cleomenes uxor	

I N D E X

Alcon	694	Damia	70
Clisophus Atheniensis adu- lator	712	Damonidas	70
P. Clodius	634	Darius	685
Collatinus	654	Demades orator	681
Commodus Aelius Verus	610	Demaratus	72
Constantinus Chlorus	869	Demetrius Antigoni	475
Corydus parasitus	714	Demetrius Cynicus	892
Cornelia Gracchorum ma- ter	737	908 922	
Cornificius	904	Demetrius Tharius	723
C. Cotta	923	Demetrius Thalerus	797
Corys Thracia rex	457	Demochares	903
Crantor Solensis	784	Democritus Milesius	825
G. Crassus	633	Demonax Cynicus	904 907
L. Crassus	667 668	910	
M. Crassus	578	Demonides	165
Crates Thebanus	729	Demosthenes orat.	438 873
Crispus Passienus	909	Demosthenes Mityl.	855
Cræsus Lydorum rex	687	Dercilidas	71
Ctesibius	851	Diocletianus	628
Curius	666	Diogenes	864. 868
Cypariorum mulieres	735	886. 891	
Cyrus maior	445. 883	Dion	471
Cyrus iunior	452	Diorysorus tibicen	851
D		Dionysius sophista	462 537
Damatia	187	Dionysius iunior	469
Damidas	71	Diphilus	880
		Delobella seruus	695
		St. Domitiano	605
		G. Demi-	

PERSONARVM.

C Domitius	539	Favor nus sophista	834
Domitius Afer	641	Fausus Sylla filius	633
M Drusus	658	C Fulgus	658
Duellius	852	C. Fimbria	658
E		Formus	630
E Merepes ephorus	74	Qu. Flavius	662
Epanetus	73	Flavius Virginius	924
Empedocles	637.822	Famina anus	738
Epanimondus	512	Frontinus	858
Epicharmus	462	A Fulvius	659
Epictetus	804	C. Furius Cresinus	661
Epicurus Atheniensis	850	Furnius	904
Eq. fo quidam	649	G	
Eteocles ephorus	156	G Alba orator	644
Euboidas	75	L. Galba parasitus	
Euclides	728	643.906	
Eudam das Archid.	75	Ser. Galba	881
Eudamonticus	350	Galienus	625
Eumenes	482	Gallus	973
Eutyreatidas	79	Gallus Iurise.	923
Eurpides	850	G. lo Syracusanus	459
F		Geradas Spartanus	116
F ab us Maximus	526	Aut. Geta	617
Qu Fabius	656 680	Glucias	673
Qu Fab us Minutius	666	Gnatena meretrix	728.887
C Fabricius	525 674	Gutgo	185
Fabricius	668		
Favor. nus philosophus	832		

I N D E X

<i>Gorgo Leonida uxor</i>	113	I	
<i>Gorgias Leontinus sophista</i>		I	<i>Ason Theſſalus</i> 693
692 726 840 900.902		<i>laſij</i>	901
<i>C Gracchus</i>	671	<i>Idathyrsus Scythia</i>	458
<i>Granius praco</i>	660	<i>Indarnus</i>	160
<i>Gyrtias</i>	186	<i>Ion ſophiſta</i>	833
H		<i>Iphicrates</i>	506
<i>Anno</i>	662	<i>Ithapherni uxor</i>	737
<i>Hegeſipp^o Crobelus</i>	509	<i>Iſchomachus mimus</i>	698
<i>Ant. Heliogabalus</i>	618	<i>Iſaus</i>	836
<i>Helius Mancius</i>	879	<i>Iſmenias</i>	860
<i>Heraclides ſophiſta</i>	847	<i>Iſocrates</i>	876.878
<i>Heraclitus</i>	822.890	<i>Iuba</i>	633
<i>Hernanius Pontius</i>	663	<i>C. Iulius Caſar</i>	122.393
<i>Hermocrates</i>	847	<i>Iulius Drusus</i>	671
<i>Hermogenes</i>	844	<i>C. Iulius</i>	632
<i>Herodes ſophiſta</i>	840	<i>Iulius Maximinus</i>	869
<i>Hieron</i>	80	<i>Iulia Auguſti ſiſta</i>	386
<i>Hieron</i>	461	<i>Iulianus</i>	870 882
<i>Hipparchia Metroclis ſo</i>		<i>Iunius Baſſus</i>	631.638
<i>ror</i>	805	L	
<i>Hippocratidas</i>	85	L	<i>Aberius</i> 695
<i>Hippodamus</i>	85	<i>T. Labienus</i>	665
<i>Hippodromus ſoph.</i>	847	<i>Labotus</i>	96
<i>Hippomachus aliptes</i>	681	<i>Lacedamonij</i>	1167
<i>Horatius</i>	654	<i>Lacedamonioru^m friſca in-</i>	
<i>Hortenfius orator</i>	666	<i>ſituta</i>	156
<i>Hydarnes</i>	860	<i>Lacon quidam</i>	142 864
			Laconum

PERSONARVM.

<i>Laconis</i> <i>Ἰωνίου</i> apoph- th:g. 142	<i>M. Livi</i> 606
<i>Lacinarum</i> apoph. 186	<i>Livius Salinator</i> 675
<i>Lacydes Arcefilii</i> fami- liari 166	<i>Lochadus Polyanida</i> 105
<i>Laydes</i> 166.790	<i>Longus Sulpitius</i> 630
<i>C. Lalius</i> 678	<i>Lucretia</i> 654
<i>M. Lalius</i> 644	<i>C. Laci</i> 923
<i>Lais Corinthia</i> 731	<i>Lucullus</i> 571 661
<i>Lamachus</i> 506	<i>Lycurgus</i> 105
<i>Lamia meretrix</i> 734	<i>Lycurgus orator</i> 684.874
<i>Lampis</i> 860	<i>Lysander</i> 121 692
<i>Laphyropola</i> 11	<i>Lysimachus</i> 479
<i>Larissai</i> 23	M
<i>Cn. Lentulus</i> 879	<i>Mæander</i> 95
<i>Leo Byzantius</i> 691.852	<i>Mantia</i> 676 (644)
<i>Leon Eurycratida</i> 99	<i>Manius Curius</i> 524.638
<i>Leonidas</i> 100	<i>T. Manlius Torquatus</i> 637
<i>Leonides</i> 319	<i>M. Antonius</i> 576 (659)
<i>Leontium</i> 731	<i>C. Marius</i> 569
<i>Leontychidas primus</i> 97	<i>Marinus tyrannus</i> 627
<i>Leontychidas alter</i> 98	<i>Martia Cato</i> 854
<i>M. Lepidus</i> 679	<i>Martius Coriolanus</i> 657
<i>Lepines</i> 901	<i>Maximinus</i> 624
<i>Lesbonax Mitylenasus</i> 892	<i>Medicus quidam</i> 727
<i>Libo</i> 672	<i>Medius parasitus</i> 899
<i>Licinius Varus</i> 641	<i>Megabates</i> 18
<i>Licinius</i> 540	<i>Megabyzes</i> 658 717
	<i>Melanthius</i> 903
	<i>Melanthus parasitus</i> 710

2:6 8

I N D E X

<i>C. Memmius</i>	678	<i>Olympius Alexandri mā-</i>	
<i>Memnon dux</i>	456	<i>ter</i>	736.888
<i>Menzander</i>	689	<i>Onomademus Chius</i>	683
<i>Menedemus</i>	717	<i>Q. Opimius</i>	676
<i>Menedemus Eretriēsis</i>	775	<i>Orbilus</i>	644
<i>Messala</i>	907	<i>Orontes</i>	456
<i>Metrocles</i>	805	<i>Orsines satrapes</i>	899
<i>Milo Crotoniates</i>	724	<i>Oscus rhetor</i>	910
<i>Myonides</i>	499	<i>Otho Salvus</i>	599.867
<i>Myōn</i>	769		
<i>Montanus</i>	908		
	N		
N <i>Acta Penarum</i>	908	P <i>Acuvius</i>	898
<i>Nimertus</i>	127	<i>Pa. daretus</i>	133
<i>Nea'ces</i>	722	<i>P. nta'eon</i>	716
<i>Nero Imp.</i>	599 694	<i>Panthoidas</i>	129
<i>Sex. Nero</i>	592 694	<i>Pasienus Paulus</i>	857
<i>Nero quidam</i>	636	<i>Papinianus</i>	862
<i>Nerva Cocceus</i>	606. 868	<i>Papyrius Cursor</i>	655
<i>Nestor</i>	649	<i>Parysatis Cyri</i>	455
<i>Nicander</i>	127	<i>Paulus Amylius</i>	540
<i>Nicetes</i>	836	<i>Pausanias Cappadox</i>	846
<i>Nicias</i>	712	<i>Pausanias Cleombroti</i>	129
<i>Nico meretrix</i>	730	<i>Pausanias alter</i>	131
<i>Nicostratus dux</i>	511	<i>Pausanichus</i>	716
	O	<i>Pauson pictor</i>	851
O <i>Cravins Casir Augu-</i>		<i>Pelopidas</i>	522
<i>stus</i>	868	<i>Pericles</i>	499.907.926
		<i>P. rse</i>	907
		<i>Perseus</i>	728
			<i>Perseus</i>

P E R S O N A R V M.

Pescennius Niger	615	Plistonax	135
Phlaxer	844	Piotinus philosophus	885
Philemon	632	Polemon	837
Philippides poeta	690.724	Poly leus	722
Philippus Macedo	323.653	Pollio	381.872 888
723 881.887		Poltys rex	457
Philippus orator	631 636	Polycratidas	137
L. Philippus	668	Polydorus Alcameni	136
Phliscus	849	Pompeius M.	402.680
Philoxenus poeta	690 713	M. Pompeius Marcellus	849
892.904		Pomponius Atticus	662
Philoxenus Pternosopi	713	Pomponius	679
Phlotimus	726	Populus Cianiensis	882
Pictor quidam	894	C. Popilius	571
Phaniscus	709	Poppa	735
Phocion Athen.	411 829	Portia minor	853
Phocionis uxor	735	Portius Latro	909
Phryne	732.884	L. Portius	669
Pisistratus	509	Portiena	654
Cn. Piso	877	Portus rex	348
Pittacus Mitylenaeus	747	Praxaspes	711
Pindarus	917	Probus	629
Piso	678	Proculius	925
C. Plautius Cos.	654	Proclus	846
Plancus	695.909	Prodicus	726
Plinius maior	856	Promethaeus	659
Plato	777.884.889	Protagoras Abderita	834
Plutarchus	194	Pratogenus	719
			Pfama

I N D E X

P ammenitus <i>Aegyptiorū</i>	Scipio Maior	33.640.867	
<i>rex</i>	686	Scipio Maluginensis 640	
Ptolemeus <i>Lagi F.</i>	473	Scipio minor 561.640	
P. Publicius	635	Scipio Nasica 669	
Publius	633	Scopas <i>Theſſalus</i>	721
Publiu natione <i>Syrus</i>	633	Scopelianus	837 884
Pyldes <i>hiſtrio Auguſti</i>		Secundus <i>Sophiſta</i>	839
Pyrrho, <i>Elienſis</i>	827 (696)	Seleucus	859
Pyrrhus <i>rex</i>	482	Semiramis	449
Pythagoras	821 871 885 906	Serbidius <i>Scauola</i>	868
Pythias	509.855	Sergius <i>Galba Imp.</i>	867
Pythius	897	Seruilius <i>Vacia</i>	924
Pytho <i>rhetor</i>	692	Seruilius <i>Geminus</i>	634
		M. Seruilius	672
		Sertorius	581
Q Virinus <i>sophiſta</i>	848	C. Suerus	664
Q T. Quintus	537	Suerus <i>Imp.</i>	613 711
		Sex. Titius	672
		Siculus <i>quidam</i>	647
R Emisus <i>Palamon</i>	850	Sigismundus <i>Imp.</i>	883
<i>Rhodijs quidam</i>	650.	Silenus <i>ſerex</i>	671
Romulus	653 (900)	Silus	678
P. Rutilius	664.882	Simon <i>Athenien.</i>	774
		Simonides	683, 688 890
S Aluius <i>Iulianus</i>	862	Socrates	206.726.865.894.
<i>Saturninus</i>	627	Sabidas	137. (897)
Scaurus	677	Solon	743
<i>Scauola Publii F.</i>	674	Soraniator <i>quidam</i>	688
<i>Scylurus Scythæ</i>	459 (881)		
<i>Scipio Aemylianus</i>	640.		

Sopho-

PERSONARVM.

<i>Sophocles</i>	885	<i>Thacus rex</i>	38
<i>Spartani</i>	142	<i>Thales Milesius</i>	741 878
<i>Spartacus</i>	630	<i>Thafis</i>	17
<i>Spartu</i>	160	<i>Theagenes lanuus</i>	905
<i>Spharus</i>	819	<i>Thaano</i>	195
<i>Spartina aruspex</i>	679	<i>Thea: idas</i>	30
<i>Stiipo Megariensis</i>	771	<i>Themistocles vates</i>	30
<i>Strabian colax</i>	851	<i>Themistocles</i>	487 901
<i>Strato Physicus</i>	829	<i>Theocritus Chiua</i>	708
<i>Strato philofophus</i>	240	<i>Theodorus</i>	872
<i>Stratovicus citharad?</i>	698	<i>Theodosius Iunior</i>	870
<i>Stratocles Atheniensis</i>	693	<i>Theodorus Atheos</i>	692. 834
<i>C Sulpitius</i>	663	<i>Theodotus</i>	639
<i>Sylarista quispiam</i>	646	<i>Theonia meretrix</i>	738
<i>Sylla</i>	573. 648	<i>Theopompus</i>	81
<i>Synoris Galata</i>	736	<i>Theophrastus Erefius</i>	797
T		<i>Thamenes</i>	693
T <i>Acitus</i>	629	<i>Therycion</i>	84
<i>Tarentini milites</i>	630	<i>Thessalus quidam</i>	649
<i>Tarquinius Superbus</i>	653	<i>Thrasea</i>	857. 872
<i>Taxilles</i>	346	<i>Thrafybulus</i>	692 (684
<i>Tectamenes</i>	83	<i>Thucydides Atheniensis</i>	
<i>Telecrus</i>	139	<i>Tiberius Casar</i>	585. 664.
<i>Telestia</i>	190		905
<i>Teres</i>	457	<i>Timon Athenidfsis</i>	505 725
<i>Testino</i>	673	<i>Timon Nican</i>	828
<i>Tentonium orator</i>	902	<i>Timotheus dux</i>	507
<i>Thain</i>	796	<i>Tiffaphernes</i>	9

INDEX PERSONARVM.

Titius quidam	696	Vestinus Cos.	599
Titus Vespasiani	604	Vibius Crispus	727
Trachalus	639	Fl. Virginus	924
Traianus	606. 866. 867	Virginus	858
868		Volurninus	661
M. Tullius /	658. 676	Vopiscus	652
Turbo, Adriani prefectus		Voacillus Pitholanus	634
724		X	
Turonius	384	X Anthippe	871
Tynnichus	155	X Xenanetus	507
U		Xenocrates Chalcedonius	
V Alentinianus	870	782	
Valeria	854	Xenophanes Colophonius	
C. Valerius	662	857	
Valerius Publicola	665	Xenophanes Lagi	474
Vargula	636	Xenophon	829
Varro Pauli collega	666	Xerxes	449
Varus, eques Rom.	908	Z	
Vatinius	634. 636	Z Eno Citraus	807
Vectius Valens	631	Zeno Eleates	826
Fl. Vespasianus	868	Zenobia	627
T. Vespasianus	868	Zeuxidamus	128
Vespasianus pater	600	Zeuxis	720
673		Zolus	887
Vespasianus filius	604		
Vespa Terentius	626	FINIS.	

INDEX SENTENTIARUM.

		ad speculum	809
A	B altero petatum al-	aduans libertas	664 904
	teri datum	adulante	711
ab ambiguo	698	adulatio	306.350 356.749
ab imitatione persona	676		753 802.852 896 908.917
ab impossibili	679	adulatio repulsa	387
ab inexpressato	431 642	adulatio recta	909
	645. 678. 647. 700 727	adulatio utilis	909
	728. 730. 734	adulator impius	711
abstinentia ducis	548	adulterium	116.295.338
absurda	907		651 752
absurde	913	adulterium in regni filio	462
ἀναρχία	767 (872)	ἀδύνατα	198
accurate potius quam sapere		amulatio	798
a carmine Homeri	714	anigmata	748
acerbe	434.442 443	aqua ita	99 107.492.666
a grassu minus periculi	397	aquila	496
acriter	767	assimatio praepostera	282
αἰσχρονομία	444	affabilitas	433 607.666
acule	111.889	affectata oratio	781
adde pusillum pusillo	814	affectatio	935.910
admonitio ciuili	808.809	affectus cohibiti	208
admonitio commoda	833	affectus privati	490.694
admonitio facilis	743	Agamemnone maior	520
admonitio grata	330	agere satagere	640
admonitio libera	336	agri modus	524
admonitio retorta	848	agricultura militari	450
admonitio ieris	353	albus asinna	638

Alex-

I N D E X

<i>Alexander Herculem con-</i>		<i>amicus insignis</i>	767
<i>tempfit</i>	347	<i>amicus verus & sincerus</i>	
<i>alicui curare</i>	501	199.210 216	
<i>aliena dulciora</i>	299	<i>amicorum communia</i>	350.
<i>aliena à causa</i>	642	<i>amicorum filies</i>	468
<i>al. us ali. prastat</i>	701	<i>amicitia</i>	419.744 783
<i>amanter</i>	637	<i>amicitia fiducia</i>	681
<i>amari sine contemptu</i>	202	<i>amicitia inultà inimicitia</i>	
<i>amator blandus</i>	734	205	
<i>ambiguè</i>	295 308 596.917	<i>amicitia regum</i>	480 746
<i>ambiguus morsus</i>	954	<i>amor</i>	552.760
<i>ambitio</i>	294.337 349.	<i>amor animi</i>	169
560.597		<i>amor castus</i>	231
<i>ambitio insatiabilis</i>	355	<i>amor gloria</i>	654
<i>ambitio notata</i>	70	<i>amor insanus</i>	457
<i>ambitio principum</i>	921	<i>amor mercedis</i>	633
<i>à men. lacio manifesto</i>	644	<i>amor ob malum</i>	505
<i>amicè</i>	24 661	<i>amor patria</i>	403
<i>amici</i>	561	<i>amor sui pi</i>	293
<i>amici exploratio</i>	127	<i>amor verus</i>	810
<i>amico fido nihil preciosius</i>		<i>amoris remedia</i>	799
448		<i>anathemata</i>	304 469
<i>amicu fidendum</i>	317	<i>anima immortalis</i>	235
<i>amicus</i>	347.774 811	<i>animò</i>	12 23 32 39.45.
<i>amicus rara res</i>	795	87.89.91.102.103. 104 123.	
<i>amicus consolator</i>	203.321	188.352.357 400 405.453.	
<i>amicus diligendus</i>	254	501.523.540.560 578. 573.	
<i>amicus in adversis</i>	769	575.627.656.660 735 769.	
		797 858.	816.

S E N T E N T I A R V M.

animus egrotus	833	860.907.925.	
animus imperturbatus	895	argute infeliciter	778
animus incorruptus	417	argutia muliebris	808
animus inexpugnabilis	525	argutia frânola	227.288
animus metus liber	255	argutia nugatoria	297
animus praesens	594	argutia supinastica	776
animus verè regius	349	arma indigna vi	514
animi aultus	304	arma nesciunt leges	408
animi lux	792	(704) arma non audiunt leges	570
animi vera bona	259.807.	armata timiditas	440
à nomine	703 704 728	armata virtus	267
ante mortem nemo beatus		armata prices	410
applausus	720	(745) armati dii	177
aptus	641	arrogantia	85.913.918.
apte	926	arrogantia felix	658.
apte retortum	473	ars alit ubiq.	594.
aqua pro vino	615	ars connivij	541.
aquila in nubibus	434	ars gubernandè	209.
arsana nulli committenda		ars imbellis	448.
ardetio	647	(744) ars inbonesta	287.
argute	7.21.30.43 45.47 54	ars inutilis	63 72 78.95.159
	59.61.70 77. 81.82 94.93.	ars exercitatio	719
	101.117 119. 129 130 138.	arte retortum	695
	142.143 145.146.147 150	artes	349
	152.154 158.163 191. 209.	artes inutiles	83 961.
	239 241.251.232.316.424.	artes superuacua	108.261
	548 .68. 714. 742 758.	artes regia	460 395
	771. 782 819. 839. 846.	artes rege indigna	356

* *

I N D E X

<i>affini umbra</i>	874	<i>aut vincere aut mori</i>	583
<i>assenso simulata</i>	430	<i>autoritas</i>	371 497.502.558
<i>assuescere malū</i>	778	<i>autoritas persona</i>	677 (614
<i>assuescendum optimū</i>	650	<i>auxiliū mutua</i>	853
<i>assuetudo</i>	838	B	
<i>assuetudo castigat</i>	225	B <i>Alncum sordidum</i>	703
<i>astatē</i>	118	<i>Calo xuocci magiūrat^o</i>	775
<i>athleta infans</i>	765	<i>barba non facit philosephiū</i>	
<i>attento</i>	810.816	<i>barba inuites</i>	340 (911
<i>avarē</i>	602.603	<i>barbari medici</i>	468
<i>avarus</i>	789	<i>barbaricē</i>	680
<i>avaritia</i>	293 434	<i>barbaries</i>	700.768
<i>avaritia delusa</i>	449	<i>bellum cum gr acc. i</i>	425
<i>avaritia in principe</i>	601	<i>bellum iniustum</i>	365
<i>avaritia non pecunia tantū</i>		<i>belli disciplina</i>	163
<i>audacia</i>	92.395 (257	<i>belli incertia</i>	66
<i>audacia ex periculo</i>	398	<i>belli studiū</i>	457
<i>audacia periculosa</i>	65	<i>benefacti pro liberū</i>	420
<i>audacter</i>	874	<i>beneficētia</i>	330
<i>Augustarum cultus</i>	623	<i>beneficētia conciliat amicos</i>	
<i>aurum in templū</i>	618	868	
<i>aurum index</i>	196	<i>beneficētia ultronea</i>	220
<i>aurum spretum</i>	524	<i>beneficium meritum</i>	308
<i>auri amor</i>	295	<i>beneficii oblitio</i>	792
<i>auri contemptus</i>	666	<i>benevolētia virtute parāda</i>	
<i>auro bene uti</i>	466	<i>benignē</i>	717 (337
<i>auro nil inexpugnabile</i>	328	<i>benignitas</i>	266.286.322
<i>auro pugnare</i>	653	604.795 851	

benigni-

S E N T E N T I A R V M.

<i>benignitas in quosvis</i>	792	<i>calumniā ex calumniā</i>	791
<i>bibacitas</i>	142 248	<i>calvitium accersitum</i>	387
<i>bibit & fugit</i>	695	<i>candidè</i>	253.355
<i>bibulus censor</i>	436	<i>candor</i>	134
<i>blandiloquium</i>	72.294	<i>canices</i>	142
<i>bona animi</i>	754	<i>canine mores</i>	287
<i>bona fortuna</i>	318	<i>canis conviciūna</i>	290
<i>bona fama</i>	737	<i>canis Diogenes</i>	300
<i>bona præcipua</i>	353 906	<i>capere fugiendo</i>	828
<i>boni similes dii</i>	293	<i>captatio</i>	793
<i>boni uti, mali abuti</i>	329	<i>cara</i>	618
<i>bonorum paucitas</i>	652 761	<i>carpendi morbus</i>	809
<i>bonum nactus ne mutet</i>	323	<i>carprores aliena fama</i>	461
<i>bos lyra</i>	708	<i>castè</i>	359.446.461 877
<i>breviloquentia</i>	781.805 837	<i>castigatio</i>	169
<i>breviloquentia sententiosa</i>	411	<i>Catonis testimonium</i>	561
<i>breviter</i>	66	<i>causatio</i>	399
<i>brevi a vi</i>	610	<i>cautè</i>	918
<i>brevi potestas</i>	614	<i>cauè scribendum</i>	920
	C	<i>cautio</i>	503
C <i>Ca percontatio</i>	794	<i>cautio adversus omnia</i>	506
<i>Casari innocens</i>	605	<i>cautio sui</i>	201
<i>Casari affabilitas</i>	604	<i>cautio tuta</i>	715
<i>calceus quæ torquet</i>	542	<i>celeritas conficiendi</i>	396
<i>callidè</i>	10.28.38 138 176	<i>celeritas inepta</i>	718
	443.571.576.684.733	<i>Censor bibulus</i>	436
<i>calumniā</i>	80	<i>certamen argentarium</i>	729
<i>calumniā cicatrix</i>	899	<i>certamen urbe regium</i>	346

* * *

I N D E X

certare cum rege	706	clypeus Ro. Fabius	680
chori tres	173	coacta	919
cibus	839	calibatus damnatus	114
cicer pro Cicerone	420	cornatio virtutu	761
citharædi mali 700 702.707		eritus moderatus	115
citò nata non durant	720	celosi fragmenta	845
ciuium charitas	920	cornu	119
ciuium cultio	586	comites in uenatu	451
ciuium	394	comites in principe	868
ciuilitas prudens	511	comites in pollicendo	923
ciuilitate 77 345 351 378.		comites sermonu	923
473 501.510.539 796 835.		comitatu exemplum	57
875.893		comiter 139.222.255 452	
ciuitas lupanar	703	comædia libertas	233
clamosus orator	420	conmiseratio in malu	727.
clamosi	873	commoda interpretatio	372.
claudus.	190	commode dicere	779.
claudi salares	898	communitas 108 170.176.	
claudicatio honesta	636	compilari	674.
clemens victor	538	comparatio carminum Ho-	
clementer 24.43 74 327.		mericorum	355
364.368.372.377.389.406.		concessu abuti	263
452.536 583 592.613.620.		concordia 691.754.836.	
628. 653. 666. 747. 869.		concordia fratrum	459.
870. 921.		confessio libera	124
clementia 607.910		confessio per ironiam	643
clementia simulata 425		confidenter	924
elodiscare 637		coniugium 751 760 786	
			6911147

S E N T E N T I A R U M.

coniugium par	748	conuicium mutatu in peius	
coniugium tranquillu	919	638	(445)
coniugij mol:stia	898	conuiciu in tandem retortu	
coniuncta vires	491	conuicium retortu	672:838
conscientia paritas	196	conuicia anticularum	837
consiariius	647	conuicia contempta	526
consilium in bellu	177	conuictor utili	325
consilium multorum	612	conuicia ultronens	729
consilium optimum	550	conuicia pudica	581
consilium precipitatu	415	corpus homini umbra	885
consilium presens	371	correctio	738.813.818.861
consilium prudens	487	correctum in peius	675
consilium tutum	531	corruptela	622 (438)
constanter	16.52.618.869	corruptela munerum	414
constanti:	871	crassa iudicia	902
consul ridiculus	557	crassa iudicia	902
consulatus breui	427	crassa veritas	650
consulatus maiestas	529	crimen retortum	488.668
consultor, no calumiator	439	crimen tectum	435
consuetudo	762	cruelitas	376
continenter	13 14 16 53.63	cruelitas tecta	587 (869.
continetia	344 766 808 852	crueliter	587.589.593.658
contumeliose	640	cu' citra odarati	379
conuena	702	cutus	389
conuictus improbus	395	cultus animi	221 228 744
conuictus arguit moris do-		cultus Augustarum	623
mina	386	cultus diuorum	819
conuictum aperitum	485	curia	706

I N D E X

<i>cunctanter dare</i>	302	<i>delicia indigna principis</i>	354
<i>cunctatio</i>	527	<i>delicia versa in amarorem</i>	
<i>cunctatio mala</i>	218	<i>delicia spreta</i>	300 (597)
<i>cura militaris</i>	572	<i>deliciarum contemptus</i>	407
<i>cura proposita</i>	264	<i>depravatio nominis</i>	705
<i>curare frivola</i>	553	<i>depravatum</i>	639
<i>curatio morbo gravior</i>	569	<i>desperatio</i>	410
<i>curiositas</i>	213.214 609.650	<i>destitutus undiq;</i>	596
784.799		<i>Deus imitandus</i>	206
<i>cynicò</i>	773.911	<i>Deus omniscius</i>	742
D		<i>Deus insepultus</i>	888
D <i>arte iudicet artifex</i>		<i>Dei arcana consilia</i>	559
335.717		<i>Deo debetur gratia</i>	692
<i>debere & mentiri</i>	907	<i>dextrè</i>	630
<i>decorum</i>	94.134.697.700	<i>dexteritas Cesaris</i>	604
<i>decorum persona</i>	227.664	<i>dij armati</i>	1,7
<i>decorum ubiq; servandù</i>	286	<i>dij miseri</i>	716
<i>dediscere</i>	755	<i>dij Vni & Suasio</i>	493
<i>dediscere mala</i>	756	<i>dialectica</i>	820.864
<i>deformis ingeniosus</i>	644	<i>dicacitas molesta</i>	410
<i>deformitas exprobrata</i>	423	<i>diffidentia</i>	504.671
<i>degenerare</i>	777	<i>dignitas</i>	613
<i>degeneratio</i>	65.184.312.867	<i>dignitas industrià parta</i>	470
<i>degeneres</i>	512	<i>dignitas vilescit in plures</i>	
<i>delicatus reus</i>	637	<i>diffusa</i>	339
<i>delicia</i>	118.235.295.305	<i>diligentia morosa</i>	-18
456.756		<i>discendi aviditas</i>	813.815
<i>delicia amolliunt</i>	446	<i>disciplina e. vili</i>	27
		<i>disci-</i>	

S E N T E N T I A R U M.

disciplina militariū 541.565	duces præcipua victoria spes
disciplina puerorū 170 (267	ducum prudentia 851 (319
disimulanter 136.642	E
disimulatio 301.643	E Brietas 748
dives indoctus 265 895	Ebrietas loquax 592
divinatio 200 679 723.826	ebrietati condonatur 465
divinatio futurorū 408 (914	educatio 105 290
divinatio vana 906	educatio frugali 267
divitia 688.787	electio magistratum 756
divitia immedica 579	è linea iudicare 739
divitiarū cōtemtus 107.904	eloquentia populari 438
divitiarum usus 246	eloquentia victrix 507
diviarum cultus 829	eloquentiā victor, non cau-
docilitas 751.782 786	sā 494
doctrina sine moribus 311	eloquentia certamen 684
doctrina quib paretur 793	eloquentia viri 483
doler disimulatus 288	emta 708
dolus dolum vincis 530	error correctus 302
domini præsentia 649	error iuvenili ibid.
dos regum 612	error meriti cōdonatus 528
duas us sedere sellis 428	eruditè 928
dure 615	eruditio 317.794.901
dux bonus 132 507	eruditio studio virali 805
dux egregius 509 515	eruditio utilis 243 246
dux aliorum servator 522	248
dux omnia facit 567	ex absurdo 648
dux & idem miles 405	ex alta iudicia 709
dux usu verum callidus 541	exactio moderata 486

* * *

I N D E X

exaggeratio	876	extra causam	496
ex alij exemplum	764 780	exul in patriam iure	441.
ex ambiguo	643 686.709.	428	
715. 730. 731		ex verbu aliter exceptu	675
exoptio iocosa	625	ex vocum affinitate	701
excusatio	643	F	
excusatum in peius	640	F abula populi	503
exempla insignia	283	facere praestantius quam	
exempla sapientum	775	dicere	648
exemplum duciu	353	facetum	821
exemplum reciprocum	890	faceta exprobratio	382
ex eodem ore frigidum &		faceta rapacitum	468
calidum	434	facere 20. 22. 26. 31. 94. 217.	
exercitatio	118 781	261. 291. 303 310 363. 527.	
exercitatio moderata	733	528. 562. 699. 801. 821 827.	
exercitatio pro condimento		828. 838. 845. 846. 852.	
167		860. 864. 887. 893. 906.	
exercitus prada aptus	531	908. 916. 921	
exitium excusatum	480	factum iudicium	329
auxilium optabile	701	factum	148
auxilium utile & fetiv	290.	factum severe	149
conimmerfione 712	(491	facta dictu potiora	655
ex yfalu verbu retortu	678	o factu iudicium	210
exmutata litera	706	factu o vitata	558
ex nomine	713	factioes & fodalitates	494
exordium ab atate	430	fama quomodo paranda	
experientiis	76	209	
extemporatiu dictio	873	fames condimentu	454. 474
* * *		fame	

S E N T E N T I A R V M.

<i>fame vincere</i>	421	<i>fides hostium legati seruati</i>	
<i>famulitium superfluum</i>		<i>ta</i>	602
870		<i>fides uxoriam</i>	524
<i>fistula</i>	756	<i>fiducia</i>	339.451.488
<i>fatui omnia licent</i>	455	<i>fiducia artium</i>	682.690
<i>fauor arte captatus</i>	447	<i>fiducia aetatis & orbitatis</i>	
<i>fauor regum temporarius</i>		<i>660</i>	
456		<i>fiducia benefactorum</i>	227
<i>felicitas</i>	573	<i>fiducia euentus</i>	352.534.
<i>felicitas intractabilis</i>	781	<i>539</i>	
<i>felicitas timidos facit</i>	365	<i>fiducia fallax</i>	418
<i>felicitas vera</i>	744.753	<i>fiducia meritorum</i>	519.535
<i>feliciter</i>	25	<i>fiducia senectutis</i>	659
<i>ferocia</i>	780	<i>fiducia sui</i>	393.450.525.
<i>festina lente</i>	389	<i>574</i>	
<i>festinatio</i>	219	<i>fidus amicus</i>	448
<i>festiuum</i>	290	<i>filius decorum quod</i>	342
<i>festiua negatio</i>	383	<i>filius improbus</i>	550
<i>festiue</i>	602	<i>filius patri similis</i>	576
<i>festiuiter</i>	358.699	<i>filius solatiium mortis</i>	613
<i>festum semper sapienti</i>	320	<i>finis uita spectandus</i>	518
<i>fidenter</i>	32	<i>fiscus lien</i>	868
<i>fides erga patriam</i>	679	<i>fœmina mascula</i>	118
<i>fides in milite</i>	600	<i>fœminarum osor</i>	296
<i>fides amici</i>	364	<i>fœmineus sexus ad omnia</i>	
<i>fides in deditum</i>	347	<i>docili</i>	229
<i>fides in duce</i>	418	<i>fons malorum</i>	785
<i>fides in hostem</i>	325	<i>forma</i>	757.787.799

I N D E X

<i>fortiter</i>	19 31.50 66.67 69	<i>fugaliter</i>	16.74.111 153
	70.81 101.102.104.119.133		168.883
	150 151.154 155 159.186	<i>ucus utiliu</i>	464
	187.188 189.190 191.192	<i>ucus non credendum</i>	333
	193 443. 562. 572. 581	<i>ucata</i>	732
	598. 665. 687. 693. 769	<i>fuga excusata</i>	439 478
	734.825.826.848.871	<i>fugenda qua in vita</i>	206
	872. 882 922	<i>fugiendo capere</i>	828
<i>fortitudo</i>	758.914	<i>sumi venditor</i>	623
<i>fortitudo intempestiva</i>	3.0	<i>funeris cura</i>	223
<i>fortitudo vera</i>	554	<i>furacitas</i>	299
<i>fortuna</i>	693	<i>furandi ars</i>	171
<i>fortuna adversa prudentes</i>		<i>furax</i>	636
<i>facit</i>	447	<i>furax magistratus</i>	674
<i>fortuna ceca</i>	798	<i>fures magni</i>	906
<i>fortuna invidia</i>	324	<i>furta sententiarum</i>	910
<i>fortuna vicissitudo</i>	476	G	
<i>foram</i>	767	G <i>Arruli</i>	461
<i>frater marito potior</i>	737	<i>gattu itui</i>	472.775
<i>frat um huiusmodi</i>	482		810.811.812
<i>frenum recep. um</i>	535	<i>gaudium temporarium</i>	429
<i>frvola</i>	912	<i>generose</i>	2 14 68.70 71
<i>frvola quæstiones</i>	8.0		79 80 136. 149.150 153
<i>fugalitas</i>	228 215 216 220		164.193. 536.543.751
	222. 228. 225.300 340	<i>genus</i>	752
	389 513 521 541 561	<i>genus prudendum</i>	786
	564.726 755	<i>gesticulatio</i>	892
<i>fugali. as regia</i>	471	<i>gestus</i>	839
			<i>gladia.</i>

S E N T E N T I A R V M.

gladistorū immanitas	904	helepolu	475
gloria	515.563	Herculem contempfit Alexander	347
gloria ducū	492	hic est ille	282
gloria ex benefactū	823	hilaritas in convivio	814
gloria p̄stior pecuniā	51.	hilaritas in festū	779
gloria amor	884	hilaritas in morte	230
gloria stimulus	363.396.500	hilaritas in re tristī	230
gloria studium	487	Homerus	848
gloria testā	263.291	Homeri laus	896
gloria vitā charior	346	homeritorum carminū comparatio	355
gloriosē	122	homo	827 858
Gracorum mores	673	homo rarus inventu	291
gratē	535	hominū ingenium	262
gratior est pulchro veniens ē corpore virtus	812	homines non homines	290
gratitudo	204 331	homines pecudū similes	279
gratitudo principū	384	homines pauci	306
grave damnari ā probū	559	honesti labores	608
graviter	3. 4. 16. 17. 20. 26 29. 30 32. 50. 52. 57. 82 101 103. 139 146 147 189 380 444 529 537. 616 743. 746 754 769. 770 790 811 821. 822. 824 865 916 931	honor detractus	835
H		honor potior mercede	656
H eredipeta	673	honor p̄ccio p̄ior	665
harmonica vita	827	honor alit virtutem	549
		honoris arti habitus	475. 562
		honoris artu	722
		honoris eruditioni debitus	
		883	
		honor negatus	390
		honor	

I N D E X

hominis non semper hīdem	immortalitas	778.787		
404.547	impar principatus	608		
honor promeritus iuuat	imperare difficile	628		
406	imperator castus	533		
honor virtutis	545.754	impertose	350	
honor virtuti habitus	772	imperium breue	627	
bestia aut perdendus, aut	imperium humanum	887		
demerendus	663	imperium in liberos	499	
hostis populi	589	imperium nescit pietati		
hostis peccidus	579	iura	402	
humane	652	impertitia	796	
humanitas cūcurat optimè	529	impiè	589.617.626.834.	
529	humanitas fratrum	482	impietas	313 (915)
humanitas plus valet quā	humanitas plus valet quā	449	impietas felix	468
ui	449	impigre	19	
humaniter	14.28 40.60	improba	52	
104.356.535	hydropticus	633	improba cura	569
hypocriſis	286 343	improbitas	658.843	
I		impudencia	588	
Atlantia elusa	528	impudicitia	670	
iacitura felix	807	impietas	545	
ignauis non expectandi	499	impunitas mala	543	
ignauia	537	incessus decorus	426	
ignota loqui	288	incorruptè	34.88	
ilio mala	202	incorruptus animus	417	
imitatio	721 844 895	indecora	752.775	
imitatio mala	697	in deterius omnia	738	
		indocilis	788	
		indoc		

S E N T E N T I A R V M.

<i>indoctus</i>	798	<i>in nobis est ut bene aud.</i>	2.
<i>indoles</i>	867	<i>mus</i>	325
<i>indoles agili</i>	338	<i>innocentia</i>	782
<i>indoles erecta</i>	213	<i>innocent a illibata</i>	889
<i>indoles excelsa</i>	251 393 403	<i>innocentia tuta</i>	788
<i>indules in puero mira</i>	578	<i>in pusillum</i>	426
<i>indoles malefica</i>	587	<i>insania genera</i>	283
<i>industria</i>	178.614.624.815.	<i>insania nota</i>	812
	839.847 861.862.	<i>in senem</i>	435
<i>industria lucrosa</i>	661	<i>insolenter</i>	364
<i>industrie</i>	95	<i>insolentia</i>	199
<i>inexpectato</i>	486	<i>institutio</i>	483 492.681.878
<i>insania non deletur</i>	591	<i>institutio l. herorum</i>	890
<i>ingeniosè</i>	252.689	<i>institutio recta</i>	246
<i>ingeniosi</i>	903	<i>integè</i>	52 55 78 95 116.
<i>ingenia erecta</i>	798		615.919
<i>ingenium</i>	889	<i>integritas</i>	352.495.684.807
<i>ingenium parvum</i>	433	<i>integritas damnata</i>	496
<i>ingenuè</i>	354.581.627.763	<i>integritas militum</i>	692
<i>ingratitude</i>	382.408.490.	<i>intempestina</i>	507
	642.658	<i>intendendum in honestis</i>	
<i>ingratitude tolerata</i>	326	<i>dio</i>	221
<i>inhumaniter</i>	505	<i>interpretatio</i>	424
<i>inimici utiles</i>	683	<i>interpretatio commoda</i>	
<i>initari non est satù</i>	289		341
<i>initiatio</i>	752	<i>interpretatio sinistra</i>	834
<i>initium bellum</i>	699	<i>in terræ prælio apparet</i>	
<i>inijtis obstandum</i>	822	<i>virtus</i>	577

I N D E X

<i>intrepide</i>	23	<i>iocus in mortuum proprium</i>	
<i>invidia</i>	47 633.753.789		839
<i>invidia elevat</i>	579	<i>iocus in morte</i>	319.604
<i>invidia fortuna</i>	324	<i>iocus in mortuum</i>	598
<i>invidia i. alium derivata</i>		<i>iocus in principem retor-</i>	
465		ius	381
<i>invidia ob benefacta</i>	553	<i>iocus in sanus</i>	590
<i>invidia quomodo vitetur</i>		<i>iocus intempestivus</i>	669
<i>inexpectatio</i>	486 (546	670.709	
<i>iocari in seipsum</i>	367	<i>iocus iulubri</i>	777
<i>iocose</i>	374 633 859 916	<i>iocus iulubrosus</i>	676
<i>iocus ab absurdo</i>	638	<i>Iovis filius</i>	737
<i>iocus ab ambiguo</i>	317.376	<i>ira</i>	200 915
423 636 *		<i>ira brevis</i>	903
<i>iocus ab inexpectato</i>	298	<i>ira impotens</i>	662
<i>iocus crudeli</i>	599	<i>ira sapientia</i>	826
<i>iocus e fabula</i>	672	<i>ira remedium</i>	369
<i>iocus ex addito</i>	437	<i>ira subducenda occasio</i>	458
<i>iocus ex depravatione</i>	586	<i>iraundia</i>	843 844
<i>iocus ex Homero</i>	602	<i>ironia</i>	641
<i>iocus obliquus</i>	428	<i>irrisio</i>	436 639 669
<i>iocus ex nomine</i>	433.592	<i>irrisio contempta</i>	304
634 668 820		<i>irrisio retorta</i>	678
<i>iocus ex similitudine vocis</i>		<i>index attentus</i>	333
429		<i>index incorruptus</i>	352.456
<i>iocus ex specie corporis</i>	673	<i>index non accusat</i>	564
<i>iocus ex vocabulo</i>	327	<i>index severus</i>	334
<i>iocus in morbo</i>	326	<i>indicare de arte aliena</i>	719
		<i>iudicium</i>	

S E N T E N T I A R V M .

indiciū incorruptū	347	leges	746 768 919
ingulare mortuos	776	legum autoritas	62 131 202
iuvenum est dialectica	822	le. m̄ multitudo	78, (748
iustē	5. 9 28 32 33 43. 47	le. um observatio	822
50. 55 61 86. 100 102 452		lenitas	226 314. 337 361
481 489 557. 607 674			384 391 494 601. 920
761 882 918		lenitas mala	319
iustitia	545	lenitas mira	390
iustitia dirimit fines	406	lenitas prava	180 591
L		lenitas principii	383
L abor	81, 816	lenitas regia	474
lacryma fera	531	leniter	22 473 557. 86
Lamia xacretrix	476		98. 629
Lamia regis	476	lenocinium virtutū	238
largisio	653	lepide	48 58. 69 96 99.
larvas in se Fari	886		101. 131. 154. 161 221. 225
Latinus gracē	549		240. 241 242 243 254.
laus ab hominibus	125		257 287 289 369. 373.
laus a laudati	7 4 851		37 379. 471. 602 605.
laus conciliat amicos	725		608. 626. 669. 683. 69. 0
laus immodica	311		773 846
laude incorruptus	726	lepide negare	373
laudes depravata	439	liberalitas	339 340. 348.
laudando vituperare	702		349 76 787
lauticia	250	liberaliter	12
lectio morosa	290	liberalitas nimia	264
lectio utilis	799	liberalitas regia	361. 4) 1
lectio in utilitas	8, 7		463
			libera

I N D E X

<i>libera monitio</i>	682.683	<i>libertas vera</i>	258
<i>liberè</i>	17 50.143.148 156.	<i>librorum multitudo</i>	866
	247 250.252. 259. 292.	<i>licentia</i>	144.161
	274 305.381.522.38 560.	<i>licentia principum</i>	593 616.
	567 576. 585. 590. 594.	<i>lingua</i>	767.797
	599. 610. 612. 617. 624.	<i>lingua lubrica</i>	814
	631. 637. 638. 654 695.	<i>lingua praceps</i>	897
	714 749 777. 788. 812.	<i>literarum amor</i>	354
	816. 822. 825. 838. 842.	<i>literarum interpretatio</i>	877
	850. 859. 867. 868. 870.	<i>locus non contaminat</i>	310
	874. 878. 879. 880. 881	<i>locus eligendus urbi</i>	687
	882 899.912	<i>locum creat homo</i>	248
<i>liberi degeneres</i>	257	<i>loquacitas</i>	48 53.92.139.
<i>liberi mali</i>	392		145. 158. 181. 198. 436.
<i>liberi proximi</i>	398		709.758 788 808.
<i>libertas</i>	239.240 260.303.	<i>loquacitas in convivio</i>	198
	304.307.317. 523 774 828	<i>lucernam olet</i>	438
<i>libertas adulatrix</i>	710	<i>lucrum damnosum</i>	744
<i>libertas exitiis</i>	625 716	<i>lucrum ex damno</i>	770
<i>libertas immodica</i>	824.825	<i>lucrum turpe</i>	197
<i>libertas in dicendo</i>	123	<i>luri auiditas</i>	611
<i>libertas innocens</i>	383	<i>luctus</i>	781 842 855.912
<i>libertas in tempesta</i>	791	<i>luctus immodicus</i>	841
<i>libertas magno emptæ</i>	509	<i>ludibrium sacrilegio addi-</i>	
<i>libertas noxia</i>	862	<i>tum</i>	469
<i>libertas oppressa</i>	428	<i>ludimagister</i>	503
<i>libertas periculosa</i>	776	<i>lurco</i>	547
<i>libertas stulta</i>	462	<i>lusu in morte</i>	609
			lux

SENTENTIA RVM.

<i>lux animi</i>	792	<i>maledico cedendum</i>	249
<i>luxus 222.293.297 543.689.</i>		<i>maledicentia 98.197.456.</i>	
701.708		471.5 2.843.887.	
<i>luxus damnatus</i>	566	<i>ma'edicere regi non tutum</i>	
<i>luxus inopia parens</i>	905	4.4	
<i>luxus seditioni parens</i>	890	<i>maleo'us</i>	638
M		<i>malum dissimulatum</i>	726
M <i>Acedonsa</i>	703	<i>matrimonium</i>	2 9 750
<i>magnanimiter</i>	618.	<i>matrimonium vitandū</i>	298
793		<i>matru lacryma</i>	354
<i>magnifica promissa, sed in-</i>		<i>matrona ornamenta</i>	738
<i>ania</i>	415	<i>medicus malus</i>	308
<i>magniloquentiæ irrita</i>	61	<i>medicus optimus quis</i>	133
<i>magno empta voluptas</i>	442	<i>medici barbati</i>	468
<i>magnoparanda</i>	483	<i>medicorum turba</i>	606
<i>magnus, non fortis</i>	508	<i>medicorum osor</i>	832
<i>magnus stultus</i>	706	<i>medicina</i>	587
<i>maiestas nominis</i>	392	<i>medicina à medico danda</i>	
<i>mala vera</i>	288	727	
<i>ma'us ubiq; ma'us</i>	321	<i>medicina contempta</i>	132
<i>malor inuisere in carcere</i>		<i>mediocritas</i>	694 73
<i>iucundum</i>	413	<i>melior dextra</i>	419
<i>ma'orum fons</i>	725	<i>memoria 234 267.472 753.</i>	
<i>male praeiunctus</i>	421	907	
<i>maledici</i>	143	<i>mendacium</i>	75
<i>maledicos contemptus</i>	324	<i>mendacium elusum</i>	433
<i>ma'edicus male audit</i>	572	<i>mendacium in contracti-</i>	
<i>maleuicus prodest</i>	225	<i>bns</i>	765

***

I N D E X

<i>mendacium urbanum</i>	331	<i>moderate</i>	315.22.24.27.
<i>mendicus à mendico</i>	705		28 33.41 48.55 73 74.
<i>mendicitas</i>	292		81.86.91.92.100 110 121.
<i>mendicitas occulta</i>	315		125. 130. 134. 140 158.
<i>mercedu amor</i>	683		195. 197. 200. 214. 224.
<i>metus malus diuturnitatis</i>			254 291 409 484. 568.
<i>custos</i>	324		600 615 663 773 778.
<i>miles bonus</i>	544		779 785.830.858
<i>miles dicto audiens</i>	534	<i>moderate</i>	755 790.813.817
<i>miles ditatus</i>	518	<i>moderatio victoria</i>	120
<i>miles dives</i>	507	<i>moderatio pœna</i>	345
<i>miles durus</i>	458	<i>modeste</i>	25.29 31 39.56.82.
<i>miles ociosus</i>	629		87 218 343 360 391 399.
<i>miles innocuus</i>	403.621		472. 585 613. 625. 724.
<i>miles sine gladio</i>	633		750. 779. 784 805. 843.
<i>militi officium</i>	416		845.871.876.
<i>militum cura</i>	6.9.621	<i>modestia</i>	795
<i>militaria</i>	580	<i>modus</i>	234 246.747
<i>militariter</i>	575	<i>modus in honoribus</i>	550
<i>militari ferocia</i>	530	<i>mollicies</i>	287 298 785.916
<i>militia laboriosa</i>	917	<i>molestè</i>	699 702
<i>militia misera</i>	328	<i>molestè loqui</i>	849
<i>mina inutiles</i>	198.517.650	<i>molliores</i>	807
<i>mina in principem</i>	605	<i>monarchia</i>	341
<i>mina potentum</i>	395	<i>monitor</i>	917
<i>minaciter</i>	888	<i>monopolia fœda</i>	595
<i>miseria multiloqua</i>	516	<i>mora noxia</i>	396
<i>miser ante tempus</i>	509	<i>morbus exprobratus</i>	435
			<i>morbus</i>

S E N T E N T I A R V M.

<i>morbis utilia</i>	359	<i>mortui metus</i>	244
<i>mores in publico.</i>	201	<i>mortui solatium</i>	418
<i>mores peregrini</i>	175. 180	<i>mortui non mordent</i>	639
<i>mores praposteri</i>	691	<i>mortui parcendum</i>	199
<i>mores propheta</i>	737	<i>morsus ambiguus</i>	914
<i>morsosa diligentia</i>	918	<i>morsus lectus</i>	520 636
<i>mors an mala</i>	316	<i>mos praposterus</i>	766
<i>mors contempta</i>	83. 85. 89.	<i>mulier Cynica</i>	805
101		<i>mulier eradita</i>	806
<i>mors destinata</i>	582 600	<i>mulierum ornatus</i>	804
<i>mors empti</i>	419	<i>multi cius</i>	823
<i>mors & somnus</i>	235	<i>mundus matrona</i>	735
<i>mors facili</i>	788	<i>munera</i>	715
<i>mors generosa</i>	521	<i>munera contempta</i>	220
<i>mors in delio</i>	572	<i>munera regum</i>	313
<i>mors inevitabili</i>	223	<i>munerum corruptela</i>	414.
<i>mors liberat a cruciatu</i>	327	<i>munus inutile</i>	215 (487
<i>mors non desenda</i>	223	<i>munus in tempore datum</i>	
<i>mors peregrinatio</i>	613	454 455	
<i>mors principis</i>	610	<i>musica regum</i>	712
<i>mors quatenus contemnen-</i>		<i>musica abage</i>	636
<i>da</i>	202	<i>musica contempta</i>	504
<i>mors postea</i>	231	<i>musica dignitate</i>	356
<i>mors spontanea</i>	577	<i>musica genus</i>	178
<i>mors sentiu</i>	902	<i>musica virili</i>	172
<i>mortui contemptus</i>	71. 529	N	
<i>mortis locus</i>	770	N <i>Natura varia</i>	619
<i>mortui memoria</i>	650	<i>natura bona</i>	876

***

navigatio	765.766.767	non semper pugnandū	365
necessitate delatam honor		notitia san a	812
540		nova sententia	552
negatio f. sira	388	nox apta contēplationi	814
neglectus iniuriarum	299	noxia tollenda	500
nemo sine vitio	801	nudus non metuit	463
nemo sui iudex	913	nugax subtilitas	864
Neroni extrema voces	507	nulla proportio	426
neutra pars placet	424	nulli fidendum	865
nihil agere	856	numerus fid'ia	724
nihil de vitello	651	nuptia doti causa	854
nihil grati	526	nuptia intempestiva	463
nihil parati	425	nux pinea	634
no il scire	422		
nil medium	491		
nimia familiaritas	559	O Besitas	303.88;
nobilitas	79	obesus	552
nobilitas in talia	841	obesus miles	512
nobilitas vera	507.563	oburgatio	329
nobilis ac virtute parata	420	obvius sive nomenclator	379
nomen habet momentum		obcussas	489
506		obsecrum humile	647
nominum immortalitas	753	ob, o'eta	913
nominum maiestas	392	ob, o'eterum affectat;	632
nominum depravatio	648	oburgatio	810
nomenclator obliuiofus	379	ocasio neglecta	487
non omnia vulgo preferenda	77	oculus domini	473
		odiu futurum	622
		odiu pertinax	532
			eff. com

S E N T E N T I A R V M.

officiū bene collocandū	872	ostentum commodè inter-	
omen	711	pretatum	514 574
omen commodè interpreta-		ostentorū intexpretatio	604
tum	462	otium	141.201.392 522.
omen exitij	596.600	649 724.759.780.	
omne solū forti patria	309	otium dulce	920
omnia experius	614	otium honestum	218
opportune	100	otium inutile	670.698
optima discernenda	416	otium liberale	182
optima negligimus	312	otium molestum	633
optima primum	256	otium rege indignum	465
optimi eiciuntur	493	otium sapientu	533
opus immortalitste dignum		otium sine literis	924
717		otium turpe	213.407
oraculum	352	P	
oracula à nobis pendent	514	P Alato sapere	532
oratio affectata	781	par pari	392 457 467.
oratio aliena	362	807	
oratio graui	208	parricidium exprobratum	
oratio modulata	911	595	
oratio speculum animi	229	parimonia	172 343.729
orationu genus simplex	173	parsimonia exprobrata	713
orationu vi	798	parsimonia sordida	648.
orator clamorosus	421	649.	
oratores	261	parra tueri maximum	370
ornatus mulierum	804	parue contentus	799
osor feminarum	295	pater iudex	591
ostentatio nanis	538	pater pro filio punitus	549

***

<i>patienter</i> 214 221.555 768	<i>peregrinatio inutilis</i> 281
891	<i>peregrini mores</i> 175 180
<i>patientia</i> 239 418 743	<i>perfidiosé</i> 122
<i>patria dulcis</i> 581	<i>periculum prauisum</i> 631
<i>patria perniciofa</i> 704	<i>periculũ vitare satius</i> 503
<i>patria vitã chrior</i> 407	<i>persona respectus</i> 514
<i>patria charitas</i> 542.648	<i>persuasio pro vs</i> 873
<i>patria desiderium</i> 440	<i>perseuerantia</i> 873
<i>patria neglectus</i> 803	<i>pertinacia vinct</i> 530
<i>patria studium</i> 157	<i>petax</i> 752
<i>patronus manus</i> 647 660	<i>petax meretricis</i> 729
<i>pauci boni</i> 264 820	<i>phaselita</i> 705
<i>pauci pro omnibus</i> 440	<i>philosophia</i> 280 799
<i>pauci contentus</i> 802	<i>philosophia ars</i> 722 (470
<i>paucitas bonorum</i> 652 761	<i>philosophia in aduersis</i>
<i>pauciloquum</i> 741	<i>philosophia medicina anti-</i>
<i>pauciloquus</i> 809	<i>morum</i> 244 (332
<i>pauperum</i> 322 785	<i>philosophia naturã mutat</i>
<i>paupertas expedita</i> 119	<i>philosophia necessaria</i> 242
<i>paupertas tragica</i> 286	<i>philosophia praestantior o-</i>
<i>pax bello parata</i> 520	<i>ratoriã</i> 245.788 (332
<i>pax bello potior</i> 687	<i>philosophia regi necessaria</i>
<i>pax domestica</i> 692	<i>philosophia regina</i> 256
<i>peculatus dissimulatus</i> 591	<i>philosophia rusticana</i> 107
<i>pecunia contempta</i> 195.232.	<i>philosophia fructus</i> 241.
520 565 782.783	242
<i>pecunia persistera res</i> 183	<i>philosophia simulatio</i> 311
<i>pecunia equalis</i> 222	<i>philosophia studium</i> 252
	<i>philo-</i>

S E N T E N T I A R V M.

<i>philosophus</i>	309	<i>pietas in rempa</i>	868
<i>philosophus aulicus.</i>	262	<i>pietas mira in filium.</i>	477
<i>philosophus dives</i>	256	<i>pingere fingere</i>	634
<i>philosophus homo</i>	301	<i>pietator icetus</i>	891
<i>philosophus meretrici simi-</i>		<i>placere bonis</i>	479
<i>li</i>	728	<i>plebs arte tractata.</i>	681
<i>philosophus miles.</i>	903	<i>podagra.</i>	430
<i>philosophus mundi specta-</i>		<i>pœna ridicula</i>	626
<i>tor</i>	821 (257.300	<i>pœnitenda.</i>	552
<i>philosophus nullius eget</i>		<i>pœsis fallacia bona.</i>	840
<i>philosophus oratore præstā-</i>		<i>poetica fictio.</i>	690
<i>tor</i>	247	<i>pollicitatio.</i>	757
<i>philosophus paucū eget</i>	287	<i>pompa inepta.</i>	261
<i>philosophi vita</i>	286	<i>populi iudicia</i>	639.722.894.
<i>philosopho honos habitus</i>		<i>populus qualis</i>	549 (440.
<i>physiognomon</i>	318 (476	<i>populus nocentissima bestia.</i>	
<i>piē</i>	34 520.620	<i>postulator improbus</i>	920.
<i>piē in patrem</i>	139	<i>potentia innoxia</i>	500.
<i>piē in patriam</i>	37	<i>potentia inuidiosa</i>	630
<i>pietas</i>	419.657	<i>potestus abdica:ta.</i>	398
<i>pietas in filium</i>	665	<i>potestus brevis</i>	634
<i>pietas in fratrem</i>	481	<i>potestas emptā</i>	402
<i>pietas in matrem</i>	671	<i>potestus mod. rata</i>	565
<i>pietas in parentes</i>	685.744	<i>potestas spreta</i>	668
<i>pietas in patrem</i>	551 553	<i>potiora selectanda</i>	777
<i>pietas in patriam</i>	160 194.	<i>potiri dulces</i>	743
	478 691 692.745	<i>præceterum gestarum</i>	350
<i>pietas in præceptorem</i>	851	<i>præcones poëta</i>	437

I N D E X

<i>praconum turba</i>	706	<i>nem</i>	388	(747
<i>prada contemptus</i>	341.493	<i>principum avaricia</i>		482.
<i>praefectus vigilans</i>	335	<i>principum institutio</i>		791
<i>pralongi</i>	667	<i>principatus amor</i>		394
<i>praemia virtutis</i>	124	<i>principatus sollicitates</i>		652
<i>praeputera</i>	263	<i>probrum commune</i>		507
<i>praeputera studia</i>	265	<i>proclivitas ad deteriora</i>		
<i>praescientia</i>	609		784	
<i>praesens consilium</i>	371	<i>prodesse pluribus</i>		209
<i>praesensio</i>	922	<i>prodigiosa</i>		234
<i>praesentia</i>	532	<i>proditio punita</i>		905
<i>praeter spem</i>	282	<i>proditio grata</i>		369
<i>preces abiectione</i>	255	<i>proditio turpi</i>		45
<i>precium expurgat</i>	733	<i>profectus</i>		256
<i>prima coitio</i>	655	<i>profusio</i>	288.306.315.339	
<i>princeps</i>	606		554.590.618.635.787.	
<i>princeps aditu facilis</i>	373		774.803.814.865	
<i>princeps auriga</i>	595	<i>profusio fundo caret</i>		920
<i>princeps charus</i>	669	<i>proles debetur patri</i>		687
<i>princeps indignus</i>	606	<i>proli amor</i>		557
<i>princeps legum observator</i>		<i>promissa magnifica, sed in-</i>		
	371	<i>ania</i>		415
<i>princeps nulli molestus</i>	609	<i>pronunciatio</i>		849.905
<i>princeps qui virtute pra-</i>		<i>prosperitas perpetua</i>		908
<i>ecellit</i>	446	<i>pro,na qui q. i. sessione</i>		923
<i>princeps scenicus</i>	594	<i>provisio necessariorum</i>		249
<i>principi del. etus</i>	610	<i>providentia</i>	512.537.559.	
<i>principi est ornare dilio-</i>			576.760	
				<i>prudens</i>

S E N T E N T I A R V M.

Prudenter	6.20.36.41.44.	qua in vita fugienda	268
	45. 88 97. 110. 470. 561.	qua nos admonens mortali-	
	617. 687	tari	353
Prudentia	744. 790	quaestiones friuola	840
Prudentia senili	739	quid optandum a deo	467
pu dica uxor	736	qui malus, ubiq; malus	231
pu dicè	86. 193. 453. 481.	quod superest, sacri impen-	
	500. 570. 836. 854	dendum	413

pu dicitia 461. 853. 854

pu dicitia cōiugum 59. 654.

852

pu dicitia matronali 736

pu dor 299. 544

pu dor libe pu di 855

pu dor inuti li 283. 285. 803

pu dor praposterus 113

pu cri reuerentia 784

pu erōtia dura 181

pu gna ludicra 914

pu lchre retortum 413

pu nire in alijs quod ipsi cō-

mittimus 211

pu ra sacra 311

pu silla curate cum periculo

551

Q

Q Vando be. audum
337

R

R Apacitas 590. 593.

601

rapacitas faceta 468

ratio 262

ratio reddita populo 503

reconciliatio 258. 579. 728

recriminatio 691

reditus è bello 548

reditus in gratiam 435

refugium 926

regaliter 348

regem regia decent 338

reges non admittendi 484

reges raro verū audiūt 486

regibus honesta tantum li-

cent 360

regum amicitia 723

regum cura 860. 922

regum est audire omnes 336

* * * 5

I N D E X

<i>regum humanitas</i>	329	<i>rhetores serui populi</i>	886
<i>regum natiuitas</i>	705	<i>r. diculò</i>	146.531.64.,.673.
<i>regnandi dilectio</i>	462		698 797.801.857
<i>regni stabilitas</i>	358.623	<i>ridiculù assuescere</i>	546
<i>regnum seruitus</i>	367	<i>ridiculù</i>	289.290.302.303.315
<i>regnã virtute ambièdũ</i>	332	<i>risus interimens</i>	632
<i>relaxandus animus</i>	686	<i>robur corporũ</i>	624
<i>relictũ gaudendum</i>	253	<i>tumores</i>	878
<i>religiosè</i>	8.40	<i>rusticè</i>	188
<i>reip. prima cura</i>	624		
<i>reip. neglectus</i>	625	S	
<i>temp. fuge</i>	441	<i>Sacratura</i>	311
<i>res verbũ contraria</i>	705	<i>sacrificia frugalia</i>	117
<i>res verbũ efficacior</i>	469	<i>sacrificia minimis sumptus</i>	
<i>resupini</i>	637		207
<i>retortum</i>	570.631.639.644.	<i>sacrilegium</i>	296
	667.774	<i>sauitia castigata.</i>	391
<i>retortum belle</i>	94	<i>salisè</i>	5.33 46.54.57.58.85.
<i>retortum in laudem consi-</i>			88.129.130.132.143.151.155
<i>cium</i>	421		157.215.234.292.295.296.
<i>retortum mirè</i>	511		289.291 294 314.374 400
<i>retortum falsè</i>	421		401 422. 424. 432 442.
<i>retorsus iocus</i>	652		476.539.551.552.596 598.
<i>reuerentia</i>	798		616. 639. 641. 646. 676.
<i>rex cogitabundus</i>	696		679.713.742.748 749 750
<i>rex equum spicans</i>	459		752. 765. 778. 787. 792.
<i>rex in sensu democratia</i>	551		794 795.811.823.835.839.
<i>rex segnis</i>	584		846. 850. 859. 864. 866.
			886.909.911.915 925

salu-

S E N T E N T I A R U M.

<i>salubritas iuncta fecunditate</i>	657	<i>senectus</i>	294.345 787.789 ^o 897 915
<i>salutatio mura</i>	892	<i>senectus animosa</i>	400
<i>salutatio feda</i>	919	<i>senectus audax</i>	745
<i>sanctè</i>	260.629	<i>senectus honoranda</i>	199
<i>sanctitas non ficta</i>	495	<i>senectus honorata</i>	159
<i>sapiens</i>	759	<i>senectus sana</i>	385
<i>sapiens dives</i>	285	<i>senectus iuvenilis</i>	204
<i>sapiens sub stulti persona</i>	484	<i>senectus vegeta</i>	318
<i>sapientes inuisti tyrannum</i>	466	<i>senectus viridis</i>	726
<i>sapienter</i>	14.15.19.32.33.53. 57.58 83.87 104.130.137. 140 169.743	<i>senecturum allimentia</i>	258
<i>scelerosis uti</i>	574	<i>senes neglecti</i>	549
<i>schemata male affectatum</i>	429	<i>senex bellator</i>	530
<i>scomma</i>	399	<i>senex adificator</i>	579
<i>scomma contemptum</i>	508	<i>senili prudentia</i>	789
<i>scomma ex ambiguo</i>	437	<i>sensu communi</i>	217
<i>scortum</i>	307.320	<i>sententiosa breuiloquentia</i>	411
<i>scortum imperiosum</i>	310	<i>sepultura</i>	279.297.319.327
<i>scortator</i>	314	<i>sepultura vini</i>	597
<i>Scythia à:120</i>	459	<i>sera monitio</i>	291
<i>secreta regum</i>	690	<i>seruus apparatus</i>	342
<i>secundum moderatè gaudendum</i>	515	<i>sermo breuis & efficax</i>	428
<i>securitas</i>	789	<i>sermo incompositus</i>	844
<i>securitas philosophica</i>	822	<i>sermo index an mi</i>	278
<i>seditio</i>	802	<i>serò</i>	292
		<i>serui ueri</i>	281
		<i>serui principum elati</i>	628
		<i>seruus</i>	

I N D E X

<i>feruus domino melior</i>	212	<i>silentij fides</i>	826
<i>feruus prudentior hero</i>	294	<i>silere in tempore</i>	62
<i>feruo prudētis obtemperau</i>		<i>simpliciter</i>	7.48 (569
<i>dum</i>	278	<i>simultas à rogo deponenda</i>	
<i>feruorum cura</i>	579	<i>simultas magistratum</i>	496
<i>feruorum turba</i>	295	<i>situ</i>	570
<i>feruitus grata</i>	458	<i>sit in prauenire</i>	699
<i>feruitus vitiorum</i>	314	<i>sobrie</i>	836
<i>feruire tempori</i>	353	<i>sobrietati</i>	98 653 682
<i>feruire voluptatibus</i>	209	<i>sobrietatis in edulys</i>	212
<i>ferus apparatus</i>	342	<i>sobrius princeps</i>	513
<i>feruere</i>	64 127. 144. 152. 186.	<i>solatium mortis</i>	418
	290. 358 360. 362. 369. 541.	<i>sol oricinis</i>	404
	554 570 615. 622. 655 657	<i>solerter</i>	3. 11. 35 36. 42 46 63
<i>feruus in eipsum</i>	544		64 69. 79 98. 124 335 386
<i>feruertas</i>	180. 547 548. 659.		460. 510 685. 754. 757. 758.
	752		832 895
<i>feruertas in uxorem</i>	663	<i>soli udo</i>	754 769. 818. 827
<i>feruertas patri</i>	659	<i>sonnus excusatus</i>	335
<i>feruertas uerbis temperata</i>		<i>sonniorum obseruatio</i>	827
	456	<i>sordes</i>	296
<i>sexus</i>	761	<i>sordes ambitiosa</i>	291. 397
<i>sibi quisq; testis</i>	544	<i>sordes gloria</i>	224
<i>silentiū</i>	166 193. 342. 797.	<i>sordidè</i>	633
	816 851	<i>spectator conuuij</i>	715
<i>silentium duci</i>	568	<i>spes</i>	884
<i>silentium in bello</i>	359	<i>spes boni futuri</i>	718
<i>silentium opportunum</i>	72	<i>spes fallax</i>	54
			spei

S E N T E N T I A R V M.

Spes in clypeo	566	superstitionulla	99.162 307
Spes pertinax	900	superstitionu contemptus	572
Sphinx domi	423	superuacua	722
Splendide	573	superuacua officia	618
Spontanea grata	441	surdus delatori	588
Spontaneus laborer	211	συμπληρωσις	747
Stantem mori	604		
Statuarum glo ia	544	T aciturnitas	3.6
Stratagemata	118. 121		783.788 812
Studiosè	875	tadium gloria	410
Studium	7 9.806.824	tarditas	877
Studium immodicum	856	temeritas	444.527 543
Studium sapientia	260	temperantia	688
Stult loquium	135	temperatè	15.19.750
Stupidi	683	tempestiuè	876
Supor animi	291	temp'a vacua	706.
Sua cuiq; patria chara	4 8	temporù parsimonia	797.
Sua cuiq; fors displicet	235		811 824 857
Sua quiq; virtute comen		tempus nubendi	115
detur	479	temulentia	178.779
Suasio pro deo	493	temulentia castigata	464
Sumptus inutiliter	746. 842	tenebris affue,cere	167
Sumptus praposteri	800	τηρησις	264
Superciliosè	798	ter homines	287
Superstitio	292 289. 907.	tertia deducta	432
910 913		testimonium inimici	694
Superstitio funerum	175	tibicen vir in:probus	763
Superstitio irrisa	555	timiditas armata	490
		τιμωσις	

I N D E X

<i>timiditas laudata</i>	474.815	<i>venia extorta</i>	379
<i>toleranter</i>	911	<i>venia laceſſito</i>	604
<i>tolerantia</i>	177 759.787.815	<i>venter & lingua</i>	480
<i>tranquillitas</i>	662 772.803	<i>venter omnia deuorans</i>	294
<i>trophæum ridiculum</i>	518	<i>venter ſurdus</i>	548
<i>turba inutilis</i>	451	<i>ventri cura prima</i>	901
<i>turba ſine duce</i>	681	<i>ventri ſtudium</i>	710
<i>turmales</i>	640	<i>venus</i>	821
<i>turpe ubiq; turpe</i>	316	<i>venus moderata</i>	242
<i>turpiſſimum</i>	313	<i>venus parabilis</i>	800
<i>tutum conſilium</i>	538	<i>venus operis</i>	899
<i>tyranni ſpecies</i>	738	<i>verba affectata</i>	362
<i>tyrannia</i>	399	<i>verborum ampulla</i>	710
<i>tyrannidii oſor</i>	578	<i>verè pulchra</i>	762
<i>tyranni. lē mitigat liberali.</i>		<i>veritas</i>	328
<i>tu</i>	466	<i>veritas odioſa</i>	257
<i>tyrannica vox</i>	583.589	<i>verſus detortus</i>	431
<i>tyrannicè</i>	618	<i>verſutia</i>	588
<i>τυρανός ὁ πλάστ</i> ☉	108	<i>veſci in publico</i>	303
V		<i>veſci quoum loco</i>	313
V <i>Enjre</i>	674	<i>veſti</i>	614
<i>vaſè</i>	67 91.121.122	<i>vetula amata</i>	732
<i>valli fiducia</i>	566	<i>vetula concubitus</i>	716
<i>vanitas</i>	791	<i>vetulus dux</i>	581
<i>varia lectio</i>	245	<i>vicarij graues</i>	619
<i>Vatinius in Ciceronem</i>	417	<i>vicinus bonus</i>	490
<i>in Latinum</i>	431	<i>viciſſitudo rerum</i>	196
<i>vehementia in dicendo</i>	837	<i>viſtor benignus</i>	475
		<i>viſtor</i>	

SENTENTIARVM.

victor ferox	575	virtus laudata tantum	281
victor & victus	530	virtus legibus non eget	760
victoria dulcis	656	virtus non cogitur	794
victoria incruenta	748	virtus principii	614
victoria magno empti	483	virtus per se honesta	753
victoria pulchra	293	virtus praestanda, non profi-	
victoria speciosa	66	tenda	862
victoria uti	396 531	virtus sibi praemium est	863
victoria moderatio	120	virtus quatenus	219
vigilantia	517-779	virtus succedit	482
vincere sine cade	566	victus iusta	762
vindicta	504	virtutum cognatio	761
vindicta civilis	280	virtutum lenocinium	232
vindicta optima	320	virtutum premia	196
vindicta neglectus	497	virtutis studium intendendum	
vinum vetus	426	virtutis usus	829 (281
vini parvus usus	764	Vuacens	493
vini patiens	630	ut pro iure	401
vinolentia	766	vita a verbis differt	317
violenter	123	vita anxiosa	450
viros forma praestant	802	vita contemptus	20
vir magistratum ornat	521	vita fugax	828
vir pecunia potior	490	vita inani	866
vir: fortis fiducia	346	vita misera	299.678
virgo mulier	430	vita nemo contemnit	666
virtus in actione	759	vita proposita	908
virtus infelix	666	vita pura	672
virtus laudata	917	vita sine literis mors	312
		vitia	

I N D E X

vit'a pensata	649	vox in bello	547
vitii docendi non laudandi		vox modica	810
ultio	675 (616)	vox tyrannica	867
ultio civilis	585	urbane	5.34.49 76 90.93.
ultio decorum	582	96 334	
ultra malleum	702	v. bacillat	363
ultra nea beneficentia	220	urbanum mendicium	331
umbra	716	vig. ad aras	500
unguenta	116.314.812	visus lenit mol. stiam	292
unguentum oleye	601	v. us rectus	853
unus eximius	606 741	utcumq. vincere	502
unus pro multis	924	utilitas	561
vota'itas	436	utilitas ex hoste	761
vociferatio	444	utilitas ex inimici	829
voluptas	295 307 316 726.	utilitas publica	72
795		utilitas virtute potior	122
voluptas doloris comes	230	vulgi iudicia	756 764
voluptas emollit domitos		vulgi nihil sanum	412
533		vulgo nihil recte placet	312
voluptas ex virtute	208	uxor casta	467
voluptas temporaria	693	uxor eligenda	114
voracitas	715	uxor humili	199
vota	177 371	uxor molesta	645.898
vota morientiu	607	uxor quare ferenda	225
vota qualia	207	uxori reuerentia	610
vota stulta	293	uxorum imperium	548

I N D I C I S F I N I S .

APOPHTHEGMATA,
AC LEPIDE DICTA,

Principum, Philosophorum,

*Ac diversi generis hominum, ex Græcis pariter
ac Latinis scriptoribus selecta, cum inter-
pretatione commoda, dicti argu-
tiam aperientis.*

APOPHTHEGMATA LACONICA
secundum ordinem literarum
Græcarum.

LIBER PRIMVS.

AGASICLES.

ACEDÆMONII, quoniam
seuiores erāt, ac moribus
in corruptioribus, bellique
gloriam potissimum specta-
bant, contemnebāt omnes
arteis, quę ciuium animos
videbantur emasculare, & à vera virtute ad
otiosam ostentationem traducere Nam &
Roma, quum adhuc spiraret germanam il-
lam austeritatē, Græculos professores vrbe

exegit. Hoc genus studij nulla Græciæ pars corruptior erat, quàm Attica, vbi Gorgias, Lysias, Isocrates, Prodicus, alijque innumeri sophistæ, magno cum applausu populi, nec mediocri mercede garriebant.

7 Cùm igitur Agasicles Lacedæmoniorum regi diceret quidam, admirari sese, quòd cùm esset avidus discendi, non adiungeret sibi Philophanem sophistam: regali prorsus indole respondit: *Eorum, inquit, volo esse discipulus, quorum sum & filius.* Significas, non minus interesse, quos nactus sis parentes, quàm quos asciscas præceptores. Etenim vt liberi fermè referunt maiorum vade prognati sunt ingenium: ita præceptorum vitia demigrant in eos quos instituunt. Et honestæ vitæ institutio potissimum ab illis petenda est; qui virtutem ipsis factis præstiterunt; nō ab ijs, qui compositis arte verbis de virtute nugantur. At nunc summi orbis monarchæ futuri, deum immortalem, quibus interdum viris à teneris annis formandi instituendiq; creduntur! quū principi non minus tum perniciosum sit tum indecorum, ab inhonestis institui, quàm nasci. Nec quælibes artes discendæ sunt principi, sed hæ duntaxat, quæ tradunt rationem rectè administrandi regnum. *Plutarchus in Laconicis.*

2 } Rursus, quum alius quispiam ab eo sciscitare

citaretur, quo pacto posset aliquis tutò imperare, nullò stipatus satellitio? respondit: *Si sic imperet suis, quemadmodum pater imperat liberis. Nemo plura dixit unquam maiore cõpendio. Domini tantùm timentur à servis, quò mali cõerceantur, quos non corrigit pudor: Pater, quoniam liberis consulit potius quàm sibi, diligitur ab illis, sic ut auctoritatẽ comitetur reuerentia. Aduersus hos adeò non est opus satellitio, ut non aliud sit satellitium fidelius illorum stipatu. Quòd si rex beneuolentiã ac benefactis adiungeret sibi ciuium animos, non esset opus barbarico conductitioque satellitio; sed nullos haberet corporis sui custodetiores quàm ciues, erga quos patris gereret affectum. Porrò quibus placet hoc dictum, *oderint dum metuant*, nullos magis habent suspectos, quàm quibus oportebat maximè cõfidere: ac multos metuat oportet, quem metuunt multi. *Idem.**

Graviter ac moderate.

AGESILAUS.

Agésilauus ille magnus Lacedæmoniorũ rex, quum in cõpotatione quadam fortibus ex more ductis factus esset princeps conuiuij (huius autem partes erant præscribere, quantum quisq; biberet) rogatus à pincerna, quantum cuiq; vini deberet apponere? *Si multum*, inquit, *vini paratum est.* *Solentis.*

dato cuique quantum poscit: sibi parum, cunctis ex æquo dividito. Hac dexteritate mirè prospexit, ne vel parata vini copia deesset, quibus placeret largior potatio: vel ad bibendum cogèrentur, quibus placeret sobrietas. Rursus, in maiore vini copia, per æqualitatem exclusit occasionē murmuris. Etenim cum singulis æqua vini portio distribuèretur, nihil deerat his qui bibebant moderatiùs: & qui largiùs fuerant bibituri, quum haberent quod naturæ satis esset, queri non poterant si deerat libidini; eò quòd nemo omniù plus aut minus haberet cæteris. Itaque æquis animis se illi quoque ad moderationem componebant, quibus alioqui placebat luxus. Porro Lacedæmonij præter cæteros Græcos victus frugalitatem probabant. *Plutar. in Lacm.*

1 4 Quum verò narraretur apud eum, maleficum quempiam ac scelerosum hominem constanter pertulisse tormenta: *Vt insigniter*, inquit, *miser est homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitiosas ac turpes collocet.* Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia: quæ si suscipiatur ob res honestas, magnam promeretur laudem: sin ob turpes, non solum non meretur fortitudinis laudem qui tolerat; sed hoc miserius est ac vir peior, quòd constantiùs se gesserit. *μωυρὸς* enim Græcè & malū sonat; & translato

Iato tono, laboriosum siue calamitosum. Dolebat egregio duci, tantum animi robur ac naturæ vim in re turpi consumptam, quã si attulisset ad res honestas, magno vsui poterat esse Reipublicæ. *Ibidem.*

Alio quodã laudate rhetorẽ hoc nomine, quod mirificè res exiguas verbis amplificaret: *Ego, inquit, ne sutorẽ quidẽ arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat calceos.* Veritas in dicendo maximè probanda est: & is optimè dicit, cuius oratio congruit rebus, ex quibus petẽda est orationis qualitas potius, quàm ex artificio. *Ibid.*

Quum quidam vrgeret illum improbè postulando, diceretque ei, promissisti; atque idem crebrè repeteret, quasi iam fas nõ esset negare quod petebatur: *Restè sanè, inquit, siquidem iustum est quod petis, promissi: sin vrbaninius, dixi, non promissi.* Hoc dicto eludit flagitatoris improbitatem. Ille verò quum nondum faceret flagitandi finem, sed subijceret: *Atqui decet reges præstare, quicquid vel capite annuerint: Nihilomagis, inquit, quàm eos, qui reges adveniunt, decet ea petere loquique, quæ iusta sunt: spectantes simul & opportunitatem, & quid regibus conueniat decorumque sit.* Sunt qui principes velut ex insidijs adoriuntur, & a bene potis, aut alioqui aliud agentibus, vt nõ vacet quale sit quod petitur considerare, postulant quod ini-

quum est: his meritò negatur quod promissum est, & repulsi immerito requirunt fidem à promissore, qui sui officij non meminertunt in postulando. *Ibid.*

7 *Prudent-
ser.* Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari aut vituperari: existimabat, non minùs esse discendos eorum mores qui loquebantur, quàm eorum de quibus loquebantur. Sensit vir prudentissimus, qui auidè obtreçant alienæ laudi, magis proderet morbum suū, quàm detegere mores alienos: & qui ob res parum honestas laudant quempiam, aut ob laudabiles vituperant, indicare stultitiam suam peruersumque iudicium. *Plutarchus in Lacon.*

1:8 *Magna-
miser.* Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, quo pueritia tum exercebatur, atque is qui negotio præfectus erat, statuisset illum in loco parum honorifico; paruit quidem, tametsi iam rex designatus, ac dixit: *Bene sanè habet; ostendam enim non locum viris, sed viros loco conciliare dignitatem.* Nimirum vox ea declarat in puero miram animi celsitudinem, cum pari moderatione coniunctam. Nec alij magis sunt administrando regno idonei. Simile quiddam tribuunt Aristippo. *Ibidem.*

9 Quum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimis exactam, minimeque simplicem, qualis esse solet apud La-
cedæ-

cedæmonios : *Per Geminos, inquit, sumam Arguic. quæ præscribis, si mihi prorsus est in factis ut non viuam, etiam si non omnia sumpsero.* Significabat, eiusmodi curationes citius acceleraturas mortem, quàm depulsuras morbū. Nec tam operosa pharmaca sumenda, nisi qui destinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac simplicitas. *Ibidem.*

Quum adstantem aræ Palladis, cui apud **10** Spartanos ab æreo delubro *χαλκιδίον* cognomen est, ut bouem immolaret, momordisset pediculus; non auersus est, sed arripit palam omnibus occidit: *Per deas, inquit. Simplia. ens, equidem insidiatorum lubens uel in ipsa ara. ciser.* Videlicet declarauit animum, nec inepto pudori, nec superstitioni obnoxium: recteque significauit, insidias molientibus nullā aram aut asylum oportere tutum esse. *Plutarchus in Lacon.*

Quum puer quidam eò vidente murem **11** captum è cauo protraheret, musq; conuersus momordisset tenentis manum atq; efugisset: Agefilaus indicauit his qui aderāt, dixitque: *Posteaquam minimum animaculum sic vlciscitur eos à quibus leditur; quid viros oporteat facere, cogitate.* Ita dux fortissimus vnicunque captatâ occasione animum addere studebat suis, ut audentiores fierent aduersus hostem. Sed idem exemplum magis eò valet, ne quis, quamlibet potēs, iniuriā pro-

voceet infirmiore. Fit enim sæpenumero, vt qui (sicut ait Flaccus) fragili quærit illidere dentem, infringat solido. *Ibidem.*

12 Quum in animo haberet, mouere bellum aduersus regem Persarum, quò Græcos Asiam incolentes libertati restitueret, consuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis decorum pleraq; gerebat. Is quum iussisset, vt pro suo arbitratu bellum institueret: Agesilaus dei responsum renunciauit Ephoris. (Hi erant quinque Iudices, quorum autoritati reges quoque parere cogebantur) Illi verò suaserunt, vt adiret & Delphicum oraculum, iisdem de rebus sciscitaturus. Eò profectus, hoc pacto proposuit consultationem: *Apollo, num idem tibi videtur quod patri?* Quum Apollo comprobasset Iouis oraculum, ita demum delectus imperator bellum apparat: vnico facto non vnam rem nos docens: primùm moderationem animi; qui quum rex esset, nō grauatus sit Ephoris obtemperare, rem superuacaneam imperantibus: deinde declarauit, quàm non temere sit bellum capessendum. Illis non sat erat Iouis oraculum: quum hodie principes frequenter inconsultis, vel potiùs inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma prosiliant. Postremò demonstrauit, quàm religiosam haberet de dijs opinionem, qui, si inter se dissentiant

Religio -
sè.

tiant, non sint dij: obi ter notans Homeri fabulas, qui fingit deorum ac dearum atrociam diffidia: & quod in principibus ac magistratibus turpe sit, adscribit suis numinibus. *Ibidem.*

Tissaphernes Persarum dux cum Agesilaus foedus, non ex animo, sed metu percussit, hac lege, ut Græcas ciuitates sineret liberè suisque viuere legibus: mox ingentibus copijs à rege suo accersitis bellum illi denunciauit, ni Asiâ decederet. Hoc foedus violatum libenter arripuit Agesilaus, legatis hilari vultu respondens: *Se magnam habere gratiam Tissapherni, quòd perituro suo & deos & homines sibi insensos reddidisset, aduersæ verò parti propitios.* Rectè sensit, absque prouidentia dei nihil geri in rebus mortalium, magisque fidendum diuino fauori, quàm humanis consilijs aut viribus. Cæterùm exercitum mouit, velut in Cariam impressionem facturum: quòd quum Tissaphernes, ignarus doli, cogeret militem; Agesilaus repente copias mouit in Phrygiam: vbi quum multas cepisset vrbes, magnamque pecuniarum vim abstulisset, dixit amicis: *Fœdera quidem violare præter causam impium iustum est: cæterùm hostibus imponere, non modò iustum est ac laudædignum, verùm etiam & iniustum & lucrosum.* Vir bellandi auidus, tamen ab iniusto bello abhorrebat, nec eius

fufcipiendi anſam dare voluit, datam feliciter arripuit : nec turpe putauit dolis in illum vti, qui violato fœdere periurio felliffet & deos & homines. *Ibidem.*

- 14 Idem quum parum eſſet inſtructus equitatu, Ephesum ſeſe recepit : ibi opulentiſſi *Callidè*. denunciauit, vt quiſquis pro ſe virum & equum præberet, à militia eſſet immunis. Hac arte factum eſt, vt pro ignauis ac timidis diuitibus, breui colligeret & equos, & viros ſtrenuos ac bello idoneos. *Qua* quidem in re dicebat ſeſe Agamemnonis exemplum retuliſſe, quòd is accepta equa generoſa virum diuitem, ſed ignauum, militiâ liberaffet. Locus autem eſt apud Homerum *Iliados* ψ:

Τὴν ἀγαμέμνονι δῶκε' ἀγχισιδάδης ἰχίπολος
 Δῶρ, ἵνα μὴ οἱ ἔποιθ' ὑπὸ Ἴλιον λιγυρόσασα
 Ἀλλ' αὐτ' ἑτέρποιτο μὲν ἄνω, μίγα γὰρ οἱ ἔδωκε
 Ζεὺς ἄφεν. ναῦρ δ' ὄγ' ἄρυχόρῃ σικυῶντι.

de equa loquitur,

*Quam dederat Anchisiades Echeopolis Atridae
 Dono, ne huius comes iret ad alta mœnia Troia:
 Sed remanere domi, ac ſeſe oblectare liceret.
 Nam viro opes pater alittonans donaras opimas.
 Incoluit verò prædiuum agris Sicyonem.*

Hæ ſunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, vt quod ad Reip. dignitatem incolunitatemue neceſſariū eſt, non
 per

per violentiam inuidiosam extorqueat: sed cā dexteritate impetret, vt nec tenues grauet, & à ditioribus etiam gratiam incat. *Plutarch.*

Cæterum quum edixisset, vt captiui nu- 15
di venderentur; Laphyropolæ (quorum munus erat res prædatitias diuendere) quod erant iussi faciebant: ac vestium quidem, quoniam iuxta barbaricum morem erant splendida multiq; pretij, complures extiterunt emptores: cæterum ipsa corpora candida, prorsusq; tenera ac delicata, nec quicquam virile præ se ferentia, quippe in vmbra, otio ac voluptatibus educata; adeò nemo concupiuit emere, vt deriderent etiam hoc mercium genus, velut inutilium, nec vllius omnino pretij. Id animaduertēs Agesilaus, qui auctioni præsidebat, & hunc casum torsit ad animãdos ad fortitudinem milites: *Hec, inquit, sunt pro quibus pugnas, Solertex,* ornamenta captiuorum ostendens: *hi quibus cum pugnas,* nuda captiuorum corpora demonstrans. Duplici nimirum argumento addidit suis animos, amplissimã spe præmiorum, & hostium inbellium extremo contemptu. *Ibid.*

Idem quum in Lydia Tissaphernem ver- 16
tisset in fugam, ac quamplurimis interemptis iam in agros regiones fecisset incurSIONEM: rex Persarum per legatos, quorū præcipuus

cipuus Titraustes ingentem pecuniarum vim vltro ad illum misit, petens vt à bello desisteret. Agesilaus spretâ pecuniâ respōdit: *Pacis quidem tempore Reipub. vigere auctoritatem, vt ius habeat decernendi, quod ad inuendam ciuitatis tranquillitatem censueris conducere: belli verò tempore non item. Sibi verò iucundius esse, si milites suos ditet, quàm si ditescat ipse: praeterea se pulcherrimum ducere, si Graeci non munera caperent ab hostibus, sed armis pararent spolia.* Vox excellentis animi, qui non aliud virtutis præmium ambiret, quàm gloriam; nec pacem hosti venderet fraudato milite. *Idem.*

*Animo-
sè.*

*Libera-
titer.*

- 17 *Quum Megabates Spitridatis filius, eximiam formam adolescens, Agesilaum adisset aliquando salutandi gratiam, ac iuxta Persarum morem osculum offerret, quod ab eo videretur admodum amari: Agesilaus auertit vultum, refugiens osculum. Cæterum cum crubuisset ille, ratus se contemptui fuisse, ac deinceps salutaret eum eminus: rex poenitens vitati osculi, finxit se mirari, quid accidisset Megabatae, quod ipsum non salutaret osculo: familiares responderunt: Ipse fuisti in causa, ô rex, qui venientem non exceperis, sed formosi basium exhorrueris: alioqui nunc quoque persuaderi poterit, vt tibi veniat ad osculum, tantum ne rursus refugias. Hic posteaquam Agesilaus aliquid*

aliquandiu tacitus suo cum animo cogitasset: *Non est, inquit, opus, ut illi reditum persuadeatis: nam ego mihi sic videor affectus, ut malum huiusmodi rebus superior esse, quàm adversariorum urbem fortibus viris instructissimam per vim capere. Præstantius enim duco, ut quis sibi ipsi seruet suam libertatem, quàm ut alijs libertatem adimat.* O virum gerendo in alios imperio idoneum, qui suis cupiditatibus imperare posset! Quis non miretur tam philosophicum in homine militari iudicium? Intellexit, neminem esse liberum, qui seruiret cupiditatibus: intellexit, nullum esse imperium speciosius, quàm si quis animo suo posset imperare. Hoc exemplum temperantiæ multo pulchrius videbitur reputanti, quòd Græcorum leges formosorum adolescentium amorem concedant, citra turpitudinem tamen aut vim. Quamquam hoc apophthegma Plutarch⁹ in Vitæ paulò secus refert: *Ego, inquit, denovo malim illam de osculo pugnare pugnam, quàm omnia quæ viderim mihi fieri aurea.* Quò vir ille sensit amoris flammam acriorem, hòc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

Cùm cæteris in rebus esset rigidior, & 18
 exactè iusti legumq; tenax: tamen in amicorum negocijs existimabat, inhumanitatis ac sævitix prætextum esse, nimium adversus illos esse iustum. Huius rei testis est episto-

epistola quædam perbreuis, quæ fertur ad
Hidrieum Carem scripta, quâ cuidam ami-
co veniam deprecatur in hunc modum :

*Humili-
titer.*

*Nicias si nihil peccat, dimitte hominem: si peccat,
mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocentem pu-
nire, scelus est: culpam interdum condonare in
gratiam honesti deprecatoris, humanitas est.*

Quum enim iustitiam semper oporteat es-
se clementiâ temperatam, quoties nacta est
grauem interpellatorem, & minus habet
inuidiæ, & plus impetrat gratiæ. In pleris-
que igitur amicorû negocijs ad eum mo-
dum se gerebat Agesilaus: interdum ta-
men magis sequebatur Reip. utilitatem per
occasionem oblatam, quàm indulgebat a-
micitiæ. *Plutarch.*

- 119 Quodam ergo die, quum castra tumul-
tuosius essent mouenda, adolescentem, cu-
ius amore tenebatur, relinquebat ægrotû:
quumque is & blandis precibus & lachry-
mis illum remorari conaretur, versus ad
suos: *Quàm difficile est, inquit, simul & mi-
sereri & sapere: malens sequi quod id tem-
poris expediebat, quàm quod dictabat in
amicum affectus. His animi dotibus cæter-
is præcellerat Agesilaus. Ibid.*

*Continē-
ter &
sapien-
ter.*

- 120 Cæterum quod ad corporis curam atti-
nebat, nulla in re melius habebat, quàm hi
quibuscum vivebat: à saturitate quidem
& crapula in totum abstinens: somno ve-
rò

rò sic utebatur, non ut ille dominaretur, sed ut seruiret negocijs: aduersus æstum aut frigus sic erat instructus, ut quatuor anni temporibus vnici tantùm vestibus uteretur. Cæterùm quum in tentorijs inter milites ageret, velut vas quilibet è numero, nihilo meliorem culcitram habebat quàm cæteri: illud assiduè habens in ore; *Principis esse, non mollitie delicij, sic, sed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere. O verè regiam vocem, si addidisset, sapientiã. Nam ea vox omnes principis virtutes complectitur. Ibid.* Temperatè.

Sciscitante quodam, quid Spartę fructus 21 attulissent Lycurgi leges: *Voluptatum, inmoderantem, contemptum. Videlicet indicans, non se. alia magis ex re nati Reip. corruptelam, quàm ex delicijs. Ibid.*

Alij cuidam, qui se dicebat admirari, 22 quòd Agesilaus cum cæteris Lacedæmonijs tam frugali cibo vestituque uteretur: *Atqui, inquit, o hospes, pro hac frugalitate optimam messem me. imus, libertatem. Sapienter admonens, nullam esse voluptatem viris ingenuis libertate suauiore: nec ibi diu libertatem esse posse, vbi regnat luxus. Ibidem.* Sapienter.

Rursus quum alius quidam eum admo- 23 neret, ut aliquid de vitæ rigore remitteret, causam addens, quòd, quæ est vitæ volubilitas,

*Continē-
tor & cō
stanter.* bilitas, euenire posset, vt tēpus ipsum exi-
geret aliam viuendi rationem. *At ego, in-
quit, me consuefacio, vt quaecumque inciderit for-
tune mutatio, ne quæram ipse mutationem.* Mira
animi continentia, qui nec in austeriore vi-
ta delicias requireret, nec inter delicias a-
gens ab illis corrumpi posset. *Ibid.*

24 *Quia ne senex quidem factus, quicquā
de victus vitæq; ratione, ac corporis exer-
citijs remisit. Itaque percunctanti, cur per
acrem hyemem solo pallio tectus obam-
bularet absq; tunica, homo tam prouectæ
ætatis? Vi, inquit, iuuenos hanc vitæ rationem
imitentur, quum exemplum habeant & extreme
senectutis hominem, & principem. Sapienter
admonens, senibus ita viuendum esse, vt a-
dolescentibus exhibeant rectè viuendi for-
mā: & vulgus nihil imitari libentiùs, quàm
quod à viris principibus conspexerint fa-
ctitari. *Plut. in Agesilao.**

25 *Thasiorum gens, vt copiâ rerum abun-
dabat, præcipuè vini præstantiâ nobilis; ita
delicijs erat addictior. Per horū agros cum
exercitu proficiscenti Agesilao Thasij ho-
noris gratiâ miserunt farinas, anseres, bel-
laria, liba ex melle condita, & item omnis
generis alia maximi precij tum esculenta,
tum poculenta. At ille præter farinas nihil
accepit, reliqua domum referri iussit ab his
qui attulerant, tanquam sibi suisque prorsus*

*Frugali-
ter.*

sus inutilia. Cæterùm quum illi precibus
 & obtestationibus vrgerent omnino, vt ac-
 ciperet xenia, iussit ea inter Helotes distri-
 bui (id erat apud Lacedæmonios manci-
 piorum genus.) Eius facti causam sciscitan-
 tibus respondit: *Non decere, qui virtutis ac for-
 titudinis studio tenerentur, id genus delictas cape-
 diasq; recipere: propterea quòd istiusmodi res,
 quibus inescarentur ingenio seruili nati, oporteres
 à liberis procul abesse.* Grauiter taxans Tha-
 siorum mores, qui dum voluptatibus ser-
 uirent, nec ingenuos se præstarent nec libe-
 ros: & sapienter ostendens, nihil esse ser-
 uilius abiectiusq;, quàm gulæ ventrisq; vo-
 luptatibus obnoxium viuere. *Plut. in Lacon.*

Aduersus voluptates quidem inuicti pe- 26.
 storis hoc specimen dedit: aduersus ina-
 nem gloriã non minùs insuperabilem fuis-
 se, declarat quod dictur⁹ sum. Thasij, quo-
 niam intelligebant Agesilaum de ipsis op-
 timè meritum, templis ac diuinis honori-
 bus illum dignati sunt: atque hac de re le-
 gationem ad illum miserunt: Is vbi legisset
 honores, quos legati ad illum detulerant:
 percontatus est, num illorum patria pote-
 statem haberet ex hominib. faciendi deos?
 quum illi respondissent, habere: *Agendum,*
inquit, primùm vos ipsos deos facite: id si præsti- *Liberè:*
teritis, tum vobis credam, quòd me quoque deum. *& gra-*
facere poteritis. Vtrū hîc prius admirari con- *uicere.*

venit, animi celsitudinem, ad eò contemptum oblatū, ob quod Empedocles Philosophus semetipsum in Aetnam cōiecit, quodque tot eruditi principes tot artibus & impendijs ambierunt: an ingenij solertiam, quā Thasius vel summā stultitiam, vel abjectā adulationem suā in oculos iniecit. *Ibid.*

1 27

Nec minùs excelsi animi fuit, quòd quā nationes, quæ id temporis Græciam incolabant, decreuissent illi in clarissimis quibusq; ciuitatibus honoris causā statuas erigi, rescripsit illis in hunc modū: *Mei nulla sit imago, neque picta, neque ficta, neque villo alio artificio parata.* At Principū vulgus hoc honoris genere se dijs æquiparari credebat, summumq; rerum bene gestarum præmium arbitrabatur: Agefilaus ipso honesto contentus, negligebat eiusmodi adulationes veriùs quàm glorias, malens in sculpi prudentum ac bonorum hominum peccatoribus, quàm in foro æreus aureusue stare. Eximiam virtutem sponte suam consequitur decus. Nec vlla speciosior statua, quàm honorifica bene actę vitæ memoria. *Idem Plut. & Cic. lib. 7. epist. ad Lucium.*

28

In Asia quum ædes quasdam conspexisset, quarum tectum quadratis trabibus contextum esset: rogauit ædium dominū, num apud illos ligna quadrata nascerentur? cui quum negasset talia nasci, sed ex rotundis

Magnanimiter.

arte quadrari: *Quid? inquit, ergone si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Immane!* Temperatè.
 quantum abfuit illius regis animus à nostrorum ædificiorum delicijs, in quibus nihil placet, nisi ex alieno deuectū orbe, aut multo artificio adulteratū! *Plut. in Apoph.*

Quum aliquando quidam percontatus 29
 esset; quinam essent fines Laconicæ ditio-
 nis? vibratâ lanceâ, *Quousque, inquit, hæc va-* Fortiter.
beat persingere. Vox ex regio duce digna,
 qui bellum non nisi iustum susciperet, im-
 periumq; virtute partū virtute tuetur. *Ib d.*

Rursus alij cuidam percontanti, quam 30
 ob causam Sparta non cingeretur mœni-
 bus? ostendit ciues armatos, *Hi, inquit,* Fortiter.
sunt Spartanae ciuitatis mœnia. Significans,
 Resp. nullo munimēto tutiores esse, quàm
 virtute ciuium. *Ibid.*

Similiter quū alius quidā hoc idem per- 31
 contatus esset, respondit: *Ciuitatē non saxis Sapien-*
lignis hie, sed pro vallibus ac mœnibus, incolentium ter-
virtute muniti oportere: quos si iungat cōcordia,
nullus potest esse murus inextinguibilior. Ibid.

Aduersus pecuniarum studium, quo vi- 32
 tio pleriq; laborant, amicos admonere con- Sapien-
 suct; ne tam pecunijs, quàm fortitudine ac vir- ter.
 tute studerent ditescere: quòd frustra parat o-
 pes, qui veris animi bonis vacat. *Ibid.*

Si quid autem esset, quod per milites ce- 33
 leriter confici vellet, *primus ipse sub oculis*

Impigrè. omnium operas aggrediebatur, quò vel pudore ad industriam extimularètur. Efficacissimū exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri velit. *Idem.*

34. *Graviter.* Illud sibi cū primis ducere solebat gloriæ, quòd cū rex esset, cæterisq; consilio prospiceret, nihilo secius in laboribus obcundis nemini cederet: quodq; sibi ipsi imperaret, suiq; (vt ita loquar) rex esset. Id pulchrius esse iudicabat, quàm quòd regnum obtineret in alios. *Idem.*

35. *Facetè.* Quidam conspiciens Lacedæmonium quendam claudum ad bellū exeuntem, quū ei equum veluti debili necessarium quæreret: *Non intelligis, inquit Agesilaus, in bello opus esse, non qui fugiant, sed qui loco maneant?* Significans, eos demū esse bello vtilis milites, quibus decretū est, in prælio aut vincere, aut mortem oppetere. *Idem in Lacon.*

36. *Graviter.* Percontanti cuidam, qua ratione pararet sibi eximiam gloriam? *Si mortem, inquit, contempseris.* Nihil enim in bello præclaræ rei geret, cuius animum mortis metus occupavit. Idem affectus in omni vita mortaliū: à pulcherrimis facinoribus reuocare solet. *Ibidem.*

37. *Prædenter.* Roganti, quam ob causam Spartiatæ ad tiliarum cantū initari prælium exercerentur? *Vis, quum ad numerum, inquit, incedunt, appareat qui formidolosi sint, qui fortes.* Nam a-
napæ-

napæstorū ictus strenuis addebant animū e
vehementer meticulosi pallorem ac tre-
morem incutiebant. Itaque quum pes non
responderet ad modulos tiliarum, prode-
batur ignauorū imbecillitas. Magni siqui-
dem refert, vt dux perspectos habeat mili-
tum suorum animos, quò nôrit, qui sint à
prælio summouendi, aut qui qua parte e-
xercitus collocandi. Valerius Maximus lib.
2. putat, tibias adhiberi solitas, ad incitan-
dos militum animos. Contrà Thucydides
apud A. Gellium lib. 1. cap. 11. tradit, pro tu-
bis & cornibus Lacedæmonios ad præliū
tibijs vti solitos, ad moderādam vim & im-
petum militum, ne sparsi dispalatiq; pro-
ruerent in hostem, sed compositè incede-
rent suo quisque ordine. Proditum est lite-
ris, Cretenses citharā præcimente prælium
inire solitos. *Plutarch.*

*Vide &
Ælianū
l. 12. c. 50
in Var.
hist. Et
Aristot.
in Pro-
blem.*

Quum quidam apud Agesilaum admi-
raretur regis Persarū felicitatem, quòd ad-
modum iuuenis esset: *Ne Priamus quidem,* *Arguē.*
inquit, *quum hoc esset ætatis, erat infelix.* In-
dicans nemini appellandum beatum, nisi
ad supremum vitæ diem peruenisset, quod
nec Priamo nec Cræso contigit. *Idem.*

Quum maximam Asiæ partem armis si-
bi subegisset, constituerat ad ipsum regem
Persarum proficisci, vt eum compesceret:
qui sic erat quietus à bello, vt interim Græ-

corum duces pecuniâ corrumpere. Cæterum reuocatus domū ab Ephoris, ob Spartam Græcorum obsidione cinctam (nam id rex Persarum pecunijs missis effecerat) paruit, dicens: *Bonum imperatorum legum imperatis parere oportere*: citraque cunctationem soluit ex Asia, magno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occasio; inuitabat illum Græcorum affectus ut instituta perageret: sed rex à tyrannide alienissimus, legum auctoritatem existimabat omnibus anteponendam. *Idem.*

Moderati.

40

Facile.

Quoniam verò Persarum numisma sagittarium habebat insculptum, ex Asia discedens aiebat: *se triginta sagittariorum millibus à rege Asiâ depelli*. Tot enim Daricorum aureorum millibus Athenas ac Thebas deportatis, & in plebis moderatores distributis, Timocrates effecerat, ut populus hostilem animum aduersus milites susciperet. Ephoris autem rescripsit in hunc modum:

Moderati.

Agésilauis Ephoris salutē. Asiam magna ex parte subegimus, Barbaros expulimus, frequenter in Ionia confliximus: attamen quoniā pro magistratus auctoritate imbecis, ut istuc ad diē præscriptum adsum, consequor hanc meam epistolā, ac fortassis auuertam etiam. Nec enim mihi principatum gero, sed tum Reip. tum socijs & amicis Reip. Atque ita demum qui positus imperio, verè legitimeq; imperat, quoniam & ipse paret imperio legū & Ephorum:

ant

aus quicumque sint illi, qui in Rep. magistratus
franguntur. Quid huius ducis animo mode-
ratus? at quid eodem excelsius? *Plot. in Lac.*

Dein quum transmisso Hellesponto iter ⁴¹
faceret per Thraciam, nulli quidem Barba-
rorum supplex fuit vt daretur transitus; sed
missis ad singulos nuncijs rogabat, *vtum Fidenter*
per hostium an amicorum regionem iret? ac cæ-
teri quidem illum amice recipiebant ve-
nientem, ac discedentem deducebant. Cæ-
terum qui Troadenses appellantur, à qui-
bus, vt fertur, Xerxes datis muneribus tranf-
eundi copiam emerat, transitus mercedem
postulabant ab Agesilao, centum argenti
talenta, totidemque fœminas. At is irridens
eos, rogauit, *cur non prosinus venissens acceptu-* *Animo-*
ri quod postulabant? Admouit exercitum, & se.
congressus cum his qui se obiter colloca-
rant in acie, omnes vertit in fugam, com-
pluribus trucidatis: itaque sibi ferro viam
aperuit. *Ibid.*

Itidem & ad Macedonum regem nun- ⁴²
cios misit, rogās, vtum per hostium solum
irent an amicorum? Quum respondisset, se
consultaturum. *Fiat, inquit, igitur consultatio; Intre-*
nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus *pidè.*
hominis audaciam, sibi que metuens, fatius
esse censuit, illum vt amicum suscipere. *Ibid.*

Ad Larissæos autem, qui non iuuerant ⁴³
res hostium, Xenoclem ac Scythen legatos

misit, amicitiae conciliandae gratia. Hos quæ Larissæi comprehensos asseruarent in custodia, ceteri quidem id factum grauer ferentes censuerunt, vt Agesilaus admoto exercitu Larissam urbem obsidione vallaret. At ille negabat, *se vel vniuersam Thessaliã hac conditione velle capere, vt ex his quos miserat alterius faceret iacturam; amissurus vtrumque, si ibi bello laceßisset.* itaque acceptis conditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumeliarum impatiens. Dicitur illum suos affectus in sua habuisse potestate. *Ibid.*

*Modè-
ratè.
Amicè.*

44 Feliciter pugnatũ erat apud Corinthum: in eo prælio quanquam accepisset, Spartanorum admodum paucos desideratos, ceterum è Corinthijs & Atheniensibus, alijsque socijs ingentem numerum interijße, addè non gauisus est, nec elatus eã victoriã, vt grauer ingemiscens deploraret. Græciã vicem: *Heu,* inquit, *Græciam, quæ tot viros intestino bello perdidit, quot vniuersis Barbaris debellandis satis esse poterant.* Viro magnanimo victoria erat optabilis, sed charior erat sociorum incolumitas. Quo animo tulisset ille, si plurimorum ciuium interitu fuisset empta victoria? Non parum laudis promeretur hic affectus in duce Lacedæmonio, tum naturã bellaci, tum ethnico: at Christiano

*Clemen-
ter.*

stiano principi nulla non debet esse lugubris victoria, quæ plurimorum etiam hostium exitio contigit. *Ibid.*

Ceterum quum Pharsalij vrgerent, latrocinijsq; vexarent ipsius exercitum, sexcentis equitibus vertit illos in fugam, moxq; trophæum statuit sub Narthacijs. Nec aliâ victoriâ magis lætatus est: quod ipse per se confuturo equitatu paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos superasset, qui de re equestri præcipuè gloriabantur. Pulchrum est vincere lacescentes, præsertim his præsidijs, quibus hostes potissimum se se iactant. *Ibid.* *Feliciter.*

Nunc accipe geminum in gloriæ cupidissimo duce temperantiæ exemplum. Quum Diphridas illi è patria nuntium attulisset, vt omisiss quæ tum agebat, protinus in Bœotiam irrumperet: quâquam destinârat hoc ipsum postea maiore aggredi apparatu; tamen magistratibus obtemperans, accersitis ad se viginti millibus eorû, qui apud Corinthum militabant, inuasit Bœotiam, ac iuxta Coroneam congressus cum Thebanis, Atheniensibus, Argiuis & Corinthijs, ambas acies superauit, licet ipse multis acceptis vulneribus corpore esset grauiter affectus. Quæ pugna cum esset inter res ab illo gestas omnium maxima, quemadmodum scripsit Xenophon: tamen *Modeste.*

tæque modestia mutauit, ob tantos rerum successus totque victorias. Multo dignior erat triumpho victoria, qua vir ille primùm suis consilijs anteposuit legum autoritatem, deinde tot egregijs facinoribus nihilo factus est insolentior. *Plmarch.*

47 *Facetè.* Animaduertens ciuium nonnullos, qui in precio habebantur, ac sibi placebant, quod equis alendis intenderent animum: forori Cyniscæ persuasit, vt consensu curru certaret in Olympijs: hoc pacto Græcis ostendere cupiens, id genus exercitamenta nullius esse veræ virtutis; sed nihil aliud habere, quàm opum & impendiorum ostentationē, eoque; foeminis esse digniora quàm viris. *Idem.*

48 *Grani- ser.* Quum haberet apud se Xenophontem illum sapientem, eumque plurimi faceret, iussit vt filios suos accerferet Lacedæmonem, docendos artem omnium pulcherrimam, videlicet Imperare & parere imperio. Athenis florebat omnium liberalium disciplinarum genus: sed hanc cæteris omnibus præstantiorem existimabat nusquam melius disci, quàm apud Lacedæmonios, vbi nō verbis disputabatur de bene administranda Resp. sed ciuiū morib. honestissimæ rei exemplū exprimebatur. Simul indicās, eos non esse gerendo magistratui idoneos, qui legibus ac magistratibus nescirēt obsequi. *Proinde*

Proinde rogatus abs quoquam, quam ob rem Spartanorum Resp. præ cæteris, secundis rebus floreret? *Quoniam, inquit, plus cæteris in hoc sese exercent, ut pariter & imperare & parere sciant. Quæ duæ res à ciuibus excludunt seditiones, & tuentur concordiam. Idem.*

Cùm vitâ defunctus esset Lyfander, Agesilaus numerosam sodalitatem aggregatam comperit, quam ille ex Asia domum reuersus statim aduersus Agesilaum instituerat. Id indignè ferens Agesilaus, destinabat omnibus palam facere, cuiusmodi ciuis fuisset Lyfander, dum viueret: ac perlectâ quadam oratione, quam Lyfander in libro descriptâ reliquerat, compositam quidem à Creonte Halicarnasseo; sed in hoc, ut hanc Lyfander edisceret, atque apud popularem multitudinem recitaret (tractabat autem oratio de nouandis rebus, de quæ mutando Reip. statu) Hâc, quoniam arguebat Lyfandrum fuisse ciuem perniciosum ac seditionis auidum, Agesilaus voluit euulgare. Cæterùm ubi senex quidam Ephorus orationem perlegisset, metuens dictionis grauitatem ac vehementiam, ne lecta quoque multos ad rerum nouarum studium excitaret, consuluit Agesilao, *ne Lyfandrum sepulchrum resoderes, sed orationem premeret. Moderatè.* Senis consilio se paruit, & à cæptis conuicuit Agesilaus:
doctus

doctus non solum obtemperare publicis legibus ac magistratui, verum etiam privato senioris consilio. Vir excelsi animi plus apud se valere voluit publicam vtilitatem, quam priuatum odium: simulque perspexit, indecorum esse, simultatem exercere cum sepulto. Hac moderatione vsus est aduersus manifestum inimicum. *Idem.*

Callidè. 51 Porro qui clanculum ipsi aduersarentur, eis palam quidem non exhibebat negotium; sed efficiebat vt ipsum in militiam sequerentur, atque ex his nonnullos duces exercitus ac magistratus factos euehebat: qui cum se in magistratu improbè & auarè gessissent, eoque in ius vocati periclitarentur; *Moderatè.* rursus Agesilaus illis patrocinebatur, & ab ipsis stabat, atque hac arte reddebat eos ex clancularijs hostibus amicos, & ad se reuocabat: quibus rebus factum est, vt iam neminem haberet aduersarium. Quid hac prudentiam ciuilius, quam mederi maleuolis maluit quam vlcisci. *Idem.*

52 Quidam petijt ab Agesilao, vt se scriptis ad hospites & amicos suos Asiaticos literis commendaret, quò apud illos ius suum consequeretur: respondit, Nihil esse opus literis commendatricibus. *Iustè.* Nam mei, inquit, *Mumamiter.* hospites sua sponte quæ iusta sunt faciunt, etiam si illis non scripsero. Apud bonos in bona causa superuacua est commendatio, quum ipsa
res

res impetret, quod precibus exoraretur.
Dux egregius non nisi cum sui similibus
hospitium coniunxerat.

Ostendebat illi quidam ciuitatis cuius 53:
dam muros, bene tutos valdeque extru-
ctos: quumque rogasset, viderentur ne pul-
chri? Pulchri, inquit, per Ionem: verum apparet. Gravi-
m hoc paratos, ut mulieres inhabitent, non viri. ser.
Sentiens, non alijs moenibus rectius com-
muni ciuitatem, quam strenuis ciuibus.
Plur. in Lacon. ut & sequentia.

Megarēnsi cuidam, multa iuueniliter de 54:
sua ciuitate aduersus Agesilaum iactanti:
Adolescens, inquit, tui sermones opus habēs ma- Modeste.
gnis viribus. Significans, indecenter eum
magnificè loqui, cui vires non suppetunt
orationi pares.

Tantum & cæteris in rebus aberat à vul- 55:
gi iudicio vir prudentissimus, ut que cerne-
bat allos admirari, ipse in tantum contem-
neret, ut ne nosset quidem. Quod euenit in
Callipide. Is gratragædiarum autor, multi-
nominis famæque celebris apud Græcos, &
à cunctis in pretio habitus. Primum quidem
occurrit Agesilao, cumque est allocutus:
post improbè semet admiscuit his, qui si-
mul cum rege ambulabant, seseque ostē-
tabat, ratus futurum, ut rex prior ipsum com-
mitteret & cum beneuolētia quadam ample-
cteretur. Id quum non fieret: tandem non,
inquit,

Gravi- ser. inquit, *agnosci me, ô rex, nec audisti qui sim?* Agesilaus autem intuitus illum: *An non es, inquit, ille Dicelicta?* Nam hac voce peculiaris Lacedæmoniorū lingua signatimum, hoc est, imitatore. *Δείμιλον* enim illis simulachrum sonat, aut effictam imaginem. Ad eò vir prudens, & omnia Reipub. commodis metiens, nullo honore dignatus est histrionem, quamvis insignem; cuius ars ad solam parata voluptatem, corumpendis civium moribus effec̄ accomodatior, quàm erudiendis.

46 *Argute.* Huic simile est, quòd rogatus ut vellet audire quendam, qui mirā similitudine luscinix vocem imitabatur; recusavit: *Frequenter, inquit, ipsam aud. in lusciniam.* Significans ineptam esse voluptatem, magis delectari ipsā simulatione, quàm naturā.

47 Quemadmodum autem ipse singulari modestiā præditus erat; ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quum desperatæ quædam curationes ipsi feliciter cessissent, populari adulatione dictus est Iupiter. Hoc cognomento vir arrogantis ingenij delectatus, insolentiùs usus est eo titulo. Tandem quum & Agesi- lao scriberet, nec veritus esset hac uti salutatione: *Menecrates Iupiter Agesilao regi salutem.* Rex eo offensus proœmio, præterea nihil dignatus est legere; sed rescripsit in hunc

hunc modum : *Rex Agesilaus Menocrati sanitatem. χαίρου* Græci dicunt, quibus bene precantur : *ὕγιαίνου* ambiguum verbum ferè in malum sonat, quum significamus abesse sanitatem mentis. Eo verbo quidam Cæsari exprobrauit insaniam.

Fortitudinis etiam in rebus aduersis insigne dedit specimen. Conon & Pharnabazus per classem regiam mari potiti, obsidebant maritimas Lacedæmoniorum regiones, quum interim Atheniensium ciuitas mœnibus esset cincta. Itaque Lacedæmonij Pharnabazo donante pecuniam, pacem incunt cum rege, mittuntque ciuem Antalcidam ad Teribazum, Græcos Asiaticos, pro quibus bellum gesserat Agesilaus, tradentes regi : vnde pessimè euenit, vt huius ignominie portio recideret in Agesilaum. Antalcidas enim inimicus erat Agesilao : eò pacem quacunque occasione confecit, inuidens illius gloriæ, quem videbat bello crescere, reddique maximum ac maximè celebrem. Nec tamen hæc infelicitas deiecit illius animum. Quin etiam cuidam dicenti, *quod Lacedæmonij Medissarens* : ita respondit, *imò Medi potius Laconissant*. Significans, indolem suæ gentis corrumpi fortunâ non posse.

Quodam tempore rogatus, vtra virtus esset præstantior, fortitudo an iustitia? gra- uiter

Iustit. uiterrespondit: Fortitudinis nullum esse usum, nisi adsit iustitia. Quod si omnes essent iusti, nihil opus fore fortitudine. En animum summo dignum duce, qui nihil vi præter æquum iudicavit faciendum: recteque perspexerit, plurimum interesse inter audaciam & fortitudinem. *Plut. dicto libro: & Stobæus serm. 7.*

Animo- se. 160 Quum Græci, qui Asiam incolebant, Persarum regem ex more Magnum appellarent: *Quis*, inquit, *recte me maior est, nisi sit iustior ac temperantior?* Contempsit vir egregius externa bona, quæ vulgus præcipue suspicit, totamque hominis felicitatem animi bonis metiebatur. Ea sententia philosophis esse consuevit in ore; sed hanc bellator expressit affectu. *Plutarch...*

Graui- ter. 161 Notans præposteram licentiam eorum qui Asiam incolebant, eius gentis corrupti moribus, dicere solebat: *inter illos, qui improbi essent, eos esse liberos: contra qui probi, eos esse seruos: quod ibi vitij licerent omnia; virtus haberetur odio.* *Plut. in Agesilao.*

Sapien- ter. 162 Interrogatus, quâ ratione potissimum quis affectui posset, ut apud homines honestam haberet famam? *Si loquatur*, inquit, *quæ sunt optima, & facias quæ sunt honestissima.* Quid dici poterat breuius? arturus quid absolutius? Itidem Socrates idem percontanti: *Si talis*, inquit, *esse studeas, qualis haberi vis.* Siquidem fucis parta gloria, ut non est vera

vera gloria, ita nec diuturna est. *Plut. in Lacon. & sequentia.*

Celebratur & hoc illius dictum, principibus ediscendum: *Imperatoris officium esse, erga rebellantes audacia, erga subiectos benivolentia uti.* Quod idem Maro nobili carmine docuit: 63
i
Iust.
Modera-
re.

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Certè optimam optimi ducis sententiam videtur de industria exprimere voluisse Virgilius. Neque enim verè victor est, qui iracundiæ vindictam flagitanti frenum nescit imponere. +

Cuidam sciscitanti, quæ potissimum pueris essent discenda? *Ea, inquit, quibus usuri sint, & quum ad virilem pervenerint ætatem.* Ræter. 64
Sapien-
ter.
Ræter censuit vir prudens, solam virtutem primum, ac statim à teneris vnguiculis disci oportere: nec ullam æui portionem artibus friuolis dandam: quæ ut in pueris habent ostentationem plausibilem; ita nec grandibus decoræ futuræ sint, nec ad seria vocatis utiles.

Idem quum in causa quadam sederet iudex, & is quidem qui accusabat rectè dixisset; patronus contrà malè, subinde tamen repeteret inter dicendum: *Agasilæ, decet regem opiuulari legibus:* perinde quasi bonam haberet causam, & ab ipso starent leges. Hominis improbitatem interpellans 65

Salsè. Agesilaus: *Si quis, inquit, tibi domum perfor-
derit, aut vestem abstulerit, num expectaturus
esses, ut architectus, aut qui vestem contexuit,
tibi sit auxilio futurus?* Subindicabat, regem
esse veluti legum architectum; nec conue-
nire, ut is opituletur ei, qui contra leges ali-
quid admisit.

*Incorru-
piè.* 66 Cùm pax cõijset, eique à rege Persarum
essent allatæ literæ, quas Perses vnà cù Cal-
lia Lacedæmonem perferebat, de hospitio
dequæ amicitia tractantes; non recepit: sed
iussit illos regi nunciare: *Nihil esse necesse, pri-
uatim ad ipsam literas mittere: ceterum si perspi-
cium foret, illa bene velle Lacedæmonis & Gra-
cis, ipsam quoq; illi pro viribus futurum amicum.
Quòd si deprehenderetur infidias tendere, ne pu-
ter, inquit, quòd me sit habiturus amicum, etiam-
si vehementer multas ab eo recpero epistolas.
Quid hoc animo sublimius aut excellētius,
cui in omnibus rebus gerendis hic vnicus
erat scopus propòsitus, consulere Reipu-
blicæ commodis?*

*Piè, vr-
banè.* 67 Quum miro esset affectu erga liberos
suos, dicitur aliquando arundine pro equo
conscensâ, vnà cum pueris lusisse domi. Id
quum fortè vidisset ex amicis illius quidam,
rogabat, *ne cui diceret quod viderat, p. insquam
ipse quoque liberorum parens esset factus.* Fe-
stiuè subindicans, eum lusum non esse le-
uitatis, sed pietatis: nec hoc quod agebat
videri

videri posse ineptum ei, qui modò expertus esset, quàm ingens sit affectus charitatis parentum erga filios.

68

Audiuerat socios molestè ferre tam crebras expeditiones, præsertim quum ipsi permulti Lacedæmonios numero paucos sequerentur. Agesilaus itaque volens ostendere, quanta esset Lacedæmoniorum multitudo, iussit vniuersos socios simul considerare permixtos inuicem: Lacedæmonios item separatim solos. Mox per præconem edixit, vt primi omnium surgerent figuli: hi quum surrexissent, secundo loco per præconem iussit surgere fabros ærarios: deinceps architectos ac domorum opifices: similiter & aliarum artium singulos. Ita factum est, vt propemodum socij surgerent omnes, Lacedæmoniorum verò nullus: eò quòd Lacedæmonijs, qui militiæ parantur, interdictum sit, opificium aut artem sedentariam vel exercere, vel discere. Hoc factum risit Agesilaus. *Videtis, inquit, ô viri, quanto plures nos educimus quàm vos?* Hoc stratagemate dux inclytus demonstrauit, non perinde referre, quàm numerosam militem educas in prælium, vt quàm fortem & exercitatum.

69 /

In pugna Leuëtrica quum Lacedæmoniorum multi fugissent, ijque legibus pœnas dare deberēt: Ephori reputantes ciuita-

tem viris desertam egere militibus, cupiebant eam ignominiam militibus remittere, simulque seruare leges. Deligunt igitur Agesilaum, nouarum legum conditorem. Is

Solertes. prædiens in suggestum: Ego, inquit, alias leges haudquaquam laturus sum. Neque enim his quas habetis aut addituros sum aliquid, aut detracturus, neque quicquam omnino mutaturus. Sed mihi relictum videtur, vt leges quas habetis, à die crastino robur habeant & auctoritatem. Eo commento vir solers simul & præsentis ciuitatis necessitati consuluit, & præclusum mutandarum legum exemplum exclusit à Republ. vno tantum die legibus abrogatis.

70 Cùm pugnaretur apud Mantineam, admonuit Lacedæmonios, vt cæteris omissis omnibus, in vnum Epaminondam intenderent vim prælij, dicens: Solos cordatos esse viros fortes, hosque solos esse autores victoria.

Prudenter. Liague si hunc, inquit, ceperimus, facillimè cæteros in potestatem nostram redigemus, vixote recordes nulliusque precij: quod & euenit: Nam inclinante ad Epaminondam victoriâ, quum nonnullorum fuga fieret; adhortanti illi suos & à fuga reuocanti, Lacedæmonius quispiam lethale vulnus inflixit. Eo prostrato, qui erant cum Agesilao à fuga reuersi, iam ancipiti Marte cum hoste depugnatunt, sic tamen vt multo inferio-

feriores Thebani, multo præstantiores Lacedæmonij viderentur. Hac arte prudentia ducis consuluit incolumitati suorum, qui fuerant haud dubiè perituri: simul illud docuit, in bello plus habere momenti vaum verè prudentem & cordatum, quàm turbam imprudentium.

Quum Spartanos pecuniæ deficerent ad bellum, eò quòd alerèt externum militem, ⁷¹ Agesilaus in Aegyptum profectus est, ab ^{Piè in} Thacò Aegypti rege accitus stipendio. Cæ- ^{patriam.} terùm Agesilaus, ob corpus incultum ac vestis vilitatem, venit in contemptum eius gentis hominibus, qui sperarant se visuros Spartanum regem talem, qualis esset rex Persarum, corpore decentissimè ornatum: Perperam sanè de regibus sentientes, quos externo cultu putârint æstimandos potiùs, quàm animi virtutibus. Nihil ille quidem de cultus ac victus simplicitate mutavit; sed interium ostendit, maiestatem dignitatemq; regiam non vestium splendore, sed prudentiâ ac fortitudine parari oportere: grauitèrque taxauit vulgares monarchas, quib. si diadema, purpuram, aurum & gemmas detrahas, nihil videas præterea regium. Quin eodem facto declarauit insignem erga patriam pietatem, qui ob publicam utilitatem non grauatus sit in Aegyptum proficisci: nec ætatis iam seræ, ac vergentis ad

annum octogefimum, excufatione vti voluit, quò minùs apud Barbaros fuppendium faceret, modò Reipublicæ fubueniret. *Athenaus hoc modo rem narrat.* Agefilaus in Aegyptum profectus, Thaco regi laturus fuppetias, quoniam corpore erat puifillo, his verbis à rege contemptus eft: *Parturijt mons, Iup ter metuit: at ille peperit murem.* Id vt audiuit Agefilaus: *At ego, inquit, aliquando tibi videbor leo.* Nam pòft, quum illi nò adelfet Agefilaus, regno pulfus confugit ad Perfaf.

- 72 Cæterùm vbi, quos educturus erat in aciem, confpiceret ob imminens periculum formidolosos, partim propter hoftiũ multitudinem (erāt enim numero ducenta milia) partim ob ipforum paucitatem: decreuit ante conflētum rem diuinam facere, *Callide.* vlti captaturus aufpiciũ ab extis. Itaq; non confcijs cæteris, læuæ manus volẽ literis inuerfis Victoriã inferipfit: deinde iecur ab arufpice acceptum fupposuit manui, quæ clãm fcripturam habebat, diuque tenuit; fingens interim, fe deliberabundum ac dubitantis fpeciem præ fe ferens, donec literarum figuræ iecinori imprimerētur: moxque militibus quos in aciem educturus erat oftendit, dicens: *deos his literis certò portendere victoriã.* Illi verò exiftimantes fe fecertum habere fignum futuræ victoriæ, vehementer

hementer animati sunt ad pugnam. Hic dolus multò plus valuit, quàm oratio quamvis proluxa ac meditata. *Et hoc stratagemata est, non apophthegma.*

Cùm hostes Agesilai exercitum fossâ 73 cingerent (id quod faciliè poterant ob multitudinem) ac Nectabius, cui suppetias ferebat, censeret erumpendum, & cum hoste conferendas manus, ne quod instituerant perficerent: *ille negabat impediendos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non superiores.* *Animo sc.*
Siquidem fossa vtrisque adimebat confligendi copiam. Porrò quum parum abesset, quin fossa cõiret, per hoc angustum intervallum instruxit, quod erat reliquum militum: ac inter partes commissâ pugnam vertit illos in fugam, hostiumq; ingentem stragem edidit, paucis militibus quos secum habebat, atq; ex præda magnâ pecuniarum vim misit Spartam. *Videtur hoc Stratagemati similis, quàm Apophthegmati.*

Decessit ab Aegypto patriam repetens, 74 morbo implicitus in portu, qui Menelai dicitur. Moriens autem mandavit ijs qui aderant, ne quam fictilem, aut aliâs imitatam corporis sui imaginem facerent: *Si quod, Modeste.* inquit, præclarum facinus gessi, hoc eris monumentum mei: sin minùs, ne omnes quidem statuae, quum sint vilium ac nullius rei opificum opera, illustrabunt mei memoriam.

Quis non miretur in bellatore pectus tam philosophicum?

175 *Huma-*
niser. Crebrò solebat in concione admonere milites suos, *ne captiuos vt facinorosos cruciarent, sed vt homines seruarent.* Infantibus etiam in bello captis prouidit, vt in vnum locum comportarentur, ne mutatis castris relictì perirent. Eandem curam impendit senibus captiuis, ne, quoniam sequi non possent, à canibus lupisue discerperentur. Hęc autem humanitas illi non solum aliorum; verùm etiam captiuorum miram beneuolentiam conciliauit. Et nunc homines sibi videntur, qui trucidatis infantibus ac senibus, eam ætatem abducunt, quæ vel libidini apta est, vel labori, vel vtrique. Quò progressa est immanis illa feritas? *Plus. in Lacon.*

176 *Religio-*
sè. Apud Coroneam Athenienses ac Bœotios cum suis socijs, Agesilai iter impedire conatos, graui prælio vicit. Ei victoriæ per se magnificæ multum laudis apposuit religionis exemplo. Multi è prælio confugerant ad templum Mineruæ. De his rogatus quid vellet fieri Agesilaus? *Vetuit illos violari.* Quum in eo prælio vulnera aliquot accepisset, videreturq; vehementer iratus omnibus, qui tum arma aduersus ipsum tulerant; tamen plus apud illum valuit religio, quàm ira. Neque hoc solum in Græcia fecit, vt templa deorum haberet sancta; verùm

Verùm etiam apud Barbaros summâ religionē simulacra arasq; consecrauit: quasi in hæc nullum esset ius belli. Itaq; præclarè solitus est dicere: *se uehementer admirari, eos non haberi sacrilegorum in numero, qui laderent ipsis suis, plices, ac per deos obstantes: nec grauiorē sumi pœnas de his, qui religionem minuerent, quàm qui templa spoliarent.* Rectè iudicans, dijs esse chariorem hominũ salutem, quàm muta templorum ornamenta. *Probus Aemilius in vita Agesilai: ut & sequentia.*

Accipe nũc exemplum fortitudinis cle- 77
 mentiã temperatæ. Posteaquam ingenti
 strage fregisset Corinthiorum vires, eosq; intra mœnia compulisset: multis hortanti-
 bus ut urbem oppugnaret: negauit id suæ *Moderati-*
 uiti conuenire, qui peccantes ad officium cogeret, *tè.*
non qui nobilissimas Græciæ urbes subuerteret.
 Ut hoc est eximie cuiusdam moderatio-
 nis: ita quod adiecit, admirabilem viri
 prudentiam arguebat. Si, inquit, eos ex- *Pruden-*
 stinguere uoluerimus, qui nobiscum aduersus *ter.*
 Barbaros steterunt; ipsi nos expugnauerimus, uel
 quiescentibus hostibus, qui subuersis socijs nullo
 negocio quando uolent nos oppriment.

Diuinitatis cuiusdam esse videtur quod 78
 adijciam. Quum adornaretur expeditio
 apud Leuctra, quæ Lacedæmonijs fuit lu-
 ctuosissima: Agesilaus, quum à plerisque
 urgeretur ut exiret; proficisci noluit, per-

inde quasi calamitatem irrecuperabilem animo præsentiret.

- 79 Rurſus accipe ſolertiæ Reip. ſalutaris argumentum. Quum Epaminondas incredibili impetu Spartam urbem inuaderet, ac ciuitas careret mœnibus, aliquot adoleſcentes, hoſtium aduentu territi, ſtatuerant ad Thebanos transfugere, iamque locum extra urbem editum occupârunt. Ageſilaus perpendens, actum fore de ciuitatis incolumitate, ſi ſenſiſſet populus, aliquos ad Thebanos transfugere conari: *diſſimulans cum ſuis ad adoleſcentium turmam peruenis, ac perinde quaſi id bono animo feciſſent collaudauit conſilium, quòd eum locum occupâſſent: ſibi que in animo fuiſſe dixit idem facere.* Sic adoleſcentulos fictâ laudatione temperauit, & adiunctis ſuis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui transfugiendi conſilium clam ceperant; videntes maiorem adiunctum numerum eorum, qui eius conſilij fuerant expertes, non auſi ſunt ſeſe commouere: eo que libentiùs conuenerunt, quòd latère arbitrabantur quæ cogitarant. Abſq; dubio Sparta non erat futura Sparta, niſi tum Ageſilaus celeritate conſilij ſalutem attuliſſet. Eâdem arte & iuuenili temeritati remedium adhibuit pro ſupplicio.

AGEſI-

AGESIPOLIS CLEOMBROTI.

Agēsipolis, Cleombroti filius, quum 80
 quispiam apud ipsum ceu rem magnificam
 prædicaret, quod Philippus Macedonum
 rex intra pauculos dies subuertisset Olyn-
 thum: *Atqui per deos, inquit, talem civitatem Clemen-*
longè maiore temporis spatio non exstructurus ser.
est. Significans, multo regalius esse, con-
dere vrbes, quàm conditas demoliri. Plut.
in Lacon. & seq.

Cùm alius quidam dixisset, ipsum, cùm 81
 rex esset, cum æqualibus suis fuisse obsi-
 dem, non liberos aut vxores eorum; velut
 hoc esset regi dedecorosum, dari in ma-
 nus ac ius aliorum, quum alij reges soleant
 vxorem ac liberos pro se dare obsides. *Et Iussè.*
quidem iure, inquit, optimo: par est enim, vt
nos nostra ipsorum feramus errata. Subindi-
 cans, si quid calamitatis accidit in bello,
 aut in Repub. regum vitio accidere: eoque
 iustum esse, vt hi potissimum puniantur,
 per quos venit calamitas: cæterum mo-
 rem iniquum esse, quo receptum est, vt
 coniuges ac liberi, qui nihil commerue-
 rint, dedantur obsides.

Idem quum è Sparta iussisset mitti ca- 82
 tulos; ac respondisset aliquis, non expor-
 tari apud Lacedæmonios catulos: *Ne vi Argusè.*
ros quidem, inquit, antea: atqui nunc fieri
cæpit. Festiuiter indicabat, in Republica
 bene

bene instituta omnia proficere in melius. Olim Lacedæmonij ægrè sua tuebantur, pòst aucti sunt reges ac gentes procul semotas bello lacesere. Quemadmodum autem recta institutio viros reddit bello & Reip. vtilis; ita canes ad venatum habiles reddit educatio.

AGESIPOLIS PAUSANIAE.

- 83 Agesipolis, Pausaniæ filius, quum Athenienses querimoniarum, quas cum ipso mutuas habebant, arbitram delegissent Megarensium ciuitatē, quæ controuersiam inter eos componeret: *Turpe, inquit, si Megarenses me huius norūt quid iustum sit, quàm hi qui se Græcorum duces ac rectores præstulissent.* Megarenses apud Græcos malè audiebant: de quibus iactatum est, quòd neque primi essent, neque secundi, neque tertii, neque quarti, neque vllò in numero: quum Athenienses pteræque Græciæ imperârint. Ab ipsis igitur, quibuscū litem habebat rex, volebat finiri dissidium: simul declarans, & quàm suæ fideret causæ, & quàm aduersarijs nō diffideret: malens clarissimæ ciuitatis iudicio vinci, quàm Megarensium arbitrio vincere. *Plutar. in Lacom.*

AGIS PRIMVS.

- 84 Agis, Archidami filius, quū Ephori quodam tempore dicerēt: *Proficiscere, iuuentutem*

tutem tecum ducēs ad huius patriam : nam is ipse te perducet in arcem. *Et qui conuenit, Proditio*
 inquit, o Ephori, tot iuuenes ei credere, qui suam *turpis.*
 ipsius patriam prodidit? grauiter admonens,
 nihil illis tutō credi, qui in patriam perfidi
 fuerint. *Plut. in Lacon. cum sequentib.*

Interrogatus à quodam , quod discipli-
 næ genus potissimū exerceretur apud Spar 85 /
 tanos : *Scire, inquit, & imperare, & ferre im-*
perium. Athenis enim complures discipli-
 næ colebantur, curiosæ magis, quàm ad re-
 ctè gubernandā Rempublicam necessariæ.

Fortiter & illud dixisse fertur: *Lacedemo-* 86
nios non oportere percontari quot sint ho. es, sed *Animo-*
vbi sint. Significans , non à militum nume 87
 ro pendere victoriam; sed à fortitudine, rei-
 quæ gerendæ celeritate : statim enim con-
 gredi vult, qui quærit vbi sint hostes.

Apud Mantinæam quibusdam dissua- 87
 dentibus , ne cum aduersarijs quòd nume-
 ro plures essent confingeret : *Cum multis, in* *Animo-*
 quit, *pugnet oportet, qui multis velis imperare.* 88
sè.

Cuidam sciscitanti, quot essent Lacedæ- 88
 monij? *Quot satis sunt, inquit, ad propul-* *Argutè.*
sandos malos. Ostendens, magis referre, quā
 fortes viros habeat ciuitas, quàm quā mul-
 tos. *Idem Aristo respondit.*

Idem, quum præteriret Corinthiorum 89
 moenia, conspiceretque vehementer excel-
 sa munitaque, & in longum porrecta spa-
 tium:

Salsè. *ium: Quæ sunt, inquit, mulieres hunc locum incolentes? inauens fortibus viris non esse opus mœnibus.*

90 *Cùm sophista quispiam apud eum dixisset, Orationem esse rerum omnium præstantissimam, videlicet prædicans artē quā profitebatur: Ergo, inquit Agis, in quā taces nullius es pretij. Significans, multo præclarior esse res magnificas gerere, quàm habere linguam ad magnificè loquendum expeditam.*

Salsè. *Vicerat Argiuos præho, qui post redintegratis viribus rursus ferociores illi occurrebant. Agis itaque, conspicatus multos è socijs turbari: Sitis, inquit, bono animo viri: quum enim nos qui vicimus trepidamus, quid facere censeatis eos qui à nobis victi sunt? Eo dicto ducis solertia protinus reddidit animum suis.*

91 *Vicerat Argiuos præho, qui post redintegratis viribus rursus ferociores illi occurrebant. Agis itaque, conspicatus multos è socijs turbari: Sitis, inquit, bono animo viri: quum enim nos qui vicimus trepidamus, quid facere censeatis eos qui à nobis victi sunt? Eo dicto ducis solertia protinus reddidit animum suis.*

Solerter. *tos è socijs turbari: Sitis, inquit, bono animo viri: quum enim nos qui vicimus trepidamus, quid facere censeatis eos qui à nobis victi sunt? Eo dicto ducis solertia protinus reddidit animum suis.*

92 *Peculiaris erat Lacedæmonijs verborum paucitas: vnde & ab ea regione breuiloquentia Laconismus dicitur. Quum igitur Abderitarum legatus, apud Agidem multa loquutus, vix tandem dicendi finem fecisset, rogaretq; quid ciuibus suis esset renuntiaturus? Agis, illud, inquit, renuncia, quantum temporis tibi fuit opus ad dicendum, tantum me silentem audisse. Hoc dicto exprobrauit stolido oratori inanem loquacitatem, responso indignam. Idem & Perinthiorum oratori contigit.*

Loquacitas nota.

Idem & Perinthiorum oratori contigit.

93 *Quibusdam, Eleos hoc nomine prædicanti-*

cantibus, quòd in certaminibus Olympi-
cis essent iustissimi: *Quid, inquit, magni mi-* *Iustit.*
riue faciunt, si mira quinque annis vno tantum
die se ipsos præstant? Non putabat vir sapien-
tissimus, in eum competere iustitiæ laudē,
nisi qui per omnem vitam in omnibus a-
ctionibus iustitiā coleret. Nam ludi Olym-
piaci semel tantum intra quinquennium
celebrabantur.

Quum quidam apud illum dicerent, esse 94 /
nonnullos alienæ familiæ, qui ipsi inuide-
rent. *Geminam igitur, inquit, habebunt mole-* *Invidia*
stiam, quos & sua ipsorum mala discruciantur: *notata*
atque insuper tum meis, tum amicorum meorum
bonis torquebuntur. Magnifica vox, declarans,
eos, quos habet invidia, magis esse miseri-
cordiâ dignos, quàm irâ: propterea quòd
invidus abundè dat pœnarum, etiamsi ne-
mo vlciscatur. Sic Flaccus:

Invidus alterius rebus marcescit opimis.

Vide Brusson lib. 3 cap. 7.

Cuidam consulenti, vt hostibus fugien- 95
tibus daret trāsitum: *Et quemodo, inquit, pu-* *Argusē.*
gnabimus cum his, qui ob fortunam manent,
si non pugnamus cum fugientibus? Existimabat
vir animosus, aduersus hostes nullam præ-
tereundam occasionem.

Cùm de Græcorum libertate quidam in 96
medium adduxisset, magnifica quidem,
sed factu per quàm difficilia; *Tuo, inquit,*
verba

verba, hospes, opus habent viribus & pecuniâ: perquam scite declarans, frustra de his verba fieri, ad quæ perficienda non suppetit facultas. In consultationibus enim non solum spectandum est, quid sit factu pulcherrimum, sed quid fieri possit.

- 97 *Moderatè,* Quodam dicente, Philippum effecturum, ne Lacedæmonijs pateat iter in Græciam: *Nobis,* inquit, ò *hospes, nostra patria sufficit ad illic viuendum.* Pectus ad vtrunque paratum, & ad proferendum imperium si cōtingat, & ad boni consulendum fortunam, licet mediocrem: quum principum vulgus nec quod obtigit sapienter administrant, nec ullis fatientur ditionis accessionibus.
- 98 *Simpli-citer.* Cùm legationem suscepisset, solus ad Philippum profectus est. Is vbi admirans dixisset: *quid hoc rei est? vnus venisti?* Agis, *quid ni,* inquit, *ad vnum?* Grauiter taxauit aliorum principum ambitionem, qui sumptuosas ac splendidis legationibus exhauriunt ærarium: quum vnus vir cordatus possit totum hoc præstare, quod Reip. interest.
- 99 *Lepidè.* Quum è senioribus quidam, videns priscas leges & instituta vetera aboleri, & alia praua succedere, atque ob id res Spartanorum inuerti, quæ summa fuerat in imum deiectis, & conteri. Hæc quum apud Agidem iam senem deploraret, ioco respondit: *S: fisis,* inquit, *quod narras, recto ordine res procedunt.*
S: qui-

Siquidem ego puer à patre audiui, quòd iam tum illis temporibus res inuenterentur. Itaque si rursus inuenerintur, redierunt in locum pristinum. Hoc quidem ille ludens. Cæterùm seriò dicebat, se puerum hoc quoque accepisse à patre: nihil esse mirum, si præsentibus succedant deteriora; sed mirandũ, si succedat meliora, aut similia. Notauit peculiarem senibus querelam de rebus in deterius prolapsis, simulq; rerum humanarum hæc esse naturam, ut vsque in peius degenerent.

Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatẽ suam tueri possit? *Si morsem*, inquit, *contempserit.* Hic metus, qui cadere dicitur in constantem virum, multos deterret à pulcherrimis facinoribus: hoc qui caret, potest vbique quod rectum est sequi; nec est quòd timeat improbos, qui, ut extrema moliantur, nihil aliud possunt quàm occidere.

AGIS SECVNDVS.

Agis iunior, Demadi dicenti, quòd enses Laconici ob breuitatem à circulatoribus ac præstigijs imitantibus deuorarentur: *Atqui his*, inquit, *ensibus Lacedæmonij assequuntur hostes longioribus armatos gladijs.* Declarans, non referre, quo quid apparatus fiat, sed quantum efficiatur: siquidem hoc speciosior victoris glòria, quò minus ha-

bet præsidij præter virtutem. *Plutarchus
in Laconicis.*

102 *Liberè.* Quemadmodum ad improbum, subinde percontantem, quis esset inter Spartiata vir optimus? *Qui tui, inquit, est dissimilissimus.* Indignè tulit vir generosus, eum de virtutis præstantia loqui, qui ipse esset vitij oblitus. *Idem.*

AGIS VLTIMVS.

103 *Fertiter.* Agis, Laconicorum regum vltimus, per insidias captus, ac præter meritū ab Ephoris condemnatus: quum ad laqueum duceretur, conspiceretque quendam è lictoribus fletum, ob indignitatem rei, cuius cogebatur esse minister: *Desine, inquit, o homo, vicem meam fletu. Nam sic moriens præter ius & æquum, melior feliciorque sum his, qui me occidunt.* Hæc loquutus vltro collum laqueo induit. Quo nemo Stoicorū docuit quicquā fortius: hoc ille iuuenis non verbis, sed re præstitit, felicitatem omnem solo honesto metiens, eosque iudicans infeliciores, qui faciunt iniuriam, quàm qui patiuntur. *Plut.*

104 *Instè. Graui-
let.* Parentibus rogantibus, vt sibi in re quam iniusta adesset, recutauit illis aliquandiu. Cæterum quum instarent, hunc in modum respondit: *Donc esset apud vos, nullam omnino tenebam iustitiæ scientiam: verum vbi me patriæ tradidistis, patriæque legibus, in super & iustissimam*

institiam & honestatem pro viribus docuistis: conabor huic magis obtemperare quam vobis. Et quandoquidem hæc est vestra voluntas, ut quæ sunt optima faciam: optima verò sunt, quæ ita sunt, cum homini privato, tum præcipuè principatum gerenti: quæ vultis faciam, quæ dicitis negabo. Narrant, Agidem puerum in summis delitijs fuisse educatum: sed simulatque adolescens etiamnum ad Reipublicæ gubernacula admotus est, incredibili mutatione, reiectis pristinae vitæ voluptatibus, huc totū animum adiecit, ut Spartam, Barbarorum ac Græcorum moribus corruptissimam, ad pristinam frugalitatē reuocaret: quæ res illi fuit exitij causa. Utinam autem cæteri principes, quorum prima ætas ferè luxu dilitijsque corrumpitur, saltē cum Agide tum animum vertant ad bonam frugem, quum regni habenas accipiunt: atque hanc formā sequantur, quam præscripsit Agis, si quis quid petat ab ipsis, quod legibus & honesto aduersatur. Nec tamen egregius iuuenis morosâ atque asperâ recusatione contristauit parentum animos: sed mirâ ciuilitate, respondit, se magis hoc pacto obtemperare parentibus, si faceret quod illorum perpetua voluntas optabat, quodque semper essent probaturi, quàm si præsentī affectui indulgisset. *Ibidem.*

Idem, quū in carcere rogaretur ab Epho- 105

Cōflāter. ro, num pœniteret eorum quæ gessisset? impavidè respondit: *Se nulla tangi pœnitentiā consilij cum prudentia honestoque coniuncti; tamesi non ignoraret, se mortem præmij locorelaturum: sciens ipsam virtutem abundè magnum esse sui præmium, quicunque sequatur euentus. Plutat. in Vitis.*

\ 106 *Improbè* Agesilaus Ephorus, quum ipsius suafactum esset, vt fieret omnium debitorum solutio, iamque tabulis in forum Clarium comportatis ignis esset iniectus, ac flamma exurgeret; cæteris creditoribus mœstis insultabat, dicens: *Se nunquam clarus lumē, aut ignem vidisse puriorē.* Debat enim ipse plurimum, & erat agrorum prædiues; nihil tamen cuiquam soluere habebat in animo. Extrema improbitatis est linea, etiam illudere quos afflixeris. *Plut. in Lacon.*

\ 107 *Gravisser.* Alcámenes, Telecri filius, cuidam percontanti, quo pacto quis optimè regnum seruare possit? *Si lucrum,* inquit, *non magnifeceris: longe lateque dissentiens à vulgo principum, qui non aliā magis ratione principatum constabilire student, quam attenuandis ciuium, suis augēdis opibus: quum iustitia & æquitas maximè reddant diuturnum imperium. Plut. in Lacon. & seq.*

\ 108 *Integrè.* Alio quodam rogante, cur à Messenijs oblata munera recusasset? *Quoniam si recepissem, inquit, cum legibus pacem habere non poteram.*

poteram. O mentem regno dignam, quæ magno obuiòque lucro legum autoritatem anteposuit! Et ubi sunt interim qui clamant: Quod principi placuit, legis vigorem habet: & principem dare quidem leges, at non teneri legibus?

Cùm quidam illi obijceret, quòd parcè ¹⁰⁹ frugaliterque viueret, quum facultates amplas possideret: *Decet enim, inquit, eum qui multa possidet, pro ratione, non pro libidine vivere.* Significans, perniciosas esse diuitias, ni adfit animus diuitijs superior, qui possit earum vsum non ex copia, sed ex necessitate moderari. Conti-
nenter.

ANAXANDRIDAS.

Anaxandridas, Leontis filius, cuidã acer- ¹¹⁰ bè ferenti, quòd cogeretur vrbe exulare: *Ne, inquit, vir optime, exhorrescas exulare ciuitate; sed à iustitia exulare horrendum est.* Senlât non esse miseros, quibus præter meritum incolumique innocentia accidit aliqua calamitas: sed eos verè deplorandos, qui sua sponte discesserunt ab honesto, etiamsi nulla sequatur calamitas. *Plut. in Lacon. & seq.* Sapièter.

Cùm quidam Ephoris oportuna quidẽ ¹¹¹ loqueretur, sed pluribus quã sat erat: Anaxandridas, *hospes, inquit, re necessariã in non necessario vteris.* Significans, quod per se receptum est & vtile, non egere prolixã ora- Loqua-
citas.

tione : quòd ipsa causæ bonitas facilè seipsam commendet.

113 Percontanti cuidam, cur Lacedæmonij Helotibus (sic apud illos dicebantur, quorū conditio media erat inter seruos & ingenuos) committerent colendos agros, ac non ipsi potiùs eos colerent? *Quoniam, inquit, non ipsorum causâ, sed nostrâ, Helotas nobis comparauimus. Videlicet stultitiam eorum taxans, qui mancipia ad ostentationem alunt otiosa, & seruos socios ac ministros voluptatem habere malût, quàm frugiferis operis occupatos.*

114 Alius quidam, quum dixisset, gloriam ac celebre nomen nocere, eoquæ felicem esse qui illud effugerit : *Ergo, inquit Anaxandridas, si uera loqueris, qui nefaria perpetrant, felices erunt. Nam qui fieri potest, ut qui sacrilegium committit, aut aliud iniustum facinus perpetrat, gloriæ curam habeat? Notauit eos, qui sic cõtemnunt laudem, ut interim per ignauiam nihil gerant laudabile : quum eximiam uirtutem honesta fama comitetur uirò, ac generosis animis amor laudum, ueluti stimulus ad præclara facinora, sit innatus.*

115 Alij cuiquam percontanti, quam ob causam Spartani impauidè semet exponerent periculis? *Quoniam, inquit, pro uita timere cõfite scimus, non aliorum more expauescere. Significans, moderatam uitæ curâ addere calcar ad*

ad fortiter agendam : immodicum mortis
pauorem ab egregijs factis deterrere.

Cuidam ab iplo sciscitanti: quamobrem 116
seniores apud Lacedæmonios plures dies
sumerent ad cognoscendum in causis ca-
pitalibus; & si quis fuerit absolutus, nihilo-
minus obnoxius sit legi? Ideo, inquit, pluri-
bus diebus cognoscunt, quoniam si in capitis di-
scrimine errauerint, non est corrigendi consilij po-
testas: oportet autem à causa liberatum obno-
xium manere legibus; quòd fieri potest, ut se-
cundum eandem legem liceat aliquid rectius de
reo statuere. Hoc temperamento prouisum
est, ne vel occidatur innocens, vel effugiat
nocens: qui quamuis errore iudicium sit
absolutus, potest eadem lege deuo con-
ueniri, pœnasq; dare legibus.

Prudens
ter.

Instit.

ANAXANDER.

Anaxander, Eurycratis filius, roganti cui- 117
dam, cur Spartani non colligerent pecunias
in ærarium publicum? Ne, inquit, corrup-
tantur, qui facti fuerint illarum custodes. Quam
malè consulunt integritati suæ, qui priua-
tim pecuniarum vim in arcam recondunt,
si vir prudens ciuium suorum moribus ti-
muit à pecunia publica, cuius tantum erant
custodes futuri, non domini! Plur.

Insegr.

ANAXILAS.

Cuidam admiranti, quòd Ephori regib⁹ 118

d 4.

non assurgerent, præsertim à regibus constituti? *Ob hoc ipsum*, inquit Anaxilas, quòd *Ephori sunt*. Magistratus est apud Lacedæmonios, quo qui funguntur Ephori dicuntur: eos prisci reges in hoc instituerant, ut essent regum ministri: quorum potentia postea eò creuit, ut ipsis etiam regibus imperarent, demum & occiderent. Vox animi moderatissimi testis: quod percontator ille contumeliosum ac superbum iudicabat, ille interpretatus est esse ius legitimũ. *Plutarch.*

A N D R O C L I D A S.

- 118 Androclidas quidam Lacon, cruce claudicans, coniecit sese in ordinem bellatorũ. Id prohibitori quum insurrexissent quidã, ob cruris vitium: ille, *imò*, inquit, *non fugientem, sed manentem oportet bellare cum hostibus*. Perquàm lepidè hoc ipso vitio, ob quod reiciebatur, se colligens vtiliorem prælio, quàm essent cæteri pedibus integris. *Plut.*

A N T A L C I D A S.

- 119 Antalcidas, quum in Samothracia initiaretur, rogatus à sacerdote, quid egregium patrasset in vita? *Si quid*, inquit, *mihî tale peractum est, sciunt ipsi dii*. Existimans ineptum, commemoratione suorum gestorũ se diis commendare, qui, siue prædicaret siue sceleret, nihilominus nouerant. Nam apud sacerdo-

cerdotem poterat etiam falsa narrare. Sit hoc modestiæ exemplum, ac de deo præclare sentientis. *Plus. Lacon. & seq.*

Quum Atheniensis quidam Lacedæmonios appellaret indoctos: *Soli igitur nos, inquit, nihil mali à vobis didicimus.* Sensit, artes, quibus se iactabant Athenienses, magis ad ostentationem, otium ac voluptatem accommodas; quàm ad rempub. gubernandam, ad quod nulla disciplina decrat Lacedæmonijs. 120 *Graviter.*

Alteri cuidam Atheniensi, sic apud ipsum glorianti; Veruntamen nos sæpè numero vos à Cephiso propulimus: *Sed nos, inquit, vos nunquam ab Eurota summouimus.* Significans, hoc ipsum esse fortitudinis argumentum, quòd Lacedæmonij frequenter ausi fuissent vsque ad Cephisum flumè Atticæ progredi; quum Athenienses nunquam sustinuisent accedere ad Eurotam Spartæ fluuium. 121 *Salsè.*

Rogatus à quodam, quo pacto quis maxime placere possit hominibus? *Si, inquit, loquatur illis incundissimè, præstet autem vtilissima.* Admonuit, in colloquijs adhibendam sermonis comitatem, in officijs præstandis spectandam vtilitatē. Reprehendendi sunt, qui, quum re sint fideles, tamen officium orationis asperitate corrumpunt: his peiores sunt, qui sermone benigni, re lædunt: 122 *Sapienter, & exemplis comissis.*

peſſimi verò, qui cùm verbis moleſti ſunt, tum factis noxij.

123 Cùm ſophiſta quiſpiam appareret recitare librum, & Antalcidæ percontāti, quod eſſet argumentum, reſponſiſſet; Hercules encomium: *Quis, inquit, illum vituperat? Superuacaneum exiſtimans, in eo laudando fumere operam, quem vno ore prædicarēt omnes. Hercules autem apud Spartanos religioſiſſimè colebatur.*

124 Ad Ageſilaum in pugna cum Thebanis vulneratum; *Habes, inquit, doctrinæ tuæ mercedem, qui eos pugnare docueris, quum antè pugnare nec ſcirent nec vellent.* Videbantur enim Thebani crebris Ageſilai aduerſos ipſos expeditionibus eualiſſe bellaces. Significabat, inutile, ſemper cum iſſidem conſigere, ne uſu colligant bellandi peritiã.

125 Idem *murus Sparta dicebat iuuenes eſſe Spartanos: ſines autem Spartana ditionis eſſe lancearum cuſpides.* Sentiens, ciuitatem non egere mœnibus, quæ iuuentutem alat bellis idoneam: & eoſq; porrigi ditionem Lacedæmoniorum, quouſque pertingerent armis: ſignificans, virtute, non dolis aut pecuniã propagandum imperium.

126 Cuidam roganti, quamobrem Lacones in bello breuibus pugionibus vterentur? *Lepidè. Quoniam, inquit, cominus cum hoſte pugnamus.* Lepidè terſit in argumentum fortitudinis.

dinis, quo ille volebat illos videri minùs v-
tiles bello.

ANTIOCHVS.

Antiochus Ephorus, quum audiuisset, 127
quòd Philippus Messenijs dedisset agros;
percontabatur: num vires quoque dedisset, per *Arguid.*
quas aduersus pugnantes pro agris mereri possent
quod erat datum? *Plut.*

ARGEVS.

Argeus, quibusdam non suas, sed alio- 128
rum quorùdam vxores prædicantibus: *Per Pudici-*
deos, inquit, de bonis & honestis mulieribus ni- *tia con-*
hil temere loquendum est; sed in totum quales *inguis.*
sint oportet ignorari, præterquam solis maritis
quibuscum viuunt. Tam insignis erat apud
priscos virginum & vxorù pudicitia, vt eas
ab alijs, quam à parentibus aut suis maritis
conspici, gradus aliquis ad impudicitiam
haberetur: tantaq; cautione consulebatur
illarum famæ, vt parùm pudica videretur,
de qua rumor quamuis vanus oriri potuit.
Sed ea demum summa matronalis pudici-
tiæ laus haberetur, si mulier adèd domi
conclusa viueret, vt nullus esset, qui de ea
vel bene vel malè loqui posset: propter
ea quòd hoc ipsum, matronam versari in
fabulis, trahique per ora hominum, pro-
stitutionis genus putaretur. Etenim qui
laudat alienam vxorem, videtur habere
cognitam, cuius laudè prædicat: quod
ipsum

ipsum aliquid detrahit pudori fœmineo. Quid igitur vir ille præclarus sentiret de matronis, quæ sine maritis interesse gaudet iuuenum conuiujs, quæ cursitant ad alienarum ciuitatum dies festos & emporia, quæ ducunt choreas ex viris ac fœminis alternè mixtas, quæ in balneis corpus nudum ostendunt quorumlibet virorum oculis?

Plutarch. & seq.

129 Quodam tempore faciens iter per Selinuntem, quum in monumento quodam hoc Elegiacum carmen vidisset inscriptum:

Hosce tyrannidam exstinguunt, Mars sustulit atrox,

Ponè Selinuntis mœnia conciderant.

Iure peristis, inquit, qui tyrannidem ardentem conati sitis exstinguere: contra magis oportuit illam sinere, donec tota deflagraret. Arripuit iocum ex occasione verbi, Exstinguere: Exstinguitur enim quod opprimitur, & exstinguitur incendium.

A R I S T O.

130 Aristo, cuiquam laudibus vehenti dictum Cleomenis, qui rogatus, quid oporteret bonum regem facere? respondit, *Amicis benefacere, inimicis malè. At quanto præstantius est, inquit, vir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos?* Hanc sententiam citra controuersiam primus omnium Socrates

Humaniter.

tes prodidit, & ad illum autorem refertur.

Plus. in Lac. cum seq.

Alij cuiquam roganti, quot essent numero Spartiatæ? Quos, inquit, ad arcendos malos sufficiunt. *Idem. Agis. I.*

Cum Atheniensis quidam apud illū recitaret funebrem orationem, conscriptam in laudem eorum, qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cæsi: *Qualesigitur, inquit, Argus. nostros esse putas, qui istos vicerunt?* Mos erat apud Athenienses, vt qui in prælio cecidissent, publicitus oratione laudarētur, quam illi vocant Epitaphium. In hac magno artificio amplificabantur, & ciuitas Atheniensis, & populus: postremò peculiariter hi, qui fortiter in bello mortem oppetissent. At vir generosi animi non inuidit arte exaggeratis Atheniensium laudibus, sed eas in suæ gentis gloriam retorfit. Itaque recitator ille magis illustrabat virtutem Lacedæmoniorū, quàm Atheniensium: quandoquidem hoc consilio Hømerus multis modis attollit virtutem Hectoris, vt Achillis victoriam reddat illustriorem.

ARCHIDAMIDAS.

Archidamidas, cuidam in laudem Charilli prædicanti, quòd pariter erga cunctos fuisset mitis ac mansuetus: *Et qua fronte laudetur aliquis, inquit, qui erga sceleratos se mitem*

tempræbeat? Perspexit vir egregius, mansuetudinem cum iustitia coniunctam esse oportere. Alioqui principis in facinorosos lenitas quid aliud est, quàm in bonos crudelitas? *Plut.*

134 Idem cuidam, qui vitio vertebat Hecateo Rhetori, quòd adhibitus ad ipsorum conuiuium nihil dixisset: *Videris*, inquit, *Silere in tempore.* *mibi nescire, quòd is qui dicendi nouit artem, etiam dicendi nouit opportunitatem.* In senatu, in foro, in concionibus, in legationibus, alijsque Reip. negocijs locus est oratori: in conuiujs temulentis maiore cum laude silet eruditus quàm loquitur. Sic periti bellatoris est, non minùs scire fugiendi artē, quàm pugnandi.

135 Archidamus, Zeuxidami filius, roganti, quàm essent Spartanæ ciuitatis præfecti? *Legum auctoritas.* *Leges*, inquit, *ac legitimi magistratus.* Grauiter censuit, in Republica bene instituta supremam auctoritatem esse legibus deferendam, nec ulli magistratui fas esse, quicquam contra leges publicas tentare. *Platarch. in Lac. & seq.*

136 Apud hunc quum quidam prædicaret citharædum, eiusque in canendo facultatem admiraretur: *Artes inutiles.* *Heus*, inquit, *vir optime, quid honoris ac præmij abs te ferent boni viri, quum tan opere prædices citharædum?* Rectè taxauit non vulgi modò, verùm & principum

pum præpostera iudicia, qui plerunq; pluris faciunt minimum aut motionem, quam sapientem fidiq; consilij virum. Citharædum verò, cuius ars non Reipub. sed voluptati seruit, ad eò non iudicauit prædicandum, vt nec inter bonos viros habendum duceret.

Ad eum, qui ipsi cantorem commendare volens dixit, hic est bonus cantor: *At a- Ars in-
piud nos, inquit, hic est bonus condimentorum ar- uilis.*
sifex: perinde quasi nihil referret, vtrū quis musicorum instrumentorum sono, an obsonijs & condimentis voluptatem adferret. Apud Athenienses cantores erant in summo pretio, quum coquis non haberetur idem honos: Lacedæmonijs verò nihil placebat artium; quòd ciuium animos effœminaret magis, quam ad virtutem accenderet.

Quodam illi pollicente vinum suaue: 138
*Quorsum, inquit, opus? quandoquidem & plus Continē-
absumetur; & quæ fortes decent viros, ea red- ter.
det inuicilia. O verè masculinum animum,
& omnium deliciarum contemptorem!*

Cùm Corinthiorum urbem obsideret, 139
vidit è solo mœnibus proximo exsilire lepores, moxq; versus ad comilitones:
*Habemus, inquit, hostes expugnari faciles: Solerter
quod fortuitu acciderat, velut in omen rapiens. Molles enim ac parùm viros Græci*
* Lepo-

* Imò fu
gaces o
pinor. Si
cut &
Cernus
eijsmodi
solemus
appella-
re. Nec;
Terentij
illud vi-
detur
huc fa-
cere.

* Leporis vocabulo notare solent : argu-
mento est illud è comœdia; Tute lepus es
& pulpamentum quæris!

A duobus inter se dissidētibus delectus
arbiter, ambos duxit in lucum Mineruæ, co-
gnomento Chalcioeci, sacrum: ibi exegit
ab illis iusiurandum, vt starent arbitri iudi-
cio. Id vbi iurâssent, *Pronuncio*, inquit, *no*
prius hunc locum exeatis, quàm quod inter vos
est dissidij depunatur, & inuicem reconciliemini.
Reperit vir ingeniosus, quo pacto fieret, vt
nec ambos offenderet recusato arbitrio;
nec alterum è duobus alienaret; si pro alte-
ro contra alterū tulisset sententiã. Apud La-
cedæmonios autem nefas erat; fallere, quic-
quid in Mineruæ templo promissum esset.

141
Senerè.
Cùm Dionysius, Siciliae tyrannus, filia-
bus Archidami vestes splendidas multiq;
precij dono misisset, recusauit accipere, di-
cens: *Vereor, ne hoc amictu puella mihi surpes*
uideantur. Intellexit vir prudens, virgines
nullo cultu melius ornari, quàm simplici;
porro sericis, gemmis & auro dehonestari
magis, quàm ornari: propterea quòd ve-
stium luxus arguit animum parum sobriū,
& intuentium animos ad libidinem sollici-
tat citius, quàm ad honestam op nionem.
Decet autem, vt virgo tota & vndiq; virgo
sit, nec vlla ex parte det corruptæ mentis si-
gnificationem.

Con-

Conspiciens filium suum cū Athenien- 142
sibus iuueniliter ac temerè congregientē: *Audacia*
aut viribus, inquit, adde, aut animis adime. Do- *periculo-*
cens, periculosam esse audaciā, si vires non *sa.*
suppetant spiritibus.

ARCHIDAMVS ALTER.

Archidamus, Agesilai filius, post confli- 143
ctum apud Cheronēam habitum, quum à
Philippo rege Macedonum literas accepis-
set acerbis scriptas, hunc in modum re-
scripsit: *Si metieris umbrā suam, haudquaquā Arrogā-*
reperies illam factam maiorem, quā erat ante *ria.*
victoriam. Grauiter admonens, nō esse pru-
dentis, ob fortunæ successum intumescere,
quum ipse sit nihilo maior. Aequū autem
est, vt homo se suis ac proprijs bonis me-
tiantur potiùs; quā externis, quæ fortuna
quum libet dat, quum visum est eripit. *Plus-*
Lacon. cum seq.

Percontanti, quā spaciosā regionem 144
obtinerent Spartiæ? *Quantam, inquit,*
hastā possunt assequi. Allusum est autem ad
mensores agrorum, qui decempedis aruo-
rum spatia metiuntur.

Periandro, qui, quum esset arte meden- 145
di celebris, & imprimis laudatus, carmina
scriberet infelicia: *Quid, inquit, tibi accidit, Degen-*
Periander, vt pro eleganti medico malus poeta *ratio-*
vocari concupiscas? Notauit hominum mo-
res, qui res honestas aggressi degenerant ad

fordidiora, quum consultum sit, vnum-
quemque in ea se arte exercere; in qua valet
plurimum.

146 In bello, quod gerebatur cum Philippo,

Fortiter.

quibusdam suadentibus, vt procul à patria
pugnaretur: *Haud istud spectandum est,* in-
quit, *sed bene pugnantes hostibus erimus supe-
riores.* Significans, non perinde referre, vbi
confligas cum hoste, vt quàm streuè se
gerat dux aut miles in bello.

147

*Victoria
speciosa.*

Cùm Arcadas bello superasset, ob id lau-
datus à quodam: *Præstantius erat,* inquit,
si illos prudentiâ, quàm viribus superâsemus. In-
tellexit dux egregius, nullâ esse speciosio-
rem victoriâ, quàm virrute vincere: cùm
viribus superemur & à brutis animantibus.

148

Breviter.

Cùm irrupisset in Arcadiâ, audito, quòd
hostibus Elei ferrent auxilium, scripsit illis
in hunc mōdum: *Archidamus Eleis: Quies
bona.* Non potuit breuius, & suadere quod
erat illis commodum, & minari malum si
quid perperam aggredierentur. Decet hæc
breuiloquentia & Ducem & Laconem.

149

*Belli in-
certa.*

In bello Peloponnesiaco socijs roganti-
bus, quanta pecunia futura esset satis? ac
postulantibus, vt tributorum certum mo-
dum præscriberet: *Bellum,* inquit, *non queris
definita.* Significans, eos, qui bellum susce-
perunt, oportere per omnia seruire belli
necessitatibus: quarum nullus est certus
modus,

modus, quòd variæ sint bellorum præter expectationem occasiones.

Vbi vidisset iaculum catapultâ mittendum, id temporis primum ex Sicilia aduectum, exclamans inquit: *Hercules, perijt viri Fortiter. virtus.* Quoties enim instrumentis bellum geritur, quæ misso telo saxoue procul feriunt, minimum interest inter fortem virû & ignauum: verùm vbi cominus res geritur, tum apparet qui viri sint, qui non.

Quum Græci nollent rescindere pacta, quæ cum Antigono & Cratero pepigerât; & amplecti libertatem quam offerebat Archidamus, veriti ne grauiiores essent habituri Lacedæmonios, quàm Mæcedones: *Ouis, inquit, semper eandem ædit vocem: ceterùm homo multas ac varias emittit voces, donec quod decreuit confecerit.* Hoc dicto significâs, fallendam esse fidem, si qua magna inuitet vtilitas. Nullum autem est animal, cui tam varia vox sit, quàm homo. Hoc apophthegma videri possit indignum Lacone, nisi post integritas eius gentis Barbarorû commercio degenerasset. Dièti potest honestus aliquis vsus esse, veluti si quis admoneat, pro tempore proque re nata variandum esse sermonis habitum. Est vbi loquendum sit seueriùs, est vbi blandiùs, est vbi magnificentiùs, est vbi submissiùs, est vbi iucundiùs, est vbi duriùs. Id si fiat citra

perfidiam, prudentia est. Porrò ouilli mores dicuntur hominum stupidorum, qui sese nesciunt rebus ac personis accommodare. Græcorum igitur constantiam Archidamus stultitię tribuit, qui propositâ libertate nolent mutare vocem.

A S T Y C R A T I D A S.

152 *Generosè.* Astycratidas, posteaquàm Agis superatus est apud Megalopolin, in prælio aduersus Antigonum, cuidam dicenti: Quid nunc facturi estis Lacedæmonij? an Macedonibus seruituri? *Quid tandem?* inquit: *num Antigonus vetare potest, quò minus in pugna pro patria mortem appetamus?* Generosa vox, sentiens, libertatem vrbs esse vitâ chariorem, nec turpiter occumbere, qui pro patria pugnans moritur. Quoniam moriendi potestatem nullus hostis potest eripere: quisquis mortem contemnit, habet, quo quum vult semet in libertatem asserat. Ea vox arguit egregiè fortem animum, sed cuius exemplum nulli bono sit imitandum. Fortius est, diutinam seruitutem, quamuis duram, perferre, quàm morte finire dolores: multoq; sanctius est, quod docet Socrates, non esse fas, animam de corporis præsidio decedere, iniussu imperatoris. *Plut. Lacon.*

B I A S L A C E D A E M O N I V S.

153 Bias Lacon, insidijs circumseptus ab Iphicrate Atheniensium duce, quum illius milites

milites rogarent, quid in eo rerū statu esset faciendum? *Quid aliud, inquit, nisi ut vos seruemini, ego pugnando moriar?* Talis erat animus Catonis Vticensis, qui cæteris suasit, ut suæ salutis consulerent: ipse spontaneâ morte turpem effugit seruitutem. *Plut. Lac.*

BRASIDAS.

Brasidas, quum mirem in caricis cōprehendisset, morsus ab eo dimisit captum; moxq; ad eos qui aderant: *Ut nullum, inquit, est animal tam minutum, quin seruari possit, modò ausit vlcisci innadenses.* Hoc dicto fortis & animosus dux suis animum aduersus hostes addidit. *Plut. Lac. & seq.*

Cuidam percontanti, quomodo vulnus accepisset? perquam festiuiter respondit: *Prodente me scuto.* Ita crebrò malū p̄ illos venit, quorū præsidio credim⁹ nos esse tutos. *Lepidè.*

Egressus ad bellum, hunc in modū scripsit Ephoris: *Quicquid erit malorum in bello, aut profligabo, aut moriar.* Testatus animum fortissimo duce dignum. Nam euentus homini non est in manu. Cæterum vbi cecidisset in prælio, dum Græcos Thraciam incolentes liberat; & id nunciaturi oratores Lacedæmonem missi matrem eius Archileonidem adiissent: illa nihil prius rogauit, quàm an Brasidas honestè occubuisset. Thracibus illius virtutem collaudantibus, dicentibusq; non esse apud Lacedæmo-

Fortiter. nios alium illi parem: Ignoratis, inquit, ho-
spites, quales sint Lacedæmonij. Erat quidem vir
bonus Brasidas, cæterum Sparta multos habet il-
lo præstantiores. Vtrum in hac scœmina magis
admirari conuenit? animi ne generositatē,
quæ de filij morte, quod obtigisset hone-
sta, gloriandum etiam putaret; tantum ab-
est vt muliebriter desseuerit: an modestiā,
& in patriam affectum, quæ non passa sit
ita filium prædicari, vt reliquorum Sparta-
norum gloriæ decederet aliquid.

D A M O N I D A S.

157 *Genero-
sè.* Damonidas, quum à chori magistro po-
stremum in choro locum accepisset: *Euge,*
inquit, *chorage,* reperisti, quo pacto & hic locus,
quum per se sit inhonoratus, fiat honorificus. Ge-
nerosus adolescentis animus, qui fiducia
sui non metuit, ne locus abiectior esset de-
decori; sed citius futurum arbitratur, vt
per ipsum locus fieret honoratior. Id enim
sæpenumero factum legimus, vt hominis
virtus magistratui per se contempto & hu-
mili dignitatem conciliarit. *Plus. Lacon.*

D A M I S.

158 *Ambitio
notata.* Damis, quum Alexander Magnus per li-
teras petiisset, vt Lacedæmoniorum decre-
to decernerentur ipsi diuini honores, & in
deorum numero referretur: *Age,* inquit,
concedamus Alexandro, si velit appellari deus. Vt
*despectum risit stultam principis ambitio-
nem,*

nem, qui putavit ab ijs posse creari deos, qui ipse nihil aliud essent quàm homines: aut si hoc non putavit, insigni stultitiâ falsi nominis umbrâ gloriaretur. *Ibid.*

DAMINDAS.

Damindas, quum Philippus irrupisset in Peloponnesum, & quidam ita loqueretur: periculum est, ne acerba patiantur Lacedæmonij, nisi Philippo reconcilientur: *O Mortis semiviri, inquit, quid nobis poterit acerbè accidere, qui mortem contempimus?*

DERCILLIDAS.

Dercillidas orator, missus ad Pyrrhum, qui iam exercitum induxerat in terrâ Spartanorum: ut cognosceret, quid sibi vellet, quum Pyrrhus præscriberet, ut regem suum Cleonymum reciperent; alioqui futurum, ut intelligerent, se nihilo cæteris esse fortiores: hunc in modû respondit: *Si deus est Cleonymus, non metuimus eum, quippe qui nihil se sceleris commisit: sin homo est, nihilo est nobis præstansior.* Hoc dilemmate taxavit superbas regum minas. Dij, qui quos velint possunt lædere, nec à quoquam lædi vicissim, non nocent nisi improbis: homines hominibus ex æquo metuendi sunt. Proinde qui superbè minantur alijs, aut dij sibi videntur; aut non cogitant, id, quod minantur alijs, in ipsos posse recidere. *Ibid.*

D E M A R A T V S.

161 *Blandi-
loquium.* Demaratus, postquam cum ipso collo-
quium Orontes habuisset asperius: cuidam
dicēti, asperius tecum egit Orontes, ô De-
marate: *Nihil, inquit, in me peccavit: siquidem
qui ad gratiam colloquimur, hi lædunt; non qui
durius cumq; malevolentia verba faciunt.* Intel-
lexit vir prudens, nihil esse nocentius blan-
diloquio, quod ut non fallat, reddit homi-
nem insolentiorē: at qui ex odio durius
loquitur, ad eò non lædit, ut interdum pro-
fit etiam; ei præsertim, qui novit ex inimi-
co decerpere fructum aliquem. *Plut. Lac.
& sequent.*

162 *Publica
utilitas.* Cuidam percontanti, quam ob causam
apud Spartanos, qui scutū abiecerant, no-
tarentur ignominia; & infami vocabulo
Rhipaspides appellarentur: qui galeas aut
thoraces, non item? *Quoniam, inquit, hæc
suâ ipsorum causâ gerunt, scutum verò commu-
nis exercitus gratiâ.* Significans, unicuique
pluris esse faciendam communem utilita-
tem, quam propriam. Qui galeam aut tho-
racem abiecit, seipsum prodit tantum &
exarmat: qui scutum abiecit, prodit univer-
sam phalangem; nam obtentu clypeorum
tota acies tuta est aduersus hostium iacula.

163 *Ars in-
utilis.* Cùm audiret cantorem quendam, ostē-
tantem artem suam: nihil aliud laudis illi
tribuit, tantum ait: *Mihi videtur non malè nu-
gari.*

gari. Tantus erat contemptus artium, quæ licet essent operosæ; tamen solummodo delinirent aures, nullam seriam vtilitatem adferrent Reipub.

In confessu quodam rogatus, vtrū ob stultitiam an ob sermonis inopiam sileret? *At-* *Silentiū qui stultus,* inquit, *ne possit quidem silere.* Qui- *opportu-*
dam hoc præclarū existimant, si nunquam *num.*
sileant; quum id sit certissimum fatuitatis argumentum: vt contrā silentium, vbi loquēdi tempus non est, prudentiæ signū est.

Cuidam percontanti, cur exularet Spar- *165*
tā, quum esset rex? *Quoniam,* inquit, *leges Modera-*
sunt in ea potentiores. Significans, regem apud *sè.*
Lacedæmonios esse principem ciuitatis, at non legum dominum; sed his non minùs obnoxium regem, quàm ciues. Hoc ipsum laudabat in suæ gentis institutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim insigne moderationis specimen, æquo animo ferens exilium, autoritate legum indictum: nec de patria malè loquens, nec de legum iniquitate querens.

Cùm Persa quidam crebris muneribus *166*
puerum, quem amabat Demaratus, tãdem abduxisset, atq; id iactitans apud illum dixisset: O Lacon, venatus sum amasium tuū: *Modera-*
Per deos, inquit, *nō tu sanè venatus es, sed mer-* *sè.*
catus. In iocum vertens contumeliam, ob quam alij solent cœlum miscere terræ: si

mulq; significans, non esse speciosum, pecuniã vincere.

167 *Clementer.* Persa quidam à rege defecerat. Is suafu Demarati mutatus, quũ reuertiffet ad fuos, tentaretq; cum rex interficere: *Turpe, inquit, fuerit, ô rex, fi, cum hoſtis fuerit, non poteris ab eo defectionis pœnas ſumere: nunc amicum factum velis occidere.* Hoc prudentiffimo dicto, & regis indignationem temperauit, & eius cui reditum perſuaferat incolumitati, conſuluit. Vtrique conſultor vtilis: alteri, ne quid indignum regiã manſuetudine committeret; alteri, ne pœniteret ab errore reuocanti paruiffe.

168 *Moderate.* Ad eum verò, qui apud regem Perſarum paraſitam agebat, ac ſubinde in Demarati exilium diſterijs ludebat: *Non, inquit, amice, tecum pugnaturus ſum, nam vitæ aciem ab- rãſiſ ſumpſi.* Ludens ex ambiguitate vocis. *rãſiſ quid.* enim Græcè, tum ordinè ſonat, tum aciem. Nullus autẽ ad pugnam inſtructus eſt, cui nulla ſuper eſt acies: & ordinem vitæ abſumpſit, qui ex rege factus eſt exul.

E M E R E P H S.

169 *Fringaliter.* Emerepes Ephorus, ex Phrymidis muſici cithara, nouem habente chordas, duas incidit: *Noli, inquit, deprauare muſicam.* Priſci cantores non nouerãt niſi ſeptem chordas: quibus aliquid addere, ac muſicam pro ſimplici reddere operoſiorẽ, iudicabat

bat artis esse corruptelam. Adeò Lacedæmonijs nullâ non in re placebat simplicitas ac frugalitas. *Plut. Lac.*

E P A E N E T V S.

Epænetus dicere solitus est: *mendaces omnium scelerum & iniuriarum autores esse.* Ex *Mendacis* sententia non dissonat à literis Hebræorû, *cism.* quæ narrant; serpentis mendacio primùm fores apertas omni vitiorum generi. Mendacium autem nomine continentur; assentatores, calumniatores, infidi consiliarij, peruersi educatores: qui fontes sunt ferè malorum omniû, quibus sursum & corsum turbatur vita mortalium. *Ibid.*

E V B O I D A S.

Euboidas, audiens à quibusdam prædicari uxores alienas: non approbavit id factum, dicens: *De moribus ingenioq; vxorum apud exteros nullam omnino faciendam esse mentionem.* Qui non tulit laudari coniuges aliorum: quid faceret vituperantibus? Prima laus pudicitiae matronalis est, nulli notam esse, præterquam suo viro quicum cubat. *Ibidem.*

E V D A M I D A S.

Eudamidas, Archidami filius, Agidis frater, quû audisset Xenocratem iam senem in academia cum amicis disputantē: percontatus est, quis esset ille senex? ubi responderat aliquis; illum esse virum sapientem, &c.

Arguitè. & ex eorum numero, qui virtutem quærent. *Et quando, inquit, eâ vsurus est, si adhuc quærit? Visum est Laconi ineptum, per omnem vitam de virtute disputare, veluti dere controuersa: quum oporteat à prima statim adolescentia habere certissima decreta de honesto, impressa animo, & secundùm virtutem exerceri, nō quærere: quemadmodum faciunt philosophi, qui magnâ contentione iater ipsos de summo bono ac malo digladiantur, ne in hoc quidem satis consentientes, quid sit virtus aut beatitudo. Plut. Lac. cum seq.*

173 *Experientia.* Idem audito philosopho, qui differuerat; solum sapientem esse bonum belli ducem: *Sermo quidem, inquit, mirificus est; at qui eum dicit, fide caret, eò quòd illum nunquam circumsonuit tuba. Probauit sententiam: sed iudicauit, neminem cum fide loqui de re, quam nullo modo sit expertus.*

174 *Vrbane.* Die quodam, quum Xenocrates argumentum quod tractabat differendo absoluisset, iamque finem dicendi fecisset; superuenit Eudamidas: cui quum comitū quispian dixisset; posteaquam nos adsumus, tum ille desijt dicere: *Rectè, inquit, siquidem ea dixit quæ voluit.* Rursus, quum alter diceret; bonum erat audire: putans fore, vti suâ causa iuberet Xenocratem eadē de integro discere: *Quid, inquit Eudamidas, si venissemus*

mus ad iam cœnatum, num postularem ut cœnaret iserum? Ciuilitas erat, quòd philosophum ad iterandam disputationem perpellere noluit; quòd ea res non caruisset tædio dicentis: Laconicę virtutis erat, quòd magis admirabatur præclara facinora designantes, quàm de virtute differentes.

Cuidam percontanti, cur ciuibus, bellum aduersus Mæcedones suscipere volentibus, ipse autor esset quiescendi? *Quoniam, Ciuilitate.* inquit, *nolo illos mendacij arguere.* Tectè significans, Spartanos gloriosè magis, quàm ferio bellum poscere: eos prodidisset Eudamidas, si ipse quoque bellum approbasset. Tum enim fore putabat, ut ciues bellum detrectarent: nunc effecit, ut per ipsum stetit videretur, quòd minùs bellum susceptum esset: ac ciuibus fortitudinis gloriã reliquit integram, quasi promptos haberent ad bellandum animos.

Cùm quidam commemorandò laudem ac trophæa, quæ Lacedæmonij ex rebus cum Persis præclare gestis retulissent, hortaretur ad bellum cum Mæcedonibus suscipiendum: *Ignorare mihi videris, inquit, istuc idem esse, ac si quis delictis mille omnibus pugnaret cum quinquaginta lupis.* Significans, Persas, ut delicijs effœminatos, & ob id imbelles, non fuisse difficile vincere: sed aliud esse, cum Mæcedonibus bellacissimâ gente rem habere.

habere. Proinde, qui ob victorias à Persis reportatas cēseret, cum Macedonibus bellum item suscipiendum: nihilo probabilius dicere, quàm si quis ei, qui vicisset mille oves, diceret; aude cum quinquaginta lupis congregari, qui tot oves deuiceris.

177
Ars inutilis.

Rogatus de cantore quodam, qui feliciter cecinerat, qualis ipsi videretur: *Magnus*, inquit, *in re parua delinitor*. Contempsit operosam artem, cuius nullus erat fructus, præter inanem ac temporariam delectationiunculam aurium.

178
Integrè.

Cùm quispiam prædicaret laudes vrbs Athenarum: *Quis*, inquit, *eam ciuitatem merito laudet, quam nemo dilexit factus seipso melior?* Non iudicauit eam vrbs esse dignam vllâ laude, quæ sic esset corrupta delicijs ac vitijs, vt nullus in ea libenter viuens euaderet melior, sed deteriores omnes: tacitè præferens Spartam Athenis, in qua qui vixisset, efficeretur melior.

179

Argiuo cuidam dicenti, Lacedæmonios peregrinationibus reddi deteriores; quòd interim degenerent à maiorum legibus & institutis: *At vos*, inquit, *quum Spartam venitis, non deteriores, sed meliores euaditis*. Dictum retorfit in Argium. Nam hoc dicens, magis suam gentem vituperauit, quàm Lacedæmoniorum: simul indicauit, quanto pereferat, inter quos viuas.

Cùm

Cùm Alexander in Olympijs præconio 180
 ius fecisset omnibus exulibus, in suam cui-
 que patriam redeundi; præterquam The-
 banis: *Infortunatum quidem, inquit, præco-
 nium, sed vobis, ô Thebanis gloriosum: solos e-* Solertis.
nim vos metuit Alexander. Ad consolandos
 Thebanos, sic interpretatus est vir animi
 solertis. Etenim qui permittit exulibus re-
 ditum in suam patriam, non metuit ne mo-
 liantur vindictam. A Thebanis igitur so-
 lis metuebat.

Rogatus à quodam; quam ob causam 182
 Lacedæmonij, priusquam irent in præ-
 lium, Musis immolarent: quum Musis ni-
 hil videretur cum Marte esse commercij?
Ut rebus, inquit, fortiter gestis contingat hone- Genero-
sta commemoratio. Bene gerendæ rei laudem sè.
 sibi tribuebant: ut autè egregia gesta splen-
 didis verbis celebrarentur, hoc à Musis e-
 loquentiæ præsidibus petendum iudica-
 runt; eò quòd ipsi negligerent eloquentiæ
 studium: simul admonebat, non expeten-
 dam honorificam memoriam, nisi rectè fa-
 ctis promeritam.

EVRYCRATIDAS.

Eurycratidas, Anaxandridæ filius, per- 183
 contanti, cur Ephori per singulos dies de
 conuentis & contractibus ius dicerent?
Ut inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem
inveniamus.

inueniamus. Maiore Reip. discrimine pacta violantur in bellis: sed illic quoque violantur ab his, qui domi cōsueuerint fallere.

184 Herondas, quum esset Athenis, audissetque quendam iudicum sententiã damnatum de crimine ocij, qui mœstus incederet,

Generosè. & ab amicis mœstis deduceretur: *missis sibi commonstrari eum, qui in causa liberali rem perageretur.* Lacedæmonij, quicquid erat fordidarum artium, non per ciues, sed per Helotas mancipia exerceri volebant: eoq; mirabatur Herondas, ob id quenquam vocari in ius, quòd seruilia non exerceret: ibique pro crimine haberi, quod Lacedæmone iudicaretur honestum ac liberale. *Plut.*

T H E A R I D A S.

185 Thearidas, quum gladium cote acueret, *Calumnia.* rogatus à quopiam, num esset acutus? *Acutior,* inquit, *calumnia.* Grauitèr innuens, rem omnium rerum nocentissimam esse calumniam. *Ibid.*

T H E M I S T E A S.

186 Themistèas, quum esset vates, prædixit Leonidæ regi, futuram apud Thermopylas internecionem, tum ipsius, tum commilitonum eius. Itaq; quum à Leonida Lacedæmonem remitteretur, hoc quidem titulo, vt renunciaret euentura; sed reuera, ne simul cum alijs periret: non sustinuit ire, dicēs: *Fortiter.* *pugnarem huc missus sum, non vt ferrem nuncia.*
Quis

Quis nõ admiretur in vate tam præsentem animum? Præuidit exitium, nec euitare voluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiam fuit Leonidæ moderatio, qui vati tristitia nunciante non tantum non succensuit, vt principum vulgus solet; sed & victæ & famæ illius consultum voluit.

THEOPOMPVS.

Theopompus interroganti, quo pacto 187
quis regnum tutò possit tueri? *Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem; pro viribus interims aduigilans, ne subditi afficiantur iniuriâ.* Multis principibus exitio fuit, quòd amicis nihil non permitterent; ciues iniuriâ affectos negligerent. Hic temperantia adhibenda est, vt princeps nec amicos alienet tyrannicâ sæuitiâ; nec patiatur illos regiâ familiaritate abuti, ad quiduis audendum præter ius aduersus plebeios, qui nimium irritati sæpe reges suos excusserunt.

Hospiti cuidam iactanti, quòd apud 188,
Theopompi ciues *φιλολάκων*, hoc est, Laconum amans diceretur: *Præstaret, inquit, Argivè. φιλοπολίτης, id est, ciuium amans dicereris, potius quàm Laconum.* Alter expectabat, vt sibi pro studio erga Lacones agerentur gratiæ: at ille notauit hospitem, qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet, quàm suæ, cum prima charitas debeat patriæ. Porro quisquis alienam Rompublicam vehementer

ter adamat, suam quodammodo vituperat.

289

Huic simile est illud. Quum legatus ab Helide missus diceret; sibi ob id à ciuibus legationem commissam, quòd vnus Laconicam vitam admiraretur: rogauit hominem, vtrum meliorem duceret vitam aliorum ciuium, an suam ipsius? quum is respondisset, suam ipsius: *Qui potest*, inquit, *igitur ista ciuitas seruari, in qua quum multi sint, vnus tantùm bonus est?* Salsè taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios ac sese laudârit, cum suorum ciuium vituperatione. Probabat Lacedæmoniorum mores, sed solus Helidensium: restabat igitur, vt apud Helidenses non esset nisi vnus vir bonus, cui placerent honesta.

Argute.

1390

Orasiter.

Dicente quodam, ideo seruari Rempubli-
cã Spartanã, quòd reges scirent imperare: *Imò potius*, inquit, *quòd ciues sciant parère..* Insigni modestiã regum laudem in ciues transferēs. Multum habet momenti principis integritas: sed multo plus ciuium recta institutio.

1391

Modeste.

Cùm Pylij decretum ædidissent, quo Theopompo tribuebantur summi honores: rescripsit: *Mediocrates honores ipsum tempus arget, immodicos abolet.* Hoc animo quid excellentius? quod alij sibi aut vindicant arroganter, aut ambiunt ineptè, hoc vltro delatum reiecit: simul & suam declarans mode-

modestiam, & amicos admonens, in omni re modum esse optimum. Quia & illud acutè perspexit, quæ subito crescunt in altum, non esse diuturna; quod genus sunt betæ & cucurbitæ: cæterùm quæ paulatim auferunt, ea ferre ætatem; veluti quercum & buxum.

Cuidam ostendenti ciuitatis suæ mœnia, 193
ac percontanti, num valida & alta viderentur? *Minimè*, inquit, *si quidam sunt mulierum*. Sentiens ciuitatè munitam esse, si viros habeat: *si minus, nihil prodesse quilibet operosa munimenta. Non est in Græcos sed Philadelphus vertit. Habetur bis alibi.*

Vxori obiurganti, quòd regnum humili- 193
lius ac minus esset filiis traditurus, quàm accepisset: *Hactenus igitur, inquit, manus, Sapièter. quòd diuturnius. Quæ moderata sunt in longum tempus durant, & hoc ipso meliora sunt. Plut. in vita Lycurgi.*

T E C T A M E N E S.

Tectamenes, posteaquam Ephori ca- 194
pitis sententiam in ipsum pronunciaissent; abiit ridens: rogantibus, qui aderant, an etiam contemneret Spartanorum leges? *Nequaquam, inquit, quin gaudeo potius, quòd Mors eò hac mihi multa soluenda est, quum eam nec tempus indixerim cuiquam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocens non accusauit pa-*

trix suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quòd mori iuberetur, qui neminem ad mortem adegisset; nec cuiquam deberet vitam, nisi sibi. Facetè mortis pœnam vocavit mulctam: rem atrocè molliori vocabulo signans. Iure autem cogitur solvere pecuniam, qui eam vel extorsit ab alio, vel mutuo sumpsit. *M. Tullius hoc apophthegma sic vertit, Tuscul. quæst. l. b. 1.* Cùm Lacedæmonius quidam, cuius ne nomen quidem proditum est, mortem tanto opere contempserit: ut, quum ad eam duceretur damnatus ab Ephoris, & esset vultu hilari atque læto; dixissetq; ei quidam inimicus; Contemnisne leges Lycurgi? responderit, Ego verò illi maximam habeo gratiam, qui me eâ pœnâ mulctauerit, quam sine mutatione & sine versura possem dissolvere. O virum Spartâ dignum, ut mihi quidem, qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus esse videatur. Pro *Διατήσωντα*, Cicero vertisse videtur, versuram. Lusit autem contèptu mortis Testamenes, quasi mors leuior esset mulctâ, quàm pecuniaria: quòd illam quisq; de suo posset solvere; ob hanc multi cogantur vsuram aut versuram facere. *Plut. Lacon.*

T H E R Y C I O N.

195 Therycion è Delphis rediens, quum *vis* Salsè. deret in Isthmo angustias à Philippì copijs occu-

occupatas : *Malos*, inquit, *o Corinthij*, portatum *cus* *Fodes* vos habet *Peloponnesus*. Allusit *cò*, quòd grauitè animaduerti solet in ciues, quibus *urbis* portæ commissæ sunt, si eas indiligenter custodierint. Multo magis accusari merebantur Corinthij, qui totius *Peloponnesi* portas *Philippo* prodidissent. *Ibid.*

HIPPODAMVS.

Hippodamus, quo tempore Agis aduersus Archidamum aciem instructam habebat, simul cum Agide iussus est ire Spartam, curaturus illic ea quibus erat opus : *Annon*, inquit, *honestius est, ut pro Sparta Mors cõsortem bonumq; virum præstans mortem optetam?* Ac post sumptis armis, stansq; regi ad dextram pugnando interijt. Consultum volebant illius senectuti, quæ viribus defecta in bello non ita multum esset habitura momenti; in patria futura nonnulli vsui: (excefferat enim annum octogesimum) at ipse sibi non indulsit. *Ibid.*

HIPPOCRATIDAS.

Hippocratidas, acceptis literis à Carix 197 satrapa, in quibus continebatur: Lacedæmonium quendam, quum fuisset conscius insidiarum, quas quidam ipsi struxerant; non indicasse rem, sed silentio texisse: simulq; rogabat satrapas, quid de illo facturus esset respondit hunc in modum: *Si quo*

Moderatè. magno beneficio illū affecisti, interfice: sin minus, *idè.* eyce è regione, vt ad virtutem formidolosum. In-
gratitudinem erga bene meritum censuit
morte plectendam Ceterum quod esset nō
per malitiam, sed per formidolositatem
commissum, ei satis supplicij iudicabat exi-
lium. Non enim ipse struxerat insidias, sed
sibi metuens non prodidit. *Idem Plur.*

198 *Dulicè.* Huic quum aliquando fuisset obuius
adolescens, quem amator sequebatur: rube-
scenti adolescētulo, *Cum his,* inquit, *opor-*
et ambulare, cum quibus conspectus non mutet
colorem. Docuit, ex improbis conuictoribus
nihil capi fructus, nisi pròbrum & ignomi-
niam. *Idem.*

CALLICRATIDAS.

199 *Ausiè.* Callicratidas, classis præfectus, à Lysan-
dri amicis sollicitatus, vt vnum quendā ex
inimicorum numero permetteret ipsis in-
terimere, & acciperet talenta quinquā-
ginta: tametsi vehemēter opus haberet pe-
cunijs ad soluendum nautis stipendium,
haud tamen concessit. At quum Cleander,
qui erat illi à consilijs, dixisset: *accepissem sè*
fuissem Callicratidas: Et ego, inquit, sè fuissem
Cleander. Mira ducis integritas, qui nullā pe-
cuniā, licet necessariā, vel ad hoc corrumpi
quiverit, vt in vnum hominē pateretur ali-
quid iniquum fieri: simulq; monuit, in om-
ni actio-

ni actione spectandum esse decorum personæ. Quod fortè decuisset Cleandrum, nõ decuisset Callieratidè. Quod deceret plebeium, non semper decet principem. *Plut.*

Lacon. mà cum seq.

Idem profectus Sardeis ad Cyrum iunio- 200

rè, quò tum Lacedæmonij in bellicis sociotuebantur, petiturus pecunias rei nauali necessarias: primo statim die iussit renunciari, se cum Cyro velle colloqui. Quem vt audivit bibere: *expectabo, inquit, donec biberit. Ac* *Modestè.*
 tum quidem abiit, quoniam intellexit, eodie non posse dari conueniendi regis copiam, ne parùm ciuilis haberetur. Postero verò, quum iterum audisset illum bibere, nec se admitti ad colloquium, dixit: *Ita curam* *Amorè*
habendam pecuniarum, vt ne quid tamen cõmitteretur Spartâ indignum. Moxque inde recessit Ephesum, multa imprecatus mala ijs, qui primi à Barbaris fuissent ludibrio habiti, eosq; suâ patientiâ docuissent illos fiducia diuitiarum alijs illudere. Iuravitq; apud comites, sese, vt primùm Spartam redisset, nihil non facturum, vt Græcos inter se conciliaret, quò Barbaris fierent magis formidabiles, desinerentq; illius regis viribus inter sese pugnâtes egere. Quid non & faciunt & patiuntur homines, vbi pecuniarũ vrget inopia? At generosa Spartani mēs maluit pecuniam negligere, quâ effice minati regis

tertiò pati fastidium : quum alij leuioribus de causis æquo animo ferant, si vel post totos sex menses admittantur ad regis colloquium. Deinde nihil imprecatus est ipsis Barbaris aut regi; sed ijs indignabatur, qui primi suâ tolerantiâ docuissent eos ob opulentiam tantas cristas sumere. Nam si fuissent omnes, quales erant Spartani, opum ac voluptatum contemptores, nunquam ad tantam insolentiam venissent Barbari. Postremò singularis erat prudentiæ, quòd perspexit, Græcos non aliâ magis ratione posse Barbaris reddi formidabiles, quàm si positis intestinis simultatibus mutuam inter se concordiam sancirent.

Prudentior.

201 Interrogatus, quod genus homines essent Iones? *Liberi*, inquit, *mali*, sed *serui boni*: Significans, illos nescire imperare ac libertate uti, sed seruitutem æquo animo ferre: videlicet referendos ad secundum hominum genus, iuxta distinctionem Hesiodi; qui quæ se quidem non sapiunt, sed parent rectè sapienti.

Salsè.

202

Incorruptè.

Quum Cyrus stipendium misisset militibus; Callicratidi seorsum xenia, amicitia monumenta: stipendium quidem accepit; xenia verò remisit: *negans sibi cum ipso priuatam habendâ amicitiam; sed quam haberet publicam cum Lacedæmonijs omnibus, eandem illi se cum quoque intercedere.* Quid hoc animo incorrupt-

corruptius, qui totus ad Reipublicæ com-
moda spectabat?

Apud Arginusas quum esset nauali pu- 203
gnâ conflicturus; atque Hermôn nauclerus
diceret: bonum esse ab eo loco soluere,
quòd Atheniensium triremes numero lon-
gè plures essent: *Quid, inquit, sum postea? At- Mors cõ-*
qui fugere ignominiosum est Sparta, ac damno- tempta-
sum: contra, manentem aut mori aut vincere, ha-
nestissimum. Gloriam vitæ anteposuit; sed pu-
blicam gentis, non priuatam suam.

Ante conflictum peracto sacrificio, quū 204
aruspex nunciaret ex ineēsis: exercitui qui-
dem portendi victoriam, sed imperatori
mortē: nihil expauefactus, *Haud penes m̄, Mors cõ-*
inquit, *sunt res Sparta: me siquidem mortuo ni- tempta.*
hilo deterius habitura est patria; sed si cessero
hostibus, aliquid decedet patriæ. Itaque quum
Cleandrum pro se ducem designasset, na-
ualem pugnam aggressus est, ac pugnan-
do interiit.

CLEARCHVS.

Clearchus militum auribus subinde so- 205
lebat inculcare: *Militi magis esse metuendum Animo-*
imperatorem, quàm hostem. Quæ vox mortem sè.
minabatur militi, qui parum gnauiter se
gessisset in prælio. Honestius autem est cū
laude vitam impendere patriæ, quàm cum
dedecore pœnæ. Hoc dictum non quiuis

milites laturi sint: sed hi facile ferebāt, quibus matres domi solent edicere, vt aut victores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur. *Plus.Lacon.*

C L E O M B R O T V S.

- 206 *Urbanè.* Cleombrotus, Pausaniæ filius, cum hospes quidam controuersiam haberet cum patre de virtute: *Tantisper*, inquit, *pater est te praestantior, quoad tu quoque generis.* Ciuilitè deterruit hominem à cōtentione: quòd pater vel hoc nomine superior esset, quòd filium dedisset patriæ, quum ille nondum pater esset. *Ibidem.*

C L E O M E N E S P R I M V S.

- 207 *Argutè.* Cleomenes, Anaxandridæ filius, dicere solebat: *Homerum esse poëtam ciuium Lacedæmoniorum; Hesiodum verò Helotum*, hoc est seruorum: quòd ille docuisset quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo colendi agri. Nam, vt antè dictum est, Lacedæmonij tantum ad bellicas res instituebantur, eoque humiliores operas & artes manuaris seruis committebant, quos illi vocant Helotes. *Plus.Lacon.cum seq.*

- 208 Idem cum Argiuis septem dierum pactus inducias, quum obseruans deprehendisset illos tertiâ nocte indulgere somno, fiducia videlicet induciarum: adortus est eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Ceterum quum illi probò daretur violata

lata iurisiurandi fides : *De diebus, inquit, pa-* *Vasfrè.*
elus sum; noctes non addite sunt in iure iurando.
 Quamquam & alioqui, quicquid mali quis
 fecerit hostibus, id & apud deos & apud
 homines habetur iustitiam præstantius. Ve-
 rum huic magnificæ voci non respondit
 euentus. Nam & vrbe, cuius gratia viola-
 rat conuenta, frustratus est; eò quòd mulie-
 res detractis è templis deorum armis illum
 ultæ sunt: perinde quasi dijs ipsis, quos
 contempserat, pœnas de ipso sumentibus.
 Postremò versus in dementiam, ipse sibi
 gladio quodam fodit & incêdit corpus,
 à talis vsque ad loca vitalia: itaque vitam
 finijt, ridens & ore diducto. *In hoc apoph-*
thegmate nihil habes imitatu dignum, vile ta-
men exemplum ad vitandam iurisiurandi vio-
lationem.

Cùm augur illum dehortaretur, ne exer- 209
 citum educeret ad urbem Argiuorum, alio-
 qui reditum illinc fore turpem: posteaquã
 admouisset ciuitati copias, ac portas vide-
 ret clausas, & mulieres in mœnibus. *Hic, in-* *Animo-*
quit, reditus tibi turpis videtur, in quo viris mor- *sè.*
tuis uxores occlusere portas? Fortis animus, si
 cum æquo bonoque fuisset coniunctus.

Argiuis nonnullis illum conuicio laces- 210
 sentibus, vt petiurum & impium: *Vobis, in-* *Moderat-*
quit, potestas est mihi malè dicendi, aut mihi po- *tè.*
testas est vobis faciendi malè. Admonet, non
 esse

esse tutum eos maledictis irritare, quibus in manu est, quum velint re ipsa lædere. Ad hæc non oportere potentes humiliorum dictis admodum commoueri: satis enim vindictæ est, quòd licet quum libet vlcisci, cū illis nihil aliud reliquum sit, quàm malè loqui.

- 211 Venerunt ad Cleomenem Samiorū oratores, hortaturi vt cum Polycrate tyranno bellum susciperet. Id quum fecissent oratione plus æquo prolixâ, respondit in hunc modum: *Quæ primo loco dixistis non memini, & ob id ne media quidem intelligo: quæ verò dixistis omnium postrema, non probo.* Admonet, multiloquium non solum molestum esse auditori; verum etiam ad persuadendum inutile: præsertim apud principes, tum varijs curis occupatos, tum auribus fastidiosis.

Loquacitas.

- 212 Pirata quidam populabundus discurrebat per agros Lacedæmoniorum. Is vt captus est, rogatus cur id ausus esset? *Quoniam,* inquit, *deeras mihi commeatus quem militibus præberem; ad eos veni, qui & habebant nec sponte dabant, vi erepturus.* Ad id Cleomenes: *Cõpendiosa,* inquit, *malitia.* Detestatus prædonis nefarium scelus: probavit tamen orationis expeditam breuitatem.

Audacia.

- 213 Cùm improbus quidam ipsum conuicijs in cesseret: *Num ideo,* inquit, *tu maledicis omnibus, ne, si velimus respondere, ocium habeamus vicissim*

Moderatè.

vicissim de tua dicendi malitia? Vt è sublimi cōtempfit maledicum, nec vllō responsō, nec aliā pœnâ dignum iudicauit hominē nullius rei, cui nihil esset præsidij, præter maledicam linguam.

Cùm è ciuibus quispiam apud eum di- 214
ceret; bonum regem omnino erga omnes
mitem & placidum esse oportere. *Sed hæte- Urbanè.*
nus, inquit, ne sit contemptus. Significans, erga
improbos mansuetudinē nimiam esse inu-
tilem ciuitati: notansque quorundam mo-
res, qui principes, vehementer bonos & cle-
mentes, quum impensius amare debuerint,
discunt habere contemptui. Est quidē præ-
cipua virtus in principe comitas ac mansue-
tudo: verum ob malorum ingenium hæc
ita temperanda est, vt principi sua cō-
stet autoritas.

Cùm diutino morbo vexatus, expiatori. 215
bus ac diuinis auscultaret, antè non solitus
idem facere: quodam id admirante, *Quid Argutè.*
miraris? iaquit: *Non enim idem sum nunc, qui*
tunc eram. Cùm autem non sim idem, nec probo
eadem. Elusit ille quidem inconstantix re-
prehensionem: verum tamen est, non eadē
placere seni, quæ iuueni placuerant.

Sophistâ quodam de fortitudine multa 216
differente, risit Cleomenes. At sophistæ di-
centi: quid rides Cleomenes, audiens de
fortitudine differentem, præsertim quum
lis

Decorū . sis rex? *Quoniam*, inquit, *ò amice*, si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio: sin aquila, magno silentio auscultarem. Visum est ineptam, quenquā de fortitudine magnificis uti verbis, qui ipse nihil fortiter gessisset *vāquām*, nec aliud posset quā in hirundinis morem garrere.

217 Argivus profitentibus, se prioris conflictus fortunam, in qua victi fuerant, iterato

Facetō. prælio sarcire velle: *Demiror*, inquit, si duarum syllabarum accessione facti estis meliores, quā eratis prius. Huius apophthegmatis argutia latinè reddi non potest. Nam Græcis *μάχης* pugnare est, *αἰαμάχης* redintegrare pugnam. Inter hæc duo verba nihil interest, nisi quod posterius superat prius duabus syllabis *αἰα*.

218 *Bellè re-* Quidam per conuicium illum dixerat
zortum. delicijs deditum: *At hoc*, inquit, *satius est quā iniustum esse*: at tu pecuniarum amore teneris, quum quod satis est possideas. Argutè significavit, neminem esse posse iustitiæ tenacē, qui suprà quā satis est, congerendi studio tenetur: ad hæc stultum esse, qui alteri leuius exprobrat vitium, quum in ipsum illico grauius crimen possit retorqueri.

219 Quidam, ut Cleomeni cantorem quendam cōmendaret, cū alijs multis nominibus prædicabat hominem; tum illud imprimis affirmabat, eum esse cantorem *in-*

ter Græcos præstantissimum. At Cleomenes, ostenso quodam ex his qui aderant: *At Ars ista per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi artifex.* Contempsit artem ad solam delectationem vtilem.

Mæander, Samiorum tyrannus, ob incur-
sionem Persarum profugerat Spartâ; ostenditque quantam pecuniarum vim secum apportasset, & quantum Cleomenes veller largiri. At Cleomenes ipse quidem nihil accepit, sed veritus, ne quid alijs ciuibus donaret, adijt Ephoros dixitq;: *fatius esse, si hospitem suum Samium è Peloponneso submoveret, ne cui Spartano persuadeat, ut fiat malus.* Ephori verò Cleomenis consilio parentes, eodem statim die promulgarunt edictum: vt Mæander Peloponneso decederet. *Quantus in hoc homine diuitiarum cōtemptus, à quibus non secus, atq; à præsentissimo veneno timuit ciuib. suis! quū pleriq; non aliter existimēt beatas ciuitates, quā si quāmaximè abundant opibus.* Hunc Mæandrum Herodotus lib. 3. Mæandrium appellat.

Quodā interrogante, cur Argiuos cum Lacedæmonijs bellum gerentes, quum sæpenumero vicissent, nō deleuerint? *Ne optauerimus quidē, inquit, illos delctos, vt habeamus qui iuuenes nostros exerceant.* Perspexerat egregius dux, corrumpi iuuentutē, si permittatur ocio, luxus ac malorū omniū magistro.

Percon-

222 Percontanti cuidam; quam ob causam Spartiatæ non dicarent dijs spolia ab hostibus detracta? *Quoniam, inquit, à timidis venerunt. Porrò quæ parca sunt ab his qui ob timiditatem capti sunt, nec decet iniuri iuvenes, nec dijs consecrata reponi. Sensit, in bello aut vincendum, aut fortiter occumbendum: adeoque rem ignominiosam iudicabat metum mortis, ut alienæ quoque timiditatis monumenta putaret ab inuenum oculis submouenda.*

223 Cleomenes, quum amicus quidam hospiti in phiditijs nihil apposuisset, nisi ius nigrum, & panem igni duratum: succensuit homini, dicens: *Erga peregrinos non oportere nimium λαινωσις. Seueritas est, si quis à seipso exigat victum duriolem: at inhumanitas est, hospitem eodem compellere. Hoc nõ est ex Lacon. Titus.*

CLEOMENES ALTER.

224 Cleomenes, Cleombroti filius, quum quispianam illi donaret gallos gallinaceos pugnaces: ac munus suum ornans verbis diceret, illos ob victoriam pugnando interire. *Da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hoc occidunt: nam illi his sunt præstantiores. Vir militaris ad bellum torfit omnia. Quisquis laudat victum, illustrat victoris gloriam. Plus.*

* Labo-
tas ha-
bit Plus.

* LABOTVS.

Labotus cuidam apud ipsum prolixiore utenti sermone: *Quid mihi, inquit, de re pusilla lon-*

la longa textis proemia? Quantares est, tantam oportet & orationem esse quâ videris. Est hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi sermone, quàm causa postulat, longiore: adeò nusquam non placebat frugalitas. Nam ad causam non magnam adhibere superuacuam verborum copiam, luxuriæ est. Hunc Labotam Herodotus Leobotan appellat, quod nobis sonat populi pastorem.

LEONTYCHIDAS
primus.

Leontychidas, huius nominis primus, 226
cuidam obijcienti, quòd facile mutaretur:
Musor, inquit, sed pro temporum ratione: non, ut vos, proprio morbo. Prudentis est, pro re nata nouare consilia: at sine causa subinde alium fieri, incōstantiæ vitium est. Plut. Lac. & seq.

Idem rogatus à quodam, quo pacto quis 227
bona quæ adsunt tueri valeret? *Si non omnia, Sapiēter.*
inquit, *fortune crediderit. In animi bona nullum ius habet fortuna.* Tum externa bona reddemus nobis stabiliora, si quædam seposuerimus, nec fortunæ volubili commiserimus. At sunt principes, qui proferendæ ditionis studio semet in periculū conijciunt, ne hoc ipsum quod habent imperium amittant: multi itē diuites, augendæ rei studio quicquid habent totum committunt nauibus.

Interrogatus, quid potissimū oporteret 228

Solerte. pueros ingenuos discere? *Quæ illis, inquit, ubi ad virilem ætatē peruenerint vsui sint su. ura:*

229. *Sobrietas.* Percontanti cuidam, quamobrem Spartiatæ parcissimè biberent? *Ne, inquit, pro nobis alijs, sed nos potiùs pro alijs consultemus. Salustissimè notans, vinosos non esse ad consultandū idoneos: sed salubrium consiliorum parens est sobrietas.*

230. Leontychidas, vnus è seniorum numero, quos ferunt Lacedæmonijs fuisse viginti octo; quum Corinthi cœnaret apud hospitē, rogauit num illic ligna quadrata nascerentur! illo negante, *Quid igitur, inquit, si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in vita Lycurgi: Quanquam hoc alibi refertur alterius nomine, videlicet Agefilas.*

LEONTYCHIDAS ALTER.

231. *Maledicentia.* Leontychidas, Aristone natus, cuidam ipsi dicenti; quòd Demarati amici malè de eo loquerentur: *Per deos, inquit, nihil miror, quandoquidem nullus illorum de quoquam bene loqui posset. Docuit, cõtemnendam esse maledicentiam, quæ non à iudicio, sed ab animi morbo proficiscitur. Qui verò passim maledicunt omnibus, eos palàm est id naturæ vitio facere, nō ex eorum merito quibus obtreçant. Plut. Lacon. cum seq.*

232. Cùm portæ illi proximæ clauem draco circumuolutus esset complexus, idque augures

gures affirmarent esse portentum : *Mihi, in- Lepidè.*
 quit, nequaquam videtur; sed si clavis fuisset cir-
 cumplexa draconem, portentum erat. Lepidè ir-
 risit hominum superstitionem, qui terren-
 tur his quæ casu, nec præter naturam acci-
 dunt. Hunc mortalis ingenij morbum alūt
 augures, arioli, aruspices ad diuini. Verùm
 ubi quis præter rectum & honestum insti-
 tuit nefaria consilia, tum oportebat horre-
 re portentum, & aliquid magni mali sequu-
 turum expectare.

Philippus quidam erat profitens Orphei 233
 mysteria, & his alios initiare solitus. Is quã-
 estlet extremæ paupertatis; tamen apud
 Leontychidã diceret: eos, qui apud ipsum
 Orphei sacris initiati essent, post obitũ fo-
 re beatos: *Quin igitur, inquit, ô demons, qui Supersti-*
ocysimè vitam abruptis, vt desinas infelicitatem tuo nulla
tuam ac inopiam deplorare? O animum ab om-
 ni superstitione liberum! Post hanc vitam
 felices erunt, qui hic piè iusteque vixerint;
 non qui fictis ceremonijs fuerit initiatus.
 Hoc persuasum erat Lacedæmonijs; qui hic
 piè vixissent, eos ab obitu fieri diuos.

LEON.

Leon, Eurycratidæ filius, interrogatus, 234
 in qua tandè vrbe aliquis possit tutò vitam
 agere? *In ea, inquit, quam qui incolunt, neq; plus Aequa-*
possident, neque minus: & ubi iustitia viget, litas-

iniustitia imbecillis est. Grauiter admonuit, æqualitatem esse pacis & tranquillitatis altricem; inæqualitatem seditionis esse seminarium: nec ibi locum esse iustitiæ, vbi vt quisque potentior est, ita licentiùs opprimit imbecilliozem.

235 Idem, quũ videret in Olympijs cursores sollicitos de emissionẽ, vt aliquid lucri haberent ad occupandam victoriam: *Quanto maior est, inquit, cura cursoribus de celeritate, quàm de iustitia.* Vir integræmentis etiam in ludis volebat haberi rationem iustitiæ, nec tantũ agendum, vt prior quis ad metam pertingeret, sed vt iuste vinceret.

236 Cuidam de rebus haudquaquam inutilibus intempestiuè loquenti: *O hospes, inquit, re opportunã non opportunè vteris.* Nihil oratione melius, si parcè promas linguæ thesaurum.

LEONIDAS.

237 Leonidas, Anaxãdride filius, frater Cleomenis, cuidam ad ipsum ita loquenti: *excepto regno nullã re nobis præstas: At, inquit, ni vobis fuisset melior, non essem rex.* Moderatissimo dicto & refellit conuicium, & suam dignitatem sibi defendit. Etenim vbi reges non nascuntur, sed ciũium suffragijs eliguntur; hoc ipso publicis calculis princeps iudicatus est cæteris melior, quòd ad regnum

regnum afficitus est. *Plut. Lacon. cum seq.*

Cùm ad Thermopylas proficisceretur, 238
cum Persis conflictaturus, uxori Gorgoni
roganti, si quid ipsi mandaret: *Vt bonis, in. Graui-*
quit, nugas, bonosque liberos parias. Hæc vox ter.
testabatur, illum animo præfagisse interitum:
nec hac præensione deterritus est ab ex-
peditione; pulcherrimum esse ducens, pro
patria pugnantem occumbere.

Ephoris dicentibus, quòd ad Thermo- 239 -
pylas proficiscens paucos secum educeret:
Nimirum ad hoc, inquit, negocium, ad quod pro- *Argut.*
ficiscimur. Indicās satis multos educi ad mo-
riendum in bello: satius enim perire pau-
cos, quàm multos.

Rursus quum Ephori percontarentur; si 240 /
quid præterea rei facere statuisset? *Nihil* *Mors cõ*
aliud, inquit, quàm verbotenus impediurus Bar- *tempia.*
barorum transitum, sed re vera pro Græcis mori-
turus. Egregium imperterriti pectoris do-
cumentum, in causa honesta piaque nec
certam mortem horrescere.

Vbi peruenerat Thermopylas, sic com- 241 -
miliones affatus est: *Amnt Barbarum in pro-* *Fortiter.*
pinquo esse nos autē tempus terimus. Nunc enim
peruenimus ad Barbaros, quos aut vincamus o-
portet, aut victi moriamur.

Quodam ita dicente; præ iaculis Barba- 242
rorum nec solem videre licebit: *An non, in-* *Lepide.*
quit, lepidum fuerit, si cum illis sub umbra pug-

naturis sumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortem eunti etiam iocari libuit: sed ludēs interim metum exemit suorum animis. Hoc apophthegma refert M. Tull. Tuscul. quæst. lib. 1. velus de ignoto: E quibus, inquit, vnus, quū Perse hostis in colloquio dixisset glorians, solem præ iaculorum multitudine & sagittarum vmbra non videbitis: In vmbra igitur, inquit, pugnabimus.

243 *Animosè* Cū alius quidam militum de hostibus dixisset: *Sunt prope nos: Et nos, inquit, prope illos.* Significans, ob id non minus imminere discriminis hosti, quàm ipsis.

244 *Fortiter.* Cuidam dicenti: *Siccine cum paucis aduersus multos belli fortunam experturus huc venisti? Leonidas, Si putatis, inquit, multitudinem fretum huc venisse, ne Græcia quidem omnis satis sit: si quidem ea ad Barbarorū multitudinem collata exigua portio est: sin virtute, & hic numerus suffecerit. In bello iudicauit plus habere momenti, quales ducas milites, quàm multos.*

245 Alteri cuidam dicenti, quòd cum paucis aduersus multos conflicturus iret: *Imò multos, inquit, duco vt morituros.* Hoc conuenit cum eo, quod antè respondit Ephoris.

246 Xerxes Leonidæ scripserat: *Si desinas διαμαχῆν, id est, cum dijs bellare, sed meis te copijs adiunxeris, potes Græciæ fieri monarcha.* Huic ita respondit: *Si nosiisses*
quæ

quæ sint in vita honesta, abstinuisse à concupiscendis alienis. Mihi vero potius est pro Græcio mori, quàm in populares meos gerere monarchiam. Quid tam impium est, quod mortalium vulgus non admittat ampli principatus gratiâ? At hic prius duxit honestam mortem pro amicis liberandis oppetere; quàm monarcha factus eos servitute premere, à quibus venerat depulsurus servitutem Barbarorum.

Rursus quum Xerxes scripisset: Mitte arma: rescripsit, *Veni & cape.* Maluit armis mori, quàm traditis armis turpiter de vita cum hoste pacisci. 247 Animo-

Cæterum vbi iam adornaret cum hoste configere, belli duces admonuerunt, expectaret reliquos socios: *Non adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt? An nescitis eos solos cum hostibus pugnare, qui reges verentur ac metuum?* Non putavit eos expectandos, qui ad præscriptum ab imperatore tempus non adessent: reliquos etiam si adsint non pugnare. 248 Gravi-

Milites sic adhortatus est: *Ita pravere commilitones mei, tanquam apud inferos canaturi.* Hæc vox ignavis ademisset animum; at viris fortibus addidit: admonens, de cibo vinoque graues venirent ad prælium, aut certe pro patria fortiter occumberent. *Tribuitur hoc apophthegma etiam Agidi Archidami. F. sed Cicero quoque Leonida asscribit.* 249

Idem personanti, quâ ob causam fortes

Sapiēter. Viri gloriosam mortem ingloriæ vitæ anteponant? *Quoniam*, inquit, *alterum naturæ proprium, aliterum peculiariter suum esse ducunt.* Nā naturæ beneficio viuunt & ignauissimi; at honestè mori non contingit, nisi virtute præditis.

251 Cū cuperet iuuenes cœlibes, quò forent incolumes, abesse à belli periculo, sciretque illos id minimè luros; singulis illorum tradidit scytalas, id est, epistolarū Læconicarum genus, cumq; his misit illos ad Ephoros. Cū verò treis etiam ex his, qui grandiores iam duxerant vxores, optaret saluos, ac simili prætextu ablegare conaretur in patriam: intellecto dolo non sustinuerūt accipere scytalas. *Quorum vnus ita se excusauit: non præco, sed pugnator te sequutus sum.* Alter verò; *hic inquit, manens ero melior.* Tertius porrò: *non postremus, inquit, horum, sed primis inibo pugnam.* Vtrum hîc potius admirari conuenit: ducis ne animum, qui de se nihil sollicitus, eorum incolumitati prospexit, quos adhuc viuere referebat patriæ; an in ætate florēti tantum vitæ contemptum?

*Animo-
sè.*

L O C H A D V S.

252 Lochadus, Polyænidiæ filius, Sironis pater, nuncianti, quòd è filiis ipsius alter interisset: *Olim sciebam, inquit, illi moriendum esse.*
Nihil

Nihil illi visū est nouæ rei, si mortalis natus moreretur: nec magni referre, paulo seriùs an citiùs vita decederet, cui omnino breui foret decedendum. *Plutarchus Lacon. Simile planè Feminae cuiusdam apud Cic. in Tuscul.*

LYCURGVS.

Lycurgus is, qui Lacedæmonijs leges cō²⁵³ didit, quum conaretur ciues suos à moribus præsentibus ad temperantiorem viuendi rationem traducere, eosq; virtutis & honesti studiosos reddere (nam erant corrupti delicijs) duos educauit catulos, eodē *Educa-* patre eademq; matre progenitos: quorum *tio.* alterum passus est domi lautioribus vesci cibus; alterum eductū venatibus exercuit. Dein quū ambos produxisset in forū apud multitudinem, posuit illis spinas, simul & escas aliquas deliciores: mox emisit leporem: quū vterq; raperetur ad assueta, alter ad escas, alter leporem inuaderet: *An nō videtis*, inquit, *ciues, duos catulos, quum eiusdem sint generis; tamen ob diuersam educationem admodum diffimiles inter sese euasisse: plusq; ad honestatem momenti habere exercitationem, quàm naturam?* Sunt qui dicant, ab illo productos catulos, non quidem ex iisdem parentibus natos, sed quorum alter esset ex ignobili canū genere, qui aluntur ad ædium custodiam; alter ex his qui aluntur ad venandū.

Deinde, qui erat ex ignobiliore genere, exercuit ad venatum; alterum qui erat ex præstantiore genere, tantum delicijs exercuit. Deinde quū vterq; ferretur ad ea quibus assueuerat, atq; hoc pacto palàm omnibus fecisset Lycurgus, quantum institutio valeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit: *Proinde ne nobis quidem, o ciues, nobilitas, quam miratur hominum vulgus, ductumq; ab Hercule generis profuerit, nisi ea gesserimus, per qua ille mortalium omnium clarissimus ac generosissimus existit, ac per omnem vitam qua honesta sunt & discamus & exerceamus.* Reperit vir ingeniosus viam, qua multitudini philosophicis rationibus non satis idoneæ, virtutis imaginem ob oculos poneret: magis enim mouent ac penetrant in animos quæ cernuntur, quàm quæ audiuntur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuique patri-familiâs in sua domo, cuiq; moderatori in suo grege faciendum est. Res quidē efficax est natura; sed potentior est institutio, quæ malâ naturam corrigit & vertit in bonam. Quales nascantur liberi, nulli in manu est: at vt rectâ institutione euadant boni, non Aræ potestatis est. *Plut. Lacon, vt & seq.*

254 Quoniam intelligebat, æqualitatem & ad frugalitatem & ad concordiam imprimis conducere; fecerat nouam agrorum partitionem, & in singulos ciues æquam portio-

portionem distribuera. Fertur itaque, quū *Aegri.*
 dein ex peregrinatione rediens iter faceret *litae.*
 per agrum recens demessum, conspiceret-
 que manipulorum acruos ordine positos
 & æquales; delectatus eo spectaculo, cum
 risu dixisse comitibus: *Vt tota Lacedamon vi-*
detur multorum esse fratrum, qui nuper inter se
diuiserint hereditatem. Bono principi nihil
 iucundius est ciuium concordia: rursus
 tyranno nihil formidabilius.

Idem, quum inductis nouis tabulis de- 255
 bitores æris alieni liberasset: iam & ea quæ
 quisque priuatim in ædibus habebat ex æ-
 quo partiri tentauit, quò funditus è ciuita-
 te tolleretur discrimen opum & inæqualita-
 tem: sed quum cerneret eos ægrè laturos
 manifestam rerum abolitionem, idem oc-
 cultiore viâ facere aggressus est. *Monetam*
auream simul & argenteam abrogauit, instituit- Diuisia-
que ut ciues ferreo duntaxat nummo uterentur, rum con-
& quatenus postulabat vsus ad huius permuta- tempus.
tionē, totius substantiæ modum præscripsit. Hoc
 facto omnis iniustitia exulabat ab Lacedæ-
 mone. Neque enim iam furari, neq; largi-
 tionibus corrumpere corrupiue, neque
 fraudare dolo, neque rapere per vim quis-
 quam poterat: quod nec celari valeret, nec
 parère magnificum esset, nec uti periculo
 vacaret, nec importare aut exportare tutū
 foret. Hac arte vir solertis ingenij, quibus
 diu-

diuitiarum contemptum persuadere non potuit; diuitiarum vsum subtraxit, ac repouendi studium negociandiq̄ue materiam ademit.

256 Ad hæc, *quicquid erat rerum superuacanea-
Ar: es su rum, è ciuitate eijciendum curauit, adeò vt nec ne-
perua- gotiator, nec sophista, nec vates, nec circulator, nec
cia. lassitiarum artifex Spartam ingrederetur. Neq̄;
enim passus est illic esse pecuniam talibus
vilem: tantum ferream monetam cudit,
quæ pondere Aeginetico æquabat minam,
valore æreos quatuor. His remedijs expu-
gnauit auaritiam.*

257 Cæterum, quum statuisset inuadere delicias luxumq̄ue, & in his quoque tollere diuitiarum admirationem, instituit syssitia, hoc est, conuiuia publica. Percontanti vero, cur ea constituisset, sic vt in singulis conuiujs pauci cum armis discumberent? *Vt,
Commu- inquit, expediti sint ad parendum imperatis: &
nitas. si quid tumultus inciderit, penes paucos sit deli-
ctum, sitq̄ue inter omnes potus ac cibi æqua por-
tio: denique non solum in esculentis ac poculen-
tis, verum ne in stratu quidem aut vasis, aut alia
re quacunque plus haberet diues quam pauper.
His rationib⁹ quum diuitijs detraxisset ad-
mirationem, posteaquam nemo erat, qui
vel vti posset illis vel ostentare, dicebat a-
τυφλὸς ὁ micis: Quam præclarum est, ὦ amici, ipsὰ re de-
κλῶτ. clarasse cuiusmodi sint diuitiæ, si quando cæcæ
sunt;*

sunt, carentque spectatoribus & admiratoribus.
 Interim obseruabat, ne quis prius domi
 sumptâ cœnâ veniret ad publica conuiuia,
 expletus alijs cibis alioue potu. Quòd si
 quis cum cæteris non biberet ederetue,
 cum vituperabant, vt qui alijs edulijs deli-
 nitus abhorreret à victu cominuni. Porro
 qui palàm cõuictus esset id fecisse, ei mul-
 ta dicebatur. Vnde Agis, qui multo post
 Lycurgum tempore rex fuit, debellatis A-
 theniensibus domum reuersus, quum vel-
 let vnum diem cœnam capere cum vxore,
 missus à systitijs poscenti præfecti militiæ
 non miserunt. Ea res quum postero die in-
 notuisset Ephoris, multam illi dixerunt.
 In eodem factò geminum exemplum no-
 bis est proditum, primùm frugalitatis, de-
 inde seueritatis; quum in causa non graui
 leges nec regi pepercerint.

Sed Lycurgo euenit, quòd ferè solet his, 258
 qui cum corruptis populi morib⁹ bellum
 suscipiunt. Diuites hoc genus institutionis
 indignè ferebant, coortiq; sunt in illum, &
 non solàm conuitijs insectabantur; verùm
 etiam saxa in illum iaculabantur, conantes
 eum lapidare. At quū vrgerent persequen-
 tes, dilapsus est per forum, ac reliquos qui-
 dem fugiens anteuertit. Alcander autem
 pertinaciùs insequens, fuste respicienti in *Moderatè.*
 tergum extudit oculum. Hunc Alcandrum
 quum

quum noxæ deditum publico decreto accepisset puniendum, nec villo affectit incōmodo, nec incusauit: sed quū illum sui instituti socium haberet, effecit vt & ipsum Lycurgum, & vitæ rationem quam cum eo egerat prædicaret: nec victum modò, sed vniuersam ciuiū educationē amaret, quam Lycurgus induxerat. Porro mali, quod acciderat, monumentum locauit dicatum in templo Mineruæ, cui ab æreo delubro nomen Chalciæco, deçq; cognomentum addidit, vt Optiletis diceretur: nam Doræ Lacedæmonem incolentes, oculos *optilos* vocant, ab ὄπλω, quod Græcis sonat video. Et hic habemus geminum exemplum: alterū admonens, non absq; discrimine mores ciuitatis corruptæ vitijs ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerantia, quæ ex hoste capitali reddidit amicum ac propugnatorem; quem etiamsi necasset; vt ipsi licuit, nihilo tamen minùs ipse fuisset luscus, & vno legum suarum defensore minus habuisset.

¶ 259 *Prudenter.* Percontanti, quam ob causam non vteretur legibus scriptis? *Quoniam,* inquit, *eruditi qui sunt recteque educati, probant quid pro ratione temporis expediat. Significans, scripturam non mutari, quum pro varietate occasionum vir probus & sapiens sæpenumero cogatur mutare consilium. Ea res nominatim*

tim præscribi nõ potest. Satis est, ciues honeste fuisse institutos: hi sua sponte videbunt, quid pro tempore factõ sit opus.

Rursum alijs percontantibus, quam ob 260
rem statuisset, vt ad ædium culmen imponendum fabri securi vterentur; ad fores vero addendas solâ ferrâ, nec vllõ alio instrumento? *Vt, inquit, ciues mediocritatem seruant Frugalit. in omnibus qua in ædes inferunt, neq; quicquam ter. habeant. earum rerum, quæ apud alios sunt admirationi.* Videbatur enim indecorũ, si per ostiũ rude ac vile suppellex inferretur exotica, precio chara, arte operosa. Id ne fieret, ipsæ quodammodo fores admonebant. Hinc aiunt accidisse, quòd Leontychidas primus apud Lacones rex, quum cœnaret apud quendam, ceræretque tectum domus sumptuoso apparatu factum, ac lunaribus ornatum; rogabat hospitem, num ligna apud eos quadrata nascerentur: adeò luxum esse putabat, naturam artificia corrumpere.

Rogatus aliquando Lycurgus, quam ob 261
rem vetuisset frequenter aduersus eosdem expeditiones agere? *Ne, inquit, dum crebro Acus. sese defendunt, bellandi peritiam vsu colligant.* Vnde & Agesilaus grauitè accuñatus est, quòd crebris in Bœotiam expeditionibus ac bellis Thebanos, Lacedæmoniorum hostes, ad repugnandum induxisset. Nam cùm
Antal.

Antalcidas vidisset illum faucium, exprobrauit quòd Thebanos præliandi artē docuisset, quum antè nec scirent bellare, nec vellent. *Præclaram, inquit, doctrinam tuam mercedem habes, qui Thebanos nec animatos ad bellandum, nec exercitados, vel inuitos consuefeceris docuerisque bellum gerere.* Hoc stratagema latius etiam patet, videlicet ne sæpius cum iisdem litigemus aut contendamus, ne tandem allueti vel contendant nos vel superent.

- 262 Alio quoque percontante, quam ob rem virginum corpora cursibus, luctis, discorum ac telorum iactibus fatigaret? *Ut, inquit, fatuum proleminatio ab ipsa statim radice, validum in validis corporibus initium sumens, rectè germinet: simul ut ipsa in perferendis partibus facile simul & generosè certent aduersus partendi nixus doloresque: postremò, si qua incidat necessitas, possint & pro liberis, & pro patria pugnare.* Intellexit vir prudens, quanta Rerum publ. pestis sit ocium atque ignauia: contra moderatos labores etiam corpora reddere tum firmiora, tum salubriora: vnde nec virginibus permisit in ocio viuere; sed has quoque masculinis exercitijs quodammodo vertit in masculos, quum in plerisque ciuitatibus per delicias ac luxum masculi transformarentur in feminas.

Femina
mascula

- 263 Cæterum quum essent qui vitio darent, quòd

quòd virgines in pompis ac ludis solenni-
nibus nudas exhiberet oculis omnium;
causamque cur id instituisset requirerent:

*Vi ij Idem, inquit, cum masculis rationibus insti-
tuta, nihilo sint illis inferiores, vel robore vel sa-
lubritate corporum, vel animorum virtute ac ge-
nerositate, studioque verae laudis; vulgarem au-
tem gloriam contemnunt.* Vnde tale quiddam

fertur de Gorgone Leonidæ vxore. Cùm
quædam, vt probabile est, extera mulier illi
dixisset; Solæ Lacænæ viris imperatis: re-
spondit, *Nimirum solæ viros parimus.* Hoc ex-
emplū nec in masculis, nec in puellis imi-
tandum censuerim: hæctenus tamen con-
ducit, vt stupidum pudorem, qui frequen-
ter obstat honestis actionibus, ab ætate te-
nera excutiamus; statimq; discant, nihil esse
verè pudendum præter turpitudinem. In-
numeras verò reperias, quæ nudatæ vehe-
menter erubescant: si quid præter honestū
dixerint fecerintque, non mutant colorem.
Sunt item innumera, quibus amictus vilior
cultusque simplicior genas rubore tingat:
contrà gloriosam esse ducant, si splendido
vestitu prodeant in publicum, negligentes
earum rerum, quæ verum probum veram-
que laudem adferunt.

*Additum
ex alio
loco.*

*Pudor
præpo-
situs.*

Ciues, qui à nuptijs abhorrent, cœli-
besq; viuere mallent, à spectaculis, quibus
nudi pueri incedebant, arcebat Lycurgus,

264

h

*Calibatus
dam-
natus.*

aliasq; addebat ignominias : hac arte pro-
uidens diligenter, vt ciues creandis liberis
operam darent. Quū enim mos esset apud
Lacedæmonios, vt iuniores seniorib⁹ mul-
tum honorē cultumq; præstarent : hoc ho-
noris ademit ijs, qui cōiugibus ductis nol-
lent augere ciuium numerū. Vnde nec il-
lud in Dercyllidā dictum reprehendit quis-
quam, quū tamen belli dux esset probatiss-
simus. Quū enim aduenienti iuuenis qui-
dam non assurgeret, atq; ille diceret : *Non
mihi assurgens cessisti ? Nec tu, inquit, mihi ces-
surum genuisti.* Tam procax iuuenis dictum
in seniorē, cumq; bellicā laude celebrem,
nunquam tulisset populus Spartanus : nisi
pro pessimis ciuib. habuisset eos, qui spon-
te steriles esse statuissent, nec agnoscerent,
quid patriæ deberent. Nam rem propius
intuentibus non ita magnum discrimen est,
inter eum qui ciuem occidit, & qui ciuem
Reip. dare quum possit recusat.

v 265

*Vxor e-
ligenda.*

Cuidā percontanti, quā ob causam lege
cauisset, vt sine dote virgines elocarentur ?
*Vt, inquit, nequ. propter inopiam vllæ relinque-
rentur innuptæ, neque ob diuitias ex peterentur :
sed vt iuscium quisq; ad nullæ mores respiciens,
ex virtute faceret electionem.* Eādē de causa
fucos & ornamenta, quibus aliæ formā vel
fingere vel cōmendare solent, ex vrbe sub-
mouit. Vt vbiq; vir egregius studuit æ-
qualitati.

Idem

Idem quum certum tempus præscriptis 266
 set, quo puellæ nubere, iuvenes ducere de-
 berent: interrogatus cur id statuendū pu-
 tarit? *Vt, inquit, soboles ex adultis perfectæque* *Tempus*
ætatis parentibus nata, valida sit & vegeta. Ex nubendi.
 coitu præpropere nō solū læduntur cor-
 pora gignentium, verū etiam proles na-
 scitur imbecilla. Tum qui ante tēpus dant
 operam liberis, carent apud illos autoritate
 quam ætas conciliat: rursus qui vergente
 iam ætate, nec fruuntur liberis suis, nec eos
 possunt ad perfectam institutionem per-
 ducere, morte senioq; præuenti.

Altero quodam admirante, quā obrem 267
 vetuisset sponsum cum sponsa simul dor-
 mire: sed statuisset, ut vterque cum suis æ-
 qualib⁹ maximam diei partem versaretur,
 cumque his totas noctes quiesceret; cum
 sponsa verò furtim ac verecundè congre-
 deretur? *Primum, inquit, ut corporibus essent* *Coitus*
validi, si non vterentur congressu ad satietatem; mōdera-
tein ut illis amor mutuus semper maneret recens.
ac vicens: denique ut factus æderent robustiores.
 Hoc demum est patriæ patrem agere, nus-
 quam nō aduigilare ad Reipub. utilitatem,
 ciuiumque tum animis tum corporib⁹ vn-
 diquaque consulere. At multi sunt, qui sibi
 legitimi magistratus videntur, si quamplu-
 rimum tributorum ac vestigialium e ci-
 uibus extorqueant; & interdum puniant

immania scelera, quum alioqui scelerum irritamenta præbeant suis.

- 268 *Vagnè-
ta.* *Quin & unguenta eiecit è Repub. tanquam olei corruptelam ac perniciem.* Nam oleum odoribus vitiatum nullum habet vsum, nec ad esum, nec ad membrorum vnctionem: atq; dum rem necessariam ad delicias corrumpunt, fit vt minor sit copia.

- 269 *Deliciae.* *Submouit & tingendi artificium, veluti sensus adulationem.* Etenim dum color blanditur oculis, natura rei corrumpitur. In summa, cunctis ornandorum lenocinio corporum artificibus Spartanâ vrbe interdixit; vt qui malis artibus bonas artes corrumpere: propterea quòd huiusmodi delicijs ciues à salubribus ac serijs exercitamentis auocarentur.

\ 270 Tanta porrò erat illis temporibus vxorù pudicitia, tantumq; aberant ab ea facilitate quæ pòst inuasit; vt priùs esset incredibile, adulterij crimen apud Spartanas inueniri: ferturq; dictum cuiusdam vetustissimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hospite quodam, quid pœnarù darent apud Spartanos adulteri? neque enim videre se quicquam super hac re sancitum à Lycurgo: *Adulterium.* Nullus, inquit, ò amice, apud nos adulter est. Quum ille subiecisset: Quid igitur, si existat? Dabit, inquit, bonem tantum, vt porrecto vltra Taygetum montem collo bibat ex Eurota. Cumq;

Cumq; ille ridens dixisset: fieri non potest ut tantus bos inueniatur. *Et quo pacto*, inquit Geradas, *Spartæ existat adulter, in qua vitia, delicia, & corporis asciuitus cultus probro habentur: contra verecundia, modestia, ac obedientia magis stratis debita observatio, decori laudisque dantur?* Prudenter intellexit Geradas, ibi non posse nasci vitia, vbi non admittuntur vitiorum feminaria; eaq; vbi que iacere, quibus pro honore tribuitur ignominia. Atq; hæc est clemētissima ratio medēdi prauis moribus, excitandiq; virtutis studiū.

Cuidam postulanti, ut in ciuitate pro aristocratia, id est, optimatum gubernatione, constitueret democratiam, hoc est, popularem gubernationem: *Tu fac*, inquit, *Argūtē. prius domi tuæ democratiam instituas.* Compendio docuit, eam Reip. speciem non esse vtilem ciuitati, quam nemo vellet esse in sua familia. Ciuitas autem nihil aliud est, quàm magna domus.

Percontanti, cur instituisset, ut minutis ac vilibus rebus sacrificaretur? *Ne vnquam*, inquit Lycurgus, *deficiat nos, quo numen honoraremus.* Quis non diceret, in solēni deorum cultu magnificentiam ac splendorem adhibendum? At vir prudens intellexit, numen magis delectari frugalitate quàm optimis victimis, ne sub religionis obtentu luxus irreperet, aut certè rerum penuria.

Deus enim nō eget nostris impendijs:amat autem homines, quorum necessitati poterat illis impendijs succurri.

273 *Exercitatio.* E certaminibus ea sola concesserat exercere, in quibus manus non extenderetur in altum. Eius constitutionis causam percontanti: *Ne quis*, inquit, *illorum laborando consuescat defatigari.* Siquidem exercitia ad confirmandum corporis robur adhibētur, non ad exhauriēdas vires. Qui verò subinde de lassantur in exercitamentis, quoniam imbecilliores veniunt ad labores necessarios, facilius deficiunt.

274 *Arguē.* Cuidam percontāti, quamobrem crebrò mutari castra iuberet? *Vi magis*, inquit, *lacedæmonus hostē.* Lacedæmonij quoniam erant expediti, non magno negotio transferebant exercitum: verum idem facere non perinde commodum erat hostibus, magnam sarcinarum & impedimentorum vim secum trahentibus; præsertim qui castra ferè fossis, aggeribus ac vallis solent communire.

275 *Socratica-gema.* Roganti, qua de causa vetuisset oppugnari turres? *Ne*, inquit, *à femina puerove, aut ab alio quoquam homine, puero ac femine non dissimili, viri præstantiores occidantur.* Non probavit prælij genus, in quo virtuti locus non esset. E turribus verò puer aut mulier, deiectu saxorum potest virum quantumvis fortem interimere. Quis igitur locus virtuti in bellis

bellis nostris, in quibus præcipuas partes agunt bombardæ?

Cùm Thebani consulerent Lycurgum, 276
de sacrificio luctuque, quem illi Leuco-
thæ solent facere? *Si, inquit, deam esse cre-* Arguit.
ditis, ne lugeatis: sin hominem, ne ut dea rem
diuumam faciatis. Mirè taxauit Thebanorum
ritus secum pugnantes. Non enim conue-
nit simul lugere & sacrificare, hoc est, ab
ea petere opem, quæ ipsa sit in calamitate,
ac lugenda.

Ciuiibus quibusdam interrogantibus, 277
quomodo liceret hostium insultum effu-
gere? *Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius Pauper-*
alio plus requirat. Ad opulentos & onustos *tas expe-*
prædæ spes inuitat hostem, nec facilè po- *ra.*
test elabi qui sarcinis & impedimentis re-
tardatur: ad hæc tutiores sunt ab hostium
incurfu, inter quos est æqualitas, & ex æ-
qualitate concordia.

Iisdem percontantibus, cur prohibuisset 278
urbem cingi muris? *Quoniam, inquit, non ca-* Fortiter-
ret manibus ciuitas, quæ non lateribus sed viris
cineta est. Indicauit, id genus munimenta
magis arguere ciuium ignauiam, quàm
fortitudinem.

Spartanis studio est alere comam, & su- 279
per ea quoque re narrant Lycurgum red-
didisse rationem: *Quoniam, inquit, coma Comæ*
formosis addit decorem, deformes verò reddit.

hostibus terribiliores. Ut enim decet coma speciosos; ita minùs felici specie præditis horrorem ac ferinum quiddam conciliat. Capillitium naturalis est ornatus, minimoque constans: hoc genus non damnauit Lycurgus, ut quod nec operosis artibus constaret, nec pro frugalitate luxum induceret. Ascititium cultum, magnoque paranda lenocinia nõ probauit. Quò magis detestanda est quorundam præposita cura, qui corporis eas partes vellunt raduntque, quibus natura pilos dedit; non tantùm ad decorem aut verecundiam; verùm etiam ad tuendam valetudinem: contrà illic eliciunt sylvam artificio, vbi natura voluit esse glabriciem.

280 *Moderato* Præcipere solebat, ut, posteaquam in bello hostem vertissent in fugã ac superassent, tam diu fugientes insequerentur, donec certa esset victoria, moxque retrocederent. *victoria.* Neque enim Græcorum conuenire moribus, eos trucidare qui cessissent: idque non solum honestius, verùm etiam vtilius esse dicebat. Siquidem hostes, quibus cum res est, vbi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere verò qui loco non cedunt, sibi conducibilius existimabunt fugere quàm persistere. Frequenter enim desperatio magnum robur addit animo, non minùs quam spes victoriæ. Decet autem Græcos, legibus ac disciplinis imbutos, etiam in bellis meminisse

minisse clementiæ : Barbaricæ feritatis est, fœuire in prostratos. Sed rursus ita temperanda est clementia, ne nobis sit exitio. Fit enim non rarò, vt hostis fugam simulet, vt redintegratis viribus acrior insurgat in victorem.

Percontanti, quam obrem hostium cæso- 281
rum cadauera spoliare vetuisset : *Ne, inquit, Stratum spolijs incumbunt, pugnam negligant ; sed gemam paupertatem vnà cum ordine seruent.* Vt vir ille sapiens vbique ciuibus suis metuit à diuitijs, tanquã à fonte plurimorum malorum : quum apud hominum vulgus nihil expetatur auidius, quasi in his sint præcipua felicitatis humanæ præsidia. *Tali stratagemate vsus est Mithrydates quoque aduersum Romanos : & alij.*

L Y S A N D E R.

Lysander preciosas vestes, quas Diony- 282
sius ad filias ipsius miserat, non accepit, di- *Moderatens :* *Vereor, ne his amictæ turpes videantur.* *tè.*
Plut. Lac. & seq.

Idem, quum aliquanto post idem Dio- 283
nysius ipsi misisset stolas duas, iubens vt v- *Vasfrè.*
tram elegisset eam mitteret filiæ : *Ipsa, inquit, rectius eligeret : itaq, accepit ambas & abiit.*
In hoc exemplo nihil est imitandum, nec viro Lacedæmonio dignum : nec aliud ab hoc duce expectandum serè, præter malitiosam ingenij vasfriciem.

- 284 *Vilitas* *virtute* *potior.* Is quum egregius simulandi artifex euasisset, ac pleraque, quæ crudeliter & auarè gerebat, callidis fucis ornaret; iustum non aliâ re quàm vtilitate, & honestum com- modo metiens: fatebatur quidem, *veritatem mendacio praestantiorem esse, sed virtusque dignitatem ac precium vilitate aestimandam.* Inuertit vir improbus Philosophorum dogma, qui quod honestum est, idem volunt vtile esse: hic quicquid esse vtile, idem ducebat honestum.
- 285 *Vasfrè.* Ad eos verò, qui ipsi probro dabant, quòd pleraque dolo ac fraude gereret, non palàm virtute conficeret; hac parte Hercule generis authore indignus: ridens dixit: *Vbi quod vellet non asscqueretur leonis exunium, ibi vulpinum applicandum esse:* Sentiens, quod honestis rationibus non posset effici, id fraude dolisquè perficiendum.
- 286 *Perfidiosè.* Rursus alijs, illi vitio vertentibus, quòd foedera, quæ cum iureiurando fecisset in Mileto violasset: ait; *Pueros satis esse fallendos, viros iureiurando. Quasi hoc ipsum esset vivo dignum, periurio fallere. Et Iulius Caesar volebat, iusiurandum Imperij gratia fallendum esse.*
- 287 *Gloriosè.* Cùm Athenienses non virtute, sed insidijs vicisset, iuxta flumen cui nomen Aegis, eisquè fame pressis urbem in fidem suam accepisset: scripsit Ephoris; *Capta sunt Athenæ.*

Athene. Perinde quasi vi rem gessisset, gloriam aucupans mendacio.

Cùm Argiui de ditionis finibus ambigerent cum Lacedæmonijs, asseuerarentq; se iustiore[m] habere causam: Lyfander stricto ense: *Qui hoc, inquit, superior est, is optimè de finibus disputat.* Ab æquo & bono vir insolens ter ad vim prouocauit.

Ad Bœotos ancipites, nec huic nec illi parti addictos; cùm per illorum confinia faceret iter, legatos misit, qui percontarentur, *utrum rectis an inflexis hastis per illorum agros proficisci deberet?* Significans, siue amici essent Bœotij, siue inimici, nihilo minùs se cœpto itinere perrecturum: nisi quòd per hostium agros iturus esset erectis hastis, ad propulsandum si quis ob sisteret: per amicorum inuersis, veluti nemini nociturus. Hoc dictum non nihil respicit indolis Laconicæ, qui nec inimicis supplex esse vellet, nec amicis grauis.

Megarensi euidam, in publico conuentu liberius aduersus ipsum loquenti: *Tua verba, inquit, amice opus habent ciuitate.* Significans, in ciuili confesso cuique liberum esse quæ videntur dicere, in bello non esse eandem libertatem.

Cùm ad Corinthiorum, qui defecerant, muros peruenisset; videns Lacedæmonios cunctanter aggredi: ac fortè accidisset, ut
lepus

Solertiter. Lepus conspiceretur excitatus transilire fossam: *Non pudet, inquit, ô Spartani, huiusmodi formidare hostes, quorum manibus ob ipsorum ignaviam lepores indormiunt? Casum fortuitum solertia ducis torsit ad animum addendum militibus.*

: 292
Confessio libera. Eidem in Samo thrace oraculum consulenti, sacerdos iussit, ut quod in vita maxime sceleratum commisisset, diceret: Ille sacerdotem rogavit: *Utrum hoc tuo an deorum iussu facere oportet? Quum sacerdos respondisset: deorum iussu: Tu igitur hinc discede, ac dijs dicam si percontentur.* Hic cuique liberum est, utrum malit laudare animum ab omni superstitione liberum; an prudentiam, qui senserit sacrifici fucum, hoc agentis, ut ex conscientia criminis haberet illum obnoxium. Mos erat Lacedæmonijs, nihil aggre di nouæ rei, nisi consultis oraculis: at Lyfander, quum nullâ religione teneretur, nihilo secius hinc quoque solitus est suis vitijs honesti speciem petere, tametsi parùm successit.

: 293
Premia virtutis. Interroganti Persæ, quam Rempub. maxime probaret? *Eam, inquit, in qua fortibus viris ac miticulosis congrua utrisque redduntur.* Sensit virtutem inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirum hoc est, quod apud Homerum stomachatur Achilles: idem honoris haberi ignavis ac fortibus. *Ea sententia*

tentia non solum habet locum in Rep. verum etiam in priuatis familijs. Sunt enim hæc duo præcipua ad conseruandam cuiuslibet gregis disciplinam. Honos enim non solum alit artes, vt habet prouerbium; verum etiam virtutem. Nec tam refert, monarchia sit, an aristocratia, an democratia, an aliqua Reipub. forma ex his temperata: quàm vt in quacunque gubernatione discrimen habeatur publicum, inter viros vtilis Reipublicæ, & suo viuentes abdomini.

Cuidam apud Lyfandrum iactanti, quod 294
ipsum & laudibus veheret, & aduersus ob-
trectantes tueretur: *Duo, inquit, mihi sunt bo-* *Laus ab*
ues ruri; tacentibus ambobus, tamen certò noui *hominib.*
uter sit ignauus, uter ad laborem strenuus. Sen-
sit, veram virtutem non egere laudibus hu-
manis, cum ipsa secum ducat suam laudem
ac decus. Cæterum qui nihil gerunt præcla-
ri, his opus est præconibus.

Ad quendam, à quo conuicijs impete- 295
batur: *Dic, inquit, assiduè, o amicule: dic dic, ni-* *Modera-*
hil omittas, si quæ tuum animum malis, quæ us re.
videris plenus, valeas exonerare. Ingentis ani-
mi argumentum, ne irâ quidem dignum
arbitrari maledicum, cum in promptu es-
set ultio.

Aliquanto post, defuncto iam Lyfandro, 296
quum de societate belli nata esset contro-
uersia; Agefilaus adiit Lyfandri domum, in-
quisi-

quisiturus super hac re literas, quas Lyfander apud se detinuerat. Reperit autem præterea librum, Lyfandro conscriptum de nouando Reip. statu, quòd oporteret regnum ab Eurytionidis & Agide ablatum (nam ex his tantùm familijs fas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quòd videlicet hoc honoris decerneretur non his, qui genus duxissent ab Hercule; sed ijs qui tales essent virtute, qualis fuisset Hercules: quandoquidem virtute, non generis commendatione, & ille ad diuinos honores subuectus est. Hanc orationem Agesilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens per eam ostendere, qualis ciuis clanculum fuisset Lyfander; non sine calumnia eorum, qui Lyfandro fauerant. Sed ferunt Cratidem, qui tum inter Ephoros primas tenebat, veritum ne lecta oratio persuaderet, reuocasse ab eo consilio Agesilaum, ac dixisse: non solùm non esse refodiendum Lyfandrum; sed ipsam potiùs orationem cum illo defodiendam, quòd callidè & ad persuadendum accommodatè composita videretur. Hoc factũ declarat Lyfandri peruersam ambitionẽ, qui nihil intentatum reliquerit ad regnum adipiscẽdum: sed idem arguit Agesilai moderationẽ, qui priuatam similitatem posthabuit vtilitati Reip. *Hoc autè habetur in Agesilao: sed aliter narratur.*

Cæte-

Cæterùm quiiliarũ illius nuptias prius 297
ambierant, mox post obitum eius, quòd
reperitus esset pauper, eas reculabant: ijs
Ephori dixere multam, eò quòd quem am- *Souere.*
tem esse credentes coluerant, eundem iustum ac
probum ex paupertate agnitum con-emneret. Hoc
vt apophthegma non est, ita salubre est ex-
emplum seueritatis: quòd admonet, in
conciliandis matrimonijs magis spectan-
dam virtutem, quàm censum: eosque
perfidios & inconstantes esse amicos, qui
amicitiam commodo metiuntur, cuius spe
ademptâ protinus recedunt ab amicitia.
Quin & illud nos admonet, honestius esse
famâ, quàm pecuniâ ditescere.

NAMERTES.

Namertes, quum legatione fungens, à 298
quodam eius gentis, ad quam erat missus,
beatus prædicaretur; eò quòd multos ha-
beret amicos: interrogauit, quomodo qui mul- *Amici*
tos haberet amicos, periculum faceret an amicum *explo-*
haberet syncerum ac probum. Id quum alter fas- *ratiso.*
sus se nescire, cuperet discere: Per aduersam,
inquit, fortunam. *Plut. Lacon.*

NICANDER.

Nicander, cuidam dicenti, quòd Argiui 299
malè de ipso loquerentur. Num igitur, in-
quit, dant panas qui de bonis loquuntur male? si-
gnificans, Remp. malè moratam, vbi liceret
impunè

impunè maledicere nihil mali commeritis.
Ibid. & seq.

300 Idem percontanti, quare Lacedæmonij
 comam ac barbam alerēt? *Quoniam*, inquit,
hic ornatus, quem sit homini omnium pulcherrimus
ac proprius, nullo constat impedio.

301 Cùm Atheniensis quidam dixisset: ni-
 mium; ô Nicander, amplectimini ocium:
Verum, inquit, *prædicas; sed non quemadmodum*
vos, quocumque modo nobis parare studemus. Sen-
 sit, ocium honestis rationibus partum non
 esse reprehendendum: sed eos vituperio
 dignos, qui per fas nefasque sectarentur
 ocium: Ocium autem Atheniensis dixit,
 non exercere sordidas artes.

Z E U X I D A M V S.

302 Zeuxidamus, cuidam percontanti, quam
 ob causam Lacedæmonij leges de fortitu-
 dine citra scriptum seruarent; ac non po-
 tiùs descriptas traderent iuuenibus legen-
 das? *Quoniam*, inquit, *assuefaciendi sunt, ut præ-*
claris gestis potiùs, quàm scriptis intendant. Iner-
 tiæ genus est, de fortitudine Philosopho-
 rum more disputare: sed protinus factis ex-
 ercenda virtus, quæ paucis dogmatibus tra-
 di potest. *Plut. Lac.*

303 Aetolo quodam dicente; quòd qui stu-
 derent probitatem cum fortitudine con-
 iungere, ijs bellum esset potius pace: *Non*
per deos, inquit, *sed his mors vitâ potior esse debet.*
 Corre-

Correxit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum: sed nec in bello nec in pace libertatem tueri licet, nisi mortis terrorem abieceris. *Ibid.*

PANTHOIDAS.

Panthoidas legatus, missus in Asiam, o- 304
stendentibus ipsi murum probè munitum:
Per deos, inquit, ô hospes, bellum conclaue mu-
lierum. Ibid.

Idem quàm in academia Philosophos au- 305
disset multa de virtute differentes: interro-
gatus, cuiusmodi viderentur eiusmodi ser-
mones? *Quid aliud, inquit, quàm probr; sed Salsè.*
prorsus inutiles vobis, qui illis non utimini. Salsè
tetigit mores Atheniensium, qui virtutem
habere in labris, non in factis.

PAVSANIAS PRIMVS.

Pausanias, Cleombroti filius, quum De- 306
lij de insula cum Atheniensibus haberent
controversiam, atq; inter cætera dicerent:
quòd ex more regionis neque mulieres in
insula pàrent, neq; mortui sepelirentur:
Quomodo igitur, inquit, hæc insula erit vobis pa- *Argutè.*
tria, in qua neque fuit quisquam vestrum, nec fu-
turus est? Argutè notavit inceptam Deliorum
consuetudinè, qui suos in patria neq; nasci
sinerent viuos, nec humari mortuos: quàm ut
mulier, ita nec regio, mater sit, nisi gignat:
alienum autem sit à materna pietate, nolle
sepeliri quos genuit. *Plut. Lac. & seq.*
i

307 Quum Atheniensium exules hortarentur illum, ut aduersus Athenienses moueret exercitum, dicerentque: quod quum in Olympijs præconis voce pronunciaretur victor, soli Athenienses ipsum exhibilassent: *Quum hoc, inquit, fecerint in bene meriti, quid facturos creditis: si illis male fecero?* Insigne moderationis exemplū, nihil tam atroci commoueri contumeliā: at idem ingenij mirè solertis, argumentum, quod adferebatur, velut instigaturum Paulaniæ animum ad suscipiendum bellum, id in partem diuersam retorquere.

Moderate.

308 Percontanti, cur Tyrtaeum poetam Spartæ ciuem fecissent? *Ne quis, inquit, externus nobis dux fuisse videatur.* Poetæ apud Lacedæmonios non erant in precio, nec hoc nomine Tyrtaeus meruit apud illos honorem: sed quoniam strenuum ducem in bello præstiterat, putârunt eam laudem patriæ vindicandam.

309 Ad quendam imbecilli corpore, tamen hortantē ut cum hostib. terrâ mariq; experiretur: *Vit, inquit, igitur positis vestib. se ipsum ostendere, qualis sis qui nobis bellandi es au. or?* Salsè risit ad id hortantem. alios, in quo ipse nihil opis adferre posset.

Salsè.

310 Quibusdam in spolijs Barbarorum demirantibus preciosas vestes: *Præstiterat, inquit, ipsos esse multi precij, quam possidere preciosas.*

Sapienter.

preciosa. Correxerat suorum admirationem, eosque ad verorum bonorum admirationem reuocauit.

Post victoriam à Medis apud Plateas re- 311
portatam, præcepit suis, vt apponerent cœnam Persicam, quam sibi Barbari prius apparauerant. Ea quum esset opipera ac sumptuosa: *Lurco*, inquit, *eras ó Persa, qui quum Lepide- tantas haberes delicias, ad nostram veneris mazam:* (id erat panis genus contemptum ac *Maza* vulgare.) Admonuit, stultissimum esse, lo- *Persarum.* cupletes pugnare cum his, quibus nõ multum est quod eripiat. Etenim si feliciter cadat Martis alea, exile lucrum est: sin secus, ingens est damnum. Dicti verò argutia in hoc est, quòd fastidiosè delicatus videtur, qui inter varias delicias appetit cibũ vilem ac plebeium. Nam id solent interdum diuites, quibus assidua copia lauticiarum parit nauseam.

PAUSANIAS ALTER.

Pausanias, Plistonactis filius, cuidam ro- 312
ganti, quamobrem apud Spartanos nefas *Egionem* esset vllam priscarum nouare legum? Quo- *autori- tatis.* *niam*, inquit, *legibus conuenit auctoritas in homines, non hominibus in leges.* *Plutarch. Lac.*
& sequent.

E patria profugus, quum Tegex lauda- 313
ret Lacedæmonios, cuidam dicenti: quin igitur mansisti Sparta, sed fugere maluisti?

Salsè. *Quoniam, inquit, nec medici apud sanos, sed apud aegrotos versari solent.* Salsissimè conuiciù exilij retorfit in Tegeaten, quod eius gentis corrupti mores egerent Spartanâ disciplinâ.

314 *Dux bonus.* Alteri percontanti, quo pacto possent debellari Thraces? *Si, inquit, qui vir optimus est, eum belli ducem delegerimus.* Admonens, plurimum ad victoriam momenti esse in imperatore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, quales sint quibus gerendæ rei creditur autoritas.

315 *Medicina contempta.* Medicus, qui inuisebat Pausaniam, dicebat, nihil habes mali: *Non enim, inquit, te medico vtor.* Hoc ipsum, quòd nihil habebat mali, adèd non acceptum serebat medicis, vt eos solos iudicaret prosperâ esse valetudine, qui medicis non vterentur. Id vt perpetuò verum non sit: tamen extra controuersiam est, maximam malorum partem à medicis proficisci; vel quia sint imperiti, vel quia negligentes, vel quia ambitione quæstûve corrupti.

316 *Medicorû osor.* Cùm ab amico argueretur, quòd de medico quodam malè loqueretur, à quo nec vllâ re læsus esset, nec cuius fecisset periculum: *Si fecissem, inquit, periculum, nequaquam viuerem.*

317 Medico cuidam, dicenti Pausaniæ, ad senectutem peruenisti: *Ob id, inquit, quòd te medico*

medico non sum vsus. Medicus existimabat arti suæ deberi, si cui contigisset senectæ: at ille credebat, vix vnquam ad senectutem per-tingere, qui medicis vtuntur.

Em̄ verò medicum censebat optimum, qui nō 318
sineret agros extabescere, sed quamprimum se- Medicus
peliret. Inhumanior quidem videtur hæc sen optimus
tentia: sed tamen à Socratis opinione non quis.
 multum abhorrens, qui vult admodum va-
 letudinarios, nec vllâ iâ ex parte vtilis Reipub. æquo animo debere è vita decedere; sic tamen vt nemo sibi vim adferat, sed honestis actionibus immoriatur. Certè non apparet, quid magnificiât, quum quatuordecim medici multo tempore immodicis impendijs adnituntur, vt anui iam præmorta vitæ in vnū alterumve mensem proferant. Quid enim aliud agunt, nisi quòd arte suâ mortem reddunt longiorem, quasi hoc cuiquam sano sit optabile, diu mori. At viri sapientes mortem inopinatam ac breuem iudicârunt optimam.

P A E D A R E T V S.

Pædaretus, cuidâ dicenti, magnū esse nu- 319
 merū hostiū: *Tanso, inquit, plus gloria refere- Fortiter.*
mus, quoniam plures interficimus. Quod alter
 adferebat ad persuadendam ignauiam, ille
 vertit in calcar fortiùs agendi. Eodem telo
 repelli possunt, quicunq; difficultatis cau-
 satione dehortantur ab honesto. *Plus. Lac.*

320 *Decori.* Idem conspecto quodā, qui naturā mol-
lis, tamen ob humanitatem laudabatur à ci-
uibus: dixit, *Nec viros qui mulierum similes sint
oportere laudare, nec mulieres quæ virorum sint
similes; nisi si qua mulierem urgeat necessitas.*
Sensit, aliud decere bonum virum, aliud bo-
nam mulierem: ac pro muliere in virum
transfigurata accipit necessitatis excusatio-
nem; in viro degenerante in mulierem nul-
lam recipit excusationem. Ita non eadem
laus decora principi est quæ plebeio, non
eadem magistratui quæ priuato.

321 *Candor.* Quum in trecentorum virorū ordinem
nō esset adscriptus (qui honos apud Spar-
tanos primam dignitatem obtinebat) re-
pulsus discessit hilaris ac ridens: reuocanti-
bus autem Ephoris, quid quæ rideret percon-
tantibus? *Gratulor, inquit, huic Reipublice, quæ
trecentos habeat ciues multo me meliores. Quid
hoc pectore magis Philosophicum? Nec
molestè tulit repulsam, nec quæstus est de
Ephorum iudicio; sed plus voluptatis ca-
piebat ex publico Reip. bono, quàm sensu-
rus erat ex honore impetrato. Ibid.*

P L I S T A R C H V S.

322 *Modera-
sè.* Plistarchus, Leonidæ filius, cuidam inter-
roganti, quam ob causam reges Lacedæmo-
niorum non à priscis regibus cognomen
fortirentur? *Quoniam, inquit, illi ducere quàm
regnare maluerunt, posteriores illis nequaquam.*
Primus

Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomē in aliquot posterioribus demanavit. Agis autem dictum est à ducendo, quoniam clementer imperabant: & regum est imperare potius quam persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem. *Ibid. Plus. & seq.*

Quum patronus quidam ridicula loqueretur in causa, Plistarchus interpellans illum dixit; *Nō tu canebis, amice, perpetuo risu digna dicere; ne quemadmodum qui assidue palestricam exercent palestricæ sunt, ita tu sis ridiculus?* Sensit vir egregius, raris lapsibus dandam esse veniam: cæterū quum error transit in habitum & consuetudinem, sit immedicabilis. Expediit autem hac Plistarchi interpellatione amicos crebrius peccātes reuocare, ne peccandi colligant usum, & vitium transeat in naturam.

Cuidā referenti, ipsum à maledico quodam laudari; *Demiror, inquit, nisi quis illi dixit me mortuum esse, nam ille de viuo bene loqui possit nemine.* Non delectatus est vir generosus laude, quæ à viro illaudato proficiscebatur.

PLISTONAX

Plistonax, Pausaniæ filius, quum rhetor quidam Atticus Lacedæmanios dixisset indoctos. *Nos enim, inquit, Græcorum soli nihil à vobis didicimus mali.* Lacedæmonij

malum existimabant, quicquid non faceret ad efficiendam ciuitatē meliorem. *Plut. Lac.*

P O L Y D O R V S.

326 *Generose.* Polydorus, Alcamenis filius, in eum qui non cessabat minitari hostibus: *Non intelligis, inquit, te maximam vindicta partem frustra consumere? Qui statuit inimicum vlcisci, minis nihil aliud efficit, nisi vt præmonito inimico sibi minuat lædendi facultatem. Fortium autem virorum est, malè facere ijs qui malo digni sunt, non maledicere. Plut. Lac. & sequent.*

327 *Dissemblanter.* Cùm in Messenensium regionem eduxisset copias; roganti cuiusnam, num auersus fratres essent pugnaturi? *Non, inquit, sed in eam agrorum partem proficiscimur, quæ nondum sortitò diuisa est. Elusit percontatorem, dissimulans consilium. Sit hoc quoque exemplum celandi propositum, si quem cupias lædere.*

328 *Moderatè.* Cùm Argiui, post illam trecentorum pugnam, rursus essent prælio superati: socij Polydorum adhortabantur, ne eam opportunitatem præteriret, sed aggressus hostiū muros ciuitatem illorum caperet: id enim factu fore facillimum, quum interfectis viris solæ mulieres essent reliquæ. His in hūc respondit modum: *Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere honestum est: ceterum quum pro agris pugnarim, urbem velle capere non arbi-*
tror

vor esse iustum. Si quidem huc veni agros recepturus, non urbem occupaturus. Vir excellentis animi, ne cum hostibus quidē putauit agendum, secus quā postulabat æquitas: quū hominum vulgus sibi in hostem putet licere omnia, in tantū, vt si de frigido oppidulo fuerit concertatio, victor existimet sibi ius esse, regnum vniuersum victi occupare. Ille etiam turpe sibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præsidia. Talis enim victoria nullam habet virtutis laudem, sed crudelitatis crimen.

Percontanti, quid esset in causa, quòd 329
Spartani in bello fortiter sese periculis obijcerent? *Quoniam, inquit, duces reuereri d d- Sapiēter.*
cerunt potius quā timere. Reuerentia cum amore coniuncta est: metuimus autem illos maximè, quos odimus. Rectius autem suo fungitur officio, qui ex animo facit, quā qui metu mali.

POLYCRATIDAS.

Polycratidas, vnus cum cæteris missus o- 330
rator ad duces regios, quum interrogaretur; vtrum priuatim venissent an publicè missi? *Si impetramus, inquit, publicè: sin minùs, Patriæ stud. nm.*
priuatim. Vox pij candoris in patriam index.
Si cessisset ex sententia legatio, gloriā volebat Respub. cedere: sin minùs, ignominiam repulsæ ad patriam non pertinere.
Plutarch. Lacon.

S O E B I D A S.

- 331 *Argutè.* Sœbidas, cùm essent Lacedæmonij in pugna Leuctrica Martis aleam experturi, cuidam dicenti, hic dies declarabit virum bonum: *Præclarus*, inquit, *dies*, qui possit declarare virum bonum incolumem. Prælagiens in eo prælio, plurimos egregios viros fortiter occubituros, quos ipse patriæ maluisset incolumes. *Ibid. & seq.*
- 332 *Callidè.* Idem, quum esset loco iniquo, præterea nullam habente aquam, obsessus ab hostib. dicitur ita pactus cum hostibus, ut eis terram bello partam cederent, si milites una cum ipso è vicino fonte bibissent. Nam cum fontem hostes obsederant. Isto fœdere congregatis ad se suis omnibus, pollicitus est, se daturum eius regionis imperium ei, qui non bibisset. Porro cùm nemo sibi temperaret, sed bibissent omnes, ipse post omnes descendit in fontem: & aquâ conspersus, hostibus etiamnum præsentibus abiit, ac regionem occupavit, ut qui solus non bibisset. Eodè stratagemate & exercitū à sitis periculo liberavit, & hostem elusit, & regnum sibi vindicavit tolerantia. Non erat obstrictus inimicis ex fœdere, quia non omnes cum ipso biberant: nec milites fefellit, quia nemo præter ipsum à potu abstinuit. Quòd si hostes voluissent ad arma currere, iam nactus locum pugnae commodiorem, ac fonte potitus, facile poterat illis esse par.

T E L E .

TELECRVS.

Telecrus ipsi nuncianti, patrē de eo malè 333
loqui: *Nesci, inquit, illi dicendum esset, haudqua- Piè in*
quam diceret. Maluit in se transferre culpam, patrem.
quàm committere, vt pater quicquam te-
merè loqui videretur. Habes & pietatis si-
mul & modestiæ exemplū. *Plus. Lac. & seq.*

Iam fratri suo querenti, quòd ciues erga 334
se non perinde afficerentur, atq; erga illum;
sed inhumanius tractarent, quòd nondum
ab illis esset creatus Ephorus? *Tu, inquit, in- Comiter.*
inuriam ferre nescis, ego scio. Significans, ei qui
velit vt fauentibus ciuibus, ad multas iniu-
rias esse conuiuendum.

Percontanti, quare mos esset apud Spar- 335
tanos, vt iuuenes assurgant senioribus? *Vt, Grami-*
inquit, *assueti honorem habere nullā propinqui- ter.*
tate iunctis, magis honorent parentes. Optima
ratio consuefaciendi ad debitum officium,
si vltra quàm debetur doceamus præstan-
dum. Veluti si quis assuescat cum vxore ve-
recundè casteque conuiuere, multo minùs
improbis erit apud alienas.

Percontanti, quantum possideret facti- 336
tatum: *Non plus, inquit, quàm sat est.* Diuitias
non cupiditate, sed vñ metiebatur.

CHARILLVS SIVE CHARILAVS.

Charillus interroganti, quam ob causam 337
Lycurgus tam paucas leges tulisset Lace- *Loqua-*
dæmonijs? *Quoniã, inquit, pauca loquentibus cisas.*
pauca

paucis etiam legibus est opus. Sensit nimirum, pleraque mala ex multiloquio nasci. Laconibus autem peculiaris erat breuiloquentia. Plut. Lac. & seq.

338 Alteri percontanti, quam ob rem Lacedæmonij virgines nudas producerent in publicum, vxores verò tectas? *Quoniam, inquit, virginibus mariti sunt inueniendi, vxores verò seruanda ijs qui eas nati sunt. Huc spectabat ea consuetudo, vt nec puellis deessent mariti: nec contaminarentur matrimonia: præter aliarum gentium consuetudinem, vbi virgines videri nefas est, vxores oculis hominum exponuntur.*

339 Seruo cuidam, audaciùs agenti cum ipso: *Mode-ratè. Nis iratus essem, inquit, occiderem te. Ad cò putabat nihil rectè dici fieriue ab irato, vt ne in seruum quidem animaduertere voluerit commotior. Geminum planè apophthegma refertur de Archita.*

340 Interroganti, quam arbitraretur optimã Sapièter. *Rempublicam? In qua, inquit, plurimi ciues de virtute inter sese decertant citra seditionem. In plerisque ciuitatibus certamen est de opibus & honoribus: de virtute qui certent penè nulli. Quanquam hoc quoque certamen de honesto debet hætenus feruere, ne prorumpat in seditionem. Iam enim non est concertatio virtutis, sed ambitionis. Qui verã virtute præditus est, nihil spectat*

stat, nisi vt profit Reipub. At seditio præ-
sens venenum est ciuitatis.

Percontanti cuidam, quam ob rem om- 341
nium deorum statux apud Lacedæmonios
poneretur armata? Ne, inquit, probra, quæ ob *Ocium.*
ignauiam saciuntur in homines, ad deos refera-
mus, neue iuuenes nisi armati deos comprecen-
tur. Eo commento ciuium animis hanc
opinionem infigere studebant, dijs gratam
esse fortitudinem, inuisam ignauiam: si-
mulquæ iuuentutem armis ferendis debe-
re assuescere, quo simul & minùs indulge-
rent delicijs, & vtiliores bello euaderent:
si ne religionis quidem causâ fas esset
arma ponere, cuius obtentu ferè
solet ocium & luxus in ciui-
tates irrepre.

LIBER

LIBER SECVNDVS.
LACONVM ALIQVOT
αὐτῶν ἁπάντων apophthegmata.

1 AMIORVM legatis, prolixiorè vtentibus oratione, dixerūt Spartani: *Prima sumus oblitii; postrema non intelleximus, quia prima nō meminimus.* Plus. Lacon. vnā cum seq.

2 Ad Thebanos item, qui de quibusdam pertinaciùs cōtradicebant: *Oportet, inquit, aut minus habere spiritum, aut plus virium.*

3 *Canicis.* Lacon quidam senex interrogatus, cur barbā gestaret syluosam ac promissam? *Vt, inquit, intuens canos pilos, nihil committam illis indignum.* Vix bonus vndecunq; venatur stimulos ad virtutem.

4 *Arguē.* Alius cuidam, laudibus immodicis effe-
renti bellatores optimos: *Apud Troiam, inquit. Significans, tales olim fuisse: sed hoc genus hominum iam olim desisse inueniri.*

5 *Bibacis.* Alius quidam Lacon, quū audisset quosdam à cœna cogi ad bibendū: *Num, inquit, cogun'ur etiā ad edendū?* Notauit Græcorū morem in cōuiujs, compellentiu ad certū cyathorum modum: quum id reuēra non minus

nus absurdum sit, quàm hominem qui nõ
 esuriat ad certum esearum modũ compelle-
 re, nisi quòd alterius absurditatem ele-
 uat consuetudo.

Recitato quòd scripsit Pindarus, Græciæ 6
 fulcimentum esse Athenas; Lacon dixit: *ruin. Liberi*
toram Græciam, si tali fulciturã miseretur. Taxa-
 vit Atheniensium molliciẽ, quę poëtæ elo-
 gio non responderet: aut certæ poëtę vani-
 tatẽ, qui tali præconio celebrasset indignos.

Quidam conspectã tabulã, quæ picturã 7
 habebat, quomodo Lacedæmonij truci-
 dentur ab Atheniensibus, dixit: *fortes Athe-*
niensur. Id Lacon audiens subiecit: *In tabula. Salsẽ.*
 Significans, ridiculum esse de pictura glo-
 riari, quòd ea non minùs mentiri soleat,
 quàm poëtæ.

Ad eum, qui maledicta in alios per calũ- 8
 niam iactata solet facillè admittere; Lacon,
Desine, inquit, aduersum me præbere aures. Sen- *Maledi-*
 sit, non solùm eos vituperio dignos, qui ca- *ci.*
 lumniarentur alios: verùm etiã qui calum-
 niantibus accõmodarent aures. Et iniuriæ
 genus est. aduersus nihil malè meritum au-
 dire maledicam linguam: non enim essent
 maledici, si nullũ inuenirent auscultatorẽ.

Proinde Lacon exostulauit etiam cũ illo,
 qui præbuerat aures de ipso malè loquẽti. 9
 Quidam seruo, qui dum puniretur dice-
 bat, nõ volẽs errauit: *Non volẽs igitur, inquit, Arguẽ.*
panas

pœnas dato. Vulgaris quidem, sed frigida excusatio est: in sciens feci. Vigilandum erat, ne quid committeret imprudens.

10 *Seuerè.* Alius, quum in peregrinatione vidisset homines in sellis curulibus sedentes: *Absit,* inquit, *vt in talibus sedeam sellis, vnde non liceat assurgere seniori.* In his enim sedebant delicati porrectis cruribus, ac cœlum imminēs capiti prohibebat exsurgere. Apud Lacedæmonios verò scelus erat, iuuenem non assurrexisse seni.

11 *Licentia.* Chij, quondam Spartæ peregrinantes, à cœna vomuerāt in Ephorum curia: dein etiam in sedes, in quibus sedere solēt Ephori, ventris onus deiecerant. Ac primùm quidem acris inquisitio facta est, quinquam hoc designassent, ne fortè ciues essent. Vt verò compertum est fuisse Chios, edixerunt, *se Chijs permittere vt agant intemperantiùs.* Excellentium virorum est, negligere cōtumentiam, quæ à palàm improbis proficiscitur, à quibus etiam laudari turpe est.

12 *Lepidè.* Alius quidam Lacon, quum amygdalas duras duplo vendi conspiceret: *Suntne hic* inquit, *rari lapides?* Quasi nihil interesset inter filicē, & duram amygdalam. Adcò Lacon deliciarū erat rudis, vt nesciret sub gemino cortice latere nucleū. Et apparet, hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuisse motum; quando Plinius dubitat, an ætate

ætate Catonis fuerit in Italia.

Alius, quum in lusciniâ plumis reuulsis 13
minimū reperisset carniū: *Vox*, inquit, *tu loquas-*
es, præterea nihil. In eos dici potest, qui præ- *citatis.*
ter garrulam linguam ac magnifica verba
nihil habent.

Alius quidam, quum videret Diogenem, 14
cognomento Canem, in vehementi frigore
statuam æream amplectentē, rogauit, num
algeret? illo negante, *Quid igitur*, inquit La- *Arguitē.*
con, *magnificus?* Philosophus gloriæ man-
cipium hoc ipsum existimabat magnificū,
quod sic haberet corpus ad omnes iniurias
duratum, vt in rigore frigidæ statuæ cōple-
xū ferre posset absq; dolore. Id Laconi ni-
hilo pulchrius videbatur, quam si quis in
ætate simile quippiam amplecteretur nul-
lo suo incommodo.

Quidam Metapontinus Laconi, obijciē- 15
ti ignauiam, *Atqui*, inquit, *non parum alienæ* *Arguitē.*
regionis possidemus. Ergo, inquit Lacon, *non so-*
lum ignaui estis, verum etiam iniusti. Signifi-
cans, non posse fieri, vt quis meticulosus &
imbellis multum teneat alienæ ditionis, ni-
si fraude partum.

Hospes quidam apud Lacedæmonios, 16
quum ipsi, stanti interim altero pede, cre-
pida in alterum indueretur, dixit cuidā: *Non* *R. dicuntē.*
arbitror te, Lacon, tantum temporis vni pedi posse
insistere, quantum ego possum. Lacedæmonius

excipiens: *Iateor, inquit, attamen nullus est anser: qui istuc non possit.* Iure derisit hominem, qui longo usu didicisset artē, quæ nihil utilitatis adfert. Recipub. Huiusmodi sunt artes præstigiatorum, funambulorum, & similibus.

17 *Grati- ter.* Cuidam iactanti de arte rhetorica: *At per geminos, inquit Lacō, ars, nisi verū attigeris, nec est, nec unquam eris.* Notavit rhetores, quod se profitetur verisimilia dicere, licet vera non sint.

18 *Argusē.* Argiō quodam dicente, multa Spartanorum sepulchra apud nos sunt: *Lacon excipiens, Atqui Argiuorum apud nos nullum est sepulchrū.* Innuēs, quod Spartani semper invasisent Argos; Argiui verò Spartanos nunquam. Solerter Lacon, quod ille dixerat ingentis suæ laudem, retorsit in ignominiam.

19 Lacon in bello captus, cum sub hasta veniret, ac præco diceret, *Laconem vendō: obturavit illi os, Captivum, inquit, prædica te vendere.* Suam conditionē æquo animo tulit; patriæ ignominiam ferre non potuit in auctione traducendæ.

20 Ex his militibus, qui sub Lyfimacho stipendium faciebant, quidam quum ab eo rogaretur; num esset quispiam ex Helotū, id est, servorum Laconicorum numero? *Tūne, inquit, existimas Laconem ad te venturum, ut abs te ferat quatuor ebolos?* Maluit se faceri servum, quàm hoc probri admittere in nomen Lacedæmonicum.

Quum

Quum Thebani, deuictis apud Leuctra 21
Lacedæmonijs, ad ipsum venissent Euro-
tam, & quidam gloriabundus dixisset; vbi
nunc Lacones? Spartanus quidam ab illis
captus: *Non adsunt*, inquit, *alioqui vos huc non Gene-*
venissetis. Ne victus quidem & captiuus po-
rosè. tuit obliuisci indolis Laconicæ, nec tulit
victoris iactantiam.

Atheniensibus, quū traditâ ciuitate po- 22
stularent, vt Samum tantum ipsis relinque-
rent; ita responderūt Lacones: *Hoc tempore, Arguitè!*
quo vestri non estis, alios habere postuiatis. Vnde
natum est prouerbium:

Qui semetipsum non habet, Samum petit.

Quum Lacones ciuitatem quandam ar- 23
mis cepissent, Ephori dixerunt: *Perijt iuuen-*
turis luctamen: nō enim posthac habebunt aduer-
sarios. Gaudebant de victoria; sed iuuenibus
exercēdæ virtutis materiā creptā dolebant.

Quum Lacedæmoniorum rex pollicere- 24
tur, se funditus euersurum alteram quandā
ciuitatem, quæ sæpenumero Lacedæmo-
nijs exhibuerat negocium: non permiscrūt
Ephori dicentes: *Nequaquam abolebis, neque Gene-*
subvertes iuuenum cotem. Urbem infectam ap-
rosè. pellabant cotem iuuentutis, quòd per eam
iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

Lacedæmonij non præficiēbant pædo- 25
tribas, qui pueros ad luctam exercerent; vt
virtutis esset certamen, non artis. Vnde

Lysander interrogatus, quo pacto à Charonte victus esset? respondit, vario artificio. Non existimabat ea gens, in quavis re speciosam esse victoriam, quæ callidis consilijs contigisset, potius quam animi corporisque robore. Ars autem omnis, ut à naturali simplicitate recedit; ita dolo affinis est.

26. Philippo, quum peruenisset in agros Lacedæmoniorum, scripsissetque, *virum vellet ipsum venire hostem, an amicum?* responderunt, *Neutrum*. Vnico verbo absoluerunt sententiam, quod erat virorum fortium.

27. Lacones legatum, quem ad Antigonom Demetrii filium miserat, quoniam acceperant quòd Antigonom appellasset regem, *multarunt; quamuis in antiqua penuria medimnum frumenti in singulos ab ipso reportaret*. Tantis erat apud illos legum rigor, ut nec tanto beneficio subleuata inopia ab illis veniâ impetraret, ut vnius vculæ gratiam facerent prosperè legatione perfuncto.

28. *Cum improbus quidam senentiam dixisset optimam, ipsam quidem sententiam adprobauerunt; sed eo qui dixerat amoto, alteri eisdem inuisitatis moribus eandem sententiam tribuerunt*. Adeò in Repub. nihil honoris habendum putauerunt his, qui flagitiosè viuerent; autorem mutarunt, ne esset dedecori Reipublicæ; consilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignomiuiam publicam utilitatem neglexisse

xisse viderentur. *Meminit huius & A. Gellius.*

Cum duo fratres inter se dissidium haberent, 29
Lacedæmonij mulctam dixere patri, quòd filiorum Pater
d'scordiam dissimulasset. Iuuenibus ignoscen- pro filio
dum putarunt : sed quicquid illi per calo- punitus.
rem ætatis peccassent, parenti imputabant,
cuius autoritas prouidere debuerat, ne
quid inter filios oriretur simultatis.

Cantori apud Spartanos peregrinanti dixere 30
mulctam, quòd citharam digitis pulsaret, non Factum
ebore. Ad eò non patiebantur innouari pu- seuerè.
blico vlu recepta. Hoc studio cuidam alte-
ri ex nouem chordis duas incidit Lacedæ-
monius ille.

Duo pueri inter se pugnabant, quorum 31
vnus alteri lethale vulnus infixit. Puerorũ
autem sodales, quum faucius ille moritu-
rus esset, polliciti sunt illi vindictam, seque
vulneris autorem interfecturos. At ille, Ne- Genero-
quaquam, inquit, per deos. Non enim æquum est: sè.
quandoquidem & ipse hoc facturus eram si ante-
vertissem, siq; strenuus fuisset. Indolè verè La-
conicã, qui victus ac moriens, iusto tamen
victori fauebat, quòd virtute, nò dolo supe-
rasset aduersariũ. Quid talibus ingenijs fe-
licius, si à teneris ad veram virtutẽ fuissent
instituta, potiùs quàm ad militarẽ duritiẽ?

Alter quidam puer eo tẽpore, quo mos 32
erat apud Spartanos, vt pueris ingenuis
fas esset, quod quisque possit iuffurari, sed

hactenus vt deprehendi turpe esset: quum viuam vulpeculam, quam sodales erant furati, sibi ab eis traditâ serualet; venissentq; qui eam perdidērāt inquirendi gratiâ, vulpeculam sub veste abditam tenebat. Cæterum quum efferata bestia latus pueri vsq; ad intestina eroderet, dissimulauit tacitus ne proderet furtum. Mox verò quū digressis illis pueri vidissent quod acciderat, obiurgabant illum dicentes: præstiterat aperire vulpeculam, quàm ad mortem vsque celare. *Nequaquam, inquit, imò præstai doloribus immori, quam hac notâ traduci, vt ob molliciem dicar lucrifecisse vitam ignominiosam. Quid absolutius, si tam feliciter natis ingenijs accessisset Philosophia?*

33 Quum quidam fortè obuij Laconibus dixissent: fortunati estis ô Lacones; nã modò hinc abiēre latrones: *Non nos, inquit, per Enyalim (sic enim illi Martem vocant) sed illi potiùs fortunati sunt, qui in nos non incidunt.* Adeò gēs ea gerebat animos ad omnia impuidos, quæ vulgus hominū formidat.

34 Lacon quidã interrogatus, quid artis sciret? *Liber, inquit, esse.* Ea gens nec disciplinis Philosophorum, nec opificijs exercebatur; tantum inuictis animis libertatem tuebatur, nec hominib. nec vitijs seruire docilis.

35 Puer Spartanus, captus ab Antigono rege, ac sub hasta venditus, in cæteris omnib. quæcua-

quæcumque putabat ab ingenio decenter fieri posse, obsequens erat ei qui ipsum fuerat mercatus: cæterum iussus adferre matulam, haud sustinuit dicens: *non seruiam.* Genero-
 At quum instaret herus, puer conscenso te- se.
 sto dixit: *Senties cuiusmodi mercatum feceris, moxque sese è sublimi præcipitem dedit ac per- Fortiter.*
 rixit. Captiuus esse poterat, seruilia facere non poterat, ac semet in libertatem morte afferuit.

Alter quum venderetur, rogatus à licitatore, erisne frugi si fuero mercatus? *Etiamsi non fueris mercatus.* Ne fortuna quidem seruilis docere potuit illum seruilia loqui.
 Qui enim naturâ probus est, ubiq; & apud omnes probus est.

Alter quidam captiuus quum vendere- 37
 tur, ac præco diceret, se mancipium vendere: *Sceleste, inquit, non tu dices captiuum?* Non puduit daræ conditionis; sed puduit tituli seruilis. Tantus erat libertatis amor.

Lacon quidam, in clypeo pro insigni ge- 38
 rens muscam, eamque non maiorem vera: quibusdam iridentibus, dicentibusque, quòd id studio fecisset quòd lateret: *Imò, inquit, ut sim conspicuus. Tam enim propè accedo ad hostes, ut ab ipsis insigni cuiusmodi sit videri possit.* Salsissimè cõuicium ignauix ver- Salsè.
 uit in argumentum fortitudinis.

Lacedæmonius alter, quum super cõui- 39

Scære. vium esset illata lyra: *Non est*, inquit, *Laconicum nugarum*. Longè dissentiens à cæteris Græcis, quibus nullum conuiuium suaue videbatur absque musica. Id Laconi nugale videbatur, qui lautius existimabat, honestis ac festiuis fabulis cōdire compositationem, quàm inani lyræ strepitu.

40 *Argutè.* Spartanus interrogatus, num tutum esset ad Spartam iter? *Refert*, inquit, *qualis eò descendas. Nam leones illuc euntes plorant, lepores autem in umbraculis venantur*. Significauit, nec ferocibus ac violentis esse tutum proficisci Spartam; nec mollibus & effœminatis: quòd hostili animo illuc proficiscentes malè acciperentur à fortioribus; delicatos homines illic non sinerent lasciuire in tenebris.

41 In luctādi genere, quod illi Chirapsiam appellant, quum is, qui collum alterius vrgebat frustra, præterq; legem palæstræ pulsaret vndique, & in terram detraheret, posteaquàm corporis viribus destitueretur, qui inhærenti cedere cogebatur, brachium vrgentis momordit: cumq; alter diceret; *Argutè.* *mordes, ô Lacon, scæminarum more. Non*, inquit, *sed more leonum*. Vt. solemter obiectam ignauiam detorsit in laudem fortitudinis? Nul- lum enim probrum apud illos detestabilius, quàm muliebris imbecillitatis argui. Iure autem se morsu liberauit, qui præter
ius

ius certaminis vrgebatur à victo.

Claudus ad bellum proficiscens, quum 42
ab alijs rideretur: *Non opus est fugientib⁹, in-*
quit, sed qui subsistant, locumq; in acie tueantur.

Alius sagittâ percussus, cum animam a- 43
geret, dicebat: *Non memoret quod morior; sed Genero-*
partum quod ab imbelli sagittario ac muliercula sè.
simili, partim quod nullo facinore edito morior.

Victis solet esse solatio, virtute præstantis
viri dextrâ cadere. Lacedæmonij verò quo-
niam ensibus pugnare solēt cominus, non
putabant esse virtutis, procul missâ sagittâ
quempiam interficere, quòd idem possunt
& fœminæ. Tum æquiore animo decedunt
è vita, qui rectè factorum post se relinquunt
memoriam.

Quidam ingressus diuerforium, caupo 44
ni dedit obsonium vt appararet: quum ille
posceret caseum & oleū: *Quid, inquit La-* *Frigali-*
con, si caseum haberem, iam non egerem obsonio. ter.
Caupo caseum & oleū petebat ad cōdien-
dum piscem: at Lacon id videns, cui suffi-
ciebat victus simplicitas, superuacuum exi-
stimabat, cibum cibo miscere, quum alter
per se satis esse posset. Quantum absunt ab
huius Laconis animo, qui centum rerum
species in vnum miscent discum?

Cuidam, Lampen Aeginetam efferenti 45
ac felicem prædicanti, quòd prædiues vi-
debatur, multorum nauigiorum dominus:

Argutè. Lacon, *Nihil*, inquit, *moror felicitatem de funibus pendentem.* Cùm omnes diuitiæ sunt in manu fortunæ; tum ex præcipuè, quas negotiatores commiserè nauibus: ruptis funibus sequitur naufragium, & hinc mercium omnium interitus. Vnde Philosophus quidam interrogatus; *utrum putaret maiorem esse numerum viuorum an mortuorum?* vicissim rogauit, *utro loco haberet nauigantes?* quòd hi versantes in summo vitæ discrimine, vix essent habendi pro viuis.

46 *Argutè.* Quidam Laconi dixit: *Mentiris.* Ille contra: *Nimirum*, inquit, *liberi sumus; alij verò nisi vera dixerint, rapulant.* Nihil commotus est Lacedæmonius; sed atrox conuicium elusit ioco, obiter taxans maledicum, quòd ipse non esset Lacedæmonius, atque ob id nec liber. Porro serui si quid fallant mendacio, loris emendantur.

47 Alius, quum vellet cadauer statuere re-ctum, nec id posset efficere, quum nihil non fecisset: *Per Iouem*, inquit, *aliquid intus sit oportet.* Suspiciatus est Lacon, aut animam, aut genium malum latere in cadauere. Solent enim cadauera in rogo erecta poni.

48 *Tynnichus.* Tynnichus Thrasymbuli filij mortem perquam forti animo tulit. In hunc hoc factum est epigramma:

*Fortiter. Exanimis Pitaneu clypeo, Thrasymbule, redisti,
Septem ex Arginis vulnera sana gerens:*

Aduers-

*Aduersa ostendis tamen omnia, sanguinolenta
Membra rogo imponēs Tynuchi: hęc senior.
Plorentur timidi, mi infletus humabere fili;*

Qui & patre hoc verè dignus es, & patriâ.

Quum Alcibiadi Atheniensi balnear 49
plurimum administraret aquæ: La. on id *Alcibiades.*
videns, *Quid hoc res est, inquit? plus aqua in-*
fundit, quasi non puro, sed vehementer sordido. Salsè.
Hoc scommate notauit Alcibiadis vitam,
multâ infamiâ contaminatam.

Philippo regi Macedonum, quædam per 50
litteras imperâti, rescripserunt Lacedæmo- *Philip-*
nij: *De quibus nobis scripsi. Eti, Non. Ad proli-* *pus rex*
xam regis epistolam vnicâ syllabâ respon- *Macedo-*
derunt, in: quam grandibus literis pinxe- *num.*
xerant, vt expleret iustum epistolæ spatiũ; *Est hoc*
simul & gentilis breuiloquētiæ memores, *in Phi-*
& solitæ fortitudinis. *telpho.*

Rursum, quum Philippus in agros Lacedæ- 51
moniorum duxisset exercitum, resq; in
eo esset statu, vt probabile esset eos ad vnũ
omnes interituros: rex dixit cuidam Spar-
tiatæ. *Quid nunc facies Lacedæmonij? At ille:*
Quid, inquit, aliud, nisi quòd fortiter morietur; Fortiter,
quando nos soli Græcorum liberi esse, non alijs
parère didicimus. Nemo seruire cogitur, qui
mori paratus est. Quàm dulce bonum est
libertas, quæ morte emitur: quã misera res
seruitus, cui mors anteponitur! Quid igitur
mētis dicemus his esse, qui se sponte dedūt
in

in eam seruitutem, vnde nec dato peculio possunt redimi, nec gratuitâ manumissione liberari?

52 Post Agin bello superatum, Antipatro postulanti obsides pueros quinquaginta, *Eteocles.* Eteocles, qui tum Ephorū agebat, respondit: *Se pueros non daturum; ne silicenter vixissent, fierent indociles patriæ disciplina, itaq; ne ciues quidem essent: cæterum senes ac mulieres se duplo numero daturum.* Verum Antipatro, dira minitanti ni acciperet postulata, populus vnâ voce respondit: *Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur.* Hunc animum in vno alteroue ciuium reperire, fortasse non ita magni miraculi esse videatur: in vniuerso populo tantum esse consensum, prodigiosum est. Hoc exemplo simul admonemur, quanta sollicitudo debeat ætati teneræ ad probitatem educandæ: quando licenter educatos iuuenes illi non putarunt habendos pro ciuibus: perinde quasi mater abdicet filium ex se natum, nisi probitate morum maioribus suis respondeat.

53 Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis quod agebatur: sed quum nulla vacaret sedes, ad varia loca sese conferens, ludibrio erat ac scommatis petebatur, quòd nullus eum exciperet. Ut verò peruenit ad Lacedæmonios, non solum pueri omnes assurrexerunt, verum etiam
viri

viri multi cesserunt illi locum. Id factum: quū cæteri Græci, quotquot aderant, plausu comprobassent, patriumq; morem supra modum collaudassent; Senex,,
 Concutiens canasq; genas & tēpora cana,
 Ac fufis lachrymis: *Heu miseriam*, inquit, *vt Salsè.*
omnes Græci norunt quid sit honestum, sed eo soli vtuntur Lacedæmonij.

Sunt qui narrent hoc idem accidisse Athenis. Quū enim agerentur Panathenæa, Attici senem ludibrio habuerunt, inuitantes tanquam admissuri; cæterum vbi venisset non admittentes. Verum iam perambulatis ferè omnibus, tandem ad Lacedæmonios spectatores quem venisset, omnes è sedibus assurgentes locum illi cesserunt. Eo facto delectatus populus, plausu multaq; gestuum significatione comprobavit. Inter hæc è Spartanis quidam dixit: *Per Geminos, norunt Athenienses quæ sint honesta: at non ea faciunt.* Apud Athenienses maximè florebat Philosophia, quæ docet, quid turpe, quid honestum: Spartani non recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutione maiorum virtutem factis ac moribus præstabant. Ita factum est, vt apud Athenienses essent verba Philosophiæ: apud Lacones ipsa res. Admonet apophthegma, turpissimū esse scire quid deceat, & tamen diuersa sequi.

Mendi-

55 *Argutè.* Mendicus quidam petijt aliquid à Laco-
ne: at ille, *Si quid*, inquit, *dedero, magis es fu-*
surus mendicus: verùm istius probrosa vita tua
fuit autor, qui tibi primus dedit, teq; fecit inertè.

Apud Lacedæmonios probro dabatur mē-
dicitas, quòd & ocium odissent, & minimo
essent contenti. Benignitas autem in men-
dicos speciem habet magnæ virtutis; sed
ea piorum hominum bonitas alit plurimo-
rum malorum luxuriosam ignauiam.

56 Lacedæmonius videns quendā dijs cor-
rogantem: *Nihil*, inquit, *moror deos, qui me*
sini pauperiores. Hinc liquet, vetus esse sub
obtentu religionis exercere mēdicitatem:
quum plerunq; tali collecta titulo non im-
pendantur diuis, qui nullius rei sint egeni;
sed improborum luxui ac libidini.

57 *Moderatè.* Alius quidam, quum adulterum apud
deformem vxorem deprehendisset? *Miser*,
inquit, *quæ tibi fuit necessitas?* Primùm hīc
editum est nobis moderationis exemplū.
Quis sibi temperet in adulterum deprehē-
sum? Hic potius videtur misertus hominis,
qui graui quapiā necessitate videretur hūc
compulsus, vt cum deformi rem haberet.
Neq; enim verisimile erat, adulterū volup-
tatis gratiā sese in hoc discrimen cōiecisse.

58 *Loquacitas.* Alius, cūm audiret rhetorem magnos
sermonis circuitus connectentem: *Per Ce-*
minos, inquit, *fortis sanè homo, qui quum nullū*
habeat

habeat argumentum, tamen egregiè volvit linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio, nisi brevis & vera, & ad rem seriam pertinens. Proinde ridiculū existimabat, quòd orator in ficto themate tantam verborum copiam profunderet.

Quidam profectus in Lacedæmonem, 59
 quem vidisset honorem, quem iuniores præstant senioribus: *In sola, inquit, Sparta Senectus expedit senescere.* Paupertas onus est, & *miseria honorarum,* & *græve,* ut ait Comicus: sed in hac *ta.* molestiarum maxima pars est, quòd homines facit etiam ridiculos, ut ait Satyricus. Sic inter incommoda, quæ fert ætas ingravescens, non minima pars est, quòd senes ferè contemptui sunt ac ludibrio. Proinde Sparta visa est multis honestissimum virtutis domicilium.

Lacedæmonius percontanti, quid ipsi 60
 videretur Tyrteus poëta: *Bonus, inquit, ad Ars imo depravandos invenit animos.* Quæadmodum *utilis.* Plato iudicabat Homeri poësin inutilè esse Reip. qualem institui volebat: ita Lacedæmonij non recipiebant poëtas, qui blanda scriberent potius, quam salubria.

Cuidam, qui laborans ab oculis exierat 61
 in bellum, quū nōnulli dicerent; quò vadis *Fortiter.*
 ad istum affectus modū, aut quid facturus?
Ut nihil, inquit, aliud, certe hostis gladium habesabo. Hoc dictum falsiusne sit an fortius,
 nondum statui. Buris

62. Buris & Spartis Lacedæmonij sponte profecti sunt ad Xerxem regem Persarum, daturi pœnas, quas Lacedæmonij iuxta oraculum pendere debebant, eò quòd oratores à Persa missos occidissent. Hi quum venissent ad Xerxen, iusserūt, ut ipsos quocunq; modo videretur interficeret pro La-

Pietas in patriam.

* *Alia Hydarnes.*

cedæmonijs. Cumq; rex admiratus, & pietatem in patriam, & animorum fortitudinem, liberasset illos à pœna, peteretq; ut apud se manerent: *Qui possumus*, inquit, *hic vivere relicta patria patrijsq; legibus ac viris, quorum gratia tantum ver suscepimus moriuri?* Cæterum quum * Indarnus, exercitus regij dux, rogans instaret, diceretq; fore, ut in pari honore haberentur cum his, qui inter regis amicos primas tenebant: hunc in modum responderunt; *Videte nobis ignorare quàm ingens bonum sit libertas, quam nemo sanus vel cum Persarum regno committeret.* In eodem facto nobis propositum est exemplum pietatis erga patriam, & constanter adamatæ libertatis; & animi mortis terrore vacui. Cæterum Herodotus lib. 7. hos duos appellat *σπέρτιον & βούριον*, id est, Sperthien & Bulin.

63. Laconem hospes, quem pridie declinauerat, postridie stragulis commodatè sumptis splendide excepit. At ille stragulis conculcatis dixit: *Propter has heri ne storijs quidem indor-*

indormire licuit. Lepidè risit illorū morem, *Lepidè.*
 qui quum sint tenues, tamen affectant vi-
 deri diuites, corrogatâ aut cōductâ supel-
 lectile: quod maximè solent in excipiendis
 hospitibus, in nuptijs, aut alioqui solenni-
 bus epulis. Porrò quum inceptum sit osten-
 tare tuas diuitias: quanto magis ridiculum
 est, ostentare supellectilem alienam, inter-
 dum ab vsurarijs sumptam? At Lacedæmo-
 nij non solùm oratores regum; verùm ip-
 sos etiam reges ad sua phiditia inuitabant,
 eam frugalitatem sibi magno etiam hono-
 ri futuram existimantes.

Alius quidam, quum venisset Athenas, 64
 vidissetq; illic præcones, qui muriam pro-
 mitterent, qui obsonium, qui publicanos
 & lenones, aliasq; parùm honestas functio-
 nes profiterentur, neq; quicquam sibi tur-
 pe ducerent: vbi reversus est in patriam,
 ciuibus percontantibus, quomodo se res
 haberent Athenis? *Omnia*, inquit, *honestâ: Licentiâ.*
 per ironiam innuens; Athenis omnia ha-
 beri honesta, turpe nihil. Argutia dicti est
 in ambiguo sermonis.

Alter interrogatus de re quapiam, re- 65
 spondit; *Non.* Verùm vbi percontator di-
 xisset illum mentiri: *Non vides igitur*, inquit
 Lacon, *te stultum esse, qui scisciteris de his quæ*
noueris? Salsè taxauit in illo vitium garru-
 litatis, qui de nihilo quæsierit fabulâ di ma-
 teriam.

66 Venerunt aliquando Lacedæmonij ad Lygdamin tyrannum, legatione fungentes: sed quum ille varijs causationibus frequenter distulisset colloquendi copiam, tandem post omnes excusationes dictum est: illum parùm firmâ esse valetudine, sed languere non nihil. Legati responderunt: *Per Iouem non venimus huc cum illo luctaturi, sed colloquuturi.* Bellè taxarunt Barbari regis fastum ac delicias, qui quamuis friuola de causa res serias ommitteret.

67 Quidam sacris initiaturus Laconem, rogauit, quid sibi consciret maximè impiò factum per omnem vitam? *At ille hoc, inquit, dij sciunt. Quum initiator magis vrgeret, diceretq;, omnino proferas necesse est: Lacon vicissim rogauit, Vtrum, inquit, oportet me tibi dicere an deos? quum ille respondisset, deo: Tu ergo, inquit, hinc secede, vt illi dicam.*

68 Alius Lacon quidam, noctu præteriens monumentum, quum sibi visus esset videre spectrum; accurrit lanceâ traiecturus, & in hoc nitens: *Quò me fugis, inquit, anima bis moritura? O mentem vere liberâ omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occursum terri potuerit!*

69 Lacon alius, quum voto se obstrinxisset, quòd se de Leucate præcipitem daret: cõscendit montem, & conspectâ altitudine se se

sefe auertit. Id quum illi probri gratiâ ob-
ijceret: *Non putarem, inquit, illi voto maiore Lepidæ-
voto opus esse.* Ioco elusit inconstantiz for-
midinisq; crimen. Etenim qui facinus ar-
duum concipit animo, prius à dijs optare
debet animum facinori parem.

Quidam in acie, quum strictum iam en- 70
sem in hostem esset infixurus, quoniam
interim signum datum est receptui canens,
non infixit. Roganti verò cuidam, cur ho-
stem, quem in potestate habebat, non oc-
cidisset? *Quoniam, inquit, melius est parere Belli dis-
imperator, quàm hostem occidere.* Exemplum *captina.*
disciplina militaris, à qua (immane) quan-
tum recesserunt, qui sub belli titulo mera-
exercerent latrocinia! Olim non licebat feri-
re hostem, nisi tuba dedisset signum: eadem
simulatque cecinerat receptui, homicidij;
crimen erat, hostem interemisse.

Quidam Laconi in Olympico certami- 71
ne superato dixit: *Aduersarius tuus, ô Lacon,
te suis potentior: Imò, inquit, ad deijciendum ac- Argutia.*
commodatior. Quoniam certamen artis erat
magis quàm virtutis, Lacedæmonius non
putabat se ob id deteriolem, quòd victus
esset. Dicti argutia sita est in ancipiti voce :
nam *ἄριστος*, & meliorem significat & po-
tentiolem, siue superiorelem aut præstan-
tiorlem. Is verè inferior est, qui honesto
vincitur.

72 Aetoli, quondam ingressi regionem Laconicam, abduxerunt quinquaginta seruorum millia: vnde Lacon quispiam senior festiuiter dixisse fertur: *Magno bono fuerunt hostes Laconica, quam tantâ turbâ leuarunt.*

73 Mos erat apud Lacedæmonios, vt rex hostes aggredere, præcedente quopiam gestante coronam, qui in certamine victor aliquando tulisset coronam. Quum igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecuniæ vim respuisset; sed multo cum sudore deiecto aduersario coronam tulisset, cui-dam dicenti; *quid emolumenti tibi adfert victoria, ô Lacon?* ille ridens, & alacer respondit: *Ante regem, inquit, coronatus incedens pugnabo cum hostibus.* Generosæ mētis est, laudis honore teneri potius, quàm pecuniæ.

Genero-
sè.

74 Miles quidam Lacedæmonius, quū prostrato hostis insideret tergo occisurus, rogauit, vt se verteret, & in pectus potius stringeret enses: rogatus quid ita? *Ne amasius*, inquit, *meus erubescat, si videris auersis confossum vulneribus.* *Plut. in Vitis.*

75 Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs & filios, & ex filio filiaque nepotes vidisset coronari: *Morere*, inquit, *Diagora, non in Olympium ascendes?* Sentiens tum optimum exire de vita, quum res sunt prosperrimæ. Ita *Plutarchus in Vitis.* *Memine* & *Cicero in Tuscul. quaest. lib. 1.* Lepos est in ambi-

ambiguo: nam Olympus mons est, in quo singulis lustris peragebatur Olympica certamina: & pro cœlo accipitur.

Lacon quidam pædagogus, pueri curâ 76
susceptâ, quum interrogaretur; quid esset illum docturus? *Efficiam, inquit, ut honestis deleatur, turpibus offendatur.* Nihil efficacius ad veram felicitatem, quàm amare virtutem propter se; odisse vitium propter se. *Plutarch. ibid.*

Spartanus quidâ interrogatus, quid con- 77
ferrent utilitatis pueris adhibiti pædologi? *Efficiunt, inquit, ut quæ sunt honesta, eadè pueris fiant etiã incundâ.*

Agésilau dicebat, sibi iucundum esse lau- 78
dari ab his, qui non vererentur & vituperare si quid displicisset. Tales enim si quid laudant, iudicio laudant; non metu aut adulatione.

Demonides, amissis furto crepidis, precatus est, 79
ut eius qui sustulerat pedibus convenirent. Visus est bene precari, quum illi magnum precaretur malû; videlicet pedes distortos, quales habebat Demonides.

Lacedæmonij, cum Smyrnæis egentibus 80
commeatum misissent, atque illi beneficiû verbis attolleret: Lacedæmonij sermonem interrompentes, *Nil magis est,* inquit: *Hec enim collegimus unius diei prandio nobis & iumentis detracto.* Gratius est beneficium, quod extenuatur ab eo qui confert. Nam

- qui quod largiuntur exaggerant (qui plerumq; mos est) bonā gratiæ partem amittūt.
- 81 Lacydes, Arcesilai familiaris, Cephisocrati crimen læsæ maiestatis deprecanti, vana cum reliquis amicis aderat. At quum accusator annulum exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat: isque clam in terram demississet, *Lacydes sentiens pede imposito dixit.* Inficiatus est igitur Cephisocrates, & absolutus. Mox reo iudicibus, vt mos est, agēti gratias; quidā è iudicū numero qui viderat, iussit vt Lacydi quoq; gratias ageret.
- 82 Arcesilaus, quum arderet podagræ doloribus, eumq; Carneades inuisisset, atque exiret tristis: *Mane,* inquit, *Carneade;* nihil enim illinc huc pervenit, ostensis pedibus & pectore. Sentiens, pedes quidē dolere, sed animum dolore vacuum esse.

PRISCA LACEDÆMONIORUM INSTITUTA.

- 1 Ad publica cōviuia ingredientibus, qui natu erat maximus, singulis ostendebat foras, dicens: *per has nullus egreditur sermo.* Admonens, nihil effutiendum, si quid liberius dictum esset in conuiuio. Hunc morem instituit Lycurgus. *Plut. Instit. Lacon.*
- 2 Quoniam apud Lacedæmonios in summo precio erat ius, quod illi nigrum appellant; adeò vt seniores hoc contenti non desiderarent carnes, sed eas iuuenibus cedebant:

rent: Dionysius, Siciliae tyrānus, dicitur hu-
 ius gratiā coquum emisse Laconicum, eiq;
 mandasse, vt sibi hoc ius appararet, nullis
 parcens impendijs. Quod vbi rex gustasset,
 ac displicuisset, exspuit. Tum coquus, hoc, *Exercitatio pro*
 inquit, ius, o rex, sumendum est, posteaquam te *condi-*
 Laconum more exercueris, & in Eurota laueris. *mento.*
 Festiuus hoc narratur à M. Tul. Tusc. quæst.
 lib. 5. in hoc varians à Plutarcho, quod scri-
 bit, illum Sparta in phiditijs cananisse, & à cæ-
 na negasse sibi nigrum illud ius, quod cæna caput
 erat, placuisse. Tum qui illud coxerat respō-
 disse: *minimè mirum si displicuisset, condimen-*
ta enim deesse. Ac Dionysio rogāte, quæ tan-
 dem illa? Labor, inquit, in venatu, sudor, cursus
 ab Eurota, fames, sitis: his enim rebus Lacedæ-
 moniorum epulas condiri. Ibid. & seq.

Lacedæmonij, posteaquam moderatè biberunt ³
 in conuiujs publicis, discedunt absque tæda: non *Tenebris*
 enim fas est illis ad lumē incedere, nec hac *assuesce-*
 via, nec illā; quò consuescant in tenebris *re.*
 noctuq; confidenter & intrepidè ire. Id in-
 terdum in bellis vsu venit, vt necesse sit.

Iidem literas quidem discabant ad vsu, cetera ⁴
 ras verò disciplinas exoticas eiciebant: nec mi- *Philos-*
 nus homines harum professores, quam ipsos li- *phia ru-*
 bros. Hæc autem erat illorum eruditio: be- *sticana.*
 ne parère magistratibus, patientem esse labo-
 rum, & in prælio aut vincere aut mori.
 Hoc animo fuerunt olim & Romanorum

quidam, qui Philosophos Græcos vrbe populêre; quòd curiosis disciplinis auerterēt iuuentutem ad ocium & ignauiam, redderentq; ad differendum quidem instructos, ad gerenda verò Reipub. munia inutiles. Quid illi dixissent, si Sophistarū gryphos, si Nominaliū & Realium. frigidissimas argutias audissent?

5 *Frugali-* Perseuerabant absque turacis, vestem vnicam-
ter. accipientes, corporibus squalidi; quippe à bal-
neis & vnguentis ferè in totum abstinentes. Ne-
mo tales facilè inuadit, tum inopes, tū du-
ros: nec malis artibus cogebātur rem qua-
rere, qui tam paruo contenti sunt. Hæc La-
cedæmonij, qui nec Philosophorum dog-
mata, nec Christum nouerant: & non pudet
nos deliciarum nostrarum? Anachoritas vo-
camus, qui quatuor vestibus contenti sunt.

6 *Frugali-* Iuuenes verò gregatim ac turmatim dormie-
ter. bant supra stibadas (herba genus) quas ipsi sibi
congebant ex arundine apud Eurotam nascenti,
cuius summa non ferro, sed manibus d. fringe-
bant. Per hyemem verò substernebant sibi, quos
vocat lycophon. s, ac stibadijs commiscebant,
quòd ea materia caloris quiddam habere videretur.
Vbi sunt nūc, qui toto corpore plumis
auserini indormientes, queruntur ob du-
riciem sibi dolore latera?

7 Amare puerorum indolem, qui probo ingenio
videbantur, permissum illis erat; ceterum abusi
illis

illis turpissimum habebatur, quasi corpus adama-
retur potius quam animus. Quod si quis accu-
satus esset, quod parum honestam cum illis ha-
buisset consuetudinem; is per omnem vitam infam-
is erat, & à publicis honoribus submonebatur.
Hoc non solum in pueris, quorum ætati con-
sulens lex permittit grandioribus amare, sed
citra turpitudinem, locum habet: verum
etiam in coniugibus: non enim rectè amat
uxorem, qui corpus amat potius, quam a-
nimum.

Mos erat, ut adolescentes quòpiam abiturii à 8.
senioribus interrogarentur, quò irent, & ad quid?
obiurgabatur autem, qui vel non responderet per-
sentanti, aut frivolas causas recitaret. Senior, qui Sapien-
non obiurgarat adolescentem ipso præsente delin-
quentem, eidem pœna erat obnoxius, quam datu-
rus erat si peccasset ipse. Ceterum, qui obiurga-
tionem molestè ferebat, in magno erat probro.
Merito. puerorum errata imputantur ijs,
quorum partes erant, ea vel atterere vel cor-
rigere. Simul autem magna necessitas ha-
bebat seniores, ne quid testibus adolescen-
tibus præter decorum committerent. Nam
quâ fronte obiurgarent iuniores, si ipsi se-
nes essent obiurgandi?

Si quis in peccato deprehensus fuisset, is coge-
batur aram quandam, quæ erat in vrbe, circum-
ire, ac vituperationem interim in ipsum compositio-
nem canere: quod nihil aliud erat, quam se-
Castiga-
tio.

ipsum suâ voce obiurgare. Ingenui pudore & laudis amore meliùs ducuntur ad honesta: virgis aut flagris cædi, seruile est.

10 *Quin & ille mos erat, ut iuvenes non solum suos quisque parentes reuererentur, hisque dicto audientes essent: verum etiam ut omnes seniores vererentur, tum de via cedentes, tum è sedibus assurgentes, ac prætereuntibus illis taciti quietiq;*

Communitas.

Quâ re factum est, ut quisque, non quemadmodû fit in alijs ciuitatibus, in proprios modò liberos, seruos ac possessiones auctoritatem haberet; verum etiam in amicorû ac vicinorum liberos ac possessiones, perinde ius haberet atque in sua propria: ut omnia quàm maximè inter se communiter haberet, ac aliena quisque non aliter quàm sua curaret. Intellexerunt illi, quantam utilitatem haberet communitas, non adacta; sed ex mutua beneuolentia proficiscens. Quod enim à Pythagora proditum est, *amicorum communita esse omnia*: id illi volebant in Repub. sua quàm latissimè patère. Omnes enim ciues inter se amici sunt: multo magis omnes eandem professi religionem. Postremò, inter omnes homines, ob hoc ipsum quòd homines sunt, intercedere deberet mutua beneuolentia.

11 *Cæterum, puer abs quoquam castigatus, si querelam ad patrem detulisset; turpe erat patri, si hoc audito non iterum filium emendasset. Si quidem*

quidem ex institutione maiorum habebāt *Discipli-*
 hanc de se mutuò fiduciam, vt crederēt, ne *na pue-*
 ininem esse, qui cuiusquam liberis, quos *rorum.*
 quisq; pro suis habebat, quicquam impe-
 raret in honestū: Prima ætas, quoniam non-
 dum sensit. quid turpe, quid honestū, ver-
 beribus eget. Solent autem pueri à præce-
 ptoribus cæsi apud parentes queri, de cru-
 delitate eorum à quibus castigati sunt. Ea
 res quoniam minuebat aliorum seniorum
 auctoritatem, hanc fenestram occluserunt
 liberis suis, vt omnium seniorum eadem es-
 set in pueros auctoritas, quæ patribus.

Furantur illic pueri etiam ex esculentis quic- 12
quid possunt, discentes dextrè imponere vel dor-
mientibus, vel indiligentiùs sua seruantibus. De-
prehensio poena erat, vapulare & esurire. Datur
 enim illis ecena perquam tenuis, quò dum
 suopte ingenio depèllunt inopiam, cogan-
 tur audaces esse & callidi. Hoc erat, cur ci- *Furandi*
 bi inopiâ premerentur: quin ob id etiam *ars.*
 dabatur illis victus exiguus, vti consuesce-
 rent, nunquam expleri ad satietatem vsq;,
 sed famem tolerare possent. Siquidem hac
 ratione existimabant, illos & ad bellū vti-
 liores euasuros, si valerēt; & post toleratam
 inediam perdurare in laboribus: quin & tē-
 perantiores vilibusque contentos fore, si
 longo tempore minimis impendijs dege-
 rent: insuper si citra obsonium assuescerēt
 vius-

Sensētia est apud Xenophontē. viuere, & quemuis cibum appositum boni consulere, existimabant corpora fore tum salubriora, tum maiora; quòd subtracta cibi copia conferret ad proceritatem, dum non depressa corpora tolluntur in altū potius quàm in lātum; reddunturq; etiam pulchriora. Tenuis enim & gracilis corporum habitudo, obsequitur artuū momēto: obesitas verò ex cibi copia collecta, ppter grauitatem obsistit. Vt ea gens nihil dabat voluptati deliciisve, sed in omnibus spectabat Reipublicæ commoda; longè lateque dissentiens à plurimorum sententiā, qui sibi persuadent, nihil esse vtilius, quàm pueros immodico cibo potuq; saginare: quum ea res non modò pigros reddat & laboribus inutiles; verùm etiam tum corpora reddat deformiora, tum ingenia crassiora.

Musica virtus. 13. *Nec minor illis cura fuit de genere Musices, modulorum & cantionum; quàm de victu, cultu, & ceteris quæ commemorauimus. Hæc autem talis erat: vt animi vim ac spiritus excitaret, & impetum diuini afflatui similem, ad quæ res gerendas accommodari induceret: quum reliquis Græciæ ciuitatibus magis placeret Musica demulcens, & ad voluptatem molliciemque effœminans animos. Nam Plato magni referre putat, quo genere Musices vtatur ciuitas.*

14. *Quin & orationis genus simplex & inafsecta-*

festatum, nihil habens molle ac delicatum: *Oratio-
nec in alijs versabatur argumentis, quàm nis ge-
vel in laudibus eorum, qui fortiter ac gene- nus.
rosè vitam exegissent, quiq; pro Sparta
occubuissent, & ob id ab omnibus vt beati
celebrabantur: vel in vituperandis his, qui
metu periculorum nihil egregij gessissent,
& qui ob ignauiam à morte cruciabilem
infelicemq; vitam viuerent: vel in pollici-
tatione per gloriæ studium, accendēte ani-
mos ad virtutem, ad cuiusq; ætatem accom-
modatè. Itaque tres erant apud illos chori, *Chori
iuxta triplex ætatum discrimen: quibus in tres.
festis simul constitutis sonum chorus inci-
piens canebat:**

Nos fuimus olim strenui iuuenctuli.

Secundus, in quo erant viri robustæ ætatis,
ita respondebat:

At nos sumus: si vis, facito periculum.

Porrò tertius, qui erat puerorū, ita canebat:

Præstantiores nos futuri olim sumus.

Quin insuper apud illos erant numeri, 15
ad quos temperarent incessim, concitandis
animis ad fortitudinem, audaciam, mortif-
que contemptum accommodi: quibus ute-
bantur tum in choris, tum ad tibiam ten-
dentes in hostem. Siquidem Lyncurgus rei *Musica
bellicę studium cum musices studio copu- genus.
lauit, quò nimirum nimius bellandi ardor,
modulatione temperatus, consonantiam
aptumq;*

aptumq; concentū haberet. Vnde *mos erat, ut in bellis rex, priusquam mires prælium, Musis sacrificaret*: quò pugnantes facinora æderēt digna, quæ scriptis honestaq; memoriâ celebrarentur. Nec permittebant, ut quispiam aliquid de veteri musica mutaret: ad cò ut Terpandrum, quum esset antiquissimus, & omnium eius æui citharædorum, præstantissimus, egregiusq; gestorū heròicorū celebrator: tamē Ephori multauerint, eiusq; citharam arreptam paxillo affixerint; quòd vnam tantum chordam in ea præter necessitatem intendisset, ob vocis varietatem. Non enim probabant modos, nisi simplicissimos. Ac Timotheum, certantem in Carneis (id festum erat, in honorē Carni cuiusdam vatis institutum: Pausanias autē indicat, apud illos Apollinem dici Carnion) ex Ephoris quidam arrepto ense interrogaret: *ex vtra citharæ parte incidi vellet chordas, quæ accesserant vltra septem?* Ut vbiq; gens illa frugalitatem colebat, luxum horrebat, metuens à maiorum institutis recedere: quòd ex his fontibus nasci solet omnis Rerum-publicarum perniciēs.

- 16 Quin & sepulchrorum vniuersam superstitionem sustulit Lycurgus, *permittens, ut non solum intra ciuitatem humarentur cadavera; verum etiam ut monumenta templis vicina haberentur. Submonit & funebres expiationes:*
nec

nec concessit, ut quicquam unà cum cadavere sepeliretur. Nam aliæ nationes, si quid fuisset viuo charissimum, id mortuo addebant in sepulchro; damnosâ simulac ridiculâ superstitione, quasi mortui sentiant aliquid: sed in puniceo amictu, & oleæ folijs ex æquo positos omnes sepeliri iussit. Vetuit etiam, titulos & inscriptiones addi monumentis, præterquàm eorū qui in bello cecidissent. Sustulit autē & luctus & funebres nœnias, quas reliquorum hominum vulgus incredibili sumptu & apparatu, etiam per conductos ploratores celebrare consuevit, magnâ specie dementiæ, quasi manium sit vltus sensus: aut si quid sentiunt, iisdem rebus delectentur, quas in vita non iudicio, sed animi vitio dilexerunt.

Superstitione fune-
rum.

Peregrinari illis concessum non erat, ne morum peregrinorū vitæq; incompositæ contagium attraherent. Quin et peregrinos vrbe exigebant, ne paulatim inundantes mali cunimores iuspium ciuibus existerent magistri. Quisquis autem civium non tulisset liberorum suorum iuxta patrios ritus institutionem, iure civium privabatur. Rursus narrant quidam, quicumque peregrinus Spartanz civitatis institutis sustineret exerceri, eum ex Lycurgi sententia admitti in eam civilitatis portionem, quæ fuerat à priscis ordinata. Ceterum vendere ius civitatis nulli fas erat. Perspexerat

vix

vir ille prudentissimus, commercijs exterorum ac negociatorum, ciuitates quamuis bene institutas corrumpi: quòd ad nequitiam omnes sunt magis dociles, quàm ad virtutem. Sed nulla mixtura perniciosior, quàm quæ per imperij translationem prolatione inue inuehitur. Sic influxu Græcarum nationum effœminata est Roma: sic Barbarorum commercio tandem & Sparta ex sanctissima facta est corruptissima: sic aliarum nationum admixtu effœminata est Gallia; non nihil etiam Germania.

18 *Vicinorũ famulis perinde vs suis vii mos erat, si quando quis opus haberet. Isidem & canibus & equis; nisi forsitan his tum opus esset hero. Quin & ruri, si quã re quis egeret, apertis foribus, & ablatis ab eo qui habebat, ad vsu presentem accomodis, obsignabat locum vnde abstulerat atq; abibat. Inter huiusmodi mores vbi locum inueniret insatiabilis avaritia? vbi rapacitas aliena pro suis vindicantium? vbi latronũ immanitas, ob aliquantulum nummorum viatorem ignotum & innocuũ iugulantium? Diceres hos germanè Christianos, si pro Lycurgo Christum nacti fuissent legumlatorem.*

19 *In bellis vtebãtur puniceis tunicis: siue quòd hic color videbatur illis aliquid habere virile: siue quòd sanguineus coloris rubor plus terroris incuteret bellorum imperitis:*
siue

siue ne protinus conspicuum esset hostibus, si quis vulnus accepisset; sed vtiliter lateret, ob vestem sanguini concolorem.

Si quando stratagemate; hoc est, callido consilio superâssent hostem; Marti bouem immolabant: sin aperto praelio, gallum. Hôc pacto confuctiâ facientes belli duces; vt non solùm fortes essent ad praeliùm; verùm etiã callidis consilijs aduersus hostem instructi. Præclarior enim existimabant, hostem ingenio citra sanguinem deicere; quàm pugnam plerunque vtrinque cruentam.

20
Consiliis
in bellis.

Cum deos comprecantur, hoc votis addunt: vt possint iniuriam pati: quod neminem iudicarent ad gerendum imperium; aut alioqui magnas res obeundas idoneum, qui quavis iniuriâ commoueretur.

21
Tolerantia.

Summa comprecationis hoc erat: vt dijs bonis adderent honesta, præterea nihil. Non aliud petebant virtutis præmium, quàm honestam famam: quum multo alia sint aliarum gentium vota, non solùm multiloqua; verùm etiã inutilia, nonnunquam & turpia à dijs postulantium.

22
Vota.

Venerem, quam illi vocant ἄρμα, armatam colunt: qui non omnes etiã deos dædæque hac figurâ fingunt, vt lanceam teneant. Hac imagine significantes, omnes esse bellicam virtute præditos. Quoniam nihil ducebant turpius ignauiam, nihil bellicam virtute pulchrius: tali

23
Armati
dijs.

specie proponebant deos suos, quales cupiebant ciues. At cæterorum Grecorum Theologia faciebat deos ociosos & quietos, eoq; fingeant illos gestu recumbentium. Porrò quum archetypum omnis honesti petendum sit à numine, periculosum est Reipub. tales facere deos; quales si quis imiteretur, inutilis aut perniciosus sit Reipub. futurus.

24 *Iam & proverbio celebratum est apud illos: ad-*
Indu- *mota manu fortunam esse inuocandam. Quo si-*
stria. *gnificabant, sic esse inuocandos deos, vt si-*
mul & manum apponamus, & nostram ad-
damus operam; alioqui frustra inuocari.
 Verum est, numini acceptum ferri oportere, si quid in actionibus hominum prospere cedit; sed non fauet numen ociosis ac pigris: vult sua munera ad nos per nostram venire industriam, ne stultam videatur, si faueat ipsius dona contemnentibus.

25 *Pueris ostendebant seruos, qui vino essent te-*
Temu- *mulenti, quò magis abominarentur ebrietatem,*
lentia. *videntes quàm deforme spectaculum sit homo im-*
modico madens vino, quàmque dementi similis.
 Imò cogebant Helotes quàm plurimum bibere, deinde saltationes ineptas saltare, & carmina quædam ridicula canere. Ita quod alij prolixo sermone vix persuadent, sobrietatem esse rem honestissimam, ebrietate nihil esse homine indignius: illi compendio ponebant

bant ob oculos; sed in mancipijs, ad quorum mores degenerare ingenuis turpissimum est.

Mos erat apud illos, non pulsare fores atriorum; sed voce foras evocare si quid vellens. Ad eò nihil clam geri volebant, sed propagam omnia. 26

Strigilibus, quibus sudor abstergeretur, non ferreis, sed arundineis utebantur in balneis, ut Parsimonia operosis, paruoque parabilibus: monia. nusquam non memores frugalitatis ac parsimoniae. 27

Comedias & tragædias non audiebant, ut nec serio, nec ioco quicquam audirent repugnans legibus. Leges enim prohibent stupra, incestum & adulteria, prohibent dolos, iniurias, furta, cæteraque flagitia: at in fabulis talia poëtæ dijs affingunt. Nec placuit illis quorundam excusatio, fabulas ad voluptatem fingi, non ad fidem veri. Voluptas ea corrumpit imbecillum animos. Hanc ob causam Archilochum poëtam, quum venisset in Laecedæmonem, eadem horâ expulerunt; quòd intellexerant ab illo scriptum, satiùs esse abijcere arma quàm mori. Carmen sic habet: 28

*Scuto aliquis gaudet Saiorum, quod bene pul-
Deserui nolens inter opaca rubi. (chrum
Ille quidem clypeus valeat, quoniam mihi post-
Illo haud deterior forsitan obueniet. (hac*

- 29 *Virginibus ac pueris sacra erant communia:*
Lenitas quòd vel sic puellæ ad masculinum robur
prava. proficerent.
- 30 *Sciraphidam multârunt Ephori*, quòd à
multis erat iniuria affectus. Interpretabantur
 enim illius ignauiam esse in causa, quòd
 complures auderent eundem lædere. Nam
 qui veterem impunè fert iniuriam, inuitat
 nouam. Si, qui primus læserat, delatus de-
 disset pœnas legibus, cæteri temperassent
 ab iniuria.
- 31 *Scutiferum militem interemere*, quòd *scuto*
Seueri- nonnihil purpurei parmi intertexisset. In tan-
tas. tum horrebant exemplum peregrinæ lu-
 xurix: non ignari, ex minimis initijs im-
 medicabilem vitiorum colluuiem inunda-
 re, eoque tutissimum esse iudicantes, prin-
 cipijs obstare. Ob id in primos autores se-
 uerissimè animaduertebant. Plurimum no-
 cuit Reipub. quisquis fenestram vitijs a-
 peruit.
- 32 *Adolescentulum*, ex eorum numero qui exer-
Peregrini- cebantur, increpuerunt, quòd viam nossent que
mores. ducit in Pyleam: adeò studebant, suos à pe-
 regrinationibus ac rerum exoticarum co-
 gnitione seruare alienos, ne per occasione
 à patrijs institutis degenerarent: præsertim
 cum Arcadia, cuius est Pylea, luxu deliciarum
 Barbaricis esset corrupta.
- 33 *Ctesiphonsem eiecerunt*, qui se profitebatur de
 78

ve quavis totum diem posse dicere, dicentes: Boni Loquatoris esse sermonem habere rebus parem. Nulla citas. in re iustius putârunt adhibendam frugalitatem; quàm in oratione: quam Hesiodus non aliter, quàm preciosum thesaurum, parcissimè censet esse depromendam ad vsum, non ad ostentationem.

Pueri apud illos in ara Dianæ, cui ab indeyci- 34
buli virtute cognomen Orthia, flagellis ex more so- Pueritia
tum diem caduntur. Itaque frequenter durant diura.
ad mortem vsq; hilares ac læti, concertâtes
inter sese de victoria, quis ipsorum diutis-
simè fortissimeque toleret verbera, victor
cum primis celebris habetur. Hoc certami-
nis genus appellant *Διαμαγίωσις*. Renoua-
tur autem quotannis. Huius consuetudinis ori-
ginem indicat Plutarchus, in vita Aristidis.
Quum Pausanias, paulisper semotus à sta-
tione militum, rem diuinam faceret; Lydi
aliquot incurfione factâ, sacrificiorum ap-
paratum diripuerunt: quos ipse cum comi-
tibus suis comprehesos, quoniam inermes
erant, loris cæcidit. In huius facti memoriã
fieri ceptum est Spartæ, quod retulimus.
Pausanias in Laconicis diuersam adfert huius
consuetudinis causam. Quum Limnates, Cy-
nosurense, Mesoani, & Pitanenses Dianæ
sacrificarent, in dissidium venerunt: ex dis-
sidio ad pugnam, adeò vt multis cadaveri-
bus ara completeretur; reliquos pestilentia

consumpsit. Hinc proditum est oraculum: aram Dianæ humano sanguine expiandam esse. Quum igitur immolarent cuicumque suis obuenisset, Lycurgus eam maestationē vertit in flagellationem adolescentulorum. Ita factum est, ut citra necem hominum ara sanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari sit ineptum: ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui sic in delicijs eos educamus, ut ad studiorum quoque laborem sint inutilēs, & omnis iucrepationis quamvis blandæ impatientes.

35 Hæc utcumque æstimentur, unum tamen quiddam, ad honestatem ac beatitudinem conducentis, civibus suis præstitisse videtur Lycurgus. Quid hoc? *Affatim ocij, propterea quod s. dentarias artes in totum attingere, fas non erat. Neque prorsus opus erat vlllo opificio negotioso operosoque ad quæstum, posteaquam diuitijs in totum tum admirationem, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc est, mancipia, colebant illis agros, fructumque reddebant à maioribus præstitum.* Sunt & hodie, qui hoc exemplum imitentur, per seruos, aut conductitias operas, aut per eos quos ex liberis seruos faciunt, pleraq; facientes: non ut ipsi interim vacet meditari meliora; sed ut ocium habeant bibendi, aut ludendi aleam.

36 *Eras autem desestabile, si quis alicui plures lo-*
saſſes

câffet agrum, quàm erat præscriptum: quò simul & mancipia lucri gratiâ libentius inferuirent, nec ciues plus solito quærerent. Quanto consilio ea gens omnium vitiorum materiam in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat: contrâ quàm reliquæ faciebant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, avaritiæ, temulentiaeq; feminaria vindicât; seruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

Interdictum erat illis nauticam exercere, as
 naualibus uti pugnis; tamen si pòst naualib. præ- 37
 lijs mare potiti rursus abstinuerunt, quum per-
 spicerent ciuim mores corrumpi. Sed denuo ab
 hac sententia mutati sunt, quemadmodum in cæ-
 teris omnibus. Vbi pecuniæ sunt in Lacedæmonso- Pecunia:
 rum regionem conuectæ, qui eas importarât mor- pestifera
 te damnati sunt. Siquidē Alcameni ac Theo- res.
 pompo. regibus hoc oraculum erat reddi-
 tum: Pecuniarum amor Spartam perdet.
 Nihilò fecius tamen Lysander deuictis
 Atheniensibus magnam auri argentiq;ue
 vim inuexit: nec solùm pecunias recepe-
 runt, verùm etiam ipsi viro honos est habi-
 tus. Proinde Sparta, donec Lycurgi legib.
 vteretur, nec à iurciurando recederet, sex-
 centis annis in Græcia primâs tenuit, & le-
 gum. æquitate, & gloriâ. Cæterum quum
 ab his paulatim defluerent, inuaderet-
 que obiter diuitiarum. amor & avaritiæ
 malum: non solùm ob hæc decreuit illo-

rum potētia; verūm etiam quibus antea socijs & amicis in bello fuerant vsu, eos inimicos habere cœperunt. Porro quum ita se gererent, tamen post Philippi Macedonis in Cheronea victoriam, quanquam Græci cæteri omnes illum imperatorem terrâ pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexandrum filium, euersis Thebanis: soli Lacedæmonij, tametsi ciuitatem haberent nullis ciuitatis muris, essentque non modò perpauci propter assidua bella, sed multò quàm antea imbecilliores, captu faciles essent facti: quoniam adhuc seruabāt admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se præbuerunt belli socios, neque cæteris Græcis, neque post Macedonicis regibus, neque in cōmune cum illis concilium venerunt, neque tributum pēdere coacti sunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita vt nihil iam reliquum esset patriæ institutionis, sed reliquorum similes effecti, & gloriâ & libertate quam prius obtinuerant exsuti sunt, & in seruitutem traducti; ac nunc, quemadmodum cæteri, sub Romanorum viuunt imperio. Graue documentum vniuersis; imperia virtute parari: auaritiâ, luxu, delicijsque vel perire, vel verti in tyrannidem.

Degeneratio.

A P O P H T H E G M.

· A P O P H T H E G M A T A · L A -
· C A N A R U M .

Archileonis Brasidæ mater, post obitum
filij, quum Amphipolitæ quidam venis-
sent Spartam, eamque inuiserent, percontata
est, num honestè, & ut Spartano dignum erat,
occubisset? illis iuuenis virtutem amplifican-
tibus, ac dicentibus; cum in bellicis nego-
cijs Lacedæmoniorum omnium esse præ-
stantissimum, respondit: *O hospes, honestus
quidem ac strenuus erat filius meus; sed multos
illo præstantiores habet Lacedæmon. Plutarchus
Apophth. Lacæn. & seq.*

Gorgo, Cleomenis regis filia, quum Ari- 2
tagoras Milesius Cleomenem ad bellum
pro Ionibus aduersus regem Persarum su-
scipiendum hortaretur, magnam pecunia-
rum vim pollicens; quantoque magis ille
recusabat, tãto plus adderet promissæ sum-
mæ: *Pater, inquit, corrumperet te hic peregrinu-
lus, ni ocyus eum adibus extruseris. Vbi nunc
sunt, qui dicunt auarum mulierum genus,
quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit
dehortatrix?*

Eidem quum pater aliquando mandaf- 3
set, ut cu dana mercedis nomine daret fru-
mentum, & elogium addidisset: docuit e-
nim vinum reddere suauius. Ergo, inquit,
ò pater, & vini plus bibetur, & qui bibent deli-
m 5

cationes deterioresq; reddentur. Quis satis prædicet hanc puellam, & senæ & viro seueriorem? Atqui solet hic sexus maximè capi rebus suauibus.

4. Eadem, quum videret Aristagorâ a quopiam è famulis calceari: *Quid, inquit, pater? Hospes iste manus non habet? Existimabat, non terendas viri delicias, qui in eo abutebatur famuli operâ, quod ipse suis manibus facere sibi poterat. Et nõ pudet quosdam, quibus vestiendis comendisque vix decem famuli sufficiunt? Opus est famulo, qui ventrem exoneraturo soluat ligulas, qui fœnũ aut lanam porrigat extersuro, ac minimo minus qui abstergat.*

5. Quum hospes quispiam molliter & agrè vestem prælongã attraheret, protraxit hominem, dicens: *Non tu hunc abis, qui nec ea possis, quæ sunt feminarum? Mulierum est, laciniosis & in humum defluentibus uti vestibus: quin & caudas admodũ longas interdum trahunt; nec tamen grauantur onere, aut succingunt.*

6. Gyrtias, quum Acrotatus, qui illi erat ex filia nepos, è quadam puerorum pugna multis acceptis plagis domum pro exanimi relatus esset, plorantibus cæteris familiaribus ac motis: *Non tacebitis, inquit? Declarauit, cuius esset sanguinis. Addidit, fortes non esse complectandos, sed sanandos.*

Cum

Cùm illi è Creta nuncius esset allatus de 7
 morte Acrotati: *Quam ad hostes, inquit, pro-* Fortiter.
ficisceretur, nonne futurum erat, ut aut ipse more-
retur, aut illos occideret? Incandens autem est, au-
dire quòd mortuus est, ut & ipso & civitate &
progenitoribus dignum erat: quam si iners & im- Prudent.
bellis per omne ævum viveret. Solent autem tene- ser.
 riùs & impotentiùs amare nepotes suos,
 quàm ipsæ matres. Et vbi nunc sunt, quæ in
 morte liberorù confugiunt ad laqueum, quum
 Gyrtias nepotem & seminecem lugeri ve-
 tuerit; nec eundem flendum putarit, quòd
 fortiter pugnans interisset?

Damatia, cum accepisset filium ita se ge- 8.
 tere in bello, ut tali matre videretur indig-
 nus, domum redeuntem interemit. Qua de
 re hoc fertur epigramma:

Transgressum leges mater Damatria natum. Fortiter;
Ipsa Lacæna necat, non Lacodæmonium.

Hoc facinus propiùs accedit ad Barbaricam
 immanitatem, quàm ad fortitudinem: vtile
 tamen exemplum est, ad exprobandam
 vulgò matrum nimiam in liberos indul-
 gentiam, quæ ob hoc ipsum sæpe impo-
 tentiùs amant eos, quòd sint nequitia cor-
 ruptissimi.

Altera quædam Lacæna, filium, qui de 9.
 sero in acie loco fugerat, ut patriam indignum
 interemit, dicens: *Haud meum est hoc germen. Fortiter.*
 In quam hoc extat epigramma:

Germen

*Germen iners abeas ad tartara, totq; perosus
Eurotas cervis nec det aquam timidis.*

*Ignavus calculus; mala fors, hinc vade sub orcu,
I, Sparta indignus; quom nec ego peperit.*

Alia quædam, quum filium audisset fortiter in acie cecidisset, ait:

*Tiorentur timidi, mi infletus humâbere nate:
Et matrè hac verè dignus es, & patria.*

Hoc antè tributum est Tynnicho, quod tamen Philelphus separatim commemorat. *Plus. Lacon. innominat. Apophth. & seq.*

10 Alia quædam, ut audierat filium incolumem; sed fugisse à hostibus, scripsit illi: *Animosè Malus rumor de te sparsus est, aut hunc dilue, aut ne sis. Præstabilius iudicavit mori, quàm cum ignominia vivere.*

11 Alia rursus, cum filij, qui è prælio fugerant, ad ipsam venirent: *Quò, inquit, itis ignava & fugitiva mancipia? & ostensò ventre; Rusticè. Num huc, inquit, denuò subituri unde emerfistis? Hoc apophthegma Cynicâ dignum est.*

12 Quædam filium ad se venientem conspiciata, percõtata est, *quid ageres patria?* is quæ respondisset, *perière omnes: laterem coniecit in illum, occiditque, dicens: Te igitur nobis Fortiter. miserè mali nunciam? Vitâ putavit indignum, qui cum suis perire non sustinisset.*

13 Cuidam, qui matri narrasset quàm generosè frater occubisset: *Proinde an non turpe est, inquit, tibi non comigisse illi esse comitem? Quædam*

Quædam filios, quos habebat quinque, 14
 posteaquàm in bellum emiserat, ante sub-
 urbium stabat, exspectans quis esset belli
 exitus. Vt accessit quispiam nuncians, filios
 illius omnes occubuisse: *Non istuc percontab-*
ar, inquit, ignavum mancipium; sed quid age- Fortiter.
ret patria. Is quum respondisset, à patria re-
tisse victoriam: Libenter igitur, inquit, accipio
filiorum interitum. Egredia mulier priuatum
 in liberos affectum publicæ in patriam pie-
 tati posthabuit.

Quædam sepeliebat filium: ad eam quæ 15
 vilis anicula quædam accessisset, dicens: *Hæc Fortiter.*
fortunam ò mulier! illa subiecit: Per Geminos,
 inquit, *bonam equidem arbitror: siquidem cuius*
gratia filium peperit, videlicet ut pro Sparta mo-
reretur, d mihi contigit. Fortissima mulier ani-
 culæ deplorationem vertit in gratulatio-
 nem. Huius meminit M. Tullius Tuscul-
 quæst. lib. 1.

Quum mulier quædam Ionica de texto 16
 quodam suo, ut precioso, gloriaretur: La-
 cæna ostensis quatuor filiis, quos habebat
 moribus cõpositissimis: *Huiusmodi, inquit, Gravi-*
deceat esse honestæ præbæque mulieris opera, de quæ ter.
his tollere animos & gloriari. Iones operosis
 texturis vacant, quæ varia pucturarum ha-
 bent argumenta. At Spartana docuit, nul-
 lum opus esse præclarior, quàm si filios
 honestis moribus instituat. His enim me-
 lius

dius ornari patriam, quàm aulæis aut vestibus Ionicis.

17 *Seuerè.* Similiter quū Chij exules venissent Spartam, in multis nominibus inculabant Pædaretum. Eos mater Teleutia ad se accersit: ex his ubi cognouisset, quæ filio obijcerent, videreturq; filius in culpa esse, scripsit illi in hunc modum: *Mater Padareto, ut aut melius viveret, aut illic maneret, desperans se Spartæ esse incolumem. Virago mortem minata est filio, ni mores corrigeret suos.*

18 *Seuerè.* Altera filio iniuriarum postulato, *Aut crimino,* inquit, *fili, aut visâ te ipsum libera.* Mater in filium seuerior quàm iudex, quæ extinctum malebat, quàm cum ignominia viuum.

19 *Claudus.* Alia filium claudū in aciem proficiscentem deducens: *Fili,* inquit, *singulo quoq; gradu fac virtutis memineris.* Alijs claudicationis vitium solet formidinem incutere: at hæc monuit, ut ex ipso vitio sumeret animos ad rem fortiter gerendam: ita cogitans; nihil est in fuga præsidij claudus, aut vincendum est, aut moriendum.

20 *Fortiter.* Alia, quum illi filius redisset ex acie, atq; ex vulnere pedis vehementer doleret: *Si virtutis,* inquit, *memineris, è fili, non solum dolebis, verum etiam bono futurus es animo.* At vulgus matrum solet filiorum dolorem suis querimonijs & lachrymis exasperare: hæc animauit

mauit ad doloris tolerantiam.

Lacedæmonius quidam sic in bello vul- 21
neratus, ut ingredi non posset, sed quadru-
pedum more ambularet; quum ob id deri-
sus erubesceret, à matre reprehensus est his
verbis: *Quanto præstabat, fili, de foriudine*
gaudere, quam de stulto risu pudescere? Simile *Fortiter.*
narrat Cicero de matre Sp. Claudij, verba
mulieris sumens ex apophthegmate, quod
paulò antè præcessit.

Alia clypeum imponens filio, sic illum 22
adhortata est: *Fili, aut hunc, aut super huc?* La- *Fortiter.*
conicâ breuitate sentiens, sic rem gerendâ
in bello, aut ut victor clypeum referret, aut
mortuus in eo domum reportaretur.

Alia rursus filio ad bellum proficiscen- 23
ti clypeum imponens: *Hunc, inquit, tibi pa-* *Fortiter.*
ser. semper seruauit: proinde tu fac serues eundem,
aut ne sis.

Alia filio dicenti, quòd breuem haberet 24
gladium: *Tu, inquit, adde gradum.* Significâs, *Argusè.*
nihil ob futuram gladij breuitatem, si pro-
piùs ad hostem accederet.

Alia quum audisset, quòd filius fortiter 25
in prælio se gerens occubisset: *Nimirum,* *Fortiter.*
inquit, *meus erat.* Non deplorauit mortē fi-
lij, sed de virtute sibi gratulata est. Contrâ
quum de altero audisset, quòd ob timidi-
tatem prælium detrectans saluus esset: *Ni-*
mimirum, inquit, *nō erat meus: sentuēs, nō esse*
haben-

habendos pro liberis, qui à parentum institutione degenerassent.

26 *Fortiter.* Alia quum audisset filium in prælio cæsum: *Deponite illum, inquit, ut eras in ordine locatus, eiusque locum expleat frater.* Tale robur animi quàm in paucis reperias viris! Non metuit orbitatem, modo vita patriæ impenderetur.

27 *Fortiter.* Alia, quum in publica solenni quæ pompa audisset, filium in prælio quidem tulisse victoriam, sed ex vulserum multitudine mori; coronam non deposuit, sed glorians comitibus dixit: *Quantopulchrius est, amice, in acie victorem occumbere, quàm in Olympijs partem victoriæ vivere.* Quantum hæc virago dissentit à cæteris mortalibus, quibus persuasum erat, dijs proximum esse, in Olympijs ferre palmam: quum ibi non ageretur certamen virtutis, sed artis & impendiorum: tum nihil esse terribilius morte, neque quicquam esse tanti, quod vitæ iacturam sit emendum? Hæc nullam existimavit victoriam speciosorem, quàm quæ patriæ quaereretur: nec ullam mortem optabiliorem, quàm quæ cū hac laude contigisset.

28 Quum quidam sorori suæ narraret, quàm fortiter ipse filius in prælio occubisset: *Quantum, inquit, de filio capi voluptatis, tantum tuam doleo vicem, qui à tam honesta societate d'ficeris.*

Quidam

Quidam Lacænam misso nuncio sollicitavit; nū assentiretur ut ipsi sui faceret copiam? Cui illa respondit; *Quum essem puella, Pudiçè . parenti obedire didici, idquæ feci; mulier autem facta, viro. Itaque si me inuitat ad honesta, viro meo primùm rem aperiat.*

Virgo quædam paupercula, roganti, quã sponso dotem esset allatura? *Pudicitiam, inquit, à maioribus traditam. Generosè professa est, eam esse pulchrè dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.* Pudiçè .

Lacæna rogata, num ad virum accessisset? *Non, inquit, sed ille ad me. Significans, sese non libidinis causâ commercium habere cum viro, sed parētibus ac legibus obtemperantem. Turpissimum enim esse fœmiæ, si virum ad coitum sollicitet.* 31 Pudiçè .

Virgo quadam clanculum crupta factum ex sinxit; tam interim patiens dolorum, ut nullâ ad rei vocem, ad ò ut parturiens & patrem & alios qui aderant falleret. Nam magnitudinẽ cruciatus turpitudine cum honestate coniuncta superauit. Generosi animi erat, quòd ignominiam pati non posset: factum ipsum habebat turpitudinem, quam ut effugeret, nixus, in quibus aliæ mulieres solent miseræ voces ædere, silentio perpeffa est. 32 Forsiter.

Alia quum venderetur, interrogata, quid sciret? *Fidelis, inquit, esse. Existimabat, fidem in famula quouis opificio esse melius.* 33 Generosè.

34 Alia similiter captiua quum interrogaretur, quid sciret? *Probè*, inquit, *regere domũ.* Et hæc non vulgaris ars est in muliere.

35 Quædam à licitatores interrogata, num esset futura proba, si ipsam emeret? *Etiams* inquit, *si me non emeris.*

36 Alia, quum in auctione præco rogaret illam, quid sciret? *Libera*, inquit, *esse.* Significans, se se captiuam quidem esse, cæterum ad illiberalia iussa non parituram. Itaque quum emptor imperasset quædam non conuenientia liberæ; *Plorabis*, inquit, *qui tibi ipsi talem inuideris possessionem:* moxque sibi necem consciiuit.

37 Agesistrata, quum Agidem filium exanimem iacentem videret, exosculata faciè dixit: *Nimia tua, ô fili, bonitas, nimia mansuetudo & humanitas te simul & nos perdidit.* Molicabant enim Agis facinus sanè præclarum, sed inuidiosum; nimirum, vt degenerantes Lacedæmoniorum mores ad priscam illam severitatem reuocaret. Interim dum studet offendere neminem, & gratificari omnibus, semet ipsum in exitium coniecit.

38 Eadem laqueo guttur inferens; *In hoc tantum*, inquit, *Spartæ utilis fui.* Doluit generosa femine, quòd filio non licuit de patria, quemadmodum voluit, bene mereri.

39 Cùm Thebani irrupissent in Laconicam, & inter captiuos captiuasque multos etiam abduxissent

*xiſſent he'otas; iuſſerunt illos Terpantri, Alcma- Seruon^{is}
nis ac Spondonis Laconica carmina canere. Illi re- turba.
cuſarunt dicentes; id nulle filias heriles. Ad eò.
plùs apud illos valuit concaptiuarũ puel-
larum autoritas, quàm iuſſa victoris. Hinc
probarunt quidam eſſe verum, quod vulgò
diceretur liberum Spartæ maximè liberum
eſſe; contrà ſeruum maximè ſeruũ. Ita Plu-
tarchus in vita Lyeurgi.*

Theano veſtem induens caſu brachium 40
audauit: cuidam autem dicenti, ò pulchrũ
brachium! *As non publicum*, inquit. Admo-
nens vni pulchrum eſſe; nò cuius: & lauda-
toris illius intemperantiã notans, qui alieni
corporis nimium curioſus ſpectator eſſet.

CHILONIS LACONIS

Apothegmata.

Non dubium eſt, quin Chilo Lacedæmo-
nius, qui fertur vnus de numero ſeptẽ Græ-
ciæ ſapientum, in apothegmatis Laco-
nicam indolem retulerit: quanquam ſcri-
ptorum, vt opinor, vitio, non habent ean-
dem gratiam, quæ illi tribuuntur. *Diogenes
Lartius in eius vita hæc illi aſſcribit.* Fratri que-
rẽti, quòd Ephorus ipſe nò crearetur, quũ
ille eſſet: *Ego*, inquit, *niuriã ferre noui, tu non.*
Significans, neminẽ eſſe idoneum magistra-
tu, qui non poſſit diſſimulare multa præter

æquum & bonum facta. Iuxta illud: *ἀρχὴν ἀνθρώπων καὶ δίκαιους καὶ δίκαιους*: id est, Princeps æqua & iniqua pariter audias.

2 Ab Aesopo interrogatus, quid ageret Iupiter? respondit, *Excelsa deprimat, depressa extollit*. Indicans, arbitrio numinis res hominū sursum deorsum volui. reuoluiq; . *Laert lib. 1.*

3 Interrogatus, quā re docti præcellerēt indoctos? *Bonā*, inquit, *spe*. Doctos autem appellabat, honestis legibus ac moribus institutos, & iuxta rectam institutionem vitam agentes. Hi cæteris rebus pares hoc vno superant improbos, quòd post hanc vitam sperant rectè factorum præmia. Nam Latrones existimabant, egregios viros post obitum in vitam beatam translatos fieri diuos.

4 Dicere solebat, *quod Lydius lapis est aurum*, id aurum esse homini. Lapis enim index affricu prodit quale fit aurum: ipsum autē aurum arguit quale hominis ingenium, iuxta illud: *Magistratus virum arguit*.

5 *Iam grandæuus dicebat, se sibi nullius facti conscientium esse, cuius pariteret: vno excepto, quòd puritatis.* quum esse. *asscitus arbiter, vt inter duos amicos finiret controuersiam, nec quinquam vellet aduersus leges facere, persuasit alteri amico, vt ad alios deferret arbitrium.* Hoc pacto & legem seruauit & amicum. Hic scrupulus nonnihil mouebat senis animum, quòd perfectæ virtutis fuisset, nullo metu à regula legum desic-

deflectere: nec illius amicitiam magni facere, qui ob sententiam secundum leges, non secundum ipsum datam desineret amicus esse. Quid illâ sanctius animâ, qui per omnem vitam, quæ illi longa contigit, hoc tantum criminis admisit?

Quidam (quorum est A. Gellius) huic tri-⁹ buunt & illud: *Si amas tanquam osurus: sic ode- Modera- ris tanquam amatorus.* Hoc dicto admonuit, tẽ.
nec similitates tam acriter exercendas, ut præcludatur omnis in gratiã reductus: nec amicis ad eò fidendum, ut illis committas; quò si fiant inimici, possint te perdere.

Docebat, *neminem consuevis laceffendum; ne si dixerimus quæ lubet, audiamus vicissim quæ Maledi- dolens.* Habet enim & maledicendi morbus *centia.* suam voluptatem; sed quæ plerumq; malè audiendi summo dolore pensatur. Huc al- lusit M. Tullius Sallustio comminans fore; ut, si quam voluptatem malè dicendo cepisset, eam malè audiendo perderet.

Dicebat, *non committendum; ut lingua præ- 8* curreret animum. Admonens, prius cogitan- *Lingua præcept.* dum quid loquaris, quàm lingua prorumpat in verba. Nescit enim vox missa reuerti. Cogitatio prior potest corrigi posteriore meliore, ut habet prouerbiũ; vox non item.

Damnum aiebat turpi lucro præferendum. 9
Nam illud semel dolere, hoc semper. Iactu-

ra rei facilè sarciri potest; fama cōtaminata vix vnquā diluitur. Res amissa exiguo tempore dolet; sceleris cōscientia semper cruciat animum. Itaque lucrum scelere partū, damnum est, non lucrum.

10 *Aduēta* *Non esse tenēda, quæ fieri nō possut. Quæ dā*
 hon esta sut ac magnificæ, sed magno Reip. malo tentantur, si nequeas perficere. Atq; hæc est præcipua pars boni consultoris, dispicere, non solūm quid per se optimū sit; sed qd pro tēporū ratione possit obtineri.

11 *Silētiū.* Rogatus, quid esset difficile? *Arcanum, in-*
 quit, *reticere.* Tanta est linguæ omnium maximè volubilis incontinentia; cūm alioqui nihil videatur facilius, quàm silere.

12 *Loquaci* Idem præcipiebat, *linguam cūm aliās sem-*
tas in cō per, tum præcipuè in conuivio cōmendam: quòd
vinio. illic cibus & potus inuitet ad intemperantiam. Porro vbi plus est periculi, ibi maior est adhibenda cautio.

13 *Mina in* *Nulli minanāum esse:* non solūm quòd id
vtiles. mulierum videatur esse potiùs quàm viro- rum; verūm etiam quòd minitari ei cui velis nocere, est inimicū admonere vt sibi caueat, ubiq; ipsi lædendi facultatem adimere. Amicis autē minari, parūm est humanū. Rectè tamen minamur, quoties aliquē hoc remedio correctum esse cupimus, & hæc pœnā decreuimus esse contenti.

14 *Promptius ad amicorum aduersam fortunam,*
quàm

quàm ad res secundas accurrentiū. Rebus pro- *Amicus*
 speris aduolant quilibet, etiam minùs ami- *verus.*
 ci: quæ ad sūt reflāte fortunâ, hi verè sūt amici.

Vxorem humilē medico apparatu ducendam, 15
 ne pro coniuge dominam accersas domum. Sat *Vxor hu-*
 enim dotata venit puella, quæ pudicitiam *milis.*
 & honestos mores secum adfert. Proinde
 hoc erat vnum ex Laconicis institutis, vt
 virgines sine dote nuptum irent.

Vetabat de mortuis malè loqui: quòd ignauū 16
 videretur eos incessere linguâ, qui respon- *Mortuis*
 dere non possunt; ac turpe esset, cum vm- *parcēdū.*
 bris ac laruis luctari. Nam id est quodam
 modo sepultum refodere.

Docebat, honorem à iunioribus habendum 17
senectuti, vt ipsi facti senes ab alijs habeantur in *Senectus*
precio. Ea res geminam habebat vtilitatem. *honorā -*
da.
 Siquidem vt senum autoritas ac reueren-
 tia temperabat ætatē lasciuam à peccando:
 ita senes cauebant, ne quid committerent,
 quo iuuenibus vel ob ineptiā ludibrio pos-
 sent esse, vel ob turpitudinem perniciosi;
 sed inter omnes iuuenes omnesq; senes ea
 esset reuerētia, quæ inter parētes ac liberos.

Admonebat, secundis rebus elato nō applau- 18
dendum, nec arridendum. Infelix felicitas est, *Insolent -*
 quæ hominem reddit insolentiorē, eoq; *ua.*
 non plausum meretur; sed lachrymas. Gra-
 viusq; peccāt, qui docēt insolentiā, quā qui
 vtuntur. Sæpe populus clamat in auari-

tiam ac tyrannidem principum; quum ipse doceat illos hæc vitia. Quidam codex Græcus habebat: ἀτυχόντι μὲν ἐπιγίλαμ, id est, infelicem non esse irridendum, siue infelici non insultandum: id enim extremæ est inhumanitatis.

19 *Docuit, potentia adiungendam mansuetudinem, ut à suis non tam metum extorqueat, quam impetret reuerentiam.* Reuerentiæ comes est amor, metus odium. Amari autem non solum honestius est, verum etiam tutius.

20 *Admonebat, ut suæ quisque domui bene præesset.* Primam enim curam debemus familiaribus: nec idoneus videtur administrandæ Reipub. qui priuatam rectè gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est, quam parua ciuitas.

21 *Vincendam iram: quòd is affectus sit cæteris potētior: quam superare fortius est, quàm hostem armatum deijcere: nec minus exitij mortalibus sit ab ira, quàm ab hoste.*

22 *Diuinationem non esse detestandam: quòd hanc deorum munus esse crederet, quæ ratione percipi posset ab homine insigni virtute prædito.* Nam ipse prædixisse fertur futurum, ut ex insula Cythera summum malum oriretur Lacedæmonijs, cuius situm naturamque cum didicisset: *Vtinam, inquit, hæc aut nunquam fuisset; aut simul ut nata fuit, subuersa fuisset.* Nam Demaratus Lacedæmone profu-

profugus Xerxi suavit; vt in ea insula classem haberet: ac planè Græciam subegisset Xerxes, si Damarati consilium fuisset sequutus. Pòst Nicias eâ potitus, statuit illic præsidium Atheniensiu, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit.

Fertur & hoc illius nomine: *In via nò pro-* 23
perandam Ex incessu colligitur animus: præ- *Mores im-*
 ceptus arguit præcipitem, nimum lentus ig- *publico.*
 nauum. Decet autem in publico compo-
 sitis esse moribus. Fortasse deterruit à præci-
 piti consilio.

Huic simillimum est: *inter loquendum non* 24
esse mouendam manum. Id enim esse vecordiū.
 Vnde & in Hebræorū prouerbijs est: *Sub-*
um digito loqui.

Monuit, *obtemperandum legibus.* Hoc ad 25
 principes præcipuè pertinet, qui se credūt *Legum:*
 non teneri legib. Nec aliunde magis florent *autori-*
 Respub. quàm si legum vigeat autoritas. *tas.*
 Nec ibi tyrannis oriri potest, vbi ex arbitrio
 præscarum legum geruntur omnia.

Dicebat, *admandam esse quietem, quosies* 26
datur honestum ocium: iuxta illud, *ἡσυχία καρδῆς.* *Ocium.*
 Nihil enim vel tutius, vel iucundius. Nul-
 lum autem negocium periculosius, quàm
 bellum.

Quin & illud huic ascribitur: *Caue si-* 27
bipsi. Fortasse legendum; caue teipsum, si *Caueo.*
 ue à teipso, siue obserua teipsum. Nam *sui.*

Græcè est, *φυλάττειν ἑαυτὸν*: vt admoneat, sibi quemq; debere suspectum esse. Omnes sibi cauent ab alijs: at frequenter nemo magis hostis est homini, quàm homo sibi, dum libidinem, dum iram, dum ambitionē, aliasq; cupiditates adhibet in consilium. Demiror autem, quem autorem sequutus Ausonius hæc illi ascribat.

28 *Ita moderandam vitam, vt nec inferioribus sis Amari sine contemptu.* *terrori, nec superioribus despectui.* Metui à subditis tyrannicum est: negligentia verò est, sic agere, vt à maioribus contemnaris. Hoc & ad ætatem referri potest. Sic temperandi mores, vt à iunioribus amari potius quàm timearis; à maioribus non contemnaris. Immodica seueritas parit terrorem: somnolentia, vinolentia, incogitantia, similiaq; vitia gignunt cōtemptum. Potest & ad fortunam accommodari, quæ si sit vehementer ampla, parat qui metuant citiùs, quàm qui ament aut reuereantur: sin humilior, patet contemptui. Mediocritas igitur hic quoq; est optima. Ausonij carmen sic habet:

Noto minor me: ime at, despiciatq; maior.

29 *Mors quæcūque cōtemnenda.* *Præterea, sic esse contemnendam mortem, vt nihilo secius curam habeas incolumitatis.* Non enim est fortitudinis, sed amētia, semet temerè in vitæ discrimē cōijcere: sed quoties aut ineuitabilis necessitas vrget, aut grauis honestaq; causa suadet, mortē cōtemnere fortis

fortis animi est. In morbo nō est metuēda mors; sed interim adhibēda curatio mediō cris. In bello sumēdus est animus ad mortē paratus; sed interim fortiter pugnandum pro victoria. Ausonij carmen sic legendum arbitror:

Vivememor mortis, uti sis memor & salutis.

Potest autem & hic accipi sensus: Hactenus memineris te moriturū, ut abstineas à vitijs curisq; superuacaneis; sed interim perinde, quasi diu victurus sis, ea cures, quæ ad honestam beatamq; vitam pertinent. Multos mortis consideratio deterret ab honestis actionibus: cōtrā mortis obliuio multos inuitat ad licentiū peccandum. Potest & sic intelligi: Ne sic metuas mortem, ut viuas anxius ac tristis; sed vitæ spes mortis horrorem temperet. Hunc sensum indicat carmen quod sequitur:

Tristitia cūcta exuperās aut animo, aut amico. Amicus

Hæc vita, præterquā quòd multis miserijs *consolator.*
 exposita est, nihil habet tristi⁹, quàm quòd mortē habet certissimā, diem mortis incertissimū. Sed omnia superanda sunt, aut animi fortitudine, aut amicorū alloquijs. Nul-
 lum enim in dolore remedium præsentius, quàm curas æstusq; animi in amicorum sinu effundere, quorū & consolatio, & cōmunis dolor maximam mali partem tollit.

Beneficij dati obliu. sci decet, accepti meminisse. 30

Vul-

Vulgus hominum contrà facit. Si quid cui benefecerunt, & sine fine prædicant, & sine modo exaggerant: si quid in ipsos collocatum fuerit officij, mox aut obliuiscuntur, aut dissimulant, aut eleuant. Carmen Aufonij sic habet:

Tu bene si quid factus, non meminisse fas est.

Item: *Quæ benefacta accipias, perpetuò memento.*

31 *Seneſtus iuuenilis.* Eidem hæc tribuit ſententiam: *optabilem eſſe ſeneſtutem: iuuenilem, moleſtam eſſe iuuentutem ſenilem.* Maxima malorum pars, ob quæ malè audit ſeneſtus, à vitijſ hominum proficiſcitur. Habet autem ex ſeſe nonnulla commodà: plurimarum rerum uſum ac memoriã, conſulendi facultatem, reuerentiam & autoritatem: hæc ſi adſint commodà, abſintq; incòmodà, ea ſeneſtus optabilior eſt multorum iuuentute, vitijſ & inertia marcente. Videas autem in nonnullis iuuenibus ſenilem imbecillitatem: ſenilem ſomnolentiam, ſenilem ignauiam, ſenilem moroſitatem: horum iuuentus peior eſt ſeneſtute. Nam quum ſeneſtã careant, ſenio tamen abundant. Aufoniani verſus ſic habent:

Grata ſeneſtus homini, quæ parilis iuuentus:

Illa iuuentus grauior, quæ ſimilis ſeneſtæ.

32 Plinius & illud oraculi vice celebratum aſcribit Chiloni: *ἰγγύα, παρὰ δ' ἄτη*: ſponde,

de, sed noxa præstò est. *Scaliger apud Ausonium emendavit: ἰγγύα, ἠάρισι δ' ἄρν.*

A. Gellius Noct. Attic. lib. 1. cap. 3. asseri- 33
bit illi quod dicam, idq; autore Plutarcho
in lib. de Anima. Quendam prædicantem,
sibi nullum esse inimicum: rogavit, *an vllum*
etiam haberet amicum? Sentiens, amicitias & *Amici-*
inimicitias inuicem sese consequi: nec sic- *tia un-*
ri posse, quin qui multos habet amicos, cõ- *Et a ini-*
plures habeat inimicos. *micitias*

Sit hic huius conuiujs secundus missus,
si videtur: cui subijciemus Philosophos, nõ
omnes, ne nullus sit finis; sed aliquot exi-
mios, vt varietas excludat lectionis tædiũ.
Quòd si quem huius patinæ maior auidi-
tas tenet, huic Diogenes Laërtius facilè
stomachum explebit, si non mō-
dò habeat nimis fasti-
diosum.

LIBER

LIBER TERTIVS.

S O C R A T I C A.

*Pleraque hac Socratica sumpta sunt ex
La. rs. lib. 2.*

A L A C O N I C A M indolem mihi proximè videtur accedere Socrates: non tantùm integritate morum, decretis ac dictorum sale; verùm etiã tolerantia: vt dicas, patriã quidẽm Atheniensem; ingenio verò Spartanum; nisi quòd Læonicam breuiloquentiam non affectauit, magis studens virtutem persuadere, quàm præcipere. Ad id potissimùm utebatur similibus & inductionibus, quas Græci vocant εἰσαγωγὰς: cui generi non conuenit illa Læonica breuitas. Vt autem hac parec vincitur à Lacedæmonijs: ita sanctitate dictorum superat illos, quorum aliquot recensere non ab re fuerit.

I Dicebat, deos omni opimos ac felicissimos: *De^o imi- ad horum similitudinem quò quisque propius accedens. cederet, hoc & meliorem esse & beatiore. Si cor- rigas*

rigas vnius vocis numerum, nihil dici potest Christianius.

A dijs nihil petendum, nisi bona simpliciter: 2
 quum vulgus petat bene dotatam vxorē, *Vota-*
 opes, honores, regnum, longam vitam; *qualia-*
 quasi præscribentes numini, quid oporteat
 facere. At deus optimè nouit, quid nobis:
 bonum sit, quid non.

Sacrifica volebas quàm minimis impendijs con-
 stare: quòd dij, vt non egent rebus homi- *Sacrifi-*
 num, ita magis spectant affectus immolan- *cia mini-*
 tium, quàm diuitias. Alioqui quum impro- *mi sum-*
 bilissimi quique maximè abundant diuitijs, *plus.*
 actum esset de re rebus humanis, si malo-
 rum potius, quàm bonorum victimis dele-
 ctarentur. Eoque versum hunc manopere
 probare consuevit: *ναδ δ' ὡραμυ δ' ἰσδ' εἰν ἰσῷ*
ἀβ' ἀνάτοισι θεοῖσι. Hoc dictum & ad Christia-
 nos pertinet, qui immodicis impendijs or-
 namus templa, peragimus sacra & paren-
 talia: gratius facturi deo, si, quod ultra fru-
 galem mundiciem superest, fratribus ege-
 nis erogaremus. Eandem frugalitatem ad-
 hibendam docuit in excipiendis hospitib⁹,
 eodem vtens versiculo: *ναδ δ' ὡραμυ δ' ἰσ-*
δ' εἰν, &c.

Quum admoneretur ab amico, quòd ex- 4
 cepturus ho'pites admodum tenuem fe- *Arguit.*
 cisset apparatus: *Si boni sunt, inquit, satis e-*
rit: sin minus, plus satis.

Docuit,

5 *Frugali-
tas.* Docuit, *abstincendum à cibis, qui non esurien-
tem incitarent ad edendum: & à potu, qui non
sitientem invitaret ad bibendum.* His enim re-
bus non est utendum, nisi quatenus corpo-
ris necessitas exigit. Huius Stobæus quoque
meminit.

6 *Frugali-
tas.* Dicebat, *optimum condimentum esse famem:*
quòd & optimè edulcaret omnia, & nulli⁹
esset impendij. Vnde ipse semper iucundè
edebat ac bibebat; quia neutrum faciebat
nisi esuriens ac sitiens.

7 *Affectus
cohibiti.* Quia & ad famem ac sitim tolerandam
exercuerat sese: post sudorem enim è pa-
læstra collectum, quum alij potum vehem-
enter appetunt, nunquã bibebat de pri-
mo cratere: rogatus, quam ob rem id face-
ret? *ne consuescam*, inquit, *obsequi affectibus.*
Interdum enim licet sitias, noxium est bi-
bere: hîc, quum ratio suadet abstinentiam,
affectus hortatur ut bibas, magis obtempe-
randum est rationi.

8 *Volup-
tas ex
virtute.* Dicebat, *eos qui se ad continentiam ac fruga-
litate exercuissent, longè plus habere volupta-
tis, ac minus dolorum, quàm qui summâ curâ vir-
tudine. dique pararent oblectamenta:* quòd volupta-
tes intemperantium, præter animi sibi ma-
lè conscij cruciatum, præter infamiam ac
paupertatem; frequenter ipsi etiam cor-
pori plus adferant molestiæ, quàm delecta-
tionis. *Contrà, quæ sunt optima, eadem
sunt*

fiunt iucundissima, si quis assuêrit.

Aiebat, esse turpe, si quis sua sponte seruiens voluptatibus, talem se faceret, qualis nemo domi sua vellet habere seruos. Talibus autem nullam salutis spem reliquam esse, nisi si pro eis deos comprecarentur alij, vt bonos dominos nancisci possent; quâdo prorsus decretum erat seruire. Existimabat autem, nullos fœdiorem miserioremque seruire seruitutem, quàm qui & animo & corpore seruirent voluptatibus.

Interrogatus, quam ob rem ipse non administraret Remp. cum administrandi rationem optimè sciret? respondit; Eum viliore esse ciuati, qui multos efficeret idoneos gubernande Resp. quàm qui ipse rectè gubernaret.

Rogatus, quo pacto quis posset honestè assequi famam? Si talis, inquit; esse studeas, qualis haberi velis. Veluti si quis bonus tiben haberi cupiat, ea præstet oportet, quæ à probatis tibicinibus fieri viderit. Quem admodum qui medendi est imperitus, non ideo medicus est, quòd pro medico afficitus est, & vulgè medicus appellatur: ita nõ statim princeps est aut magistratus, qui populi suffragijs declaratus sit, nisi sciat artè gubernandæ ciuitatis.

Dicebat, vehementer absurdum esse, cum artes sedentarias nemo profiteatur absque dedecore quæ eas non didicerit, neq; quisquam scriinium gubernandi.

ciundum locet ei, qui rudis sit eius opificij: ad publicos magistratus admitti, qui nunquam dederunt operam disciplinis, sine quibus nemo potest rectè magistratum gerere: cumq; nemo non detestatur sit eum, qui clauo assideret ignarus artis nauticæ; multo magis detestandos, qui Rempub. capefferent ignari politicæ Philosophiæ. Neque eum putabat appellandum impostorem, qui à persuaso quopiam pecuniã aut vasculum acciperet, quod non pøsset reddere: sed illos magis impostores habendos dicebat, qui dolo persuaderent, se idoneos gubernandæ Reipublicæ, cum sint homines nihili. Hoc dictum multo magis ad principes, magistratus & episcopos Christianos pertinet, quàm ad ethnicos.

13 Dicere solitus est, nullam esse possessionem *Amicus* preciosorem vero bonoq; amico, nec aliunde plus *sincerus.* fructus aut voluptatis capi. Itaque præposterè facere multos, qui pecuniæ dispendiũ grauius ferunt, quàm amici iacturam; qui que se beneficium perdidisse clamant gratis collocatum, cum eo sibi conciliãrint amicum quomnis lucro potioem.

14 *Et illis committimus statuas faciendas, à quibus videmus aliquot statuas eleganter factas: ita iudiciũ.* non sunt admittendi in amicitiam, nisi quos cognouerimus erga alios præstitisse fidos & utiles amicos.

15 Quendam acrius castigantem seruum per-

percontabatur, quamobrem ita sæuiret? *Punire*
Quoniam, inquit, cum sit obsoniorum voracissi- in alijs
mus, tamen ignaustissimus est: quumque sit au- quod ip-
dissimus, tamen desidiostissimus est. Tum Socra- si cõmis-
 tes, *Nunquam ne, inquit, considerasset, vter ve-* timus.
strum pluribus egeat verberibus, tu ne an famu-
lus? Utinam sibi quisque dicat, quod illi
 Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit,
 punitq; idem quod sibi ignoscit: aut si non
 idem, crebrò deterius.

Cuidam, cupienti quidem ire ad Olym- 16
 pia, sed itineris labore deterrito: *Cum, in-* Sponta-
 quit, *domi se penumero totum propè diem ambu-* nei labo-
les, ante prandium, rursus ante canam: si dome- res.
stias ambulationes proferas ad quinque sexve
dies, facile pervenies Olympiam. Docuit vir in-
 geniosus, id quod terret in adeundis labo-
 ribus, imaginationem esse potiùs quàm ip-
 sum laborem. Si quid honestæ rei gratiâ
 periculi, dispendij, aut laboris suscipiendû
 est, excusamus, detrectam⁹, horremus: cum
 frequenter vtrò in rebus nihili, non enim
 dicam turpibus, plus impendamus. Ita qui-
 dam inuitati ad studia literarum, excusant
 valetudinem, insomniam, impendia libro-
 rum: cum interim totam noctem ludant a-
 leam; potatione contrahant febriem, poda-
 gram, hydropem & lippitudinem; scorta-
 tione paralasyn, aut scabiem nouam, quam
 Gallicam appellant.

17 **Quendam, conquerentem se defatigatum longo itinere, rogavit: num puer ipsum potuerit consequi? Ait. Rogavit: vacuus ne an aliquid ferens oneris. Portavit, inquit, nonnihil sarcinarum. Quid, inquit, queritur ne ille se defessum? Quum negaret: An non pudet, melior. inquit, te molliciei, qui vacuus ambulans defessus fueris. quum ille gestans sarcinam non queratur se fatigatum? Ostendebat Socrates, seruum in hoc feliciorem domino, quod ad labores exercitatio minus sentiret molestiæ.**

18 **Admonere solebat, quod apud alios diceretur edere aut conuiuari, apud Athenienses dici δὲ φαῖδαι. Quâ voce dicebat nos admoneri, eo temperamento sumendum cibum, ut nec corpus, nec animus oneretur. Huc opinor alludens, quod ὄχηδαι sonet vehi, unde ὄχηον vehiculum: quanquam ὄχη dicatur & cibus, eoq; additum ὄχη, ne sarcina iusto grauior imponeretur corpori.**

19 **Dicebat, optimè natis ingenisq; potissimum adhibendam rectam institutionem. Idem enim in his usu venire, quod in equis, in quibus & feroces sunt ac generosæ indolis, si statim à primis annis rectè instituantur, egregij & ad omnem usum accommodi euadunt: sin minus, effæati, intractabiles, & ad nihil utiles. Eoq; fit, ut felicissima quæque ingenia corrumpantur inscitiam instituentium, qui mox equos vertunt in asinos, quod cre-**
ētis

Etis ac liberis animis imperare nesciant.

Dicitur abbat, illum impudenter facere, qui cum 20
 boues efficeret pauciores, postulare tamen haberi Indoles
 bonus bubulcus: sed multo absurdus esse, si quis erecta.
 haberi velit bonus Resp. gubernator, cum ciuum
 numerum imminuat. Hoc dictum torsit in Cri-
 tiam & Chariclem, qui multos ciuium tru-
 cidarant. Nec illos id latuit: Critias enim
 illi minatus est, ni sileret, fore ut ipse quoq;
 faceret boues pauciores: & quod minatus
 est verbo, re præstitit. Nam huius operâ
 Socrates periit.

Epriscis autoribus selegerat versiculos 21
 aliquot, quos prouerbiorum vice frequen-
 ter vsurpabat: quorum est ille Hesiodius:

Εργον γ' ἔστι τὸ ὄνειδος ὁ ἀπρῆσιν δὲ τ' ὄνειδος. Id est: *Ocium*
 Non probrum est operari: aut est cessatio probri. *turpe.*

Quo dehortabatur iuuenes, non solum ab
 ocio; verum etiam ab actionibus infrugife-
 ris. Siquidem eos appellabat ociosos, qui
 aleâ, computationibus & scortis ætatem
 absumerent.

Item illud Homeri, ut indicat Gellius ac 22
 Laërtius: ὄστιτι ἐν μεγάροισι κληῶν τ' ἀγαθῶν τι
 τίτυνται. Id est: *Curiosi-*

Aedib. in nostris quæ praua aut reſta gerantur. *tas.*

Eo non solum reuocauit auditorem à cu-
 riositate rerum alienarum; verum etiam à
 disciplinis non necessarijs: velut ab exacta
 cognitione astrologiæ, aut geometriæ, aut

causarum naturalium, aut rerum vltamundinarum: ad cognitionem Ethices, cuius scientia præstat, vt nobis ipsi noti simus, vtque rem domesticam aut publicam vtiliter administremus.

23 *Curiositas.* Eodem spectat & illud quod illi ascribitur, & in primis celebratur: *Quæ supra nos, nihil ad nos.* Sic enim respondere solebat admirantibus, quòd de moribus semper, de astris, deque meteorologis nunquam disputaret. *Meminit Arnobius lib. 8. seu potius, Minutius Lactant. lib. 3. cap. 20. Et Hieronymus Apolog. in Rufin.*

24 *Patienter.* Quum in via quidam illi per lasciuiam calcem impegisset: admirantibus quòd id pateretur: *Quid facerem?* inquit. Illis hortantibus vt vocaret hominem in ius: *Ridiculum,* inquit, *si quis asinus me calcem percussisset, diceretis mihi, voca illum in ius?* Nihil putabat, interesse inter asinum & hominem brutum, nullaque virtute præditum: ac vehementer absurdum videri, non pati ab homine, quod ab animante bruto passurus sis.

25 *Moderatè.* Quidam ab eo salutatus non resalutauit, nec id molestè tulit Socrates: amicis autem admirantibus, & ob hominis inciuilitatem indignantibus, dixit: *Si quis nos præteriret, peius affectus corpore quam nos sumus, nequaquam illi succenseremus: cur igitur illi succensem, qui peius affectus est animo, quam nos sumus?*

Euri-

Euripides obtulit Socrati librum ab He- 26
 racleo conscriptum: eo lecto rogauit quid
 illi videretur? *Per Iouem, inquit, qua intel- Salsè.*
 lexi mihi præclara videntur; qualia puto & ea
 qua non intellexi: sed opus est Delio quopiam
 natatore. Notauit perquam falsè affectatam
 eius scriptoris obscuritatem: vnde & *ona-*
renw cognomen inditum est. De Delio na-
 tatore diximus in Chiliadibus.

Quum Alcibiades illi speciosam aream 27
 offerret dono, in qua sibi domum ædifi-
 caret: *Quid, inquit, si mihi calceis opus es-* *Munus*
set, num corium dares vnde mihi calceos confice- *inutile.*
rem? Et si dares, annon ipse ridiculus essem si ac-
ciperem? Hac similitudine munus inutile
 recusauit.

Per forum obambulans, quum aspice- 28
 ret mercium copiam quæ illic vendeban-
 tur; ita secum loqui consuevit: *Quàm mul-* *Frugali-*
sis rebus ego non egeo. Ast alij cruciantur a- *tas.*
 nimo, ita cogitantes, quàm multa mihi
 desunt! Socrates sibi gratulabatur, quòd
 iuxta naturam viuens, ac paucis assuetus,
 aurum, purpuram, gemmas, ebur, aulæa,
 reliquasque diuitum delicias, nec cupe-
 ret, nec egeret: quas dicere solebat ma-
 gis necessarias agendis tragœdijs, quàm
 ad vsum vitæ.

In hanc sententiam vsurpabat versus Iam-
 bicos Poëtæ nescio cuius:

Τὰ δ' ἀργυρώματα ἔθην, ἢ τε πορφύρα,
 Eis τὸς παγώδης χροῖμα, ἐν αἰς τ' βίον. Id est:
 Argentea isthac vasa simul ac purpura,
 Tragœdiarum accommoda histrionibus
 Sunt, ad beatam conserunt vitam nihil.

29 Dicere solitus est, eum esse dijs simillimum,
 Frugali- qui quàm paucissimis egeret, quom dij omnino
 tas. nullius egeant res. At vulgus diuites dijs pro-
 ximos existimant, quorum delicijs nihil fat-
 tis est. De his enim dictum est in comœ-
 dia Terentiana: Quàm vos facillimè agitis.
 Hoc autem Homerus dijs tribuit, quos ap-
 pellat ῥᾶν ἀγούτας, id est, facillimè viuentes.
 Facillimè autem viuit, qui paucissimis con-
 tentus est.

30 Dicebat, qui suauiter ederet panem, huic non
 Frugali- esse opus obsonio; & qui suauiter biberet quemli-
 tas. bet potum, hunc non desiderare poculum præter
 id quod adest. Fames enim & sitis optimè cō-
 dit omnia. Cicero sic explicat: Quò meliùs
 cœnem, obsono ambulando famem. lib. 5. Tuscul.

31 Dicebat, cuius esse promptum, si quid rerum
 Amicus insignium haberet proloqui: cùm difficillimum
 sincerus. esset, nominare quos possideret amicos, cùm hac
 possessione nulla sit charior. Hoc dicto taxabat
 præposterum vulgi de rebus iudicium, qui
 hoc negligentissimè haberet, quod omniũ
 plurimi faciendum erat. Ditior sibi videtur,
 cui pecuniæ non nihil obtigit, & damnum
 deplorat cui periit: at qui sibi parauit bo-
 num

num amicum, non videtur sibi factus beator, nec iacturam deflet, qui perdidit.

Euclidi, contentiosarum argutationum ³² admodum studioso: *Sophistis*, inquit, o *Euclides*, *vti poteris; hominibus non poteris*. Indicās, *comunis*. Sophisticen inutilem ad publicas functiones: quas qui affectat, cum nō oportet gryphis & inanibus argutijs ludere; sed hominum moribus semet accommodare.

Scientiam dicebat *unicum esse bonum; contra* ³³ *unicum malum ignorantiam*. Quod quicumque committunt rem iniustam, hōc peccant, quod ignorant quid cuique sit tribuendum: & qui fortes sunt, non aliā re fortes sunt, nisi quod sciunt ea expetenda, quæ vulgus existimat horrenda: & qui intemperantes sunt, hōc errant, quod ea putant suauia aut decora, quæ minimè sunt. Summum igitur bonum esse dicebat, scientiam rerum expetendarum ac refugiendarum.

Cuidam dicenti: Antisthenem Philosophum ³⁴ matre Threiciā prognatum esse: velut hoc probrum impingenti viro, quod Hydrida esset, patre quidem Atheniēsi, sed matre Barbarā. *Quid?* inquit, *an tu putas virū* *Facetū*. *adeo præclarum ex viroque parente Atheniēsi nasci potuisse?* Notans corruptissimos Athenensium mores, vt citiùs è Thrace Scythiave nasci posset vir probus, quàm ex Athe-

nienti: & hoc, quod habebat probitatis Antisthenes, matri tribuendum putauit.

35 *Ocium ho-* Dicebat, *ocium possessionum omnium opti-*
estum. *mam.* Ocium autem sensit non ignauiam;
sed à tumultuosis negocijs, & à cupidita-
tibus, animi tranquillitatem vitiantibus, ef-
se quietum.

36 *Modeste.* Illud omnium maximè celebratur, quòd
dicebat: *se nihil scire, nisi hoc vnum, quòd nihil*
sciret. Inquirebat enim de singulis, tanquam
ambigens; non quòd reuera nihil haberet
certò cognitum: sed hac ironiâ & suam de-
clarabat modestiam, & aliorum redargue-
bat arrogantiam, qui se profitebantur ni-
hil nescire; quum reuera nihil scirent. So-
phistæ quidam publicè profitebantur, sese
ex tempore responsuros ad omnem pro-
positam materiam: horum arrogantem in-
scitiam sæpenumero confutabat Socrates.
Atq; ob hoc ipsum, vt ipse quidem inter-
pretatur, ab Apolline iudicatus est sapiens:
quòd quamuis omnium rerum ignoran-
tiam cum cæteris haberet communem; eo
nomine tamen illos superaret, quòd suam
in scitiam agnosceret, quum illi hoc quoq;
nescirent, se nihil scire.

37 *Cuncta-* Laërtius & hoc illi tribuit: *Coepisse, dimi-*
no mala. *dium facti.* Dicebat enim, dimidium operis
peractum ei, qui iam esset aggressus. Sunt
enim qui cunctando ac deliberando vitam
omnem

omnem absumât. Est autem hemistichium Hesiodium:

Ἀρχὴ ἤμιον παύσις.

Dimidium facti, qui bene cepit, habet.

Horatius fortè emulatus Socratem, vt solet.

Qui res præcoces magno emerent, eos aiebat desperare, quòd ad tempus maturitatis essent peruenturi. Alioqui stultum est, & pluris & deterius emere, cùm paulo post liceat & minoris & meliores. Ita nusquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes, ad sobritum iudicium.

38

Festinat-
tio.

Quodam tempore, cùm Euripides ita de virtute differeret, vt diceret:

Ἐλάττωρον εἶναι ταῦτα ἢ ἀφαιρῆναι. Id est:

Hæc missa: emere est optimum relinquere.

Quasi virtus inueniri vix posset. Surrexit Socrates, dicens: *Ridiculum esse, cùm mancipium, si non protinus inueniatur, operapreda. cùm existimemus inuestigare: virtutem nullâ inuestigatione dignam iudicare, si non protinus contingat homini.*

Virtus

queretur.

Rogatus ab adolescente quodam; vtrum

40

melius censeret, vxorem ducere, an non

ducere? *Vtrumcunque, inquit, feceris, pan-*

Matrimo-
nium.

tebit. Indicans, & cœlibatum & coniugium

habere suas molestias, ad quas perferendas

esset præparandus animus. Cœlibatum co-

mitatur solitudo, orbitas, generis interit-

tus, hæres alienus: matrimonium perpetua

solli-

sollicitudo, iuges querelæ, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula focus lingua, subsessor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus, aliaque innumera incommoda. Proinde non hic est electio, qualis est inter bonum & malum; sed qualis inter leuiora & grauiora incommoda.

Ex Plutarcho.

41 *Frogali* Quendam ex amicis, conquerentem, *345.* quod Athenis omnia magno uenirent; uinum enim Chium minâ, purpuram tribus minis constare, mellis heminam quinque drachmis. *Manu illius prehensâ duxit in penum farinariam; obolo, inquit, semisextarius uenit, uilis igitur annona est. Hinc ad oleariâ deducens, duobus, inquit, æreis sextarius. Non magno igitur in urbe ueneunt omnia. Qui paucis ac necessarijs contentus est, sibi facit uilem annonam.*

42 *Munera* Archelaus rex Socratem ad se uocârat, *contem-* multa pollicens: Socrates respondit: *pta.* se nolle ad eum uenire, à quo acciperet beneficia, quum illi reddere paria non posset. Hoc dictum improbat Seneca: quod Philosophus persuadens auri argentiq; contemptum, plus dat quàm si det aurum & argentum.

43 *Utro-* Quodam tempore reuersus è foro, inter *nea bene* amicos dixit: *buissem.* Emissem pallium, si nummos habuisssem. Nihil postulauit, tantum uerecundè *ficentia.* admonuit egestatis. Mox inter amicos *am-* *bitus*

bitus erat, à quo Socrates acciperet: Et tamen post eam vocem quisquis properavit, ut ait Seneca, serò dedit.

Cuidam querenti, quòd peregrinationes sibi nihil profuissent: *Non immerito, inquit, tibi istud euenit: tecum enim peregrinabaris.* Multi putant, longinquis peregrinationibus colligi prudentiam, cum Horatius clamet:

Cælum, non animùm mutat, qui trans mare currit.
Congressus sapientium confert prudentiã, non montes aut maria.

Colapho percussus à quodam in via, nihil aliud respondit, quàm; *quòd homines nescirent, quando prodire deberent cum galea.* Simile quiddam Laërtius asserit Diogeni.

Aiebat se mirari, quòd cum statuarum artifices id summo studio coniterentur, ut lapis quàm *Leptides* similissimus homini redderetur: non pariter hoc curarent, ne ipsi lapidibus similes & viderentur & essent. Sunt autem, qui putent Socratem, priusquam ad ocium Philosophiæ sese cõferret, statuarum opificem fuisse.

Adhortabatur iuuenes, ut se subinde ad speculum contuerentur quòd scilicet essent egregia corporis formã, cauere ne quid eã indignum committerent: *sin minus, quòd corpori d. esset, id ingenij cultu morumque honestate pensarent.* Adeò vir ille vndeunque rapiebat occasionem ad virtutis studium adhortandi. *Meminit & Apu-*

*leius Apolog. Sed Bianxi hoc tribuuntur apud
Stobæum serm. 28.*

48 Aduocârat diuites aliquot ad cœnam :
ob id sollicita Xanthippe, quòd apparatus
esset perquàm exiguus : *Bono animo es, in-
quit : nam si frugi temperantesque sunt, boni
consulent : sin minus, nulla nobis horum cura de-
bet esse.* Hoc dilemma nobis meritò excu-
teret operosam & sumptuosam ambitio-
nem, in excipiendis conuiuis.

49 *Luxus.* Dicebat, multos in hoc viuere, vt ederent bi-
berentque; se contra ob id edere ac bibere, vt viue-
ret; quòd his rebus non ad voluptatem, sed
ad naturæ necessitatem vteretur. Hanc sen-
tentiam retulit Satyricus:

Non viuas vt edas; sed edas vt viuere possis.

50 *Pecunia qualis.* Eos, qui multitudini imperitæ fidem habebant,
aiebat perinde facere, ac si quis tetradrachmum
vnum contemnens reijceret, & acernum è simili-
bus congestum probaret reciperetque. Cui non
fideres soli, ei nihilo magis fidendum est in
turba similium. Nec enim refert, quàm
multi sint, sed quàm graues. Nummus adul-
terinus, etiam in quamuis magno acervo
adulterinus est. Hoc aduersus turbam te-
stium, & indocti vulgi iudicia.

51 *Comiser.* Quum Aeschines ambiret esse de nume-
ro discipulorum Socratis, excusaretque ve-
recundè paupertatem suam : ac moleste
ferret, quòd quum cæteri Socratis amici
diui-

diuites multa largirentur, sibi nihil esset, quod daret, præter seipsum. *An non intelligis, inquit, quam magnum munus mihi dederis, nisi fortè te ipsum paruo æstimas? Itaque mihi cura erit, ut te tibi reddam meliorem, quam accepti.* Alij Sophistæ, quum meras nugas docerēt, nullum admittebant discipulum, nisi magnâ mercede: Socrates nihilo minùs libenter recepit inopem, quàm opulentos.

Quum quidam illi diceret: Athenienses ⁵² te morti adiudicârunt. *Et illos, inquit, natus Mors inorata. Sentiens, non esse magnum malum, si quis adigatur ad mortem, paulò post moriturus, etiamsi nemo interficiat. Quamquam hoc dictum quidam ad Anaxagoram referunt.*

Vxori, muliebriter comploranti dicenti- ⁵³ que: *Mi vir, innocens morieris. Quid, inquit, Mors nō vxor? num me nocentem mors mallet? Mors bonorum ob hoc ipsum minùs deplenda est, quòd præter meritum occiduntur: bis verò deplorandi sunt, qui ob malefacta dant pœnas: sed lōgè miserius est, meruisse pœnas, quàm dedisse.*

EO die, quo Socrates bibiturus erat vene ⁵⁴ num; Apollodorus ei palliū multi precij ad solatiū obtulit, ut eo indutus moreretur. At ille recusans donum: *Quid? inquit, hoc meum Funeris pallium, quod viventi conuenit, mortuo non conueniet? Damnanus quorundam ambitionem,*
hoc

hoc miro studio prouidentium , vt quàm honorificentissimè efferatur ac sepeliatur.

55) *Moderatè.* Nuncianti, quòd quidam de ipso malè loqueretur: *N mirum, inquit, non didicit bene loqui.* Lingux morbū non malitiæ tribuens, sed inscitix: nec ad se iudicauit pertinere, quid de se dicerent, qui morbo animi, non iudicio loquuntur.

56) *Sordis gloriose.* Quum Antisthenes Cynicus pallium haberet pertusum, idque obuertens fissuram omnibus daret inspiciendam: *Per fissuram,* inquit Socrates, *pallij tui video tuam inanitatem.* Eleganter notans, turpiorem esse ambitionem è vilitate cultus, quàm ex amictu splendido.

57) *Moderatè.* Guidam admiranti, quòd nihil in eum commoueretur, à quo conuicijs incessabatur: *Mihi, inquit, non maledicit: quandoquidem ea quæ dicit, mihi non adsunt, nec in me hærent.* Atqui ob hanc causam hominum vulgus magis commouetur, si quid dicitur in immerentem Boni, quum malè audiunt, sibi gratulatur, quòd puri sint ab his malis quæ ipsis impinguntur, nec in se dici interpretantur: nihilo magis, quàm si quis oculorū errore Platonem appellet Socratem, & in Socratem congerat maledicta; is non maledicit Platoni, sed ei quem existimat esse Platonem.

58) Vetus comœdia solet nominatim in ciues

ciues dictoria iacere. Horum libertatē cum pleriq; metuerēt; Socrates dicebat expedire, *Maledi- ut quis semet illis sciens ac volens obijceret. Nam cus pro- si quid, inquit, dixerint in nos meritò reprehens- dendum, admoniti corrigemus, & profuerint: sin falsum conuicium in nos iaculabuntur, nihil ad nos.*

Socrates, quum Xanthippen diu rixan- 59
tem tulisset in œdibus, ac tandem fessus *Lepidē*
cōsedisset ante fores, illa magis iritata quie- *& Lem- ter.*
te viri, de fenestra perfudit eum lotio. Ri-
dentibus qui præteribant, & ipse Socrates
arridebat, dicens: *Facile diuinabam, post san- tum tonitru sequitur pluuiam.*

Alcibiadi demiranti, quòd Xanthippen 60
supra modum rixosam domi perpeteretur: *Assuetu*
Ego, inquit, iam pridem his sic assueui, ut non do mihi-
magis offendar, quam si rotæ, quæ aquam educit è gat.
puteo, stridorem audiam. Nam is stridor mo-
lestissimus est insuetis: eundem qui quo-
tidie audit, ad eò molestè non fert, ut se
audire nesciat.

Eidem, simile quiddam dicenti: *At tu, 61*
inquit Socrates, nonne domi tuæ toleras gallo- *Vxor*
narum glottientium strepitum? Tolerō, inquit *quare s̄*
Alcibiades, sed gallinæ mihi pariunt ova pul- *renda*
losq;. Et mihi, ait Socrates, mea Xanthippe pa-
rit liberos. Simile Apophthegma narrat Gel-
lius de Socrate, lib. 1. cap. 17. Quod ad pa-
tientiam Socratis referendum.

P

- 62 Sunt qui putent, Socratem simul aluisse
domi duas vxores, Myrtho & Xanthippen.
Proinde demiranti cuidam, in quem tan-
dem vsũ aleret duas mulieres, præsertim
Lenitas. rixosas, nec eas domo exigeret: *Hæ*, inquit,
me domi docent tolerantiam, quã mihi in publico
vtendum est: harum moribus exercitatus, commo-
dior ero ad aliorũ consuetudinem. Hunc percon-
tatore A. Gellius facit Alcibiadem.
- 63 Cũ Xanthippe in publico pallium ma-
rito detraxisset, ac familiares admonerẽt, vt
Lenitas. tantam iniuriã manu vlcisceretur: *Puichrẽ*,
inquit: *nimirum vt nobis colluctantibus accla-*
metis, alius Eia Socrates, alius Eia Xanthippe.
Nam huiusmodi vocibus spectatores ani-
mant duos inter se commissos. Maluit autẽ
vir sapiens tolerantix exemplum de se præ-
bere, quã ridiculum exhibere spectacu-
lum viri cum vxore concertantis.
- 64 Percontanti, cur Xanthippẽ, moribus in-
commodissimis fœminam, haberet domi?
Lenitas. dicebat: *Sic habendam consuetudinem cum mo-*
rosis vxoribus, quemadmodum quis se ad studium
equestre exercet: parant equos ingenij fero-
rioris, quos si subegerint, & perpeti pos-
sint, cæteris vtuntur commodiũs: ita qui
macrofæ coniugis mores ferre didicerit,
multo faciliũs cum quibuslibet habebit
consuetudinem.
- 65 Cũ Socrati Lyfias orationem, quam in-
cius

cuius defensionem composuerat, recitasset: *Praeclara, inquit, & elegans oratio est, sed Decorum non conuenit Socrati.* Erat enim forensi instituta persona. tuto aptior quàm Philosopho, ac tali Philosopho. Rursus Lysiae percontanti: cur si bonam iudicaret orationem, putaret sibi non conuenire? *Nonne, inquit, fieri potest; ut amictus aut calceus elegans sit ac pulcher, qui tamen alicui non conueniant?* Hoc ipsum Val. Maximus narrat odiosius, minusque Socraticè. Sic enim Lysiae respondisse memorat: *Aufer quæso istam: nam ego si adduci possem, ut eam in ultima Scythia solitudinem perorarem, tum me ipsum morte multatum concederem.*

Cùm iudices inter se disceptarent, quâ 66 poenâ dignus esset Socrates? *Ego, inquit, Fiducia: ob ea quæ feci dignum me censeo, qui publicitus benefecit in Prytaneo.* Nam hoc honoris haberi *Etorum* solet, qui præclare de Republica fuissent meriti. M. Tullius hoc refert lib. de Orat. I. *Erat, inquit, Athenis reo damnato, si fraus capitalis non esset, quasi poenæ æstimatio. Hæc sententia quum iudicibus daretur, interrogabatur reus, quam quasi æstimationem commeruisse se maxime confiteretur. Quod quum interrogatus Socrates esset: respondit, se meruisse, ut amplissimis honoribus & præmijs decoraretur, & ut ei vicibus quotidianus publicè in Prytaneo præberetur: qui honos apud Græcos maximus habebatur.* Cuius responso iudices sic

*exarserunt, ut capitis hominem innocentissimum
condemnarent.*

67 Xenophontem in angiportu quodâ Socrates habuit obuium; quumque videret adolescentem rarâ indole, porrecto baculo vetuit ne præteriret. Vbi constiterat, rogauit, *vbi fierent venderenturq; varia merces, quibus vulgò vtuntur homines?* ad id cum promptè respondisset Xenophon: percontatus est, *vbi homines fierent boni?* cum adolescens respondisset, se id nescire. *Me igitur sequeros, inquit, ut hoc discas.* Ex eo Xenophon cœpit esse Socratis auditor. Absurdum est, scire vbi parare queas honestam vestem aut poculum; & ignorare, vnde tibi comparare possis animi cultum.

*Cultus
animi.*

68 Quondam pro foribus deambulanti cōtentius vsque ad vespèram, quum prætercuntium quispiam dixisset; *Quid agis Socrates? Obsonium,* inquit, *michi comparo in eanam.* De fame sentiēs, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic explicat: *Quò meliùs cœnem, obsono ambulando famem.* Tull. quæst. lib. 5.

Fragilitas.

69 Aiebat, *unguenta relinquenda feminis: in imenibus nullum unguentum meliùs olere quàm oleum, quo inter exercendum vtébantur.* Nam amaracino, aut foliato, protinus idem olent seruus & ingenuus. Rogatus, *quid senes olere deceat?* *probitatem,* inquit. Rogatus, *vbi*

ubi hoc unguentū venderetur? recitauit Theognidis carmen:

Εὐδὴν μὲν ἀπ' ἰατρὰ διδάξαι. Id est: Qui bonus est, ab eo bona discito. Huius generis quædam congerit Xenophon in conuiuio.

Quum diues quidam filium adolescentulum ad Socratem misisset, vt indolem illus inspiceret; ac pædagogus diceret: *Pater ad te, o Socrates, misit filium, vt eum videres.* Tum Socrates ad puerum: *Loquere igitur, inquit, adolescens, vt te videam.* Significans, ingenium hominis non tam in vultu relucere, quàm in oratione: quòd hoc sit certissimum minimeque mendax animi speculum.

Oratio
speculū
animi.

Dicebat, muliebrem sexum non minùs esse doctilem, & ad disciplinas, & ad omnem virtutem; *Femine etiam fortitudinem, (quæ tanquam viris propria sexus ad Grecis à viro dicitur αὐδραία) si diligenter instituitur.* Id collegit ex puella saltatrix, quæ citharis induc̄ta in conuiuium, mirâ arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita temperato altitudinis spatio, numerisq; pedum, vt nunquam falleret: eadem inter acutissimos gladios, non sine horrore spectantium, impauida saltaret.

Quum iret, ab Agathone vocatus, ad conuiuium soleatus & vnctus, idq; præter morem; & ab amico quodam obuiò rogatus,

cur esset solito nitidior? ludens dixit: *Ut pulcher eam ad pulchrum: cum nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.*

73 *Voluptas do-* Eo die, quæ bibiturus esset venenû, cum
loris .co- detractis compedibus ex frictu sensisset vo-
mes. luptatem, dicebat amicis: *Quam mirè hoc na-
 turâ comparatum est, ut hæ duæ res sese inuicem
 comitentur, voluptas ac dolor: nisi enim præcessisset molestia, non sentirem hanc voluptatem.*

74 *Hilari-* Carceris ministrum, porrigentem in po-
tas in re culo cicutam, interrogavit: *quomodo sumen-*
aristi. dum esset hoc pharmacum, quod eius artis esset
 periturus? Alludens ad ægrotos, qui à medicis
 discunt, quando & quomodo oporteat su-
 mēre quod ab illis temperatum est. Quum-
 que puer respondisset: *semel solum haurien-*
dum si possit; deinde tantisper inambulandum,
donec sentiret grauedinem in orribus; post in le-
cto decumbendum supino corpore; ibi pharmacum
effecturum quod solet. Socrates rogavit, lice-
 ritne inæ aliquid libare? quod in conuiujs
 mos sit, effusâ vini portiunculâ nominatim
 alicui deo libare. Minister respondit: *se tan-*
tum miscuisse, quantum opus esset. Hoc sermo-
 ne innuens, nihil esse quod effunderetur.
 Tum Socrates: *sed & fas est, & oportet orare*
deos, ut felix faustaq; sit hæc mea migratio.

75 *Hilari-* Quum puer illum detexisset, quod illi
tas in iam frigerent præcordia: *Debemus, inquit,*
tas in o Criso, gallum Aesculapio, quem persolvere ne-
glegite.

neglexeris : perinde quasi sumptâ potione medicâ conualuisset. Nam Crito hoc summis viribus egerat, vt Socrates vitę suę confuleret. Ad eò inerat illi viro natia quędam vis vrbanitatis, vt moriens etiam iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuisse supremam vocem. *Plato in fine Phædonis* : *Tertullianus lib. de corona militis. Idem Apologet. cap. 45.*

Docuit, animorum formam magis amandam 76
quàm Corporum; eamque voluptatem, quam in Amor
nobis gignit conspecta formosa facies, ad longè castius.
pulchriorem, sed latentem animi speciem esse
transferendam: verùm vt hanc videamus, Phi-
losophicis oculis opus esse. Notabat φιλέω
Gręcam vocem ancipitem esse, ad osculan-
dum & amandum: quorum prius esse cor-
pus amantium, alterum mentem.

Critoni, vehementi studio suadenti, vt, 77
si vitam ipse suam negligeret, certè liberis
etiamnum paruulis, & amicis ab ipso pen-
dentibus se seruaret incolumen: *Liberi, in- Mors*
quit, deo qui mihi eos dedit curę erunt: *amicos sancta.*
hinc discedens inueniam vobis aut similes, aut e-
tiam meliores; ne vestra quidem consuetudine dis-
cariturus, quandoquidem vos breui eodem estis
commigraturi.

Eos, qui corpus tantùm amarent, similes esse 78
aiebat medicis, qui semper egerent, semper in sta- Amor
rent aliquid flagitantes: rursus qui amici essent castius.
potiùs quàm amatores, similes esse his, qui

propriū fundum possiderent, quem semper student reddere meliorem. Amator suam quærit explere voluptatem: amicus haudquaquam ad se spectans, hoc se putat ditiozem, quò meliorem reddiderit amicum.

79 *Lenocinium.* In conuiuio apud Xenophontem singulis dicere iussis, quo artificio quòve bono sibi præcipuè placerent? quum ordo venisset ad Socratem, ioco dixit: *se maximè gloriari de Lenocinio.* Sentiens, se tradere verā virtutem; quæ potissimum commendat habentem, quæque tum priuatim, tum publicè conciliat homini beneuolentiam & amorē.

80 *Philosophia naturam mutat.* Physiognomon, qui se profitebatur ex habitu corporis & oris lineamentis posse hominis ingenium certò deprehendere; inspecto Socrate pronunciauit: illum esse hominem bardum ac stupidum, tum mulierosum, ac puerorū amoribus impurum, vinolentum, & intemperantem. Quum amici vehementer indignati minarentur homini: Socrates illos cohibuit, dicens: *Nihil mentitus est: omnino talis eram futurus, nisi me Philosophiæ gubernandum tradidissem.*

81 *Pecunia contemptus.* Quum Aristippus, Socratis discipulus; ex quæstu, quem Socraticorum primus facere instituit, præceptori misisset viginti minas: remisit illico Socrates ad illum pecuniam, dicens; *ipsius genium hoc nequaquam permittere.* Dicebat enim Socrates, sibi pecunia-

culiarem esse dæmonem, à quo prohiberetur arcano signo, si quid tentaret parum honestum. Genium autem illum opinor fuisse rationem. Atque interim ciuilitè indicauit Aristippo: sibi non probari, quòd Philosophiam doceret mercede, eoq; donum ceu sacrilegio partum reiecit. *Hinc Apuleij liber, de Deo Socratico.*

Socrates è palæstra redeuntem Euthydemum, casu factus obuius duxit ad cœnam. Illis autem inter se multa commentantibus, Xanthippe irata surrexit, multaque in maritum dixit conuicia. Quibus quum ille nihil commoueretur, tandem & mensam subuertit. Quum autem Euthydemus valde perturbatus surgens abiire cœpisset: *Quid habes?* inquit Socrates, *nonne hoc idem accidit domi tuæ, ut gallina subuolans eneterit quæ erant in mensa? Nos tamen ob id non indignabamur.*

Quum in Aristophanis comœdia, cui titulus Nebulæ, multis & acerbis conuicijs profcinderetur, & adstantium quidam diceret: *Non hac iniquo fers animo, Socrates? Non per Iouem,* inquit, *agrè fero, si in theatro, perinde ut in magno conuiuio, salibus mordeor.*

Dicere solitus est, saltatione mouenti corpus spatiosâ domo opus esse ad exercendum sese: *Exerciat qui cantu aut oratione sese exerceat, hinc vel ratio moustanti vel accumbenti quæuis locum sufficere. derata.*

Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præsertim à cibo sumpto; turbulenteriores improbat. *De Saltatione Socratis habet aliquid & Lucianus: & Xenophō in Sympos. apud quæ causas dicit Socrates. sive saltationis.*

85 Socrati, acrius obiurganti familiarem quempiam in conuiuio, Plato dixit: *Nonne satius erat hæc illi dixisse seorsum? Cui Socra-*

Salsè. Et annon tu quoque rectius fecisses, si hæc mihi seorsum dixisses? Salsissimè taxauit, hoc ipsum reprehendendo committentē, quod reprehendebat.

86 Socrates, in conuiuio videns adolescentem auidius vescentem obsonio, ac subinde panem in ius immergentem: *O conuiues, Deliciæ. Inquit, quis vestrum pane utitur pro obsonio, obsonio pro pane?* Hinc ortâ inter conuiuas disputatione; sensit iuuenis & erubuit, cœpitque moderatius obsonio vesci.

87 Rogatus, quæ esset præcipua iuuenum *Modus. Virtus? Ut, inquit, ne quid nimium sensent.* Nam calor ætatis vix sinit illos seruare modum. Huc Terētius spectauit in iuene Pāphilo.

88 *Memo- ria. Literas, quas vulgus putat repertas iuudæ memoriæ, dixit vehementer officere memoria.* Olim enim homines, si quid audissent dignum cognitu, non libris, sed animo inscribebant: hac exercitatione confirmatâ memoriâ, facilè tenebant quicquid volebant, & quod quisque sciebat, habebat in prom-

promptu. Pòst reperto literarum usu, dum libris fidunt, non perinde studuerunt animo infingere quod didicerāt. Ita factum est, ut neglecto memoriæ cultu, minùs viuida esset rerum cognitio, & pauciora quisque sciret: quando quidem tantū scimus, quantum memoriâ tenemus.

Quum iam tempus vrgeret moriendi, 89
 rogatus à Critone, *quomodo sepeliri vellet?*
Multam, inquit, ó amici, operam frustra consum-
psi. Critoni enim nostro nondum persuasi, me hinc Anima
auolaturum, neq; quicquam mei relicturum. Ve-
runtamen ó Crito, si me assequi poteris, aut sicubi talis.
nactus eris, utcumq; tibi videtur, sepelito. Sed
michi crede, nemo me vestrum quum hinc excessero
consequetur. Sensit Socrates, animum esse
 hominem: corpus nihil aliud esse, quàm animi vel organum vel domicilium. Eoque stultè facere illos, qui solliciti sunt quomodo sepeliuntur.

Idem dicere solebat, *mortē esse similem pro-* 90
fundo somno, aut diutina peregrinationi. Som-
 nus profundior adimit omnem sensum: & *Mors &*
 animus à corpore digressus, aliquando in *somnus.*
 suum domicilium rediturus est.

Item dicere solebat, *Ut omnes omnium homi-* 91
nū calamitates in unū conferrentur, moxq; singu-
lis ex eo acervo portiones aquæ distribuerentur: ita que sors
fore, ut suis quisque calamitatis recipere malis, displicet.
quàm equam è communi portionem. Hoc ad-
 uersus

uersus vulgares hominum mores, qui alienæ inuident, suam deplorant sortem.

- 92 *Didicis fidibus canere iam natu grandior inter pueros: id admirantibus velut absurdum; negavit absurdum esse, quæ quis nesciret ea discere. Nulli enim vitio vertitur, ea sibi parare, quibus opus est, si desint: nec hinc spectanda est ætas, sed egestas. Vide & Valer. Max. & Ciceronem in Catone.*

- 93 *Dicebat, bene incipere non esse pusillum, sed iuxta pusillum. Græca sic habent: ὅτι ἀρχαῖα μὴ μὴ μὴ εἶναι, παραμικρὸν δὲ. Quod Laërtij interpres ita reddidit: Bene incipere paruum non esse, sed maximum. Quanquam aliud exprimunt verba Socratis: sed sentit, ni fallor, bene incipere non esse quidem paruum, sed parui fieri: aut, rectè incipere non esse pusillum, sed iuxta pusillū. Paulatim enim incipiendū, eò quòd qui in initio præproperi sunt, seriùs perueniant ad finem: ut alludat ad Hesiodum, iubentem ut pusillum pusillo addamus. Dicti argutia est in Græcis vocibus, eaque Latinè reddi non potest.*

- 94 *Admonebat, esse dandam operam Geometriæ, donec quis possit mensurâ terram & accipere & tradere. Græca sic habent: ἰσθῶν δὲ μὴ γινώσκῃς, μέχρις ἂν τις μίτρον δούνηται γλῶ παραλαβῆται καὶ παραδῶναι. Opinor cum sensisse, moderatos agros esse parandos, quos & tibi*

commodum sit à maioribus accipere, & hæredibus tuis tradere. Nam immodicæ possessiones, vt non sine negotio, parantur; ita non absque lite perveniunt ad hæredes. Dicti argutia est in verbo γειωμίστρων: quod anceps est ad artem geometricam, & ad agrorum mensores. γειωμίστρος, *Agri mensor*, in *Glossario est*.

Cuidam molestè ferenti, quòd negligere- 95
retur, quo tempore triginta tyranni Rem-
pub. occuparant: *Num quid est*, inquit, *cuius re-
paniter?* Sentiens, non molestè ferendum, si
quis contènatur ab improbis; nec hoc no-
mine sibi quemquam oportere displicere:
sed si quid commisit, ob quod meritò & si-
bi & alijs bonis displiceat. Malis enim dis-
plicere, laudis est.

Quò in sònis quidã ipsi visus esset dicere: 96
ἤματι μὲν τετρατάτω φθίω ἰσθμῶν ἰκαιο.

Ad Phthiam venas simul ac lux tertia surget.

Aeschini dixit, *tertio die moriar*: versum Ho-
mericum pro oraculo interpretans: idque
euenit. Phthia erat patria Achillis, & amici
conati sunt persuadere Socrati, vt in Thes-
salam fugeret, quòd illic haberet bonos
amicos.

Dicebat, *viros oportere civitatis parère legi-* 97
*bis, uxores autē maritorum quibuscū vivunt mo-
ribus.* Norma coniugis vir est: quæ rectè vi-
vit, si ille publicis legibus obtemperet.

Admone-

98 Admonebat, voluptates non aliter quam Sirenas esse prætereundas ei, qui properat, ut virtutem veluti patriam conspiciat. Alludit ad Ulysem, qui cerâ obturatis auribus præternavigavit Sirenas, ut Ithacæ funnum subsilientem cerneret.

99 Quum audiret recitare Lyfidem Platonis: Deum, inquit, immortalem, quam multa de me mentitur adolescens. Siue quòd ob modestiam non agnosceret laudes, quas ipsi tribuebat Plato; siue quòd in dialogo multa de Socrate fingeret.

100 Aeschinem, qui premebatur inopiâ, solebat admonere, ut à seipso sumeret mutuum sine usuram, καὶ ἑαυτὸν ἀπέσειδάτω. Et addidit modum, sibi ipsi subtrahendo cibaria: iuxta illud, magnum vestigal parsimonia. Expeditissima ratio est augendi census, detrachere sumptibus.

101 Interrogatus de Archelao, Perdicaæ filio, qui tum fortissimus habebatur: num eum beatum iudicaret? Nescio, inquit, nunquam cum eo collo: utus sum. Subijcienti, eâdem operâ de rege Persarum dubitare potes an sit beatus? Quidnu, inquit, cum nesciam quam sit doctus, aut quam vir bonus. Socrates hominis beatitudinem veris animi bonis metiebatur. Refertur à Cicerone lib. Tuscul. quæst. 5. ex Gorgia Platonis.

ARISTIP-

ARISTIPPVS.

Arbitror conuenire, vt discipulū & ætate & autoritate primum præceptorī iungamus: quo nemo fuit inter Philosophos vel ingenij dexterioris, & ad omnem vitæ habitum accommodatiōis, vel in dictis vrbanius aut festiuus; tametsi non præstitisse videtur eam morum sancti moniam, quam in Socrate mirantur omnes.

Inter hunc & Diogenem Cynicum non-
nulla fuit æmulatio, ob diuersum vitæ institutum. Diogenes Aristippum appellabat *Libertas*
Canem regium, quòd Dionysium Siciliae tyrannum coleret. In quem vicissim Aristippus: *Si Diogenes sciret vti regibus, non vesceretur crudis oleribus.* Contra Diogenes: *Si Aristippus didicisset esse contentus crudis oleribus, non esset canis regius.*

Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis iussisset emi, cuidam detestanti luxum in Philosopho: *Et tu, inquit* *Arguè.*
Aristippus, *si obolo venalis esset, non emerces?*
Quum is respondisset, se empturū: *Et mihi, inquit, tãti sunt quinquaginta drachma.* Quod ille laxus nomine damnabat, hic detorsit ad laudem cõtemptæ pecuniæ. Siquidem qui precij magnitudine deterretur ab emendo, is uõ contemnit cibū, sed pluris facit pecuniam. At Philosopho nihilo pluris æstimabantur

bantur quinquaginta drachmæ, quàm illi obolus. Aristippus itaque obsonij cupiditate par, superior erat despectu nummorû.

3 *Lepidæ.* Quum Dionysius illi tres venustas meretrices obtulisset, admonens, vt ex his quam vellet eligeret: omnes apprehendit dicens; *Ne Paridis quidem fuisse tutum, vnâ cæteris prætulisse:* ac puellas deduxit ad aulæ vestibulû dimisitq; , non minùs in contemnendo facilis, quàm in amplectendo.

4 Strato, siue vt alij tradunt, Plato, dixit Aristippo: *Tibi vni & chlamydem & pannum ferre datum est.* Chlamys vestis est satraparum, pannus mendicorum. Id notauit Horatius quum ait:

Omnis Aristippum decuit color.

Apud Dionysium saltauit in purpura, interdum vili pallio utebatur; semper tamen decori memor.

5 Consputus à Dionysio, æquo animo tulit: ob eam cõtumeliam indignantibus; *Piscatores,* inquit, *vt gobionem capiant, aquâ mariorâ se patiuntur aspergi;* ego, *vt balenam capiam, non patiar me aspergi saliuâ?* Balænæ vocabulo regem signans, quem suâ patientiâ conabatur ad Philosophiæ studium allicere. Plurimum autem vtilitatis ex principum sapientia nascitur.

6 Rogatus, quid fructus cepisset ex Philosophiæ studio: *Quod cû quibuslibet,* inquit, *liberè*

liberè loqui possim. Nec enim metuebat potē- *Libert. 201*
tes, nec fastidiebat humiles. Quoniam ani-
mum habebat spe pariter ac metu liberum:
nemini seruebat, neque cuiquam assenta-
batur præter animi sententiam.

Quum quidam illi probro darent, quòd *7*
splendidè exquisitèq; viueret Philosophus.
Id, inquit, si vitium esset, in celebritatibus decorū *Agritè.*
nequaquam fieres. In his enim & magnificè ve-
stiti, & lautissimo ciborum apparatu solent
vi. Porrò quum dii sint insensibilijs, non
placarentur, sed irritarentur huiusmodi mag-
nificentiâ, si ea cū vitio esset coniuncta. Sic
ille quidem elusit conuicium; non ostendit
quid esset optimum.

Percontanti Dionysio; quid eximium ha- *8*
berent Philosophi præ cæteris hominibus?
Vi, inquit, etiam si omnes leges aboleantur, tamē *Philosofia sine*
æquabiliter viaturi simus. Vulgus legum præ- *etna.*
scriptis arcetur à peccâdo; Philosophus ra-
tionem habet pro legibus: non ideo quòd
rectum est faciens quia lex iussit, nec à sce-
lere temperas quia lex vetuit; sed quia no-
uit illud per se rectū esse, hoc per se turpe.

Vterq; Dionysium coluit, Aristippus & *8*
Plato: sed Aristippus à delicijs auertis quū *Lepid.*
adessent non abstinerebant; Plato etiam inter-
regalem luxum frugalitatē seruare niteba-
tur. Itaq; cū reprehenderet Aristippū, quòd
ad cō lauticijs indulgere: rogauit, quid senti-

ret de Dionysio, num vir bonus videretur? quum respōdisset, videri bonum. *Atqui ille, inquit, me multo vixit lautius.* Proinde nihil vetat eūdem & lautè viuere & bene viuere.

10 *Philosophia necessaria.* Percōtanti Dionysio, quī fieret, vt Philosophi diuitū limina tererēt, nō contrā? *Quoniam, inquit, Philosophi nōrunt quibus egeant, illi nesciunt.* Philosophi sciunt, absq; pecunia viui nō posse: itaq; petūt eos, qui qd̄ opus est dare possunt. Quòd si diuites æquè intelligerent se egere scientiā, multo magis tererēt Philosophorū limina. Miserior enim est egestas animi quàm corporis: atq; hōc miserius egeni sunt diuites, quòd nō intelligant, quàm preciosā quamque necessariā re careant.

11 *Philosophia fructus.* Rogatus, quo differrent docti ab indoctis? *Quo, inquit, equi domiti ab indomitis.* Quē admodum equus indomitus ad omnem vsus incommodus est, ob inscitiam ac ferociam: ita qui rapitur affectibus, quos sola domat Philosophia, ad omnē vitæ consuetudinem inutilis est.

12 *Venus moderata.* Quum aliquando adiret scortum, sensit quendam ex adolescentulis qui aderāt erubescere, quasi turpe esset Philosophum ingredi fornicem. Ad hūc versus, *Huc, inquit, ingredi turpe non est, adolescens, sed egredi nō posse turpe.* Sensit, ignoscendū si quis moderatè vtatur licitā venere: non ignoscendum, si quis

quis addictus voluptati seruiat. Hoc dictū illo seculo probari poterat, quo nulla lex vetabat cum scorto congregari: nunc præter argutiam nihil habet laudabile.

Cuidam, qui proposuerat ænigma, vehementer instanti ut solueret: *Quid, o stolide, inquit, vis solutum, quod nobis etiam ligatum exhibet negociū?* Lusit ex ambiguo. Soluitur enim quæstio, & soluitur homo aut bellua vincita. Stultum autem sit, furiosum hominem aut noxiam bestiam soluere, magis nocituram.

Dicebat, *sapius esse fieri mendicum, quam indoctum*: quod ille tantū pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilominus homo est, cui deest pecunia: at homo nō est, cui deest eruditio. Et cui deest pecunia, petit ab obvijs: cui sapientia, nullum sollicitat ut accipiat.

Quum à quodam cōuicijs incessetur, tacitus abiit: at quum maledicus insequeretur abeuntem, dicens, *cur fugis? Quonia, inquit, tibi quidem potestas est malè loquendi, mihi verò non audiendi.* Salsissimè notauit hominis impudentiam, qui quum sibi ius sumeret malè loquendi; nō saltem hoc iuris cōcederet alteri, ut subduceret sese, desineretque malè audire. Nam vox hæc, *cur fugis?* erat velut exoptulantis de iniuria.

Quidam, multa destomachans in Philosophos, etiam hoc adiecit, quod conspiceret illos semper obsidere fores diuitū. Cui

Philosophia medicina animorum. Aristippus: *Et Medici, inquit, ægrotantium de- mos frequentant; nemo tamen ægrotus esse mallet quam medicus. Scitè retorsit in diuersum cõ- vicium. Philosophi prædicant felicitatem, quam vni sapienti vindicant; & tamen assiduè versantur apud diuites, aliquid venâtes ab illis: vnde colligebat; diuites esse beati- ores quàm Philosophos. Sed ille interpretatus est, Philosophos ideo potissimū colere di- uites, quòd ob luxū ac delicias cæteris mor- talibus & stultiores & corruptiores, magis egerent præceptis sapientiæ: Philosophus autem animorum malè habentium medi- cus est. Porrò beatius est, esse medicum, quam ægrotum.*

17 Quum aliquando Corinthum nauigâ- set, & orta tempestas naufragium minare- tur; expalluit Aristippus. Id animaduertens è vectoribus Crassus quispiam militaris ac Philosophorum osor, sed atâ tēpestate cœ- pit insultare: *Cur, inquit, vos Philosophi, qui prædicatis mortem nō esse formidandam, expalle- scitis in discrimine; nos indocti nō timemus? Quo- niam, inquit Aristippus, non de pari anima tibi mihi quæ cura ac metus est.* A. Gellius hoc ad- dit: *Ego timeo animæ Aristippi; tu non times ani- mæ nebulonis: quod tamen amarulentiùs di- ctum est, quàm vt Aristippo conueniat; cuius urbanitas non tantum habet nigri sa- lis. Rebus vilissimis minimè timemus, vnde pro-*

Mortis metus.

prouerbum : Hydria in foribus. Hinc Iulius Aristippus, illum non expalluisse, nō quòd esset fortior ; sed quòd quum esset homo nihili, haberetque animum omni virtute vacuum, minimum erat detrimenti si perisset. Vir eruditus ac sapientiā præditus non perit, nisi graui Reipublicæ dispendio.

Cuidam iactanti se, quòd esset πολυμαθής, ¹⁸ hoc est, multiplicis eruditionis, quasi nihil non didicisset: *Quemadmodum, inquit, non hi ^{Varia} qui plurimum edunt excernuntque, melius ualent his qui sumunt quantum opus est: ita non qui plurima, sed qui uilia legerunt, studiosi & eruditi sunt habendi.* Grauius taxauit eos, qui tumultuariā immodicāque lectione semet ingurgitant, nec ea quæ legunt trajiciunt in animū, sed tantūm reponunt in memoria: quare nec doctiores euadunt, nec meliores.

Orator quidam Aristippum reum defendit in iudicio, uicitque litem. Is quum, uelut artem suam præferens Philosophiæ, diceret; *quid tibi profuit Socrates, Aristippe? Hoc, inquit, quòd oratio, quam pro me dixisti, uera fuit.* ^{Philosophia oratoria præstantior.} Defenderat ut virum bonum & innocentem. Ut autem talis esset, qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præstiterat, à quo Philosophiam didicit. Orator non hoc efficit, ut quis sit vir bonus, sed ut talis uideatur iudicibus, etiā si nō sit. Præstantius igitur

est, q̄ præstat Philosophus q̄ quod Orator.

20 *Modus.* Aretam filium salubribus præceptis instituebat, consuefaciens, vt vbiq; quod immodicum esset, cōtemneret: quòd mediocritas in omni re sit optima, & in fœmina maximæ virtutis sit, temperare cupiditatib.

21 *Eruditio utilis.* Cuidam percontanti, quâ re esset melior euasurus filius, si eū curaret literis erudendum? *Vt nihil aliud,* inquit, *certè in theatron non sedēbis lapis super lapidem.* Amphitheatra gradus habebāt marmoreos, in quibus sedens populus spectabat. Lapidem autem vulgò dicebāt hominem indoctum & elinguem.

22 *Institutio recta.* Quidam cum Artstippo agebat, vt filiū suum susciperet erudendum: sed cū Philosophus pro mercede peteret quingentas drachmas; alter deterritus magnitudine precij, *minoris,* inquit, *emerem mancipium.* *At hic,* inquit, *habebis duo.* Sensit, eādē pecuniā illum sibi paraturum, & Philosophum vtilem, & filium obsequentem. Lepidè taxauit vulgi iudicium, qui nusquam parior est, quàm in rectè instituendis liberis, plusq̄ue sumptus impendit curandis equis, quàm filijs.

23 *Diuitiarū vsus.* Reprehensus, quòd pecunias acciperet ab amicis, ait: *se non ideo accipere vt vteretur ipsi, sed vt illi discerent, ad quas res vtendū sit pecunijs.* Vulgus enim diuitum, aut in equos, aut in operosas estructuras, aut in luxum perdit pecu-

pecuniam, cùm ea bonis viris si egeant sit erogand. Quin & aliter intelligas licebit. Aristippus, non nisi ad vitæ necessaria pecunijs utebatur, ideoq; à diuitibus accipiebat, vt eis demonstraret bene vtendi rationem: id non poterat, nisi illi materiam subministrasset.

Cuidam exprobranti, quòd in propria ²⁴ causa oratore conductio fuisset vsus: Nil Philosophum, inquit: & cenam apparatusurus, coquum ^{Philus} o-conduco. Alter videri volebat, ob hoc oratore rem præstantiorem Philosopho, quòd eius præstantiorem operam conduceret: ille retorsit in diuersum, inuens inferiorem esse qui conduceretur. Oratoris enim munus inferius est, quàm vt Philosopho conueniat.

Iussus est aliquando è sua Philosophia ²⁵ non nihil dicere: quumq; detrectantem videret Dionysius; Ridiculum, inquit, siquidem me vt de Philosophia loquar rogas, & quando oporteat loqui ipse me doces. Scensit, hoc ipsum esse Philosophi, scire quando loquendum sit, quando tacendum: at qui petit, vt audiat aliquid ex Philosophia, declarat se Philosophiam à Philosopho velle discere: rursus qui cogit ad loquendum, is videtur ipso Philosopho doctior, vt qui melius nôrit loquendi tempus, quàm Philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum indignatus rex, iussit illum in conuiuio infirmum ^{om-}

Locum ornatus homo. nium accumbere: hîc Aristippus nihil of-
fensus, Hunc, inquit, locum, o rex, illustrare
vis ac honorificum reduere. Significans, non
locum reddere hominem viliores; sed ex
dignitate hominis honorem addi loco.

26 Quendam, sibi vehementer placentem
de natandi peritia, non tulit Aristippus: Et
non te pudet, inquit, tam insolenter his de rebus
iactare te, quæ Delphinum sunt propria? Lepi-
dius erat si dixisset, Ranarum. Decet homi-
nem gloriari super his, quæ sunt hominis
propria. Nihil autem magis conuenit ho-
mini, quàm ratione pollere. Nullus tam
peritus natator est, quin hic à Delphinis
superetur.

Proditio utilis. 27 Percontanti, quâ re differret sapiens ab
indocto? Mitte, inquit, ambos nudos ad homi-
nes ignotos, & videbis. Significauit, sapientē
secum in pectore circumferre, quo se com-
mendet quibuslibet. Proinde, si doctum &
indoctū pariter nudos mitas in regionem
peregrinam, vbi ambo sint æquè ignoti,
sapiens proferens opes suas, protinus &
rem & amicos inueniet; nudus alter pro in-
fano ridebitur, & fame periclitabitur.

1 Ebbacis. 28. 28 Iactanti cuidam, quod multum biberet,
nec inebriaretur: Quid, inquit, magni nar-
ras, quum idem faciat mulier?

29 Quidam Aristippo vitio dabat, quod eū
meretrice haberet consuetudinem. Hunc
Socra-

Socraticâ Isagoge sic confutavit: *Age, dic mihi, num referre putas, utrum quis accipiat donum, quam multi inhabitant, aut quam nemo? Quum negasset referre: Quid? inquit, refert ne utrum veharis naui quæ e multos vexerit, an quæ nullos? Quum negasset & hoc: Quid igitur interest, inquit, utrum consuetudinem habeas cum muliere, quæ mulieris sui fecerit copiam, an quæ nulli? Et hoc dictum, ut festiuum probari potest apud illos, apud quos simplex stuprum non habetur pro crimine.*

Reprehensus à quodam, quod Socratis 30
discipulus, contra Socratis morem pecuniam acciperet: *Merito, inquit, hoc fac: o: nam necessarium Socrati plurimi diuites amici mittebant triticum riorum, & vinum, è quibus pauca in usus necessarios referuans remittebat reliquum. Nimirum habebas ille dispensatores Atheniensium primores; ego verò Eustychidem seruum meum emptitium. Significabat, se nihilo minùs contemnere pecuniam quàm Socratem; sed illi fuisse maiores amicos. Hoc colore se possent & hodie quidam excusare, profitentes summum pecuniæ contemptum, quum apud amicos habeant depositam pecuniam, quod olim habebant benignos peni curatores; nunc esurituros fatis, si nihil sit alibi repositum nummorum.*

Habuisse dicitur consuetudinem cū Lai- 31
de, nobili scorto. Quo nomine quum vul-

gò malè audiret, cuidam obijcanti, quòd Philosophus haberetur à Laide : Imò Laüs. Inquit, *habetur à me, non ego à Laide.* Significans, non esse turpe vti concessâ voluptate; sed ei seruire deditumque esse, in turpibus habendum. *Gracè melius, teste Cicerone, lib. 9. Epist. ult. έχω λαίδα, ἐν έχομαι λαίδη.*

32 *Lauticia* Rursum obijcanti, quòd cibus lautioribus vteretur: hac ratione occlusit os: *Τη,* inquit, *hos cibos triobolo non emerēs?* cumque is, qui volebat lauticiarum videri contemptor, annuisset: *Ergo,* inquit, *non tam ego voracitati studeo, quam tu avaritiā.* Siquidem vrsurus erat & ille lauticijs, si gratis aut minimo contigissent. Sic nationes quædā Germanis obijciunt bibacitatem, Anglis edacitatē: cūm ipsis nihil sit voracius, si quando gratis datur indulgere gulæ.

33 *Liberè.* Diomyſij quæstor, nomine Simus, natione Phryx, ostendit Aristippo suas ædes vndiquaq; splendidas, etiam pavimento preciosis tessellis conftrato: omnibus circumspectis Aristippus *sputum oris reiecit in barbam Simi:* & ob id indignanti, hoc colore se excusavit; quòd in tota domo nihil videret ad excipiendum oris recrementum opportunius. Innuens, in tota domo nihil esse fœdus aut immundius Barbari facie, cūm eam hominis partem oportuerit esse mundissimam. **Quamquam hoc dictum magis quadrat in Cyni-**

Cynicum aliquem, quàm in Aristippum, utcumque illi ascribitur.

Delectatus aliquando insigni unguento: 34
*Malè sit, inquit, malis cinædis, qui rem iam bel-
 lam infamarunt.* Sentiens, multa per se bo-
 na reijci culpâ utentium malè.

Interrogatus, quomodo Socrates obiit- 35
 set diem? *Ut ego, inquit, optarum.* Significâs,
 talem mortem quavis vitâ optabiliorem;
 nec potuit breuiùs felicem obitum descri-
 bere. Dicti tamen argutia in hoc est, quòd
 Philosophus aliud responderit, quàm ex-
 spectabat percõtator. Ille quærebat de ge-
 nere mortis; morbo perisset, gladio, vene-
 no, an præcipitio? ille putans id nihil refer-
 re, respondit, illum feliciter esse mortuum.

Sophista Polyænus, ingressus ædes Ari- 36
 stippi, quum videret illic mulieres pulchrè
 ornatas, ac magnificè instructum conui-
 uium; cœpit reprehendere tantum in Phi-
 losopho luxû. Aristippus, dissimulatâ ob-
 iurgatione, aliquanto pòst, *Potes ne, inquit, Argus?*
hodie nobiscum esse? Cum ille non recusâ-
 set; *Quid igitur, inquit, incusas?* Videris enim
 non lautio rem mensam reprehendere, sed
 impendium. Nam si conuiuium ob hoc ip-
 sum displicuisset quòd esset lautius, recu-
 sâset esse conuiua. Porro probare quidem
 apparatus, sed offendi sumptu, non fru-
 galis, sed auari hominis esse videtur.

Vix

37 *Philosophia su-
diam.* Vix credibile est, quod de illo refert Bion :
quum famulus, in itinere gestas pecuniam,
onere premeretur; *Abijce*, inquit, *quod ni-
mium est, & fer quod potes.*

38 *Ingenio-
se.* Quodam tempore navigans, ut intellexit na-
uim esse piraticam, deprompsit aurum ac numera-
re cepit; moxque abiecit in mare, & grauiiter in-
gemuit, fingens sibi imprudenti & iniurto excidisse.
Hoc ingenio vitæ suæ consuluit, ad em-
ptâ piratis occidendi vincendiue materiâ.
Sunt qui narrent illum & hæc dixisse : *Sa-
tius est, ut hæc per Aristippum, quam propter
hæc pereat Aristippus.*

39 *Liberè.* Percontanti Dionysio, cur Aristippus ve-
nisset in Siciliam relicto Socrate? *Ut*, inquit,
quæ habeo impartiam, quæ non habeo accipiam.
Sunt qui narrent illū sic respondisse : *Quis
egerem sapientiâ, adij Socratem : nunc quoniam
egeo pecuniâ, ad te veni.*

40 *Argentè.* Aristippus Platoni obiurganti, quod mul-
tos pisces emisset, respondit : *se illos emisse
obolo.* Quumque Plato dixisset, tanti & ipse
empturus eram : *Vide*, inquit, *igitur, o Plato,
me non esse obsoniorum avidum, sed te pecunie a-
mantem.* Similia quædam antè commemo-
rata sunt.

41 Idem Aeginæ in Neptunalibus consue-
tudinem habuit cum Phryne : quumque illi
quispiam obiecisset, quod tantum pecu-
niæ impenderet mulieri, quæ Diogenem
Cyni-

Cynicum gratis admitteret: Ego, inquit, *il-* *Candidè.*
li multa suspedito, ut ipse eâ fruatur, non ne quis a-
lius. Traditum est hoc de Phryne, quòd,
 quum esset formosissima; quibuslibet ta-
 men sui copiam facere soleat, nullo dele-
 ctu personarum, seu diuites essent, seu pau-
 peres, in neminem fastidiosa. Itaq; turbam
 amatorum habuit. Huc respexit Horatius:

--- *Me libertina, nec vno*

Contenta, Phryne maceras.

Aristippum cum Phryne consuetudinem *42*
 habentem sic obiurgavit Diogenes: *Cum*
publica, inquit, muliere tibi res est, Aristippe:
aut igitur canem agas quæ admodum ego, aut de-
fnas. Hunc inductione sic repulit Aristip-
 pus: *Num absurdum tibi videtur, Diogenes, in-* *Candidè.*
habitare domum, in qua prius habitaverunt alij?
 Quum negasset ille: *Quid? inquit, num ve-*
hinaui, quæ multos antea vexerit? Quum hoc
 quoque negasset absurdum esse: *Cur igitur,*
inquit, absurdum putas congruere cum muliere,
quæ plures sunt vti? Hoc antè commemora-
 tum est, nisi quòd Athenæus hunc in mo-
 dum retulit.

Quum prædium amœnissimum perdi- *43*
 disset: cuidam deplorati tam miserabilem *Relictis*
 illius casum; *Quid? inquit, an vesis tibi vi-* *ganden-*
cum esse prædium, mihi verò tres agros superes- *dum.*
se? Quum annuisset alter: *Quin igitur tuam*
potius vicem deploramus? Sentiens, insipien-
 tis

- 37 *Philosophia studium.* Vix credibile est, quod de illo refert Bion : quum famulus, in itinere gestas pecuniam, onere premeretur; *Abijce*, inquit, quod nimium est, & fer quod potes.
- 38 *Ingeniose.* Quodam tempore nauigans, ut intellexit nauim esse piraticam, deprompsit aurum ac numerare cepit; moxque abiicit in mare, & grauiter ingemuit, fingens sibi imprudenti & inuito excidisse. Hoc ingenio vitæ suæ consuluit, ademptâ piratis occidendi vincendiue materiâ. Sunt qui narrent illum & hæc dixisse : *Satius est, ut hæc per Aristippum, quam propter hæc pereat Aristippus.*
- 39 *Liberè.* Percontanti Dionysio, cur Aristippus venisset in Siciliam relicto Socrate? *Ut*, inquit, *quæ habeo impartiam, quæ non habeo accipiam.* Sunt qui narrent illū sic respondisse : *Quis egerem sapientiâ, adij Socratem : nunc quoniam egeo pecuniâ, ad te veni.*
- 40 *Argentè.* Aristippus Platoni obiurganti, quod multos pisces emisset, respondit : *se illos emisse obolo.* Quumq; Plato dixisset, tanti & ipse empturus eram : *Vide*, inquit, *igitur, o Plato, me non esse obsoniorum auidum, sed te pecunie amantiem.* Similia quædam antè commemorata sunt.
- 41 Idem Aeginæ in Neptunalibus consuetudinem habuit cum Phryne : quumq; illi quispiam obiecisset, quod tantum pecuniæ impenderet mulieri, quæ Diogenem Cyni-

Cynicum gratis admitteret: Ego, inquit, *il- Candidè.*
li multa suppedito, ut ipse ea fruatur, non ne quis a-
lius. Traditum est hoc de Phryne, quòd,
 quum esset formosissima; quibuslibet ta-
 men sui copiam facere soleat; nullo dele-
 ctu personarum, seu diuites essent, seu pau-
 peres, in neminem fastidiosa. Itaq; turbam:
 amatorum habuit. Huc respexit Horatius:

--- *Me libertina, nec vno*

Contenta, Phryne macerat.

Aristippum cum Phryne consuetudinem *42:*
 habentem sic obiurgavit Diogenes: *Cum*
publica, inquit, muliere tibi res est, Aristippe:
aut igitur canem agas quæ admodum ego, aut de-
finas. Hunc inductione sic repulit Aristip-
 pus: *Num absurdum tibi videtur, Diogenes, in- Candidè.*
habitare domum, in qua prius habitaverunt alij?
 Quum negasset ille: *Quid?* inquit, *num ve-*
hi navi, qua multos antea vexerit? Quum hoc
 quoque negasset absurdum esse: *Cur igitur,*
inquit, absurdum putas congregi cum muliere,
qua plures sunt vti? Hoc autè commemora-
 tum est, nisi quòd Athenæus hunc in mo-
 dum retulit.

Quum prædium amœnissimum perdi- *43*
 disse: cuidam deplorati tam miserabilem *Relictis*
 illius casum; *Quid?* inquit, *an nescis tibi uni- gauden-*
cum esse prædium, mihi verò tres agros superes- dum.
se? Quum annuisset alter: *Quin igitur tuam*
potius vicem deploramus? Sentiens, insipien-
 tis

tis esse, dolere amissis potiùs, quàm gaudere relictis.

44 *Lepidè.* Cuidam interroganti, num tu es ubiq; ?
ridens, *Naulum*, inquit, *non perdo, si sim ubiq;*.
Elusit Aristippus sophisticā quæstionem,
an idem corpus possit esse diuersis locis ?
dum respondit, non esse periculum, ne perdat
naulum. Perdit enim naulum, qui dato
precio non peruehitur eò quò vult. Potest
& sic accipi: Ergo naulum perdidit.

45 *Moderatè.* Confutatus in disputatione à quodam
homine audaci, sed eodem furioso ac stolido:
quum illum videret gestientem inflatūq;
victoriā, *Ego quidem*, inquit, *redargutus abeo, sed suaviùs dormitur te qui redarguisti.*

46 Helicon Cyzicenus, vnus ex Platonis æqualibus, solis defectum prædixerat: qui
posteaquā accidit quemadmodū ille prædixerat,
à Dionysio argenti talento donatus est. Tum
Aristippus ad reliquos Philosophos; *Et ego rem miram habeo quam possim prædicere:*
Orantibus vt proferret: *Prædico*, inquit,
brevi inter Platonem ac Dionysium futuram simultatem.
Senserat enim regem animum suum iam dudum dissimulare.

47 *Amicus deligendus.* Illud cum primis damnabat in hominum moribus,
quòd in auctioribus vasa diligenter inspicerent, priusquam emerēt; vitam eorum non inspicerent, quos sibi in amicitiam adungerent.
At maior vtilitas est à fide amicis, quàm à vasis,

vasis, & plus damni est nisi deligas.

Quum Dionysius in conuiuio iussisset, vt 48
singuli in veste purpurea saltarent: (purpu-
ra verò tum regum erat gestamen, nunc su-
toribus etiam communis:) id Plato facere
recusauit, his trimentris è fabula quapiam:

Ὅν ἂν δὴ αἰμίλω θήλω ἰνδύαι πολλῷ,

Ἄρρω περιφουῖς, καὶ γῆρας ἴβ' ἄρρω. Id est:

Mulieri ego haudquaquam indui queam stolam,

Vir natus ipse, & ex virili germine.

Aristippus verò non recusauit; sed indutus
purpurâ saltaturus, hos versus recitauit ex
tempore:

καὶ γὰρ ἐν βαρχύμασι

Ὅ νῦς ἰ σῶφρων ἰ διαφθέρσις τας. Id est:

Comiser.

Nam in Liberi patris sacris

Mens, qua pudica est, nesciet corrumpier.

Dum aliquando Dionysium interpella- 49
ret pro amico, nec ille preces admitteret;
prostratus cœpit amplecti pedes regis, &
impetrauit. Id factum quum quidam velut
abiectius, quàm vt Philosophum deceret,
reprehenderent: Non ego, inquit, sum in cul-
pa, sed Dionysius, qui aures habet in pedibus. In-
genium iuxtâ promptū, & ad faciendum,
& ad excusandum quidlibet.

Preces
abiecta.

In Asia comprehensus est ab Artapher- 50
ne satrapa. Id temporis quum quidam Animus
eum interrogaret, num & illic haberet metu li-
solitam animi fiduciam? Inapte, inquit, ber.
quasi

quasi unquam fuerim fidentiori animo quam nunc, alloquutus Arias, hernem. Nimirum hoc illi præstabat Philosophia, ne quem hominem metueret, sed cum omnibus liberè ageret.

51. *Philosophia regina.* *Eos, qui liberalibus imbussi disciplinis Philosophiam negligens, dicebat esse similes proci Peneloris: quod hi cum Melanthone & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia potius se habituros sperauerint, quam dominæ nuptias. Sensit, liberales disciplinas esse velut pedes quas Philosophiæ moralis, quæ cum primis sit adhibenda, & cuius gratiâ reliqua discuntur omnia. Simile quiddam dixisse fertur & Aristo de Ulyssæ: qui quum descendisset ad inferos, ait illum cum omnibus ferè manibus fuisse colloquutum, quum ipsam reginam ne videre quidem potuerit.*

Optima primam. Percontanti, quæ potissimum adolecentibus essent discenda? *Quæ viris, inquit, & suis futura sunt.* Hoc dictum & alijs ascribitur. Optima statim discenda sunt, nec rudis ætas, quæ maximè docilis est, superuacaneis est occupanda.

53. *Philosophus diues.* Posteaquam Aristippus magnam pecuniarum vim sibi comparasset, & admiratus Socrates diceret: *Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca?* Non enim minùs admirandum arbitrabatur, quòd Socrates, tantus Philosophus, & qui tantos haberet amicos, pauper esset, quàm quòd ipse diues. *Scotto*

Scorto cuidam, dicenti, sum ex te graui- 54
da, Aristippe: *Istuc, inquit, nihilo magis scire Lepidè.*
possis, quàm per densissimas spinas ambulans di-
cere, hac me spina pupugit.

Incusante quodam, quòd filium sic ab- 55
ijceret negligeretque, quasi ex ipso natus
non esset: *An non, inquit, & pituitam & pe-*
diculos è nobis natos, velut inuiles, procul à no-
bis abijcimus? Sensit, eos non habendos pro
filijs, qui nihil haberent alioqui, quo se pa-
rètum affectui commendent, nisi quòd ab
ipsis progeniti sint. Ita senex in comœdia:
Tantisper te volo meum, dum id quod te dignum
est facis.

Quum Aristippus à Dionysio pecuniâ 56
donatus esset, Plato libris: atque ob id à
quodam carperetur, quasi ad rem attentior
esset quàm Plato: *Quid refert? inquit, mhi*
pecunijs erat opus, Platonì libris. Sentiens neu-
trum accusandum.

Interrogatus, quam ob causam sic ipsum 57
argueret Dionysius? *Ob eandem, inquit, ob*
quam ceteri. Significans, Philosophi liberta-
tem omnib⁹ esse molestam; non igitur mi-
randum si regi: simul illud innuens, regis
iudicium nihil à vulgari differre, quòd for-
tuna non addat sapientiam.

Quodam petijt talentum à Dionysio: 58
quumque rex redarguendi nactus occasio-
nem, diceret; *Nónne tu predicabas, Philoso-*

Liberi
degene-
res.

Auxi-
tia non
pecuniæ
tantum
est.

Veritas
odiosa.

Philosophum non egero? Da, inquit, & postea de hoc philosophus nihil disputabimus. Quum accepisset pecuniam; eius egeret. An non, inquit, rectè dixi, Philosophum non egero? Non egeret, qui, quum opus est, habet unde accipiat.

59 Dionysio, recitanti versiculum ex Sophoclis tragœdia:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἰμπορδύσται,

Κείνου γὰρ δὲλῶ, καὶ ἰλδύβειρ μὲν. Id est:

Quisquis tyrannus ad te tra sese contulit,

Fit servus illi, liber etsi venerit. (spōdit,

Aristipp⁹ correcto posteriore versiculo re-

οὐκ ἔστι δὲλῶ, καὶ ἰλδύβειρ μὲν. Id est:

Haud servus est, s. liber illic venerit.

Libertas vera. Significans, non esse verè liberum, nisi cuius animum spe metuq; liberavit Philosophia. Neque enim verè liber est, quisquis ingenuus natus est. Quidam hoc dictum ascribunt Platoni.

60 Quum inter Aristippum & Aeschinem incidisset similtas: quidam autem diceret; *ubi nunc illa vestra amicitia? Dormit, inquit, sed eam excitabo.* Itaq; similtatem Aristippus commodâ liberaq; appellatione facile sustulit. Ne silentio malum, ut solet, inrudescret, vltro adijt Aeschinem: *Non, inquit, quam primùm red bimus in gratiam, ac nugari desinemus? an potius expectabimus, ut scurris inter pocula de nobis loquendi materiam præbeamus? Cui quum Aeschines respondisset; se in-*
benti

Reconciliatio.

benti animo rediturum in gratiam. Memento igitur, inquit Aristippus, quid cum essem nauis maior, prior ad te venerim. Tum Aelchines: *Ne tu profectò vir me longè melior es. Siquide à me similitatis, abs te sarcinæ gratiæ sum mutus.* Hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia.

Quodam tempore cum ciuibus aliquot ⁶¹ suis nauigans, naufragio eiectus est. Quin *Vera bona* in littore vidisset figuras mathematicas in *ana* arena depictas: *Salua*, inquit, *res est amici mi.* *hominum vestigia conspicio.* Et ingressus ciuitatē proximā, inuestigauit qui nam essent illic disciplinarū studiosi? Cum his ubi congressus est, summā cum humanitate tractarunt nō ipsum modò, verùm & comites illius; atq; etiam viaticū ad reditū subministrarūt. Tandem quū hi, qui cum Aristippo venerant, pararent reditū in patriam, rogarentq; illū, ecquid vellet suis ciuib⁹ renunciari? *Vt*, inquit, *studeant sibi huiusmodi parare opes, quæ naufragio non pereunt, sed simul cum possidente enatant.* Refert idem Vitruuius de architect. lib. 6. addens, Aristippum tunc venisse Rhodum.

Quum Socrates taxaret vnguentis delibut⁹ ⁶² butos, & Charondas (siue, vt alijs placet, Phædon) percontaretur, quis esset ille vnguentis delibutus? Ego, inquit, *infelix, & me Liberè.* *infelicio* Persarum rex. *At vide*, inquit, *vsquemadmodum hac parte nullo ceteror: anima-*

lium est superior, ita nec hominum villo præstantior! Sensit, externis bonis hominem nihilo fieri meliorem: & equus samucino oblitus idem oleret quod rex; & mēdicus vnguento simili delibutus, non minùs bene olet quàm summus pontifex.

DI O G E N E S C Y N I C V S.

Non inconcinnus (vt arbitrator) ordo videtur, si post facetam Socratis sanctimoniam, post hilarem Aristippi libertatem, Diogenem Sinopensem cōmemoremus: qui dictorum omnijugi gratiâ longè superavit cæteros: quanquam omnes hos tres, diuersis quidem virtutibus, ex æquo tamē suscipiendos iudico; vt, licet dissimillimi fuerint, æquales tamen fuisse dicas.

1 *Studium* Primùm Athenas profectus, ad Antisthe-
sapientæ nem se contulit, à quo sæpe repulsus (nulum enim discipulum recipiebat Antisthenes) non destitit tamē hærere: adeò vt quū aliquādo baculum intentaret Antisthenes, vltro baculo caput subiecerit, dicens: *Cæde si vis; at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid dixeris.* Insigne exemplum adamatæ sapientæ.

2 *Libertas.* Quum murem fortè conspiceret in Megarico discurrentem, qui neque cauū quæreret, neq; turbis terreretur, neque cibum appeteret: *Bellum*, inquit, *libertatis exemplū*: moxq; contemptis omniib⁹ cœpit in dolio habitare. *Demi-*

Demirantibus, quòd nullas haberet ædi- 3
 culas ubi cibum capere posset; ostendit Io- *Facetè.*
 uis porticum, aitq; : *Athenienses ipsi magnifi-*
cam exstruxisse aulam ubi vesceretur. Quod pu-
 blicum erat, sibi quoq; paratum interpre-
 tabatur. Neq; potuit optare cœnationem
 splendidiorē.

Euclidis scholam, quòd arguta quidem; 4
 sed ad rectè viuendum inutilia docere vi- *Artes sua*
 deretur; *χολίω*, id est, *bilem ac molestiam* *peruaca-*
 appellabat : cùm schola Græcis sonet o- *nea.*
 cium. Et Platonis *διατριβή*, id est, exercita-
 tionem, *κατατριβή*, id est, *constrictionem* voce
 deprauatâ vocabat : quòd à communi vita
 semotus disputationib⁹ insensceret; cùm
 Diogenes in publico viuens mallet Philo-
 sophicè viuere, quàm disputare.

Dionysiaca certamina, quæ Athenis in 5
 honorem Bacchi magnis impendijs pom- *Pompa:*
 paq; celebrabantur; appellabat *magna stul-* *inepta.*
torum miracula : quòd in his nihil non ridi-
 culum ageretur.

Oratores, qui summo in precio habebā- 6
 tur Athenis, dicebat *turbæ ministros* : quòd *Oratores.*
 ad gratiam loqui cogentur, ac seruiliter
 adulari stolidæ multitudini. Coronas au-
 tem dicebat esse *gloriæ pustulas*, *ἰφαιθήματα* :
 qualia nonnullis progerminant in nato
 vultuque ex bile.

Quoties considerabat in hominum vita 7

Hominis ingenium. ciuitatum gubernatores, Medicos ac Philosophos; dicebat nullum animal homine sapientius. Idem contemplans somniorum interpretes, cōiectores, diuinos, & huius generis ceteros, aut qui gloriæ diuitijsq; seruirent, ait sibi nihil homine videri stultius. Indicans, hominis ingenium ad res optimas accommodatum, si exerceatur; sin ad vitia degeneret, longè esse infra mutas pecudes.

8 *Ratio.* λόγον ἢ βροχον. id est, sermonem, quàm laqueum. Qui desponderunt animum, ad laqueum cōfugiunt; cum ad consolatorium sermonem potius sit confugiendum. Nam animo ægrotanti medicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus. si λόγον accipias pro ratione.

9 *Philosophus autenticus.* Quum in opiparo conuiuio videret Platonem, nihil attingentem lauticiarum, sed oleis duntaxat vescentem: Quid accidit, inquit, vir sapientissime, ut, quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic à parais abstineas? Ad hæc Plato: At Herclè, Diogenes, et in Sicilia huiusmodi ferè cibo consentus eram. Quid igitur, inquit Diogenes, necesse erat Syracusas navigare? An tum Attica non ferebat eleas? Hoc dictum quidam ascribunt Aristippo.

10 Diogenes aliquando Platoni occurrit caricas edens, eiq; offerens dixit: Licet partici-
pans

perem esse. Quum acceptas edisset; *Participem Concessis*
 esse dixi, inquit, non demorare: *μεταχῆμι ἀπορ, & ἀβουί.*

καταφαγῆν. Hic locus ad rem seriam potest
 accommodari, videlicet in eos, qui princi-
 pis, præceptoris, aut parentū permissu ab-
 utuntur ad inconcessa. Veluti si quis ad-
 monitus, non esse inutile degustare diale-
 cticam, totam vitam ei impendat studio.
Di Etum ita refertur à Laërtio, ut dubites vter al-
teri obtulerit caricæ.

Plato frugalis quidem erat, sed tamen a- 11

mans mundiciei: contrà Diogenes sordi-
 dus. Itaq; calcans Platonis culcitram, præ-
 sentibus aliquot Dionysij amicis, quos Pla-
 to inuitarat ad conuiuium, dixit: *Calco Pla-*

tonis ambitionem. Mox Plato: *At quantâ su-* *Gloria*
perbiâ tumes ipse Diogenes, dum alienam super- *testa.*
biam te calcare putas! Hoc ipsum ab alijs nar-

ratur lepidiùs. Diogeni dicenti: *Calco fasti-*
Platonis: Calcas, inquit Plato, *sed alio fastu.*

Nam hoc ipsum factus erat, quòd iactabat
 mundiciei contemptum: & qui sordibus
 gloriantur, nō minùs ambitiosi sunt, quàm
 qui splendidè vestiuntur; sed aliter. Tur-
 rior est autē ambitio, ex fuce virtutis lau-
 dem captans. Photion tamē hoc non ascri-
 bit Diogeni, sed Platoni Cynico.

Diogenes à Platone petierat vini paulu- 12
 lum, tunc & caricæ. Plato misit lagenam.
 Cui Cynicus hunc iam modum gratias egit:

Liberalitas nimia. *Quum interrogaris quos sint duo & duo? respondes, viginti. Ita nec secundum ea quæ rogari das, nec ad ea quæ interrogaris respondes. Notavit Platonē, ut immodicè loquacem: quod idem in illius scriptis notavit Aristoteles.*

13 *Pauci boni.* *Percontanti, in qua parte Græciæ vidisset bonos viros? Viros, ait, nusquam, sed Lacedæmone vidi pueros. Notans totius Græciæ corruptissimos mores, ad eò ut apud Lacedæmonios, gētem incorruptissimam, tantum in pueris resideret prisca integritas. Simul illud innuit, in reliqua Græciane pueros quidem esse bonos: tum & illud, viros esse pueris deteriores, cum ab his oporteat pueros ad probitatē institui.*

14 *τῆς τῆς* *ἴσῃ.* *Quum aliquando de re seria differens, nullum haberet auscultatorem attendentem; cœpit ineptam cantionem canere, veruluti saltaturis. Vbi iam plurimi concurrissent, obiurgavit illos, quòd ad stulta & inepta frequentes & alacres accurrerent; ad seria verò & ad bene vivendum ytilia, nec alacriter convenirent, nec diligenter auscultarent. Huic simillimum est, quod Demostheni quidam ascribunt de umbra asini.*

15 *Cura prapostera.* *Reprehendebat homines, quod luctā, calcitrando, alijsque his similibus semet exercerent, ut periti evadant: nullos autem in hoc incumbere, ut probi & honesti evaderent.*

16 *A nullo denique hominum genere linguæ*

græ dicacitatem temperabat. Grammaticos aiebat se demirari, qui tanto studio mala Vlyssis perquirerent; sua ipsorum mala ignorarent. Olim Grammatici potissimum versabantur in Homeri rhapsodijs: at is in Odyssea commemorat varios Vlyssis errores. Musicos item Preceptorum accusabat, quod in cithara diligenter aptarent stera chordas ad concentus; mores haberent inconcin-studia. nos. Reprehendebat & Mathematicos, quod solem, lunam ac stellas intuerentur; non videntes ea quæ essent ante pedes. Oratores carpebat, quod studerent iusta dicere, sed eadem facere negligenter. Avaros obiurgabat, quod pecuniam verbis vituperarent, cum eam animo plurimum facerent. Est enim hoc avaris peculiare, quod nulli magis detestantur avaritiam, quam ipsi.

Taxabat hominum vulgus, quod bonos viros hoc nomine laudarent, quia pecunias consemnerent: nec interim imitarentur, quos laudibus extollerent vehementer; sed pecuniosos magis sequerentur, quos vituperabant. Desomachabatur in eos, qui pro bona valetudine sacrificarent, & in ipso sacro epulis immodicis semet ingurgitantes, facerent bonæ valetudini contraria. Dicebat se mirari seruos, qui quum viderent dominos plus æquo voraces, non illis eriperent cibos. Nam hoc esse dominorum valetudini consulere, & seruis magis conuenit edacitas.

18 Haftenus dictum est, quos quibus nominibus reprehenderit, nunc audi quos laudârit. *Probabat eos, qui uxores ducturi non ducerent: qui nauigaturi non nauigarent: qui pueros alturi non alerent: qui ad Rempub. accessuri non accederent: qui se ad conuiuendum præpotentibus componerët, nec tamen accederent.* Significans, ab his omnibus abstinendū, eoq; prudentes videri, qui ad ea sollicitati, tempestiuè vertissent sententiam: quòd semel aggressis non sit integrū mutare cōsiliū, etiamsi pœniteat instituti. Qui duxit uxorem, iam sui iuris non est: qui se mari commisit, ventorum arbitrio feratur oportet: qui semel accessit ad Remp. scenæ seruiat oportet; & vt cupiat, tutum non est ad priuatam redire vitam.

19 Illi tribuitur & hoc ænigma: *manus non esse porrigendas amicis complicatis digitis.* Innuens, non satis esse, si comes nos præbeamus amicis, sed comitati comitem adiungendam benignitatem. Qui comiter tractant amicos, dicuntur *ἄξιόδαι*, quasi dicas dextrare.

20 Quum captus venderetur in Creta; præconi roganti, quid sciret, & quo titulo eum commendaret emptori? *Dic, inquit, te vendere hominem, qui sciat imperare liberis.* Quidam Xeniaes Corinthius, admiratus præconij nouitatem, adijt Diogenem, perorans,

tans, num sciret quod profiteretur? vbi ex sermone hominis comperit, esse sapientem ac doctum: mercatus duxit domum, ei que suos liberos erudiendos tradidit: quos ille susceptos liberaliter instituit: *primumque* *Educa-* tradidit artes liberales; *mox* docuit equitare, ar- *tio fru-* cum tendere, fundam rotare, iaculari telum. In *galias.* *palæstra* verò non permittebat, ut pædocris illos grauioribus laboribus in morem athletarum exerce- ceret; sed hætenus, quantum ad ruborem bonam- que corporis valetudinem conduceret. Curauit, vt ex Poëtis aliisque scriptoribus optima quæque e- discerent, quòd ea modò verè scimus, quæ me- moriâ tenemus. Breuiter totius doctrinæ sum- *Memo-* mam illis redegit in compendium, quò & citius rita- perciperent, & fideliùs memoriâ complecteren- tur. Eisdem instituit domi ministrare paren- tibus, cibo leuè vilique, & aqua potu conten- tos esse: quumque cæteri cesariem alans ad for- mæ commendationem, ille iussit illos radere co- mam: & si quando prodeundum esset in publi- cum, incomptos producebat absque tunicis, in- calceatos ac tacitos. Quin & ad venatum illos instituebat, *Lacedæmonios imitatus.* His rebus factum est, vt à pueris obseruaretur, per- que illos parenti commendaretur. Alij narrant, præconem Diogenis iussu ita præ- dicasse: *Estne quisquam, qui velit emere do- minum?*

Quum sederet in auctione; vetitus est se 21
dere,-

dere, ac iussus est stare: ob id opinor, ut facilius inspiceret emptor quid emeret. At Diogenes: *Quid, inquit, refert: quando pisces quocumque modo iaceant emuntur.* Notans vulgi stultitiam, qui empturi seruum, cauent ne quod corporis vitium fallat, nec simili cautione explorant mentis habitum. Is autem deprehenditur ex oratione.

- 22 Aiebat sibi videri mirum, quòd quum ollam aut operculum non emerent homines, nisi pulsū ac tinnitu exploratum; in emēdo homine solo aspectu essent contenti. Significans, hominem nulla ex re melius cognosci quā ex oratione. Ut igitur, qui vas fictile teruncio parant emere, digito pulsan, atque ex tinnitu reddito dignoscunt, sitne integrum, probæ argillæ, ac bene coctum: ita priusquam minis aliquot emant hominem, oportebat ad dicendum prouocare, atque ex oratione deprehendere qualis sit. Eòdem pertinet dictum superius: *piscis mutus est, nec refert quomodo iaceat, cum nihil aliud sit quàm piscis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, si silentem emas.*

23 Xeniadæ, à quo fuerat emptus, dicebat: *Seruo mihi licet seruo obtemperes necesse est: propter prudenti obtemperandis: ca quòd qui nauclerum aut medicum habet seruum, ei tamen parère cogitur, si velit ex eo capere vtilitatem.*

- 24 Apud hūc Xeniadem fertur consenuisse,
& à

& à suis discipulis sepultus esse. Rogatus à Xeniaide, *quomodo sepeliri vellet? In faciem, in-* *Sepul-*
 quit. Percontanti causam: *Quoniam, inquit, tura.*
paulò p̄ se futurum est, ut inferiora fiant sicut erio-
 ra. Huc alludens, quòd id temporis Mace-
 dones rerum potirentur, atque ex humili-
 bus fierent excelsi: quòd si inuenterentur
 omnia, fore vt cadaver etiam ex prono fie-
 ret supinum. Fortassis illud sensit, nihil re-
 ferre quo statu corpus exanime sepeliatur:
 qua in re magna erat vulgi superstitio: por-
 rectis in portam pedibus efferebātur, stan-
 tes cremabantur.

In foro quondam stans clamabat: *Adeste* 25
homines, veluti concionaturus apud popu-
 lum: quumque iam frequentes conuenif-
 sent, nec ille desineret clamare, *Adeste ho-*
mines: quidem indignati: En adsumus, dic ali-
quid. Tum Diogenes baculo illos abigens; *Homines*
homines, inquit, *adesse iussi, non sterquilinia.* *pecudum*
 Non putauit hominis cognomen compe- *similes.*
 tere in eos, qui non viuerent iuxta ratio-
 nem; sed brutorum in morem agerentur
 affectibus.

Alexander Magnus cum esset Corinthi, 26
 adiit Diogenem pro dolio sedentem, cum-
 que eo multa collocutus est: à quo digres-
 sus, indignantibus amicis, quòd rex illi ca-
 ni tantū habuisset honoris, qui tanto prin-
 cipi nec assurgere dignaretur: *Imò, inquit,*
 nō

ni Alexander essem, Diogenes esse vellem. Ad eum demiratus est animum illum liberum, ac rebus humanis omnibus superiorem, ut nihil regno similis esse iudicaret. Præcipua regum felicitas est, quod nulli seruiunt, sed quicquid volunt facile efficiunt; tum quod nullius egeant: atqui hoc ipsum homini præstat Philosophia multo veriùs, quam regnum monarchis. Quanquam Alexandrum esse, Alexander maius quiddam existimabat, quam regem esse.

27 *Philosophia.* Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui surdi essent aut cæci, sed qui peram non haberent. Lusit autem affinitate vocum. Nam ἀνάπηρος Græcis dicitur mancus aut mutilus: ἀπηρος qui perâ caret. Innuens opinor, hominem ad omnem vitæ functionem inutilem esse, qui expers sit Philosophiæ. Pera enim Cynicorum penus erat.

28 *Vindicta ciuili.* Ingressus aliquando iuuenum conuiuium, capite semitonso; non solum non comiter exceptus est, sed multis plagis ornatus dimissus est. Quos ille hac ratione est vltus: Nomina iuuenum, à quibus fuerat casus, albo inscripsit, itaque obambulabat solito pallio. Plagarum notæ loquebantur, quid esset passus, & album prodebat auctores. Hoc pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgandos ac reprehendendos exposuit.

Quoniam

Quoniam Cynicus erat, Canis dictus est; 29
 & hoc vitæ genus multis laudabatur, nemo Virtus
 tamen imitabatur. Itaque dicere solitus est: *laudata*
se canem esse laudatum; sed laudatorum nemi-
nam cum laudato cane audere venatum ire.

Lactante se quopiam, ac dicente; *Viros su-* 30
pero in Pythijs: Equidem, inquit, viros, tu verò Serui
mancipia. Lusit rursus affinitate vocum, veri-
 quæ est inter *κύριος* & *κύριον*. Mancipia
 autem appellabat, quicumque serui-
 rent cupiditatibus: has Philosophiâ vin-
 cere pulchrius est, quàm in Pythijs ludis
 vincere viros.

Cuidã admonenti, vt iam senex quiesce- 31
 ret à laboribus: *Quid, inquit, si in stadio cur-* *Intendē-*
rerem, virum oporteret iam meta vicinum cursum die in ho-
remutare, an magis intendere? Rectè sensit, vir- nesti stu-
 tutis studium hoc magis intendendum, *diso.*
 quò minùs superest vitæ: quòd turpe sit,
 tum ab honesto instituto refrigerere.

Aliquando vocatus ad cœnam, negauit se 32
uenturum. Roganti causam: Quoniam, inquit,
heri mihi non sunt acta gratia. Vulgus homi-
 num postulat sibi veluti pro magno bene-
 ficio gratias agi, si quem admiserint ad con-
 uuium. At Diogenes, licèt pauper, existi-
 mabat sibi deberi grãtiam, quòd nō graua-
 retur interesse conuiuio: quia nunquam iret
 a symbolis, sed lautiùs Philosophiæ ser-
 monibus pasceret conuiuatoris & con-
 uua-

33 uiuarum animos, quàm ille corpus epulis
 Demosthenem adolescentem, aliquan-
 do in publico diuersorio prandentem de-
 prehendit: quum ille conspecto Diogene
 sese subduceret introrsum: *Tanto magis, in-
 quit, in diuersorio futurus es.* Significans, hòc
 illum magis fore conuiuiarum fabulam,
 quòd non solùm ibi versaretur; sed etiam
 tanquam in re nefaria deprehensus sese sub-
 duxisset. Hoc enim memorabilius, quàm
 quòd illic potaret. Simplicior autem sensus
 est, vt accipiamus adolescentulum admo-
 nitum, ne intrò fugeret, sed foràs. Nam quò
 interiùs sese abdebat in popinam, hòc ma-
 gis erat in popina.

34 Hospitibus quibusdam, celebrem illum
 Demosthenem videre cupientibus, porre-
 cto medio digito: *Hic est, inquit, ille Demo-
 sthenes, Athenensium orator.* Digitus pollicis
 proximus index dicitur; quòd hunc inten-
 dentes solemus aliquid commonstrare: di-
 gitus autem medius apud priscos infamis
 habebatur, ob causam hìc non referendam.
 Porrò Demosthenes vulgò malè audiebat,
 quasi parùm vir esset. Id significans Dioge-
 nes, maluit illum medio, quàm indice de-
 monstrare. *Meminit & Plinius in quadam
 Epistola.*

55 Cuidam exciderat panis, eumq; reliquit,
 quòd puderet recipere. Hunc castigare vo-
 lens

lens Diogenes, *iniecto fune collo traxit urceum Pudor per ceramicum*: hoc faciens in poculo, quod *inutilis.* ille in pane facere erubescerebat.

Cùm multis videretur immodicè Philo-³⁶ sophus, respondit: *se se imitari chori magistros*, *Exempla.* *qui tonum legitimum excedere solent, ut alij con-* *insignia.* *gruum arriperent.* Quod enim excedit modum, tamen si vitiosum est; tamen ad excitandam aliorum fœcordiam conducibile est. Ita pallium ac dolum Diogenis diuitibus suas delicias exprobrabant.

Dicebat, *plurimos insanire præter digitum.* ³⁷ Nam si quis assiduè medium digitum intendant vice indicis, vulgò habetur insanus: *Insaniæ genera.* si quis indicem, sanus videtur. At plurimi sunt homines, qui grauius insaniunt in rebus serijs, quàm si digitum pro digito porrigant: & tamen hi vulgò non habentur insani. Quemadmodum & hodie, parentes in liberis pro graui peccato castigant, si læuâ pro dextra vtantur: atqui non itidem castigant eos, quum turpia pro honestis eligunt.

Taxaba: & in hoc hominum insaniam, quod ³⁸ *res preciosas minimo emerent venderentque, vilissimas plurimo.* Statuam enim tribus num- *110 præ-* *millibus emi; quum farinæ chœnix* *postera.* duobus æreis vœniret. At statua nihil opus ad vitam; sine farina viuere non licet. Conueniebat igitur, farinam multo statuis esse

chariorem. Philosophus precia rerum æstimabat vsu naturali: vulgus æstimat stultâ persuasione.

- 39 *Seruus prudens & or hero.* Quòd suprà retulimus de Xenia de, quidam ita narrant. Quum esset emptus Diogenes, perinde quasi ipse Xeniadem emisset, dixit illi: *Vide, vt iussis meis pareas.* Quumque ille diceret, *ἀνὼ νόταμῶν*: significans, rem præposterè agi, si seruus imperet heræ. *Si medicam,* inquit Diogenes, *emisses æger, num illi præscribenti obtemperares, an diceres, ἀνὼ νόταμῶν?* Si herus corpore malè affectus auscultat seruo rei medicæ perito; multo magis decet animo ægrum auscultare seruo Philosophiæ perito: quod enim ars medica præstat corpori, hoc Philosophia præstat animo: illa medetur febri, hæc prauis cupiditatibus. Quanto autem animus præstat corpori: hoc illius morbi sunt, quàm huius grauiores. *Laertius addit:* cum à præcone rogaretur, quo titulo vellet prædicari; isque respondisset, se scire imperare liberis: vbi vidisset prætereuntem quendam bene cultum: *huic,* inquit, *me vende; nam is eget domino.*

- 40 Cuidam ambientia Diogene in Philosophiæ disciplinam recipi, admissio explorandi gratiâ pernam in via ferendam dedit, seque iussit sequi. Ille præ pudore, abiecto quod gestabat, furtim se subduxit. Aliquãto post forte-

forte fortuna illi factus obuius, ridēs; *Tuam, Pudor*
 inquit, *ac meam amicitiam perna diremit.* Indi- *inutilis.*
 cans, illum non esse idoneum Philosophiæ
 discipulū, qui stultum pudorē non posset
 contemnere. Neque enim turpe est gestare
 pernam; sed ab honesto recedere turpe
 est. *Diocles hoc ipsum paulo secus narrat.* Quum
 quidam, ambiens esse Diogenis discipulus,
 dixisset illi; *Impera mihi, Diogenes:* admissio in
 famulitium casei frustum portandum de-
 dit. Id quum ille ob pudorem recusaret:
Nostram, inquit Diogenes, *amicitiam pau-*
lulum casei diremit.

Cū aliquando vidisset puerū cauā ma- 41
 nubibentem: *Hic puer,* inquit, *me frugaliute Frugali-*
superat, qui supellectilom superfluum mecum cir- tas.
cumferam: & educitum è pera poculum ligneum
abiecit. Nesciebam, inquit, & in hoc nobis
providisse naturam. Cū alterum puerum vi-
 didisset vasculo fracto, cauo panis excipere
 lenticulam; *abiecit & catinum ligneū, ut super-*
macaneum. Hæc patiar videri ridicula, modò
 fateamur, immodicum simplicitatis exem-
 plū in hoc utile, ut nos nostri luxu pudeat.

Sapienti nihil deesse colligebat hoc syl- 42
 logismo: *Deorum omnia sunt: deorum autem a Sapiens*
nici sunt sapientes, & amicorum communia sunt dices:
omnia: sapientum igitur sunt omnia. Sed eodem
 syllogismo rejici poterat petens aliquid:
Cur petis habens omnia?

- 43 Quum vidisset fœminam dijs procumbentē, ita curuato corpore, vt à tergo quædam apparerent, quæ nudari non decet oculis hominū; adiit illam, dicens: *Non vereri*

Decorū ubiq; ser uadim. plena sunt omnia) *parūm decenter te geras?* Aesculapio percussorem consecrâsse dicitur, qui accurrens procidentis in faciem contereret: hoc figmento deterrens homines à superstitione, qui credunt deos non audituros, nisi ipsis indecoro corporis gestu supplicent.

44 Solitus est ioco dicere; *sibi tragicas execrationes occurrisse, quod esset ἀντίθετος ἀπολις, ἀπαυτος, πτωχός, ἀνύπνιος, καὶ ὑποπόδιος*: id est: domo, ciuitate patriaq; carens, pauper & erro. Aludens ad locum aliquem è tragœdijs. De Oepidi execrationibus nobis dictum in Chiliadibus.

45 Quin & illud dixisse fertur: *quod fortuna opponeret animi fiduciam, legi naturam, affectibus rationem*: eò quod his tribus paratur ac seruetur hominum tranquillitas. Aduersus fortunę procellas tuetur sapientem animus impavidus: naturam pro lege sequitur; cui si repugnet lex, contemnit eam: porro cupiditatum tumultus ratione compescit.

46 Cùm Alexander Magnus inuiseret Diogenem, reperit eū in cranio sedentem pro dolio, ac laceras schedas glutino committentem.

tentē. Posteaquàm rex multa cum illo colloquutus pararet abire, diceretq̄: *Cogita Diogenes, quid à me velis petere; nam quicquid optaris ferēs. Mox, inquit, de alijs, interim secede passus est.* Cùm rex secessisset, putans illum velle deliberare, diutius silenti repetijt: *Pete, quod vis, Diogenes. Hoc, inquit, volebam, nam prius arcebas mihi solem ad id quod ago necessarium.* Alij narrant illum dixisse: *Ne mihi feceris umbram: quòd vellet apicari.* Meminit quoque Curtius, & Cicero lib. 5. Tuscul.

Memoratur & illud, Alexandrū ita fuisse loquutum: *Adsum, o Diogenes, tibi subuēturus; quandoquidem video te multis egentē. Cui Diogenes: Vt nostrūm pluribus eget: ego, qui ultra peram & pallium nihil desidero: an tu, qui non contentus patrio regno, tot periculis temet obijcia, ut latius imperes: adeò ut vix totus orbis tua cupiditati videatur satis futurus?*

Quodā tempore, cùm diutissimè legens tandem eò venisset, ut videret chartam vacuam: *Bono, inquit, animo estote viri, terram video.* Alludens ad longā nauigatione fessos, qui recreantur animo, quum ipsis procul apparet portus.

Cuidam, sophisticis argutationibus col- ligenti, quòd Diogenes haberet cornua: *Argutie frontem ac tempora manu contrectans: frivola. Atqui, inquit, ego non video.* Irridere maluit triuolum enthymema, quàm soluere.

50 Quum Zenon in scholis differens, acutissimis rationibus probaret, nullum esse motum, nec esse posse: Diogenes surgens coepit inambulare. Id admiratus Zenon, *Quid, inquit, agis Diogenes? Confuso, inquit, tuas rationes.* Taxans interim inanem ingenij ostentationem.

51 Sophista quidam, volens apud Diogenem ostentare acumen ingenij, hunc in modum ratio cinatus est. *Quod ego sum, tu non es* Cum annuisset Diogenes: *Ego, inquit, sum homo: igitur tu non es homo.* Tum Diogenes: *A me, inquit, incipe, & rectè collegeris.* Non dignatus est aperire, quid haberet vitij ratiocinatio; sed maluit irridere de tam friuolis nugis sibi placentem. Si sic sumpisset; *Tu es homo: sequebatur, sophistam non esse hominem.*

52 Cuidam, ad ostentationem ingenij multa de rebus coelestibus differenti; *Quam nuper, inquit, de caelo venisti?* Socratem in hoc retulit, cuius est illud: *Quae supra nos, nihil ad nos.*

53 Eunuclus quispiam contaminatae famae inscripserat aedibus suis: *μὴ εἰσέλθω κακῶν* Mala ne quid ingredatur mali. Id videns Diogenes, *Aedum, inquit, dominus quid ingreditur?* Eunuclus boni ominis gratiam posuerat titulum, ne quid infelicitatis attingeret domum: id Diogenes detorsit ad mala animi, quae sola verè mala sunt.

54 Nactus unguentum, eo pedes inunxit, praeter

præter morem publicum. Id demirantibus dixit: *Quoniam unguentum capiti infusum exhalatur in aerem; à pedibus autem ascendit ad nares.* Similiter alius reprehendit publicam consuetudinem, quâ coronas capiti imponunt: cum magis conueniat infra nares ponere, quòd fragrantiae vapor non tam descendat, quàm ascendat.

Athenienses hortabantur Diogenem, ut mysterijs initiaretur; addentes, quod initiati apud inferos principatum tenerent. Ad quæ Diogenes: *Perquam ridiculum est, inquit, si Agesilatus & Epaminondas in ceno degant; & Patecion fur, ac vilissimi quique homines, quòd initiati sint, in beatorum insulis erunt.* Grauitè taxauit sacerdotum mores, qui quæstus gratiâ blandiebantur hominû imperitorum superstitioni: persuadentes, initiationem conferre felicitatem post hanc vitam, cum ea parata sit pijs, siue sint initiati, siue non sint.

Quum primùm cœpisset philosophari, cum in dolio, sicco mucidoq; pane vescens solus, audiret totam urbem læticiâ perstrepen tē (erat enim dies festus) sensit animo non nihil tædij, diuq; secum de relinquēdo vitæ instituto cogitauit. Sed quum tandem mures videret adrepentes, panisq; micas edere: *Quid tibi displices, inquit, ô Diogenes? satis magnificus es: ecce etiâ parasitos alis.*

57 *Canis cōpellanti: Sanè, inquit: nam ad eos qui me vendi-
viciū.* Platoni, ipsum ob vitæ sordes Canem ap-
pellanti: Sanè, inquit: nam ad eos qui me vendi-
derant recurrri. Solent enim canes, si vendan-
tur, ad veteres dominos recurrere. Non of-
fensus est conuicio, sed commodè inter-
pretatus est. Nam quum Aeginam nauigâs-
set, interceptus erat à piratis, atque in Cre-
tam perductus, ibique venditus. Eos pira-
tas puto fuisse Corinthios, aut Athenien-
ses, aut certè Aeginetas.

58 *Homines non ho-
mines.* Quum è balneis redeuntem quidam ro-
gasset, num illic esset multum hominum? nega-
uit esse. Rursus percontatus, an illic esset mul-
ta turba? annuit. Significans, hominis voca-
bulum in paucos competere.

59 *Ridicu-
lum.* Narratur & illud vix credibile. Plato sic
definierat hominem: *Homo est animal bipes
absq; pennis.* Et definitioni quum discipuli
Platonis applauderent; Diogenes gallum
gallinacum pennis ac plumis nudatū pro-
duxit in scholam: *En, inquit, hic est homo
Platonis.* Itaque definitioni adiectum est, *la-
tis unguibus*: quòd aues eiusmodi nō habēt.

60 *Festiuū.* Percontanti, *quâ his horâ prandere debeat?*
*Si diues est, inquit, quem vult: si pauper,
quem potest.*

61 *Educa-
tio.* Apud Megarenses quum videret arietes
pellibus tectos aduersus frigoris iniuriam,
ipforum autem filios nudos: *Satius est, in-
quit, Megarensis esse arietem, quàm filium.* Tra-
ditum

ditum est de Megarensibus, quòd indiligenter haberent filios suos. *Consimile quid Augustus de Herode pronunciauit.*

Quidam, in publico gestans longam tra- 62
bem, per imprudètiã percusserat Dioge-
nem, moxque ex more dixit: *Cave. At Dio- Sera mo*
genes, *Num, inquit, me vis iterum percutere? nisio.*
Alij sic narrant: *dicens: cave; baculum impegit*
in caput; & post ictum adiecit, cave: par pari re-
ferens. Nam ante læsionem dicendum e-
rat, cave.

Quodam tempore lucernam accensam 63
gestans obambulabat in foro clarissimã lu-
ce, quærenti similis. Rogantibus, quid age. *Homo ræ*
ret? Hominem, inquit, quero. Notans publi- rus in-
cos ciuitatis mores, vix homine dignos. *ventu.*

Quum aliquando perfusus esset aquã, 64
staretque toto distillans corpore: circum-
stantes aliquot, vt fit, commiserabantur, ho-
minem indigna passum. Quibus Plato (nam
& is fortè tum aderat) *Si vultis, inquit, com- Gloria*
miserari Diogenem, abite: notans in Philoso- secta.
pho gloriæ cupiditatem. Hoc igitur specta-
culo quoniam delectabatur, felix erat po-
tius quàm miserandus: at si nullo teste per-
fusus fuisset, tum verè fuisset miserabilis.

Colaphum impingenti, *Profectò, inquit, 65*
nescibam me capite galeato ambulare. Ludens Mnde-
manum pronam galeam dixit. Nec aliter vl- *asè.*
tus est percussorem. Nisi fortè legendum

est, nesciebam capite galeâ tectò incedendū esse.

66 *Par pari* At non eâdem patiētîâ tulit Midiam, qui impacto illi colapho dixerat: *Tria millia tibi in mensa sunt posita*: per ludibrium illi gratulans, quòd pro colapho tantū nummorum ex multâ ad ipsum esset rediturum, si legegeret. At Diogenes postridie sumpto pugilum loro, eoq; impacto Midix totidem verbis dixit: *Tria millia tibi in mensa sunt posita*. A. Gellius narrat de quodam, qui pro delectamento habebat, manu depalmare homines; moxq; è crumena, quam in hoc circumferebat, iussit numerari multâ. At Diogenes declaravit, nō omnes esse eâ patientiâ, ut multâ contenti sint.

67 *Salsè.* Philosophi vulgò hoc nomine malè audiebant; quòd deos aut non crederent esse, aut contemnerent. Hoc innuens Lysias interrogabat Diogenem: *crederet esse deos?* Cui Diogenes: *Qui convenit, inquit, ut non credam; quum persuasum habeam, te dijs inuisum esse?* Hoc dictum quidam attribuunt Theodoro. Non respondit ad quæstionem; sed in contumeliosè interrogantem retorisit sermonem.

68 *Superstigi.* Conspicatus quædam, se religionis causâ aspergentem aquis fluuialibus, (nam hoc ritu prisca solebant purificari, si quid piaculi commissum crederent): *Infelix, inquit, quum erras in Grammatica, nō absolueris aspersus!*

fus: multo minùs aspersio te liberabit à vitæ criminibus. Rectè notabat hominum superstitionem, qui crederent sensibili elemento purgari maculas animi, nisi prauas cupiditates amputassent.

Eos summopere reprehendebat, qui, si 69
quid secus euenisset, fortunam incusarent; id quod vulgus hominum solet: dicens, *ip-
sos homines potiùs incusandos, qui postularent à
fortuna, non quæ verè bona essent, sed quæ ipsis
bona viderentur.* Nã si permitterent dijs, quæ
ipsi iudicant optima, dare, darent: nunc ac-
ceptis his quæ flagitârunt, impudenter in-
cusant deos.

Superstitionem hominum, qui insom- 70
nijs terrentur, hoc pacto deridebat: *Quæ
vigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ ve-
rò dormientes somniasis, sollicitè perquiritis.* Ad
felicitatem enim aut infelicitatem hominis
non tam refert, quid patiat in somnijs,
quàm quid agat vigilans. Ibi quoties ali-
quid turpe committit, oportebat metuere
deorum iram ac tristem euentum; non, si
quid dormientibus sit visum.

In Olympijs præconè, ita pronunciantè, 71
*Doxippus viros vicit: correxerit Diogenes: Hic, Victoria
inquit, mancipia, sed ego viros.* Significans, *pulchra.*
eos, qui certarent Olympia, non esse viros,
sed gloriæ micipia. Solus Philosophus vin-
cit viros. Simile huic est quod suprà retuli-
mus.

Quum

- 72 *Ambisio* Quum Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, venit eò Diogenes, & cōprehensus à militibus deductus est ad regē: qui conspecto Diogene ignoto iratus exclamuit: *Explorator*. Cui Diogenes: *Prorsus*, inquit, *explorator: nam huc verū inspecturus insaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum, aliena captans temet in discrimen conicis: ne & regno & vitā priueris*. Rex admiratus hominis libertatem, iussit illum abire liberū.
- 73 Alexander, Macedonum rex, miserat epistolam ad Antipatrum, per quendam nomine Athliā. Quum id temporis fortè adesset Diogenes, Cynico more dixit: *Athlius ab Athlio per Athliam ad Athlum*. Porro *ἀθλιος* & Græcè miserum sonat, multisque laboribus affiictum: vnde & athletis nomē. Sensit Philosophus, principes ob ambitionem assiduis bellis tumultuantes verè miseros esse: æquè miseros, qui illorum cupiditatibus inferuient.
- 74 *Liberè.* Inuitatus, vt ad Alexandrum veniret, recusauit: at Perdiccæ præfecto, minitanti necem ni veniret: *Nil*, inquit, *magni feceris: si quidem & cantharis & phalangium idem possunt*. Cantharis pusillum est insectum, non dissimile scarabeo; sed præsentaneum habens venenum: phalangium aranei genus est nocentissimum. Nec dubitauit vicissim minitari Perdiccæ, se feliciter victurum, si sine illo
- vive-

viueret: indicans infelices esse, qui cū Perdicca viuerent.

Aiebat, faciles esse deos ad donandam homi- 75
nibus vitam: caterū hęc ignorari ab his, qui quæ Volup-
rūt, dulcioria, vnguēta, aliasq; hoc genus delicias. cas.

His enim qui fruuntur, credunt se viuere:
quum veram vitam, tranquillam ac suauem
sola præstet sapientia. Non igitur dii sunt
incusandi, sed homines: qui per stultitiam
non postulant ab illis vitam, sed voluptates.

Conspiciens delicatum quendam à ser- 76
uo calcari: Nondum, inquit, sat beatus es, nisi Delicia.
te etiam abstergat: id erit, si mancus fueris. Vir-
sum est Diogeni non multo minùs absur-
dum, in calcatu abuti operā famuli, si quis
ipse sibi hoc præstare valeat: quàm si post
exoneratam aluum adhibeat famulum ab-
stergendo podici. Quanquam intelligi po-
test & de abstergendo naso. Philosopho
ethnico prodigiosæ deliciæ videbantur,
ethnicum calcari à famulo.

Conspicatus duci quendam, qui phialam 77
ex ærario furatus sustulerat: (ducebatur au-
tem à magistratibus, quos illi ἰσπομνήμονας
appellant:) Magni, inquit Diogenes, fures Salsè.
paruum ducunt Vtinam hoc non possit verè
dici in magistratus aliquot Christianos, à
quibus ad laqueum adigitur interdum, qui
10. drachmas sustulit; ipsi impunè magnis
furtis, vel peculatu potius ditescunt.

Videns.

- 78 *Salsè.* Videns adolescentem lapides iacentē in crucem: *Enge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, ut aliquando in crucē ageretur.*
- 79 Quum adolescentuli circumstātes Diogenem acclamāssent, *Canis, canis: ac mox terri fugere cœpissent: rogatiq; cur fugerēt, dixissent; ne mordeas nos, canis. Bono, inquit, animo sitis, filioli, canis non edit betulam. Tectē illis exprobrans molliciem.*
- 80 *Hypotri-
fis.* Cuidam sibi placenti, quod leonis exuvio tectus incederet: *Non tu defines, inquit, virtutis stragulas pud facere? Indecorum esse censuit, quod homo mollis Herculis amictum sibi vindicaret. Idem dici potest ijs, qui prodigioso amictu profitentur sanctimoniam, vitā non respondente.*
- 81 Prædicantibus beatum Callisthenē Philosophum, quod apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur: *Imò, inquit, infelix est, quod illi prandendum canandumq; sit, quum Alexandro visum fuerit. Sentiens, nihil esse beatum, si absit libertas. Hic est Callisthenes, Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in carcerem, vbi & perijt. Quidam pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius felicitatem prædicantibus, qui cum regis filio viueret: *Aristoteles, inquit, prandet quum vult Alexander: Diogenes quum vult Diogenes.**
- 82 Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis acci-

accipiebat: at suggillantibus eū, quod præter Philosophi dignitatē petet, quod esset mendicorum: *Imo, inquit, non peto, sed repeto: Benignitas.* *ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἀποαὐτῷ.* Repetimus enim mutuū aut depositum. Amicus autem egenti amico dans, non donat, sed reddit quod debebat. Quisquis enim in tali casu pecuniam seruat, rem alienam detinet.

Quum adolescens quidam cōptior Diogeni proposuisset quaestiuunculam: *Non tibi Molliprius, inquit, responsurus sum, quā sublatis vestibus ostenderis, utrū masculus sis an femina.* Ex cultu parū virili notauit illius molliciem.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quendam amatorium eleganter in balneis exhibenti (quod Græci vocant *κοτταβίσκη*) Diogenes, *Quò melius, inquit, hōc deterius.* Damnanans improbatam artem; qualis est & alea, cuius quò quisque est artifex melior, hōc vir est deterior. *Ars inhonesta.*

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebant, appellantes illum Canē, ossa illi prōijciebant, quòd id canibus fieri consuevit: *At ille discedēs, à tergo commingebat accumbentes.* Significans & hoc esse canum. *Canini mores.*

Oratores, ac cæteros omnia ad gloriam facientes, appellabat *τρισευθεύωνες*, id est, *Ter homines,* ancipiti dicto. Nam vt vulgus hominem esse negat, qui nec doctus est, nec humanus: ita Philosophus hominem vocabat

bat miserum, qui nihil haberet supra hominem. Siquidem, iuxta Homerum, nullum animal hominæ miserius. Proinde ter homines dixit, ter miseros, qui sua studia omnia conferrent ad rem inanissimam; ac populari multitudini, multorum capitū bellæ, ferirent seruitutem.

87 Diuitem quendam indoctum, sed splendide vestitum, χρυσόμυλον appellabat, hoc est, *onem aureo vellere*. Nam tales fuisse proditum est à poëtis. Qui minimum valerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur.

88 Præteriens prodigi cuiusdam ædes, inscriptionem habentes, Venales: *Facile, inquit, diuinabam fore, ut præ immodica crapula domum euomeret*. Iam enim domum absumferat, antequam venalem proscriberet. Vomitus igitur erat ille veriùs, quàm venditio.

89 Adolescenti, conquerenti quòd à multis perturbaretur: *Desine, inquit, & in perturbationis indicia ferre*. Significans, nullá re meliùs improbitatem lædentium finire, quàm si qui læditur dolorem dissimulet. Etenim qui ob id inessant hominem, ut illum discrucient; desinent, si viderint illum nihil commoueri. Et Græcis suspicor alium esse sensum. Quum enim adolescens quereretur, sibi turbam esse molestam: *παύσαι γὰρ, inquit, ἡγὲρ σὺ τὰ δειγµατὰ τῶ παχτιῶντ' ἐπὶ*

ἠψίψιψῶ: id est: *At desine tu quoque signa mol-*
lis & effæminati circumferre.

Citharædum imperitum obesoq; cor- 90
 pore, & ab omnibus vituperatū, solus Dio-
 genes laudabat. Dimirantibus, quam ob-
 rem id faceret? *Laudo, inquit, quod quum talis Salsè.*
fit, maluerit se cithara, quam latrocinij exercere.
 Significās, illum corpore validum, ingenio
 rudem, latrocinij aptiorem esse quàm mu-
 sicæ. Locus est ab inexpectato:

Alterum citharædum, qui quoties cane- 91
 ret ab auditoribus deserebatur, obuium ita
 salutabat: *Salve galle.* Quum ille, offensus sa-
 lutationis nouitate, diceret: *Quid ita? Quo-*
niam, inquit, cantu tuo excitas omnes. Iocum
 captauit ex ambiguitate verbi Græci. *κω-*
γίψῶ enim dicitur, & qui excitat dormien-
 tem, quod solent galli gallinacci malè ca-
 nentes: & qui sedentem excitat vt surgat.
 quod ille soleret.

Quum adolescentem quendam insigni 92
 formâ plurimi iatuerentur; Diogenes in-
 curuato corpore sinum lupinis implebat.
 Ad hoc spectaculum conuersis omnium
 oculis, aiebat, *mirari se, cur adolescentulo dè-*
missio, sese intuerentur: obiter notans illorum
 intemperantiam.

Cuidam vehementer superstitioso, ac 93
 lemurum laruarumq; terroribus obnoxio, *Supersti-*
 necem ipsi minanti, dicentiq;, *Vraco iētū tibi iū-*

bar miserum, qui nihil haberet supra hominem. Si quidem, juxta Homerum, nullum animal hominæ miserius. Proinde ter homines dixit, ter miseros, qui sua studia omnia conferrent ad rem inanissimam; ac populari multitudini, multorum capitū bellæ, ferirent seruitutem.

87 Diuitem quendam indoctum, sed splendide vestitum, χρυσόμυλον appellabat, hoc est, ouem aureo vellere. Nam tales fuisse proditum est à poëtis. Qui minimum valerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur.

88 Præteriens prodigi cuiusdam ædes, inscriptionem habentes, Venales: *Facile, inquit, diuinabam fore, vt præ immodica crapula domum euomeret.* Iam enim domum absumerat, antequam venalem proscriberet. Vomitus igitur erat ille veriùs, quàm venditio.

89 Adolescenti, conquerenti quòd à multis perturbaretur: *Desine, inquit, & tu perturbationis inscia ferre.* Significans, nullâ re meliùs improbitatem lædentium finire, quàm si qui læditur dolorem dissimulet. Etenim qui ob id inessant hominem, vt illum discrucient; desinent, si viderint illum nihil commoueri. Et Græcis suspicor alium esse sensum. Quum enim adolescens quereretur, sibi turbam esse molestam: *παύσαι γέ, inquit, ἡγὲ σὺ τὰ δειγµατὰ τῶ παχτιῶντ' ἔπει-*

ἰσφίππου: id est: *At desine tu quoque signa mol-*
lis & effeminati circumferre.

Citharædum imperitum obesoq; cor- 90
 pore, & ab omnibus vituperatū, solus Dio-
 genes laudabat. Dimirantibus, quam ob-
 rem id faceret? *Laudo, inquit, quòd quum salis Salsè.*
fit, maluerit se cithara, quàm latrocinij exercere.
 Significās, illum corpore validum, ingenio
 rudem, latrocinij aptiorem esse quàm mu-
 sicæ. Locus est ab inexpectato:

Alterum citharædum, qui quoties cane- 91
 ret ab auditoribus deserebatur, obuium ita
 salutabat: *Salve galle.* Quum ille, offensus sa-
 lutationis nouitate, diceret: *Quid ita? Quo-*
niam, inquit, cantu tuo excitas omnes. Iocum
 captauit ex ambiguitate verbi Græci. *κω-*
γείπω enim dicitur, & qui excitat dormien-
 tem, quod solent galli gallinacei malè ca-
 nentes: & qui sedentem excitat vt surgat.
 quod ille soleret.

Quum adolescentem quendam insigni 92
 formâ plurimi iatuerentur; Diogenes in-
 curuato corpore sinum lupinis implebat.
 Ad hoc spectaculum conuersis omnium
 oculis, aiebat, *mirari se, cur adolescensulo dō-*
misso, sese intuerentur: obiter notans illorum
 intemperantiam.

Cuidam vehementer superstitioso, ac 93
 lemurum laruarumq; terroribus obnoxio, *Superstiti-*
 necem ipsi minanti, dicentiq;, *Vnicuique iustu sibi sio-*

per *fringam* caput. At ego, inquit, si id feceris, tibi *sinister* astitans, ut contremiscas efficiam. Significans, se mortuum etiam illū terrere posse, à quo viuus contemnebatur. Hic tamen affectus & hodie plurimos habet, qui cum sint aduersus viuos feroces, aduersus umbras sunt formidolosissimi.

94 Ab Hegesia rogatus, ut ipsi libros aliquot
Lectio commodato daret: *Non sapias*, inquit, *Hegesia*, qui, cum caricis non pictas sed veras eligat, vera exercitatione neglecta ad scriptam te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem vitā nihil aliud, quàm legunt Philosophorum libros, rectè viuendi præcepta continentes: cum virtus magis vsu discatur, quàm lectione. *ἡγάφην* Græcis anceps vox est, ad scribere & ad pingere. Itaq; virtus libris expressa, quodammodo picta virtus est. Absurdum autē videtur, in caricis habere delictum, in virtute non item.

95 Cuidam illi probro obijcanti, quòd ex-
Exiliū ultaret à patria: *Miser*, inquit, *istius rei causā*
vile. *philosophatus sum*: siue quòd exilium compulisset Diogenem ad philosophandum; siue quòd ideo didicisset Philosophiam, ut exilium similesque casus æquo animo perpeti posset.

96 Alteri cuiquam per conuicium dicenti;
Sinopenses te exilio damnant: At ego, inquit,
illos mansione. Significās, se, quòd solum ver-
 tere

tere iuberetur, nihilo infeliciorem esse his, qui in patria manerent, nec exilium æquo animo pati possent. Tam enim miserum est manere coactum, quam exulare coactum. Philosophus, cui quavis terra patria est, si iubeatur ire exulatum, vnius tantum ciuitatis exul est. At qui nusquam potest viuere nisi in patria, plurimarum regionum exul est. Diogenes autem, ob adulteratam, ut putant, monetam solum vertere iussus est. Erat autem Sinopensis. Hoc ita refert Plutarchus in libello de exilio: *Te Sinopenses Pontio exulem esse iusserunt: At ego, inquit, illos hæc damno panâ, ut in Pontio extremisq; Euxini littoribus inclusi perpetuò maneant.* Diogenes mutârat patriam, sed in melius: exulabant potius, qui infelici regioni erant ascripti.

Quum Olympionicen, hoc est, in Olympijs certare solitum, offendisset pascentem oues: *Quàm celeriter, inquit, ô præclare, ab Olympijs ad Nemea te consulisti?* Ludens affinitate vocum. Nam *νίμια* certamina dicuntur à loco, quemadmodum Olympia: *νίμω* verò Græcis pascosonatur, & *νίμω* pascua.

Interrogatus, quamobrem athletæ nihil sentirent? *Quoniam, inquit, suillis ac bubulis carnibus educati sunt.* Nam athletæ crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidē robur cōterunt, sed mētis acumē hebetāt. Vo-

98

ἀντωνοσί.

μύρωτα.

Σταυρο-

αίωμα.

cis autem ambiguitas deditioco locum. Nam vt Græcis *αιδουρας*, ira Latinis sentire, tam ad animum quam ad corpus pertinet. At percōtator ille quærebat, quid esset causæ, cur athletæ veluti sensu carentes non offenderentur plagis? Diogenes animorum stuporem notare maluit.

99 Solitus est interdum adire statuas, & alius le- quid ab illis petere. Demirantibus cur id fa-
nit mole ceret? *Vt consuescam*, inquit, *non commoueris*
stiam. *si quando ab hominibus non impetro quod peto.*

100 Posteaquam inopiâ compulsus cœpisset
Mendi- mendicare, his verbis solebat aggredi: *Si cui*
citas. *alteri dedisti, da et mihi: sin nemini, à me incipe.*
Significabat, se non inferiorē cæteris mendicis: itaque par esse, vt qui daret quibuslibet, daret & Diogeni; qui verò tam parcus esset, vt nemini quicquam daret, huic tempus esse, vt aliquando dare incipiat.

101 Interrogatus aliquando à tyranno; è cuiusmodi cre potissimū oportet fieri statuas?
Liberè. *Ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius & Aristogiton.* Innuens, illum esse tollendum, quòd illi tyrannicidæ fuerint.

102 Percontanti, quo pacto Dionysius vteretur amicis? *Vt vtribus*, inquit, *pleno: suffocatis*
Salsè. *inanes abiicit.* Significans, à tyranno diuites occidi, pauperes negligi.

103 Quidam gloriosum titulum inscripserat
Serò. *ædibus suis: Iouis filius Callinicus Hercules hic*
h. bit at;

habitat; ne quid introëat mali. Diogenes, ex inscriptione stulticiam hominis deprehendens, adiecit: *μετὰ πόλεμον ἢ συμμαχία*: id est, *Post bellum auxilium*. Indicans, seram esse malorum omnium deprecationem, postea quam talis immigrâset. Colebatur enim Hercules *ἀντιξίανος*, malorum depulsor. Eum oportuit in ædes immigrare, priusquam immigrâset dominus *εἰδιον*, qui ipse erat magnum malum.

Luxuriosum quempiam in diuersorio 104
conspiciens vescentem oleis: *Si sic prandisses, Luxus.*
inquit, *non ita cœnares.* Sentiens, non esse frugalitatis quòd cœnaret oleas; sed quòd stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandiū optimè condit cœnam.

Dicere solebat, *cupiditatem esse malorum* 165
omnium arcem, μετρόπολις. Non procul ablu- *Auaritia.*
dens à sententia Solomonis, qui dixit: Cupiditatem radicem malorum omnium.

Bonos viros dicebat esse deorum simulacra. 106
Deorum, quum sint optimi naturâ, pro- *Boni similes*
prium est, benefacere omnibus, nocere nemini. Hæc imago meliùs relucet in sapientibus ac bonis viris, quàm in staturis: cum dij sint incorporei. *dij.*

Amorem dixit ocioforū negocium: quòd hic 107
affectus potissimùm occupet ocio dedi- *Amor*
tos. Ita fit, ut dum ocio vacant, in rem nego- *surpis.*

ciosissimam incidant; nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

108 *Senectus* Percontanti, *quid esset in vita miserrimum?*
Senex, inquit, *egenus*. Siquidem ubi naturæ præsidia destituunt hominem, extrarijs rebus fulcienda est ætatis imbecillitas. Verū inter egenos habendus non est, qui bonas artes ac probos amicos sibi parauit, certissimum senectutis viaticū: ille infelicissimè egenus est, qui nullā virtute præditus est.

109 Interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum? *Si de feris*, inquit, *interrogas*, obtrectator: *si de cicuribus*, adulator. Nam obtrectator præ se fert odium; adulator sub amici persona multò etiam lædit grauius.

110 *Salsè*. Conspiciens duos centauros pugnantem in tabula pessimè pictos: *Vter*, inquit, *horum deterior est?* Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret, vter esset deterius pictus. Vfus est autem voce ambigua: nam *χείρων* & peior dicitur, & in pugna inferior.

111 *Blandiloquium*. Orationem blandam, non ex animo proficiscentem, sed ad gratiam compositam, dicere solebat, *mellecum laqueum*: quòd blandè amplectens hominem iugulet.

112 *Veneranda demorās*. *Luxuriosorum ventrem vitæ charybdim* appellabat: quòd omnia deuoraret, nec satiaretur vnquā. Charybdis tantū ea sorbet quæ mari vehuntur; & reuomit tandē quod absorbit: at iurconū vētribus nec aër, nec terra, nec

ra, nec flumina, nec maria sufficiūt; quin domos & agros totos absorbēt, nec reuomūt.

Quum quidam Diogeni referrent, Didymonem moechum comprehensum: *Dignus est*, inquit, *ex ipso nomine suspendi.* Porro Didymi Græcis testiculi dicuntur: ab his igitur vnde nomen habebat, & quibus peccauerat, vult eum suspendi. 113
Adulserium.

Physicus quidam interrogauit Diogenē, quam ob causam aurum palleret? *Quoniam*, inquit, *plurimos habes sibi insidiantes.* Pallent autem qui metuunt. 114
Auri a nor.

Quum videret mulierem in lectica, dixit: *Cauēā non conuenire ferā.* Notans, tā efferū ac noxiū animal ferreā caueā cœercendum. Lectica verò sellæ genus est cæcellatæ, vt aliquā caueæ speciem præbeat: in hac divites ac delicatæ sedere, atq; etiam gestari solent. 115
Deliciae.

Servum fugitivum videns ad puteum descendentem: *Vide*, inquit, *adolescens, ne excidas.* Ambiguo verbo ludens: nam *ἐπιπίπτει*, excidit, qui in puteum decidit; & excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autem, puteos olim fuisse sacros, & ab his nō fuisse fas quæquam vi detrudere: quemadmodum è templis, aut à statua principis. 116
Ambiguit.

Quum in balneis vidisset *καπιδοτύλιον*, id est, furem vestium, dixit illi: *Num ad vnticulam, an ad aliud vestimentum?* Rursum lusit affinitate vocum, quæ latinè reddi non 117
Ambiguit.

potest. Græcè est: ἰπ' ἀλφιδμάτιον, ἢ ἰπ' ἄλλ' ἰμάτιον: dictiones minimo discrimine soni inter se differunt. ἀλφιδμα ab ἀλείφω, vnguentū est; vnde & αλιπία dicti: inde ἀλφιδμάτιον diminutivum. ἄλλ' ἰμάτιον duæ dictiones, sed ob σωμαλιφίω propinodum vna videtur: quā si remoueas, est, ἄλλο ἰμάτιον, id est, aliā vesticulam. In balneis enim olim vnguebantur, & ibidem fures suum agebant negociū; quod positis vestibus lauare mos est. Notabat itaq; furem, quod alibi furatus vestē, sed venisset alteram furaturus.

118 Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat: *Qui hic lauant, vbi lauantur?* Significabat, illic homines pueros sordidari, & ibi lotis opus esse alio balneo quo mundetur.

119 Quum aliquando vidisset mulieres ex oliua pendere laqueo præfocatas: *Ἔτινι, ἰν' ὄσφορ, cætera arbores simile ferrent frustū.* Erat enim Diogenes μισογυνός, id est, mulierum, ὄσφορ, eoq; cupiebat omnes videre pensiles.

120 Cernens quendam malè audientē, quasi monumenta spoliaret; Homeri carmine compellauit:

τίπτει σὺ ὧδε φίρις,

ἢ τινὰ σὺ λήσωρ νεκύων λίσσασθαι θεῶτων: id est:

Quid tu huc venisti, vir praestantissime, nū fors, Vi spolies alicuē h rē quos mors occupat aera?

121 Interrogatus, nū seruū ancillā me haberet? negauit. Quumque percontator adiecisset:

Quis

Quis igitur te effereet si moriaris? Cui domo, in- *Sepul-*
quit, erit *onus*. Multi superstitiosè solliciti *sura*,
sunt, quomodo, & per quos efferantur. Hac
curâ prorsus vacabat Diogenes: nō dubitās,
quin futurus esset aliquis, qui cadauer eij-
ceret, vel ob id, quò domū faceret vacuā.
Quanquā illi cōtigit honorifica sepultura.

Conspiciens adolescentē quendam ne- *122*
glectiūs dormientem; baculo pungens illū,
dixit carmen Homeri:

ἰγέρτω,

Μή τις σου δύνῃσι μεταφρίνω ἐν ἄδρῳ πύξῃ.

Id est:

---Surge,

Ne quis dum dormis, à tergo infixerit hastam.

Ad eum, qui obsonijs ac luxui plus æ- *123*
quo indulgebat, illud Homericum accom-
modabat:

ὠνήμοσ' ἂν μοι τίν' ἔσται.

Id est: *Luxus.*

Nate, mihi fueris brevis ævi. Significans, il-
lum sibi luxu mortem accleraturum.

Platonis Ideas, id est, formas risit & Ari- *124*
stoteles. Quodam igitur tempore, quum *Argutis*
Plato multa de Ideis differeret, & rē confi- *nuzato-*
ctam confictis vocabulis explicare cona- *ria*
setur, subinde in ore habens menreitates, &
cyathitates; per quas voces intelligebat
species mensæ & cyathi. Diogenes irridens
subtiles nugas: *Mensam, inquit, ac cyathum*
video, mensuratum & cyathitatum non video.
Tametsi sunt & hodie, qui Sorteitatibus &

ecceitatibus sibi videntur acuti. At Plato regressit dictum: *Nec mirum*, inquit, *nam oculos habes quibus cernuntur cyathi ac mensæ; at mentem non habes quâ cernuntur mensuratæ ac cyathitates.*

125 Interroganti, *quando ducenda esset vxor?* *Iuveni*, inquit, *nondum; seni nunquam.* Græcè *iunoniuum* cundius: *μυδιπότης*, & *μυδιπώμοτι*: subindicans, prorsus abstinendum à matrimonio.

vitandū. At percontator ille discere cupiebat, quo ætatis anno, aut quâ anni parte expediret afficere coniugem. Quemadmodum Aristoteles præscripsit puellæ decimum octavum; viro trigésimum quintum: & Romani Aprilem & Iunium existimabant auspiciatū nuptijs; Maium inauspicatum.

126 Percontanti, *quidnam velles, ut colaphum Iocus ab acciperet?* *Galeam*, inquit. Et hic iocus est ab *inexspe-* inexpectato. Nam ille exspectabat, quid *Etato.* mercedis peteret pro colapho.

127 Quum videret adolescētem quempiam *Molli-* sese ornantem: *Si ad viros*, inquit, *frustra: si ad aies.* *fæminas, iniuste.* Hoc dictum festiuus est Græcis, ob vocum affinitatem, *ἀνδρῶν* & *ἀδυνῶν*. Nam frustra se mas parat masculo, inter quos non potest esse coniugium: & iniquè facit adolescens, si culturâ formæ insidiatur infirmo sexui: cum vxor non tenocinio, sed honestis moribus concilianda sit.

Adole-

Adolescenti cuidam erubescenti, atq; ob id perturbato: *Bono animo es, inquit, fili, Pudor. istiusmodi est virtutis tinctura.* 128

Quum audisset duos legumperitos inter se contendentes, damnavit ambos: quòd alter furtum commisisset, alter non perdidisset. Significans, utrumq; dignum exitio. Argutia dicti in hoc est: qui furatur lucrificat aliquid; is verò cui res furto tollitur, damno afficitur. At hìc absurdum quiddã acciderat, alter alterius rem furatus erat: nec tamen is cui furtum est factum perdidit, quòd hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit. 129

Percontanti, quod vinum libentius biberet? *Alienum, inquit. Et hìc το ἀργασθύντορ* *Aliena* addit gratiam dicto. Aliud enim expectabat percontator, videlicet de genere vini sentiens. *dulciora.* 130

Cuidam ipsi dicenti; *plurimi te derident.* *At ego, inquit, non deridcor.* Id autem videtur *ἀδύνατον*, vè aliquis te percutiat, tu tamen non percutiaris. Sed Diogenes negavit se derideri: siue quòd non esset deridiculus; siue quòd existimaret, hominum irrisionem nihil ad se pertinere. *Negle- Etus inis- viarium.* 131

Dicenti, miserum esse viuere: *Non, inquit, vivere miserum est, sed malè viuere miserum est.* Vulgus miseram appellat vitam, laboribus, doloribus, morbis, damnis, exilijs, multisq; hoc genus incòmodis obnoxiam. *Vita misera.* 132

xiam. At Philosophus nihil malum aut miserum esse ducebat; nisi quod cum turpitudine coniunctum esset.

133 *Frugalitas.* Erat Diogeni seruus, nomine Manes: is quum profugisset à domino, admonuerunt amici, ut fugitium inuestigaret. *At ridiculum,* inquit Diogenes, *si Manes absque Diogene uiuat; Diogenes absque Mane uiuere non possit.* At multi seruos insequuntur ut uiciscantur; Diogenes spectabat usum. Melior autem Philosophus est, qui paucioribus eget. Nolebat itaque hic seruo uideri deterior.

134 Quodam tempore prædebat oleas: mox inductam placentam abiicit, accinens illud è tragœdia:

Deliciae ὦ ξίτη, τυράννοις ἐπιποδῶν καλίστασι. Id est:
Spretæ. Procul à tyrannis temet, hospes, auferas.

Item illud Homericum: ἄλλο τι μάστιγι δ' ἀλάσσω. Id est: *Interdum scurricis agitabat.* Se tyrannum appellans, deliciarum contemptorem, quas procul abigi uolebat.

135 *Canis* Diogenes. Diogenes vulgò *Canis* dicebatur. Sunt autem canum multa genera: sunt enim uenatorij, sunt aucupatorij, sunt custodes ouium & ædium, sunt qui habentur in delicijs. Ergo percontanti, *qualis i; se canis esset?* lepidè respondit: *Esuriens Melitæus, satur Molosseus:* quòd cibi appetens blandiretur, saturatus morderet.

136 Interrogatus, *an Philosophi placentis uescerentur?*

ventur? Omnibus, inquit, ut ceteri homines. Rur- Philo-
sus hic aliud respondit, quàm interrogaba- phus ho-
tur. Quærebat percontator, an conueniret mo-
 Philosophis, frugalitatē profitentibus, ve-
 sci placētis, cibus delicatorum? Diogenes
εἰπω δὲ οὐ ita respondit; quasi Philosophi
 non essent homines, & tamen vescerentur
 cibus humanis. Siquidem animalia bruta
 non vescuntur quibuslibet: bos comedit
 fœnum; leo nequaquã: oues amant fron-
 des salicum; equi auenam. Quædam aues
 pascuntur granis iuniperi, quædam carni-
 uoræ sunt, quædã vescuntur piscibus. Huc
 alludit Diogenes.

Quum aliquando Diogenes in cõuiuio 137
 placentam ederet, diceretque conuiuiarum *Dissimu-*
 quispiam: *quid comedes Diogenes?* Suspiciens, *latio.*
 Cynicum Philosophum nescire quid sit pla-
 centa: *Panem, inquit, bene pistum.* Dissimu-
 lans se scire, quid esset. Aliis erat placenta;
 Diogeni panis erat, qui non edebat volu-
 ptatis gratiã.

Percontanti, *cur ceteris mendicis benignè* 138
largirentur homines, Philosophis non item? Quo- *Salsè.*
niam, inquit, sperant citius futurum ut claudi
cæciue fiant, quàm Philosophi. Qui miserentur
 afflictorum, quales ferè sunt mendici, fa-
 ciunt hoc contemplatione communis ho-
 minum sortis: ita cæco opitulantur, cogi-
 tantes, hoc ipsum mihi poterit accidere: *de*

de Philosopho non item cogitant. Dictum festiuus est, ob abusum verbi, *sperari*: vt Philosophus fias, sperari potest; cæcitatem aut claudicationem nemo sperat.

139 *Cunctan-
ter dare.* Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: quem vbi videret cunctantem, ac negaturo similem: *O homo*, inquit, *ad cibum te postulo, non ad cyppum*: vt quâ licet Græcarum vocum affinitatem reddam. Græcis enim & τροφή cibus est, & τάφος sepultura.

140 *Error
corre-
ctus.* Cuidam obijcienti, quòd aliquando falso signasset monetam (nam hanc ob rem, vt dictum est, iussus est exulare) *Fateor*, inquit, *fuisse tempus, quo talis eram qualis tu nunc es: qualis autem ego nunc sum, tu nunquam futurus es*. Notabat eos, qui iuuentutis errores in alijs reprehendunt, cum ipsi ne in senectute quidem corrigant suos.

141 *Error in
iuenilis.* Alteri cuidam hoc ipsum opprobranti; crimen iuuentutis obtentu defendit, dicēs: *Tum celerius reddebam lotium, nunc non item*. Cynicâ circuitione notauit iuuenilem ætatem, quæ facilius reddit humorem vesicæ, cum senibus molesta sit dysuria.

142 *Ridicu-
liam.* Myndum aliquando profectus, quum videret portas amplas ac magnificè exstructas, cum oppidum esset exiguum: *Viri*, inquit, *Myndi, claudite portas, ne ciuitas vestra egrediatur*. Notans, oppidum tam esse pusillum, vt per portas egredi posset.

Con-

Conspiciens furem purpuræ compre- 143
 hensum, Homericū carmen in eum deior- *Facitè.*
 sit: ἄλλαβι, inquit, οὐ

ἔρφύρι & δάνατ & ἠγεῖ μῦθα πρῶταυ. Id est:

Te mors purpurea apprehendi, violētāq; Parca.

Craterus, Alexandri Magni præfectus, 144
 homo prædiues, inuitârat Diogenem vt ad *Libertas.*
 se commigraret: cui respondit: *Malo Athe-*
nis saltem lingere, quàm apud Craterum opiparâ
frui mensâ. Sentiens, libertatem, quamuis
 inopem, omnibus diuitum delicijs præfe-
 rendam, vbi minuitur libertas.

Anaximenes rhetor obeso aqualiculo e- 145
 rat onustus: hunc adiens Diogenes, ita lo- *Obestas.*
 quitus est: *Impartire nobis tenuib. & reurem:*
nam & ipse leuaberis onere, & nobis cōmodabis.

Cū oraret aliquādo Anaximenes, Dio- 146
 genes prætendens pernam, auditores in se *Ridicu-*
 conuertit: ob id indignatus Anaximenes *lum.*
 obticuit, ab auditorio destitutus. Tū Dio-
 genes: *Anaximenes, inquit, disputationem ob-*
oli precium dissoluit. Significans, de rebus fri-
 uolis disseuuisse, quæ non admodum atten-
 tos haberent auditores.

Quibusdam obijcientibus, quòd in foro 147
 cibum caperet: *Quid mirum?* inquit, *in foro Vesci in*
esurio: ratiocinatus à relatiuè oppositis. Si *publico.*
 fames non vrgeret hominem in foro, for-
 tassis absurdum esset in foro vesci. Sed co-
 dem etiam colore sese tueri potuerat, in
 foro

foro deiciens aluum aut vrinam reddens.

148 *Libertas* Sunt qui & illud ascribant Diogeni. Plato, offendens illum lauantes olera, dixit illi ad aurem: *Si Dionysio morem gessisses, profecto non lauares olera.* Diogenes, vicissim Platonem in aurem dixit: *Si tu lauares olera, Dionysio non inservisses.* Verum hoc videtur effectum, ad similitudinem illius quod antè retulimus de Aristippo: quemadmodum & hoc quod subijciam.

149 *Irrisio cõ mtempta.* Cuidam dicenti: *Muli te derident, ô Diogenes. Et illos, inquit, fortassis asini.* Altero subijciente: *sed illi non curant asinos.* Nihilò magis, inquit, ego ipsos. Asinis irrisiõnem tribuit, quod subinde nudatis dentibus irrisiõnis speciem præbeant. Quin & deridentes quempiam, motâ ab aure manu imitantur asininas auriculas. Videtur igitur & asinus motis auriculis irridere homines: nemo tamen offenditur.

150 *Anima subleuis.* Conspicatus adolescentulũ Philosophiæ dantem operam: *Euge, inquit, corporeæ forma amatores ad animi pulchritudinem auocant.* Sentiens, illum hoc agentem, vt animum virtutibus & honestis disciplinis exornaret; hoc consequuturum, vt longè meliores amicos sit habiturus. Nihil enim sapientiâ pulchrius, nihil virtute amabilius.

151 Solebant olim à periculis seruati in templis suspendere donaria, velut incolumitatem

tem suam dijs acceptam ferentes. Proinde *Anathe-*
 quum Samothracen profecto ostenderen- *mata*
 tur illi donaria, quæ è bello, morbo, nau-
 gatione, alioue discrimine seruati dicârant.
Atqui, inquit Diogenes, multo plura essent, si
qui seruati non sunt, ista dedicassent. Sensit, o-
 pinor, eos qui seruarentur, casu seruari, non
 deorum beneficio. Quòd si dijs imputan-
 dum est si quis seruatur: iisdem imputan-
 dum est, quòd plures percunt, quam ser-
 uantur. Sunt qui hoc tribuunt Diagoræ Me-
 lio, impio. Samothracés autem magnâ in
 hisce rebus superstitione laborabant.

Adolescenti formoso, ad conuiuium e- 152
 unt: *Deterior, inquit, redibis.* Reuersus à cõ- *Cõiectus*
 uiuiuo adolescens, quum Diogeni dixisset: *improb⁹.*
Iui, nec redy deterior: inquit, *χείρον μὲν, id est,*
deterior igitur. Indicans, fieri non posse, quin
 adolescens è luxurioso temulentoq; con-
 uiuiuo redeat deterior.

Diogenes ab Eurytio petijt quiddã ma- 153
 gni: qui cùm ex more his verbis negaret;
 faciam, si mihi persuadere possis. *Si possim,*
 inquit Diogenes, *iám pridem tibi suassissim, vt Liberè.*
suspenderes. Hic præter Cynicam liberta-
 tem nihil est quod mireris.

Inuiserat Lacedæmonem: inde Athenas 154
 reuersum percontabantur, vt fit, *quòd irct, & Deliciæ.*
unde venires? A viris, inquit, ad feminas: no-
tâs Atheniensiu delicijs effœminatos mo-

res, cùm Lacedæmonij durè instituerētur.

155 *Homines pauci.* Redeuntem ex Olympijs quidam inter-
rogabant; vidisset ne illic multam turbam?
*Turbam, inquit, plurimam; sed homines per-
paucos.*

156 *Profusio* Eos, qui per luxum in coquos, nepotes, scortis
& adultores, facultates suas profunderent, si-
miles dicebat arboribus per præcipitia nascenti-
bus: quarum fructus homo non gustaret, sed à
cornis & vulturibus ederentur. Sentiens, eos,
qui gulæ ventrique seruiunt, non esse ho-
mines.

157 *Adulatio.* Græci, si cui precantur exitium, iubent
abire ad coruos, is *nékanas*. At Diogenes di-
cere solebat; multo periculosius esse incidere in
assentatores, quàm in coruos. Dicti iucunditas
perit nobis, quæ est in Græcarum vocum
affinitate. Nam illi *nékanas* appellant cor-
uos: & unicâ literulâ *νόκανας* dicunt adula-
tores. Hoc dictum tribuitur & Anisiheni.

158 Phryne meretrix Delphis Venerem au-
ream dicavit. Eam videns Diogenes, ascrip-
sit elogium: *Ex Græcorum intemperantia.*
Arguebat enim, Græcos supra modum li-
bidini deditos esse, quòd scortum è turpi
quæstu tantū auri collegisset. *Præter lacri-
zum scribit quoque Athenæus lib. 13. Sed Cræti
Cynico attribuit.*

159 Cùm Alexander Magnus ad Diogenem
venisset, eumq; salutasset: percontatus est
Dioge-

Diogenes, quis esset? quumq; ille respon-
disset: *Ego sum Alexander ille rex. At ego, in-* *Libertas.*
quit, sum Diogenes ille Canis. Non minùs sù-
perbiens suâ libertate, quàm Alexāder suo
regno. Interrogatus, *ob quæ facta Canis no-*
men vulgò sortitus esset. Quoniam dantibus blan-
dior, inquit, non dantibus oblatro, malos etiam
mordeo.

E ficu quadam fructus decerpenti Dio- 160
geni cum horti custos dixisset: ex ista arbo-
re ante paucos dies homo quidam se sus-
pendit. *At ego, inquit, illam purgabo.* Arbi- *Supersti-*
trabatur ille fore, ut Diogenes admonitus *tio nul-*
abstineret à funesta arbore, quæ gestasset *la.*
cadaver. At ille liber ab omni superstitione,
nihilò impuriore fructus arbitrabatur.

Animaduertens Olympionicem quen- 161
dam oculos defigere in scortum, ad eò ut
præteritum capite reflexo intueretur: *Ecce,* *Voluptas*
ut, inquit, aries Martius à puella publica, ob-
torto collo vincit abducitur. Ridiculum exi-
stimabat, certare cum electis viris, & à vili
puella veluti captivum trahi sine funibus.
Meminit & Aelianus lib. 12. cap. 58. Et Plin.

Formosa scorta similis ducebat mulse, lethali- 162
bis venenis temperato: quòd adferrent qui- *Scortum.*
dem initiò voluptatem; sed quam perpe-
tuus dolor consequeretur.

Quum in publica via præderet, multiq; 163
gingerent illum ob spectaculi novitatem,

Liberè. ac subinde acclamarent: *Canis, canis.* Imò, inquit, *vos potiùs estis canes, qui prandentem circumstatis.* Nam id canibus cum primis familiare.

164 *Ambi- Diogenes interrogatus, cuiàs esset? ludit ex*
guè. ambiguo, dicens: *Tegeates.* Nam Tegea ciuitas est Arcadiæ: Tegos autem interdum id quod lupanar. Vnde Tegeatem dixit Philosophus scortum publicum.

165 *Medicus profitemem, qui priùs fuerat palæstrites,*
malus. sed ignauus; dixit illi: *An eos, qui te hactenus deiecerunt, nunc vicissim deijcies?* Deijcit luctator quem superat: & deijcit medicus, quos in lectum conijcit, aut etiam in sepulchram. Sensit autem Diogenes, illum tam malum esse medicum, quàm fuerat ignauus palæstrites. Similis iocus est apud Martialem, de eo qui ex medico factus hoplomachus: non aliud faceret hoplomachus, quàm quod fecerat medicus.

166 Ad puerum spurium ex meretrice natū, lapillos iacentem in populum: *Cave, inquit, ne patrem ferias.* Erat enim è scorto natus, atque ob id incerto patre.

167 *Benefi- gnitatem, qui Diogeni quiddam donârat:*
ciū me. Quin & me, inquit, laudasis, qui accipere
ritum. meriti? Plus enim est meruisse beneficium, quàm

quàm dedisse : iuxta illud Publij Mimi :

Beneficium dando accepit , qui digno dedit.

Ei, qui pallium à Diogene repetebat, le- 168
pidissimè respondit : *Si donâsti, habeo : si cõ-*
modâsti, vtor. Significans, sibi non esse in a-
nimo reddere, siue dono, siue commutato
accepisset. Turpe est reposcere quod do-
no dederis : & inhumanum est eripere, quo
vteni est opus.

Quum supposititius quidã de Diogene 169
dixisset : *Aurum habet in pallio.* Rectè regef-
sit in illum conuicium : *Ideo, inquit, sup-*
posito indormio. Supposititij partus dicun-
tur, qui simulantur esse nati ex vtero, vnde
non prodierunt. Indormimus thesauro ser-
uandi gratiã, & indormimus ei quod ne-
gligimus. Diogenes autem pallium habe-
bat noctu pro culcitra.

Percontanti, quid lucri caperet ex Philo- 170
sophia? *Vt nihil, inquit, aliud; certè hoc, quòd Philoso-*
ad omnem fortunam paratus sum. Hoc dictum *phis.*
vix sapit Diogenem, quanquam illi ascri-
bitur.

Interrogatus à quopiam, cuiàs esses? re- 171
spondit, *κοσμοπολίτης*, id est, *cuius mundi.* Si- *Omne so-*
gnificans, Philosophum, vbicũq; locorum *lum for-*
agat, in sua patria viuere. *Cicero meliùs vertit, ti patria.*
Mundanum; quasi ex aliqua ciuitate huius no-
minis natum se diceret: & tribuit quidem hoc non
Diogeni, sed Socrati. lib. 5. Tuscul.

172 Cùm aliquando stipem posceret, ita Ἰσπαρχίω, (id est, qui stipitibus erogandis erat praefectus) Homericò carmine cōpellauit:

Facete. Τὸς ἄλλος ἰνάει, ἀπὸ δ' ἰήτορ Ἑχέρο χεῖρας.

Despolia re: quos, teneas sed ab Hectore dextram.
 Dicti festiuitas in hoc est, quòd pro Ἰσπαρχίω dixit ἰνάει: quorum prius est, da stipem; alterum, armis spolia: se Hectoris nomine signans. Spoliat autem, qui negat egenti. Et solet hoc hominum genus esse furax.

173 *Scorta* dicebat esse regum reginas: quòd ab his, quicquid collibuisse, peterent & impetrarent. Nam ideo regum reginas appellabat, non quòd essent pares vxoribus; sed quòd in ipsos reges regnum exercebant. Reges à populo non semper obtinēt quòd exigunt: at scorto nihil negatur. Tales opinor olim fuisse reges Barbaros.

174 Athenienses per adulationem decreuerunt, vt Alexander pro Libero patre haberetur & coleretur. Hunc honorem irridens Diogenes: *Et me*, inquit, *Serapin facite.* Vt enim Bacchus inter Satyros est: ita Serapis ab Aegyptijs specie bouis colitur.

175 *Obiurgatus*, quòd intraret loca spurca ac parùm honesta: *Et sol*, inquit, *subit latrinas; nec tamen inquinatur.* Sensit, probum virum non fieri deteriorem ob loci infamiam.

Cùm

Cùm in fano cœnaret, ei que panes sor- 176
didi essent appositi, abiecit illos è fano, *Pura*
dicens: *in templum nihil oportere ingredi sor- sacra.*
dulum.

Quidam procaciter interroganti, cur, 177
cùm nihil sciret, se Philosophum profi-
teretur? *Si Philosophum, inquit, simulo, hoc Philo-
ipsum est Philosophari.* Subnotans, Philoso- phiæ si-
phiam rem esse vsque adeò difficilē, vt eam *malatio.*
vel simulare magna sit Philosophiæ pars.
Quemadmodum multum regis habet, qui
scitè regis personam possit gerere. Et qui
simulat imitatur: at imitari Philosophos
est philosophari, hoc est, philosophiæ stu-
diosum esse.

Quidam abduxit puerū ad Diogenem, 178
vt illius doctrinæ fieret particeps: vt autem *Laus im-*
illum Philosopho commendaret, dixit cum *modica.*
excellenti ingenio optimisq; moribus præ-
ditū esse. Hic Diogenes: *Quid igitur eget meis?*
Notauit immodicum laudatorem, qui hoc
tribueret adolescenti, cuius adipiscendi
gratiâ solent pueri tradi Philosophis. Satis
erat, probam indolem bonamq; spem in
puero prædicare.

Qui de virtute loquerentur, nec rectè viuerent, 179
eos dicebat citharæ similes; quæ sono prodesset a. *Doctri-*
lij, ipsa nec sentiret, nec audiret quicquam. Hoc *na sine*
dictum non multum abludit à dicto Pauli, *moribus.*
de cymbalo tinniente. 1. Corint. 13.

180 *Vulgo nihil rectè placet.* Quodam die, cum populus theatrum egrederetur, ipse aduersus populum nitens ingrediebatur: interrogatus cur id faceret? Hoc, inquit, in omni vita facere studeo. Sentiens, hoc esse philosophari, in omnibus actionibus quàmmaximè à multitudine diffidere: propterea quòd vulgus hominum cupiditatibus agitur, non ratione.

181 *Degeneratio.* Conspecto adolescentulo, cultu gestuq; parùm virili: Non te pudet, inquit, qui peius tibi velis, quàm ipsa natura voluit: siquidem illa te virum fecit, tu teipsum refingis in feminam. Id in plerosque dici potest, quos quum natura creârit homines, ipsi suâ sponte degenerant in pecudes.

182 *Optima negligimus.* Cùm videret cantorem quendam vecordem, ac moribus incompositis, aptare psalterium: Non te tui pudet, inquit, qui sonos ligna aptare nôris; vitam ad rectam rationem componere nescias? Et hoc apophthegma ex superioribus videtur effectum.

183 *Vita sine mors.* Dicenti cuidam, quem ad sapientiæ studium hortabatur; non sum idoneus Philosophia: Quid dignum viuis, inquit, si tibi nulla rectè viuendis cura est? Non enim in hoc viuunt homo, vt viuat tantùm; sed vt discat rectè viuere. Natura dat viuere; Philosophia dat rectè viuere. Natura gignit ad virtutem dociles; doctos non gignit.

184 Ad eum qui patrem despiciebat; Non te pudet,

*pudet, inquit, eū contemnere; cui debes hoc ipsum, Impie-
quòd tibi places? Dicti gratia sita est in allu- sas.
sione contrariorum. Pugnant inter sese, de-
spectui esse, & sibi placere.*

Audiens adolescentem honestâ specie, 185
verbis parùm honestis utentem: *Non te pu- Turpilo-
det, inquit, qui ex eburnea vagina plumbeum quium.
educas gladium? Ebur olim in summo erat
precio. Animus corpore tegitur: is in ora-
tione relucet.*

Cùm illi quispiam probri vice obiecit- 186
set, quòd in caupona bibere: *Et in tonastrina, Vesci
inquit, tondeor. Significans, nihilo minus ho- quouis
nestum bibere, quàm tonderi aut radi. loco.*

Quemadmodum nemo reprehēdit in ton-
strina radi, quòd is locus ei rei paratus sit:
ita turpe videri non debet, si quis bibat in
caupona, modò bibat modicè. Nam im-
modicè bibere quouis loco turpe est.

Opprobranti, quòd à Philippo rege 187
pallium accepisset: Homericò versiculo
respondit:

*Οὐ τοι ἀπόβλητ' ἐστὶ δῖον ἔριμδ' ἢ ἀδῶρα. Id est: Munera
Non sunt reiicienda insignia munera diuim. regum.*

Quòd Homerus de forma corporis, quæ
deorum munus est, scripsit: hoc Diogenes
detorsit ad pallium à rege datum.

Diogeni, de non irascendo accuratè dis- 188
ferenti; adolescens quidam proteruus, ve-
luti periculum faciens, an re præstaret ea

quæ docebat, inspuit illi in faciem. Tulis
Lenitas. hoc leniter ac sapienter: *Non quidem, inquit,
 irascor, sed dubito tamen an irasci oporteat.*

189 *Scorta-* Conspiciens quendam meretrici suppli-
cor. cem, ut impetraret quod petebat: *Quid, in-
 quit, tibi vis miser? praestari non impetrare quod
 rogas. A scorto reijci felicius est, quam ad-
 mitti. Et tamen pleriq; malum suum & ara-
 biunt instanter, & magno emunt.*

190 *Vnguen-* Cuidam, habenti capillos vnguento de-
 46. *ta.* libutos; *Cave, inquit, ne capitis fissaevolentia,
 vite malevolentiam adducat.* Nam Græcarum
 vocum iucundam affinitatem utcunq; red-
 dere studuimus, *δυσωδία & δυσωδία.* Vn-
 guentum enim in viro arguit vitæ molli-
 ciem. Fama porrò velut odor est hominis.
 Simile quiddam dixit Martialis:

Ne uale, non bene obet, qui bene semper olet.

191 *Seruius* Dicebat, *inter seruos ac dominos malos præter*
uitorū. *vocabula nihil aliud interesse; nisi quòd mancipia
 seruiunt dominis, domini cupiditatibus.* Signifi-
 cans, utrosq; esse seruos. miseriosem tamen
 seruire seruitutem dominos, quàm manci-
 pia, si sint improbi. Nam qui ducitur affe-
 ctuum arbitrio, & multos habet dominos,
 & turpes & inclementes.

192 *Salsè.* Græci mancipia, præcipuè fugitiua, vo-
 cant *ἀνδράποδα*: quæ dictio videtur compo-
 sita ex viro & pede, cùm Grammatici variã
 reddant etymologiam. Quum igitur qui-
 dam

dam improbus Diogenem interrogasset; quare mancipia fugitiua dicerentur *ἀνδραπέδα*? Quoniam, inquit, pedes habent virorum; animum autem qualem tu nunc habes, qui hoc percontaris. Sentiens, illi esse mentem, non hominis, sed pecudis.

A prodigo petebat minam. Ille miratus 193
improbam postulationem, rogabat: cur, *Profi-*
cūm ab aliis obolum petere soleas, à me *scio.*
minam petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum
me accepturum spero; à te verò an unquam post-
hac accepturus sim, *θῶν ἐν γύνασι κἄτα*, id est,
in deorū genibus situm est. Attexuit enim hoc
Homeri hemistichium. Significavit autem,
homini profuso periculum imminere, ne
breui redigeretur ad extremam inopiam, ut
ne obolum quidem haberet reliquum.

Quibusdam, Diogeni probro vertenti 194
bus quòd peteret, cūm id Plato non face-
ret: Imò, inquit, petit & ille: sed

Ἀγγιχὼν κίφα λῶν, ἵνα μὴ πῶθ' οἱ ἄλλοι. Id est: *Mendici-*
Admoso capite, ut ne quisquam exaudiat alter. *tas occul-*

Abusus est Homericò carmine, quod est *ta.*

Odyss. α. quo significavit, Platonem non
minus esse petacem: nisi quòd ille clam
peteret; ipse palam.

Animadvertens quendam imperitè jacu- 195
lantem, proximè scopum confedit: cur id *Ridicu-*
faceret interrogantibus; ne fortè, inquit, me *sum.*
feriat. Significans, illum quidvis percussu-
rum

rum citiùs, quàm scopum. At alij spectatores, quàm possunt longissimè sese à scopo semouent, ne feriantur.

196 *Voluptas.* *Qui scopum non attingunt, hi vulgo ἀτυχῆντες id est, frustrari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustrari, qui aberrarent à scopo: sed eos, qui curas suas ad voluptatem velut ad scopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem; cum per eas deueniant in summam miseriam.*

197 *Mors an mala?* Interrogatus, num quid mali esset mors? Quo, inquit, pacto malum, cum præsentem non sentiamus? Quod autem abest, nulli malum est. Dum sentit homo, viuit: nondum igitur adest mors: quæ si adsit, abest sensus. Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc rationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem mala non est; sed iter ad mortem miserum est. Id si metuimus, tota hominis vita quid aliud est, quàm iter ad mortem?

198 *Arguè.* Narrant, Alexandrum Magnum adstantem Diogeni, quæsisse ab eo, num ipsum metueret? At ille: *Quid es? bonum an malum?* Alexander respondit: bonum. *Quis, inquit, times bonum?* Conuicit, regem non esse metuendum, nisi se malum esse profiteretur. Sed eodem enthymemate colligeret: deum non esse timendum.

199 *Eruditi-
tio.* Eruditione omnibus hoc sermone commendabat, quod diceret: *eam iuuenibus adferre*

ferre sobrietatem, senibus solatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentū. Propterea quòd ætatem suapte sponte lubricam coërceat ab intemperantia: senectutis incommoda honesto solatio mitiget: pauperibus sit pro viatico; non enim egent eruditi: diuitum fortunas ornent.

Didymon, qui vulgò audiebat adulter, 200
curabat oculos virginis. Ei Diogenes di- *Iocus ab*
xit: *Vide ne corumpas pupillam.* Hoc dictum *ambi-*
apud nos perdit suam gratiam. Apud Græ- *guo.*
cos autem νόπη, & virginem sonat, & oculi
pupillam. Lusit igitur ex ambiguo Dio-
genes.

Admonitus à quodam, ab amicis illi ten- 201
di insidias, vt caueret: *Quid facias, inquit, si Amicis*
similiter & cum amicis & cum inimicis habebi- *fidendū.*
mus consuetudinem? Ab inimicis nobis caue-
mus, amicis fidimus. Quòd si pariter ab v-
trisque nobis cauebimus, nō est suaue viuere.

Interrogatus, *quid esset in vita optimum?* Li- 202
bertas, inquit. At verè liber non est, qui ser- *Libertas.*
uit vitij: nec liber esse potest, qui multis e-
get: plurimis autem eget avarus, ambitio-
sus, ac delicijs deditus.

Olim in scholis pingi solebant Musæ, ceu 203
studiorum præsides. Ingressus igitur scho-
lam, quum videret multas Musas, discipu-
los admodum paucos; dixit præceptor:
Quam dys multos habes discipulos. Ludens ex
ambi-

dicunt; pro eo quod nos dicimus, fauentibus dijs. Interdum *σὺν*, id est, cum, significat comitē: cum multis te defendi, id est, multi mecum te defenderunt.

204 *Turpe v- b; q; tur- pe.* *Quicquid per se turpe non esset, id ne in publico quidem dicebas esse turpe.* Hunc igitur in morem ratiocinabatur: *Si prandere malum nō est, nec in foro prandere malum est: sed prandere nihil mali est: ergo nec in foro prandere malum est.* Hactenus tolerari poterat. Cynicus syllogismus: verū quis ferat similiter colligentem: *exonerare ventrem, aut reddere lotiū, aut habere rem cum vxore, aut exsuere vestes, malum non est: ergo nec in publico malū est.* Probis viris vbiq; placet vercundia.

205 *Dicebat, usum a: quae exercitationem, quem admodum: in actionibus extrarijs: ita & in actionibus virtutis & animi, tum celeritatē quandam tum facilitatem parere.*

206 *Dicebat, nec legem esse sine civitate, nec civitatem sine lege.*

207 *Bona fortuna.* *Nobilitatem, atq; haec genus alia fortuna decora, dicebat nihil aliud esse, quam velamenta maiiia.* Diuites enim eū alijs nihilo sint meliores, tamen peccant licentiū: iuxta illud Flacci de diuite:

*Et quicquid volet, hoc veluti virtute peractum,
Speravit magna laudi fore.*

Nobiles autem plerique & hodie sibi nihil non permittunt

Quum

Quum Xeniadē seruiret, amici agebant 208
de illo redimendo. At ille: *Nequaquam, in-* Libertas.
quit: an nescitis leones non ijs seruire à quibus a-
luntur, sed altores potius seruire leonibus. Nam
leo ubique est, semper leo est.

Quum à lethali somno esset experrectus, 209
medreusq; rogaret, *quid ageretur?* inquit: *nam Iocus in*
frater fratrem amplectitur. Alludens ad Ho- morte.
merum, qui *δύατον & ὕπνον* germanos fin-
xit; quòd somnus mortis sit imago. Hoc Gor-
gæ Leon in tribuit *Aelianus lib. 2. variar. c. 35.*

Rogatus, *quomodo se vellet sepeliri?* iussit ca. 210
dauer: hūc inhumatū. Tum amici, *volucibus Sepultra-*
ne conferis? Minimè verò, inquit, *sed bacillum ra.*
prope me quo illos abigam ponite. Rursus illi,
Qui poteris? non enim senties. Quid igitur, in-
quit, *nubi ferarum laniatus oherit nihil sentien-*
ti? Meminit & Cicero, n. Tuscul.

Quum Plato laudaret quendam, hoc no- 211
mine, quòd erga omnes esset humanissi-
mus: *Quid, inquit Diogenes, illi tribuendum Lenitas?*
est, qui tot annos in Philosophia versatus, nullum malum
hactenus afficit dolore? Sentiens, proprium
Philosophi munus esse, mederi v. ijs homi-
num: id autem fieri non posse, nisi metu ac
dolore; metu probri, dolore præsentis
ignominie.

Idem in Lacedemone peregrinū quendā 212
conspiciēs, sese studiosè ad festū diem cō. *Festum*
ponentem: Quid facis? inquit, *Innon quilibet semper*
d. es sapienti.

dies viro bono festus est? Sensit, hunc mundum esse fanum deo dignum, in quo constitutus homo semper honestè, velut in conspectu iuvenis omnia cernentis, versari deberet. Detorsit huc prouerbum, quo dicitur: *pigris semper esse festum.*

213 *Scorta.* Dicere solebat adolescentibus: *meretricum domos ingredi, ut perspicias quàm viles res quanto emanantur precio.* Huc allusit Terentius.

Hæc omnia nosse salus est adolescentulis.

214 *Obiurgatio.* *Ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acribus inimicis:* eò quòd illi monent, hi redarguunt; vtrique diuersis quidem modis; sed pariter profunt, dum per eos vitia nostra discimus. *Hoc Laërtius tribuit Antistheni; Plutarchus Diogeni.*

215 *Vindicta optima.* Interrogatus à quodam, quo pacto maximè posset vlcisci inimicum? Si teipsum, inquit, *probum & honestum virum præstiteris.* Hoc qui facit, & sibi prodest maximè, & inimicum maximè discruciat. Nam si fundum conspiciens bene cultum, discruciat inimicus: quid fiet, si teipsum viderit veris ornatum bonis?

216 *Amicus consolator.* Cùm Antisthenem morbo decumbentem inuideret, dixit: *Nunquid amico est opus?* Significans, in rebus afflictis potissimum fidis amicis vtendum; qui vel re opitulentur, vel consolando molestiam mitigent.

217 *Ad eundem aliàs,* quoniam acceperat, *illum*

illum amore vitæ morbum ferre molestius,
 cum sic ingressus est: ad quem cum Anti-
 sthenes dixisset: *Quis hisce doloribus libera-* *Mors li-*
bit? Diogenes prolatâ sicâ: *Hæc, inquit.* *berat à*
 Contrâ Antisthenes, *doloribus, inquit, dixi,* *cruc a-*
non vitâ. *tu.*

Corinthum profectus ludum ingressus 218
 est, quem ibi Dionysius regno pulsus ape-
 ruerat, audiuitque pueros male canentes.
 Interim ingressus Dionysius, quoniam pu-
 tabat: Diogenem consolandi gratiâ venif-
 se: *Humaniter, inquit, facis, Diogenes: hæc est re-* *Qui ma-*
rum humanarum volubilitas. Imò, inquit Dio- *lus, ubi-*
genes, miror te etiam: um vivere; qui tantum que ma-
malorum in regno patrâris: & video nihilo melio- *lus.*
rem esse ludimagistrum, quam fuisti rex.

Idem dicebat; cæteris mortalibus, quibus res 219
 sunt prosperæ, vita incunda est, mors odiosior: rur-
 sus infelicibus vita gravis est, mors optabilis: at
 horum utrunque tyrannis est molestus. Siqui-
 dem ut viuunt insuauius ijs, qui mortem
 vehementer optant: ita mortem perinde
 metuunt, quasi vitam suauissimè degant.

Cuidam ostendenti horoscopon: *Bellum, 220*
 inquit, *herclè instrumentum, ne frustremur cæ-*
nâ. Sentiens, inutiles esse artes geometricas
 cum cæteris.

Alteri cuidam, iactâti Musices peritiam, 221
 respondit:

γνώμας ἂν ἀνδρῶν οὐ μὲν οἰκόνται πόλις.

Εὐδ' οἷμ' ἐΐσα μῖσι καὶ τοῖς τίμασι. Id est:
*Prudentia urbes bene gubernat: at domus
 Nec cantilenis, nec modis regitur probè.*

- 222 Cùm Speusippus, paralyfi resolutus, vehiculo deportaretur in Academiã; ac Diogeni fortè obuiò dixisset χαίς: respondit:
At non tu sanè, qui cùm ad istum sis affectus modum, iustineas viuere. Sentiens, esse veri Philosophi, sponte mortē affiscere, posteaquàm desijt esse vsui ad vitam humanam. Idque fecit postea Speusippus.

- 223 Cùm puerū conspiceret indecorè se gerentem, pædagogum illius baculo percussit, dicens: *Cur sic instituis?* Indicans, primæ ætatis formatoribus potissimùm imputandū esse, si adolescentes euadāt malè morati, aut secus. *Refero Aiphthonius ac Priscianus.*

- 224 Cuidam probri gratiã obijciēti paupertatem, cùm ipse esset scelerosus: *Ob paupertatem,* inquit, *neminem vidi torqueri; ob malitiam multos.*

- 225 *Paupertatem* appellabat *virtutem αὐτοδιδάκτωρ*, id est, *qua per se discitur.* Diuitibus opus est multis præceptis, vt frugaliter viuāt, vt corpus exerceant laboribus, nec corporis ambitioso cultu delectētur, aliaq; innumera: quæ omnia seipsam docet paupertas.

Lacedæmonijs, quibus meritò prima laus debetur in Apophthegmatibus, subi-

iecimus tres Philosophos; sed in hoc genere præcipuos: quibus addemus totidem Reges, qui ciuilium dictorum gratiâ præcæteris celebrantur; ne lectorem turbâ rerum obruamus.

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS MACEDO.

Hæc Philippi Apophthegmata sumpta ferè sunt omnia ex Plutarcho.

X Græcorum regibus, meâ sententiâ nullus fuit, quem cum Philippo rege Macedonum, Alexandri Magni patre, conferamus, vel ingenij dexteritate, vel dictorum vrbanitate.

Is dicere solebat: Athenienses sibi magno-
pere beatos videri, qui quotannis inuenirent de-
cem, quos belli duces crearēt: cum ipse multis an-
nis vnum duntaxat belli ducem reperisset, Par-
mensionem. Significans, inutile Reipub. sub-
inde mutare duces; sed satius esse, què ido-
neum ac fidum nactus sis, eum nō mutare.

X 3

Tum in bello non referre, quàm multi sint duces; sed quàm bello gerendo accōmodi.

- 2 Cùm illi nuncium esset allatum, vno die multas res feliciter ac prosperè gestas esse: (nam eodem tempore, Tethrippō vicerat in Olympijs, & Parmenio Dardanēses prælio fuderat, & Olympias ipsi masculum fœtum erat enixa) porrectis in cœlum manibus exclamauit: *Et o fortuna, inquit, pro tot*

Inuidia. fortuna. tantæque bonis leui quopiama malome affice. Vir cordatissimus non insolenter gestiit ob rerum successum, sed fortunæ indulgentiam suspectam habuit: cuius ingenium esse nouit, vt, quibus exitium molitur, his prius nouâ rerum prosperitate blandiatur. *Huc pertinet, quod de Polycrate Samurum tyranno refert Plinius.*

- 3 Quum subactis Græcis quidam ipsi auctores essent, vt ciuitates prælijs contineret, ne deficerent. *Malus, inquit, diu bonus & commodus, quàm breui tempore dominus appellari.* Sentiens, regnum, quod beneficijs ac beneuolentiâ teneretur, esse perpetuum; quod vi metuq; non esse diuturnum.

4 Quidam petulantioris linguæ, maledicta conijce: e solebat in Philippum: hunc amici hortabantur vt eijceret in exilium. At ille negauit se hoc facturū. De mirantibus, quid ita? *Ne, inquit, oberrans in ser plures malè de me loquatur. Quòd maledicum non egit*

in crucem, vel clementiæ erat quòd igno-
uit; vel magnanimitatis quòd contempfit:
quòd noluit expellere, prudentiæ. Plus
enim nocuisset.

Smicythus Nicanorem deferebat apud 5
regem, quòd sine fine de ipso male loque-
retur: cumq; suaderent amici, vt hominem
arcessi iuberet, deq; eo suppliciũ sumeret:
Philippus ita respondit: *Nicanor nõ est Mace-*
doni pessimus: videndi est igitur, necubi nos ces-
semus in officio. Vt igitur cognouit vehemen-
ter afflictum inopiã, & tamen à rege negle-
ctum fuisse; iussit donum aliquod ad illum
deferri. Hoc factò quum rursus Smicythus
diceret regi: Nicanorem apud omnes sine
fine prædicare laudes ipsius. *Videris igitur, In nobis*
inquit, in nobis esse situm, vt benè aut malè au- *est vt be-*
diamus. Immane! quantum absunt ab huius *ne au-*
principis ingenio, qui nunquam sibi vidē- *diamus.*
tur satis laudari, cum nihil faciant laudan-
dum: nec student beneficijs sibi conciliare
benevolentiam hominum; sed metui ma-
lunt, quàm amari: cumque sæpenumero
faciant detestanda, idque palàm, tamen pe-
rijt, quisquis ausus est hiscere?

Aiebat, se his, qui in Republica Atheniensium 6
adm: nisi, andã primores essent, plurimam habere Conui-
re gratiam: quòd suis conuicijs efficerent, vt ipse ciator v-
tum oratione, tum moribus euaderet melior; dum tilis.
conor, inquit, illes dictis pariter ac factis men-

dacij convincere. Overè philosophicū principis animum, qui novit etiam ex inimicis capere vtilitatem: nec, quod vulgus solet, hoc tantum spectare, vt medicos afficeret malo; sed vt ipse minùs malus redderetur, illorum maledictis admonitus!

Ingratitudo tolerata. 7 Cùm Athenienses, quotquot apud Chæronæam capti fuerant, gratis dimisisset; illi verò etiam vestes stragulasq; reposcerent, atq; hac de causa Macedones in ius vocarent: risit Philippus, dicens: *Quid? nonne videntur Athenienses arbitrari, se à nobis in talorū ludo victos esse?* Tam civiliter tulit victor victorum ingratitude: qui non solum gratias non agerent, quòd ipsi & incolumes & gratis fuissent dimissi; verùm etiam criminerentur, quòd non simul & amictus & stragulas redderent: quasi nescirèt quale esset ius belli; quasiq; nihil aliud esset certare armis, quàm certare talis, qui ludus est puerorum.

Iocus in morbo. 8 Quum esset illi clauicula in bello fracta, ac Medicus, à quo curabatur, in singulos omnino dies aliquid posceret: *Sume,* inquit, *quantum voles; nam clauem habes.* Ludens anticipiti voce. κλῆς enim Græcè & clauem sonat, quâ aperitur scrinium aut ostium; & commissuram humeri cum pectore. *Quid hoc animo ciuilius, cui & in dolore, & erga auarum Medicum iocari libuit: nec ob crucia-*

cruciatum morosior, nec improbitate postulantis offensior.

Duo erant fratres, quorum alteri nomen **9**
 Amphoterus, quod Græcis sonat, ambo; al- *Iocus ex*
 teri Hecateros, quod illis sonat, vterque. *vocabu-*
 Philippus itaque animaduertens, Hecate- *lis.*
 ron esse cordatum, ac gerendis rebus ac-
 commodum; contrâ Amphoteron ine-
 ptum ac degenerem: inuertit illis nomina,
 dicens: *Hecateron esse Amphoteron, Ampho-*
teron autem esse Vdeteron, id est, neutrum.
 Significans, alterum fratrum, videlicet He-
 cateron, duorum in se virtutes complecti,
 alteri nihil relictum. Itaque ei, qui Am-
 photerus dicebatur, mutauit nomen in
 contrarium, vt *δὲ ἄλλο* & diceretur, quasi
 nullius precij.

Quibusdâ illi consulentibus, vt cum A- **10**
 theniensibus asperius ageret, respondit: *Il-* *Clemens-*
los absurde facere, qui homini, cuncta ad gloriam ser-
tum agenti, tum patienti, suaderent, vt gloria sua
theatrum abijceret. Significans, sese hoc age-
 re, non vt Athenas euerteret; sed vt ciuitati
 celeberrimæ, doctissimorum virorum co-
 piâ florenti, suas virtutes probaret.

Duo pariter scelerosi sese inuicem accu- **11**
 sabant, cognoscente Philippo: auditâ cau- *Facetiam*
 sâ pronunciauit, vt alter exularet Macedo- *iudiciū.*
 niâ, alter illum insequeretur. Hoc Græcè sonat
 iucundiùs: quod *φύγειν* & ad fugientem

pertineat, & ad exulantē: fugientem autem insequimur. Neutrum igitur absoluit Philippus, sed utrumque damnauit exilio.

12 *Militia* Cū appareret in loco pulchro castra metari, & moneretur, illic non esse pabulum pro iumentis: *Misera.* *Qualis, inquit, est nostra vita, si etiam ad asinorum commoditatem viscere cogimur?*

13 *Auro ni* Quam arcem quandam ac præsidium ca-
hil: nex- pere destinasset, valde munitam, atq; explo-
pugna- ratores retulissent, prorsus esse difficile, at-
bile. que ad eò etiam impossibile: percontatus est; num usque ad eò difficile esset, ut nec asinus auro onustus posset accedere? Significans, nihil esse tam munitum, quod auro non expugnetur. Quod ipsum poëtæ significarunt, fabulâ Danaës à Ioue stupratæ, sed deo in aurum verso. Vnde Flaccus:

Aurum per medios ire satellites,

Et pererrum ere amat castra potentius Ferro.

Facit huius Apophth. mentionem Cicero quoque, Epist. 13. ad Atticum. lib. 1. ubi id obiter explicat.

14 *Veritas.* Quum hi qui apud Læsthenem erant quærerentur, indigneque ferrent, quòd quidam ex Philippi comitatu dicerent ipsos proditores: Philippus respondit: *Macedones esse ingenio parum dextro, sed planè rusticanos; qui lignum nihil aliud nõssent vocare quam lignem.* Alludens ad illud prouerbiū celebre: τὰ σῦνα σῦνα, τίω σνάφλω σνάφλω λίγωμ.

Innuat

Innuita autem, illos reuera esse proditores. Rusticana veritas quamque rem suis nominibus appellat.

Filium Alexandrum admonere solebat, *15*
ut cum Macedonibus comiter haberet consue- *Regū hu-*
dinem, vulgo interim conciliato beneuolentiā vi- *manitas.*
res ac robur sibi parans, dum liceret alio regnan-
te esse humanum. Prudenter intelligens, vt nullā rem melius constabiliri imperiū, quàm ciuium beneuolentiā: ita difficillimum esse iam regnum administranti, erga quoslibet esse humanum: non solum quod regia potestas opposita sit inuidiā; verum etiam quod Resp. non possit esse incolumis, nisi scelera supplicijs coërceantur. Regibus enim hactenus temperanda est humanitas erga ciues, vt interim regiam tueantur autoritatem. Nam immodica bonitas sæpe contemptum parit.

Eidem suadebat, vt eos, qui in Rep. pollerent *16*
autoritate, tum bonos, tum malos, sibi conciliaret
amicos: ac bonis quidem vteretur, malis verò abu-
teretur. Præcipua regum ars est, nullum reijcere, sed ad publicam vtilitatem omnium operam accommodare. Queniamdum Deus, vnicus totius mundi monarcha, malis genijs ac impijs hominibus abutitur ad vtilitatem Ecclesiæ: ita principes cordati nōrunt & probis & improbis vti; nō quod ipsi per malos mali quippiam faciunt, sed

quòd per malos puniunt malos. At multi sunt principes, qui præposterè bonis abutuntur, malis vtuntur. Ad tyrannica negotia viros adhibent sanctitatis opinione celebres, quòd vulgus esse rectum ac pium quod agunt existimet.

17 *Benefi-*
centia. Idem Philippus, cùm Thebis obses esset, Philonis Thebani hospitio vsus est, multique insuper ab eo beneficijs affectus. Is cùm vicissim à Philippo nihil muneris vellet accipere: *Ne me, inquit Philippus, beneficiam superatum hac laude spoliés, quòd hæcenus à nemine beneficijs victus fuserim. O animû imperio dignum! Pulchrius existimauit, benefaciendo, quàm potentiâ vincere.*

18 *Admoni-*
tio gra-
ta. Quum multi bello capti venderentur; Philippus in auctione sedebat sublatâ veste, parùm decorè. Quidam igitur eorum qui vendebantur exclamauit: *Parce mihi, Philippe, paternus enim tibi sum amicus.* Philippo verò interrogante; *quo pacto & unde, ô homo, conflata est hac amicitia?* Tum ille, *Volo, inquit, propius accedens dicere.* Quum admisus esset, quasi arcani quippiam dicturus: *Demitte, inquit, chlamydem aliquantulum; nam ad istum modum indecenter sedes.* Mox Philippus; *Hinc, inquit, finite abire liberum: nesciebam enim illum mihi verè beneuolû & amicum esse.* Non offensus est rex tantus, nec simulatione, nec admonitione ignoti hominis; sed

sed simul & simulatione mutuâ simulationem texit, & tantillum officium magno libertatis præmio pensavit.

Quodam tempore ab hospite quodam invita-
sus ad cœnam, inter eundem plures fortè ob-
nios secum adduxit umbras. Vbi sensit hospi-
tem turbari, quòd tam multis non sufficeret ap-
paratus; præmissis ad singulos amico puerò, iussit
ut placente seruarent locum. Illi persuasi dum
placenciam expectant, paululum edebant. Ita fa-
ctum est, ut cœna suffecerit omnibus. Face-
to ioco & elusit amicos, & hospitis pudori
subuenit.

Hipparcho Euboico vitâ defuncto, Phi-
lippus præ se ferebat, quàm illius mortem
acerbè ferret. Itaque cuidam, volenti dolo-
rem ipsius mitigare, dicenti què: Attamen
ille tempestiuè decessit, iam natu grandis. Sibi
quidem ipsi, inquit Philippus, tempestiuè de-
cessit, sed mihi præproperè. Mors enim illum
anticipauit, priusquam à me beneficium
acceperit, nostrâ dignû amicitia. Perquàm
rarum est, principem sentire gratiarum af-
fectus; sed amicis plerique non aliter quàm
equis vtuntur. Dum vsui sunt curant; in-
tiles factos abijciunt, eosquè spoliant ci-
tius quàm beneficio iuuant.

Vbi resciuit, Alexandrum filium queri,
quòd pater ex pluribus fœminis gigneret
liberos: sic illum hortatus est: Ergo cum
plures

19
Urbanò
menda-
cium.

20
Gratitu-
do.

21

Regnum plures habeas regni competitores, da operam, ut virtute honestus ac probus euadas: ut non per me, sed per ambien-
dum. te ipsum regnum obtinuisse videaris. Vir prudentia verè regiâ præditus, non consolatus est filium; sed metum illius auxit; quò magis extimularet ad virtutem: indicans, illi non aliter sperandum paternum regnum, nisi se successione dignum præberet: nec tam magnum esse, regnum adipisci, quàm regnum promeruisse.

22 Eundem hortabatur, ut auscultaret Aristoteli, cui traditus erat instituendus, daretque operam Philosophiæ. Ne, inquit, *multa committas, quæ me fecisse nunc pœnitet.* Perspexit egregius princeps, neminem Philosophiæ expertem regno idoneum esse: nec puduit fateri, se multa per errorem fecisse perperam; quòd à teneris vnguiculis Philosophiæ præceptis non fuisset imbutus. Nam qui experimentis discunt administrare regnum, licèt ingenio felicissimo nati sint; tamen & serò & magno Reipub. malo tandem euadunt boni reges. At qui Philosophiæ præceptis præmunitus accedit, si adsit mens integra, vix poterit ab honesto deflectere. Vbi sunt interim, qui literas ac Philosophiæ studiū clamant ad Rempub. administrandam prorsus inutile?

23 Ex Antipatri amicis quendam in iudiciū numerū asseripserat. Verùm pòst, vbi cognouit

nouit illū tingere barbam & capillos; sub-
 mouit eum dicens: *Qui in capillis fidus non. Fuco nō
 esset, eum in rebus gerendis non. videri dignum, credēdū.
 cui. fid. retur.* Fuco utebatur in tingendis ca-
 pillis, vbi non multum erat lucri: multo ma-
 gis vsurus erat fuco in publicis negocijs, .
 vbi dolus interdum ingens adfert emolu-
 mentum. Et hanc oportet regum præci-
 puam esse curam, vt cognoscendis causis:
 viros præficiant incorruptos. Id qui fieri
 potest, vbi venduntur iudicandi munia: &
 is designatur iudex, non qui vir melior est,
 sed qui ad dandum prior aut largior? At
 apud Philippum nec Antipatri tantum va-
 lebat autoritas, quin suspectum è iudicum
 ordine moueret.

Machetæ cuiusdam pro tribunali sedens ²⁴
 causam cognouit, sed dormitabundus, nec
 satis attentus ad iuris æquitatem: itaq; sen-
 tentiam tulit aduersus Machetam. Verūm
 cū is exclamasset, se ab ea sententia ap-
 pellare: rex iratus, *ad quem?* inquit. Nam ap-
 pellandi verbum monarchis est inuisum.
 Hic Machetes: *Ad te ipsum o rex, si expergisca-*
ris, & attentius audias causam. Actum quidē
 surrexit rex. Cæterū posteaquam causam
 apud semelius perpendisset, intelligeretq;
 Machetæ factam iniuriam: *vid. cata quidem*
n. n. resc. dit; sed pecuniam, quā d. m. n. a. i. u. s. fuerat
Machetes, ipse persoluit. In vno facto quot re-
 gis

*Iudex at-
 tentus.*

giæ virtutis argumenta! Non perseueravit irasci, & prouocanti, & somnolentiam publicè obijcanti: sed per ocium rem suam cum animo accuratiùs considerauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuitatis regiarque moderationis: illud verò prudentiæ, quòd ingenioso commento sic damnatum eximit damno; vt regiam tamen in iudicando auctoritatem non proderet, multam priuatim, perinde quasi ipse damnatus esset, dissoluit.

- 25 Indignantibus Philippi amicis, quòd Pe-
loponnesij in Olympiacis ipsum sibilis de-
riderent, præsertim beneficijs à rege affecti:
Urbanè. hoc sermone Philippum exstimulantib. ad
vindiçtam: *Quid igitur, inquit, futurum est, si
quid illis faciamus mali? Vtbanissimè amico-
rum argumentum vertit in diuersum. Si tã
prauo ingenio sunt, vt eos irrideant, qui de
ipsis bene meriti sunt: grauiùs nocebunt, si
quis illos malefactis prouocet. Hoc non
solum moderationis & clementiæ; verùm
etiam eximie cuiusdam magnanimitatis
documentum fuit: ingratorum sibilos re-
gem negligere.*
- 26 Harpalus pro Cratete propinquo ac fa-
miliari suo, qui iniuriarum postulabatur,
*Index se-
verus.* petijt à Philippo: vt reus multam quidem
solueret; sed à causâ liberaretur, ne dånatus
hominum maledictis exponeretur. Hic ve-
rò Phi-

rd Philippus, *Præstat*, inquit, *vt ipse malè audiatur, quam vt nos propter illum.* Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integrâ iudicis opinione.

In exercitu cùm multo tēpore dormisset, experrectus: *Tutò*, inquit, *dormini; vigilare enim Antipater.* Subindicans, non esse regium indulgere somno, præsertim in bello: sed tamen hoc interdum absque periculo fieri, si rex habeat fidum ac vigilantem præfectum. Ita cum laude amici suam excusauit somnolentiam.

Rursus euenit, vt interdiu dormiente Philippo, Græci, qui multi simul ad ostium conuenerant, indignè ferrent; regemq; incusarent, quòd ob illius somnolentiam nō statim admitterentur ad colloquium. Hic Parmenio sic regi patrociniatus est: *Nemini*, inquit, *si nunc dormit Philippus; nam cum vos dormiretis, hic vigilabat.* Significans, Græcis negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuisse præsidio. Hoc *Apophthegma* Parmenioni potiùs, quàm Philippo, ascribendū erat.

Quemadmodum ipse fuit urbanus, ita aliorum falsè dictis delectabatur. Itaque cùm cantorem inter cœnandū vellet reprehendere, deq; pulsu chordarū loqueretur: *Dij*, inquit cantor, *prohibeant, o rex, ne tu me meliùs hac nôris.* Ciuilitèr & sibi vindicauit de arte iudiciū, & regē nō offendit; meliorem illum

27

Præfese-
Eius vi-
gilans.

28

Somnus
excusa-
tus.

29

De arte
iudicet
aristox.

illum

illum iudicans, quàm vt cum musico de fidibus contenderet. *Neque hoc Philippi est apophthegma.*

30: *Admoni-
tio libe-
ra.* Quin & asperius dicta, modò tempestivè, æquo ferebat animo. Nam cùm dissidiũ haberet cum Olympiade vxore; cunq̃ue Alexandro filio: Demaratum Corinthium ad se venientem percontatus est; *quomodo inter Græcos inimicem cõueniret?* Hic Demaratus, *scilicet*, inquit, *magnè pere tibi curæ est Græcorum concordia, cùm qui tibi sunt communèssimè; hu usin di m te sint anno.* Quid híc expectas, nisi vt rex offensus Demarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Imò quoniam Demarati sermo ab ira ad saniora consilia vocabat; rex sese ad eius obiurgationem composuit, positaq̃ue irã redijt cum suis in gratiam.

31: *Regum
est, audi-
re omnes* Anni cuidam pauperulæ, Philippum appellanti, vt causam ipsius cognosceret; quum hac flagitatione frequenter obstreperet illi; respondit, *sibi non esse ocium.* Quũque anus inclamasset: *proinde ne rex quidem esse velis.* Philippus admiratus aniculæ liberam vocem, non illi solùm præbuit aures; verùm etiam alios audiuit. *Hoc idem Latini tribuunt Adriano Imperatori.*

32: *Artes re-
ge indi-
gnæ.* Philippus, cùm audisset filiũ suum quodam in loco scitè cecinisse, ciuilitè obiurgauit, dicens: *Non te tui pudet, qui nôris tam bellè*

bellè canere? Significans, alias artes esse rege digniores.

Idem in palæstra prolapſus, cùm ſurgens 33
in puluere vidiffet corporis veſtigium: *Papa*, *Ambi-*
inquit, vt minimam terræ partem naturâ ſortiri, no-
orbem appetimus vniuerſum? Vtinam hoc di-
ctum in læſiffet animo filij, cuius ambitio-
ni orbis fuit anguſtus.

Philippus, Alexandrum filium obiurgās, 34
quod largitionibus Macedonum beneuo- *Beneuo-*
lentiam conſectaretur: *Quæ te, malum, in-* *lētia rir*
quit, ratio in iſtam ſpem induxit, vt eos tibi putes
fore fideles, quos pecuniâ corruperis? An tu id tunc pa-
gis, vs Macedones te non regem ſuum, ſed præbi- *randa.*
torem putent?

Athenienſes legationem ad Philippum 35
miſerant. Eâ benignè auditâ, vt humaniter
dimitteret, iuſſit illos dicere, *quæ in re gratiâ*
facere poſſet Athenienſibus? Hic Demochares
excipiens: *ſi teipſum, inquit, ſiſſendas.* Is De-
mochares vnus fuit è legatorum numero,
ob linguæ procaciam dictus Parrheſiaſtes.
Ob tam inhumanum reſponſum indignan- *Lenitas*
tibus regijs amicis, Philippus compeſcuit
eos, iuſſitque, vt Therſiten illum incolu-
mem dimitterent. Tum ad cæteros legatos
conuerſus; *Renunciate, inquit, Athenienſibus,*
multo ſuperbiores eſſe, qui iſta dicunt, quàm qui
impunè dicta audiunt. Tales demum
animi regno digni ſunt.

y

ALEXANDER MAGNVS.

Vide Plutarchum in Apophth. Alexandri: ex quibus & reliqua hæc pleraque semp: a sunt.

1 In Philippi dictis nihil erat, quod præter urbanitatem non etiam ad bonos mores conduceret: nec video, quem Philippo iungamus congruentius, quàm filium Alexandrum. Is puer etiam nū, cūm Philippus pater multa præclarè feliciterque gereret, nequaquā eo gaudebat; sed ad pueros æquales ac collataneos dicebat: *pater mihi nihil relicturus.* Illis contrà dicentibus: *Imò hæc omnia tibi parat. Quid profuerit, inquit Alexander, si multa poss. dens agam nihi? Iam tum cognoscas scintillam indolis ambitiosæ & irrequietæ.*

2 Idem, cūm leuitate corporis ac pedum celeritate polleret, patri hortāti, vt in Olympijs stadium decurreret: *Facerem, inquit, si reges habuurus essem concertatores.* Et hic agnoscas excelsum, nec cuiquam facile celsurum in certamine laudis & imperij. Nondū erat rex, & tamen non dignabatur nisi cum regibus committi.

3 Quum puella multâ nocte ad Alexandrum esset deducta, cum eo dormitura; rogauit rex, *ubi fuisset tam diu? illâ respondente: se exst. e. t. asse donec maritus isset cubitum: ministris accitos acriter obiurgauit. Reducite, inquit,*

inquit, hanc; parum enim abfuit, quin vestra culpa fuerim factus adulter. Egregium castitatis exemplum, tum in iuvene, tum in rege. Nam apud illos simplex stuprum pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuisse morem (qui adhuc durat in Italia) ut uxores secubarent a viris, nisi si quando vocarentur.

Alexandro puero, dijs largiùs faciēti suffitum, ac subinde ad thus accurrenti; Leonides illius pædagogus, qui tum aderat, Heus puer, inquit, tum largè facies suffitum, cum Profusio regionem deuiceris, quæ thus gignit. Pòst eam regionem obtinuisset, memor eius dicti, hac sententiâ scripsit illi literas: *Mitto tibi thuris & casia talenta aliquot, ne posthac parcus sis erga deos: cum non ignores nos positos regione odores gignente.*

Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones, ut affatim pranderent, veluti post stridie ex hostium commeatu canasuri. Præcens animus, ac de belli euentu fidēs ac securus.

Perillus, vnus ex amicorum Alexandri numero, filiabus suis ab Alexandro dotem petijt. Iussit rex illum capere talenta quinquaginta. Quumque is respondisset, decem tantis esse: *Tibi quidem, inquit, satis est tantum accipere, mihi verò non satis est tantum dare.* Præclare dictum, nisi virtutis indolem ambitio vitiasset.

Anaxarcho Philosopho iusserat questorē 7

Liberalitas.

dare, quantumcunq; ille postularret. Cumq; quæstor auditâ postulatione turbatus Alexandro indicasset, Philosophum petere centum talenta: *Rectè, inquit, facit; sciens se habere amicum, qui tantû dare & possit & velit.* Hic dubites, utrum potiùs admirari oporteat: regiâne liberalitatē in donando; an Philosophi improbitatem in postulando: nisi malis hanc vocari fiduciam.

Fortitudo intēpestima.

8 Miletî. cū vidisset multas statuas eorū, qui in Olympijs ac Pythijs vicerant, easq; prægrandes: *Et vbi, inquit, erant tam magna corpora, cū Barbari vestram urbem obsiderent?* Salsè taxauit illorum stultam ambitionem, qui gloriarentur his, qui corporum magnitudine viribusq; præstantes, in ludicris certaminibus victoriam reportâsseut: cū in tantis periculis nulli fuissent, qui aduersus Barbaros se tales præberent.

Frugalitas.

9 Quum regina Carum, Adas, illud haberet studio, vt assiduò mitteret Alexandro obsonia bellariaq; per talium rerum architectos coquosq; magnâ arte parata: Alexander ait: *seipsum habere meliores obsoniorum artifices: ad prandium quidem, nocturnum iter; ad cœnam verò, tenuè prandium.*

Barba siles.

10 Quodam tempore, quum omnibus ad prælium apparatus interrogaretur: *numquid bello in aliud præter hæc fieri vellet?* Nihil, inquit, nisi *vt Macedonū barbæ radantur.* Hoc dictū quid sibi

sibi vellet admirante Parmenione: *An nescis, inquit, in praelio nullam ansam meliorē esse quā barbæ.* Significabat, cominus esse pugnandum: in quo genere certaminis barbæ officiant; quòd his milites facillimè possunt apprehendi. *Plutarchus etiam in vita Thesei meminisse.*

Darius obtulit has condiciones Alexan- II
dro: vt ab ipso acciperet talentorum decem
millia, & in super Asiam secum ex æquo par-
tiretur. Id cum recusaret Alexander: *Ego, Monar-*
inquit Parmenio, accepiſſem, si Alexander es-
sem. Et ego, inquit Alexander, si Parmenio es-
sem. Dario verò huac in modum respondit:
Neq; terram duos soles, neq; Asiam duos reges
ferre posse. Et hîc animi celsitudinem proba-
re possis; nisi dictum impotentiam quan-
dam dominandi saperet.

Quum in Arbelis de rerum summa peri- 12
clitaturus esset, conflicturus cum mille ho- *Interpre*
minum millibus ad pugnandum instructis: *tatio cõ-*
adierunt illū milites aliquot ipsi bene vo- *moda.*
lentes, deferebantq; cæteros, quòd in ca-
stris inter se miscerent sermones, conspi-
rantq; ne quid prædæ in regium tentoriū
deportarent; sed ipsi totū in suū verterent
lucrum. His auditis subrisit Alexander; *Fau-*
sta, inquit, nunc atis: siquidem audio sermones vi- *Præda*
rorum ad vincendum, non ad fugiendum anima- *cõtemp-*
torum. Nec illum fecellit diuinatio: plurimi *tus.*

namq; milites regem adiere, dicentes: *Bono animo esto, rex, neq; metuas hostium multitudinē, ne pedorem quidem nostrum ferre poterunt.*

13 Idem instructâ iam ad prælium acie, cū cerneret militē quendam id temporis amētum telo adaptantem: vt inutilem submouit ab exercitu, qui tum demum appareret arma, cū his vtendi tempus adesset. *Hoc inter stratagemata magis commemorandum erat, quàm inter apophthegmata: quemadmodum & hoc quod subijciam.*

Serius apparatus.

14 Legebat Alexander epistolam à matre missam, quæ arcana quædam & calumnias aduersus Antipatrum continebat: simulq; (vt solet) cū rege legebat Hephæstion: nec eum rex vetuit legere, sed *perlectâ epistolâ anulum signatorium e digito detractum ori illius appressit.* Hoc gestu admonens, vt arcana cōtineret. Exemplum insignis de amico fiducia: tum etiam humanitatis egregiæ, qui calumnias latius spargi noluerit, licet iniustum haberet Antipatrum.

Silentiū

15 In Ammonis templo, cū à vate dictus esset Iouis filius: *Nihil, inquit, mirum: nam Iupiter omnium quidem naturâ pater est; sed ex his optimos quosque peculiariter suos facit.* Modestissimè interpretatus est oraculum: nam vates per adulationem dixit illum filium Iouis; quasi sic è Ioue prognatus esset, quemadmodum Hercules creditus est esse Iouis filius.

Filij deorum qui.

filius. Alexander factus est, Iouem naturâ autorem ac parentē esse omnium: sed eos de num peculiariter pro suis filijs agnosce- re, qui virtute ac præclarè gestis proximè ad diuinam naturam accederent. Ea est, omnibus benefacere.

Quum in bello crus esset illi sagittâ vul- 16
neratum, multiq̄ue accurrerent, qui ipsum frequenter deum appellare consueuerant; exporrectâ hilariq̄; fronte ad Homeri car- men alludens, dixit: *Hic sanguis est quem vi-* Modestè.
deis, liquorq̄; qualis diuis solet emanare beatis.
Nimirum irridens adulatorum vanitatem; cum ipsa res declararet, ipsum nihil aliud esse quàm hominem. Allusit autem ad lo- cum Homeri Iliad. 1. vbi narratur Venus à Diomede vulnerata.

Nonnullis Antipatri frugalitatem lau- 17
dantibus, quòd alienam ab omnibus deli- cijs austeramq̄; vitam ageret: *Foris, inquit, Antipater albo vititur pallio; intus verò totus est Hypro-*
purpureus. Notans fictam illius parsimoniã, *crisis.*
cum esset alioqui ambitiosissimus.

Quum hyeme frigidòq̄; cœlo apud ami- 18
cum quendam conuiuio acciperetur, vide- retq̄; foculum exiguum & ignis pusillum: *Parfi-*
aut ligna, inquit, inferte, aut thus. Subnotans, *monia.*
cõuiuatorē lignis suis parcere, p̄inde quasi
thus essent; cum in rigore tanto nec thu- ni parcendum esset: simul satis esse ignis

ad faciendum suffitum dijs ; at parum ad depellendum frigus.

- 19 Quum apud Antipatridem cœnaret, isq; ad cœnam formosam psaltriam induxisset; Alexander aspectu motus in illam exarsit: mox rogauit Antipatridem : numquid ipse mulieris amore teneretur? illo confitente, *O scelestè, inquit, non tu protinus abduces è conuiuiò mulierem?* Quantum ille animus aberat à constupranda aliena uxore, qui tanto pe-re sibi metuit ab amica hospitis?

*Continē-
tia.*

- 20 Rursum quum Cassander Pythonē, Euij tibicinis amasium, per uim osculari uellet; idq; Euium ægrè ferentem sensisset Alexan-der: iratus exsilijt in Cassandrum, clamans: *Itàne per nos, ne amare quidem quicquam licebit?* Non satis erat regi, si seipsum præstaret cō-tenantem, nisi & præfectos haberet sui si-miles. Quando autem passus fuisset, à filis per vim constuprari filiam aut uxorem honesti ciuis; qui tibicini suos amores etiam ob osculo uoluit esse inuiolatos? Deniq; quod duces peccarent, arbitratus est ad se pertinere.

*Continē-
tia.*

- 21 Quum è Macedonum numero ad mare remitteret valetudinarios ac mutilos debilesq; proditus est quidam, qui se inter æ-gros asseripserat, cum non ægrotaret. Is quum ad Alexandri conspectum adductus esset, & examinatus fateretur; se morbum præ-

prætexuisse, ob amorem Telesippæ, quæ ad mare fuerat profecta: percontatus est Alexander, cui negocium retrahendæ ad exercitum Telesippæ delegaretur? Cæterum ut cognouit eam esse liberam, *Persuadeamus igitur, inquit, ô Antigener, Telesippæ, ut Ciuilibus nobiscum maneat: nam vim admonere libera, non ter. est nostrum.* Sic indulgit amori strenui militis, quem in exercitu retinere cupiebat; ut ingenuam mulierem redire nollet, nisi persuasam.

Quum Græci, qui apud hostes stipendium faciebant, venissent in potestatem Alexandri: Athenienses quidem iussit in cõpedibus seruari; quòd cum ex publico stipendium haberent, tamè apud hostes meruissent: similiter & Thessalos, quòd regionem optimã nacti, non eam colerent: Thebanos uerò dimisit, dicens: *His per nos nihil est reliquum, neque ciuitas, neque agri.* Ita moderatus est pœnam, ut mortem commertis non indiceret nisi vincula; & culpam eorum, qui necessitatẽ excusare poterant, in se transtulit.

Ex Indis quendam, sagittandi arte cum primis celebrem, adeò ut etiam per annum sagittam mittere diceretur, quum in bello cœpisset, iussit artis suæ specimen ædere: recusantem iratus rex necari iussit. Quum duceretur homo, dixit his à quibus

ducebatur; se multis diebus non exercuisse
se artem, eoq; timuisse ne aberraret. Id ubi
renunciatum est Alexandro, quòd non cò-
tumaciâ, sed ignominiaâ metu recusâisset:
admiratus ingenium gloriaâ studiosum, di-
misiit illum donatum, cò quod mortem
oppetere maluisset, quam famâ suâ videri
indignus. Hic apparet, non omnino vanum
esse, quod prouerbio iactatum est: *Simile si-
mili esse amicum.* Alexâder gloriaâ supra mò-
dū appetōs, similem affectū in alijs amabat.

- 23 Taxilles, vnus è numero regū Indiaâ, oc-
currens Alexandro, sic illum affatus est:
*Prouoco te, inquit, non ad pugnam, neq; ad bel-
lum; sed ad aliud certaminis genus. Si inferior es,
à nobis accipe beneficium: sin superior, nobis be-
nefacito. Cui Alexander; Atqui, inquit, ob hoc
ipsum inter nos certandum est, vter bene faciendo
superet alterum. Et humanissimè complexus
illum, non solūm non spoliavit ditione, sed
auxit etiam.*

*Certamē
verè re-
gium.*

- 24 Quum audisset de rupe quadam apud
Indos, quæ ob sublimitatem velut aibus
inaccessa ἀόρη dicitur: quòd ipse qui-
dem locus expugnatu difficilis esset, sed
qui cum teneret formidolosus. Nunc, in-
quit, locus captu facilis est. Significans, nihil
prodesse munimēta, nisi vir fortis ea tuca-
tur. Arx enim non tam fossis ac muris tuta
est, quàm viris.

*Viri for-
tis fidu-
cia.*

Quum

Quum alius quidam rupem teneret in- 25
expugnabilem, ut putabatur, semet Alexā-
dro dedit. At Alexander non solum eius
ditionis principem esse iussit; verum etiam
addidit, dicens: *Hic homo mihi videtur sapere,* Fides in
qui se maluit bono viro, quam loco munito con- dedissem.
credere.

Rupe captâ quum amici dicerent, illum 26
egregijs gestis Herculem superasse: *At ego,* Hercule
inquit, meas res gestas in imperio, ne verbo qui- contem-
dam cum his quæ gessit Hercules arbitror conse- pserit Ale-
rendas. Adulabantur illi: sed huius animo xander.
nulla satisfaciebatur adulatione.

Quosdam ex amicis multavit, quod in ludo 27
aleæ sensisset eos non ludere. Siquidem multi
sunt, qui in hoc ludo velut in re maximè se-
ria versantur. Non enim ludunt, qui fortuna-
nas suas omnes, interdum & liberos, aleæ
permittunt arbitrio.

Inter amicos, quos habebat præcipuos 28
ac potentissimos, omnium maximè videba-
tur honorare Craterum; sed omnium maxi-
mè diligere Hephæstionem. *Craterus enim,* Amicus.
inquit, amat regem: Hephæstion amat Alexan-
drum. Id Græcè iucundius dicitur: φιλοβα-
σιλεύς & φιλαλέξων. Sentiens, Craterum
in his, quæ ad regiam dignitatē attinebant,
præstare fidem amicum: Hephæstionem
privato quodâ affectu diligere Alexandrū.
Pariter itaque, licet dissimiliter, amantibus,
diucr-

diuersâ ratione persoluit præmium. Craterum ornauit dignitate; Hephæstionem ad intimam admisit familiaritatem.

29 Xenocrati Philosopho quinquaginta talenta dono misit: ea quum ille recusasset accipere, dicens sibi non esse opus; interrogauit, *an ne unicum quidem vllum haberet cui esset opus? Nam mihi, inquit, vix Darij opes in amicos suffecerunt.* Hic vtrius animum magis admirari conueniat, nondum statui: regis ne, tam ad libertatem propensum; an Philosophi, qui tantum munus à tanto rege vltro delatum remiserit.

30 Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo post pugnâ rogaretur, dicente; *Quomodo te tractabo?* Regaliter, ait. Rursus subijcanti Alexandro; *Num quid etiam aliud?* Omnia, inquit Porus, *complete. ut hoc verbum, regaliter.* Alexander & prudentiam, & fortitudinem viri admiratus, latiore ditionem illi addidit eâ, quam prius obtinuerat. Supplici & ad pedes abiecto minus concessisset. Adeo diligebat animosus iuuenis impavidos animos.

Qu. Curtius aliquanto secus narrat. Interrogatus Porus, quid ipse victorē statuerere debere censeret? Quod hic, inquit, dies tibi suadet, quo expertus es quàm esset caduca felicitas. Submouit regē, vt modestè suâ fortuna vteretur, memor, ipsi posse accidere, quod acciderat Poru.

Quum

Quum accepisset, esse quendam qui cō- 31
 uicijs ipsum impeteret: *Regium est*, inquit, *Animus*
cūm facias bene, audire malè. Nihil hoc di- *verè re-*
 cto generosius: quanquam idem & alijs *gius.*
 ascribitur.

Morti proximus ad amicos respiciens di- 32
 xit: *Magnum epitaphium video futurum.* Præ-
 sentiens, res ab ipso gestas multorum elo-
 quentiâ celebrandas. Nec eum sua fefellit
 diuinationo.

Cūm Darij filias haberet captiuas, de- 33
 missis oculis eas salutabat, idque rarò; sibi
 metuens ab illarum insigni forma. Apud
 familiares autem dicere solebat: *Dolores o-*
culorum sunt Persica puella. *Plutarchus in eius*
Via, & Valerius Maximus, Curtiusq;

Edicto vetuit, ne à quoquam pingeretur præ- 34
 terquam ab Apelle; aut à quoquam are sculpe- *Artes.*
 retur præterquam à Lysippo: artificibus illius
 ætatis præstantissimis. Nam hoc quoq; iu-
 dicabat ad principis dignitatem pertinere.
Cum Cherylo Poëta pactus erat, ut pro vnoquoq;
bono versu Philippicum acciperet aureum; pro
malo colaphum. Idem scribit Cicero lib. 5. ad
 Luceium. Horatius lib. 2. Epist. 37. Plinius, &
 alij. Apuleius tamen pro Lysippo habet
 Polycletem.

Idem interrogatus, ubi suos reconderet the- 35
 sauros? *Apud amicos*, inquit. Significans, fa- *Libera-*
 cultates nusquã reponi tutius. Cūm enim *litas.*
 res

res postulat, redeunt ad te cum fœnore. Et hoc, & sequentia Apophthegmata ferè omnia apud Plutarchum habes, in vita Alexandri.

- 36 Cùm nuncius quidam gaudio gestiens, porrectaq; manu accurreret, rem prospere gestam narraturus: *Quid mihi, bone vir, magni nunciabis, nisi nuncies Homerum reuixisse?* Significans, omnium præclare gestorū gloriam abolendam, nisi contingeret talis præco, qualis fuit Homerus.

Præco
rerum
gesta-
rum.

- 37 Ciuitas quædam, vt ab armis Alexandri quietem haberet, obtulit illi partem agrorum, & præterea rerum omnium dimidium. Cui sic respondit: *Hoc animo veni in Asiam, non vt acciperem quod dedissetis; sed vt vos haberetis quod reliquissetem.*

Imperio-
sè.

- 38 Alexander habebat Eudæmonicum Philosophum, sed quouis parasito adulantiorum. Hic quum aliquando tonaret vehementer, ad eum vt omnes expauescerent, dixit Alexandro: *Quin tu tale quippiam facis Alexander, fili Iouis?* At ille non ferens tam abiecti Philosophi vocem, ridens ait: *Nolo enim formidabilis esse, quemadmodum tu me doces; qui Satraparum ac regum capita me iubet super cænâ apponere. Sic Athenæus. Plutarchus in vita secus aliquanto: Quid mihi succenses, quòd pisces apponam in conuiuio, ac non positis Satraparum capita?*

Adula-
tio.

- 39 Alexander, quum hyeme duceret exercitum,

citum, assidens igni, recognoscere prætereun-
tibus copias cœpit: quumque videret senem quendam horrentem frigore, &
ad ignem, stantem, considerare loco suo iussit,
dicens: *Si in Perside natus esses, in regia sel-* *Civiliter,*
la sedere tibi capitale foret: in Macedonia nato
conceditur.

Alexander, etiamnum adolescens, vidēs ⁴⁰
patrem Philippum equum præferocē, nec
nullum sessorem tergo patientē, velut in-
utilem abiectum ire: *Qualem, inquit, equum* *Indoles*
isti perdit, dum illo per imperiū iam ac molliciem *excelsa.*
isti nesciunt! Cumque mirā arte sine verberibus
tractāisset equum, tandem conscensum
ad cursum admisisset, tum calcibus usus est:
ac molliter flexis habenis quum equum re-
duxisset, descendētis caput exosculatus
pater; *Aliud, inquit, o fili, tibi par regnū qua-*
re, quando iam te non capit Macedonia. Præfa-
git vir prudens, tam excelsæ indoli non
suffecturam paternā ditionem. Sed equus
ille nos admonet, multa bene nata ingenia
perire vitio instituentium: qui ferè nesciūt
imperare; nisi ex equis generosis reddide-
rint asinos.

Idem Aristotelem, cui puer formandus ⁴¹
fuerat traditus, summā veneratione profe- *Pietas in*
quebatur, dicens: *se ille non minū quam patri prae-*
debere: quod à patre vivendi, à præceptoribus bene *prorem.*
vivendi initium accepisset.

Quum

42 *Animo-
sè.* Quum pirata captus ad ipsum deductus
esset; rogatus, *qu. i. re fretus auderet infestare
maria?* compendio respondit: *Ego, inquit,
quom. i. m. id. v. n. i. c. o. n. a. u. i. g. i. o. l. o. f. a. c. i. o. p. i. r. a. t. a. n. o. m. i. n. o. r. i. t. u. c. u. m. i. d. e. m. f. a. c. i. a. s. m. a. g. n. a. c. l. a. s. s. e. r. e. x. a. p. p. e. l. l. a. r. i. s.*
Alexander admiratus intrepidum animū,
donauit illi vitam.

43 *Oracu-
lum.* Idem Delphos profectus, quum sacer-
dos negaret se consulturam deum, quòd
dies essent nefasti, quibus ne oraculis qui-
dem loqui fas esset: vi pertractâ secum sa-
cerdote templum ascendit. Quumq; illa
importunitate victa diceret: *Inuētiis es, o
fili. Satis, inquit Alexander, oraculi est: mu-
lieris vocem responsi loco ducens.*

44 *Fiducia
eventus.* Posteaquam in expeditionē profectus,
regias opes penè omnes in milites ac du-
ces distribuisset, roganti Perdiccæ, *Quid ti-
bi nunc, rex, superest?* *Spes, inquit. Hic Per-
dicca, hæc, inquit, nobis cõmilitonibus tuis fu-
tura communis est: & prædium, quod ipsi de-
signârat Alexander, recusauit. Tanta erat fi-
ducia, bene successuram expeditionem.*

45 *Index
incurru-
ptus.* Idem initiò, quum in causis capitalibus
sederet iudex, accusatori alterâ aurem oc-
cludebat: rogatus cur in faceret? *Alteram*
inquit, integram sermo reo.

46 Quum Philoxenus, classis præfectus, A-
lexandro scripisset: Tarentinum quẽdam
Theodorum esse apud se, pueros habẽtem
infi-

insigni formâ venales, si vellet emere. Indigne tulit, apud æquales subinde clamitans *Integritas.*
Quid in me Philoxenus tam obsecrânum animad- uertis, ut mihi tantum probri conciliaret?

In Callisthenem, nequaquam sese accõ- 47
 modantem aulæ regię moribus, sed & dit-
 tıs & gestu præ se ferentem nihil ibi pla-
 cere, dixit hunc versiculum;

Μισῶ σοφίην ὅτις ἑχ' αὐτῷ σοφίης. Id est: *Seruire*
Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil. *tempori.*

Nisam expugnaturus, quum videret mi- 48
 lites deterreri fluminis, quod ciuitatē præ- *Exem-*
 terlabitur, profunditate: exsiliijt, ὁ me omnium plū dis- *dis-*
 d: terrimum exclamans, qui natare non d d ce- *dis.*
 rim: moxq; clypeo pro subere innixus pri-
 mus tranauit.

Ilium profectus, Achillis statuam cord- 49
 nans, O te felicem, inquit, Achilles, cui viso ta- *Præci-*
 lis amicus, mortuo talis contigerit præco. De Pa- *pua bo-*
 troclo loquens & Homero: quorum ille si- *na.*
 diffimus Achilli fuit amicus; hic defunctū
 Iliade totâ celebrauit.

Duabus potissimum rebus, cum deus à multis 50
 predicaretur, se quòd mortalis esset deprehende- *Quæ*
 re dicebat, somno & coitu. Quòd hæc præci- *nos ad-*
 pue proderent humani corporis imbecilli- *monent*
 tatem: ad cætera inuictus erat. Somnus e- *morsali-*
 nim mortis imago est; & coitus species est *casis.*
 morbi comitalis.

Darij regiam ingressus, quū vidisset sub- 51

Delicia
indignæ
principis.
lime cubiculum, & in eo stratum, mensas,
cæteraq; omnia mirifico ornatu instructa:
Hocce, inquit, erat imperare. Sentiens, non
esse regium, huiusmodi delicijs indulgere.

52 Idem lectum ingressus, excussis accuratè
pallijs dicere solebat: Numquid hic delica-
sum aut superfluum mater addidit? Adeò ab-
horrebat à muliebribus delicijs.

Literarum
amor.
53 Quum delato ad ipsum seriniolo, quo
nihil inter opes Darij preciosius pulchrius-
ve repertum est, quæreretur in quem usum
destinandum esset? alijs aliud suadentib;
dixit: Huic optimè seruandus dabitur Homerus.
Sentiens, nullum esse thesaurum illo pre-
ciosiorem. Ita visum est iuueni, qui se totum
ad exemplar Achillis componebat.

Ingeni.
54 Idem, hortatè Parmenione, ut noctu ho-
stem adoriretur, alioqui summum fore di-
scrimen, si palàm cum tanta multitudine
Martem experiretur: siquidem ex fragore
procul velut è pelàgo resonante, coniecta-
bant immensum esse numerum. Non furor,
inquit, victoriam: recusans tenebrarum præ-
sidio vincere.

Matris
lacry-
ma.
55 Quum legisset prolixam epistolam, ab
Antipatro scriptam, in qua multæ inerant
aduersus Olympiadem calumniæ: Ignorare
videtur, inquit, Antipater, quòd una matris la-
cryma multas deiecit epistolas.

56 Quum sensisset, sororem suam sum iu-
uenc

nene quodam eleganti formâ consuetudinem agere: nihil offensus est, sed dixit: *Cōcedendum esse, ut illa quoque aliqua ex parte regno frueretur.* Multum dissentiens ab animo Cæsaris Augusti, qui nihil acerbius tulit, quàm filæ neptiumq; lasciuiam.

Quum audisset Anaxagoram differentem, innumerabiles esse mundos: illacrymâsse dicitur. Rogantibus, numquid accidisset lacrymis dignum? *An non videor, inquit, meritis flere, qui, cum mundi sint innumerabiles, nos nondum vnus domini facti sumus?*

Philippus à Triballis in prælio vulneratus est, femore lanceâ trajecto: operâ chirurgi liberatus periculo mortis, dolebat claudicationis deformitatem contractam manere. Cui Alexander, *Ne verearis, inquit, in publicum prodire, sed gradum mouens virtutis tuæ potius memineris.* Hoc & alijs ascribitur.

Si quando in colloquijs aut conuiujs incidisset contentio de carminibus Homeri, alijs alia præferentibus, hoc vnice probauit Alexander:

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθός, κρατίστ' αὖχμυτής. Id est:

Dux bonus atq; idem validus pugnator in armis.

Addebat, Homerum hoc versu virtutem Agamemnonis prædicâsse, Alexandri vaticinatum esse.

60 Quum transmisso Hellesponto Troiam inuiseret, veterum heroū res gestas animo reuoluens, quidam, si vellet, pollicitus est se Paridis lyram daturum. Hic Alexander, *Musica digna aucte.* *Minimè, inquit, illà mihi opus, cùm Achillis lyram habeam.* Hac vir strenuus fortium virorū laudes canere cōsueuit; cùm Paris suā lyrā molles ac lasciuos modulos incineret.

61 Quodam tempore Darij mulieres inuisit, vnā cum Hephæstione. Hunc, cùm esset eodem ornatu quo rex, corpore etiam maior; Syngambri Darij mater pro rege adorauit. Eadem quum ex nutibus adstantium intellexisset errorem suum, perturbata denuo salutauit Alexandrum. Tum Alexander: *Nihil est, ò mater, quòd turberis: nam & hic Alexander est.* Sentiens, amicum esse alterum Alexandrum.

62 Quum in Hammonis templum venisset, sacerdos grandæuus illum salutauit: *Salue fili, & hanc appellationem à deo habeas.* Tum Alexander: *Accipio eam, ò pater, & posthac patriar tuus dici, si mihi totius orbis dominium concesseris.* Sacerdos recepit se intrò, & quasi consulto deo respondit: *Iouem certò promittere quod peteret.* Hic Alexander: *Scire cupio, num quis supersit inultus eorum, qui patrē meum interfecerunt.* Ad hæc sacerdos, *Philippi, inquit, interfectores omnes dedere pœnas, sed patri tuo nemo morsalium potest tendere insidias.* Signifi-

gnificans, illū esse Iouis, non Philippi filiū.

Quum Darius numerosissimum exerci- 63
tum instruxisset, Alexander profundissimo
somno correptus est, adeò vt nec interdiu
potuerit expergisci: tādē imminente pe-
riculo amici ingressi regem excitāunt: qui
cūm dicerent, se mirari in eo rerum statu
tantam regis securitatem: *Magnā*, inquit
Alexander, *animi molestiā me Darius libera-* *Animo-*
uit, qui vires suas omnes in vnum contraxit, vt li- *sē.*
ceat vno die de summa rerum decernere.

Alexandro Magno Corinthij per lega- 64
tos ius suæ cuitatis detulerunt. Hoc officij
genus cūm risisset Alexander: quidam è
legatis, *Nulli*, inquit, *civitatē vnquam dona-*
vimus, præterquam ubi ē Herculi. Hoc audito
lubens accepit oblatum honorem, quem
illi commendabat partim raritas, partim cū
Hercule laudatissimo viro societas.

Dum in obsidione cuiusdam vrbs infir- 65
missima mœnium quærit, sagittâ ictus est,
nec tamen ab instituto destitit: mox quum
represso sanguine sicci vulneris dolor cre-
sceret, & ctus equo suspensum paulatim
obtorpuisset; coactus quod cœperat omit-
tere, ac chirurgum accersere: *Omnes*, inquit,
me prædicant Iouis esse filium, sed vulnus hoc ho-
minem esse me clamat.

Zenophantus certis modis Alexādrum 66
ad arma solebat cōcitare. Eam musices vim

admirantibus cunctis, quidam ait: *Si tantus artifex est, inueniat modulos, quibus illum à bellis renocet.* Sentiens, non esse magnæ artis, hominem eò percellere, quò suapte naturâ potius est.

ANTIGONVS REX M A
C E D O N V M.

- 1 *Festini-
ster.* Antigonus in extorquendis pecunijs acer erat ac rigidus. Cuidam itaque dicenti: *At non talis fuit Alexander. Merito, inquit: nam ille metebat Asiam, ego culmos lego.* Sentiens, opulentissimam Asiam prius ab illo spoliatam, sibi à spoliatis corradendum quod posset. *Hoc & sequentia sumta sunt ex Plutarchi Apophth.*
- 2 *Senerè.* Milites quosdam videns thoracibus & galeis indutos spherâ ludere, delectatus est hoc spectaculo, ac duces illorum accersit, ut eos coram illis laudaret: verum ubi nuntiatum esset duces bibere, præfecturas illorum militibus dedit, qui spherâ luderent armati: simul & ducum ignaviâ puniens, & militum strenuitatē honoras.
- 3 *Regni sta-
bilitas.* Quum omnes admirarentur, quòd cum initio regni durior fuisset, senex factus clementer ac placidè regnum gubernaret: Prius, inquit, opus erat regno; nunc gloriâ & benevolentia. Sentiens, regnum armis & austeritate frequenter parari: sed non nisi honestâ opinione civiumq; benevolentia retineri. Idem

Idem filio Philippo, multis præsentibus
percontanti ac dicenti, *quando castra moue-*
bimus? Quid? inquit: num metuis ne solus tu- *Silentiū*
bam non audias? Notans adolescentis impe- *in bello.*
ritiam, qui hoc patrem multis audientibus
percontaretur, cum in bello celanda sint
consilia principum: sed quoties castra mo-
uenda sunt, tum omnibus tuba dat signū.

Quum adolescens institisset, ut hospitium
nancisceretur apud viduam, treis habentem
formam decente filias: accito hospitij
designandis præfecto, *Non expelles, inquit,* *Castæ.*
filium meum ex loci angustia? Non prodidit
adolescentis affectū, qui sciebat illum cap-
tare quod amaret: sed excusauit ædium an-
gustiam, in quib. vidua cum trib. filiabus ageret.

A graui morbo posteaquam conualue-
rat: *Nihil opius est, inquit: siquidem hic mor-* *6*
bus submouit nos, ne animo efferamur, cum si- *Morbis*
mus mortales. Quis docuerat ethnicum re-
gem Philosophiam Christiano dignam a-
nimo? Deplorabant amici, ceu magnum
malum, quod tam grauiter ægrotasset: ille
interpretatus est, ex morbo plus accessisse
boni, quam mali. Corpus extenuaratur; sed a-
nimū reddidit modestiorem: corporis ro-
bori non nihil detraxerat; sed animo detra-
xit insolentiam, morbum longè periculo-
sissimum. Proinde non pessimè res habet,
cum leuior morbus arceat pellitue maiorē.

7 *Modeste.* Hermodotus Antigonum in carmine scripserat Iouis filium. Is hoc legens, *Istius*, inquit, *rei nequaquam mihi conscius fuit Lasanophorus ille.* Perquã facete ridens Poëticam adulationem, pari que modestiã sui generis humilitatem agnoscens. Lasanum autem matula fœtilis est. Quòd si Iouis erat filius, ea res hæcenus sefellerat, & seruum matulam in cubiculo ferre solitum, & Antigonum filium.

8 *Regibus honesta tantum licent.* Quodam dicente, omnia regibus honesta iustaq; esse: *Sunt per Iouem*, inquit, *Barbarorum duntaxat regibus: at nobis ea duntaxat honesta sunt, quæ honesta sunt; & ea tantum iusta, quæ iusta sunt.* Grauiter retudit adulatricem vocem, volentis omnia licere regibus. Non enim rex est honesti iustiq; regula, sed honesti iustiq; minister est. Atq; vtinam similes voces non audiant Christianorum aures: aut si audiant, simili seueritate reijciant! Quid enim aliud dicunt, qui occinunt: *Quod principi placuit, legis rigorem habet?* qui negant principem teneri legibus: qui tribuunt illi geminam potestatem, ordinatam & absolutam: quarum alterã possit quod leges, pacta, & fœdera postulant; alterã quodcunque libuit.

9 *Seuerè.* Frater Antigoni Marsyas litem habebat, sed à rege postulabat, vt causa domi cognosceretur. Cui Antigonus, *Si nihil*, inquit, *præter*

præter ius agimus, melius fiet in foro, cunctisque audientibus. Non impetrauit hoc à rege fraternus affectus, ut vel tantillum de iure concederet. Ipsum autem hoc dilemmate constrinxit: si iniustam causam habere te scis, cur litigas? si iustam, cur fugis hominum conscientiam, & ad domesticas latebras rem fori pertrahis, non caruius sinistra civium suspicione, etiam si bonam causam viceris?

Quum aliquando tempore hyberno cō- 10
pulisset castra transferri in locum, ubi non erat rerum necessariorum copia; atque hac de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo: virgã tentorij vela diduxit: *Flebitis, inquit, ni longius semoti de me malè loquamini. Quid hac facetiã clementius: aut quid hac clementiã facetius? Simulabat se non indignari, quòd malè de ipso loquerentur; sed quòd tam vicini, ut exaudiri possent ab eo cui maledicebant: Meminit & Seneca lib. 3. de Ira. cap. 22.*

Aristodemo, qui vnus ex amicorum re- 11
giorũ numero, è coquo ut putabatur prognatus, suadenti ut impendijs ac largitionibus aliquid detraheret: *Verba tua, inquit, Aristodeme, ius olent.* Subindicans, coquorũ esse parsimoniam, non regum: proinde illum tali consilio non meminisse cuius esset amicus; sed quo esset patre natus.

12 Quum Athenienses seruū Antigonī hō-
noris gratiā, perinde vt ingenuū in ciuium
Seuerè. numerū ascripssissent: *Ne quaquam,* inquit,
velim vnum Atheniensem à me loris cædi Signi-
ficans, per illos factum, vt vnum ciuem A-
theniensem possit loris cædere, quippe ser-
uum: sed Athenis esse plures vno com-
meritos, vt à rege loris cæderentur, qui ser-
uum alienum, quod in ipsis fuit, manumit-
terent.

13 Adolescens quidam, Anaximenis rhetō-
ris discipulus, orationē à præceptore me-
ditatam, & ad eam recitandam subornatus,
coram Antigono habebat: quumq; is inter
audiendum quiddam scire cupiens scisci-
Oratio taretur, moxq; adolescens reticuisset: *Quid*
aliena. *ais,* inquit Antigonus, *num ista tibi sunt in ta-*
bulis descripta? Quod ille in adolescente iu-
dicauit absurdum; hoc hodie magnificum
habetur: vt senes etiam apud principes o-
rationem à rhetore quopiam cōducto sex
mensibus elaboratam ediscant, eamq; psit-
tacorum more reddant. Nec rarò fit, vt ne-
mine etiam interpellate sibi excidant, cun-
ctisq; ridiculi sint.

14 Alterum quandam rhetorem audiens ita
loquentem; Hora niuium iaculatrix adue-
niens, regionem herbis defectam reddidit:
Verba *Non desines,* inquit, *mecum vt cum turba agere?*
affecta- Offensus est rex oratione nimis elaboratā,
ta. cuius-

cuiusmodi verborum apparatus solent se-
 venditare rhetores apud imperitam multi-
 tudinem. At idem apud regem facere, erat
 illius abuti patientiâ. Quoniam autem af-
 fectata sermonis structura, Latine non per-
 inde potest exprimi, Græca ponam: χινο-
 βίλῳ ἢ ὄρα γινωσκύν, λειποβοτανῶν ἐπίρησι τῶν
 χώρων. pro χινοβίλῳ ἢ ὄρα dicere poterat,
 hycms: & λειποβοτανῶν verbum est affecta-
 tum, vixq; poetæ concedendum.

Thrasillo Cynico petenti drachmam: 15
Non est, inquit, minus regis. Cynico subij- *Facetè.*
 ciente; Talentum igitur dà: *At non est, in-*
quit; Cynicum, tale minus accipere. Vtroque
 cornu repulit postulatoris improbitatem,
 quem existimabat nullo dignū beneficio.

Quum mitteret filium suū Demetrium, 16
 cum numerosa classe magnaque militum
 vi, ad Græcos liberandos, dicebat: *Gloriam Gloriæ*
à Gracia velut à specula in orbem terrarum ac-
cendit. Iuvenem gloriæ studio exstimulans,
 vti strenuè rem gereret: quòd eius laudis
 rumor non intra Graciæ fines esset conti-
 nendus; sed ob Græci nominis celebra-
 tem, per omnes mūdi plagas dimanaturus.

Antagoram Poëtam, in tentorio cōgrum 17
 coquentem, atq; ipsum patellam versan-
 tem deprehēdit Antigonus, à tergo stans,
 eiq; dixit: *Putās ne, ὀ Antagora, Homer, ἔπιου: Urbani-*
Agamēnonis res gestas scribere, coxisset c. nigrū? tas.

Contra

Contra hæc Antagoras: *Et tu rex, putasne, Agamemnonem, cum illas res gereret, fuisse curiosum, si quis in exercitu congruum coqueret? Aequo animo rex tulit ioci talionem, quasi inter pares res ageretur. Hucusque ex Plut. Apophthegm.*

- 18 In somnis Antigonus aliquando viderat Mithrydatem, auream metentem messem, eoq; struebat illi insidias, vt tolleret è medio. Idq; cum indicasset Demetrio filio iureiurando adegit vt sileret. Is verò iuncto sibi Mithrydate deambulabat in littore maris, & infimâ hastæ parte inscripsit arenæ: *Fuge Mithrydates.* Is intellectâ re profugit in Pontum, atque illic perpetuo regnavit. *Hoc cum non sit apophthegm., videtur ab aliquo adiectum.*

Fides amici.

- 19 Antigonus amicis suadentibus, vt si Athenas caperet, validis illam præsidijs communiret, ne quando deficeret, summaque curâ vt totius Græciæ basim custodiret: respondit: *Se semper in hac fuisse sententia, vt crederet, nullum esse regni præsidium firmitus, quam civium benevolentiam.*

Clementer.

- 20 Idem, vbi audiuit reges in ipsius exitium conspirasse, insolentissimè respondit: *se illos omnes, velut aves senuna legentes, vno lapide vnoque clamore disturbaturum.*

Insolenter.

- 21 Cùm Antigonus in arduis ac præruptis loci planiciei inminentibus exercitum haberet;

beret; Pyrrhus positus circa Napliam castris, postredie per caduceatorem, ut in campum descendens Martem experiretur, prouocauit. Antigonus verò respondit: *suam militiã* *Non semper pu-*
non magis armorum, quàm temporum esse: Pyr-
rho, si u'uum suæ vitæ ta diu cepisset, satis mul-
tas ad interitum vias patere. gnandũ.

Antigonus interrogatus, quem è suæ æ- 22
 tatis ducibus præstantissimum iudicaret?
 respondit: *Pyrrhum, si senseret.* Non pronun-
 ciauit optimum, sed optimum fore, si
 rerum experientiam ætas adiungeret.

Idem videns militem queudam, alioqui 23
 strenuũ & ad pericula promptum, parũ
 bene affecto corpore; rogauit *quid palleret?*
 illo confesso morbum occultum: iussit me-
 dicis, ut si quã fieri posset, adhiberent reme-
 dia. At miles iam morbo liber cœpit detre-
 ctare pugnam, minusq; promptè seinet ob-
 ijcere periculis. Rex admiratus interroga-
 uit illum, *quanam esset mutati animi causa?*
 Tum miles; *Tu ipse, inquit, in causa fuisti: cum* *Felicitas*
afflictè viuerem, non magnopere metuēbam tali *timidos*
vita: nunc, cum tuã operã mihi vita facta est *facit.*
charior, magis caueo ne pereat.

Antigonus senior, sophistæ cuidam, li- 24
 brum de iustitia conscriptum porrigenti:
Despis, inquit, qui cum me videas alienas vrbes *Bellũ in-*
armis vexantem, tamen apud me de iustitia dis- *iustum.*
 seris. Sensit, eos, qui ditionis ampliandæ,
 gloriæ-

gloriæ causâ bellum inferunt alienis ciuitatibus, non posse tueri iustitiæ leges.

25 . Antigonus senior, cum frequenter Biantem moleste flagitantem tulisset, tandem victus tædio: *Dare, inquit, Bianti talentum, vel vi.* Sentiens, beneficium non impetratum, sed improbitate extortum.

26 Antigonus, cum nocte quadam quosdam è militibus suis exaudisset, omnia mala imprecantes regi, qui ipsos in illud iter & intricabile lutum induxisset: excessit ad eos qui maximè laborant: eos cum ignorantes à quo adiuuantur explicuisset: *Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius vitio in has miseras incidistis: sed ei bene optate, qui vos ex hac voragine eduxit.* Hac vindictâ contentus erat regis verè excelsus animus.

27 Idem, cum in paruulo quodam castello Græci obsiderentur, ac fiduciâ loci contemnentes hostem, multa in deformitatē Antigoni iocarentur; & nunc staturam humilem, nunc collisum nasum deriderent: *Gaudeo, inquit, & aliquid boni spero, quando in castris meis Silenum habeo.* Cum hos dicaces fame domuisset, quod captis facere mos est, videlicet, ut qui bello sunt vtilis, in cohortes describantur, cæteri præconio subijciantur: negavit se vel id facturum fuisse, nisi expediret his dominum habere, qui tam malam haberent linguam. *Hos idem arbitror*

tror esse cum eo quod refert Pintarchus, nisi quòd aliter commemoratur à Seneca.

Idem, quum accepisset instrumentum 28
prægrandibus literis descriptum: *Hæ*, in- *Iocari ira*
quit, *vel caeco perspicua sunt.* Iocans in vitium *seipsum.*
oculorum: erat enim luscus. Idem alius
magno capitis sui periculo dixisset: quod
vsu: venit Theocrito Chio, de quo postea
dicitur.

Antigonus rex, quum renunciatū esset, 29
filium Alcyoneū in acie cecidisse: demisso
vultu paulisper apud se cogitavit; mox eru-
pit in hanc vocem: *O Alcyonee, ferus quàm o-*
portuit vitam morte commutasti, qui tam auda-
cter in hostes insilieris, neque tua iactas, neque
meorum monitorum ullam habens rationem. Pu-
tauit, non esse deplendum, qui suâ culpâ pe-
risset, sibi que calamitatem accersisset. Re-
fertur ex *Plutarcho.*

Idem conspiciens filium suum, eos, in 30
quos habebat imperium, ferocius tractan-
tem atque insolentiū: *An ignoras, inquit, Regnum*
filii, regnum nostrum esse splendidam servitu- *servitus.*
tem? Nihil dici potuit cordatius. Nam
princeps non minū obsequere cogitur po-
pulo, quàm populus principi: nisi
quòd princeps id facit cum di-
gnitate; alioqui reuera
mutua servitus
est.

Iam

Iam ut cum Græcis utcumque paria faciamus, Alexandro Iulium Cæsarem, Philippo Augustum, Antigono M. Tullium obijciemus.

O C T A V I V S C A E S A R
A U G V S T V S.

1 Quum in conuiuio Rhœmitalces, Thracum rex, qui ab Antonio ad Augustum descuerat, insolentiùs iactaret sua erga Cæsarem merita, ac sine fine exprobrans belli societatem molestus esset: Cæsar dissimulatâ illius petulantia, alteri cuidam regum propinans dixit; *Proditionem amo, proditores non laudo.* Significans, his, qui proditione profuerunt, nihil deberi gratiæ: licet enim officium quod præstant pro tempore gratum est; ipsi tamen habentur pro malis ac foedifragis. *Plutarchus in Augusti Apophth. & sequentia.*

2 Cùm Alexandrini post urbem vi captam extrema se passuros existimarēt: Augustus suggestum conscendit, adiuncto sibi Ario Alexandrino, & dixit: *se ciuitati parcere, primum propter ipsius magnitudinem ac pulchritudinem; dein propter Alexandrum Magnum, eius urbis conditorem; postremò in gratiam Arii amici.* Raræ cuiusdam clementiæ fuit, non diripere ciuitatem, quæ pertinacissimè rebelârât: sed non minus laudis merebatur illa
ciuili-

ciuitas, quòd huius beneficij gratiam non sibi vindicauit: sed vnã præcipuamq; partem ipsi concessit vrbi; alteram tribuit Alexandro; cuius memoriam sciebat apud Alexandrinos esse gratiosissimam; tertiam transtulit in Arium, eius ciuitatis ciuem, amicum tanto titulo suis commendans.

Cùm ad Augustum delatum esset, Erom Aegypti procuratorem emisse coturnicem, in pugna superantem omnes, profusus inuictam, eamq; assam deuorasse: iussit acciri hominẽ; & discussã causã *confessum malo nauis affigi iussit.* Vitã iudicans indignũ, qui ob tantillam gulæ voluptatem non percisset aui, quæ pugnando diu multisq; potuisset esse voluptati: præterea, quæ læto quodam omine Cæsari perpetuam in bellis prosperitatem portenderet.

In Sicilia pro Theodoro Arium præfectum instituit. Sed quum Cæsari quidam libellum porrexit, in quo scriptum erat; *Caluus Theodorus Tarsensis fur erat; quid tibi videtur?* lecto eo nihil aliud subscripsit, quàm, *Videtur.*

Athenodoro Philosopho, causatione se-nectutis flagitanti, vt sibi liceret redire domum; Augustus concessit. At cùm ille Cæsari dixisset, Vale; volens aliquod Philosopho digno monumentum apud illum deponere, adiecit: Cæsar, quum fueris iratus,

A

ne quid dixeris fecerisue, priusquam Græcarum literarum 24. nomina apud te recensueris. Cæsar autem Philosophi dexteram amplexus; *adhuc, inquit, te præsentem mihi opus est: totumque etiam annum apud se desimus:* dicens illud Græcorum prouerbium; *Silentij sunt tuta fidi præmia.* Siue approbans Philosophi dictum: quòd tutum esset iram premeret, ne prorumpat in verba: siue sentiens, Philosopho profuturum fuisse, si hoc dictum nõ addidisset iam abiturus. Quamquam tam salubris admonitio magnificum aliquod præmium merebatur.

6 Quum audisset, quòd Alexander natus annos triginta duos, posteaquam plerasque mundi regiones peragrârat, dubitâisset, quid in reliquum vitæ tempus esset factururus? *Parta* *taueri ma* *ximum.* *mirabatur, si Alexander non iudicasset maius opus, bene gubernare partem imperium, quam amplam ditionem comparâsse.* Rectè notauit inexplibilem Alexandri ambitionem, qui nullam aliam functionem rege dignam existimâset, quàm proferre ditionis terminos: cum multo tum pulchrius, tum difficilius sit, regnum, quod contigit, rectis legibus, sanctisque moribus exornare; quam armis regnum addere.

7 Augustus legem tulerat de adulteris, quomodo iudicandi essent de hoc crimine delati, & quomodo puniendi conuicti: *pòst* *itæ*

itæ impotentia irruit in adolescentem delatum, qui cum Iulia Augusti filia commercium habuisset, cumque manibus verberauit. At cum adolescens exclamasset; *Legem tulisti, ô Cæsar: adeò facti pœnituit Cæsarem, ut eo die recusaret carnam capere.* Crimen per se graue erat, tum admissum in Cæsaris filiam. *Princeps legi obseruator.*
 Quis princeps ibi dolori suo temperaret? aut quis ibi legum iudiciorumque moras expectaret? at tãtus princeps sibi adeò displicuit, ut à seipso pœnas sumeret; quòd legi, quam alijs prodiderat, non per omnia paruisset.

Cum Caium, ex filia nepotem, in Armeniam mitteret, optabat à dijs; *ut illum Pompeij beneuolentia, audacia Alexandri, ipsius autem fortuna comitaretur.* Quod in singulis erat præcipuum, id optabat vni contingere. Illud autem singularis cuiusdam erat modestiæ, quòd vir ingenio, doctrinâ, consilioque præstas, sua præclara gesta fortunæ ascribebat. *Votum.*

Dicebat, *se Romanis eum imperij successorem relicturum, qui nunquam eadem de re bis consultasset: de Tiberio sentiens.* *Præsens consiliū.*

Quum iuuenes nobiles ac dignitate claros inter se tumultuantes vellet compescere, nec auscultarent illi, sed tumultuari pergerent: *Audite, inquit, iuuenes senem, quem iuuenem senes audierunt.* Augustus enim adulescens ad Rempublicam admotus est, summaque fuit auroitate: hac solâ voce illos *Autori- tas.*

coërcuit, nec aliud supplicium ob concitatum tumultum exegit.

11 *Clemen- ter.* Cùm populus Atheniensium videretur deliquisse quiddam, scripsit ex vrbe Aegina: *Non arbitror vos latere, quòd vobis irascor: neq; enim Aeginæ sum hybernaturus.* Neq; aliud illis neq; dixit, neq; fecit: satis habens illis comminatum esse, ni desisterent.

12 *Clemen- ter.* Cùm quispiam ex Euclidis accusatoribus, affatim & ad satietatem vsq; dicendi libertate vtēs, eò tandem prouectus esset, vt tale quiddam diceret: Hæc si tibi nō videntur magna, iube vt mihi reddat septimum Thucydidis librum. *His offensus Cæsar iussit illum duci. Ceterum vt audiuit illum ex Bras. de posteris reliquum esse, ad se venire iussit, ac moderate correptum dimisit.*

13 *Commo- di interpretatio.* Pisoni, domum à fundamētis vsq; ad extremam contignationem accuratè ædificanti: *Vt bono, inquit, sim animo, facis o Pise, qui sic ædificas, quasi Roma futura sit perennis.* Non offensus est immodico structuræ apparatus: sed quod alius fuisset suspicatus ad tyrannidem spectare, ille vertit in lætum Romani imperij auspiciam. *Hactenus Plutarchus. Sequentia apophthegmata ferè omnia sumpta sunt ex Suetonio, Dione, Victore, & alijs.*

14 Scripserat Augustus tragœdiam, cui titulus erat Ajax: eam post, quoniam displicebat, spongiâ deleuit. Itaque cum Lucius
tragœ-

tragediarum scriptor interrogaret, quid ageret ipse Ajax? Cæsar admodum festi-
 uiter; *In spongiam, inquit, incubuit.* Alludens *Lepidè.*
 ad argumentum fabulæ, in quo Ajax, quum
 rescivisset quæ dixisset fecissetque per in-
 faniam, gladio incumbens sibi necem
 consciuit.

Cuidam ipsi libellum trepidè porrigen- 15
 ti, qui manum nunc proferret, nunc retra-
 heret. *Quid?* inquit, *amputas te assem dare ele-* *Princeps*
phanto? Solent enim pueri minimos num- *aditu fa*
 mos elephanto porrigere, quos ille non si- *clis.*
 ne spectatorum admiratione proboscide
 sic corripit, ut pueri manum non lædat.
 Molestum erat optimo principi, quòd
 timeretur.

Quum ab eo Patinnius Taurus munus 16
 peteret, diceretque, populari rumore spar-
 sum, pecuniam haud parvam ipsi à Cæsare
 datam: *Sed in, inquit, noli credere.* Lepido io- *Lepidè.*
 co significans, se non daturum. Alter exspe-
 ctabat futurum, ut Cæsar ipse pudori suc-
 curreret, ne, si compertum esset rumorem
 esse vanum, ipse ludibrio haberetur: Cæsar
 aliud indicavit remedium, sineret homi-
 nes loqui quæ vellent, modò ne ipsi quod
 erat falsum persuaderent.

Alter præfecturâ equitum submotus, in- 17
 super & salarium ab Augusto postulare
 est ausus, hoc colore, ut diceret; se non

Iepidè negare. Lucri causâ salarium petere; sed vt tuo, inquit, iudicio videar impetrâsse munus, & ita credar non ab officio submotus, sed officium deposuisse. Tu, inquit Augustus, *apud omnes prædica te accepisse, ego non negabo.* Si nihil mouebat petitorum, nisi metus ignominix, via commonstrata est, quâ nihilominus honori suo consulere posset; quàm si pecuniam accepisset.

Iocèsè. 18 Herennium adolescentem, vitijs corruptum, Cæsar castris excedere iusserat: quumque ille dimissus supplex ac plorabundus apud Augustum hac deprecatione vteretur: quo ore redibo in patriam? quid dicam patri meo? *Dic, inquit, me tibi displicuisse.* Quoniam pudebat adolescentem fateri, quod ipse Cæsari displicuisset: Cæsar permisit, vt sermonem inuerteret, & culpam in ipsum conferret.

Salsè. 19 Miles quidam, in expeditione saxo percussus, notabiliq; in fronte cicatrice deformatus, quoniam honesto vulnere erat insignis, immodicè sua facta iactabat. Eius insolentiam Augustus leniter castigauit: *At tu, inquit, caue, ne quando fugiens post te respexeris.* Subindicans, fieri posse, vt vulnus, de quo nimium se venditabat, non in prælio, sed in fuga accepisset.

Salsè. 20 Galba, corpus habès gibbo deforme (de quo vulgò iactatū est; *Ingenium Galba malè habitare*)

habitare) quum apud Cæsarē causam agens subinde diceret: Corrige me Cæsar, si quid in me reprehendendum videris. Ego, inquit, Galba, *monere te possum, corrigere non possum.* Corrigitur quod reprehenditur: corrigitur quod ex distorto fit rectum.

Quum plerique rei, quos Seuerus Cæs. 21
sius accusabat, absoluerentur; & is, cui Cæs-
sar forum extruendum locârat, diu trahe-
ret illum operis exspectatione: *Vellon, in Lepidè.*
quit, *Cassius & forum meum accusasset.* Ioca-
tus est ambiguo verbo. Nā absoluitur quod
perficitur, & absoluitur qui à causâ libera-
tur: absoluit opus architectus, & reuni iu-
dèx absoluit.

Olim erat magno sepulchrorum religio; 22.
eâq; pars agri, quæ sepulchro erat dicata,
non proscindebatur aratro. Vestius itaq;
quum nihil hac religione deterritus, patris
monumentum exarâisset; Augustus facetè
iocatus est: *Hoc, inquit, est verè patris mo- Lepidè.*
numentum colere. Rursus lusit ancipiti verbo.
Colimus ea quæ veneramur; & colitur ager
aut aliud simile. Gemina fuisset amphibolo-
gia, si pro monumento dixisset memo-
riam, quod ab illo dictum arbitror. Siquidè
eorum memoria nobis sacrosancta dicitur,
quos vitâ defunctos veneramur: & memo-
rias ad Græcorum imitationem vocamus
defunctorum monumenta:

23 Quum Herodianæ crudelitatis rumor ad Augustum peruenisset, quòd in Syria pueros omnes, qui bimatum non excessissent, iussisset interfici, & in his etiam ipsius perisse filiū: *Præstat*, inquit, *Herodis esse porcum, quàm filium.* Herodes Iudæus erat, & Iudæi mirâ religione abstinent ab eiu suillæ.

24 Mæcenas, vir aliâs laudatus, in stylo lasciviebat, verbis affectatis & compositioni insolenti frequenter indulgens: Augustus contrâ verbum insolens quasi scopulum fugiendum esse dicebat. Ad alios itaq; scribens, stylo simplici consuevit uti: Mæcenati verò, quem familiariter amabat, scribens, Mæcenatē imitari solebat, ad eò ut in quadam epistola, multâ liberiùs ac dissolutiùs iocatus; hanc adiecerit clausulam: *Vale me gentium, ætuelle, ebur ex Etruria, laser Aretinum, adamas Supernas, Tyberinum margaritū, Cilneorum smaragde, iaspis figulorū, berille Porfennæ, carbunculum habeas. ἴνα σωτήμινο πάλτα, μάλαγμα μάcharum.* Sic irrisit parūm viriles amici in scribendo delicias. Eiusdem *μυροβρίχας*, cinnnos, iocis exagitare: voces ac sententias ineptas fœtores appellare consuevit. Sermonem amabat purum & elegantem, qui sententiam quàm apertissimè declararet. Nec Tiberio pepercit, interdum reconditas & exoletas voces aucupanti. M. Antonium increpabat, velut ea scribentem, que

que homines mirentur potius quàm intelligent. Quin & Agrippinæ neptis ingenium collaudâs, hoc adiecit: *Sed opus est dare te operam, ne molestè loquaris.*

Potitus Alexandriâ multis vitam donâ- 25
rat, in gratiam Arij Philosophi. Sostratum
tamen, promptissimæ quidem linguæ virû,
sed qui Cæsari displiceret, quod temere
Academicus haberi vellet, reiecit. At is
squalidus promissaque canâ barbâ cœpit
Arium quocunq; iret insequi, versiculum
illum in ore habens:

*Extorta
vena.*

σοφοὶ σοφῆς σώσαν, ἀν' ὧσιν σοφοί.

Id est: *sapientes sapientes seruant, si fuerint
sapientes.*

*Clemē-
ter.*

Hac arte coëgit Cæsarem ignoscere.

Quum iam quadragesimum excessisset
annum, ageretque in Gallia, delatum est ad
illum: L. Cinnam, adolescentem nobilem,
ac Pompeij nepotem, insidias illi struere:
dictum est, ubi, quando, & quomodo ag-
gredi vellent (decreuerant enim sacrifican-
tem interficere) dictabatur proscriptionis
sententia. Sed Augusto interim varias & den-
te vocens, ingressa Liuia vxor, *Fac, inquit,
quod medici solent, qui ubi v̄sitata remedia non
procedunt, tentant contraria: seueritate adhuc ni-
hil profecisti, ignosce. Cinna de prehensu vita tuâ
necere non potest, fama tua prodesse potest.* Pro-
tinus iussit accersi Cinnam solum ad collo-

2 6

A 5

quium : venientialteram cathedram poni iussit. Hoc, inquit, Cinna, *primum abs te peto, ne me loquentem interpelles : dabitur tibi loquendi tempus.* Hic commemoratis pluribus in Cinna beneficijs: quòd seruasset repertum in castris hostium, quòd patrimonium omne concessisset, quòd insuper ornasset sacerdotio : rogauit, *quare putaris ipsam occidendam?* perturbato Cinna, sic finijt obiurgationem: *Vitam tibi, Cinna, sternam do, prius hosti, nunc infidiatore ac parricide. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia: contendamus, vtrum ego meliore fide visã tibi dederim, an tu mihi debeas. Ex consolatium obtulit. Vis exitum? Cinna habuit perpetuò amicissimum: solus illi fuit hæres : nullis ampliùs insidijs ab vllò petitus est.*

27 Augustus nulli ferè ad conuiuium vocanti negare solitus est. Exceptus igitur à quòdam cœnâ perparcã, ac penè quotidiana, cum à cõuiuatore dimitteretur, hoc illè tantum in susurravit: *Non putabam me tibi tam familiarem.* Alius tam ieiunum apparatus contumeliam fuisse interpretatus: ille etiã pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuens; idq; in aurè, ne cæteri putarèt exprobratam parsimoniam. Quid hac comitate amabilius in tanto monarcha, qualis nunc vix triginta reges æquent?

28 Purpuram Tyriam empturus, de obscuritate

eritate querebatur. Cumq; vēditor diceret:
*Erige alius & suspice. Ergone, inquit, vt me po-
 pulus Romanus dicas bene cultum, in solaris am-
 bulaturus sum?*

Habebat Augustus nomenclatorem ob- 29
 liuiosum, cum hoc genus hominum oporteat
 imprimis valere memoriā. Is ad forum
 iturus rogat Cæsarem, numquid eò manda-
 ret? *Accipe, inquit, commendatitias; nam illic ne- Oblivio-
 minem nosti. At qui hoc est proprium nomē sus nomē
 clatorum munus, omnium nomina, cogno- clator.*
 clatorum munus, omnium nomina, cogno-
 mina, tutulosq; dignitatum tenere, quò he-
 nis cum opus est suggerant. Vnde illis etiā
 nomen est inditum, è Græco Latinoque
 conflatum.

Augustus, etiānum adolescens, lepidè 30
 tetigit Vatinius: siquidem is podagræ ob-
 nexius, videri studebat discussisse vitium, ac
 iam mille passus ambulare se gloriabatur.
*Non miror, inquit Cæsar, dies aliquanto sunt. Lepidè,
 longiores. Significans, illum nihilo magis li-
 berum esse à podagra, sed dies esse longio-
 res factos.*

Equite Romano quodam defuncto cō- 31
 pertum est, illū tantum habuisse æris alie-
 ni, vt summa ducenties nummūm excede-
 ret: idq; dum viueret celauerat. Cum igitur
 res illius auctioni subijcerētur, vt ex pecu-
 nia creditoribus satis fieret; Augustus iussit
 sibi *Calcitra
 obarati.*

sibi emi culcitram illius cubicularem: ac mirantibus hoc præceptum; *Habenda est,* inquit, *ad somnum mihi conciliandam illa culcitra, in qua ille tanto. are alieno obstrictus somnum capere potuit.* Nam Augustus, ob ingentes curas, sæpe maximam noctis partem ducebat infomnem.

- 32 Quodam die sortè venit in ædes; in quibus habitarat Cato Vticēsis. Hic cum Strabone, quò Cæsari adularetur, Catonis peruicaciam accusaret, quòd sibi manus adferre, quàm Iuliū victorem agnoscere maluisset:

Graviter.

Quisquis, inquit Augustus, præsentem Reipub. statum mutari non vult, is & civis & vir bonus est. Vnico dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit: detorrens, ne quis in posterum affectares res novas. Nam præsens status non is tantùm dicitur, qui tum erat cum hæc loqueretur Augustus: sed is quoque, qui fuerat tempore conspirationis in Iulium. Siquidem hæc dictio *præsens*, apud Latinè loquentes ad tria tempora pertinet, præteritum, præsens & futurum: ut, Præsentibus non erat contentus; & præsens vita quæ nunc agitur; &, præsens in tempus omittat, id est, in futurā oportunitatē.

- 33 Quemadmodū Augustus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere; ita in se iactos aut retortos interdum liberius, patientissimè tulit. Adolescens quidam provincialis

cialis Romam venerat, oris similitudine tam mirificè referēs Augustum, vt in se populi totius oculos conuerteret. Cæsar hoc audito iussit ad se perducī, cumq; contemplatus, hunc in modum percontatus est: *Dic mihi, adolescens, fuit ne aliquando mater tua Roma? Negauit ille, ac sentiens iocum retorsit, adiiciens: sed pater meus sæpe.* Augustus ludens suspicionem intendebat in matrem adolescentis, velut ab ipso stupratam: at adolescens protinus eam suspicionem retorsit in matrem Cæsarī, aut in sororem. Nam oris similitudo non magis arguebat illum esse Cæsarī filium, quam fratrem aut nepotem.

Iocus in principē resortus.

Temporibus triumuiralibus, cū Octavianus, Lepidus & Antonius rerum potirentur, Augustus in Pollionem scripserat Fescenninos, ludibrij causā. Tum Pollio: *At ego, inquit, tacco: non est enim facile in eum scribere, qui potest proscribere.* Notans Augusti tyrannicam potentiam. Nec eā libertate offensus est Augustus.

Liberè.

Curtius, eques Romanus, delicijs diffuēs, cū apud Cæsarē cœnaret, macrum turdum sustulit è patina, cumq; tenens interrogauit Cæsarē: *licet tibi ne mittere?* Cumq; is respondisset: *quid tibi liceat?* ille protinus auem misit per fenestram iocum arripiens ex ambiguitate verbi. Nam cibus è

Liberè.

con-

conuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solenne: & mittitur, quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est.

- 36 Idem æs alienum cuiusdam senatoris, quem charum habebat, non rogatus dissoluerat, ac pro eo numerârat quadragies nummum. Senator autē, cā re cognitā, pro gratiarum aetione nihil aliud scripsit Cæsari, quàm: *Mihi nihil*. Ioco velut expostulans etiam, quod cum numerâsset omnibus creditoribus, ipsi nihil numerâsset. Hunc iocum morosior aliquis ingratitude fuisse interpretatus: Cæsar familiaritatis fiducia delectatus est.

Ingratitudo.

- 37 Licinius, Cæsar's libertus, solebat patrono nouū aliquod opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morē sequutus Licinius nouum opus aggressuro centies promisit per libellū: in quo post expressam pecuniæ summam, quæ virgula superducta signabatur, spatiū erat vacuū. Hac occasione Cæsar vsus, priori summæ, quā scripserat libertus, alterum centies adiecit; suā quidē manu spatio quod vacabat diligenter expleto, sed affectatā literarum similitudine. Itaq; duplū accepit pecuniæ, dissimulante liberto. Cæterum vbi Cæsar rursus nouum opus inchoaret, libertus hoc factum illi leuiter obiecit, dato tali libello: *Confero tibi, domine, ad noui operis impensam, quod videbi-*

videbitur. Non expressit summæ modum, ut illi liberum esset scribere quantum vellet, quandoquidem priorem summam duplicasset.

Quum Censoris munus gereret Augustus, eques quidam Romanus apud illum delatus est, quasi facultates suas imminuisset. At ille citatus probavit sese auxisse. Mox eidem obiectum est; quòd legibus, contrahere matrimonium iubentibus, non paruisset. Ille docuit se ex uxore trium liberorum esse patrè. Nec satis erat equiti dimitti, sed Cæsari credulitatem exprobrans addebat: *posthac Cæsar in honestos viros inquirens, honestis mandato.* Satis aperte pronuncians, eos non fuisse viros bonos, qui manifestò falsa ad ipsum detulissent: obiter & ipsum criminans, qui vices suas mandaret sycophantis. Et hanc libertatem innocenti condonavit Cæsar. *Libertas innocentiæ.*

In villa quadam inquietas nocteis agebat, interrumpente somnos ipsius noctuæ cantu. Miles aucupij peritus curavit apprehendendam noctuam, speq; ingentis præmij ad Augustum pertulit: *laudato imperator mille nummum dari iussit.* Ille ausus est dicere; malo viuat, auctorem dimisit. Quis non miretur, hanc contumaciam impunitè cessisse militi? *Leuitas principis*

Veteranus quidam, quum vocatus in ius per-

periclitaretur, adiit in publico Cæsarem, rogans ut sibi vellet adesse: Cæsar è comitatu suo selectum illico dedit, eique litigatorem commendauit. Hic miles vociferans:

At non ego Cæsar periclitante te Aethiaco bello vicarium quaesivi; sed pro te ipse pugnavi simulq;

Gratitudo principis.

dētexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in aduocationem: veritus, ne non modò superbus; verùm etiam ingratus videretur.

- 41 Delectatus inter cœnā fuerat symphoniacis Turenij Flacci mangonis, eosq; frumento donarat; cùm alios auditos soleret largiter donare nummis. Eosdem cùm postea Cæsar inter cœnam requireret, Turenius sic excusavit: *Ad molas, inquit, sunt: improbrans illi frumentarium manus.* Et hoc impunè tulit, quod dixerat non miles, sed mango

- 42 Cùm sublimis ex Aethiaca victoria reuertetur, occurrit inter gratulantes quidam coruum tenes, doctum hæc verba sonare:

Lenitas.

Aue Cæsar victor. Hac salutatione delectatus Augustus, auem sex millibus nummum emit. Socius opificis, ad quem nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæsari; eundem & alium habere coruum, quem ut adferre cogeretur rogauit: allatus verba quæ didicerat expressit: *Aue victor Imperator Antoni.* Augustus nihil exasperatus tantum iussit,

fit, vt munus cum delatore partiretur.

Salutatus similiter à psittaco, & hunc 43
emi iussit. Idem miratus in pica, & hâc mer-
catus est. Hoc exemplum tenuem quendam
futorem sollicitauit, vt coruum institueret
ad huiusmodi salutationem. Qui cum im-
pendio exhauriretur, subinde ad auem non
respondentem dicere solebat: *Opera & im-* *Solertior.*
pensa perijt. Tandem peruicit assiduitate, vt
coruus sonaret dictatam salutationem. Eâ
cùm Augustum prætereuntem salutâisset:
Cæsar, satis, inquit, istiusmodi saluatorum ha-
beo domi. Tum coruus, memor & illorum
verborum quæ toties audierat, subtexuit:
Opera & impen- *sa perijt.* Ad hoc arridens Au-
gustus, iussit auem emi, quanti nullam ad-
huc emerat.

Græculus quidam ita captare solitus est 44
Cæsarem Augustum. Descendenti à palatio
honorificum aliquod epigramma porrige-
bat. Id cùm frustra sæpe fecisset, nec desti-
turum videret Augustus, epigramma be-
ne Græcum manu suâ descripsit, & Græcu-
lo ad se venienti obuiam misit, veluti car-
mina carminibus pensaturus. Græcus ac-
ceptū legit, ac non solùm voce, verùm etiâ
vultu gestuque corporis laudauit carmen,
miratusque est. Deinde cùm accessisset ad
sellam quâ Cæsar vehebatur, demissâ in
pauperem crumenam manu pauculos de-

B

narios protulit, Cæsariq̄ue obtulit his verbis: ἂ κατὰ τύχην τῶν σίων, σιβάσει, εἰ πλείον ἄξιον ὡρίον ἰδίον. Id est: non iuxta fortunam tuam, Auguste: si plus haberem, plus darem. Sequitur omnium risu, dispensatorem Cæsar vocavit, & festertium centum millia Græculo numerari iussit. Bene cessit Græculo palam exprobrata Principi parsimonia.

- 45 Julia, Augusti filia, cum patrem saluteret, senserat illius oculos licentiore cultu offensos, licet ille dissimularet: itaque postero die mutato cultu patrem cõplexa est. Tum Cæsar, qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit.

Solertiter. Et quanto magis, inquit, iste cultus decet Augusti filiam? Tum illa: Nimirum hodie me patri ornavi oculis; heri viri.

- 46 In spectaculo gladiatorum converterant in se populi oculos Livia & Julia, comitatus dissimilitudine: Liviam cingebant viri graves; Juliam juvenes luxuriosi comitabantur. Pater Juliam admonuit scripto: videret, quantum inter duas principes fœminas interesset. Illa rescripsit: Et hi mecum senes sunt. Hoc commodè interpretanti, lepidè: incommodè, procaciter dictum videri potest.

Cõmmissus arguit mors do mine.

- 47 Eadem maturè canos habere cœperat. Subitus autem Cæsaris interventu oppressit complices, filia canos sublegentes,

tes, deprehensis super vestes earum pilis, quos euulserant. Id dissimulauit Augustus, & alijs sermonibus extracto tempore tandem induxit ætatis mentionem. Hac occasione rogauit filiam: *utrum post aliquot annos cana esse mallet, an calua?* Quumque illa respondisset: *Ego, pater, cana esse malletem.* Cur ergo, inquit, *is i a te caluam ante tempus suadent facere?* Lepido commento coarguit illam mendacij.

Caluitiã accersissã

Cuidam graui amico, suadenti, vt se ad exemplum paternæ frugalitatis componeret: satis procaciter Iulia, *Ille, inquit, oblitus estur se Cæsarem esse; ego memini, me Cæsaris esse filiam.*

48

Augustus duobus pantomimis inter se commissis, vt alternis gestibus certarent, alterum dixit *saltatorem*, alterum *interpellatorem*: quòd ille immodicè gesticularetur; alter non gesticulari, sed saltantè interpellare videretur.

49

Taraconensibus, pro læto ostento nunciantibus, quòd in eius ara palma esset enata: *Apparet, inquit, quàm frequenter accendatis.* Quod illi dijs tribui volebãt, ille tribuit illorum negligentia; qui nunquam in ara Cæsaris adolerent incensum.

50

Adulatio repetita.

Idem, cum Galli donassent ei torquẽ auream centum pondò; ac Dolobella, per iocum tentans illum, tandem huc produ-

51

Festiva ceret iocum, vt diceret: *Imperator, torque me*
negatio. *dona. Malo te, inquit, ciuicâ donare.* Festiuiter
 submouit postulatoris impudentiam, qui
 nunquam in bello fuisset, eoq̄ue magis illi
 conueniebat corona ciuica, quæ ex quernis
 ilignisq; frondibus fieri cōsueuit; quemad-
 modum triumphalis ex auro. Quamquã &
 castrensis, & muralis, & naualis, ex auro fie-
 ri solebat. Quæ de re vide A. Gellium lib. 5,
 cap. 6. Ciuicam autem Augustus, vt hono-
 rificentiozem, per iocum obtulit. Nam Sue-
 tonius refert, eum inter dona militaria ali-
 quãto faciliùs phaleras & torques, & quic-
 quid auro argentoq̄ue cōstaret, dare soli-
 tũ; quàm vallares ac murales coronas, quæ
 honore præcellerent. Hoc nisi scias, friget
 Augusti iocus. Tametsi de materia corona-
 rum variant Gellius & Suetonius.

52 Quum urbem Romam multis modis &
 ornasset & communisset, atq; etiam in po-
 sterum quod quidem in ipso fuit tutam
 reddidisset; non sine causa glorians dicere
 solebat: *Romam lateritiã accepit, marmoreã*
relinquo. Nihil principi magnificentius,
 quàm si ditionem quam accepit reddat sta-
 tu meliore.

Principis
est, orna-
re dispo-
nem.

53 Quum miles quidam ab ipso impuden-
 ter peteret, ac Martianum videret acceden-
 tem, quem & ipsum aliquid improbè peti-
 turum suspicabatur. *Non magis, inquit, faciã*
commi-

commilito, quod petis, quam quod Martianus à me petiturus est.

Lex erat, ut qui patrem occidisset, culleo 54
insueretur: nec hæc pœna sumebatur, nisi
de confesso. Ab huius pœnæ atrocitate Cæ-
sar ut liberaret manifesti parricidij reum, sic
interrogavit: *Certè patrem ipsum non occidisti:* *Clemen-*
ansam porrigēs inficiandi. Tanta erat prin- *ser.*
cipis in iudicando lenitas.

Dicere solebat, *nihil minùs in perfectum 55*
ducem conuenire, quam festinationem ac temeri- *Festina*
tatem: crebroque illud iactabat: σπουδὴ βρα- *leniè.*
δυς: ἀσφαλὺς γὰρ ἴστω ἀμείνων ἢ θρασὺς σπαιυλά-
της. Qua de re satis dictum est nobis in Chi-
liadibus.

Liviæ uxori, pro quodam Gallo petenti 56
ciuitatem, negavit; immunitatem obtulit: *Digni-*
dicens, se faciliùs passurum fisco suo detrahi, *tas vile-*
quàm honorem ciuitatis Romanæ vulgari. Ni- *scit, in*
mirum Reipub. dignitatem anteferens pri- *plures*
uato commodo. *diffusa.*

Quum pro concione multos videret pul- 57
latos (siue, ut legendum arbitror, palliatos)
indignabundus; *En, inquit, Romanos rerù do-* *Cultus.*
minos, gentemq; togatam. Ad eò studebat pri-
scos reuocare mores, ut habitum quoq; ve-
stitumq; doluerit immutatum.

Populo, de inopia vini caritateq; que- 58
renti, dixit: *A genero suo Agrippa perductis plu-* *Frugali-*
ribus aquis satis prouisum, ne sitirent homines. tas.

Fuit autem Agrippæ vigilantissimum studium, vndiq; prospiciendi vrbi de aquarū copia. Augustus autem seuerè populū ad aquas à vino reuocauit.

- 59 Timagenes, historiarum scriptor, multa petulanter in Cæsarem, multa in vxorem, multa in totam illius domum dixerat. Cæsar illum admonuit, vt moderariūs linguā vteretur. Cū perseueraret malè loqui, nihil aliud, quàm domo suā illi interdixit. Timagenes autem libros, quos scripserat, aetia Cæsaris cōtinentes, recitauit, & combussit; in odium Cæsaris, quasi rerum ab illo gestatarum memoriā abolere cupiens. Hunc tamen palā & pertinaciter inimicitias exercentem cum Cæsare, nemo ciuium Romanorū ab ædibus suis exclusit: in domo Pollionis Asinij consenuit. Nunquā tamen Augustus cum hospite inimici sui exposulavit; nisi quòd quodam tempore illi dixit: *Δυσίτροπος εἶ, id est, alis bestiam siue viperā.* Mox Pollionem parantē excusare se, interpellauit, dicens: *Fruere mi Pollio, fruere.* At cū Pollio nondum securus diceret: *Si imbes Cæsaris protinus illi interdiciam domo mea. An istud, inquit Augustus, me facturum putas, qui vos redegerim in gratiam?* Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio: nec aliā habebat desinendi causam, nisi quòd illi Cæsar irasci cœperat. Vtriusq; maleuolentiā boni consuluit principis clementia.

*Lenitas
mira.*

Cœna-

Cœnabat Augustus apud Ate-
 Vedium Pollionem: fregerat quidam è ser-
 vulis vas crystallinū: illico iussus est ab Ate-
 di) rari, & murænis obijci. Puer ad Cæsa-
 ris pedes confugit, nihil aliud petiturus,
 quam vt aliter periret. Cæsar motus noui-
 tate crudelitatis, & puerum dimitti, & cry-
 stallina omnia ante se frangi iussit; & his pro
 puero compleri piscinam. Amicum autem
 grauitè increpauit: *E conuiuio, inquit, Senitia*
rapi homines imperas, & noui generis pœnâ lace- *castigata*
rari? Si calix tuus fractus est, vistera homines di-
strahentur? Tantùm ne tibi placebis, vt ibi aliquē
duci iubeas, vbi Cæsar est?

In cognitione quadam, cùm Aemilio 61
 Aeliano Cordubensi inter cætera criminia
 illud vel maximè obijceretur; quòd malè
 loqueretur de Cæsare: cõuersus ad accusa-
 torem, *Velim, inquit, hoc mihi probes: efficiam, Lenitas.*
vt Aelianus sciat me quoq; linguam habere; plu-
ra enim vicissim de eo loquar. His minis conten-
 tus, nihil postea de illo inquisiuit.

Tiberio, frequenter per literas iracundè 62
 querenti de his, qui de Augusto malè lo-
 querentur, rescripsit: *ne ea in re nimis indu-* *Lenitas.*
gere: atati suæ. Satis enim est, inquit, si hoc ha-
bemus, ne quis nobis malefacere possit.

Filios suos nunquã populo cõmendauit, 63
 nisi cū hac exceptione: *si merebuntur.* Hono- *Modestè.*
 rem non auctoritati, sed meritis tribui volēs.

- 64 Iulias filiam ac neptem relegarat: post eam etiam Agrippam prius adoptatum, post ob sordidum ac ferox ingenium abdicatum. Ad omnem horum mentionem solebat exclamare versu Homericō:

αἰὲν ὄφειλον ἄγαμέμνι μύθη, ἄγονός' ἀπολιθάσαι.

Id est:

O vixissem caelebs vixissem, orbibusq; perissem!

Liberi Nec aliter illos appellabat, qui ires vomicas, *malis. seu tria carcinomata sua.* Suorum enim mortem leuius ferebat, quam dedecora. Quin & testamento cavit, ne, si quid accidisset Iuliae filiae & nepti, sepulchro suo inferrentur.

- 95 Indignè ferebat, aliquid de se componi,

nisi serio, & à præstantissimis: admonebat-

Modestia que prætores; ne paterentur, nomen suum com-

nominis. missionibus minorum aut histrionum obsolescere:

hac quidem in parte Alexandrum magnum referens. Decet, ubiq; principis auctoritatem factam testam præstare.

- 66 Insulam quandam Capreis vicinam, in *ocium.* quam è comitatu Cæsaris secedere solebāt, qui cuperent ociari; solitus est ἀπραγία appellare. ἀπραγία enim sonat, negociorum vacuitatem.

- 67 Quum sentiret imminere mortem, admissos amicos percontabatur: ecquid ipsis videretur mimum vitæ sat comodè transsegisse. Sentiens de fabula vitæ peracta: & adiecit carmen peractis comœdijs accini solitum:

Δότι

Δίτι πρότος, καὶ πάντες ἡμῖν μετὰ χαρᾶς λυ-
πίαται.

C. IULIUS CAESAR.

Plutarchus in Apophtheg. Caesaris.

C. Iulius Cæsar, cum Syllam fugeretur
tiamnum adolescens, incidit in piratas Cili-
ces: ac primùm, ubi pro redemptione sum-
mam, quam ab eo peteret, pronunciaissent;
derisit prædones, velut ignavos, quem cepissent, se-
que duplum daturum pollicitus est. Deinde cum *Indoles
excelsa.*
assereretur, donec adferretur pecunia; im-
peravit illis ut silerent, nec sibi dormienti obstre-
perent. Eisdem orationes et carmina quæ scribe-
bat recitare solebat: quæ cum illi non satis proba-
rent, stupidos ac barbaros appellabat, cumque ri-
suminiabatur, se illos æturum in crucem: quod
& perfecit. Apportatis enim pecunijs, quas
piratæ pro redemptione pacti fuerant di-
missus; contractis ex Asia viris ac nauibus,
comprehendit eosdem prædones, ac sus-
pedit: sed prius iugulatos, ne seueritas ca-
reret clementiâ. An non hic statim agnoscis
indolem Alexandri magni, cui nihil medio-
cre satis esse posset?

Quum Romæ maximi Pontificis digni-
tatem ambiret, competitore Qu. Catulo, *Fiducia*
primæ apud Romanos dignitatis ac potestatis *su.*
viro: matri ipsum ad fores deducenti,
Hodie, inquit, o mater, aut Pontificem maximum.

bebis filium, aut exulem. Excelsa indoles, omnisque repulsæ impatiens.

3 Pompeiam uxorem, quòd sinistrâ famâ laboraret; quasi cum Clodio rem habuisset, repudiavit quidem. Ceterùm cum Clodius hoc nomine reus perageretur; Cæsar citatus testis, nihil mali de uxore dixit. At cum accusator diceret: *Cur igitur cum illa fecisti duortium? Quoniã oportet, inquit, Cæsaris uxorem etiam à calumnia puram esse.* Præter argutiam responsi laudari potest & civilitas, quòd repudiatæ coniugis famæ pepercit.

Civilitas

4 Quum Alexandri magni res gestas legeret, non tenuit lacrymas: atque ad amicos, *Hoc, inquit, ætatis, quã nunc sum, Alexander devicit Davium: mihi verò ad hunc vsq; diem nihil præclari facinoris gestum est.* Suetonius tradit id accidisse, cum prætor iure dicundo conventus obiens, apud Gades in templo Herculis vidisset Alexandri magni statuam. Utinam hoc ingeniũ ad moderati potius, quàm ad maximi principis æmulationem properasset!

Ambitio

5 Quum in alpihus oppidulum quoddam frigidum præteriret; ambigentibus amicis, an illic etiam essent seditiones, contentionesq; de principatu? sibi stitit, ac secum aliquandiu cogitavit: mox, *malle inquit, hic primus esse, quàm Romæ securus.* Hoc nimium est, quod à Lucano poëta scriptũ est: nec

Principatus amor.

nec Cæsarem potuisse pati priorem, nec Pompeium potuisse ferre parem.

Facinora, quæ quoniam periculo obnoxia sunt & magna, gerenda esse dicebat: at de his non consultandum; quòd ad hæc perficienda plurimùm habeat momenti celeritas. Expensio verò periculi reuocat hominem ab audacia.

Quum ex Gallia prouincia aduersus Põ-7
peium tenderet, Rubicone amne transmissio, dixit: *Omnis iacta sit alea.* Significans, se de summa rerum velle periclitari. Is enim fluius Galliam ab Italia dirimit.

Quum Pompeius relictâ Româ per-8
gisset ad mare, Metellus ærario præfectus, Cæsari volenti illinc pecunias tollere, obstitit & ærarium clausit. At Cæsar illi mortem minatus est. Ea vox cum Metellum redidisset attonitum: *hoc, inquit, ó adolescens, dictu mihi difficilissimum fuit, quàm factum.* Sentiens, se vel nutu posse quem vellet occidere, cum secum duceret armatas cohortes.

Dyrrachij expectabat, ut illuc è Brundu-9
sio milites mitterentur: id quum tardiùs fieret, clam omnibus conscensâ scaphâ exiguâ tentauit transmittere pelagus: cum nauigium vndis obrueretur, gubernatori iam animum despondenti, quis esset aperuit, *Animus dicens: Confide fortunæ, sciasque te Cæsarem impertertere.* Tanta erat animi præstantia, quasi fortu-

fortunam ac deos in manu haberet. Ac tum quidem tempestate ingrauescente vetitus est quod instituerat peragere. Milites autē ubi rescivēre factum, concursum fecerunt ad Cæsarem, graniterque ferebant, si alias expectaret copias, velut ipsis diffusus.

10 Cæterum commissâ pugnâ Pompeius vicit: sed victoriam non est persequutus, verum sese recepit ad exercitum. Tum Cæsar, *Hodie, inquit, penes hostes erat victoria; at non habent ducem, qui victoriâ sciat vi.* Alludens fortè ad illud Magarbalis ad Annibalem: *Vincere scis, Annibal; victoriâ vti nescis.*

11 Quum Pompeius instructâ aciem apud Pharsalum inibi consistere, & hostem opperiri iussisset: Cæsar dixit illum errasse, qui *Mora vim, impetum, ac divinum afflatum animorum ad noxia. incursionem paratorum morâ relaxasset.* Adeo Cæsari non modò certamen erat cū Pompeio de fortuna belli, verum etiam de bel-landi peritia.

12 Quum Pharnacem primò congressu viciisset, amicis scripsit: *Veni, vidi, vici.* Sūmam rei gestæ celeritatem indicans.

13 Posteaquàm milites, qui Scipionem in Africa sequebātur, fugissent, & Cato victus sibi necem Vticæ cōscisset: *Inuideo, inquit Cæsar, ô Cato, tibi mortem istam, quando tu mihi salutem tuam invidisti.* Cæsar existimabat, sibi summæ gloriæ futurum, si vir tantus, cum

cùm bello victus esset, ipsi vitam deberet. At Cato maluit honestam mortem, quàm oppressâ publicâ libertate cuiquam seruire. Proinde mortis illius gloriam Cæsar inuidebat Catoni; quòd is Cæsarì seruati Catonis laudem inuidisset.

Nonnulli, quoniam suspectos habebant ¹⁴ Antonium ac Dolabellam, monebant, vt ab illis sibi caueret. At ille, *non istos, inquit, me- A cras- tuo rubicundus & obesus; sed graciles illos ac pal- sis minus lidos, ostendo Bruto & Cassio. Nec fefellit periculi.* illum suspicio: ab illis enim occisus est.

Quum inter cœnandum ortus esset ser- ¹⁵ mo, quod genus mortis esset optimum? incunctanter respondit: *inopinatum.* Et quod optimum iudicauit, ipsi contigit. *Hactenus ex Plutarchi Apophih. Reliqua apud eundem in Cæsaris Vita, Suetonium, & alios.*

In prælio quodam, Martiæ legionis ag- ¹⁶ liferum iam ad fugam conuersum, faucibus apprehensum in contrariam retraxit partem, dextraque ad hostem porrectâ; *Quorsum, inquit, tu abis? Illic sunt, cum quibus dimicamus.* Ac manibus quidem vnum militem correxit; voce tam acri legionum omnium trepidationem discussit, vinctisq; paratas vincere docuit.

Idem, posteaquàm Publius Mimus in sce- ¹⁷ na superasset omnes, & in his Laberium, ita pronunciauit: *Fauente tibi Cesare victus es, Laberi,*

Laberi, à Syro. Publius enim conditione servus, natione Syrus erat. Longe à tergo relinquitur, qui fauente iudice superatur.

18 *Liberi pro st. mys.* Cæsar, quum Romæ videret peregrinos quosdam locupletes, canum ac simiarum catulos in gremio circumferentes, eosque habere in delicijs, percontatus est: *num apud illos fœminæ parerent liberos?* sentiens, nullos catulos esse iucandiores infantibus. *Refert Plutarchus in vita Periclis: tametsi non indicat, cuius Caesaris hoc dictum sit: suspicor esse Augusti.*

19 *Audacia ex periculo.* Quum milites suos videret expectatione hostium perterritos, pro concione dixit: *Scitote, paucissimis his dieb. regem adfuturum cum 10. leg. onib⁹, equum 30. leuis armaturæ 100000. elephantis 300. Proinde desinat quidam querere vlti., aut opinari; mihiq; qui comperitum habeam credant: aut quidem vetustissima nam impositos, quoscunq; ventis, in quascunq; terras iubebo auerhi. Noua ratio terrorem excutiendi, non inficiando minuen. oue; sed amplificando terroris materiam: vt certi de graui periculo, sumerēt animos tanto periculo dignos.*

20 *Potestas abdica. ta.* Proferētibus in medium, quod Sylla dictaturam deposuisset; cum Cæsar perpetuam gereret, quod minimum aberat à tyrannide; respondit: *Syllam nescisse literas, eoq; dictaturam deposuisse.* Dictant grammatici discipulis, cum præeunt aut recitant scribenda:

Bēda: huc aliudēs dixit, illū nescisse literas:

Quum triumphans subsellia tribunitia **21**
 præteriret, Pontius Aquila non assurrexit.
 vnus omniū ridadēò indignè tulit, vt pro-
 clamārit: *Repe: ergo, Aquila, à me Kemp. tri-* **Honos**
brinus: nec deinde per continuos aliquot **negatus..**
 dies cuiquam quicquam pollicitus est, nisi
 sub hac exceptione: *si tamen per Pontium A-*
quilam licuerit.

Populo, per adulationem regem ipsum **22**
 salutanti; *Cæsar, inquit, sum, non rex.* Maluit **Modeste..**
 priuatum nomen, quàm regium inuidiæ
 obnoxium.

Quidam è turba statux Cæsaris coronā **23**
 lauream imposuerat, candidā fasciā præli-
 gatam: at cum tribuni detractā fasciā ho- **Causatio**
 minem in vincula duci iussissent; *Cæsar gra-*
uiter increpitos eos potestate priuauit; idque, ne
regnum affectare videretur, causatus est, per illos
sibi recusandi gloriam fuisse ademptam.

Quoniam Cæsar multos exteros in sena- **24**
 tum allegerat, libellus propositus est: **Scornna.**
Bonum factum, si quis senatori nouo curiam non
frare velit. Significabat, quisquis is fuit, pe-
 regrinos illos ne viam quidē ad curiam
 nōsse, nisi comonstraretur.

Quidam Bruti statux subscripsit: *Vinam* **25**
vinceris! quod opatā Bruti Titinquius rex **Tyran-**
 vrbe depulsius est. Cæsaris statux subscri- **nis.**
 pserant hos versiculos:

Drusus,

Brutus, quia reges eiecit, cōsul primus factus est: Hic, quia cōsules eiecit, rex postremus factus est.

- 26 Quum undiq; viderentur imminere insidiæ, atque admoneretur vt sibi caueret, respondit: *Satius, subire semel, quàm semper cauere.* Significans, cum non viuere, qui viuit in perpetuo mortis metu.

27 C. Cæsar post attritos Tigurinos ad urbem quandam sociorum proficiscens, cum audisset Heluetios in itinere occurrere, in locum quendam inuinitum se recepit. Ibi congregatis copijs, instructaq; acie, equus illius, cui solebat insidere, adductus est: *Hoc, inquit, post victoriam vtar in persequendis hostibus: & pedes aggressus est Heluetios.*

*Animo-
sè.*

- 28 Cæsare iam palam multâ vi præterq; leges agente, Confidius, admodû natu grandis, liberè dixit: *ideo non conuenire senatores, quòd illius arma timerent.* Huic quum Cæsar dixisset: *Quin igitur tu eodem metu te domi cõtines?* Me, inquit Confidius, *senectus intrepidum facit. Cum enim vitæ paucillum supersit, non est cur magnopere sim sollicitus.*

*Senectus
animosa.*

- 29 C. Cæsar Pomponio militi, vulnus ostentanti, ore exceptum in seditione Sulpitiana, quod se passum pro Cæsare pugnatem gloriabatur: *Ne vnquam fugiens respexeris,* inquit. Tale quiddam Macrobius ascribit Augusto Cæsari, Quintilianus C. Cæsari.

- 30 Idem, cum testis ad exaggerandam iniuriam

riam diceret, femina sua à reo ferro petita.

Quid enim faceres, inquit, cum tu galeam & lor- Salsè.
ricam haberes? Non ignorabat, cur illam par-
tem potissimū vulnerare voluisset: sed hoc
dissimulato iocari maluit. Galea & lorica
omnia tegit præter femina.

Idem Metello, obsistenti ne pecunias ab 31
æratio tolleret, ac leges id fieri vetantes p-
ferenti: *Non idem, inquit, armorum ac legum* *Arma*
tempus est. Quòd si hac parti non potes, nunc qui- *nesciunt*
dem hinc abscede; ac posteaquàm peractis fide- *leges.*
ribus arma deposuerimus, tunc, si videbuur, &
plebis patronum age.

Idem dicere solitus est, sibi idem esse confi- 32
lum aduersus hostem, quod plerisque medicis con- *Fame*
tra morbos corporū; fame potius quàm ferro su- *vincere.*
perandi. Nam medici, non, nisi tentatis om-
nibus, ad sectionem descendunt. Hic mos
& hodie manet apud Italos, aduersus om-
ne morbi genus indicunt in diem. Huic si-
mile est, quòd dicere solebat Domitius Cor-
bulo, hostem dolabrâ, id est, sensim, esse vin-
cendum. Securis statim incidit, dolabra pau-
latim idem efficit.

Conflavit Cæsari magnâ inuidiam, quòd 33
quidam ex his, quos Romam miserat, stans
in senatu, simul atque cognouit, Cæsari se-
natum non dare prorogationem; manu ca-
pulum percutiens, *At hic, inquit, dabit: vim* *Vis pro]*
Recipub. minitans. *inre.*

34 Sylla preturam adeptus comminatus est

Cæsari, se suâ in illum potestate vsurum. *Im-*
Potestas *re,* inquit Cæsar ridens, *tuam potestatem ap-*
empia. *pellas, quam tuo ære mercatus es:* notans Syl-
 lam, quod cum magistratum largitionibus
 sibi parâisset.

35 M. Tullius, lib. de Officijs 3. scribit: Cæ-
 sarē hos versus ex Euripidis Phœnissis sem-
 per habuisse in ore:

Imperii
nescit pie
tatis in-
ra. *ἄπει γὰρ ἀδικῆν χρεῖ, τυραννίδ' ὅτι τίθει*
κάλιστον ἀδικῆν· τ' ἄλλα δ' ἐπιβῆν χερσίν.
 Hos ipse vertit hoc pacto:

Nam si violandum est ius, regnandi gratiâ
Violandum est: alijs rebus pietatem colas.

36 Quum Africam petens, in egressu navis
 prolapsus esset, omen sinistra vertit in me-
 lius, dicens: *Teneo te, Africa.* Frontinus id fa-
 ctum putat in consensu navis, cumq; di-
 xisse: *Teneo te terra mater.* Huc opinor allu-
 dens, quod cum quodam somnio pertur-
 batus esset, quo sibi visus constuprare ma-
 trem, coniectores interpretati sunt, porten-
 di totius orbis imperium.

P O M P E I U S M A G N U S.

Plutarchus in Pompeianis Apophth.

1 Cn. Pompeius, cognomento Magnus,
 tam charus fuit populo Romano, quam pa-
 ter fuerat inuisus. Is etiãnum adolescens,
 totum se Syllanzæ factioni addixit: cumque
 nec

nec magistratus esset, nec senator; magnū tamen ex Italia contraxit exercitum. Hunc quū Sylla ad se uenire iussisset: *Non absq; sp̄o Indoles excelsa.* *l's, inquit, nec incrementas imperatori copias exhibebo.* Nec prius ad illum venit, quā n multis conflictibus hostium duces superasset. Iam tū egregij principis, & ad res magnas nati specimen dedit. Noluit adducere numerum, sed militem virtute spectatum.

Iam verò creatus imperator, quū à Sylla 2 missus esset in Siciliam, non strenuum modò, verum etiam iustum ducem agere cœpit. Cū enim audisset, milites in profectioibus ab itinere deflectentes, vim facere ac rapere: *temere palantes ac circumcurstantes supplicio affecit: quos verò premisisset ipse, horū gladijs annuli signum impressit, ne quem in via laderent.* *Milites in. i. x. xij.*

Mamertinos, quòd hostium partibus ad- 3 hæssissent, vniuersos interficere statuerat. At Sthenius, eius ciuitatis princeps Pompeium adijt his verbis: *Non a quum facis, Amor patriæ.* *Pompei, qui propter unum noxium multos innocios occidere pares. Atqui ego ipse sum vile, qui & amicis persuasi, & inimicos cogi: Marianas sequi partes.* Hic Pompeius viri fortem animum admiratus, dixit se gnoscere Mamertinis, à tali persuasis viro, qui patriam sua ipsius vita antulerit: simul & ciuitatem & Sthenium liberauit. In Sthenio habes exemplū, quē animū

erga Rempublicā oporteat gerere principem, si periculum incidat: in Pompeio placibilitatis documētum, qui pietati maluerit habere honorem, quā indulgere iræ.

4 Quum in Libyam aduersus Domitium transisset, eumq; ingenti prælio superasset, militibus ipsum Imperatoris titulo consalutantibus, *negavit se eum honorem admissurum, quoad hostium vallum staret erectum.* Hoc audito milites, licet ingens obstaret pluvia, impetu facto hostium castra adorti expugnârunt. Recusavit honorem, nondum factis emeritum.

*Honos
prome-
ritos in-
vat.*

5 Ab ea victoria reuersum Sylla cum alijs honoribus excepit, tum Magni cognomen ipse primus illi detulit. At cum Pompeius his non contentus vellet triumphum agere, non passus est Sylla: sed quod nondum esset ordinis senatorij. Cæterum cum Pompeius ijs qui aderat dixisset, *ignorare Syllam, quod plures adorarent solem orientem quam occidentem:* Sylla exclamavit, *triumphet.* Horruit iuuenis animum, & indies crescentem gloriam: nec dubitavit illi cedere, quem videbat nemini cedere posse.

Sol oriēs.

6 Interim Seruilius, vir inter optimates clarus, indignabatur Pompeio concessum triumphum: atque etiam milites complures oblitabant, ne triumphus ageretur: non quod inuiderent Pompeio; sed muneribus.

quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus. Alioqui milites minabantur, se direpturos pecuniam quæ in triumpho ferretur: eoque; Seruilius Glaucaque; suadebant, ut eam potius inter milites diuideret, quam diripi sineret. Verum ubi Pompeius respondit; *se cuius omis-* *Asimo-*
suram triumphum, quam militibus blauditurum: *sè.*
 simulque laureatos fasces eis obiecit, ut illic inciperent direptionem. Nunc, inquit Seruilius, te, Pompei, verè magnum video, dignumque triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitum citraque; largitiones benefactis redderetur.

Romæ mos erat, ut equites, qui legiti- 7
 mum tempus militassent, equum in forum perducerent ad duumuiros, quos Censores appellant; & commemoratis expeditionibus ac ducibus, sub quibus meruissent, pro meritis aut collaudarentur, aut vituperarentur. Itaque Pompeius, cum esset Consul, ipse equum ad Censores Gallium ac Lentulum deduxit: quibus ex more percontantibus; *in omnia militaria munia obisset?* *Dux &*
Omnia, inquit, sub me ipso imperatore. Signifi- *idem mi-*
cans, se sic gessisse ducem, ut nihilo secius *les.*
 omnes militis partes gnauiter præstaret. Idem & imperator bonus, & miles strenuus: quâ laude nulla principi potest maior contingere.

8 *Cùm Sertorij literas in Hispanijs interceptisset*
Elemen- *in quibus erant inclusa complurium ducum epi-*
ter. *stolæ; Sertorium ad novandas res statimque ci-*
uitatis immutandum Romam invitatum: ex-
cussit omnes: ut improbis daret pœnitentiæ
locam, & in melius mutandi consilia facul-
tatem. Hoc ut inter moderatè prudenterq; facta
meritò recenseretur; ita non video quid facias in-
ter apophthegmata: quanquã eiusmodi multa re-
periuntur in Plutarchi collectaneis. Si prodidif-
set nomina, iam mœtu pœnæ sese ad vim
manifestam parâssent. Simulq; deferens si-
lentium hostiũ literis, docuit, quantum sit
crimen, alienas resignare literas; aut, quod
tibi per literas ob signatas creditum est, sub
dium efferre.

9 *Phraati Parthorum regi, per legatos ab*
ipso postulanti, ut Euphratem Romanæ di-
Iustitia *tionis terminum esset vellet: Imò, inquit, il-*
di, ut *lud magis postulandi; ut Romanorum fines à Par-*
fines. *thorum regno iustitia dirimat. Significans, Ro-*
manis non esse præscribendũ, quousq; de-
beant proferre imperium: à quo propagan-
do non montes aut flumina debeant arce-
re; sed ibi demum fore fines Romanæ ditio-
nis, ubi ius non esset ulterius procedere.

10 *Cùm Lucius Lucullus post obita militiæ*
munia sese voluptatibus dederet, ac sum-
ptuosè viveret; Pompeium interim repre-
henderet, quod præter ætatē multis nego-
cijis

cij appeteret implicari: *Magis, inquit, præter Ocium
ata: em est, senem delicijs vacare, quàm imperium turpe.*
g: rere. Grauiter taxauit illorum sententiam,
qui putant senibus nihil agendum: cum de-
corum sit, Remp. gubernantem vel stantem
mori. Luxus autem & ocium in iuuenibus
stultitia est; in senibus crimen.

Aegrotanti Pōpeiō Medicus præscripse- 11
rat, vt turdis vesceretur. Cumq; hi, quib. da-
tum erat negocium, negarent inueniri (non
enim erat tempus, quo genus hoc auuū ca-
pi solet) admonuit aliquis, apud Lucullum
inueniri posse, qui turdos toto anno soleat
alere. *Itāne, ait Pompeius, nisi delicijs deditus Delicia-*
esset Lucullus, nequaquam viueret Pompeius? rum con-
Contemptoq; Medico, cibus parabilib. vsus *tempus.*
est. O verè masculum animum, qui ne vitam
quidem delicijs acceptam ferre sustinuit!

Cū ingens rei frumentariæ Romæ ef- 12
set penuria, Pompeius, titulo quidē anno-
næ procurator, re autem verâ maris terræq;
dominus declaratus; in Africam, Sardiniam
ac Siciliam nauigauit, multa que frumenti
vi collectâ properabat ire Romam: verum
quum ingenti tempestate obortâ naucleri
detractarent navigationē, ipse primus na-
uim ingressus iussit anchoras tolli, clamans:
Vt nauigemus vrget necessitas, vt viuamus non Patria
vrget. Significans, patriæ periclitantis ha- *vitâ cha-*
bendam rationem potiùs, quàm priuatæ *rior.*

incolumitatis. Siquidem Reipublicæ subleuandæ curis immo pulchrum est: at patriam in extremo discrimine nostrâ cessatione deferri, turpissimū est. Hic monemur, non animalia bruta tantū omisâ libertate venire in seruitutem; verū etiam homines indomitos fame domari. Docemur item, publicæ salutis priuatam incolumitatem posthabendam esse.

- 13 Cum iam detecta esset Pompeij cū Cæsare similtas, ac Marcellinus (vt Plutarchus, aliorum iudicio Marcellus) vnus ex eorum numero, quos Pompeius euexisse putabatur, à Pompeio ad Cæsarem transtulisset animam; ad eū vt non veritus sit, in Senatu multa in Pompeium dicere: hunc ita compescuit Pompeus: *Non te pudet, inquit, Marcelline, ei maledicere; cuius beneficio ex muto factus es facundus: ex famelico eò productus, vt vorium non teneas?* Grauius obiecit ingratitude homini, qui hoc ipsum, quod habebat dignitatis, autoritatis & eloquentiæ, abutebatur in eum, cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpissimum ingratitude genus est; sed tamen (heu) nimium vulgare.

- 14 Catoni, acerbius insectanti Pompeium, quod cū ipse sæpius prædixisset, potentiam Cæsaris indies crescentem nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, sed potius ad tyrannidē tendere; Pompeius ita respon-

Ingratitudo.

respondit: *Tua, inquit, Cato, magis accedunt ad Divinationem; at mea magis accommodata sunt a-tio fuisse-micitiae.* Sentiens, Catonem incerta loqui, *royum.* quòd nemo possit rerum humanarum exitum liquidò præscire: se verò ea sequutum, quæ tum temporis amicitia, quæ sibi cum Cæsare intercedebat, postulabat. Certum erat, quid debebatur amico: incertum erat, an amicus illi futurus esset inimicus. De amico verò humanius est bene sperare, quàm diuinare peiora.

De se liberè prostrabatur, quòd omnem magi- 15
stratū, quem gesserat, & citius esse: natū quam Modera-
ipse expectasset, & citius deposuisset quàm ab a- 16.
lys expectatum esset. Quòd citò suscepisset
 imperium, vel fortunæ fuit, vel præmaturæ
 virtutis: quòd maturè deposuit, animi moderati erat, non ad tyrannidem spectātis, sed ad Reip. commodum.

Post prælium, in Pharsalicis campis ha- 16
 bitum, in Aegyptum profugit: cumque è
 triremi descensus esset in scalmum piscatorium, ab Aegypti rege missum; conuersus ad uxorem ac filium, nihil aliud dixit, quàm illud Sophocleum:

πρὸς τὴν τύραννον ὄσσε ἰμπεροῦνός τῃ,

κείνῳ δὲ δὴλ. & κἄν ἰλ. σὺ β. & μόλι.

Quisquis tyranni ad tecta demigraverit,

Fit servus ille, liber es si venerit.

Præflagitè videtur imminens exitium. Vbi

descenderat in scaphā, ictus gladio, semel tantum emisit suspiriū, & obuoluto capite præbuit se occidendum. *Hucusque ex Plutarcho. Apophth. Reliqua partim apud eundem in vita Pompeij: partim apud alios, ut Cæsarem in Bello civili, & Appianum, inuenies.*

17 Pompeius, impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos dicere solebat: *Cupio ad hoc transire Cicero, ut nos timeat.* Notauit illius ingenium, quod dicitur hostibus fuisse supplex, in amicos contumax. Hoc Pompeij dictum ita refert Quintilianus: *Transi ad Cæsarem, & nos timebis.*

18 Idem, rebus infelicitè gestis aduersus Cæsarem, & ad summam desperationem reductus, in tentorium venit, attonito similis, nec aliam vocem emisit, quàm hanc: *ἄνδρ' ἐς πειρῆσθαι, ergo in castra: sumptaque veste præsentem fortunæ accommodā, clam profugit.*

19 Composito Siciliæ tumultu, ac ciuitatibus quæ defecerant placidè receptis; soli Mamertini postulabant audiri, recitantes leges quadam, ipsis olim à Romanis concessas: *Non desinetis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges?* Significans, iure agere uolentibus non esse opus armis.

20 Idem, cum ex literis Senatus intellexisset, omnia, quæ Sylla armis obtinuerat, in ipsius potestatem esse tradita populi suffragijs centu-

centuriatis : percussio femore dixit : *Proh Tædium
nunquam finienda pericula ! quanto satius eras gloriae.
obscurum nasci, si à militaribus curis nunquam
dabitur recedere, nec hac exusto invidiâ licere cum
vixor rursus vitam degere ! Magnam potentiam
ambit inexpertus ; odit expertus : sed de-
ponere tutum non est.*

Quibusdam, se videre negantibus, quo- 21
modo posset Cæsaris impetum sustinere ;
hilari vultu vetuit illos hac de re esse solli-
citos, *Nam simul ac, inquit, solum Italiae pede fiducia
pulsauero, exsiliunt affatim equestres pedestresque fallax.
copiae.* Præfens quidem animus, si fortuna
respondisset.

Iam, si nondum te cepit huius conuiu-
fatietas, addemus ex Oratorum nu-
mero aliquot eximios.

PHOCION ATHENIENSIS.

Primùm igitur accipe Phocionem, Athe- 1
niensem generis ; sed Lacedæmonium, &
morum integritate, & orationis breuilo-
quentiâ. Socratem in hoc referebat, quòd
nunquã visus est cuiquam, neq; flere, neq;
ridere : tanta erat animi constantia. Huic in
concione sedenti quidam dixit : *Vidère co- Sententia
gitabundus, ô Phocion. Recte, inquit, come- sa breui-
stas : cogito enim, si quid queam detrahere his, que quentia.
dicturus sum apud Athenienses.* Alij solliciti
sunt

*Fides in
duce.*

dixisset: non esse nascendum socijs diffidentibus, sed ducibus, quibus fides non haberetur: ipse dux electus est, atq; ipsi fidentibus Byzantijs effecit, vt Philippus re infectâ discederet. Diffidentiam Byzantium in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, vt non videretur tutum, se illius fidei committere. Prudentiæ est, infido diffidere: at Phocioni, probatæ opinionis viro, non dubitârunt se se credere.

*Corrupte
la mu-
nerum.*

8 Alexander, Macedonum rex, centum talenta dono miserat Phocioni: is verò percontatus est eos, qui pecuniã adferebant: *Quid ita, cum essent Athenienses permulti, sibi vni illa misteres Alexander? Illis respondētibus: Quoniam vnum te iudicat virum & honestum & bonum. Ergo sinat, inquit, me talē & haberi & esse.* Vt scitè arreptum ab illis argumentum torsit ad occasionem recusandi muneris. Iam quis hic non admiretur incorrupti pectoris sinceritatem? Pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat, illos, qui cùm Remp. administrant, tamen à capiendis muneribus non temperant, nec bonos esse viros, nec tales haberi debere.

9 Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi triremes exhiberi, ac populus nominatim flagitaret adesse Phocionem, vt quid consuleret proferret: surgens

gens inquit: *Consulo igitur, ut aut armis superetis eos, aut superantium amici sitis.* Compendio suasit, nihil Alexandro negandum, nisi confiderent se iratum posse armis opprimere: quibus si ille videretur superior, non esse prouocandum animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum. *Idem faciendum erat de Turcis.*

Rumor incerto autore obortus erat 10 de morte Alexandri: moxque rhetores prosilierunt, hortantes, ne cunctarentur, sed illico bellum susciperent. Phocion expectare iussit, donec certius aliquid cognosceretur. *Nam si, inquit, hodie mortuus est, & cras & perendie mortuus erit.* Gratiani conuiter Oratorum præcipitem temeritatem filium. coërcuit.

Cum Leosthenes ciuitatem Athenien 11 sum ad bellum perpulisset, magnificis spebus ad nomen libertatis ac principatus erectam: Phocion illius verba dicebat esse *cupressis similia, quæ sublimes eum sint ac pulchræ, cæcis fructum non habent.* Nihil potuit dici accommodatius, in sermonem splendide magnificeque pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimis, compositoque in conum vertice, procul egregium quiddam polliceri videtur; at vix vlla sterilior.

Cæterum cum initia belli cessissent feliciter, 12
ac

*Optima
discernē-
da.*

ac ciuitas ob secundum nuncium dijs sacrificans grataretur: rogatus Phocion, *an hac ita gesta noller? Hac quidem, inquit, gesta vellem, sed illa decreta.* Sentiens, etiam inconsulta consilia nonnunquam feliciter cedere: id quoties accidit, gratulandum quidem esse Reipub. non tamen ideo non semper utendum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus; sed totius negocij euentum declaraturum, quale fuisset ipsius consilium.

13 Quum Macedones irrupissent in Atticam, ac maritima illius depopularentur; Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorum multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusque, ut colle quodam occupato ibi collocaret exercitum: *O Hercules, inquit, quàm multos video duces, milites verò perpaucos:* Notans iuuenilem temeritatem, que duci præire conaretur: cum militis sit, non dare consilium; sed ubi res postulat bonam nauare operam. Attamen commisso pralio vicit, & Nicionem Macedonum ducem superauit. At non multo post tempore bello deuisti Athenienses ab Antipatro, accipere præsidium.

14 Quum verò Menillus, præsidij dux, Phocioni pecunias dare vellet, indignatus Phocion dixit: *Nec illum Alexandro meliorem esse;*
et car-

*Incorru-
ptus ani-
mus.*

Et causam deteriozem, ob quam nunc accepturus esset, cum tunc non accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum!

Antipater dicere solebat: cum duos haberet Athenis amicos; neq; Phocioni unquam persuasisse ut acciperet, neq; Demadem unquam dando explevisse. Hic erat Demades, qui valebat extemporali dictione; cum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

Phocion Antipatro petenti, ut in gratiam suam faceret quiddam pugnans cum iustitia; Non potes, inquit, o Antipater, Phocione simul et amico et adulate vii. Amicus obsecundat quousq; patitur æquum & honestum; nec enim amicus ab amico quod iniustum est petere debet: adulator autem ad quidvis obsequitur.

Cum populus Atheniensis flagitaret, ut Phocion copias in Bœotiam educeret; eamque rem Phocion non fore à Repub. iudicaret: edixit, ut quotquot essent in civitate, ab ephēbis vsq; ad sexagenarios, se sequerentur. Hic reclamantibus senioribus, & ætatem excusantibus: Nihil, inquit, absuri di meo edicto continetur; cum ipse natus ann. octoginta una cum ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporarium multitudinis calorem retudit.

Post Antipatri obitum, quum Atheniensium Respub. ad gubernationem popularem redisset; Phocion in concione capitis

D

damnatus est. Atq; huius quidem amici ceteri, qui simul cum illo damnati fuerant, flentes ducebantur; Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post conuicia in faciem exspuit. Tum *Patiētia.* Phocion magistratus respiciens; *Non hunc!* inquit, *compejctet aliquis indecorè se gerentem?* Vir sanctissimus etiam moriturus publicæ disciplinæ curam habebat. De tam atroci contumelia questus non est; nec flagitauit vindictam aduersus eum, qui præter leges sæuret in hominem damnatum: tantum cohiberi iussit exemplum bonis moribus aduersum, & immane facinus non aliud quàm indecentes mores appellauit.

19 *Solatiū mortis.* Ex his, qui cum Phocione erant morituri, quidam indignans complorabat sortem suam. Quem ita consolatus est Phocion: *Non tibi,* inquit, *Esippe* (siue, vt quidam legunt, *Traudippe*) *fatiss est cum Phocione mori?* Phocion non tantum innocens; verum etiam præclarè de Repub. meritis ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse, cum Phocione innocente mori innocente.

20 Denique cum illi poculum cicutâ temperatum porrigeretur; percontatus est quispiam, *si quid filio vellet dicere?* Nam is aderat. *Ego,* inquit, *tibi, fili, præcipio, atque etiam obsecro, ne quid ob huius rei memoriam Atheni-*
ens-

nienſibus malè velis. Cæteris morientibus præcipuum ſolatium eſſe ſolet ſpes vindictæ: huic illud curæ fuit, ne filius patris iniuſtam necem vlciferetur; maluitq; illum in patriam, quàm in patrem ſeruare pietatem. *Hac ex Apophth. Phocionis apud Plutar- ehum. Reliqua ſunt apud eundē in Phocionis vita.*

Nicocli petenti, vt ſibi ante Phocionem 21
venenum haurire liceret: *Tameſi durum hoc, Amici-*
inquit Phocion, *tamen concedendum eſt ei, cui via.*
nihil vnquam in vita negaui. Phocion Nico-
clem inter amicos fidiffimum vnicè ada-
mârat, eoq; moleſtum erat, videre illum
morientem. Eam moleſtiam vt vitaret Ni-
cocles, petebat vt ipſe prior biberet. Et hac
in re commodauit amico.

Cùm bibiſſent omnes, ſoluſq; Pho- 22
cion ſuperceſſet, conſumpto ab alijs vene-
no, carnifex negabat ſe daturum, niſi nu-
merarētur duodecim drachmæ: tanti enim
venire cicutæ vnciam. Phocion itaq; ne per
illius contentionem mora fieret morti, ac-
cito ad ſe cuidam ex amicis; *Quandoquidem, Empæ*
inquit, *Athenis ne mori quidem gratis licet, que- mors.*
ſo dato huic precium.

Quum Demotheſtes multa maledicta 23
faceret in Alexandrum, iam Thebis immi-
nentem, Homericò verſu ex Odyſſeæ α. il-
lum corripuit:

χίτωνε, τίπῃ ἰδίωνε ἰριδίσομῶν ἀγχιον ἀνδρα;

Id est: *Cur libet iritare virum, miserande, ferocè?*

M. TULLIUS CICERO.

1 M. Tullius, cum ob Ciceronis cognomē
 disterijs incessetur, ab amicis admonitus,
 ut aliud sibi cognomen afficeret, respon-
 dit: *se Ciceronis nomen illustrius esse futurum,*
quàm esset Catonum, Catulorum, aut Scamorum.
 Nobili- Nam hæ familiæ cum primis illustres erant
 tas vir- apud Romanos, cum Tullius esset novus
 tute par- homo. Cognomen autem ideo patebat ca-
 tas. uillis, quòd à cicere vilissimo legumine di-
 ctum videretur. Quasi verò non & Fabij à
 fabis, & Lentuli à lente cognomen habuis-
 se viderentur. Parùm illustris est, qui præ-
 ter imagines & cognomen nihil habet no-
 bilitatis: pulcherrimum autem nobilitatis
 genus est, quam sibi quisque proprijs vir-
 tutibus conciliat. Nec sefellit M. Tullius.
 Ciceronis enim nomen hodie decantatius
 est, quàm trecenti Catuli aut Scauri, cum
 suis stemmatis, statuis & imaginibus. Hæc
 quoque pleraque Plutarchus refert in Cice-
 ris vita.

2 Quum poculum argenteum dijs dica-
 ret, prænomen ac nomen literis signavit;
 Cicer pro sed pro Cicerone, ciceris figuram insculpfit: ni-
 Cicerone. hil refugiens cauillatorum interpreta-
 tionem.

3 Oratores, qui inter dicendum vociferantur,
 dicebat claudis esse similes, qui sic ad clamorem,
 78

ut illi ad equos confugerent. Hoc genus homines & hodie videre est, qui cum sentiunt se causâ inferiores, ad furiosa iurgia confugiant; ut, quoniam rationibus persuadere non possunt, improbitate metuque extorqueant.

Cum Verres, qui filium habebat parum pudicè flore ætatis utentem, Ciceronem ut parum virum ac cinædum incesset conuicijs: *Ignoras, inquit, quòd liberis intra fores conuiciandum sit.* Significans, hoc conuicium non in ipsum competere, sed in conuictoris filium. Parentum autem est obiurgare liberos, sed intra domesticos parietes: nec ea conuicia sunt eliminanda. Eliminat autem, qui alijs impingit, quod ipsius domi committunt liberi.

Metello nepoti obijcienti, quod Cicero testimonio suo plures occidisset, quam patrocínio seruasset: *Plus enim, inquit, mihi si dei est quàm eloquentiæ.* Mirâ solertiâ conuiciū retorlit in laudem. Siquidem in teste spectatur fides; in patrono valet eloquentia.

Rursum Metello, percontanti Ciceronem, quis ipsius esset pater? nimirum ignobilitatem exprobrans. *Ad istam, inquit, percontationem ut respondere sit difficilius, mater effecit tua.* Nam Metelli mater audiebat parum pudica. Quin & ipse Metellus matrè referens, leuior erat & inconstans, & affectibus ser-

uens. Cicero conuicium à patre ad matrem trāstulit. Tum enim incertus est pater, cū mater non cum vno consuetudinem habet.

7 Idem Metellus cum Diodoro, quo Rhetorices magistro fuerat vsus, defuncto, sepulchro eius coruum lapideum imposuisset: *Iustum*, inquit Cicero, *premium resulit*. Nam volare ipsum docuit, non dicere: notans Metelli leuitatem & inconstantiam. Coruus auis est *duro*.

8 Vatinium inimicum, & alioqui sceleratum, M. Tullius audierat obiisse diem: pōst quum audisset illum viuere; *Malè pereat*, inquit, *qui malè mentus est*. Significans, Vatinium indignum, qui diutius viueret. Omne quidem mendacium malum: sed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos viros in falsum gaudium coniecerat. Dicitum tamen erat ambiguum, quod dici poterat & de illo, quem mori nolles.

9 Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret; *non audio*: hoc sermone negans, se probare quod dicebatur: *Atqui*, inquit Cicero, *aurem habes perforatam*. Solet enim ea gens habere perforatas aures, vnde suspenderet annulos ac gēmas: quæ nunc collo digitisque gestamus. Ea foramina quomodo fiant, docet Celsus.

10 C. Popilius, qui Iuris peritus videri volebat, cū indoctus esset ac stupidus, citatus
in

in controuersia quadam testis, respondit:
se nihil scire. Tum Cicero, Putas, inquit, fors- *Nihil*
taßis te de iure interrogari. *scire.*

Hortensius orator defensionis mercedē 11
 à Verre acceperat, Sphingem argenteam.
 Is quum M. Tullio obliquius quiddam &
 inuolutius loquuto dixisset: *Non didici solue-* *Sphinx*
re enigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem *domi-*
habes domi. Nota est fabula de monstro
 Sphinge, quæ præmijs propositis ædebat
 ænigmata; non soluentibus mors erat
 præmium.

Cùm Voconium fortè obuium haberet, 12
 cum filiabus tribus insigniter deformibus; *Deformi-*
 tacite ad amicos dixit versiculum Græcum: *tas ex-*
Φοίβη ποτ' ἐν ἰώνῃ ἔσωσεν τίναν. *probra-*
Phæbo haud sinente hic seminavit liberos. *ta.*

Sentiens, illum inuito Apolline liberis o-
 peram dedisse: siue quòd Apollo pulcher
 à poëtis fingitur; siue quòd oriente sole
 fœtus existiment concipi feliciores.

Quum Faustus, Syllæ filius, ob æris alie- 13
 ni magnitudinem supellectilem suam pro-
 scripssisset: *Hanc, inquit, proscriptionem ma-* *Iocus ex*
gis approbo, quàm paternam. Lusit ambi- *ambiguo*
 guo verbi. Proscribuntur res, quæ in au- *verbi.*
 ctione venum exponuntur: & proscribun-
 tur homines, à quouis iugulandi: quo cru-
 delissimo genere Sylla quàm plurimos ci-
 ues proscripserat.

14 Pompeio ac Cæsare inter se dissidētibus;
Neutra pars placet. Cicero, *Quem fugi. um, ait, scio: quem sequar, ne scio.* Sentiens, ambos non pro Reipublicæ libertate; sed pro principatu dimicare.

15 Pompeio viuo dabat, quod civitate desertâ Themistoclem potius quam Periclem fuisset imitatus: cum illis res nequaquam pares essent; his essent. Themistocles enim fugit ad Persas; Pericles mansit Athenis.

16 Quum ad Pompeium venisset, ac venisse pœniteret: rogatus, *ubi Pisonem generum reliquisse?* Apud tuum, inquit, socerum: Cæsarem designans. Perinde quasi notatus esset Cicero, quod à genero suo disjunctus esset; relaxavit illum, quod ipse cum suo socero bellum gereret.

17 Quum quidam, à Cæsare ad Pompeium transfugiens, diceret, se festinandi studio equum reliquisse: Cicero dixit: *illum melius de equo, quam de se statuisse.* Sentiens, longè rectius facturum fuisse, si & ipse mansisset apud Cæsarem.

18 Cuidam nuncianti, Cæsaris amicos esse tristes: *Hoc d'cis, inquit, illos Cæsari malè cogitare.* Irrisit adulantem nuncium, quasi Cæsariani rebus suis diffiderent, metuerentque Pompeium.

19 Post Pharsalicum conflictum quum fugisset Pompeius; Nonius quidam dicebat, septem adhuc aquilas superesse: proinde bono

bono animo essent hortabatur: Rectè, in- *Bellum*
quit Cicero, *hortareris, si nobis cum grauculis cum gra-*
bellum esset. At ille aquilas dixit, vcla Roma-
culis.
na aquilis insignita.

Quum Cæsar rerum potitus Pompeij sta- 20
tuas deiectas honorificè reposuisset: *Cæsar, Clemētia*
inquit Cicero, *dum Pompeij sttuas. reponit, simulata.*
suas stabilis. Sentiens, illum hoc in Pompeij
gratiam facere; sed vt sibi clementiæ simu-
latione fauorem apud ciues conciliaret,
atque hoc pacto suum regnum constabili-
ret. *Plutarchus in eius vita.*

Cùm Cicero in Pompeij castra venisset, 21
dicentibus; Serò venisti. *Minimè, inquit, se- Nihil*
rò, nim nihil hic adhuc parati video. Allusit ad parati.
eos, qui serò veniunt ad conuiuium. Iocus
est ex ambiguo. Serò venit qui tardè venit;
& serò qui post tempus.

Cùm Pompeius Gallum quendā, quòd 22
ad ipsum à Cæsare transfugerat, ciuitate
Romanā donasset: *Hominem, inquit, bellum, Apertè*
qui Gallis ciuitatem prcmittit alienam, cum no-
stram nobis non possit reddere! *conui-*
cium.

Post Cæsaris victoriam interrogatus Ci- 23
cero, cur in electione partium errasset? *Præ. Malè*
cinctura, inquit, me sefellit. Sentiens, se non *pracin-*
ctura. sperasse, victoriam à molli & effœminato *ctus.*
staturam. Cæsar enim ita togâ præcingeba-
tur, vt laciniam trahens mollium in morem
incederet: vnde Sylla Pompeium admo-

nerere solebat, caueret à puero, malè præcincto. *Macrobius quoque refert, lib. 2. Saturn. cap. 3. ex quo & sequentia ferè sumta : & ex Plutarcho in eius vita.*

- 24 *Vinum vetus.* Idem apud Damasippum cœnans, cùm conuiuator mediocri vinum apposuisset, à lique conuiuis à vetustate cupiens cōmendare, diceret : *Bibite falernum hoc; quadraginta annorum est. Bene, inquit, fert ætatem. Hoc modo de homine loqui solemus, cuius formæ viribusque non multum detrahit ætas. At ridiculum erat, vinum ab immodica vetustate commendare.*
- 25 *Nulla portio.* Quam Lentulum generum suum, exiguæ staturæ hominem, prælongo gladio videret accinctum: *Quis, inquit, alligauit generum meum gladio? Videbatur homo gladio alligatus, non gladius homini.*
- 26 *In pusillum.* Cùm Quinti fratris clypeatâ imaginem in prouincia, quâ is rexerat, ingentibus lineamentis, à capite vsq; ad pectus, ex more vidisset: *Frater, inquit, meus dimidius maior est quam totus.* Erat enim Quintus pusillæ staturæ.
- 27 *Incessus decorus.* Cùm Tullia, Ciceronis filia, concitatiùs incedereti, quàm deceret foeminam; contra Piso gener lenitiùs, quàm deceret virum; ambos eodem dicto taxauit, filiaæ præsentem genero dicens: *Ambula vt vir.*
- 28 In Vatinium, qui paucis diebus Consul fuit, ita iocatus est : *Vatiniy anno magnum obsequium.*

stentum fuit: quòd eo Consule nec bruma, nec ver, nec æstas, nec autumnus fuisset. Nam his horis annus totus distinguitur, quarum vnaquæque tres menses occupat. Nescio an hoc ipsum sit, quod aliter refert Pollio in Marino tyranno. *Consul, qui sex pomeridianis horis consul fuerat, ioco Ciceronis aspersus est: Consulem habuimus tam seuerum tamque censorium, ut in eius magistratu nemo canaueris, nemo dormieris.* Nisi fortè videtur hoc magis ad Caniniũ Reuilum pertinere.

Rursus exoptulanti Vatinio, quòd Ci- 29
cero grauatus esset ipsum languentem in-
uisere: *Volebam, inquit, in tuo consulatu venire, sed me nox occupauit.* Hæc talio videri poterat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriantem, quòd ipsum Respub. suis humeris reponnisset, ita taxarat: *Vnde ergo tibi varices?* *Vatinius in Cice-*
Varices enim non sedentium, sed stantium *ronem.*
aut ambulantium crura solent occupare: 20

Caninius Reuilus vnico tantum die consul fuit. Is rostra quum ascendisset, pariter & honorem iniit Consulatus, & peierauit. In quem fertur illud Ciceronis: *ῥοβὸς ὠπυτ* *est Caninius consul.* In eundem icit illud: *Hoc consequutus est Reuilus, ut qua-* *Consulatus bre-*
reret quibus consulibus cõsul fuerit. Solet enim *uis.*
annorum numerus consulum nominibus designari. Reuilus autem & Consul fuit, nec yllum habebat annum. Rursus illud:
Vigilan-

Vigilantem habemus consulem, qui toto consulatu suo somnum non vidit.

- 31 C. Cæsar multos in Senatum legârat ordine indignos; & in his Laberium, ex cœquite Romano mimum. Hic cùm in senatu M. Tullium præteriret; sedem quærens; *Recepissem, inquit Cicero, te, nisi angustè sederem.* Simul & illum respiciens, & in nouam Senatum iocatus: cuius numerum Cæsar supra quàm fas erat auxerat. Nec hoc dicteriũ

Diabus inultum tulit Laberius: *Demoror, inquit, si sedere sel- des angustè, qui soleas diabus sedere sellis.* Obijciens illi leuitatem, quòd lubricæ fidei nũc his, nunc illis partibus adhæreret.

- 32 Idem cùm ab hospite suo P. Manlio rogaretur, vt decurionatum priuigno ipsius expediret: assistente frequentiâ ciuium dixit: *Si ius habebit Pompeius, difficile est.* Cæsaris in legendo senatum notans facilitatem.

33 Ab Androne quodam Laodiceno salutatus; cùm aduentus causam percontatus, intellexisset, illum pro patriæ libertate legatum ad Cæsarem venisse: Græcis verbis expressit publicam seruitutem: *ἰκὼ ὑδὶ τὸν χῆρ, ἡγοῖ ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν βασιλέα:* id est: *Si impetras, etiã pro nobis legatus isio, sine pro nobis orato.*

- 34 Quum M. Lepidus in Senatu dixisset: *Schemi* *patribus conscriptis, ne dicam circumscriptis.* Ego male *af-* *fectasũ.* inquit Cicero, *non tanti fecissem ouision̄ τω τω.* Affectauit Lepidus schemia vocum similiter

liter definentium; quod rhetores *ὀμειόπρωτον* vocant. At latius erat schema perdere, quàm Senatum offendere. Quanquam in his verbis non tantùm est *ὀμειόπρωτον*, verùm etiam *προσωνομασία*, schema priore iucundius.

Quum quidam candidatus, qui coquo 35
patre natus credebatur, coram Cicerone
suffragium ab illo peteret: *Ego quoque, in-* *Tocius ex*
quit, ubi fauebo. Ex quo colligitur, coce à *similissu-*
coco, & quoq; coniunctionem, aut eodem, *dine vo-*
aut simillimo fuisse sono. *cis.*

Quum accusator Milonis, ex argu- 36
mento temporis colligens, Clodio à
Milone struètas insidias, subinde rogaret;
quo tempore occisus esset Clodius? Cicero re- *Serò.*
spondit, *Serò.* Voce ancipiti significans, è
Rep. fuisse futurum, si Clodius multo ante
fuisset interfectus.

Cicero nunciatâ morte Vatinij, cum 37
eius rumoris paràm certus esset autor: *In-* *Gaudiũ*
terim, inquit, & sinistra fruar. Sentiens, se tempo- *tempora-*
rario gaudio de morte Vatinij fruiturum; *riam.*
quemadmodum qui pecuniam mutuò
accepit, ad tempus eâ perinde ac suâ
fruitur.

M. Cælium, meliùs obijcientem crimina 38
quàm defendentem, *bonam dextram, malam* *Melior*
sinistram habere dixit Huc alludens, quòd in *dextra.*
pugna dextrâ gladiũ tenemus, sinistrâ cly-
peum:

peum: gladio ferimus, clypeo defendimus.

39 Iulium Curtium, quo iunior videretur, multa de annis ætatis suæ mentientem, ita redarguit: *Ergo, inquit, quum vna declamabamus, non eras natus.*

40 Fabiæ Dolobellæ, dicenti, se triginta annos habere: *Verum est, inquit: nam hoc iam simulata viginti annos odio.* Volebat illa iunior videri, quàm erat. Itaq; Cicero elusit illam simulatâ assensione: significans interim, illam esse quinquagenariam.

41 Obiurgantibus, quòd homo sexagenarius puellam virginem duxisset: *Cras, inquit, mulier. mulier erit.* Iocans hoc probrû mox eluendum: nã postridie non poterat obijci, quòd virginis esset sponsus.

42 Idem in Curionem, semper ab ætate sumentem orationis exordium, ita lusit, vt diceret: *illum quotidie faciliùs habere proæmium: videlicet ætate indies magis ingrauescente.*

43 Rursus in Vatinium, qui cum pedibus æger esset, volebat tamen videri commodioris valetudinis factus, dicebatque iam se bina millia passuum ambulare. *Dies enim, inquit, longiores sunt.* Hoc Fabius tribuit Cicroni, Macrobius Augusto. Narratur & hodie quiddam non minùs facetum, si modò accederet vetustatis commendatio. *Miles quidam in conuiuio iactabat sibi balistam esse, qua iaculum excuteret, ad spadium nulli credibili.*

le. Reclamantibus conuiuis omnibus; affirmabat
 famulum suum id vidisse factum. Accersito sa-
 mulo percontatus est illum, an non ipse vidisset
 quod narraret. Tum famulus: Verum, inquit,
 narras, here; sed tum vento secundo miseram sa-
 gittam.

Cicero audito falso rumore de Vatiniij 44
 morte, cum Ouinium libertum eius inter-
 rogasset; *Rectè ne omnia?* atque ille respon- *In Vati-*
 disse, *rectè: Mortuus est?* inquit. Significans, *nium.*
 non omnia rectè habere, si ille viueret.

Idem cum testis Sexti Annalis reum le- 45
 gisset, & instaret identidem accusator rei;
Dic, Marce Tulli, si quid potes de Sexto Annali:
 protinus recitare cœpit versus ex Ennij
 sexto Annalium libro:

Qui potes ingentis causas euoluere belli. *Ab in ex*
 Scripsit enim Ennius Annales: & accusator *spectato.*
 dicebatur Sextus Annalis.

Rursus in Accium, hominem callidum 46
 & versutum, cum is in causa quadam su-
 spectus esset; senariū ex vetusto quopiam
 poëta torisit:

Nisi quâ Vlysses vate euasit Laërtius. *Versus*
 Vlysses vaser naui & Charyb dim & Scyllam *desortus.*
 euasit: sic Accius astutiâ suâ è iudicijs pe-
 riculo elapsus erat, sui que ipsius vitæ con-
 suluit.

Similiter lusit in quendam, qui cum 47
 prius habitus esset stultissimus, post adep-
 tam

tam hæreditatem primus rogabatur sententiam: cuius, inquit, hæreditas, quam vocant sapientiam. In versu pro facultas mutauit hæreditas. Apud poetam enim versus sic habet: Cuius facultas quam vocant sapientiam. Significauit autem, hæreditatem illi pro sapientia contigisse, & ob hæreditatem iam habitum sapientem.

48 Quum mater M. Bruti, Seruilia, preciosum ære paruo fundum abstulisset à Cæsare, qui bona ciuium subiiciebat hastæ; ita iocatus est Cicero: *Es quidem, inquit, quò melius emptum sciatis, emit hunc fundum Seruilia tertia dedit a.* Seruiliæ autem filia dicebatur Iunia Tertia: eademq; C. Confidij vxor, lasciuiente dictatore tam in matrem quàm in filiã. Et ambiguo iocatus est Cicero. Pottuit enim intelligi tertia pars precij detracta: deducitur autem vxor aut scortum.

49 Idem ænigmatè lusit in matrem Pletorij, qui Fonteium accusabat; dicens eam dum viueret ludum, moriuam magistros habuisse. Notans, quòd dũ viueret infames ad eam foeminae cõmeare solerent, post mortem eius bona vanibant. Sermo videtur & absurdus, & præposterus. Nam qui ludos habent, ipsi magistri sunt, & discipulos habet: Magistri autem dicuntur, non solùm qui docent, verùm etiam qui regunt.

50 In nomen *Varris* iocatus est, quasi sic dictus

ctus esset, quòd omnia verreret, hoc est, nihil reliqui faceret homo furax. Quod genere iocandi quidam furem pro Tullio Tulliam dixit: nec defuerunt, qui pro Tiberio dixerent Biberium.

Iocus ex nomine.

De C. Cæsare dicere solebat: Quoties huus astutiam & ambitionem video sub humanitatis specie latitantem, metuo Reipub. tyrannum: rursum quum comas molliter fluentes, & ipsum vno digito scalpentem caput intueor, vix animum inducere possum, vt tantum facinus animo concipias.

Ingeniū varium.

Idem obijcientibus, quòd à reo pecuniā accepisset, quā magnificas quasdam ades esset empturus: Fatebor, inquit, accepisse me, si emero. Eas cum esset mercatus, exprobrantibus vanitatem; An nescitis, inquit, boni patris familiās esse, dissimulare, si quid constituerit emere?

Mendacis elusum.

Ciceroni cum Crasso similtas erat. Cùm igitur alter è Crassi filij (non dissimilis cui-dam nomine Digno; atq; hinc populi suspicio in Crassi vxorem, quasi cū Digno rē habuisset) in Senatu præclaram habuisset orationem: rogatus Cicero, qualis ei videretur? Dignus, inquit, Crasso. Tectè alludens ad nomen Digni. Iocus lepidior est, si more Græcorum dicas, dignus Crassi: vt intelligas duos esse Crassos; alterum ad alterum, alterum illi similem Crassi filium.

Iocus ex nomine.

E.

- 54 Cicero Munatio reo patrociniatus fuerat, atq; ille absolutus. Post cum Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum perageret,

Eloquentia vi- iratus Cicero exprobrauit illi beneficium: *Et or,* non effugisti; an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?

- 55 Quum Marcum Crassum pro rostris laudasset magno populi applausu; & eundem post ex eodem, loco acerbis conuicijs in-

Ex eodem ore fri- cesseret: Quid, inquit Crassus: an non me nure *gidiu & exercendi grauiâ argumentum infame decla-* per ex hoc ipso loco laudasti? Laudauit, inquit, *calidum.* sed mans. Solent enim rhetores tractare materias *ad os*: velut quum laudant Busyridem, aut febrim quartanam, aut ingratitude.

- 56 Idem, eum Crassus dixisset: Nemine Crassorum Romæ vixisse diutius annis 60.

Acerbè. deinde pœnitens eius sermonis diceret; Quid mihi accidit vt hoc dicerem? M. Tullius, Scribas, inquit, Romanos hoc libenter audituros. *& istâ via venisti ad Remp. gubernandam.* Duo significans, & Crassorum nomen inuisum esse Romanis; & illum non virtute, sed blandiendo prouectum ad honores.

- 57 Crasso dicente: Stoicorum esse dogma,

Auaritia. Virum bonum esse diuitem. Vide, inquit Cicero, ne magis hoc sentiant, sapientis esse omnia. Tecte notans Crassi auaritiam, cui nihil esset satis. Crassus

Crassus in Syriam profecturus, malens 58
Ciceronem amicum, quàm inimicum relin-
quere; officiosè salutato dixit: se apud illū
velle cœnare. Quem Cicero alacriter excep-
pit. Post aliquot dies quidam amicorum e-
gerunt apud Ciceronem, vt cum Vatino
quoq; rediret in gratiā: Num, inquit, & *Va* *Reditus*
unus mecum cœnare vult? Significans, illum *in gratiā*
cœnam ambire potiùs, quàm amicitiam.

Rursus in Vatinium, qui serophas habe- 59
bat in ceruice (id est morbi genus) cū cau- *Morbis*
sam quandam ageret: *Tumidum*, inquit, ha- *exprobra-*
bemus oratorem. Asiatici dicti sunt tumidi. *tus.*

Cæsar statuerat agros campanos militi- 60
bus diuidere. Id cū cōplures in curia mo-
lestè fer ebant; tum L. Gellius, homo extre-
mæ senectutis, dixit, hoc nō futurū se viuo.
Expetemus, inquit Cicero: *non enim postulat* *In senē-*
longam dilationem. Significans, illū esse mor-
tū proximum.

Adolescens quidam, accusatus quòd pa- 61
trem placentā venenatā iustulisset; cūm sto-
machabundus minaretur se probris lacera-
turum Ciceronem. *Hoc*, inquit, *Cicero, malim* *Tectum*
quàm placentam. Ancipiti dicto parricidium *crimen,*
illī obijciens.

P. Sextius Ciceronē cum alijs aliquot ad 62
causæ patrociniū adhiberat: cumq; ipse
vellet omnia dicere, nec cuiquam dicendū
locū daret; vbi iam constaret illū à iudicib-

*Loqua-
citas.*

absoluendum, ferreturq; sentētia: *Vtere, inquit Tullius, hodie tempore; nam cras priuatus eris.* Notans hominem, quòd in causa suo arbitrato solus egisset omnia.

63 Quum M. Appius in proœmio diceret; se magnopere rogatum ab amico, vt in causa clientis adhiberet curam, eloquentiã, & *Irrisio.* fidem. Hic Cicero: *Adeò ne ferretus homo es, ut ex tam multis, quæ rogauis amicus, nihil praestes?*

64 M. Aquilium, duos habentem generos, sed ambos exules, *Adr. istis* appellauit: quòd solus locũ tueretur. Alludens ad Græci nominis etymologiam.

65 L. Cottã Censore, qui vini auidissimus habebatur, cum Cicero Consulatu petens *Censor* tisset, bibissetq; septus vndiq; amicis: *Reſtẽ,* *bibulus.* inquit, *timetis, ne Censorem habeam infensum, quòd aquam bibo.* Simulauit Cicero se credere, ob id circumſtare frequentes amicos, ne Censor videret illum bibentem aquam. Simile enim simili amicum.

66 Quum M. Cælius, qui credebatur è parentibus non liberis natus, epistolam apud *Vocali-
sas.* Senatum clarã firmãq; voce recitasset: *Ne miremini,* inquit Cicero: *nam hic vnus ex his est, qui proclamãrunt:* Significans, illum fuisse præconẽ; & hoc vsu contigisse vt esset vocalis. Solent autem serui venales voce præconis commendari.

67 Memmio cuidam, vituperanti Catonem
Vticen-

Vticensem, dicentique, quòd totas noctes ebrius esset: *At illud, inquit Cicero, nò addis, eum totos dies aleam ludere.* Ciuilitèr excusans Catonem, qui totum diem Reip. negocijs dabat; nocturnas aliquot horas sumebat laxando animo.

Iocus ex additio.

C. Cæsari, in Senatu enixè defendèti causam filiaë Nicomedis, beneficiaque regis in se commemoranti: *Remoue*: inquit, *isihac* *oro; quoniam notum est, quid ille tibi, quid tu illi dederis.* Iocus est ex ambiguo verbi. Nā dat, qui confert beneficium; & dat mulieri, quæ sui facit copiam. Vnde illud Martialis:

68

Scrimma ex ambiguo.

Vis dare, nec dare vis.

Malè audiebat Cæsar, quòd in Bithynia Nicomedi regi fuisset obsequentior, quàm pudicitiaë leges postulant.

M. Callidius Gallum accusauit, M. Tullio defendente. Quumque accusator affirmaret, se testibus, chirographis, quæstionibus probaturum, sibi à reo fuisse præparatum venenum: sed interim rem tam atrocem, remisso vultu, languidâ voce, ac reliquo gestu parùm concitato pronunciarèt. M. Tullius, *Tu, inquit, nisi fingeres, M. Callidi, sic ageres?* Ex actione sic colligens, illum non ex animo loqui.

69

Idem in Isauricum ita lusit: *Miror, quid sis, quòd pater tuus homo constantissimus te nobis varium reliqueris.* Iocus ex ambiguo vocis.

E 3

Scomma Nam varius dicitur, parùm animo cōstans:
ex ambi varius item, qui vestigijs plagarum notatus
gua. est. Vulgatum autem erat, hunc Isauricum
 aliquando à patre cæsuraloris. Inde illud
 M. Cælij prætoris, non dictum, sed factum;
 cuius cùm sellam curulem consul Isauricus
 irregisset, alteram posuit loris intentam: ta-
 cite minitans illi, atq; exprobrans, quòd à
 patre loris cælius esset.

DEMOSTHENES ORATOR.

71 Pytheas Demostheni obiecit, quòd ipsius
Lucernâ *enthy memata lucernam olerent.* Significans, il-
oles. lum nō nisi de scripto, & ad lucernam, elu-
 cubrata dicere. Quod dictum ita retorfit
 Demosthenes, vt diceret: nō eodē precio sibi &
 illi constare lucernam. Notās, quòd ille noctur-
 nis conuiujs indulgeret: plus impendens
 luxui, quàm ipse studio.

72 Alijs, immodicum eloquentiæ studium
Eloquē- obijciantibus, ita respondit: *Eloquentiæ stu-*
zia popu dum declarare hominem popularem: contra, ne-
laris. gligere studium eloquentiæ, esse eorum qui domi-
 nari populo quærerent; vt qui hoc agerent, non vt
 persuaderent dicendo, sed vt vi cogerent.

73 De Phocione, quoties in cōcione dictu-
Sermo rus affurgeret, ad amicos proprios dicere
breuis. solebat Demosthenes: *ratorum ipsius securim*
 surgere. Nā Phocion erat in dicendo brevis,
 sed acutus. Solebat autē ferè à Demosthe-
 ac dissentire. Populus

Populus Atheniensium à Demosthene 74
 flagitabat, vt quendam accusaret: id quum
 recusaret, cœpit populus in illum, vt solet, *Cōsultor*
 vociferari. Tum surgens, *Vos me viri Athe-* non ca-
nenses, consultorem habetis vel intusi; calumnia- lumnia-
torum autem non habetis, etiamsi velitis. tor.

Demosthenes vnus fuerat ex decē, quos 75
 Athenienses legatos ad Philippum Mace-
 donem miserāt. Itaq; posteaquam Aeschi-
 nes & Philocrates, quos præcipuè fuerat
 complexus Philippus, à legatione reuersi,
 cùm alijs multis nominibus prædicarēt re-
 gem; tum his præcipuè, *quod esset formosus, Laudes*
facundus, & ad bibendum strenuus. Demosthe- *dopra-*
 nes ita cauillatus est, vt diceret; *in his laudib. uatæ.*
nihil esse dignum rege: nam primam esse femina-
rum; alteram sophistarum; tertiam spongiarum.

Demosthenes clypeo suo literis aureis 76
 inscripserat: *ἀγαθὴ τύχη*, id est, *bona fortuna.* Fuga ex-
 Attamen quum ad pugnam ventum esset, *cusata.*
 illico proiecto clypeo aufugit. Id quum il-
 li probro daretur, quod *πίψασπις* esset, elusit
 vulgato versiculo:

αὐτὸς δὲ φεύγων ἡσὶ πάλι μαχόσεται. Id est:
Vir, qui fugit, rursus integrabit prælium.

Indicans, vtilius esse patriæ, fugere; quàm
 in prælio mori. Mortuus enim non pugnat:
 at qui fuga quæsiuit salutē, potest in mul-
 tis prælijs patriæ vsui esse. *Versum istum ci-*
tat quoq; Tertullianus, & sic vertit:

Qui fugiebat, rursus praeliabitur. Lib. de fuga in persequunt.

77 *Pauci pro omnibus.* Quum Alexander pacem hac lege deferret Atheniensibus; si ciues octo sibi dederent: inter quos erat Demosthenes. Demosthenes apologum retulit de lupo, qui hac lege pacem obtulit omnibus, si canes dederent: lupi nomine signans Alexandrum; canum, eos qui tum populi rem curabant; ouium, plebem Atheniensium. Addidit & illud: *Vt mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropsida specimen deferunt, per hoc ingentes aceruos vendere cupientes: ita vos, si traditis ciues octo qui deponuntur, populum vniuersum traditis.*

78 Quum ab Arcopagitis damnatus, elapsus è carcere fugeret, & haud procul ab urbe obuios habuisset aliquot diuersæ factionis homines; primùm abdere sese voluit: sed cum illi, nominatim Demosthenem appellantes, iuberent esse bono animo, & viaticum ih̄super offerret; grauter ingemuit, *Patria dicens: Qui possum hanc urbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos vix in aëre sum inuenturus.*

79 *Populus* Inter fugiendum fertur, subinde respiciens ad arcem Palladis, sublati manibus dixisse: *O Pallas urbium domina, cur tribus innocens! faustissimis bestijs delectaris: noctua, dracone, sima be- et? populo? Noctua, cum sit auium inauspica- stia. tissima, tamē Palladi sacra est: quemadmodum*

dum & draconē habet prægestamine : populus autem bellua multorum capitū, pessimam gratiam referre solita optimè de se meritis; velut Socrati, Phocioni, Scipioni, & alijs compluribus.

Ad iuvenes, quos habebat familiares, dicere solebat : *Sibi gnaro iam, quantum invidia, Remp. merus, calumniæ ac discriminis sit expectandum fuge. ad Remp. accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum; citius in exilium iturum, quam ad suggestum aut tribunal.*

Quin exularet in Arcadia, Pytheasque pro Macedonib. dixisset : *Vt domum, in quam lac venale importatur, aliquid habere mali suscipiamur : ita civitatem esse morbidam, ad quam mitteretur Atheniensium legatio. Demosthenes eam sententiam ita retorsit : vt lac pro sanitate agrotantium importatur; ita Athenienses pro salute civitatum adesse, dicens. Id ubi rescivit populus Atheniensium, protinus illum ab exilio reuocârunt.*

Exul in patriam pius.

Quum redeūti ab exilio navis esset misa, multiq; magistratus ac ciues obuiam interfent, sublatis in cœlum manibus dixit : *sibi in patriam reditum honorificentiore contigisse, quam Alcibiadi : quod ille coactis ciuibus redisset, ipse persuasis.*

Spontanea gratia.

Posteaquam Demosthenes metu Antipatri profugisset in Calauriã insulam, seq; in Neptuni templo contineret; & Archias,

ex tragœdiarum histrione potens, illi blandis sermonibus persuadere conaretur, ut se in Antipatri fidem committeret; non modo nihil passurum mali, verum etiam amplissimis muneribus honorandum: *In scena*, inquit, *mihî nunquam placuisti histrio, neque nunc persuadebis orator.* At ubi commotus Archias minaretur, se detracturum illum è templo: *Tandem*, inquit, *oracula Macedonica aperuisti: Nam prius histrionum more simulabas.*

84 Fertur, aliquando Corinthum nauigasse Demosthenem, illectum famâ nobilissimi scorti Laidis, ut & ipse famoso amore potiretur. At quum illa pro nocte stipularetur drachmarum decem millia; deterritus magnitudine precij, mutauit sententiam, dicens: *ἐν ἀγορᾷ τοσούτοι μετανοῶσαι*: id est, *non emo tanti pretiæ.* Significans, inhonestæ voluptati paratam esse comitem poenitentiam. *A. Gellius lib. 1. cap. 8. sic citat: ἐν ὀνόματι μυσίου ἀραχμῶν μετανοῶσαι.*

85 Celebre est Pythæ dictum: *orationes Demosthenis olere lucernam*: quod noctu scriberet, meditareturq; quæ dicturus esset. In id quum alius quispiam, qui ob furti suspicionem vulgò malè audiebat, petulantius inueheretur: *Scio*, inquit *Demosthenes, nos tibi molestos esse, qui noctu lucernam accedimus.* Fures enim amant tenebras. *Plut. in eius vita.*
Idem

*Mugno
empta
volu-
ptas.*

Salsè.

Idem aduersus Demadem, clamantem; 86

Demosthenes me corrigere vult, suis Mineruam: Acerbè. At ista, (inquit Demosthenes) Minerua anno superiore in adulterio deprehensa fuit. Adulteriū obiecit Demadi, cū Mineruam poëtæ faciant virgīnem.

Idem Atheniensibus, flagitantib⁹ vt con- 87
fuleret, obstitit, dicens: *ἰ ουριταγυας*: id est, *Fortiter non sum coactus in ordinem*. Significās, se non seruire populi affectibus; sed suo arbitratu facere quod faciendum iudicāset.

Ancilla quædam depositi nomine pecu- 88
niam acceperat à duobus hospitibus, hac conditione, vt eam vtrifq; simul redderet. Horum alter post tempus aliquod lugubri veste & squalidus, socij mortem simulans, deceptā muliere nummos abstulit. Eo facto superuenit alter, & depositum repetere cœpit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret, Demosthenes ei patronus adfuit: qui vt in aduocationem venit, sic aggressus est petitorē: *Mulier, inquit, parata Callidè. est depositi fidem soluere; sed nisi socium adduxeris, facere non potest: quoniam, vt ipse prædicat, hæc dicta lex est, ne pecunia alteri sine altero numeretur.* Hoc ingenio seruauit miseram, elusitq; nebulonum conspirationem: qui hoc egerant, vt eandem pecuniam bis acciperent.

Cuidam percontanti; *quid esset in eloquētia* 89
prec-

Actio *totum.* *præcipuum?* respondit: *hypocrisis*, hoc est, *actio*. Roganti, *quid proximum?* respondit: *actio*. Roganti, *quid tertium?* nihil aliud respondit, quàm *actio*. Tantum tribuens pronuntiationi, ut in ea totum situm existimaret. *Actio* autem multa complectitur: vocis moderationem, oculorû vigorem, vultus habitum, & totius corporis gestum.

90 Quum Athenienses gestirent Harpalo ferre suppetias, iamque in Alexandrum armarentur, derepentè apparuit Philoxenus, quem Alexander maritimis negocijs præfecerat. Hic quum populus metu attonitus consulesceret: *Quid facerent*, inquit Demosthenes, *si solem videant, qui non possunt obtueri* *Incernam?* Ita populo temerarios motus exprobrauit.

Temeritas. 91 Quibusdã arbitrantib⁹, Demadẽ iam desisse malum esse: *Iam enim*, inquit, *saturnum videtis, veluti leones*. Erat pecuniarum avidus Demades: leones autẽ mitiores sunt satiri.

92 Quum à quodã conuicijs incessetur: *Gravi-Comissor*, inquit, *in certamen, in quo qui superior ter. euaserit, inferior est: & qui vicerit, victus est.*

93 Idem, cum audiret oratorem quendam *Vocife-ratio.* immodicè vociferantem: *Non*, inquit, *quod magnũ est, bene est: sed quod bene est, magnũ est.* Hoc & alijs ascribitur. Sunt qui & conuiuia prolixa, ac plurimis instructa missibus existiment lauta.

LIBER

LIBER QVINTVS.

QV IDEM statueram, aliquot selectis, quos superioribus libris retuli, esse contentus: sed quoniam inuitabat arridens vndique dictorum memorabilium copia, simulque veniebat in mentem, quam avidum ac famelicum huiusmodi deliciarum cōuiuiam accepissem: visum est quintum missum addere, repetito ordine, quem Plutarchus sequutus est.

CYRVS MAIOR.

Persæ amant homines adūconaso, quos Græci grypos appellant, eosque pulcherrimos esse putant: eò quòd Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiusmodi specie nasum habuerit. Est autem duplex gryporum genus: vnum, cui statim à fronte nasus insurgit; quod Aristoteles putat esset signum impudentis animi, & ad corvos refert: alterum, cui curuatura nasi à fronte separata est, sed circa medium intumescit, & ad extremum tendens vnci speciem præbet;

præbet; id Aristoteles putat esse notā magnanimitatis, & ad aquilam pertinere.

C Y R I.

- 1 Cyrus autē dicebat: *Qui sibi nollent prodesse, cogi ut alijs sint vsui.* Significans, seruili animo natos, sibi quæ inutiles, eos imperio adigendos, ut aliorū commodis inseruiāt. Vulgus autē putat, homines aquilino nato, & ad suū cōmodum cum primis attentos, & imperio magis quàm feruituti natos. Unde & poëtæ veteres aquilæ regnum in omne auum genus tribuunt. Sed idem dicebat: *Neminem debere suscipere principatum, nisi melior his in quos susciperet.* Sentiens, hoc esse principis vnicum munus, alijs prospicere, & publicis consulere commodis: id autem non potest, nisi qui sapientiâ, vigilantia, animiq; integritate cæteris antecellit. Hoc verò non præstat natiuitas, sed institutio recta, & rerū vsus. *Plut. in Apoph. Cyri.*
- 2 Quum Persæ, quoniã regionē habebant montuosam asperamq; cuperent eam campestri ac molliore cōmutare: non passus est Cyrus, dicens: *quemadmodū plantas ac semina; sic hominum mores ad regionis habitum immutari.* Sentiens, se velle duros homines & laboribus accōmodos. Nam mollis & fertilis regio molles & ignauos gignit homines. *Terras adere sibi similia hominum ingenia; ex Herodoto quoque patet. Sed & Hippocrates lib.*
- Princeps qui vir- tute præ- cellit.*
- Deliciæ emol- liunt.*

lib. de Aëre & Aqua: $\nu\tilde{\nu}$ τῆς χάριτος, inquit, φύ-
σις τὰ ἴδιον ἀπολαύει.

Cyrus abstinere à conspectu Panthææ: 3
& Araspo dicenti, mulierem esse insigni
formâ, dignâ regis oculis: *Ob isthuc ipsum, Castè.*
inquit, *magis est ab illa abstinendum: Etenim*
si nunc tuo obtemperans consilio illam adiero, quò
vacat, fortassis illa mihi persuasura est, ut ad ip-
sam frequenter commeem, etiam quum non voca-
bit; eiq̃ue assideam neglectis serijs negocijs. Scia
tè retorfit argumentum, regis functionis
memor.

DARIUS.

Darius, Xerxis pater, in sui laudem dice- 4
re solebat: *je se pralyis ac reb. asperis xedai pru-* *Fortunæ*
dentiozem. Atqui talis prudentia nimio con- *aduersa*
stat Reip. Præstat, principem è Philosophiæ *pruden-*
præceptis haurire sapientiam potiùs, quàm *tes facit.*
experimentis miseram (vt vocant) collige-
re prudentiam. *Plutarchus ibid.*

Idem quum tributū indixisset subditis, 5
acçersitos prouinciarum præfectos percõ-
tatus est, cum alijs de rebus, tum de tribu-
tis: *essentno graua?* quum illi respondissent, *Favor*
arte cap-
tatus.
Quod præfectis moderatum videbatur, re-
gis æquitati visum est dimidio plus satis.
Maluit enim suos beneficio sibi concilia-
re, quàm exarmatos subigere. Stratagemata
autē gratia in hoc sita est: quòd duplū
impe-

imperavit eius, quod destinârat accipere. Si dimidium imperasset, nec quicquam remississet, latuisset benignitas: nunc exacta dimidiâs effecit, vt omnes sentirêt beneficiû.

6 Quum aperuisset prægrande malum punicum, & quidam ab eo sciscitaretur: cuius *fido ni- rei tantum numerum habere optaret, quantus il- hil pre- lic inesset granorum?* respondit: *Zopyrorum- ciosius.* Is erat vir bonus, ac Dario fidus amicus. Significans, regi nihil prius aut charius esse debere probis ac fidis amicis. Tametsi Herodotus lib. 4. refert, hoc fuisse dictum de Megabyze.

7 Is Zopyrus sibi nares & aures præcidit, itaq; dissimulans quis esset ad Babylonios transfugit, fingens se à Dario crudelissimè tractatum. Babylonij persuasi commiserunt illi præfecturam. Ille nactus occasionem Dario ciuitatem tradidit. Postea Darius sæpè numero dicere solebat: *Se malle vnum Zopyrum integrum, quàm centum Babylonas capere.* Erat opulentissima ciuitas Babylon: tamen vnum amicum centum Babylonibus anteposuit. Ab hoc animo quatum ab iunt principes quidam, qui sannionè, aut equum, aut canem pluris faciunt; quàm probum, fidelem, ac doctum amicum! Huius factum damnans rex dicebat, quod turpissimo facto pulcherrimum nomè imposuisset. Videbatur enim mira fides in regem; cum illum

lum summâ afficeret tum iacturâ, tum molestiâ. *Iustinus quoque facit mentionem.*

SEMIRAMIS.

Semiramis regina, quæ Babylonem condidisse dicitur, monumento quod sibi parârat inscripsit: *Quisquis rex pecunijs egerit, Avari-
aperto monumento quantum voluerit capiat. Da- r. a delu-
rius potitus eâ ciuitate, titulo credens, saxû sa.
ingens, quo claudebatur monumentû, vi-
amolitus, nihil quidem innenit pecuniarû; ;
sed ex altero saxi latere hoc inscriptum re-
perit: Ni vir malus esses, & pecuniâ inexplabi-
lis, haudquaquam mortuorum loculos moueres.
Quaquam hoc aptiûs inter stratagemata,
sive inter γλῶσφα commemorandum erat.*

XERXES ALTER.

Inter Xerxen Darij filium, & Arimenem 9,
fratrem, de regno erat contentio. Itaque
quum Xerxes intellexisset, fratrem ex Ba-
ctrianorum regione descendere, misit illi
munera, & ijs quibus ea mādârat perferen-
da, iussit vt ipsius verbis illi dicerent: *His in Huma-
presentia te honorat frater tuus Xerxes: quòd si nitas
rex fuerit declaratus, eris apud ipsum omnium pri- plus va-
mus. Hac humanitate delinitus Arimenes, iet quâ
contentionem remisit, ac fratri regnum ad- vis.
epto protinus adorationis honorem exhibuit, ei que diadema imposuit. Xerxes autem illi proximum ab se locum dedit. Nec.*

F

hoc video cur inter apophthegmata debeat recenseri, cum Plutarchus recenseat. Simile quidam de Iacob & Esau legitur in Hebræorum literis. Ira contentioque melius soluitur blandis verbis & benignitate, quam repugnando.

10 *Idem iratus Babylonij, quod à se defecissent; posteaquam illos in potestatem suam redegerat, interdixit: ne ferrent arma, sed psalterijs tibiq; canerent, scorta alerent, cauponas haberent, ac sinuosis tunicis uterentur: quod voluptatibus cuirati non molirentur denuo defectionem. Nec hoc inter apophthegmata commemoraturus eram, nisi Plutarchus recensisset.*

11 *Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ venales, negavit se illas esurum, donec regione positus esset quæ illas ferret. Tam ingēs erat excelsi pectoris fiducia sui.*

12 *Quum vidisset vniuersum Hellespōtum nauibus suis constratum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta; iactauit se beatum, moxque fudit lacrymas. Tam subitam mutationem admiratus Artabanus, regis patruus, qui dissuaserat eam expeditionem, ausus est rogare causam. Tum Xerxes, Subijt, inquit, animum meum cogitatio, quàm breuis sit hominum vita, quando ex tam numerosa multitudinē post annum censesum nemo supersurus est.*

Idem

Idem Græciæ bellum indicturus, cōuo- 13
 catis omnibus Asiæ principibus, dixit: *Ne
 viderer meo tantum consilio hoc aggressus, con-
 traxi vos: cæterum mementote mihi parendum
 magis, quàm suscipendum.* Vox bis tyrannica:
 & quòd principum conuentu pro fucò ab-
 uteretur; & quòd negotium multò peri-
 culosissimum suâ vnius cupiditate veriùs,
 quàm consilio susciperet.

Idem quum à trecentis Lacedæmonijs 14
 ad Thermopylas vexatus esset, tantam mi-
 litum ducens multitudinem: *hoc se deceptū Turba
 aiebat, quòd multos quidem homines haberet, inutilis.
 milites autem perpaucos.* Sentiens, non perin-
 de referre, quàm multos educas, sed quàm
 exercitatos.

Græcorum exploratores in exercitu cõprehen- 15
 sos nullo affectit malo; quin potiùs iustos omnem *Fiducia.*
ustrare exercitum ill. ejòs dimisit. Sit & hoc sin-
 gularis fiducia exemplum: cur apophthe-
 gma dici debeat, non video.

ARTOXERXES.

Artoxerxes Xerxis filius, cognomento 16
 Longimanus (quòd alteram manam habe-
 ret longiorem) dicere solebat: *Regalis est Liberali-
 se, addere, quàm adimere.* Sentiens, principe *tas regis.*
 dignius esse, honorè & opes eorù quibus
 imperât augere potiùs, quàm imminuere. 17

Idem permisit, *ut ex his qui secum venaban- Comitatus
 tur, qui possent ac vellent, ante regem iaculum in venat-*

emitterent. Sit hoc comitatis exemplum :
quod ad apophthegmata pertineat non video.

18. *Clemens*. At is, quam in venatu fuit comis, tam er-
rat. mitis in disciplina militari. Nam ducibus
ter. qui deliquissent, pro eo quod solet flagris caedi cor-
pora; iussit ut pro corporibus vestes illis detractae
caderentur: utque pro eo quod solet illis velli ca-
put, tiara deposita velleretur. Nec hoc quidem
ad apophthegmatum sodalitatē pertinet.

19. *Iuste Co-* Quum Satibarzanes, Artoxerxis à cubi-
culis, quiddam minus iustum ab ipso pe-
teret; sentiretque rex, illum hoc facere solli-
citatum triginta Daricorum millibus: que-
storiarum sui mandavit, ut Daricorum tri-
ginta millia ad se deferret. Ea dedit Sati-
omiter. barzani, dicens: Accipe, inquit, o Sati-
barzanes; Nam hac tibi cum dederō, non ero paupe-
rior; iniustior futurus, si illa qua petebas fecis-
sem. Commentus est rex egregius, ut nec
amicum cōtristaret, nec à iusto deflecteret.

C Y R U S I V N I O R .

20. Cyrus Iunior Lacedæmonijs, ut secum
societatem inirent potius, quam cum fra-
tre, hac oratione sese commendavit. Aie-
bat: sibi cor longè gravius esse quam fratri, plus
illomeri bibere, meliusque ferre quam illum. Nam
illum vix in venatu posse in equo sedere, ut non
excitatur: in rebus acerbis, ne in sella quidem.
Sciebat enim, Lacedæmonijs inuisos esse
molles

molles ac timidos. Hortabatur insuper, ut
 viros ad se mitterent, pollicens, se pedibus datu-
 rum equos, equitibus currus, agrum possidentibus
 se daturum vicos, viros qui haberent eos se factu-
 rum urbium dominos: ceterum auri argenti que
 vim tantam, ut non possent numerare, sed pende-
 re cogerentur. Nimirum hoc erat, quod dixit
 Artoxerxes, regalius esse addere, quam adi-
 mere. *Plutarch. in Apophth. illius.*

Cyro conflicturo cum hoste, loco qui ²¹
 dicitur Cunax, Clearchus suavit: ut se post
 Macedones contineret, nec sese in belli di-
 scrimen conijceret. *Quid ais, inquit, Clearche? ubi es ne ut cum regnum appetam, regno me ²²
 indignum ostendam?* *Animo-*

Phocais ex Ionia, parentibus honestis or-
 ta, ingenueque educata, ad regis cœnam cum
 alijs mulieribus admitta: cæteris regios ioc-
 cos ac lusus hilariter excipientibus, nec re-
 fugientibus, ab illo tangi; sola tacite ingressa
 ad lectum constitit, nec vocanti Cyro pa-
 ruit. Cubicularijs autem tentantibus illam
 adducere: *Flebit, inquit, quisquis horum mihi ²²
 manus admoverit.* Ob hæc cum à cæteris agre-
 stis & incomis haberetur, Cyrus gaudens,
 & cum risu versus ad illum qui mulieres ad-
 duxerat: *Non intelligis, inquit, te hanc unam
 ingenuam & incorruptam adduxisse?* Postea ad
 hanc imprimis adiecit animum, vniceque
 adamauit, Sapientem appellans. *Apud Bar-*

baros, mulieres attigisse constuprâsse erat.

ARTOXERXES ALTER.

- 23 *Affabi-* Artoxerxes, huius Cyri frater, cogno-
litas. mēto Memor, non solūm seipsum affatim
 præbuit adire volentibus; verūm uxorem leo-
 gitimam iussit sublatiis curruis aulaeis vehi, ut ijs
 qui eam comensam vellent, etiā in itinere pate-
 ret aditus. Laudo quidē affabilitatis exem-
 plum: sed nihil hæc ad apophthegmata.
- 24 Idem, quū pauper quispiam insigni ma-
 gnitudine malum obtulisset, hilariter acci-
 piens: *Per Michram*, inquit, (sic enim Persæ
 Solem appellant) hic mihi talis videtur esse, ut
 si quis ei committat civitatem, possit eam ex par-
 ua magnam reddere.
- 25 *Munus* Rusticus quidam, videns ad regem varia
in tem- deferri donaria, nec aliud habens quod lar-
pore da- giretur; utrâq; cauâ manu haustram è pro-
sum. ximo flumine aquam illi obtulit vultu ala-
 cri. Rex lætatus, iussit illi dari phialam auream
 ac mille Daricis donatis hominem.
- 26 In fuga quadam, cūm direpto illius cō-
Fames meatu aridis ficis & hordeaceo pane vesce-
condi- retur: *Dij boni*, inquit, cuiusmodi voluptatis ha-
mentū. stenus inexpertus fui!
- 27 *Maledi-* Quum Aclides Iapson multa in regem
cereregi, licenter & contumeliosè diceret, hætenus
nō intū. tum vltus est maledicum, ut per tribunum
 militum denunciaret: ei licere in regem que-
 rellos

vellet dicere; sibi verò in illum licere quæ vellet
 & dicere & facere.

Teribazus in venatu Persicam vestem di- 28
 laceratam ostendit, consulens quid facien-
 dum esset: respondente rege; *aliam induen-* *Fatuus o-*
dam. Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. omnia li-
 Rex suam tradidit, dicens: *Dono do tibi hanc cent.*
vestem, sed gestare prohibeo. Teribazus, vir mi-
 nimè quidem malus, sed levis præcipitisq;
 consilij, neglectâ regis monitione vestem
 induit; muliebribus etiam ex auro donis
 quæ à rege exceperat exornatam. Hoc cæ-
 teris omnibus indignè ferentibus (nam ri-
 dere nefas erat) rex effusè ridens, *Tibi, in-*
quit, ut mulieri aurum, ut insano regium ami-
ctum ius potestatemq; concedimus.

Artoxerxi, iam siti deficienti, Peribarza- 29
 nes eunuchus, cum aliud non liceret, à ru-
 stico quoque sordidum utrem detulit, pu-
 tris aquæ cotylas octo continentem. Eam
 aquam quum rex totam ebibisset, rogatus;
ecquid illi placuisset ille potus? deos testatus est, Munus
se nunquam vinum potasse incundius, nec ullam in tem-
quam quavis purissimam sibi visam suaviorem. pore da-
 Ac post nactus eum hominē, qui eunucho *tum.*
 aquam dederat, è paupere diuitem fecit.
 Tanti refert, in tempore dare munus.

PARYSATIS.

Parysatis, Cyri & Artoxerxis mater, præci- 30
 pere solebat: *ut rex palam ac liberè loqueretur,*

Seueritas ver- verbis byssinis uteretur, hoc est, magnificis ac
tas ver- mollibus: quò sermonis blandicies rei mi-
bis tem- tigaret asperitatem. Reges bysso vestiun-
perata. tur: sed talem decet esse regis orationem,
 qualis est amictus.

O R O N T E S.

31 Orontes, Artoxerxis regis gener, quum
 ab irato rege reiectus & condemnatus es-
Favor re- set: *Quemadmodum;* inquit, *supputatorum di-*
gum tem- *giti nunc infinitum numerum, nunc unum tan-*
poraritis tum possunt ponere: sic regum amici nunc quid-
 vis pollent, nunc quàm minimum. Olim digitis
 subducebatur ratio, quemadmodum nunc
 calculis.

M E M N O N D V X.

32 Memnon, quo tempore bellum gerèbat
 aduersus Alexandrum pro Dario rege, mi-
 litem quendam mercenarium; multa con-
 vicia petulàter iacentem in Alexandrum,
Maledi- hastâ percussit: *Ego,* inquit, *te alo vt pu-*
centia. *gnescum Alexandro, nos vt illi maledicas.*

A E G Y P T I I.

33 Aegyptiorum reges, iuxta regionis illius
 Indices consuetudinem, iudices ad iusiurandum adi-
incorru- gebant; vt etiamsi quid rex iuberet eos iudicare,
pti. quod iustum non esset, ne iudicarent. Tanti re-
 ferre putabant, vt populus iustos haberet
 iudices. Porrò potentiae ferociae que regiae
 appositae est iurisiurandi religio: quod ad-
 actum videri non poterat, cum ab ipsis re-
 gibus

gibus exigeretur. At quí fieri potest, vt ci-
uitas iudices habeat incorruptos, vbi iudi-
candi potestatem magno vendit princeps?

POLTYS.

Poltys, Thraciæ rex, Troiani belli tempo-³⁴
re, quum Troiani pariter & Græci legatio-
nem ad ipsum misissent; auditis vtriusque
pronunciauit: vt *Alexander redderet Helenam*. *Amor in*
& à se pro vna duas formosas abduceret vxores. *sanus.*
Sapuisse Paris, si hoc fecisset: nam vnâ satis
fruitus habuisset duas nouas, & patriæ cõ-
suluisset. Quis autem non miretur Græco-
rum humanitatem, quibus sat erat futurũ,
si tantam redderetur, quæ cum adultero
tamdiu dormierat?

TERES.

Teres; Sitalci pater, dicere consuevit: ³⁵
Quoties esset in ocio, nec militiã exerceretur, se ni- *Be'li stu-*
hilo meliorem esse equisonibus. Hæc vox quid *dium.*
aliud sonat, quàm barbaricam immanita-
tem; quasi pacis tempore desit, quod agat
bonus princeps.

COTYS THRACIAE REX.

Cotys ei, qui dono miserat pardalim, vicissim ³⁶
dono misit leonem: malam bestiam æquè ma- *Par pa-*
lã repensans. *ri.*

Cum esset naturã celer ad iram, sanusq; ³⁷
castigator eorũ qui in ministerio deliquis-
sent: hospes quidam ad illũ detulit vascu-
la fragilia tenuiaq; sed scitè curiosq; celte

tornoq; elaborata. At is hospiti quidē dedit munerā; cæterum vascula omnia confregit: demirantibus cur id faceret? *Ne, inquit, sciam in eos qui fracturi erant.* Prudentis est, naturæ suæ morbum agnoscere, & vitio materiam præripere.

Ira subducenda occasio.

38 Idem, ubi cognouit, quòd Athenienses honoris gratiâ ciuem ipsum suæ ciuitatis declarassent, pro auxilio quod illis aduersus Dorienses impenderat; gratiam reponere studente: *Per Ionem, inquit, & ego illis vicissim meæ gentis ius dabo.* Sentiens, nihilominus honorificum esse, Thracem, quam Atheniensem appellari.

IDATHYRSVS SCYTHA.

39 Idathyrsus, Scytharum rex, in quem arma mouit Darius, suasit Ionum regibus: ut Histri pontis iuncturâ solutâ fugientes, sese in libertatem vindicarent. Qui quum id facere recusarēt, ne violarent fidem, quâ Dario erant obstricti, *vocauit illos frugi mancipia, & Adpaga, hoc est, qui fugere nollent.* Nam hæc non minima laus est teruorum, nolle fugere si liceat: at nolle tyrannicam seruitutem cōmutare libertate, si detur oportunitas, animi seruilis est.

A TEAS SCYTHA.

40 Ateas hunc in modum scrip sit Philippo: *Miles Tu quidem imperas Macedonibus bellandi peritiosus: at ego Scythis, qui & cum fame & cum siti pugnare*

pugnare valeant. Significans, hac parte Scythas ad bellum esse magis idoneos.

Idem, cum fricaret equum suum præsentibus Philippæ legatis, percontatus est illos: *Rex enim idem faceret Philippus? Sentiens, se tantum meliorem bello, quàm esset Philippus.* 41 *quæ fricans.*

Idem, cum Ismeniam tibicinæ optimum in bello cepisset, iussit illum canere: ac ceteris admirantibus, ipse *inrauit per Ventum Scythæ & Acinacem, sibi iucundius esse, audire himnum equi.* 42

SCILVRVS SCYTHA.

Scilurus, octoginta liberos masculos habens, quum esset moriturus, fasciculum iaculorum singulis porrexit, iussitq; rumpe- 43 re. Id quæ singuli recusassent, eò quòd videtur impossibile: ipse singula iacula emit, atque ita facillè confregit omnia; filios admonens his verbis: *Si concordés eritis, Cœcordia validi inuictique manebitis: contra, si dissidijs & fratrum. seditione distrahemini, imbecilles eritis & expugnati faciles.* Non potuit Scythæ magis Scythicè rem ob oculos ponere.

GELO SYRACVSANVS.

Gelo, Siciliæ tyrannus, debellatis apud 44 Imeram Carthaginensibus, in pacis fœdere compulit illos & hoc acceptis conditionibus adscribere: *ne posthac filios suos Saturno Pietas. immolarent.* Solebat enim ea gens infantes suos ante Saturni statum cauæ, & intus *inca-*

incensæ, in sinum ponere, qui velut in
 complexu encabantur. Id vt Saturno gi-
 tum putarent, effecit fabula, quæ narrat,
 lum omnes vxoris filios deuorare solitu-
 Nam & Iouem deuoraturus erat, nisi p-
 puero saxum supposuissent.

45 *Agricul-
tura mi-
litaris.* Idem *Syracusinos frequenter ad agriculturam
 educere solebat; sed non aliter instructos, quam
 ad bellum irent: quos simul & agri melior
 redderetur culturâ, nec ipsi deteriores fa-
 rent ocio. Et hoc stratagemata dici meret
 potius, quam apophthegma.*

46 *Solerter.* Exigebat pecuniam à suis ciuibus: qu-
 vbi videret tumultuantes; ait *se petere militum
 quippe redditurum. Ita volentes dederunt;
 que ille peracto bello reddidit. Hoc arti-
 cio perfecit; vt pecunia non deesset ad be-
 lum necessaria, nec ciues haberet min-
 beneuolos.*

47 *Artes
regia.* In conuiuio quum lyra circumferretur
 cæterique ordine canerent. (nam id ap-
 Græcos honestum habebatur) ipse equi-
*ussit induci in conuiuium, facileque ac leui-
 in illum insiluit. Significans, hoc esse res
 lius, quam lyrâ canere.*

48 Quum Athenienses condiciones paci-
 Gelone delatas recusarent, multa que
 suæ gentis antiquitate præstantia que
 étarent: Gelo respondit oratori: *Hospes
 theniensis, apud vos qui præsent habetis, qui ji-*

*sint non habetis. Proinde quando totum retinere
mauultis, quam partem cedere; quam ocysimè
hunc abite, renunciaturi Græcia, ver illi ex anno
inaruisset. Significans, optimam ac florentis-
simam copiarum partem illis defuturam: suum
enim exercitum veris nomine signauit.*

HIERON.

Hieron; qui Geloni successit in regnum, 49.
*neminem, qui liberè apud se loqueretur, im, oris. Garruli.
num aut molestum esse dicebat: ceteram qui ar-
canum efferrens, eos existimabat etiam illos læ-
dere, apud quod effutirent: eò quòd odimus:
non solum illos qui efferunt; verum etiam
eos qui audierunt, quæ nollemus illis au-
dita esse.*

Quidam exprobrabat illi oris graueo- 50.
lentiam. At ille cum vxore expoſtulauit,
quòd id sibi nunquam indicasset. Tum il-
la, *Putabam, inquit, viros omnes ad eundem ole- Pudici-
re modum. Eximum pudicitie argumentum; tia.
quæ nulli viro tam vicina fuerit, vt oris ha-
litum sentire posset, præterquam vni.*

Xenophani Colophonio, de paupertate 51.
sua querenti, quòd ægrè duos aleret famu- *Carpto-
los: At Homerus, inquit, quem in carpis, etiam res alie-
mormus aut plusquam decet hominum milia: Et na fa-
u, qui vis nro videri dicitur, vnus non alis duos? ma.*

Idem Epicharmo, comico poète, quòd præſente 52
ipſus vxore dixisset quidam inhoneſtum, mul- *Castè.*
Etam dixit. Epicharmus Siculus erat, iuxta
regio-

regionis naturam plurimi ioci. At rex tantum iudicauit esse tribuendum reuerentiæ coniugio, vt crimen existimaret, audiente vxore iocari lasciuus.

- 53 Idem, cùm aliquot è familiaribus occidisset, paucis post diebus Epicharmum vocauit ad cœnam. Cui ille nimium liberè:

Libertas stulta. At nuper, inquit, quum immolares amicos, non me vocabas. Solent, qui sacrificant splendidum epulum apparare, adque id rogare amicos. Periculosa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti, quàm dicenti.

D I O N Y S I V S.

- 54 Dionysius, quum magistratus per literas

Omen cõmodè interpretatum. sorte crearentur, & ipsi contigisset litera M: dicenti cuidam per iocum, *μωρολογῆς*: id est, *Moruo es, Dionysi.* Imò, inquit, *μωναρχῆς*, monarcha ero. Et adeptus magistratum, protinus Imperator electus est à Syracusanis. Magni erat animi, quòd illo ioco non offenderetur; contentus omnia literæ secus interpretari.

- 55 Quum autem initio regni regia ipsius

Regnandi dulcedo. obsideretur coniuratis in illum ciuibus, & amici autores essent vt imperium deponeret, ni mallet captus interfici: ille, conspiciens bouem à coquo mactatum illico concidere, dixit: *Cùm mors adeò breuis sit, àn non absurdum sit nos metu mortis tale regnum relinquere?* Quanta regnandi libido pectus illius

illius occupârat, qui principatu mortę bene emi putârit?

Cum intellexisset, filiũ, cui principatum 56
relicturus erat, ingenui viri coniugem adul-
terâsse: iratus interrogavit: *an unquam tale Adulter-
quicquam in patre comperisset?* Hic adolescens, *rius in*
Tu enim, inquit, non habebas patrem regem. Nec regis fi-
tu, inquit Dionysius, filium regem habiturus sis.
es, ni talia perpetrare desinas. Tyrannus in filio
dignum exhæredatione crimen iudica-
bat adulterium: qui hodie magnatum lu-
dus est.

Rursus quum ad filium ingressus, con- 57
spexisset vasculorum aureorum & argen-
teorum magnam vim, exclamans: *Non est, Liberali.*
inquit, in te regis animus, qui his poculis, quę tas re-
à me tam multa accepisti, neminem tibi amicum gra-
feceris. Sentiens, absque civium beneuolen-
tia regnum nec parari, nec teneri. Beneuo-
lentiam verò maximè conciliat benignitas.
At iuuenis rerum imperitus, putabat esse
felicius, habere argentum & aurum, quàm
amicos.

Exegerat pecunias à Syracusanis: deinde 58
quum videret illos lamentantes, obsecran-
tes, ac negantes se habere quod darent,
indixit alteram exactionem: idque ite-
rum ac tertio fecit. At posteaquam ubi ma- *Nudius*
iorem summam imperâisset, audiret illos in *non me-*
foro obambulantes ridere, & scommata in *ruit.*
regem

regem iacere, iussit præfectos ab exigendo quiescere: *Nunc enim, inquit, nihil habent, posteaquam consernuunt nos.*

59: *Nuptiæ incempe- stia.* Matri suæ, præter ætatem nubere cupienti, *Cisilia, inquit, o mater, iura violari possunt, natura ius nequaquam.* Significans, contra naturam esse, si vetula, quæ iam parere non potest, nubat. At hodie nubunt septuagenariæ.

60: *Templi- tia casti- gata.* Quam in aliorum scelerum patratores seuerè animaduverteret, *vestium suribus parcere solebat: ut Syracusij cœnare inter se & inebriari desinerent.* Solebant enim lopydætæ, id est, vestium fures, in balneis frequentibusque conuiujs venari. Quemadmodum autem in balneis vestes deponuntur: ita in conuiujs summæ vestes abijci solent, ut togæ palliæque.

61: *Fucus vilis.* Hospes quidam aiebat, se vellè cum Dionysio priuatim collòqui: demonstraturum enim, quomodo posset præscire, quinam ipsi molirentur insidias. Rex admisit hominem, iussitque dicere semotis arbitris. At ille, *Da mihi, inquit, talentum, ut existimeris à me audisse insidiatorem indicia.* Dedit, ac simulauit sese audisse, admiratus hominis commentum. Nam fucus ille vehementer utilis erat ad deterrendas insidias. Sunt qui narrant, Maximilianum Cæsarem simili arte simulasse magicas artes, indufia, gladioque;

diosq; fortunatos, genios annulis inclusos: quò facinorosis & hostibus esset formidabilior.

Cuidam percontanti, *num esset ociosus?* 62

Absit, inquit, *ut hoc mihi unquam accidas.* *Ociù re-*
 Sensit, turpissimum regi, vacare unquam à *ge indi-*
 Reip. negocijs. Vbi sunt igitur, qui bonam *gnum.*
 diei partem alcâ nugisque transigunt?

Cùm ad eum delatum esset, duos ado- 63

lescentes inter pocula multa conuicia, tum
 in ipsum, tum in eius tyrannidem dixisse:
 ambos vocavit ad cœnam, & animaduertit, alterum largius potum multa nugari, alte- *Ebrieta-*
 rum rarò cauteque bibere. Illum dimisit, *ut qui ti cond-*
naturâ vinolentius per temulentiam maledicus nator.

fuiſſet: hunc interfecit, ut qui studio maleuolus
 & hostis esset. Præclarum exemplum pru-
 dentissimi principis: sed nihil hoc ad a-
 pophthegmata.

Expostulantibus quibusdam, quòd ho- 64

nore dignaretur, cæterisq; præferret homi-
 nem improbum ac ciuibus inuisum: *Volo, Inuidia*
 inquit, *esse, quem me magis oderint.* Agnouit *in aliam*
 ingenium multitudinis: si sit in quem inui- *deriam-*
 diam odiumque deriuent, mitiores sunt in *tam.*

principem. Eoq; videas nonnullos monar-
 chas quibusdam, quos tamẽ ex animo non
 ament, plurimum dignitatis & autoritatis
 permittere, ut ipsi tutiores sint à ferore
 multitudinis: qui si exstiterit, habent vi-

Etiam quâ ciuium iram mitigent.

- 65 Corinthiorum legatis ad se missis donaria, prout mos est, obtulit: quæ cum illi negarēt se accepturos; eò quòd lex esset apud ipsos, vetans, ne legatione fungentes munera acciperent à principe: Rem, inquit, absurdam facitis, qui quod vnum bonum habet tyrannis hoc tollitis, dum docetis etiam beneficium à tyrannis accipere periculosum esse. Illi grauem contumeliam iudicabat, oblata recusare munera: cum hac vnâ re tyanni se possint alijs commendare. Tyrannidem enim adeptis superest, vt potentia inuidiam munificentia comitatur que leniant.

*Tyr. ni-
dem mi-
tigat li-
berali-
tas.*

- 66 Quum audisset, quendam è ciuibus aurum habere aoni defossum, id ad se deferri iussit. Verum posteaquam is suffuratus auri paululum in aliam urbem commigrasset, ibique mercatus esset agrum: reuocato Dionysius totum aurum reddidit, vt qui iam diuitijs vti cõpisset, desissetque rem vtilem inuilem reddere. Satis declarauit, se non aurum alienum appetisse; sed hominis morbum sanare voluisse: simul vsum auri legitimum demonstrauit, si in agnitionem impendas potius, quam in usuram.

- 67 Dionysius dicere solebat: se à sapientibus amicis sibi cauere; quando certum haberet, ne ex his quidem esse quumquam, quin imperare mallet quam seruire.

Idem,

Idem, cùm intra regiam sacrum ex more 68
 perageretur, præcoq; sicut consuevit, præ-
 careretur: vt per multa tempora inconcus-
 sum duraret imperium. *Non tu desines, in-* *Quid os-*
quit, abominanda nobis impresari? Sentiens, ptandã &
potiùs à dijs optandam bonam mentem, deo.
 quàm ea quæ nihil conferunt ad hominis
 felicitatem.

Tescha, Dionysij foror, nupta Polyxeno, 69
 posteaquam maritus metu tyranni profu-
 gerat, & rex sororem accusaret, quòd con-
 scia fugæ mariti non indicasset: *Adeone, in-* *Vxor ca-*
quit, Dionysi, me vilem abiectiq; animi fami- *sta.*
nam iudicas, vt si sensissem illum moliri fugam,
non me illi navigationis & omnium fortunarum
comitem additura fuerim?

Egregium quendam citharœdum ma- 70
 gnificis promissis ad se pellexit, iubens vt
 quàm optimè caneret. Nam quò scitiùs ca-
 neret, hoc plus laturum præmij. Quum ille
 per dies aliquot accuratè cecinisset, nec
 quicquam daret rex, cœpit flagitare merce-
 dem. Tum Dionysius affuerat: *se mercedem,* *Par pari.*
quam pollicuus fueras, bonâ fide soluisse. Qui?
inquit ille: ne nummus quidem mihi datus est.
At dedi, inquit Dionysius, voluptatem pro vo-
luptate: neque enim ego te minus delectauis spe,
quàm tu me cantu.

Idem admiratus egregiam fidem Damo- 71
 nis & Pythiæ: *Rogo, inquit, vt me quoque in-*

vestram amicitiam recipiatis. Alteri tyrannus destinârat diem necis: cumque is pauculos dies petisset rerum domesticarum ordinandorum gratiâ, hac lege impetrauit: ut alter vas amici fieret, eâ conditione, ut si ille non redisset ad diem præscriptum, hic plecteretur. Rediit autem ad diem, mori malens, quàm amicum fallere. Ita seruatus est uterque, ac regis amicitiam decoratus. Tantum valet egregia virtus etiam apud tyrannos.
Cicero in Officiorum lib.

- 72 Sacriligia sua solebat faceretis dictis obtere. Locris Proserpinæ templum spoliârat: mox cum classis illius secundo vento nauigaret: *Videtis, inquit, quàm prospera nauigatio à dijs immortalibus datur sacrilegis.* Ex hoc colligens: aut non esse deos, aut illis non esse molesta sacriligia.

*Impietas
felix.*

- 73 Ioui Olympio detraxit magni ponderis aureum amiculum, quo cum Hieron è manubijs Carthagenensium ornauerat: proque detracto aureo lancum illi pallium iniicit, ita cauillans: *Aureum amiculum astate graue est, hyeme frigidum: lancum ad utrumque anni tempus accommodatius esse.*

*Faceta
rapacitas.*

- 74 Epidauri Aesculapio barbam auream detraxit, quid negaret decorum; patrem Apollinem imberbem, ipsum verò barbaturum conspici. Aesculapius fingitur Apollinis filius. Apollinem autem semper imberbem facit Theologia

*Barbaturus
medici.*

logia poëtica; Aesculapium barbatum. Significas in medico multarum rerum vsura.

Mensas aureas atque æreas dijs dicatas è 75
 fanis sustulit. Has inscriptio ex more Græcorum testabatur esse bonorum deorum; ne quis manum admoliretur. At ille cauilatus est, *se deorum bonitate uti*. Nam honi dij dicuntur, quòd omnibus bene faciant. *Anathemata.*

Idem victorias aureas, pateras & coronas, quæ simulacra porrectis manibus sustinebant, velut offerentia, tollebat, dicens: 76

se oblata accipere, non eripere. Addens: perabsurdum esse, à quibus quotidie bona flagitamus, ab his vtrò porrigentibus nolle accipere. Est & apud Valer. Max. *Ludibrii sacrilegio additum.*

DIONYSIUS IUNIOR.

Dionysius Iunior dicere solebat: *se multos alere sophistas: non quòd illos admiraretur, sed quòd per illos admirabilis esse studeret*. Sciebat, populum de illis, tanquam de viris doctis, magnificè sentire: hac persuasione callidè abutebatur, ad conciliandum sibi multitudinis fauorem. Eâdem arte fortasse principes quidam alunt in palatijs suis viros eruditionis & sanctitatis opinione venerabiles, vt populus arbitretur horum consilij geri pleraque.

Quum Polyxenus dialecticus Dionysio diceret: *Ego te conuinco. Nimirum verbis, inquit: at ego te reipsâ conuinco, qui tuis relictis bis efficacior.* *Res ver-*

me meaque colas. Significans, illum à schola ad aulam; à philosophis ad tyrannum transisse: non facturum, nisi hanc vitam illâ iudicasset beatiorem.

79 Posteaquam regno fuit expulsus, cuidam Philoso-
 phiam *dicenti: Quid tibi Plato & Philosophia profuit?*
Ut tantam, inquit, fortunæ mutationem facile
aduersis. feram. Neque enim sibi manus admouit,
 quod alij solent; sed Corinthi ludum literarium aperuit.

80 Percontanti, quâ factum esset, ut cum pater ipse
 Pruden-
 1202. *tenui fortunâ ac priuatus sibi Syracusanæ ciuitatis principatum parauerit; ipse regis filius, & regnum hæreditate acceptum amiserit? Quoniam, inquit, pater rerum potitus est, cum iam in odium uenisset popularis gubernatio: ego, cum inuidiâ laboraret tyrannis, principatum suscepi.*

81 Alteri cuidam, hoc ipsum percontanti, compendio respondit: *Pater, inquit, mihi regnum suum reliquit, non fortunam. Non omnia omnibus æquè feliciter cedunt.*

AGATHOCLES.

82 Agathocles figulo patre natus fuit. Is vero cum Sicilia potitus esset, rexque declaratus, solitus est in mensa fictilia pocula iuxta aurea pōnere, eaq; iuuenibus ostendens dicere: *Cum antea talia fecerim, cōmonstratis fictilibus, nunc per uigilantiâ ac fortitudinem*

diem talia facio, commonstrans aurea. Non
pūdait pristinæ fortunæ: sed gloriosius exi-
stimauit regnum virtute partum, quàm sè
hæreditate obuénisset. Nam regem nasci,
nihil magni est: at regno dignum se præsti-
tisse, maximum est. Ausonius quoq; meminisse
in Epigram. & Iustinus.

Quum obsideret urbem quandam, qui- 83
 busdam è muro conuicia in ipsum iaculan-
 tibus, dicentibusque: *Figule, unde militibus* *Maledi-*
tuis persolues stipendium? Ille placidus ac ridēs *centia.*
 respondit: *Quum hanc cepero. At cum vrbe vi-*
 potitus esset, venderetq; captiuos: *Si me, in-*
 quit, *denuo conuicijs affeceritis, apud heros ve-*
 stros querar de vobis. Ciuilitèr illis expro-
 brans, & intempestiuam maledicentiam, &
 seruitutem maledicentiæ præmium.

Ithacēsis, aurtas ipsius apud eum de- 84
 ferentibus, quòd ad insulam appellentes
 pecora quædã abegissent: *At vester, inquit, Lepidè.*
vex, cum venisset ad nos, non modò pecudibus ab-
reptis; verùm ipso etiã pastore exoculato recessis.
 Alludens ad fabulam de Vlyssè, qui Cyclo-
 pem Polyphemum excæcauit.

D I O N.

Dion, qui Dionysium regno expulit, 85
 cum accepisset, Calippum, cui & inter ho-
 spites & amicos suos fidebat maximè, sibi
 moliri insidias: nō potuit inducere animū,
 vt illum conuinceret, dicens: *Mori satius esse,*

quàm vivere, si non ab hostibus tantùm, veriam etiam ab amicis cauendum esset. Dignus erit optimis amicis, qui mori prius habuerit, quàm amico diffidere.

- 86 Idem exul, cùm Pteodoti Megarensis operâ opus haberet, & ad ædes illius veniēs, videret illum ob negociorum magnitudinem ægrè quenquam admittere; amicis ob id indignantibus dixit: *Quid hunc incusamus? nonne & ipsi, cùm Syracusis essemus, eadem faciebamus?*
- Modeste.*

A R C H E L A U S.

- 87 Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam, sed parùm humanus, petijt sibi dari poculum. Archelaus autem illico mandauit puero, vt hoc poculum daret Euripidi. Id factum admiranti postulatori, *Tu quidem, inquit, dignus eras, qui peteres, nec acciperes: at hic dignus erat, qui acciperet vel alteri daret non petens.* Significans, alteri hoc tribuisse regiam familiaritatem, vt auderet quiduis petere: at Euripidis boni viri pudorem hoc mereri, vt vtrò donaretur aliquid.
- Ab altero petiit non petens.*

- 88 Idem tonsori garrulo, subinde roganti, *quomodo te rado, ô rex?* Silendo, inquit. Alter aliud responsum expectabat: & hinc disti lepos. *Quidam sunt in curatione morosi: Archelao satis erat, si sileret. Nobis autem interdum etiam cū ebrijs pariterq; loquacibus res est.*

Quum

Quum Euripides in cōuiuio formosum 89
illum Agathonem amplecteretur deoscu-
lareturq; , cui iam barba prouenire cœpe-
rat: Archelaus amicis dixit: *Ne miremini: nam Ciuilitex*
pulchrorum etiam autumnus pulcher est. Ciui-
liter excusauit amicum apud amicos.

Timotheus citharœdus, cū ingēs præ- 90
mium ab Archelao sperâsset, ac minus spe-
ratis accepisset, palām illum incusabat.
Proinde aliquando canens hanc particulā:
Tu verò terra flammam argentum laudas: nutu re- Aptè re-
gem denotauit. At Archelaus succinuit: Tu tortum.
verò petis. In Græcis verbis plus est gratiæ ob
uocum affinitatē: *αἰνᾷς, αἰτᾷς* : id est, laudas,
petis. Turpiter petit, qui non probat
quod petit.

Quum à quodam aquâ conspersus esset, 91
amicis illum aduersus eum qui hoc fecerat
inflammantibus: *Imò, inquit, non me consper-* *Leniter.*
fit, sed eum quem me esse pu. auit. Quid hac mo-
deratione ciuilius? Hoc exemplo facilè de-
cet ignoscere, qui, licet in prępōtentem, ta-
men imprudentes delinquunt.

PTOLEMÆVS LAGI
FILIVS.

Ptolemæus, Lagi filius, plerunque apud 92
amicos & cœnare solebat, & dormire.
Quòd si quando illos vicissim acciperet
cœnâ, amicorum rebus utebatur, commo-

datò sumens ab illis pocula, aulæa & men-
sas. Ipse verò sibi non parabat plura, quàm
exigeret necessitas: sed *regalius esse dicebat,*
ditare, quàm diuitem esse.

93 Idem, cùm peragranti Aegyptum, comi-
tibus non consequtis, cibarius in casa pa-
nis datus esset: *negavit vllum cibum vnquam*
sibi visum suauiore. Aderat enim optimum
condimentum, fames.

*Fames
condimē-
tum.*

94 Quum Grammaticum notâisset inscitiz,
quærens ab eo, quis esset Pelei pater, vicif-
simque audisset, dic tu prius quis sit Lagi
pater: amicis inuitantibus ad tantam impro-
bitatis vindictam: *Si regium est,* inquit, *non*
pati ut à quoquam dicto attingatur; nec illud re-
gium est, quenquam dicto laceffere. Iniquè petit
vindictam, qui prior laceffuit, cuiuscunq; dig-
nitatis fuerit. Nec suæ dignitatis meminif-
se debet qui referitur: cùm eius præroga-
tiuam laceffendo deposuerit.

*Lenitas
regia.*

XENOPHANES.

95 Xenophanes, Lagi filius, cùm ipsi Her-
moneus timiditatem obijceret, quòd nol-
let secum tesseri ludere: *Fateor,* inquit, *me*
non solum meticulosum, verùm etiam rehome-
ter meticulosum; sed aduersus inhonestam.

*Timidi-
tas lan-
data.*

Honestam formidolositas est,
quæ deterret à tur-
pibus.

DEME-

DEMETRIUS ANTIGONI
filius.

Quum Rhodum obsideret Demetrius, 96
& in suburbio cepisset tabulam quandam
Protogenis, clarissimi pictoris opus, in qua
pinxerat Ialysin (id est, Bacchum) Rhodijs
per caduceatores obsecrantibus vt tabulæ
parceret, respondit: *Secutiùs patris imagines* *Honos ar*
quàm eam picturam aboliturum. Tantum ho-
noris habuit arti rex.

Atheniensium, qui defecerant, urbem 97
cùm cepisset, eaque grauer rei frumenta-
riæ penuriâ laboraret, protinus conuocatâ
concione dilargitus est illis frumentû gra-
tis. Cùmque his de rebus loquens apud po-
pulum barbarismum commisisset, vocem
quampiam secus quàm oportuit pronun-
cians; & quidam è confessu quomodo so-
nanda fuisset dictio loquentem interpel-
lans admonuisset: *Pro hac, inquit, correptione Victor*
altera quinquaginta medimnorum millia vobis benigni-
addo. Vtrum in hoc potiùs miremur: benigni-
tatem in eos, qui modò fuerant hostes:
an ciuilitatem, qui corrigentis officium nõ
tantùm boni consuluit, verùm etiam tantâ
mercede dignum existimauit?

Demetrius, cùm Megarâ occupâisset, Stil 98
bonem Philosophum accersitum rogauit:

11477

Phiboso- num quis militum aliquid rerum abstulisset? **Nul-**
pho ho- lus, inquit: neminem enim vidi qui scientiam ra-
nos habi peret. Sentiens, sola animi bona non esse bel-
lus. lorum violentiæ obnoxia.

100 Rursus, cum Demetrius abductis om-
Salsè. nium civium servis Stilbonti diceret: *Ciui-*
tas em vestram liberam vobis relinquo. Rectè, in-
 quit Stilbō: *nullū enim in ciuitate seruū relinquis.*

101 **Lamæ.** Lyfimacho, Demetriū impetente conui-
meretrix dijs, dicente que: *Lamiam sibi visam meretricē,*
d' scena tragica prodeinentem (hæc erat amica
 Demetrii magnificè culta Demetrius re-
 spondit: *meretricem Lamiam esse modestiorem*
meliusq; moratam, quam ipseus Penelopem: cō-
 iugem illius notans.

102 **Lamia ve-** Quum legatis à Demetrio ad Lyfima-
gis. chum missis, Lyfimachus per ocium narra-
 ret aliquando, quomodo coactus ab Ale-
 xandro cum ferocissimo leone colluctatus
 fuisset: & cicatrices ostenderet, in cruribus
 ac brachijs è feræ vngulis relictas: legati di-
 xerunt: *Et noster rex graves feræ Lamiae morsus*
in collo gestas. Notans, suauiorum amatorio-
 rum vestigia: simul alludentes ad lamiam
 belluam.

103 **Fortuna** Nemo Demetrio fuit utrâque fortunâ
vicissitu- exercitator. Itaque solebat in fortunam il-
do. lud Aeschyli dicere:
ού τοι μ' ἐφύσας, ού μ' ηχάβαρ μοι δοναίς. Id est:
In me extulisti, tu ipsa rursus dejicis.

Quum

Quum Erasistratus Demetrio Antiochi¹⁰⁴ filij mentem, quâ mori destinârat, indicasset; simulque fassus esset, huius affectionis causam esse amorem: Demetrius, qui adolescentem vnicè adamabat, per omnia multis cum lacrymis cœpit obtestari, ut illius incolumitati cōsuleretur. Quum Erasistratus addidisset; immedicabile malum esse, quòd in ipsius vxorem deperiret: hoc audito, Demetrius multo vehementius cœpit obtestari, ut ob salutem filij cederet illi suâ coniugem. *Ista, inquit, o pater, tibi facile dicuntur: sed aliud dices, si tuam coniugem Stratonice adamaret.* Hic cum rex deos comprecaretur, ut liceret amorem filij commutare, & à medici coniuge in suam transferre: nihil se non facturum, si modò liceret seruare filium: Erasistratus patris dextrâ amplexus, *Nihil est, inquit, o rex, in quo iam Erasistrato indigeas: etenim cum & pater sis, & maritus, & rex, optimus eris tuæ familiæ medicus: non enim in coniugem meam, sed in Stratonicem tuam Antiochus deperit.* Post hæc Demetrius edixit, ut Antiochus rex; Stratonice, quam filio cessit, regina nominaretur.

*Pietas
mra in
filium.*

In machinis bellicis in tantum ingenio¹⁰⁵ arteque præcelluit, ut meritò de illo iactatum sit: *Demetrii machinas magnitudine sua etiam amicis susporem; pulchritudine verò etiam hostibus adferre voluptatem.* Qui Poliorcetes dictus

dictus fuit. Meminit eius & Vitruuius in fine.

A N T I G O N U S S E -
C V N D U S .

106

*Pietas
in pa-
triam.*

Antigonus secundus, cum Demetrius pater esset captus, ipsique per amicum in hoc missum mandasset, ne curaret, si quid scriberet à Seleuco compulsus, neque ciuitates illi cederet: utrò scripsit ad Seleucum, cedens illi totam ditionem, seque obsidem offerens, si Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cum pietate. Pater sui negligens, volèbat parci filio, filique regno: filius contra, patris libertatem & regno & seipso priorem habuit.

107

*Oculus
domini.*

Quum pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, gubernatorque admoneret, plures esse naues hostium: Pro quot, inquit, nubibus suspicatus, quod ego hic præsto sum? Sentiens, ad victoriam plurimum habere momenti, si strenuus imperator præsens regat exercitum. Ptolemæus autem tum suis non aderat.

108

*Fuga ex-
sujata.*

Quum aliquando cederet hostibus imminetibus, aiebat se non fugere, sed vilitatem à tergo sitam persequi. Sentiens, non esse turpe fugere, quoties magis expedit dare locum, quàm conferere manus. Dicitur in hoc est, quòd cum fugere & persequi sint contraria: ille fugiens, interpretabatur se persequi magis, quàm fugere.
Perse-

Persequimur enim hostem, & persequimur id quod studiosè expetimus.

Adolecenti cuidam, qui patrem habuerat fortem, quanquam ipse non admodum ut videbatur bonus erat miles; postulanti, ut patris stipendia caperet: *At ego, inquit, sua quisq; adolescentule, non ob patrias, sed ob proprias q; virtutibusq; viri virtutes mercedem ac munera dare te comsoleo.* Hoc sermone iuuenem exstimulans, ut patris fortitudinem æquaret, si quantum ille capere solet vellet accipere. Apud Græcos maior est dicti gratia, ob vocum affinitatem, *αὐδραγαθίας, μαργαθίας*: quæ vox posterior ad prioris imitationem efficta est.

Zenone defuncto, quem unum ex Philosophis maxime suspiciebat, dicere solebat: *ἡ σφόδρα σφωρῶν τῶν σφωρῶν τῶν σφωρῶν*: quod ad illius viri iudicium potissime com-
poneret suas actiones, quem unū pro multis hominum millibus habebat.

LYSIMACHVS.

Lysimachus, in Thracia superatus à Dromacheta, quam ob sitis impatientiam tam se ipsum exercitum deditisset, postquam bibit, iam factus captiuus: *O dij, inquit, quoniam brevis voluptatis gratia me ex rege feci seruum!*

Idem offensus libertate Theodori, dixit illi: *Quoniam istis eras moribus, patria te eiecit.*

dictus fuit. Meminit eius & Vitruuius in fine.

A N T I G O N U S S E-
C V N D U S.

106

*Pietas
inpa-
triam.*

Antigonus secundus, cum Demetrius pater esset captus, ipsique per amicum in hoc missum mandasset, ne curaret, si quid scriberet à Seleuco compulsus, neque ciuitates illi cederet: utro scripsit ad Seleucum, certens illi totam ditionem, seque obsidem offerens, si Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cum pietate. Pater sui negligens, volebat parci filio, filique regno: filius contra, patris libertatem & regno & seipso priorem habuit.

107

*Oculus
domini.*

Quum pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, gubernatorque admoneret, plures esse naues hostium: Pro quot, inquit, nauibus suspensas, quod ego hic præsto sum? Sentiens, ad victoriam plurimum habere momenti, si strenuus imperator præsens regat exercitum. Ptolemæus autem tum suis non aderat.

108

*Fuga ex-
cusata.*

Quum aliquando cederet hostibus imminetibus, aiebat se non fugere, sed vilitatem à tergo sitam persequi. Sentiens, non esse turpe fugere, quoties magis expedit hosti dare locum, quàm conferere manus. Dicitur gratia in hoc est, quòd cum fugere & persequi sint contraria: ille fugiens, interpretabatur se persequi magis, quàm fugere.
Perse-

Persequimur enim hostem, & persequimur id quod studiosè expetimus.

Adolecenti eundem, qui patrem habuerat fortem, quanquam ipse non admodum ut videbatur bonus erat miles; postulanti, ut patris stipendia caperet: *At ego, inquit, sua quisq; adolefcentule, non ob patrias, sed ob proprias q; virtutisq; viri virtutes mercedem ac munera dare te comsoleo.* Hoc sermone iuuenem exstimulans, ut patris fortitudinem æquaret, si quantum ille capere solet vellet accipere. Apud Grecos maior est dicti gratia, ob vocum affinitatem, *αὐδὰξ γὰρ ἴσως, μάργα γὰρ ἴσως*: quæ vox posterior ad prioris imitationem effecta est.

Zenone defuncto, quem vnum ex Philosophis maximè suspiciebat, dicere solebat: *ἡ γὰρ τῶν σὺν ἑαυτοῦ θεάτρων ἐστὶν ὑβρις*: quòd ad illius viri iudicium potissimè com-
 poneret suas actiones, quem vnū pro multis hominum millibus habebat.

LYSIMACHVS.

Lysimachus, in Thracia superatus à Dromacheta, quam ob sitis impatientiam tam se iam exercitum deditisset, postquam bibit, iam factus captiuus: *O dij, inquit, quom breuis voluptatis gratia me ex rege feci seruum!*

Idem offensus libertate Theodori, dixit illi: *Quoniam istis eras moribus, patria te eiecit.*

Exilium eiecit. Sanè, inquit, quòd me vt Semele Bacchum excusa- ferre non posset. Sentiens, se maiorem esse, sum. quàm vt à malis ferri posset: à quibus tamè non tan suo, quàm ipsorum malo pulsus esset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante: cumque foetum igneum ferre non posse, infans exfectus est, & Iouis femori infusus.

A N T I P A T E R.

113 Antipater, cum didicisset Parmenionem *Amici- ab Alexandro interfectum, dixit: Si Parmenio*
ie regis. struxit insidias Alexandro, cui fidendum est? si non struxit, quid agendum? Erat Parmenio ve-
lut alter Alexander in rebus militaribus. Si
tantus amicus fefellit, non est tutum cui-
quam amico fidere: si Alexāder nihil com-
meritum sustulit, præstat à regum nego-
cij abstinerere.

114 De Demade oratore iam grandæuo di-
Vcter & cere solebat: Demadis, vt immolata victime, in-
lingua. hil superesse præter linguam & ventrem. Nam
venter ex hostia abijciatur, & lingua da-
batur præconi. Ita senex orator tantum lo-
quebatur. Loquacitas enim crescit cum æ-
tate. Tradunt autem, Demadem luxui gu-
læ fuisse deditum: vnde & Phocio-
nis reprehendit fruga-
litatem.

A N T I O-

ANTIOCHVS TER-

TIVS.

Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, 115
vt, si quid per literas inberet, quod aduersaretur Inste.
 legibus, ne curarent, perinde quasi ipso nescio scri-
 ptum esset. Interdū enim principes, dum me-
 tuunt quosdam offendere, scribunt quæ
 fieri nollent. Quicquid autem pugnat cum
 legibus, hoc velut insciente principe ten-
 tatum haberi decet: cum ipse nihil aliud sit,
 quàm legum minister.

Idem, cūm Dianæ sacerdotem vidisset supra 116
medium eleganti formâ, consuetudine soluit Epheso: Pudicè.
 pudicè elegantem formâ, consuetudine soluit
 veritus, ne vis amoris aliquid ipsum facere com-
 pelleret, quod fas non esset.

ANTIOCHVS QVARTVS.

Antiochus, cognomento Accipiter, cum 117
 fratre Seleuco pro regno bellum gerebat.
At ubi Seleucus à Galatis victus, nusquam ap- Pietas
 pareret, sed interfectus in prælio crederetur, depo- *in fra-*
 sitâ Antiochus purpurâ, pulchram vestem induit: *trem.*
 rursus paulò post, cūm audisset illum esse incolu-
 mam, pro lato muncio diis immolauit, fecit quæ ut
 ciuitates ipsi subditæ coronas gestarent. Solent
 fratrum iræ, si quando inciderint, esse acer-
 rimæ: solet regni cupiditas nihil impium
 aut nefarium ducere. At hic hac mo-
 deratione regnum ambiit, vt fra-
 trem vellet incolu-
 mem.

H

E U M E N E S.

- 118 Eumenes, insidijs petitus à Perseo, credebatur extinctus. Is rumor cùm Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductaq; fratris vxore, regnum occupauit. Cæterum cùm audisset illum viuum, vt solet, profectus est illi obuiam vnà cum satellitibus, hastã geflans. Eumenes autem amanter illum amplexus, dixit in aurẽ: *Ne festines ducere, priusquam me mortuum videris.* Nec præterea per omnem vitam vllam offensi animi significationem vel dicto vel factõ dedit: quicquid moriens fratri & vxorem & regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, cùm multos ex se liberos haberet: nullum tamen regno educauit, sed Eumenis filio, posteaquam adoleuisset, adhuc viuẽs principatum tradidit.

Humanitas fratrum.

P Y R R H V S.

- 119 Pyrrhus Epirotarum rex, cùm à filijs etiã num pueris interrogaretur: *Cui nostrum relinquas regnum? Quicumq;* inquit, *vestrum acutiorem habuerit ensẽ.* Significãs, se non ætati daturum principatus successionẽ, sed virtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.

Virtus succedit.

- 120 Interrogatus, *vter melior tibi cenã videretur: Pylõn ne an Charisius?* Polyssperches, inquit, *ls erat egregius dux exercitus.* Contempsit *ls erat*

artem imbellem, & utrique prætulit strenuum ducem. *Ars imbellis.*

Bis commisso cum Romanis prælio videlicet potius ducem, sed desideratis compluribus amicis ac ducibus: hic Pyrrhus, *Si uno, inquit, adhuc prælo Romanos vicerimus, ætium fuerit de nobis. magno Quod victi solent dicere, hoc dicebat victor: declarans, victoriam magno emptam non esse victoriam, sed calamitatem.*

Quum è Sicilia solueret, frustratus eius videlicet potiunda spe, conuersus ad amicos: *Cuiusmodi, inquit, palastram reliquimus Romanis & Carthaginiensibus? Significans, se certamen hoc cruentum & operosum libenter alij cedere. Interdum felicius est non assequi, quam nimio mercari quod ambis.*

Pyrrhus ei, cui delectum militum commiserat, dixisse fertur: *Tu grandes elige, ego eos misera, dixisse fertur: Tu grandes elige, ego eos forteis reddam. Significans, institutione fieri bonum militem. Fertur autem Pyrrhus disciplinae militaris optimus fuisse magister.*

Idem dicere solebat: *plures vrbes Cincas oratione subegisse, quam ipse cepisset armis. Erat autem Cincas Thessalus, vir magni ingenij, qui audito Demosthene ad illius æmulationem se contulerat, sed vim præcipue exprimens. Confirmatum est itaque, quod dicit Euripides:*

πᾶν βραγὴ λόγῳ,
ἢ καὶ πείρησιν πολέμου δράσθην ἴσθι. Id est:

Cuncta sermo conficit,

Quaecunq; ferrum efficere possit hostium,

125 *Aquila* *in nubib.* Quum rebus feliciter gestis domum redisset, & à suis Aquila diceretur: *Per vos, inquit, aquila sum: cur enim non essem, cum vestris armis veluti pennis subleuer? Modestissime gloriosi cognominis laudem in suos milites transferens, vitauit inuidiam. Hucusq; Puntarchus: reliqua ex variis de prompta sunt.*

126 *Modest.* *ratè.* In Ambracia cum amici suaderent, ut quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret: *Satis est, inquit, ut hic apud paucos nobis maledicat, quam apud omnes obambulans.*

127 *Reges nõ admittendi.* Quum Athenas venisset, & ingressus arcem Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, *collaudauit quidem Athenensium erga se fiduciam; ceterum admonuit, si saperent, ne posthac cuiquam regum portas aperirent. Significans, omnibus regibus naturam inuisam populi libertatem.*

128 *Sapiens sub stulti persona.* Meton quidam, cum in concione Tarentini tractarent de bello suscipiendo, de quo Pyrrho asciscendo: sumptam coronam & lucernam, præcedente tibicine, velut ebrius commessabundus venit in forum, atq; (ut fit) alij ridentibus, nonnullis etiam ad canendum hominem iuuantibus, processit in concionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silent verò turbam dixit: *Rectè facitis, viri Tarentini*

qui iocari ludereq; dum licet, qui velint, permittitis: atqui si sapiis, omnes hac ludendi libertate fruamini, priusquam Pyrrhus adueniat: nam tum non nostro, sed illius arbitrio viuendum erit.

Cineas, ut Pyrrhum à bellandi studio re- 129
vocaret, sic per ocium cum illo colloquutus est: *Romani feruntur bellacissimi; sed his superaris quid dein agemus, Pyrrhe? Tum Italiam,* inquit Pyrrhus, *toti occupabimus. Hic denuo Cineas, quid Itali subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus, proxima est. Tum Cineas, num hic erit militum finis? Nequaquam, inquit Pyrrhus, sed* *Consilio prudens.* *hæc tantum præludia sunt ad res maiores: superest Lybia & Carthago. Rectè, inquit, Cineas: nam his potius facile & Macedoniam recipies, & Græcia dominaberis. Sed deletis omnibus, quid tandem faciemus? Hic aridens Pyrrhus, tum, inquit, ocium agemus, ò beate, & quotidie Cothon erit, mutuisque sermonibus nos inuicem delectabimus. Tum Cineas: At quid vetas, ò rex, quò minus nunc iam isto ocio, isto Cothone, & mutuis sermonibus perfruamur? nunc enim citra negotium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinè, per molestias, per pericula tum nostra tum aliorum sequimur; incerti an affecturi.*

Quum Pyrrhus rex, falsas aduentus sui 130
causas prætexens, Laconicam inuasisset diripuissetque: Lacedæmoniorum legatis, ex-
postulantibus quòd non indicto bello La- *Inexspe-*
conicam inuasisset: *Nec vos, inquit, Spar-tarò.*

tari, quod facturi estis, prius alijs denunciatis.

- 131 In victoria Tarentina, Romanorum militum virtutem, ac ducum prudentiam admiratus, exclamauit: *ò quam facile erat orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis.* Ita Florus in epitomes lib. 1.

A N T I O C H V S.

- 132 Antiochus ille, qui bis exercitum duxit aduersus Persas, cum in venatu quodam feram insequitur, aberrans ab amicis ac famulis in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt: atq; inter cœnam iniectâ mentione regis, audiuit: quòd cœtera quidem probus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conuiuens: tum, quòd immodico venandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hæc tum temporis nihil respondit: verùm vbi diluculo satellites venissent ad casam, iamque agnosceretur, allatâ purpurâ simul cum diademate: *Age,* inquit, *ex quo vos indui, heri primum vera de me ipso audiui.* Nam ferè hoc studio est his, qui viuunt in aulis principum, ne quid audiant nisi blandum auribus. *Plusarchus in eius Apophth.*

Reges raro verum audiunt.

- 133 Antiochus, cum à L. Scipione ultra Taurum montem, submotis imperij finibus, Asiam prouinciam, vicinasque ei gentes amissit.

amississet: gratias egit populo Romano, quòd magna parte curarum per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens, vnius hominis animum, quamuis vigilantem, non posse tot negocijs parem esse.

GRÆCORVM DVCVM
ΑΤΟΡΗΤΗΓΜΑΤΑ.

THEMISTOCLES.

Themistocles, cùm esset adolescens, in computationibus ac mulierum amoribus volutabatur. At posteaquàm Miltiades factus imperator apud Marathonem deuicisset Barbaros, iam nullus offendit illū quicquam agentem præter decorum. Percontantibus autem, unde sic esset repente mutatus? *Gloriæ studium.* Miltiadis, inquit, trophæum non passus me dimittere, neque cessare. Gloriæ stadium excussit amorem voluptatum: clauū, vt aiunt; clauo. *Plutar. in eius Apoph.*

Interrogatus, vtrum Achilles esse mallet, 2 an Homerus? Sic ipse prius, inquit, vtrum malles esse victor in Olympijs, an præco qui victores pronunciat. Sentiens, multo præstantius esse, res egregias gerere, quam gestas celebrare: Homerum præconi conferens. *Præcones poetæ*

Quum Xerxes ingenti illa classe descenderet in Græciam, Themistocles metuens, ne Epicyles Demagogus, homo tur-

pter lucri auidus ac formidolosus, si nactus esset imperium perderet ciuitatem: *pecunia datâ illi persuasit, ut à militari præfectura abstineret.* Nec hoc quidem inter apophthegmata.

Retortâ crimen. 4 Adimantus, adhorrens à pugna nauali, ad Themistoclem, qui Græcos huc hortaretur incitaretque, ita loquutus est: *Themistocles, qui certaminibus ante alios proficiunt, mos est flagris cadere.* Cui Themistocles: *Sic est, Adimante, ut dicis: sed nec eos qui se subducunt coronat quisquam.* Adimantus notauit in Themistocle præcipitem audaciam: ille vicissim illum insimulauit formidolositatis, qui cùm opportunitas inuitaret, detrectaret pugnam.

Fiducia. 5 Quum Eurybiades baculum sustulisset in Themistoclem obstrepentem: *Percute,* inquit: *sed amen audi.* Præsens animus, & suo fidens consilio.

Exul in patriam pius. 6 Idem, cùm Eurybiadi non persuaderet, ut in augustijs committeret nauale prælium: clam ad Barbarum misit, qui illum hortaretur, *ne formidaret Græcos fugam aduersantes.* Persuasus rex prælio superatus est, nimirum pugnam commisit loco Græcis commodissimo. Post hæc denuo misit ad illum, qui monerent, *ut quam possit ocysimè fugeret ad Hellespontum: Græcos enim de soluendo ponte cogitare: hæc callidè, quò, cùm hoc ageret ut Græcos*

Græcos seruaret, regis incolumitati pspicere videretur. Hoc ingenio Græciâ à Barbaris liberauit, non minore gloriâ, quàm Militiades retulerat ex Marathonia victoria.

Seriphio cuidam, obijcanti, quòd non 7
ex sese, sed ob vrbis nobilitatem celebris
esset: *Vera, inquit, prædicus: neque enim ego si Obscu-
Seriphius essem, clarus essem; neque tu si Athe- ritas.
nensis. Non inficiatus est, vrbis celebra-
tem non nihil facere ad illustre nomen: sed
illum esse tam ignauum, vt, etiam si fuisset
natus Athenis, nihilominus fuisset ob-
scurus futurus.*

Antiphates adolescens, qui priùs The- 8
mistoclem amantem fugerat ac fastidierat,
vbi vidit illum gloriâ celebrem, potentiaq;
magnâ pollentem, vltro adiit illum blan-
diens. Cui Themistocles: *adolescens, serò qui- Occasio
dem ambo, sed tamen sapere capimus. Sentiens, neglecta.
illum non arripuisse occasionem sese offe-
rentem: sibi verò nunc non vacare per ne-
gocia, talibus affectibus indulgere.*

Simonidi petenti, vt in negotio quodâ 9
sententiam iniustam pronunciaret: *Neque Iustè.
tu, inquit, bonus poeta fueris, si præter musica
m: dulcos caneres: neque ego princeps bonus, si con-
tra leges pronunciem.*

Filium, quem mater adamabat atq; in de- 10
licijs habebat, plurimum omnium Græco- *Affectus
rum posse colligebat, hunc in modû: Athe- privati.*

menses, inquit, dominantur Græcis: ego Athenensibus: mihi mater: matri filius.

11 *Vir pecunia potior.* Quum ex procis filia virum probum diviti prætulisset, quibusdam hoc admirantibus; *Malo, inquit, virum absq; pecunia, quam pecuniam absq; viro.* Vir strenuus facile parabit pecuniam; ignavo pecuniâ inutilis est.

12 *Vicinus bonus.* Quum prædium venderet, iussit præconem hoc addere, *quòd bonum haberet vicini.* Sentiens, iuxta Hesiodum, ex bono vicino plurimum esse utilitatis: ut contrà, ex malo noxæ plurimum.

13 *Ingratissimo.* Atheniensibus ipsum contumeliâ afficiētibus, *Quid tumultuamini, inquit, adversus eos, à quibus sæpe numero fuistis affecti commodior?* Aiebat autem se similem platani, sub quarum umbra accurrunt homines afflicti tempestate; & easdem simul ut redijt. serenitas, vellunt, conicijsque petunt. Sentiens, hunc esse populi morem, ut in belli periculis implerent opem fortium virorum; in pace contemnant ac vexent eosdem.

14 *Armata simulitas.* In Eretrienfes ita cauillari solebat, ut diceret eos similes piscium, qui gladioli vocantur: qui pe qui gladium quidem habent, cor autē non habent. Notans illorū ignaviam, quòd armatis non adesset animus.

15 Posteaquam Themistocles primū Athenis, mox totā Græciâ depulsus, ad Persarum regē confugisset; admissus, iussus est dicere: at ille

at ille respondit: *orationē similem esse pictura-*
is stragulis. Nam quæ admodum, inquit, illæ dum
extenduntur ostendunt imagines; dum contrahuntur,
celant easdē & abolent: iudem fit in oratione. Petijt autē anni spatium, vt interim Persicā
 linguā suo arbitrio perdisceret: ne regi per
 interpretē cogercetur ea quæ sentiret expli-
 care: Diffusus est interpreti, qui, dum quædā
 omittit, quædā addit. quædam aliter narrat,
 perdit orationis gratiam. Vbi verò multis
 munerib. à rege est honoratus, citoq; factus
 diues, dixit suis: *ô pueri, perieramus, nisi peris-* *Exilium*
semus. Perire videtur, qui cogitur exulare: *felix.*
 at Themistocli feliciter cessit exilium.

Quum Xerxes expugnatis Thermopylis 16
 crudeliter tractasset Alistū, & hac famā per-
 terrii classarij cogitarent de repetēda do-
 mo; idq; plerisq; suaderent: solus Themis- *Coniun-*
 tocles obstitit, dicens; *eos vniuersos hostibus* *ctæ vi-*
fore pares, dispersos verò perituros. Ita Probus *res.*
 Acmylius.

Themistoclis pædagogus dicere solebat: 17
Nihil, mediocre futurus es, ô puer: nam aut ma- *Nil me-*
gnum bonum eris Republicæ, aut magnum ma- *diuum.*
lum. Generosa indoles, si accedat recta in-
 stitutio, magno bono est patriæ: sin ad vi-
 tia degeneret, ingens adfert malum.

Quoniam adolescens feroci mutabiliq; 18
 ingenio videbatur, mirantibus mutatos *Institu-*
 mores dicere solebat: *Asperos & indomitos rio-*
pillus

pullos in optimos equos euadere, si quis illis adhibeat disciplinam rectamq; institutionem.

- 19 Ad Olympiæ celebritatem profectus, quum in stadium processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intenderunt, in eoq; cōtemplando diem totum contempserunt, ac Themistoclem illum cum plausu & admiratione peregrinis ostenderunt. Eâ re lætus, vir gloriæ cupidissimus, dixit amicis: *se eo die laborum, quos pro*

Gloria *Græcia suscepisset, omnium fructum amplissimum reportasse.*

- 20 Idem facilitate morum multos ciuium sibi conciliarat, atque hinc popularem potentiam adeptus. Itaque cuidam ipsum admonenti; bene principatum geres Athenis, si cunctis æqualis & communis esse uoles: respondit: *Nunquam ei sella infederim, unde*

Aequalitas.

- 21 Idem ludum præteriens, in quo dicitur esse professio: rogauit, *quid is profiteretur?* quum responsum esset: *artem memoriae.* Contempsit, dicens: *At ego malim artem obliuiscendi.* Vox hæc digna fuit eo, qui linguam Persicam intra annum potuit ediscere. Et sunt, quorum obliuio nobis gratior sit, quàm memoria. Facile meminimus quæ volumus; at non licet obliuisci, quæ volumus. *Cicero quoque meminit lib. 2. de Orat. & lib. 1. Acad. & Catone.*

Quum

Quum aliquando theatrum peteret, in- 22
 terroganti cuidam, cuius vocem esset libentissi-
 mē auditurus? *Esse*, inquit, à quo artes meae
 quā optimē canerentur. Ingenuē fassus, se
 magnæ gloriæ studio teneri. Solebant au-
 tem olim musici in publico virorum illu-
 strium laudes canere.

Quum aliquando ad mare visendi cada- 23
 vera gratiā accessisset, ac torques armillas-
 que passim dissectas videret: ipse quidem
 præterijt, sed amico qui sequebatur dixit:
Collige tibi, nam tu Themistocles non es. Ne Præda
 tam obuiâ quidem prædâ commoueri po- contem-
 tuit, ut quicquam ageret indignū egregio pla.
 duce: cui gloria debet esse satis magnum
 virtutis premium.

Quum apud Adrum argētum peteret: 24
Duos, inquit, ad ~~duos~~ *duos* deos, *Mem ac Sua* Dij, Vis
 sonem. Significans, si nimis impetraret sua- & Sua-
 dendo, *de vi erepturum*. At illi responde- stio.
 runt: *apud se quoque duas magnas offi. deas, In-*
opiam & Impossibilitatem, per quas non liceret
dare quæ petebat.

Ab Artabano, regis Persarum satrapa, ro- 25
 gatus, quem Græcorum diceret aduenisse?
Hoc, inquit, ante regem nemo sciet Artabano. Optimi
 Senferat Artabanus è colloquio, non esse eijciuntur.
 vulgarem hominem: Themistocles autem
 ignotus esse studuit, donec se regi suapte
 oratione commendaret. Rex audito The-
 misto-

mistocle precatus est deum suum Arimanium : eam mentē immittere pergeret hostib. suis, vt eiusmodi viros à se expellerent.

ARISTIDES.

26. Aristides, cognomento Iustus, semper suo factio-
Factio- vnus presidio fretus Republicam administra-
nes & bat, à sodalitatibus abhorrebat: velut ab ami-
sodali- corum potentia, quæ ad iniuriam alijs inferendam
itates. addebat animum. Quantum ille vir abhorruit
 ab omni factione: qui non ob aliud vitabat
 amicitias, quàm ne per illas adigeretur ad
 aliquid faciendum quod iustum non esset;
 aut cogere abstinere ab eo, quod iudicasset
 Reip. conducere.

Plut. in eius Vita.

27. Quum Athenienses eò concitati essent,
 vt Aristidem ostracismo (id erat damnatio-
 nis genus, quod testulis peragebatur) in exi-
 lium agerent; ac rusticus quidam illitera-
 tus testulam ad eum deferens, iussisset vt A-
Benitas. ristidis nomen inscriberet: *Nos si ne*, inquit
 Aristides, *Aristidem?* Quum ille negasset
 se nosse; molestè tamen ferre, quod Iustus
 cognomine diceretur: *filius Aristides, & no-*
men

men suum in scriptis testula ac reddidit. Tam leni animo ferebat iniustam damnationem. Grauisimum autem vitæ innocenter actæ testimonium, è tāta multitudine neminem existuisse, q̄ aliud obijceret, quàm Iusti cognomen: q̄d ipse tamē sibi nō imposuerat.

Erat illi similtas cum Themistocle. Huic 28
quū delectus esset collega ad peragendam legationem, Vis, inquit, Themistocles, ut in his moribus similtasem deponamus? nam si videbitur: reuerſi illam resumemus. Priuatos affectus publicæ posthabuit vtilitati. Ex his enim ferē q̄m̄nis humane vitę perniciēs nascitur.

Quum Græcis tributa indixisset, tanto paup- 29
rior rediit, quantum absumpserat in peregrina- Insegri-
tione. Atqui in tali genere functionis solent tas.
alij messim opimam metere. Eò magis ille
cauit, ne quid suspicionis eiusmodi confla-
ret sibi: proinde suis impendijs rem gessit.

Quum hi versus, quos de Amphiaræo 30
scripsit Aeschylus, in theatro recitarentur: Sancti-
tas non
ficta.

ἔ γ' ὀνομαζέσθαι, ἀλλ' εἶναι διὰ,

βαθῶν αἰώνων διὰ φρονέων καρπὸν μὲν,

ἂφ' ἧς τὰ κινεῖα βλαστὰς βελούματα. Id est:

Neq; enim videri, ac esse iudei vir optimus,

Segetem profundam mente studi. sã colens,

Consilia quando hinc germinant salubria.

Totus populus in Aristidem vertit oculos;
agnoscens, hoc laudis in eum competere.

E concione quadã, in qua frustra Them- 31
stocli

stocli obstiterat, discedens clarâ voce testatus est: *res Atheniensium incolumes esse non magistra: o Te, nisi & ipsum & Themistoclem in barathrâ tuam. e-ni-jcerent.* Prius habens in carcerem ire, quam ob duorum simultatem minùs rectè consuli publicis commodis.

32 Quendam reum egerat: at quum iudices post Aristidis accusationem nollent audire reum, sed protinus ad suffragia quibus eum damnarent properarēt: Aristides *supplex pro reo intercessit apud iudices, ut eum iuxta legum præscripta diligenter audirent.* Tanta erat in viro legum æquiq; observatio.

33 Quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter, quò Aristidem iritaret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille læsisset eum: Aristides interpellans hominem, *Ista nunc, inquit, missa fac, bone vir, & si quid te læsit eloquere: tibi enim in præsentia, non mihi iudex sedeo.*

34 Fuit & procurator fisci: quod mun^o cum sanctissimè gessisset, tamen à Themistocle delatus est, ac rēpetundarū damnatus. Sed optimatum favore non solùm illi multa remissa est; verùm etiam eidem redditus est muneri: quod per simulationem sic administrauit, ut omisâ pristinâ seueritate, lenem se facilemq; præberet ijs, qui publico malo gaudent ditescere. Horum operâ factum est, ut populus tertio munus summis favori-

fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille:
Ob integrè gestum munus damnastis: nunc quo- Damna-
nam præter æquam multa concessi civitatis expi- ra inte-
latoribus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur ho- gritas.
nore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quàm
damnato ac mulctato irrogastis. Nô rat, quibus:
 artibus posset fieri graciosus apud popu-
 lum: nisi maluisset iustus esse, quàm plausi-
 bilis. Simile quiddam apud Terentium fa-
 cit Demea.

Quum iret exulatum, sublatis in cœlum 35
 manibus deos comprecatus est: sic prospere
rarent res Atheniensium, ut illis Aristides nun- Vindi-
quam veniret in mentem. In rebus enim affli- Et a ne-
 ctis solet populus ad egregios viros confu-
 gere: id quod euenit. Siquidem tertio
 post anno, quum Xerxes Atticam adoriri:
 statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est.

Themistocles in concione dixit: se re- 36
 perisse consilium, quod summopere perti-
 neret ad dignitatem Atheniensium; sed id
 eius esse generis, ut proferri nõ expediret.
 Populus censuit, ut vni Aristidi indicaret:
 si is probaret, probaturos omnes. Quum
 igitur Themistocles indicasset Aristidi, se
 de incédenda Græcorû nauali statione co-
 gitare: sic enim fore, ut Athenienses toti:
 Græciæ dominantur. Aristides ad popu-
 lum prodiens dixit: *Themistoclis consilio ni- Auctori-*
hil esse vtilius, sed eodem nihil inhonestius. Hac tas.

auditâ voce, populus vetuit, ne super ea re in posterû verba faceret Themistocles. Hic certè populus quiddam philosophicum præstitit, repudiâns utilitatem cum turpitudine coniunctam: simulq; declarauit, quanta sit spectatæ virtutis auctoritas, qui non dubitârît Reip. fortunam vnus iudicio committere.

37 Quum Themistocles irrideret Aristidis consilium, hoc agentis, vt census esset in tuto, dicens; eam laudem non esse viri, sed scrinij tutò seruâtis aurû: deinde summam boni laudem definiret, scire ac præsentire hostium consilia: *Et istuc*, inquit, *ô Themistocles, faciendum est: sed in primis oportet habere manus abstinentes: atque hæc egregij ducis præcipua laus est.* Hoc sermone taxauit Themistoclis rapacitatem.

38 Quû Aristides duceretur ad supplicij, quidam inimicus exspuit illi in faciem: ille nihil aliud quàm absterxit faciem, & subridens ait magistratui comitanti: *Admone istû, ne postea tam improbè oscitet.* Huic simillimû est, quod adscribunt Phocioni.

39 Marcus imperator, triduum cômoratus Smyrnæ, quoniam nondum viderat Aristidem, misit Quintilios, qui illum stipatum adducerent. *Cur*, inquit Cæsar, *te serò videmus?* Quoniam, respondit, *consideratio quedam me impediabat.* Tum Cæsar hominis simplicitate

plicitate delectatus: *Quando, inquit, audiam te? Hodie, ait, propone, & cras audi: non enim sumus de numero vomentium, sed exactè loquentium.* Licet ne, o imperator, adesse familiares dictioni? *Licebit, inquit Cæsar: est enim negocium publicum.* Rursus Aristides: *Concedatur, inquit, illis tum acclamare, tum applaudere quantum possunt.* Hic arridens Cæsar, *Istuc, inquit, in te situm est.*

Idem dixit: *Arimaspos esse cognatos Phi- 40
lippi: quòd ea gens gignat vnoculos.*

MYRONIDES.

Myronides, creatus dux exercitus aduersus Bœotos, edixit, vt Athenienses exirent. Quum autem adesset congregandi tempus, ducesq; monerent, nondum omnes adesse: *Adjunt, inquit, qui pugnaturi sunt.* Hos itaque quum videret promptos, hostem aggressus vicit. Sic interpretas eos, q ob igna- *Ignari non exspectadi.*
uiam nò studuissent tēpestiuè adesse; ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.

PERICLES.

Pericles, quotiescunque belli dux creatus esset, chlamydem induens apud se dicere consuevit: *Attende Pericles, quòd gesturus es imperium in liberos, in Græcos & in Athenienses.* His dictis se vir cōdatissimus hortabatur, vt moderatè gereret principatum. Magni ingenij est imperare liberis: at Græci plusquam liberi tum erant: po- *Imperium in liberos.*

stremò inter Græcos liberrimi Athenienses.
Plutarchus in Apophth. & eius vita.

43 *Noxia tollenda.* Suadebat Atheniensibus, ut *Aeginam* tollerent, veluti *Pyrei pituitam*: quòd inde suspicaretur bellum oriturum. E corpore malos humores tollere medicorum est.

44 *Vj q; ad aras.* Amico roganti, ut pro se falsum diceret testimonium, cui adiunctum erat iusiurandum, hoc est, per iurium: respondit: se quidem amicum esse, sed vsque ad aram. Sentiens, aliquousque gratificandum amicis, sed citra violationem religionis. *Gellius lib. 1. ca. 3.*

45 *Potentia innoxia.* Moriturus hoc nomine sibi gratulabatur, quòd ipsius causâ nullus Atheniensium pullam vestem induisset. Significans, se nullam causam mortis fuisse: nec vlli diem ab ipso capitis dictum. Pullati sunt qui mortuum lugēt: & olim capitis reum amici pullati pulatum comitabantur.

46 *Pudicè.* Prætor collegã sortitus est Sophoclem Poëtam: quumq; simul nauigarent, ac Sophocles inspecto formoso puero dixisset: *En quàm speciosus puer.* Decet, inquit, ô Sophocles, prætorem non modò manus, sed & linguam habere continentem.

47 *Gloria simulus.* Quum Thucydides vociferaretur apud populum aduersus Periclem, quòd in picturas ac statuas summorũ artificum profunderet Reipub. census: ipse assurgens rogavit populum: *Videretür ne malum impendisse?*

disse? quo respondente, plurimum. Age, inquit, sint igitur hæc mihi impensa, non vobis: atque ipsis donariis deorum meum tantum nomen inscribam. Hæc vox subito mutavit animum populi, iussitque, ut publicis impendijs pergeret, nec vllis parceret sumptibus. Tantum valuit animus præsens, & sermo aculeatus.

Quum deuictis Samijs Athenas reuersus, pro concione laudasset eos qui in bello ceciderant: cæteræ matronæ redeuntem è concione coronis ac vittis decorârunt. Elpinice Cimonis soror propius accedens, dixit illi: *Præclara sum ista quæ gessisti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus viris spoliasti.* Ad hæc aliaque conuicia nihil commotus Pericles, tantum arrisit: nec aliud respondit, quàm versiculum Archilochi.

Alicna curare.

ἢ ἂν μύροισι γράωσ ἰδὲ ἀλέειο. Id est:

Vnguento, anis cum sis, caueto inungier.

Significat, publica negocia non esse curanda vetula: tã enim hoc indecorum, quàm turpe foret eam vnguentis vti. Aut sensit, indecorum esse iam anui, mariti desiderio teneri.

Subito oborto solis defectu, quum Pericles videret alios multos, sed precipuè classis gubernatorẽ, vehementer perturbatos, chlamyde suã texit gubernatoris faciem, interrogauit: *Nunquid hoc horrendum ostentum existimaret?* illo negante: *Quid interstet,* inquit, *igitur, nisi quod chlamyde maius*

Animo- se.

est id quod nunc in tenebras inducit. Sensit v̄ prudens, interuentu lunæ nobis abscondi solem, quemadmodum opposita chlamys impediēbat aliorum aspectum: nullum autem esse ostentum, quod naturâ fit.

- 50 *Ciuititer.* Pericles Aripthoni, volenti publico præconio quæri Alcibiadem, qui adolescens clam domo egressus ad amicum Democra-tem se contulerat, obstitit, dicens: *Si forte nobis inscijs perijt, præconio nihil aliud agetur quam vt vno tantum die ciuijs manifestum fiat illum interisse: sin saluus, ne per omnem quidem vitam saluus esse poterit.* Ciuilitè exclusit Pericles adolescentis infamiam, quam nunquam potuisset eluere.

- 51 *Autori- tas.* Pericles, quum à populo vocaretur frequenter, non auscultauit, dicens: *κονί- ταντός εμῆ.* Sentiens, se non esse cogendum in ordinem; nec pro quolibet è media plebe habendum.

A L C I B I A D E S.

- 52 *Viciumq; vincere.* Alcibiades etiãnum puer, cum in palæstra nexu quodam constrictus esset, vnde se non posset explicare, manum colluctatoris mordicus arripuit: illo dicente: *mor- des Alcibiades, vt feminae solent: Imò, inquit, vt leones.* Iam tum agnoscere erat animum cedere nescium. *Plutarchus in Apophth. & eius vita. Item Aemylius Probus.*

- 53 Habebat canem quendam insigni pulchri-

chritudine, emptum drachmarum septem millibus: huic amputavit caudam, ac per urbem obambulare passus est. Demirantibus, cur id faceret? *Et hoc, inquit, de me loquantur Athenienses, nec alterius rei sint curiosi.* *Fabulae populi.*
 Nôrat ingenium populi: de claris viris libenter loquimur malè: illi morbo suppetavit materiam leuiorem.

Puer ludum literarium ingressus populus 54
 cit Iliadem Homeri: quumq; ludimagister negasset sibi esse quicquam Homeri; *impedit illi pugnum & abiit.* *Ludimagister.* Declarans, impudenter cum docere literas, qui nō semper Homerum haberet in sinu.

Cùm aliquādo Periclem inuiferet, & accepisset, illi tum non esse ocium: propterea quòd perpēderet, quo pacto posset Atheniensibus reddere rationem: *Nōne satius fuerit, inquit, cogitare, qui fieri possit ut non reddat rationem?* *Ratio redita populo.* Notans, ita rem gestam, ut non facile possit reddi ratio: procliuus autem esse, in totum effugere rationem, quàm bene reddere.

Accitus ab Atheniensibus è Sicilia, ut diceret causam capitis, abdidit sese, dicens: *eum esse fatuum, qui vocatus in ius querat elabi, Periculum liceat vitare ne eat.* Sentiens, consultius esse, non committere se periculo, quàm dare operam, ut ingressus periculum temet expedias. Dîctum Græcis sonat iucundiùs,

ob vocū ab affinitatē, *φρυγῆν & ἀποφρυγῆν*. Grecis autem *ἀποφρυγῆν* *Αἰνῶν* dicitur, qui iudicū sentētijis absoluitur: *φρυγῆν*, q̄ vitat aut fugit.

57 *Diffidētia.* Cuidam autem dicenti: *non fidis patriā de te iudicaturā?* Ego sanē, inquit, *ne mātri quidem: vererer enim, ne insciens pro albo calculo nigrum immiteret.*

58 *Vindicta.* Nunciānti, quōd ipse comitibus mortē damnatus esset Athenis: *At nos, inquit, demonstrābimus illis, Alcibiādem vivere: simulq; sese ad Lacedæmonios contulit, ac bellum Decelicum (ab vrbe Decelia cognominatum) excitavit in Athenienses.*

59 *Musica contempta.* Imbutus Philosophiæ præceptis, voluptates ac artes indecoras aspernatus est; disciplinas liberales semper amplectebatur. Lyrā hoc argumento rejiciebat, quōd vocem hominis imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyrā canebant, simul & voce cecinisse. Plectrum, quōd habitum formamq̄ue liberalem immutaret in illiberalem. Tibiam duplici nomine damnabat: & quōd sic mutaret oris habitum, vt vix à familiarissimis agnosceretur qui caneret: & quōd homini propriam adimeret vocem, loquendiq; facultatem eriperet. Nemo enim potest simul inflare tibiā & loqui. *Cantent igitur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere nesciunt: nobis autem Atheniensibus, vt à maioribus accepimus, gentis prim-*

princeps est Pallas & Apollo; quorum illa fistulam confregit, hæc tibi cinem excoriat. Proditum est priscorum fabulis, Palladem ad speculum tibiã canentem, offensam oris deformitate, projectam comminuisse tibiã: Apollo Marfyam canendo victũ excoriat.

TIMON ATHENIENSIS.

Timon Atheniensis, quem *μισοῦσθρον* 60 appellat Lucianus, cum erga cæteros esset inhumanissimis moribus, fugeretque consuetudinem hominum, solum Alcibiadem adamabat exosculabaturque. Id admiranti Apemanto causamque roganti, respondit: *Ideo sibi charum esse adolescentem, quod perspice. Amor ibi ret illum aliquando magno malo fore Atheniensem.* sibus. Plutarchus.

Apud hunc quum cõnaret Apemantus, 61 (nam & ipsum ob morum similitudinem admittebat) diceretque: *Pulcherrimudæ, ô Inhumane Timon, hoc nostrum convivium: respondit Ti-* niter.

mon: *Ita sanè, si tu non adesses.* 62 Idem aliquando prodijt in concionem, factoque silentio quum omnes magnum quiddam expectarent, quod insolens esset Timonem concionari, dixit: *Viri Athenienses, post ades meas hortulus, in eoque ficus, vnde multi iam sese suspendunt. Eo in loco consitui structuram ponere: proinde visum est hoc publicitus d: nunciare, ut si qui etiam velint se suspendere, maturent, priusquam arbor excidatur.* *Inhumane niter.*

L A M A C H V S.

- 63 Lamachus castigauit quendam è ducibus, qui deliquerat nescio quid. Et cum ille dixisset: *Non uerum isthuc committam: Ne possis quidem*, inquit, *in bello peccare bis.* Error enim in bello mors est.

I P H I C R A T E S.

- 64 Iphicrates, quòd sutore patre natus existimaretur, erat contemptui, ac tñ primùm opinionem sibi parauit, posteaquam ipse saucius, hostem vnà cum armis correptum uiuum in triremē suam deportauit. Is cum in amicorum ac sociorum agris haberet exercitum, ac nihilominus & vallum iaceret, & fossam foderet accuratè, cuidam dicenti:

Cautio aduersus omnia. *Quid metuinis?* inquit, *Pessimam esse ducis vocem, haudquaquam putaram.* Significans, in tranquillissimis rebus interdum existere periculum, quòd nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, ne, si quid accidisset, dicere cogereetur, non putaram. Hoc Latini transferunt ad Scipionem.

- 65 Quum instrueret aciem aduersus Barbaros, dicebat se uereri, ne hostes non nōssent Iphicratem: quo nomine solebat alios hostes terrere. At alij dant operam, ne quis nōrit ducem.

- 66 Capitis postulatus dixit calumniatori, qui licem intendebat: *Quale est quod facis, homo,*

homo, cum inflet bellum? Reip. persuades ut de me consulat, ac non potius tecum? Sentiens, id temporis maximè opus esse ciuitati consilio operaque Iphicratis.

Harmodio, prisca illius Harmodij abnepoti, generis pròbrum per conuicium obijcienti: *Meum, inquit, genus à me habet originem; tuum verò in te desijt.* Hoc imitatus est Cicero. 67 Nobilitas vera.

Oratori cuidam, in concione hunc in modum ipsum interroganti: *Quis es, ut tam tam sublimes geras spem? num eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, sed qui his omnibus imperare didici.* Sentiens, pulchrius esse, bonum præstare ducem, quàm quemuis militem. 68 Dux bonus.

Idem censebat, militem & diuitiarum & voluptatum amidum esse oportere: dicens illum audaciùs pericula subiturum, quò suis cupiditatibus suppeditaret. 69 Miles diues.

Idem, in causa obrutus eloquētiâ patroni, qui Aristophontem defendebat: *Aduersariorum, inquit, melior est histrio, sed mea fabula melior.* Ut fabula nonnunquã exploditur vitio histrionis: ita sepe melior causa vincitur à peiore, patroni infantiâ stultitiãve. 70 Eloquētia victrix.

XENÆNETVS.

Xenænetus dux, ciuibus exprobrantibus sibi, quòd imperator exercitus fugisset in bello: *At vobiscum, inquit, è chæra capita: Probrũ pro-cõmune.* 71

probrum cum exprobrantibus communi-
cans: neq; enim dux persistere potest abs-
que militibus. Et turpiter obijcit alteri vi-
tium, à quo ipse non est immunis.

T I M O T H E V S.

72 *Somma contem-
ptum.* Timotheus dicebatur *dux fortunatus*. Huic
inidentes nonnulli, pinxerant ciuitates vl-
trò se reti implicare ipso dormiente. Hac
contumeliâ nihil offensus Timotheus ci-
uilliter respondit: *Si tantas vrbes capio dor-
miens, quid facerem vigilans?*

73 *Cautio.* Audace quodam milite vulnus Athe-
niensibus ostentante: *Et me,* inquit, *puclis,*
quòd quum ego in Samo dux vester essem, cata-
pultæ telum prope me ceciderat. Significans, hoc
vulnus illi non factum in prælio cominus
pugnanti, sed procul. At bono duci adeò
cauendum, vt ne prope quidem iaculum
vllum possit accidere. Vulnus gladio factû
fortitudinem arguit, telo factum catapultæ,
indiligentiæ signum est.

74 *Magnus nò fortis.* Cum oratores Charetem commenda-
rent, censentes talem creari debere Athe-
niensium ducem: *non ducem,* inquit Timo-
theus, *sed qui duci suas stragulas portet.*

C H A B R I A S D U X.

75 Chabrias dicere solebat: *eos optimè duci*
numere fungi, qui res hostium quàm maximi
cognitas haberent. Plus in Apophth.

76 Idem prodicionis accusatus est vnà cum
Iohi

Iphicrate. Quum autem ab Iphicrate ob-
iurgaretur, quod cum esset in periculo, ta-
men ad gymnasium itaret, solitaq; prande-
ret hora: Ergo, inquit, si quid secus de nobis sta- *Miseran-*
tuerint Athenienses, te squalidum ac famelicum, te tēpus.
me verò pransum & vinctum occidant.

Quia & illud dicere solebat: *Formidabi-* 77
liorem esse cervorum exercitum duce leone, quam Dux e-
leonum duce cervo. Sentiens, totam belli for- *gregius.*
tunā pendere à virtute prudentiaq; ducis.

HEGESIPPVS.

Cum Hegesippus, cognomento Crobè- 78
lus, Athenienses in Philippum iritaret, qui-
dam è concione succlamauit: *Itane bellum Libertas*
nobis inuehis Hegesippe? Nā per Iouem, inquit, magno
vi pullas vestes, & publicas exsequias, & ora- emenda-
tionēs funebres, si victuri sumus liberi, nec impe-
rais Macedonum parebimus. Significans, li-
bertatem bene emi magno, nec sine nego-
cio posse seruari.

PYTHEAS.

Pytheas, cum adhuc esset adolescens, ac- 79
cessit in concionem, contradicturus decre-
tis, quæ tum de Alexandro condebantur.
Huic quum quidam dixisset: *Tu, cum sis in-*
uenis, andes de rebus vanis loqui? Atqui, inquit,
quem vos suffragijs vestris deum facis, me in-
rior est.

PISISTRATVS.

Pisistratus, Atheniensium tyrannus, cum 80
ali-

aliquot amici, qui ab ipso defecerant, Phylen occupassent, venit ad illos, stragulas in sarcinam colligatas ipse portans. Cæterum *Solertes.* illis quid sibi vellet percontantibus: *Et*, inquit, *si persuasero, reducam vos; si non persuasero, maneam vobiscum: ob hoc enim veni cum sarcinis.* Egregius animus, qui nollet sine amicis nec regnare nec vivere.

81 Quum mater apud ipsum esset delata, quòd adolescentem quendam deamaret, furtimq; cum eo congregaretur, & quidem frequenter, præ metu Pisistrati negante sui copiam, adolescentem vocavit ad cœnam: *Civili-* peractâ cœnâ rogavit, *quomodo habitus esset?* *ter.* quum ille respondiſſet: *suaviter.* Hæc, inquit, *tibi contingent quotidie, si matri meæ placueris.* Admodum civili- & maternis indulſit affectibus, & adolescentem omni terrore liberavit.

82 Thraſybulus Pisistrati filiã amabat, eamq; quum haberet obuiam, in publico osculatus est: ob id vxori, maritum in Thraſybulum irritãti: *Civili-* *Si illos,* inquit Pisistratus, *qui nos amant, habemus odio, quid faciemus ijs qui nos oderunt?* Ac virginem adamatam Thraſybulo dedit vxorem. *ter.*

83 Comestatores quidam in Pisistrati vxorem inciderant, multaq; lasciuè in illam tum fecerant tum dixerant. Postero verò die iam decoctâ temulentiâ Pisisstratum adie-

adierunt, cum lacrymis orantes veniam. *Civilitas*
 Tum Pisistratus: *Vos quidem in posterum date* *prudens.*
operam, ut sitis sobrii: vxor verò mea heri nequa-
quam vsquam prodit ex ædibus. Humanitatis
 erat, quòd ignovit adolescētibus: pietatis,
 quòd vxoris honori consuluit, negans tale
 quicquam in illam factum esse.

Cùm alteram vxorē ducere statuisset, li- 84
 beris ipsam percontantib. *nunquid in ipsis ha*
beret de quo quereretur? Nequaquã, ait: imò ob id *Retortã*
potius alterã duco, quòd collaudem vos, cupiam- *mirẽ.*
que mihi & alios istiusmodi liberos nasci.

D E M E T R I U S .

Demetrius Phalereus Ptolemæum regem 85
 adhortari solebat, *sibi pararet libros, de regno*
dequẽ militari imperio gerendo tractantes; eosquẽ
euolueret: propterea quòd ea, de quibus a-
 mici non audent admonere reges, in libris
 scripta habeantur.

Quum exularet, ac Thebis inglorius hu- 86
 milisque viueret, audissetq; Cratetem Phi-
 losophum, qui ipsum inuiseret, multa pla-
 cidè prudenterque de moderatè ferendo
 exilio differentem: *Malè sit, inquit, negocijs ac*
occupationibus, per quas hætenus talem virum
non licuit cognoscere.

N I C O S T R A T U S D U X .

Nicostratus Argiuus, quum ab Archida- 87
 mo sollicitaretur, tum ingenti promissâ
 pecuniâ, tum cuiuscunque vellet Lacænz
 coniu-

Degeneres. coniugio, vt Cronnum traderet: respondit: *Archidamum non ducere genus ab Heroule: quòd Hercules obiens orbem inleat improbos afficere supplicio; ipse contra ex probis faceret improbos.* Lacedæmonij verò hoc nomine potissimum gloriabantur, quòd originem ducunt ab Hercule.

E P A M I N O N D A S . .

Prouidentia. 87' *Sub Epaminonda, Thebaro duce, nunquam euenit, vt exercitum inuaderet tumultus panicus: qui subito præter causam interdum oboriri solet: eum, quoniam à Pane deo credunt immitti, Panicum appellârunt. Plut. in Apophth. & eius vita: vt & Aemylus Probus.*

Mors in bello. 88' *Dicere solebat: pulcherrimum esse genus mortis, in bello mori: quòd hæc mors primùm cum laude fortitudinis coniuncta sit, modò bellum geratur pro patria: deinde breuis, non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens.*

Obesus miles. 89' *Idem dicere solebat: militum, quibus armarum gerenda sunt, corpus exercitatum esse oportere, non solùm athleticè, verùm etiam militariter. Nam athletæ tantùm hoc agunt, vt corpore sint robusto: at militem oportet corpus habere expeditum & agile. Vnde & vehementer obesus infensus erat, adeò vt huiusmodi quendam expulerit ab exercitu, dicens: quòd vix clypei tres quatuorve tenerent*

erent ipsius ventrem, per quem nunquam
idisset sua pudenda.

Ipse tam tenui victu utebatur, ut aliquan- 90
o vocatus ad coenam à vicino, cum repe-
isset bellariorum, opsoniorum & vnguen- *Fruga-*
torum apparatus, confestim abierit, dicēs: *lytas.*
go te sacrificare putabā, nō deliciari & illudere.

Quum coquus collegis Epaminondę de 91
pendijs aliquot dierum rationem redde-
ret, non aliā de re indignabatur, quā tan-
tum fuisse consumptum olei. Demiranti-
us autem collegis, *negavit se offendi sumptu;* *Fruga-*
id molestē ferre, tantum olei exceptum intra cor- *litat.*
lis hominum. Sentiens, oleum esse natum
oris vngendo corpori, non iatus explen-
lo. Inunctum reddit corpus firmitus & in-
urię patientius; infusum in viscera, reddit
lelicatius ac seignius.

Quum festum diem celebraret ciuitas, 92
omnesque comotationibus & libidini in-
ulgerent: Epaminondas cuidam è familia-
bus factus est obuiam squalidus & cogi-
abundus. Admirante illo, roganteque quid
andem esset rei, quod solus ad eū affectus
rodum obambulet? *Ut vobis, inquit, om-* *Sobrius*
ibus ebrios ac scordes esse liceat. O vocem *princeps,*
rincipe dignam! Tum maximē vigilan-
um est principi, quum populus maximē
adulget genio. At non oportet ipsi
uam vacare genialiter viuere.

K

93 Homini contempto, qui leue quiddā admiserat, Peloidā pro eo deprecante, non ignouit: sed amicā pro illa rogante dedit veniam: dicens, *eiusmodi munera à scortillis accipi oportere, non à milibus.* Paratus erat ad ignoscendum: sed quemadmodum non quæuis damus omnibus; ita spectandum est, cui in qua causā gratificemur.

*Persona
respe-
ctus.*

94 Cū Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, variaq; Thebanis ferrentur oracula; quorum alia victoriam illis pollicebantur, alia diuersa prædicebant: iussit bene promittentia ad dextram tribunalis poni, contraria ad læuam. Atq; omnibus hūc in modum dispositis, surrexit, dixitque: *Si volueritis parere ducibus, & conglomerati in hostem tendere, hæc vobis sunt oracula, ostensis melioribus: quod si ad conflictum segnes timidique fueritis, hæc oracula vobis reddita sunt, ostensis deteriora pollicentibus.* Mirè nec oraculorum contempsit auctoritatem, nec animos militum his deiici passus est: sed interpretatus est, deum prospera polliceri strenuis, infauista timidis: quasi à nobis pendat rerum euentus.

*Oracula
à nobis
pendent.*

95 Rursum quum copias admoueret castris hostium, tonitru facto, militibus percontantibus, *quid putares portendere deum? Attonitissos, inquit, esse hostes: quod cum tales agros haberent in propinquo, in talibus castrametarentur.*

*Ostentū
interpretatum.*

venitur. Solertia ducis non solum terrorem exemit animis militum; verum etiam commodâ interpretatione addidit alacritatem.

Ex omnib. quæ præclare & honestè gef- 96
sisset in vita, illud sibi dicebat esse iucundis-
simum, quòd utroq; parente viuo *Leuëtrica pu- Pietas.*
gna vicisset, *Lacedæmonios.* Vir pius non tam
sibi gratulatus est, eam obtigisse gloriam;
quàm hâc voluptatem ex se contigisse his,
quibus vitam suam acceptam ferebat.

Quum aliàs solitus esse vincto corpore 97
hilariq; vultu prodire in publicum, postri-
die eius diei, quo feliciter pugnatum est in
Leuëtris, processit squalidus ac summissus.
Amicis autem sciscitantibus, *ecquid illi mo- Secunda*
lesti accidisset? Nihil, inquit: sed heri sensi me mōdera-
plus equo mihi placuisse: eius gaudij intemperan- tē gau-
tiã hodie castigo. Ad eò metuit arrogantiam *dendum.*
vir Bœotus ac militaris: & nos non idem
faciemus, quoties secundâ fortunæ aurâ
res nobis succedunt?

Iason, Thessalorum rex, venerat Thebas, 98
belli socius futurus. Is quum Epaminondæ
vehementer egentem aureorum duo millia
misset, aurum non recepit; sed ipsum Ia-
sonem intuitus, *Iniustus, inquit, imperas ipse Gloria*
deterior. Ipse verò quinquaginta drachmis à *potior pe-*
ciue quodam acceptis mutuo, pro viatico *curia.*
exercitus, inuasit Peloponnesum. Sentie-

bat, iniquas esse diuitias, quæ possessorem reddunt deteriorem: at viri fortes gloriâ virtutis præmio contenti sunt.

99 Rursus, quum Artoxerxes Persarum rex ipsi tria Daricorum millia misisset; Diomedem Cyzicenum asperius increpuit, si tantam nauigationem suscepisset corrupturus Epaminondam, eumque iussit hæc verba ad regem referre: *Si fauet commodis Thebanorum, habiturus est Epaminondam amicum gratis: sin minus, hostem. Quid hoc animo incorruptius, non aliò spectante, quàm ad patriæ commoda?*

100 Quum Argiui Thebanorum essent socii, Atheniensium oratores in Arcadiam missi vituperârunt vtramq; gentem; & Callistratus rhetor Orestem & Oedipodem ciuitatibus exprobrabat. Nam Orestes Argiuus fuit, Oedipus Thebanus. Interim surgens Epaminondas: *Fasemur, inquit, apud nos fuisse, qui patrem occiderit; apud Argiuos quæ matrem necarit: sed eos qui hæc patrârunt nos expulimus, Athenienses receperunt. Tanto compendio conuicium retorsit in autores.*

101 In Spartanos, qui multa magnaque crimina Thebanis obijciebant: *Hi nimirum fecerunt, inquit, ut breuiloquentia vti destiteritis. Solebant Lacedæmonij de breuiloquentia gloriari: sed à Thebanis multis affecti*

affecti calamitatibus multa dicere coacti sunt, de illis conquerentes.

Posteaquam Alexandrum, Pheræorum ¹⁰² tyrannum Thebanis infensum, Athenienses sibi fecissent amicum ac socium, ilque polliceretur illis se perfecturum, ut minam carniū emerent semibolo: videlicet significans, se tantum pecudum ac iumentorum adducturum è præda: Epaminondas subiecit: *At nos Atheniensibus ad coquendas istas Minæ carnes ligna gratis suppediabimus: nam sylvas ipsorum succidemus, si se plus satis admisceant nostris negotijs.*

Cum studeret Bœotōs; ocio dissolutio- ¹⁰³ res, continenter in armis habere; simul ut Bœotiæ creatus est imperator, his verbis illos adhortatus est: *Posthac consultate, viri: Militiam si ego militiæ præfectum agam, vobis multilaboriosandum est: adimens illis spem ocio sub tali imperatore.*

Regionem quandam supinam & campestrē belli orchestram appellabat: veluti theatrum, vnde latè pateret prospectus. ^{Vigilantia.} Eam dicebat obtineri non posse, nisi manum semper scuti loro insertā haberent. Nam quæ montibus cincta sunt, minore negotio tuemur: campestris regio, quoniam patet omnium incursionibus, armis tuenda est.

Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos sub mœnibus auidius pu- ¹⁰⁵

gnantes prostrauisset, atq; ob id trophæum
 erexisset; Epaminondas deridens homi-
Trophæū
ridiculū. nem dixit: *Hic sanè decebat non trophæum, sed*
Hecateum erectum esse. Veteres enim ante
 portas in triuijs congruenter Hecates ima-
 ginem statuere solebāt: vel ad indicandam
 viam, vel in gratiam sepultorum.

106 Cuidam nuncianti, quòd Athenienses
 exercitum nouis instructum armis in Pelo-
Arma in
digna vi
vi. ponensum misissent: *Quid?* inquit: *non igi-*
tur genit Antigenidas, si Tellis novas habet ti-
bias? Tellis autem erat tibicen pessimus,
 Antigenidas optimus. Significabat, Athe-
 nenses frustra nouis armis instructos, cum
 his nescirent vti.

107 Scutatam militem senserat à captiuo
 quodam magnam pecuniarum vim acce-
Miles di-
satus. pisse. Huic Epaminondas, *mihi,* inquit, *redde*
clypeum; tibi verò couponam emisso, in qua vitam
degas: posthac enim noles eodem modo subire pe-
riculum, quippe iam vnus de numero diuitem ac
beatorum. Rectè iudicauit, timidum (vt est in
 prouerbijs) esse Plutum. Magis enim me-
 tuit mortem, qui domi habet vnde possit
 suauiter viuere.

108 Interrogatus, quem arbitraretur ducem
 præstantissimum; seipsū mne, an Chabriā,
Finis vi-
se spe-
Etandus. an Iphicratem? *Id,* inquit, *iudicatu perdiffici-*
le est, donec viderimus. Alludēs ad illud Solonis,
 neminem dicendum beatum ante obitum.
 Quam-

Quamdiu viuit homo, potest & ad meliora proficere, & ad deteriora degenerare.

Cum è Lacedæmone reuersus, cum suis collegis capitis postularetur, vt qui præter legē Bœoticæ præfecturæ menses quatuor adiecisset: iussit vt duces in ipsum reijcerēt crimē tanquam vi compulsi. Ipse autē pro se dixit, se non habere sermones factis meliores: sentiens, ipsas res gestas reo patrocinari debere. Quod si, *Fiducia* inquit, omnino dicendū est aliquid apud iudices, merito-
 peto vt cum me occiderint, columna damnationis rum-
 tusulum inscribant; quò Græci videant, quòd Epaminondas Thebanos nolentes cōgerit Lacedæmiam, qua per quingentos annos capi nō poterat, ac Messenam incolerat annis 230. igni ferroque populari: tum Arcades inter se conciliare, resque illorum componere: deniq; Græcos libertati restituere. Nam hæc illo tum imperio gesta sunt. His auditis, iudices discesserunt multum ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere voluerunt. Quod totius causæ periculum à ducibus in se vnum recepit, dubites humaniusne factum sit an animosius: simul autem docuit, quantam fiduciam homini præstet egregiorū meritorum conscientia.

In suprema pugna apud Mantineam fau-
 ciatus, delatusque in tentorium, vocauit ad se Daiphantum, post illum Iollidam: vbi
 audiuit eos viros interisse, iussit omitti bellum
 cum hostibus; quando quidem iam exercitus
 spes.

duces non habebat : ac verbis ipsa res testimonium præbuit, quòd Epaminondas optimè nosset ciues suos.

111 Meneclides, inuidens Epaminondæ gloriæ, suavit populo, vt pacem haberent bello potiorem. Cui Epaminondas : *Fallis, in-lo parta.* Pax enim bello paratur : nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi.

112 Eidem exprobranti, quòd non duxisset uxorem : *Nullius*, inquit, *consilio*, ô Meneclida, hac in re minùs vii velim, quàm tuo. Notans, illum, quòd uxorem haberet, parùm secundæ famæ.

113 Rursus eidem obijcienti, quòd Agamemnonis gloriam æmularetur : *Falleris*, inquit : nam ille totius Graciæ præsidij vsus decem annis vix vnã cepit urbem; ego vnus huius urbis præsidij, vno die prostrigatis Lacedæmoniis totam Graciã liberaui.

114 Ciuium suorum iniurias patientissimè ferebat, dicēs : esse nefas irasci patriæ. Quem admodum parentum iniurias vlcisci pietas vetat.

115 Pelopidæ, increpanti quòd nullos tolleret liberos, malè in hoc consulens patriæ : *Vide*, inquit, *ne tu peius consulas, qui talem patriæ filium relicturus sis.* Habebat enim Pelopidas filium improbum & infamem. *Mihi*, inquit, *Lenctrica pugna pro liberis eris, nunquam interi-*

interitura. In hoc enim suscipiuntur liberi, ne pereat nostri memoria. At hoc melius præstant egregia facinora: nam liberi frequenter offuscant parentum gloriam:

Quum sentisset vulnus esse lethale, non 116

prius ferrum eduxit, quam audisset Thebanos vicisse: Tum, *satis, inquit, vixi: inuisa Mors generosa.* Et educto ferro protinus efflavit animam. *Cicero in Epist.*

Valerius narrat illum quæsisse, *an ipsius* 117

clypeus esset saluus? ut audiuit saluum, rogasse an hostes essent devicti? Quum audisset penes Thebanos esse victoriam, ita loquutum militibus: Non finis, commilitones, vita mea, sed melius & altius initium aduenit: nunc enim vester Epaminondas nascitur, quia sic moritur.

Quum illi per invidiam & contumeliæ 118

gratiâ sordidus quidam & contemptus magistratus delegatus esset à populo Thebano, non aspernatus est, dicens: non solum magistratum ostendere virum; sed virum magistratû vicissim ostendere magistratum. Itaque gessit, ut deinceps tanquam honestum munus à multis ambiretur: cum antea nihil aliud fuerit, quam cura sordes & stercora ex angiportis cijciendi.

Idem cuidam egeno mandavit, ut à quodam ex amicis ipsius talentum peteret: petijt & accepit. Amico percontanti, cur id

Benigniser. iussisset? *Quoniam*, inquit, *ille cum vir sit probus, inopia premitur: tu vero dives es, multa de publico depeculatus. Epaminondas ipse pauper hac ratione subuenit egenti. Bonorum enim probrum est, virum probum egere necessarijs.*

120 *Ocium.* Tempore belli Leuëtrici quum accessisset, quendam strenuum virum perisse morbo, per iocum dixisse fertur: *Vnde fuit illi moriendi ocium in tantis negocijs?* Frequenter autem non minima morbi pars est, imaginatio metusve morbi. Hunc languorem solet excutere negociorum ardor.

P E L O P I D A S.

121 *Pecunia contempta.* Pelopidas, in præfectura rei militaris Epaminondæ collega, quum amici dicerent, illi rei necessariæ, videlicet colligendi pecunias, nullam esse curam: *Ita per Iouem, inquit, necessaria, sed huic Nicomedi: ostendens hominem claudum ac mancum. Sensit, fortibus viris nihil esse opus pecuniâ. Plutarchus.*

122 *Dux alio mator.* Vxori, quæ ipsum ad bellum proficiscentem rogabat muliebriter, vt seruaret seipsum: *Alii, inquit, vt istud faciant monentur serdi sunt: nam princeps ac dux hortandus est potius, vt seruet cines. Vox imperatore digna, cuius est, ciuium multorum salutem suæ vnus iacolumitati antepone.*

Quum

Quum è militibus quispiam, qui viderat 123
 Lacedæmonios per angustias montium ad-
 ventare, dixisset Pelopidæ: Incidimus in ho-
 stes. *Quin potius nos in illos, inquit, quam* Animose.
in nos illi?

Ab Alexandro, Pheræorum tyranno, præ- 124
 ter fœdera captus ac vinctus Pelopidas,
 conuicia congestit in fœdifragum: vt au-
 tem iratus ille dixit: *mori properas. Admodum,* Liber-
inquit, quò magis in te exasperentur Thebani, tas.
tuque civis des pœnas violati fœderis, dijs pari-
ter atque hominibus inuisus.

Thebe, tyranni vxor, adiit Pelopidam, 125
 dixitque se mirari, quòd vinctus esset tam
 hilaris: *At ego, inquit, magis te miror, quòd non* Liberè.
alligata feras Alexandrum.

Posteaquam Epaminondas Pelopidam 126
 liberum reduxisset, aiebat se gratiam habere
 Alexandro, per quem experimento comperisset,
 se non tantum ad bellum, sed etiam ad mortem
 bene animatum esse.

Quum Pharsali congressurus esset cum 127
 Alexandro Pheræorum tyranno, milites
 admonuerunt, duplo plus Thessalorum
 esse cum Alexandro, quam ipse Thebanos
 haberet: *Tanto, inquit, melius nobis erit: plus* Mortis
res enim vincemus. Hoc & alteri cuidam ad- contemp-
scribitur. ptus.

De eo Plutarchus Sympofiacôn lib. 2. re- 128
 fert

fert quidam perquam festiuum. Conuiuium agitans cum collegis ducibus, in fine conuiuij bibit acetum. Percontātibus, num id conduceret ad sanitatem? *Nescio*, inquit: *illud scio, bonum esse ad hoc, ut quis memineris domesticae diatae, siue domesticorum negociorum.* Sentiens, conducere aduersus crapulam, & conferre sobrietati: simul indicans, se domi parcissimo victu agere solitum.

ROMANORVM APOPH-
THEGMATA.

MANIVS. CVRIVS.

1 Manius Curius nonnullis arguentibus, quòd ex agris bello partis partem exiguam vnique militum distribuisset, magnam verò Reipub. optauit à dijs, ne quando existeret quisquam Romanus, cui ager exiguus videretur, qui posset alere dominum. Sentiens, eum nò esse Romano dignum nomine, qui plus appeteret, quàm quod ad victum frugalem satis est. *Plutarchus in Apoph. Roman.*

2 Samnites, posteaquam ab illo fuerant deuicti, venerunt ad Manium Curium, ac magnam auri vim offerebant: atq; id temporis fortè rapula coquebat ollis fictilibus. Respondit autem Samnitium legatis hunc in modum: *Nihil opus est auro talem cananum spreum. cananum: sibi verò potius esse, aurum possidentibus imperare;*

sperare, quàm aurum habere.

C. FABRITIUS.

C. Fabritius, cùm audisset Romanos à 3
Pyrrho deuictos, ad Labienum versus, *Pyrrhus* *Dux e-*
gus, inquit, *non Epirotæ vicerunt Romanos.* *gregius.*
accitens, vnius ducis ingenio victoriam ac-
eptam ferri oportere, non virtuti militum.
Ioc pacto Romani nominis ignominiam
leuauit: qui cùm Epirotis essent virtute su-
criores, hoc solo erant inferiores, quòd
non haberent ducem Pyrrho similem.

Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis 4
nultum auri misisset, aurum quidem non
cepit Fabritius. Postridie verò Pyrrhus
maximum elephantum emisit, qui ignaro
Fabritio à tergo subito barriens apparet.
d ubi factū est, respiciēs Fabritius ac ridēs,
Me, inquit, *nec aurum heri, nec hodie belluz fe* *Animus*
inexpu-
gnabilis. Sensit, Pyrrhum hoc de indu-
tia egisse; vt, quoniam auro bonisq; verbis
leliniri non poterat, immani voce belluz
erretetur. Sed expertus est Pyrrhus animū
ndiquaq; inexpugnabilem.

Pyrrho verò hortanti, vt Fabritius apud 5
e ageret, imperij socius futurus: *Ne tibi qui-* *Fiducia*
em: si huc expedierit, inquit: nam si Epirotæ no- *si:*
strum vtrumque pernōrint, mihi regi quàm tibi
arere mallent.

Fabritio iam Consuli misit epistolam 6
Pyrrhi medicus, quā promittebat, se regem
venc-

Vides in hostem. veneno necaturum si iuberet. At eam epistolam autore non prodito ad Pyrrhum remisit, iubens illum sibi cauere, qui pessimus esset index, tum amicorum, tum hostium. Scitens, eum eos habere pro hostibus, quos amplecti debebat si satis nouisset; & hos pro amicis ducere, qui peius illi vellent quàm hostes. *Leuius, Valerius Max. Eutropius, & alij.*

7 *Nihil gratis.* Cæterum vbi compertis insidijs Pyrrhus Medicum egisset in crucem, Fabritio captiuos gratis remisit. At Fabritius noluit eos gratis recipere, sed parem captiuorum numerum remisit; ne à Pyrrho proditi veneficii mercedem accepisse videretur: negans, se hoc iudicium fecisse Pyrrhi causâ; sed ne Romani viderentur dolus hostem occidere, ut qui viribus superare non possent.

FABIVS MAXIMVS.

8 *Coniicia cõcepta.* Fabius Maximus, quoniam cum Annibale configere detrectabat, sed morâ copias illius & pecuniarum & commeatus egentes attenuabat, sequens illū per aspera montuosaque, ac subinde obiter sese opponēs: à nonnullis per laudibrium dicebatur, *Annibalidis pædagogus.* Hoc conuicio nihil commotus pergebat suum institutum sequi, dicens apud amicos: *Qui differia commetaque metuat, eum sibi videri timidiorem his qui fugiunt hostes.* Sensit, hõc turpius esse timiditatis vitium,

tium, quò leuius est periculum. Nihil autè leuius dictis: quæ qui formidat, quomodo sustinebit impetum hostium?

Quum de Minutio illius collegâ, quoniam nonnullos hostes deiecerat, multus esset ortus rumor, tanquã de viro nomine Romano digno, ait: *se magis secundam Minutij fortunam, quam aduersam pertimescere.* Sensitens, illius temeritatem periculosissimam esse Reip. quam si rerum successus attolleret, in extremum discrimen adducturum vniuersum populum Romanum: sed aduersis casibus futurum moderatiorem. *Liuius quoq; & Appianus hoc habent.*

Temeritas.

Paulò post, cum Minutius hostium insidijs septus in summo esset periculo, ne cum suis copijs periret; Fabius è monte mouens exercitum venit illi auxilio, multisque trucidatis hostibus ipsum eripuit. Hoc factò Annibal ad suos dixit: *Nonne vobis sapenumero prædixi, fore, vt illa montana nubes nobis aliquando tempestatem immitteret?* Hoc Annibalis, non Fabij dictum.

Facere.

Post calamitatem, quam Romani acciperant apud Cannas, creatus Imperator cum Claudio Marcello viro audaci, temperque gestienti cum Annibale confingere: Fabius potius sperabat futurum, vt, si pugnâ abstineret, Annibalis exercitus ductu temporis deficeret. Id sentiens Annibal dixit: *se magis formidare*

Cū Etatio

Fabium

Fabium à pugna quiescentem, quàm Marcellum pugnantem. Nec hoc est Fabij apophthegma, sed Annibalis.

- 12 Miles quidam Lucanus delatus erat Fabio, quòd noctu frequenter è castris clam excederet, amore cuiusdam scemine. Fabius cum audisset illum alioqui in rebus belli præclarum esse virum, iussit clam apprehensam mulierem, quã amabat miles, ad se perducere: quæ simul ut adducta est, iussit accersiri

Error virum, ad quem ita loquutus est: *Haud clam*
meritis nobis fuit, te præter legem militare abnoctare
condona à castris: ac ne id quidem prius nos latuerat, se
tus. probum esse militem: proinde errata antè ben-
gestis condonamus, cæterum posthac eris nobis-
scum; nam habeo fideiussorem: & productã mu-
lierculam illi commendavit.

- 13 Tarentinos Annibal præsidio imposito tenebat arce exceptã. Fabius itaq; dolo quã longissimè exercitum suum abduxit ab urbe: quam ubi cepisset diripissetque, scribæ percontanti, quid de templorum simulacris statuisset? *Relinquamus, inquit, Tarentinis deos iratos.*

Facetè.

14 Quum M. Liuius sibi postulari acceptum ferri, quòd Fabius cepisset urbem Tarentinã, videlicet quòd in arce præsidium habuisset: cæteris iactantiã hominis deridentibus, *Vera, inquit Fabius, narras: nam nisi tu civitatem amisisses, nequaquam ego recepissem.*

Fabio

Iactantia elusa.

Fabio iam sene filius illius Consul factus ¹⁵
 est; qui cum publicitus multis audientibus
 habuisset orationē, Fabius conscenso equo
 præcedebat: Quum autem iuuenis lictorē
 misisset, qui patrem iuberet equo descen-
 dere, alij quidem factum hoc auersati sunt:
 at Fabius ab equo desiliens, nō habitā æta-
 tis ratione accurrit; ac filiū cōplexus, *Euge, Consula-
 inquit, fili, sapi, qui intelligas quibus imperes, tus mate-
 & quam magnum magistratum susceperis. stas.*

Quum Minutius gloriaretur, ipseus ope- ¹⁶
 rā multum maiestati Fabianæ dignitatis de-
 cessisse: Si superes, inquit Fabius, Minui, repu- *Gravi-*
 tares, tibi cum Annubale certamen esse potius, *ter.*
 quàm cum Fabio.

Dicebat; absurdum videri, si, cum equos & ¹⁷
 canes venaticos familiaritate ciboque ciciuremus *Humani:*
 potius, quàm catenis ac verberibus: homines fero- *tas cicu-*
 ces animo, non humanitate ac beneficijs nobis cō- *ras opti-*
 ciliemus; sed asperiores in illos simus, quàm agri- *mē.*
 cola sunt in caprificos ac malos syluestres & olea- *stros,*
 stros, qui has non proctinus excidunt, sed insitione
 docent misccere.

Fabius Max. congiariorum exiguitatem ¹⁸
 notans, dixit non esse congiaria, sed heminaria.
 Congiaria dicuntur dona, quæ dantur po-
 pulo. Congius autem mensuræ genus est,
 quâ multò minor est hemina. Ad mensu-
 ram igitur alludens, negauit esse congi-
 arium, sed heminarium.

L

ANNIBAL.

- 19 *Victor et victus.* Annibal à Minutio, quem insidijs obfederat, per Fabij copias depulsus, vbi redisset in castra, dixisse fertur: *Eo praelio victum à se Minutium; se autem à Fabio fuisse superatum: videlicet ex eadem pugna victus & victor redijt. Perierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset. Plutarch. in eius vita, Linius, Appianus, & alij.*
- 20 *Pertinacia vincit.* Quum Marcellus aliquot diebus continenter cū Annibale conflixisset vario Marte, dixit Annibal: *sibvrem esse cum hoste, qui nec victus nec victor nõsset quiescere.*
- 21 *Dolus dolus vincit.* Quum Fabius simili arte recepisset Tarantum, quali Annibal ceperat: *Et Roma, inquit Annibal, suum habet Annibalem.*
- 22 *Militaris ferocia.* Quū Romanorū legati cōditiones pacis retulissent apud Carthagienses, & Gisco quidā ausus esset suadere bellū cum Romanis redintegrandū: Annibal indignè ferens, hominē imbellē de rebus arduis loqui, adhuc dicentē è suggesto deturbavit. Hoc factum tam violentū in libera ciuitate demirante & indignante multitudine, Annibal consensu suggesto dixit: *neminem mirari debere, si qui à primis statim annis Carthaginē reliquisset, interim ætatem omnem in bellis & armis transegiisset, minùs nõsset urbanas consuetudines: hoc præfatus pacem suadere cepit, & persuasit.*
- 23 Quum adesset dies, quo primā pensionem

rem exigebant à Pœnis Romani, totus populus ad tributimentionē ingemuit: at Annibal interim effusè risit. Ea de re increpatus ab Asdrubale Hedo, *negavit eum risum Lacrymę fuisse gaudentis: sed aliorum seras & inanes lacrymas deridentis: quę nunc in leuiore malo manarent; cùm antea potiùs manare debuerint, quo tempore Romani classes, arma, & amplissimarum victoriarum spolia Pœnis detraherent, ac leges victis imponerent.*

Quum Annibal apud Cannas felicissimè 24 pugnasset, amicis suadentibus, vt fugientē hostem insequens in urbem irrumperet, nō obtemperavit. Quam rem Barcha Carthaginensis adeò indignè tulit, vt exclamārit: *Vincere scis Annibal, victoriā vti nescis. Hoc dictum T. Liuius tribuit Makali.* *Vti victoriā.*

Annibal Gisconi nuncianti, sibi admirabilem videri Romanorum instructorum ad pugnam numerum; *Imò aliud, inquit, mirabilius te fugit. Quidnam hoc esset? sciscitanti Gisconi: Quòd extam numerosa, inquit, hominum multitudine nullus appellatur Gisco. Is ducis iocus multum timoris detraxit, multūque alacritatis addidit militibus.* *Ridiculè*

Idem profugiens apud Antiochum regē 26 agebat. Is ostendit illi suū exercitum barbarico apparatu magnificè instructum, sed ad prædam magis quàm ad bellum. Hęc omnia cùm diligenter esset contemplatus An-

Exercitius prædæ aptus nibal, rogauit Antiochus: *num hæc omnia artibus essent futura Romanis?* Tum Annibal: *Placere satis arbitror, etiamsi auarissimi sine Romani.* Lusit Pœnus ab inexpectato: rex de prælio sciscitabatur, iste respondit de prædâ. Quid enim aliud est miles imbellis, auro, argento, cæterisque rebus ad prædâ inuitantibus instructus?

27 Idem adhuc puer, cum quæreretur de finiendo odio inter Româ & Carthaginem, *Odium pertinax* pedem infixit solo, ac puluere suscitato, tum denique finem belli fore dixit, cum altera pars in habitum pulueris esse redacta. Agnoscas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

28 Inter Scipionem Africânum & Annibalem ortus est sermo de præstantia ducum. Cumq; Scipio rogasset, quem primum esse censeret? respondit, *Alexandrum magnum.* Quem secundum? *Pyrrhum Epirotarum regem.* Quem tertium? seipsum nominauit. *Si quid, inquit Scipio, si me uicisses? Tum, inquit, me neque secundum, neque tertium; sed omnium primum censuissim.*

29 Annibal bibiturus venenâ, quod in eum *Odium pertinax* usum paratum habebat, dixit: *Soluamus in gentem curâ populum Romanum.* (Aut ut Liuius refert: *Soluamus diuinâ curâ populum Rom. quando mortem senis expectare longum censer.*) Id postremò malè habebat hominè, quod Romanis iâ nō posset aliquo pacto molestus esse. Post

Post victoriam Cannensem, si Annibal 30
 rectâ petisset Romam, poterat in Capitolio
 prandere. Sed frui, quâ vti victoriâ maluit,
 Campaniam ac Tarentum peragrans: vbi
 mox & ipse, & exercitus ardor adeò glan-
 guit, vt verissimè dictum sit: *Capuam Anni-* *Volupt-*
bali fuisse Cannas. Siquidem inuictum alpi- *tas emol-*
 bus, indomitum armis, Campania sole, & *lit indo-*
 Baiaë fontibus calidis tepentes subegerunt. *mitos.*
Refert Florus.

SCIPIO MAIOR.

Scipio senior, si quando vacans à nego- 31
 cijs bellicis in literis versaretur, dicere so-
 lebat: *se nunquam minùs esse ociosum, quàm cùm* *Ocium*
esset in ocio. Sensit, se id temporis non dare *sapienti-*
 animû ocio aut voluptatibus; sed de Reip.
 commodis multa suo cum animo tractare.
Plus. in Apophth. & eius vita.

Posteaquam Carthaginem Nouam, quæ 32
 erat Hispanorû, armis ceperat; milites qui-
 dam virginem elegantî formâ captam ad-
 duxerunt, eique tradiderunt. Hic ille, *liben-* *Impera-*
ter acciperem, inquit, si priuatus essem, non im- *tor ca-*
perator. Iuuenis insigni puellæ formâ corrû- *stus.*
 pi non potuit, quò minùs meminisset, quid
 deceret imperatorem. At multi sunt ho-
 die, qui ob hoc ipsum sibi credunt tum
 licere, tum decora esse omnia, quòd sunt
 imperatores.

33 Rursus eum obsideret oppidum humili loco situm, prominente illic Veneris templo, iussit illuc profiteri vadimonia, tanquam seruentus. *no pō sē de ius ibi redditurus.* Et quod se futurum prædixit, fecit vrbe captâ: tanta erat fiducia victoria.

34 In Sicilia percontanti cuidâ, quâ re fretus classem educere pararet in Africâ? ostēdit viros armatos trecētos sese exercentes, præterea turrim excelsam mari imminentem, & ait: *Nullus horum est, qui non conscensâ turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero.* Sentiens, non perinde referre, quàm numerosam educas multitudinem; modò fortis dux educat exercitatos & dicto audientes.

35 Vbi traiecit in Africam, ac terrâ potitus hostium castra cōcremâisset: Carthaginenses missis legatis fœdus cum Scipione pepigere, pollicentes se & elephantos, camelosq;, & naues, & pecunias daturus. Cæterum posteaquam Annibal abnauigâisset ex Italia Carthaginem, cœpit illos conuentorum pœnitere, eò quòd iam animum recepissent. Id audiens Scipio, *negauit se, etiam si ipsi vellet, pacta seruaturum, nisi prius imperans adderent talentorum quinq; millia, hoc nomine quòd Annibalem accersissent.*

36 At posteaquam Carthaginenses vi adacti legatos de fœdere ac pace ad Scipionem misissent, iussit eos qui venerant prosinus abire, tanquam

vanquam non audisurus eos, priusquam L. Terentium ad se perduxissent. Erat autem Terentius Romanus, vir probus & humanus, qui in bello captus à Pœnis detinebatur: Quem ut adduxerant, Scipio pro tribunali sedens hominem apud se collocavit: moxq; auditis legatis bellum dissolvit. Porrò Terentius tanti beneficii memor triumphantem Scipionem sequebatur pileatus, velut illius libertus: quin & Scipione mortuo ad exsequias mulsum exhibuit, aliaque ad funeris celebritatem pertinentia studiosè procuravit: *Sed de his posteriùs.* Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficii, candidè simul & honorifice collati; in Terentio verò memoris animi specimen.

Posteaquam Romani traiccerant in Asiam aduersus Antiochum regem, isque legatos ad Scipionem de pace misisset. Id, inquit Scipio, priùs factum oportuit; non nunc, quum & frenum & sessorem recepisti. Alludit ad apologum de equo & sessore, notiolem quàm ut hic sit commemorandus.

Senatus decreuerat, ut pecunias sumeret ex ærario: at quum quæstores ærarij negarent se eo die aperturos; Ipse, inquit, aperiam, quando mea causà clauditur, qui tantà pecuniarum vi repluerim ærarium. Vacua non clauduntur: eò Scipio per iocum dicebat, sibi hoc laboris suscipiendum ut aperiret,

qui fuisset in causa vt tam diligenter clauderetur, vt quæstores diei spatium quærent ad recludendum. Exemplum ingentis fiducia meritis quæsitæ.

- 39 **Quum à Petilio & Quinto, Tribunis plebis, multis nominib⁹ accusaretur apud populum Romanū; nihil ad crimina respondit; tantum hoc dixit: Hoc die, Quirites, Annibalem & Carthaginem deuici: proin ipse sumpta coronâ in Capitoliū ascendo, Ioui Opt. Max. sacrificaturus: si quis de me suffragium ferre velit, ferat.** Hæc locutus ascendebat ad Capitolium; relictis accusatoribus; nondum peroratâ causâ. Tantum valebat egregiorum in Rempub. meritorum fiducia, vt repete iudicij rigor versus sit. in ouationem, & reus pro supplice egerit triumphantem.
- 40 **Scipio Africanus, quibusdâ calumniantibus, quod parum strenuus pugnator esset: Imperatorem, inquit, me mater, non bellatorem genuit.** Significans; in imperatore plus habere momenti solertiam ac prudentiam in consilijs, quàm vires in prælijs.
- 41 **Idem dicere solebat: hosti non solum esse dandâ viam fugendi; verum etiam munendam.** Docens, moderandam esse victoriam; nec sæuiendum in eos, qui cōtraferre arma destitissent.
- 42 **Idem militi; cui scutum erat elegantius ornatum, Non miror, inquit, quod scutum tanta**

tantâ curâ ornâris ; in quo plius habeas præsidij,
quàm in gladio. Significans, illum ignauum
militem. Clypeus tuetur ; sed gladius for-
titudinis organum est. Quanquâ hoc idem
de altero Scipione narratur inferius.

Idem dicere solebat: *Ij, quibus sunt equi fe- 43*
rociores, tradunt eos dæmioribus, ut his faciliori- Graui-
bis possint uti : sic homines secundis rebus effre- ter.
natos, sibi que præsidentes, tanquam in gyrum ra-
tionis ac doctrinæ duci oportere, ut perspectâ re-
rum humanarum imbecillitate, varietate que for-
tunæ, reddantur moderatiore.

Dicere solebat ; in re militari turpe verbum : 44
esse, non pûsaram : quòd alijs in rebus inter- Provi-
dum locus datur, malè instituta posteriori- dentia.
bus consilijs melioribus corrigere ; cæte-
rum quæ ferro peraguntur, ea non oportet
temere aggredi, quòd hic error ferè est in-
emendabilis. Idem dictum locum habet &
in his, quæ semel facta mutari non possunt.

Cum hoste dicebas non esse cõfligendû, nisi aut : 45
inuitaret occasio, aut vrgeret necessitas. Quòd Quando
incogitantis sit, oportunitatem oblatam bellan-
negligere : & extremæ ignaviæ sit, tum non dum.
præstare fortem animû, cum audacia spem
præbet incolumitatis. Formidolositas ni-
hil aliud, quàm certum promittit exitium.

T. QUINTIVS.

T. Quintius ab ipso protinus initio cla- 46
rus fuit, ut prius, quàm esset Aedilis, aut

Tribunus militum, aut Prætor, Consul factus sit. Porrò missus imperator aduersus Philippū, suavit ut veniretur in colloquiū. At quum Philippus posceret obsides, eò quòd ille multis Romanis comitatus esset,

Liberè. ipseverò solus: *ut solus sis, inquit Quintius, ipse fecisti; qui amicos & cognatos tuos occideris.*

47 *Clemens victor.* Vbi Philippum bello vicerat, in Isthmijs præconio iussit euulgari, se Græcos suæ libertati suoque iuri permittere. Quotquot autem Romani temporibus Annibalis capti seruebant apud Græcos, cùm horum singulos Græci quingentis drachmis emissent, gratis Quintio donârunt: qui & ipsi Romæ triumphantem Quintium secuti sunt pileati, quod facere solent à seruitute manumissi. *Veràm hoc nihil sapit apophthegma.*

48 *Tussum consilii.* Achæos, meditantes expeditionem aduersus insulam Zazynthiorum, monuit ut cauerent, ne more testudinum caput extra Peloponnesum proferentes, venirent in periculum. Testudo enim intra testam tutissima est.

49 *Offentatio inanis.* Quum Antiochus rex cū numeroso exercitu venisset in Græciam, omnesq; reddidisset attonitos & militum numerus & armaturæ varietas; Quintius hoc sermone metum ademit Achæis: *Quum, inquit, essem in Chalcide canās apud hospitem meum, mirabar carrum copiam, cum essent omnia testā niue: ad hospes respondit, ea omnia vixit aliud esse, quàm suis*

suis domesticæ carnes, tantùm apparatus & conditurâ diuersa. Ne vos igitur, inquit, admiremini regis copias, quum auditis hastatos, cataphractos, pedites, equites & sagittarios: nam hi omnes Syri sunt, armaturâ inter se differentes.

In Philopœmenem, Achæorum ducem, 50 qui multos haberet equites & armatos, sed pecuniarum indigus, ita ludebat: *Philopœmen, inquit, manus habet & crura; ventrem non habet. At tali quidem specie corporis erat Philopœmen. Quintius autem equites ac pedites armatos, manus & crura ducis appellabat: sed quoniam non haberet quod aleret militem, negabat illum habere ventrem.*

C. DOMITIUS.

C. Domitius, (sive vt Liuius lib. 7. decad. 51 4. Cn. Domitius) quem Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus Antiochũ legatum dederat; vbi contemplatus esset hostiũ phalangem, exercitus præfectis hortantibus, vt confestim aggredere: *negavit tempus sufficere ad hoc, vt tot millibus trucidatis ac direptis, in castra reuersi sua curarent corpora: sed hoc ipsum postridie se tempestinè facturum dixit.* Ac postero die congressus quinquaginta millia trucidauit. Vir strenuus non dubitauit de victoria; spatium modò temporis gerendæ rei par eligebat.

*Fiducia.
emeritus.*

P. LI.

P. LICINIUS.

- 52 P. Licinius Consul, Imperator equeſtri pugnâ ſuperatus à Perſeo Macedonum rege, bis mille & octingentos milites amiſit, partim interfectos, partim captos. Vbi verò poſt pugnam Perſeus mitteret oratores, acturos de fœdere ac pace; Licinius, qui victus erat, victori præſcripſit, *ut, ſi pacem vellet, quæ haberet in ſua poteſtate; daret in fidem Romanorum.* Ne calamitas quidem fortiffimi viri ſpiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perſeus, quibus cum viris ipſi res eſſet, eoque fecit victor, quod victi ſolent facere.

*Animo-
sè.*

PAVLVS AEMILIVS.

- 53 Paulus Aemylius, quum iterum peteret Conſulatû, repulſam tulit. Cæterum quum bellum aduerſus Perſeum ac Macedones imperitiâ ſegniſque ducum in lögum duceretur, eidemque Conſulatam detuliſſent, *negauit ſe illis habere gratiam: non enim ſe ob id tum deſignatum imperatorem, quòd ipſe deſideraret imperium, ſed quòd ipſi imperatorem. Plus ar-
honor.* chus in Apophth. & eius Vita.

- 54 E foro domum reuerſus, quum filiam puellam nomine Tertiam reperiffet lacrymantem, rogauit *quid haberet?* Illâ reſpondente, *Perſeus nobis interit.* (Id erat nomen catelli, quem puella habebat in delicijs) *Sit felix, inquit, o filia: omen accipio: moxque in bellum*

bellum profectus, pulcherrimum de hoste triumphum egit.

In exercitu verò, quum multam confidentiam ac loquacitatem comperisset militum, officia ducum sibi vindicantiùm, resq; non necessarias curantium; *Discipli-
na mili-
taris.* iussit illos quiescere, nec aliud quicquam agere, quàm ut enses suos acuerent: cætera sibi fore curæ. Nocturnas autem excubias iussit illos sine lanceis & gladijs agere: quò nimirùm ademptâ spe depellendi hostem, tanto acidiùs pugnarent cum somno.

Quum per loca prærupta irrupisset in Macedoniam, vidissetq; instructâ hostium aciem, exhortante Nasicâ ut protinus inuaderet hostem: *Dux vsu
rerù cal-
lidus.* Facerem, inquit, si tuæ essem etia: sed multarum rerum experientia prohibet, ne ex itinere statim cum instructâ acie congregiar.

Deiusto Perieo, quum epulum exhiberet victoriale, dicebat: eiusdem esse artis, & *Ars con-
uiuij.* aciem bene instruere, & conuiuium exhibere: illam, ut hostibus sit quàm maximè formidabilis; hoc, ut amicis sit iucundissimum.

Quum Perseus captiuus deprecaretur, ne in triumpho duceretur: *Seuerè.* Isthuc, inquit, in te situm erat. Significans, illi licuisse in bello perire, aut certè vincere.

Ex pecuniarum infinita vi, repertâ in castris hostium, ipse quidem nihil sibi sumpsit: *Frugali-
tas.* Tiberoni tamen generi phialam, pondere quinq; drachmarum, fortiter gesta rei pramium dedit.

Atque

Atque hoc primū aiunt argenteum vasculum in Aeliorum domum fuisse ingressum. Meminit huius Plinius lib. 33. cap. 11. Quamquam ait fuisse duo pocula : nec Tuberonem nominat, sed Caium Aelium.

- 60 Ex quatuor liberis masculis, quos susceperat, duos antea dederat in adoptionem. Ex duobus autem, qui remanserant in familia, alter quinque ante triumphum diebus interiit, annos natus quatuordecim; alter quinto post actum triumphum die, annos natus duodecim. Ob id populo luctū ac mœrorem cum illo iungente, ipse pro-

*Patriæ
charitas.*

diens ad multitudinē, dixit : se post tam continuos rerum successus aliquid magni mali à fortuna expectasse: se verò nūc de patriæ incolumitate securum esse factum, nihilq; timere periculi, posteaquam fortunā prosperè gestarum rerum inuidiam in suam domum impingente, ipse pro omnibus dependisset.

- 61 Vxor erat illi Papyria, Mafonis viri consularis filia : quam quum longo tempore domi habuisset, exq; ea pulcherrimam sobolem sustulisset; inclytum illum ac maximum Scipionem Aemylianum, repudiavit: & amicis, diuortium vehementer dissua-

*Calceus
quā tor-
queat.*

dentibus, porrexit calceum, dicens: Hic calceus nonne novus est? nonne pulcher est? at nemo vestrum novit, quā pedum meum torqueat.

- 62 Perseo, sese ad victoris pedes abijcienti, vocesq;

Vocesq; degeneres emittenti : *Cur, inquit Temeri-
Paulus, fortunam crimine liberas : sic te gerens, tas.
vs superiore etiam fortunã videaris indignus? cur
meam dedecoras victoriam, ac rerum à me gesta-
rum gloriam obscuras, tam abiectum te demon-
strans, vs indignus appareas, quem populus Ro-
manus haberet hostem?*

Idem dicebat: *Imperatorem, si minùs etate, 63
certè moribus senem esse oportere. Sentiens, non Genero-
esse præcipienda consilia, quod solent iu- sè.
venes: sed moribus vtendum esse senilibus.*

C A T O S E N I O R .

Cato Senior, in cõcione suafurus de fru- 64
mento viritim diuidendo, ita præfatus est :
*perdifficile esse, ad vëtre[m] auribus carentem ver- Venter
ba facere. Ventrem dixit, quòd ageretur de surdus.
populi victu. Plutar. in Apophth. & eius vita.*

Aiebat, se mirari, quomodo seruari possit ea 65
*civitas, in qua pluris veniret piscis, quàm bos. Luxus.
Præcipuus luxus olim erat in piscibus : vn-
de legimus, mullum sex millibus emptũ.*

Obiurgans aliquando summam vxorum 66
*impotentiam : Omnes, inquit, homines vxori- Vxoribus
bus dominantur : nos omnibus hominibus : nobis imperiũ.
autem vxores. Hoc modo colligens, mulie-
res esse rerum omnium dominas.*

Dicere solebat, se malle pro collato bene- 67
*ficio nullam reportare gratiam, quàm pro ma- Impuni-
lesficio perpetrato non dare pœnam. Signifi- tas mata
cans,*

ficans, nihil esse periculosius impunitate, quæ semper ad deteriora inuitat.

68: *Seuerus* Idem dicebat, *se omnibus peccantibus igno- scere, præterquam sibi ipsi.* Multum dissimilis illi *in seipsum.* Mæuio, qui carpens alios, sibi condonabat omnia. Sibi ignoscit; quem non pœnitet admissi: de se pœnas sumit, qui curâ pensat, quod incogitantia commissum est.

69 Exhortans autem magistratus, ad sumendas pœnas de his qui delinquerent, dicebat: *eos, qui maleficos prohibere possent, nec facerent lapidandos esse.* Sentiens, illos de vniuerso populo pessimè mereri, quod ad scelerum licentiam inuitarent improbos.

70: *Pudor.* Aiebat sibi magis placere iuuenes qui rubescerent, quam qui palleferent: quod rubor arguat probam indolem; pallor non item.

71: *Miles bonus.* Dicebat sibi inuisum esse militem, qui ambulans moueret manus, pugnans moueret pedes, clariusque sterneret quam in clamaret: pessimus autem imperatorem, qui sibi non pisset imperare.

72 Maximè existimabat, oportere unumquemque sibi quisque seipsum reuereri: quod nullus unquam a se ipso discedat. Ita fieret, ut quicquid alijs testibus non auderemus facere, idem solos facere puderet.

73 Conspiciens multorum erigi statuas, *Statuarum gloria.* inquit, vi de me quarans homines, quam obrem Cæsoni non sit posita statua; quam quare sit posita. Sentiens, se malle res præclaras gerere,

rere; ut olim scientes illū promeruisse statuatam, mirentur non esse positam.

Admonebat, ut qui potentes essent, parcerentur suā potestate, quò semper uti possent. *Potestas.*
Sentiens, potentiam clementiā comitateq; moderari diuturnam, ferociā breuem. *ta.*

Qui virtutem honore suo fraudarent, eos dicebat ipsam virtutem à iuuentute auferre. Sentiens, præmijs animos iuuenum ad virtutem accendi: quæ si detrahas, ipsa virtus clanguescit. *Honos virtutis.*

Magistratum aut iudicem dicebat, nec pro iustis orandum, nec pro iniustis exorandum. Sentiens, culpam esse iudicū, si ut iustis æ qui sunt orādi sunt; cum oporteat vltro fauere bonis: pro iniustis orare fortassis humanitatis est; at exorari, est à iustitia deflectentis. *Iustitia.*

Iniuriam, etiamsi facienti nihil adferat periculis, vniuersis tamen periculosam esse dicebat. Impuniti Sentiens, impunitæ iniuriæ exemplū omnibus minari iniuriam. Etenim si liceat impunè ledere, nullus erit tutus ab improborum violentia. *tas.*

Senectuti, cum multa adsint probra, dicebat non esse addendum malitia dedecus. Sentiens, senectutem multis nominibus vulgò male audire: veluti cum audit deformis, edentula, lusciosa, imbecillis, obliuiosa, indocilis. Hoc ferre satis est, ut nō accedat crimen improbæ vitæ: quod omnibus quidem

M

foedum, sed seni foedissimum. Alij narrant, hoc ab illo dictum in senem obuium vitæ contaminatæ: *Ne ætatis tuæ malis addas turpitudinem.*

79 *Iratum ab insano nullâ aliâ re differre dicebat, Ira. quàm morâ temporis. Sentiens, iram esse breuem insaniam.*

80 *Eos, qui fortunâ moderatè sobrièq; vterentur, Invidia dicebat minime pesti inuidiâ. Non enim, inquit, quomodo nobis, sed bonis quæ nos circumstant, invidens, horretur. mines. Externa bona extra hominem sunt: at insolenter vtendi vitium intra hominem est: qui eo sibi conflant inuidiam, verè sunt inuidiosi.*

81 *Qui in rebus ridiculis seriam operam ponerent, eos dicebat in serijs fore ridiculos. Significans, assuetos ridiculis, ob habitum collectum, in serijs negocijs ita se gerere, vt non solùm rideantur, sed etiam derideantur.*

82 *Praclaras actiones aiebat praeclaris verbis occupandas, ne à gloria defluant. Argutius est quod vertit Philelphus, aliud (vt opinor) exemplar sequutus: *Honestas actiones honestis actionibus occupandas: hoc est, benefacta benefactis addenda; ne, si desinamus benefacere, obsolescat priorum benefactorum memoria. Xylander sic vertit: *Honestas actiones, ne earum fama efflueret è memoria, confirmandas alijs esse honestis actionibus.***

Cicero

Cines incensabas, quòd semper iisdem commis- 83
terent magistratum. Videmini enim, inquit, Honos
aut vilem habere magistratum, aut iudicare pau- non sem-
cos esse dignos magistratu. Quorum alterum per iisdẽ,
 erat malè sentire de publica potestate, alte-
 rum erat malè sentire de ciuibus.

Quendam, qui agros mari vicinos ob luxum 84
vendere coactus est, aiebat se mirari, quasi plus Lurco.
posset quàm ipsum mare: quod enim illud vix
 paulatim alluebat, ille facile deuorârat.

Censuram petens, quum cæteros com- 85
 petitores videret supplices populoq; blan-
 dientes, ipse clamabat: *populo opus esse me-* *Seueri-*
dico austero validisq; remedijs: proin eligen- *tas.*
dam, non qui iocundissimus esset, sed qui inexora-
bilis. Atque hæc dicens ante omnes Cen-
 sor creatus est. Agnouit populus morbum
 suum: eoq; Cato plus valuit obiurgando,
 quàm cæteri blandiendo.

Quando docebat iuuenes intrepidè pu- 86
 gnare, sæpenumero dicebat: *verba plus vox in*
quàm gladium, & voces plus quàm manum ho- bello.
bes in fugam vertere, attonitosq; reddere. No-
 lebat militem in prælio mutum esse; sed a-
 trocibus dictis, clamore, vultusq; trucu-
 lentiâ terrere hostem.

Bellum gerens cum his, qui Bætium flu- 87
 uium accolunt, quum in discrimen addu-
 ctus esset propter hostium multitudinẽ: &

Celtiberi quidem offerrēt suppetias, si darentur talenta ducenta; Romani verò non sinerent illum mercede pacisci cum Barbaris: dixit errare Romanos, eò quòd si vicissent, redditori fuerunt non de suo, sed de bonis hostium: sin victi fuissent, iam non fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterent.

88. *Abstinentia.* Quamvis aut complures vrbes cepisset; tamen aiebat se hisce diebus, quos inter hostes egit, nihilo plus sumpsisse, quam quæ ex hostium ducis agris comedisset bibissetq;.

89. *Redditus è bello.* Quin cuiq; militum argenti libram distribuisset, ait: Sapius esse, multos habentes argentum, quam paucos habentes aurum è militia domum redire: nam duces non alià re, quam gloria auctos è provincijs redire oportere. Sensit, rem sat feliciter gestam, si tanta militum multitudo redeat incolumis, ut ex distributis manubijs exigua portio ad singulos redeat, potiùs quam si multis desideratis pauci redeant ex præda locupletiores. Quoniam autem rerum prosperè gestarum gloria redit ad duces, hac portione par est illos esse contentos, siue multum sit prædæ, siue parum.

90. *Suavis.* In militia quinque seruos habebat, quorum vnus tria captiua corpora emit. Quod ubi sensit, rescisse Catonem, priusquam in eius conspectum veniret, se ipsum laqueo præfixit. Ad idò quæstus oderat in milite; ad idò veniam despera-

desperabat qui peccauerat. *Nec hoc videtur apophthegma.*

Hortante Scipione Africano, ut Achæorum exilibus opitularetur, quò illis in suâ patriam redire liceret: simulabat eius rei sibi nullam esse curam. Cæterùm in senatu, quum hac de re multa verba fierent, assurgens ait: *perinde quasi nihil habeamus quod agamus, sedemus de seniculis aliquot Græcis discipulantes, utrum à nostris an illius regionis vespilombus efferantur.*

Senes neglecti.

Quum Posthumius Albinus historiam Græcè conscripisset, & ob id veniam peteret ab auditoribus: Cato irridens, *Danda, Latinus* inquit, *erat veria, si Amphictyonum decreto co-* Græcè. *actus Græcè scripisset.* Hoc aliquanto secùs narrant Gellius & Macrobius.

Populum Romanum gregi pecudum conferre solibat, quæ singula nemini obtemperant, vniuersæ autem gregis ducem sequuntur. Sic et vos, inquit, quos nemo vestrum privatim in consilium adhibere vellet, ab his hic congregati vos agi discique sinitis. Notans populum, quòd detertimis committeret magistratus.

93

Populus qualis.

Aiebat populum Romanum non tantùm purpure, verùm etiam virtuti plurimùm conducere. *Honos a-* Quemadmodum enim tinctorum cum potissimum colorem inducunt, quò videat homines maximè delectari: ita iuuentus ad ea studia potissimum incumbit, quibus pot-

94

lis virtutem.

pulus defert honores. Honos enim non solum alit artes; verum etiam virtutem. Hoc pacto monebat populum, ut magistratus his demum committerent, qui de se virtutis specimen dedissent: ita fore, ut quamplurimi sese ad egregia studia conferrent.

95 Hortabatur iuvenes, ut qui virtute & equitate ad dignitatem pervenissent, ne turpiter ad deteriora degenerarent: sin ambitu ac violentia, ad meliorem frugem se referrent: ita futurum, ut & illi gloriam auferent, & hi benefactis maculam abolerent.

96 Qui magistratum eundem frequenter ambirent, eos dicebat velut ignaros via, ne aberrarent, lictores qui praeirent semper querere. Solebant enim lictores praeter magistratum, non ut viam ostenderent, sed honoris gratiam.

97 In inimicum quendam probrosae vitae, Huius, inquit, mater, quum deos orat, ut sibi sibi filius sit superstes, non precatur, sed imprecatur. Sentiens, illam & sibi & Reipub. precari magnum malum.

98 Quum Eumenes rex Romam venisset, & a senatu honorifice exceptus, clarissimorum civium frequentiam stiparetur: Cato non dissimulabat tantum Romanorum erga illum studium sibi suspectum esse, ipse vitans regis consuetudinem. Hoc quibusdam admirantibus ac dicentibus, Eumenes
virtutem

virum esse probum, ac amico in populum Roma- Rex in-
num animo. *Sunt ista vera, inquit: at tamen illa sensio*
bellua, natura ferox carnis est. Sentiens, om- Demo-
nes reges, utcumq; pro tempore simulent, crana.
naturâ tyrannos esse, ac Democratæ infen-
sos. Romæ autem regis nomen erat inui-
lissimum.

Dicebat ideo sibi ab inimicis constari inui- 99
diam, quòd quotidie noctu surgens rei familiaris Pietas
rationibus neglectis Reipub. consideret. Notans in patrē.
ingritudinem populi.

Quum tres essent designati, qui legati 100
proficiscerentur in Bithyniam: quorum v-
nus podagrâ teneretur, alter caput haberet
vulneribus confossum, tertius vecordiâ la-
borare videretur: Cato ridens dixit: Popu- Salsè:
li Rom. legationem nec pedes habere, nec caput,
nec cor.

Quum impetratum esset de restituendis 101
Achæorum exulibus, Polybius & hoc ad
senatum retulit, ut restitutis apud suos pri-
stini honores ac magistratus redderentur.
Hic Cato rogatus sententiam, dixit: Poly-
bius idem facere videtur, quod fecit Ulysses, qui
Cyclopi speluncam repetere voluit, quò pileum
& cingulū, quæ illic per oblivionem reliquerat,
reciperet. Significans, abundè multum esse,
quòd exulibus datus esset in patriam redi-
tus, esseq; periculum, ne, dum pristinos ho-
nores repetunt, etiâ à reditu excludantur.

*Puilla
curare
cum pa-
riente.*

- 102 *Alcib.* *stultos prudentibus plus adferre vitii-
Nomia litatis, quam prudentes stultis. Prudentes enim,
fomētia. dum facile vident errata stultorum, eaque
vitant, fieri cautiore: at stultos non item,
quæ à prudentibus rectè fiunt, quia non
vident, posse imitari.*
- 103 *Obesius.* *Videns quendam vehementer obefum, miraba-
tur cui vñi tale corpus esse posset Reip. cuius inter-
guttur & inguē omnia venter occuparet.*
- 104 *Palatio* *Lurconi cuidam, ambientis inter Catonis
familiares recipi, negavit, dicens: se cum eo
sapere. nō posse vivere, q̄ plus saperet palatio, quam corde.*
- 105 *Amor.* *Amantis animum dicebat in alieno corpore
vivere. Quod hodie quoque celebratur:
animam illic potius esse vbi amat, quam v-
bi animat.*
- 106 *Penitē-
da.* *Tria per omnem vitam accidisse dixit, quorum
penituisse: primum, si quid arcani fœmina cre-
didisset: secundum, si quopiam nauigio vectus es-
set, quò pedestris itinere peruenire licuisset: tertium,
si quis dies ipsi per negligentiam absque fructu
effluxisset.*
- 107 *Salsè.* *Ad tribunum plebis, qui beneficij infam-
iā laborabat, iniquam ferentem legem;
Adolescens, inquit, nondum scio, virum haurire
quod semperas, an approbare quod scribis, dese-
rius sis. Sentiens, & legem, quam parabat,
exitiosam esse Reipublicæ.*
- 108 *A quodam multis nominibus infami ve-
xatus, Impar mihi, inquit, secum certamen est:
nam*

nam ut sibi & malè audire & maledicere facil- Maledi-
-timum ac promptissimum est; ira mihi maledice- centia.
-re injuriam, malè audire insolitum.

Apud Athenienses, quum quæcunque 109
Cato breuissimo sermone expedierat, ea
vix longo verborū ambitu redderet inter-
pres; dictum est: *Græcis orationem è labijs,*
Romanis ex corde proficisci.

Adolescens quidam patris vitâ defuncti 110
inimicum mox in ius vocauit vltusque est:
quem Cato obuium comiter amplexus, *Sic Pietas in*
oportet, inquit, non ignis hactisue, sed è matorū patrem.
lacrymis ac damnationibus parentum exsequias
celebrare.

Quum quidam Catoni dixisset: *Eamus* 111
deambulatum: & adolescens quidam inter- *Curare*
pellasset, dicens: *Quid opus erat de?* Imò, in- *frivola.*
quit Cato, *quid opus erat te?* Vnâ literulâ
mutatâ significauit, ipsum potius esse su-
peruacaneum in vita, quàm *de* in verbo.

Cato, percussus ab eo qui arcam ferebat, 112
quum baiulus diceret, *cave:* rogauit, *num Admoniti*
quid aliud ferret præter arcam? Nam quod ad *tio fera.*
arcam attinebat, seruum erat dicere, *cave.* Si-
mulauit itaque, se moneri de alio quopiam
onere, quàm de arca, vnde cauendum esset.
Simile est, quod de Diogene trabe iecto re-
tulimus.

Cato senior, quibusdam efferentib. ho. 113
minimè inconsultè audacem, & in reb. bel-

Fortis. licis strenuam, ait: plurimum referre, utrum de vera, quis virtutem magno aestimet, an vitam non magis faciat. Sentiens, non eos statim esse fortes, qui quouis modo vitam contemnunt; sed qui tanti faciunt virtutem, ut huius gratiâ vitam alioqui charam negligant. Nam semet in vitæ discrimen conijcere, aut infelicitium est, & quos vitæ iam tædet; aut immanium & belluis simulum.

114 Cato in Albidium, qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorârat, novissimè consequutum incendium, quod reliquum erat absumpsit: ita iocatus est, ut diceret: eum fecisse proseruiam. Id erat prisçû sacrificij genus, in quo si qd superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur. Festus & Macrobius legunt, propter viam.

Profusio

115 Catulus Censor Catonem sibi arctissimâ iunctû necessitudine rogauit, ut quendam ipsius iudicio obnoxium (erat enim quaestor) missum faceret. Ille hunc in modum respondit: Turpe est, nos, qui inuentusi res id instituendæ auctores esse debemus, à lictoribus iri videri nostris. Negauit asperius, quod iniuste petebatur.

Senerè.

116 De Spe sic prædicasse narratur, autore Plutarcho, quòd quæ magna essent pusilla faceret; quæ pusilla, prorsus nulla. Sentiens, opinor, de periculis. Victoriæ spes extenuat omnia, quæ solent à bello deterrere.

Spes fatal.

Com.

Comemorantur eiusdem quedam velut
 oracula de re rustica. Dicebat fortissimos vi-
 ros ac strenuissimos milites ex agricolis gigni, mi-
 nimeq; malè cogitantes. Prædium ne cupidè e-
 mas. In re rustica opera parcas, in agro emendo
 minime. Quod malè emptū est, semper pænitet.
 Agrum paraturos ante omnia intueri oportet a-
 quarū vim & vicinum. Aestimare oportet quo-
 modo niteant contermina. Malus est ager, cum
 quo dominus luctatur. De bono domino meliùs
 emitur fundus. Agro, ut homini, quāvis sit qua-
 suosus, si idè sumptuosus sit, nō multum superesse.
 Idem interrogatus, quis esset certissimus
 quæstus? respondit, Si bene pascas: quis pro-
 ximus? si mediocriter pascas: quid tertium? si
 bene vestias: quid quartum? respondit, ara-
 re. Cuidam autem subijcienti, quid foenera-
 re? quid, inquit, hominem occidere?
 Dixit agricolā oportere vendacem esse, non ema-
 cem. Fundum in adolescētia sine cunctatione con-
 serendū: non confiso agro adificandū, ac tum quo-
 que cunctanser: optimum esse, alienā in sania frui.
 Eum, qui bene habiset, sapius ventitare in agris:
 frontemq; domini plus prodesse quàm occipitiū.
 Hunc agrī modum servandū, ut neque fundus
 illā quaras, neq; villa fundū. Satius esse, minus
 serere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiā.
 Villicum quàm proximum domino cordi esse debe-
 re, & tamen sibi metipsi nō videri. Colis rura erga-
 stulis pessimo esse, ut quicquid agitur à desperatis.

Nihil

118 *Nihil minùs expedire, quàm agrũ optimè colere.*
 Cùm Catoni causã in foro agēti, Lentulus attractã pingui saliuã in mediani frontem quantum poterat expuisset, absterfit

Patiēter. Cato faciem, ac dixit: *Affirmabo omnibus, Lentule, falli eos qui te negent os habere. Os habere negantur, quos nihil pudet: id cùm eo factò maximè declarasset Lentulus; tamen Cato ludēs profiteretur illi esse os: non quòd erubesceret, sed quòd ore multam purulentiam eiacularetur.*

119 *Quidam manè surgens reperit caligas à foricibus arrosas: hoc ostento turbatus, contuluit Catonem, quid mali portenderetur? Ille verò, Non est, inquit, ostentum, quòd forices arrosent caligas; sed si caligæ arrosissent, id demum fuisset ostentum.* Sine dubio irridens nimiam Romanorum superstitionem, qui etiam vilissimis rebus omen aliquòd ascriberent.

120 *Dicere solebat, pecuniam pedibus compensari.* Sentiens, ni fallor, sumptuosum esse, ad villam procul dissitam crebrò proficisci: sed hoc impendij pedibus pensari, si dominus impiger pedes inuisat fundum suũ. *Refert M. Tullius in oratione pro L. Flacco.*

CATO VTICENSIS.

121 *Quum Catoni, qui post dictus est Vticensis, etiãnum puero vitio daretur taciturnitas (nec enim cum pueris exercebatur,*
 nec

nec à quoquam audiri volebat) ait: *Carpatu Taciturnitatem; modò viam probent.* Et addidit: *rusas.*
Tum demum abiumpam hoc meum silentium,
cùm ea loqui patero, quæ sunt indigna silentio.

Cùm partes in conuiujs sortirentur, nec 122
 illi fauisset fors: amicis hortantibus, ut pri-
 mus omnium caperet, & *καλῶς*, inquit, *ἔχει*
ἀνὸς ἀποδότης: id est, *non decet multa Vene-* *Inste.*
re. Tam naturâ iustus erat, ut præter fortem
 amicorum fauore noluerit vti. Veneris ia-
 ctus felix erat in talis.

Cùm M. Tullius, Murænâ defendēs, mul- 123
 ta falsè diceret in paradoxa Stoicorum; ri-
 dentibus cæteris, tandem & Cato exhilara-
 tus, proximis dixit: *Dij boni, quàm ridiculum* *Consul rē*
habemus Consulem! Stoicorum Philosophiam *discutit.*
 Cato præcipuè sequebatur, puer nactus
 huius sectæ præceptorem.

Quum in Senatu de Catiline coniuratio- 124
 ne tractaretur, redditæ sunt Cæsari literæ.
 Id ubi sensit Cato, suspicans à coniuratis
 venire, clamare coepit ut palàm recitaren-
 tur. Id ne fieret, Cæsar Catoni literas tradi-
 dit. Erant autem ab Seruilia Catonis soro-
 re, amatorix parumque pudicæ. Eas ubi le-
 git Cato, reiecit in Cæsarem, dicens: *Accipe* *Leniter.*
ebria. Nec aliud loquutus redijt ad sermo-
 nem intermissum.

Hortensius à Catone petijt, ut Portiam 125
 filiam suam, Bibulo nuptam, sibi traderet in
 matri-

Prolis amor. matrimonium, pollicens se marito redditurum, simul atque ex ea prolem suscepisset. Id cum multis rationibus illi persuasisset, Cato respōdit: *se, quod ad ipsum attineret, libenter gratificaturum amico; verum hoc non audere à Bibulo petere.* Tum Hortensius nudans animum suum, petijt Martiam ipsius Catonis vxorem (iam enim sibi Cato ademerat mariti prætextum.) *Assensus est Cato, ut id fieret volente patre coniugis.* Ipsoq; Catone presente facta sunt sponsalia.

126 In forum veniens cum Thermo, conspicatus Castoris templum armatis occupatum, omnesque fori aditus à gladiatoribus obsideri, ipsumq; Metellum vnà cum Cæsare: *O simulum, inquit, hominem, qui aduersus vnum tantam armatis multitudinem!*

Factio vi. 262. 127 Pompeius, quò suam factionem redderet firmiorem, per Munatium petijt, vt Cato neptium duarum alteram sibi, alteram filio suo daret. Cato iussit reuersum Munatium Pompeio renunciare: *Se quidem per mulieres capi non posse, benevolentiam tamen illius sibi gratam esse: amicitiam etiam, quæ quavis affinitate firmior esset, polliceri, si quæ Reip. conduceret sequeretur. Cæterum aduersus Kemp. nunquam daturum obsides.* Neptes in matrimonium dadas, obsidum nomine signans. Sunt qui narrent, non neptes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

Muna-

Munatio querenti, quod in Cypro Cato- 128
nem adire cupiens, parum ciuilitate repulsus
esset, cum nihil esset negocij, sed intus cum
Canidio fabularetur: sic se purgauit, ut dice- *Nimia*
ret se vereri, ne iuxta Theophrasti sententiam ni- *familia-*
mia amicitia causam aliquando daret odio. *ritas.*

Laudatus à senatu, quod populi tumultu- 129
tum oratione suâ prorsus sedasset: *At ego,*
inquit, *vos P. C. nequaquam laudo, qui me pra-*
torem in tanto periculo deseruistis.

Cato ipso die comitorum quendam è 130
sponsoribus damnauit, ac pecuniam illi tra-
ditam in alium transtulit. At populus ad- *Grasse*
miratus Catonis iustitiam, damnato pœ- *damna-*
nam remisit, dicens *saris dedisse panarum, nari &*
quod à Catone damnatus esset. *probis.*

Multis P. Sulpitij ingratitudinem incu- 131
santibus, quod Catoni de se optimè meri-
to opposuisset competitorem: Cato sic ex-
cusauit, dicens: *minimè mirandum, si quod quis* *Ciuiliter.*
maximè bonum duceres, id aiseri nollet concedere.

Quum Cæsar Ariminum occupasset, & 132
ad Pompeium summa rerum in vrbe trans-
lata esset, Cato dixit: *Si mihi ista prædicenti Provi-*
credidissetis P. C. nec vnum nunc timeremus, nec denia.
ab vno spes nosira penderent.

Quum Pompeio res infeliciter cede- 133
rent, & ad Cæsarem inclinaret victoria; Ca- *Dei con-*
to dicebat: *in rebus diuinis multum esse cali-* *silia ar-*
ginis: quod Pompeio præter ius agenti cana.
fuissent

fuiſſent omnia proſpera; cauſam Reipublicæ tuenti nihil ſuccederet.

134. Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, ut ad Cæſaris clementiam

*Animo-
ſe.*

conſugeret: reſpondit, victorum eſſe, & eorum qui deliquiſſent ſupplicare: Catonem nec victum nec captum eſſe, qui ſe per omnem viam in iudicium præſtitiſſet, ac Cæſarem honeſtate iuſtitiaq; longè ſuperaiſſet: Cæſarem potiùs victum captumq; eſſe, qui bellum quod diu negaſſet ſe militari aduerſus patriam, nunc id egiſſe conuictus eſſet. Prounde pro ſe Cæſarem orarent qui vellent; pro Catone numquam orare debere.

135. Quum M. Octavius, duas habens legiones haud procul ab Vtica, à Catone poſtulareret, ut inter ipſos de imperio ſtatuere-

*Ambi-
tio.*

tur: Cato legatis nihil reſpondit; verùm ad amicos conuerſus, *Quis iam miretur, inquit, rem malè geſtam eſſe, cum in ipſa morſe in noſtris videatis dominandi cupiditatem? Significans, ambitione ducum bellum infelicitè ceſſiſſe.*

136. Quum in ſenatu pro victoria, quam Cæſar ex Viſpetis Tenctericſque Germanis re-

Liberè.

tulerat, de ſupplicatione decernenda ageretur, ſententiam dixit: *Cæſarem hoſtibus eſſe dedendum: quò Romana ciuitas à perfidia expiaretur: deinde execrationes in autorem verterens.*

137

Rurſus quum in ſenatu Pompeio, cui parum

paràm aliò qui faucebat, decerneret imperium, dixit: *salium virorum esse, ingenia Prudent- Reip. inferre mala, eademque depellere: tempori ter.* consilium accommodans.

SCIPIO MINOR.

Scipionem Minorem narrant, annis 138
 quinquagintaquatuor, quibus vixit, nihil
omisse, nihil vendidisse, nihil edificasse; libras Frugali-
 autem argenti trigintaatreis, auri duas in am-*tas.*
 pla domo reliquisse: idque quum potitus esset
 Carthaginæ militesque ditasset, plus cæte-
 ris ducibus omnibus.

Polybij sequens præcepta dabat ope- 139
 ram, *ne quando è foro rediret domum, priusquam Amici.*
sibi quocunque modo quempiam eorum, in quos
incidisset, familiarem & amicum reddidisset.
 Sentiens, nullam esse homini possessio-
 nem meliorem.

Iuuenis etiàmnum tantam habebat opi- 140
 nonem fortitudinis & prudentiæ, vt Cato *Catonis*
 senior, interrogatus de his qui apud Car- *sestump-*
 thaginem militarent, in quibus erat & Sci- *niom.*
 pio iunior, Homericò versu responderit:

Ille sapit solus, volitant alij velut umbra.

De Tirecia dictum est apud Homerum
 Odyssææ.

Quum Romam venisset, reuocatus est 141
 ab exercitu: non vt ipsi gratificarentur, sed *Vulneas.*
 quòd per illum citò Carthaginem se ca-
 pturos esse crederent.

N

142 Posteaquam sese intra muros urbis receperat, Carthaginensibus ex arce sese defendentibus; ac Polybius suaderet, ut in mari, quod interiacebat non valde profundum, iurices spargeret ferreos, aut tabulas aculeatas iniiceret, ne transmissio mari hostes pro aggeribus pugnarent: aiebat esse ridiculum, cum manus tenerent, & intra urbem essent, dare operam ne cum hostibus confligerent.

Fortiter.

143 Vbi civitatem comperit statuis deorum Græcanicis, ac monumentis à Sicilia deponatis differtam, per præconem edixit, ut quæ illarum essent urbium, agnoscerent illa, ac referrent domum. De pecunijs verò nec servum nec libertum passus est quicquam capere, ac ne emere quidem: cum alioqui quilibet passim ferrent agerentque.

*Honos ar
si habi
tus.*

144 C. Lælio, quæ inter amicos maximè charum habebat, Consulatum ambiendi quum faueret, percontatus est Qu. Pompeium nepotem, an & ipse consulatum peteret? Credebatur autem is Pompeius tibicinis esse filius: cum Pompeius negasset se petere; quin etià polliceretur se Lælium ambiendum deducturum, ac simul cum illo ambiturum suffragia: dum credunt promittenti, & hunc expectant, decepti sunt. Renunciatum est enim, ipsum in foro circumire candidatum, ac civium prehensare dextras. Ob id cæteris indignantibus,

Scipio

Scipio ridens, *Na, inquit, nos egregiè stulti sumus, qui, perinde quasi deos precaturi simus, non homines, iam dudum tempus terimus, tibi cinem expectantes.* Solebat enim in sacris tibi cendere signum comprecandi deum, quasi iam adesset.

Ap. Claudio, qui Scipioni in ambienda 145
 Censura competitor erat, iactante se, quòd ipse citra nomenclatorem ciues omnes nominatim salutaret, cum Scipio propemodum nosset neminem. *Vera narras, inquit Scipio: Nobili-
 nam mihi studio fuit, non ut nossem multos, sed ne tam vera
 cuiquam essem ignotus.* Nomenclatorum laus est, quam plurimos posse: at egregij ducis est, ob egregia in Remp. merita nulli civium ignotum esse. Iussitq; ciues, quum bellum esset cum Celtiberis, à quibus ambo fuerant in bellum missi, vel legatos, vel tribunos militum, testes ac iudices utriusq; virtutis statuerent, qui ei bello interfuissent.

Censor creatus adolescenti cuidam equum 146
 ademittit: quòd eo tempore, quo Carthago oppugnabatur, splendide cœnatus libum in urbis similitudinem figuratum, cui Carthagini nomen indiderat, conuiuii diripiendum proposuisset. Iuvene verò causam sciscitante, cur equo priuatus esset? *Quoniam, inquit Scipio, me prior Carthaginem diripuerat.* Gloria

C. Licinium prætereuntem cum videret, 157

Index nō Hunc, inquit, virum scio peierasse: verum quod
accusat. niam nullus illum defert, non possum simul &
 accusator esse & iudex. Sit hoc in cenfore mo-
 derationis & iustitiæ exemplum.

158 Cum iam tertium à senatu fuisset emis-
 sus, quò (vt tradit Clitomachus) vrbes at-
 que homines cernat bene legibus actas;
 vtq; gentium, ciuitatum, ac regum inspe-
 ctor esset: posteaquam peruenit Alexan-
 driam, nauiq; egressus, capite pallio tectus
 incederet, Alexandrini vndiq; accurrentes
 flagitabant, vt caput nudaret, faciemque id
 desiderantibus ostenderet. Cum se nudaf-
 set, clamore & plausu testati sunt gaudium
 suum: cumque rex Alexandriae vix interim
 ob delicias ac molliciem corporis æquaret

*Rex se-
gnis.*

sa Panætio insusurravit in aurem: iam, in-
 quions, Alexandrini nonnihil ex nostra peregrin-
 atione fructus ceperunt, quibus per nos conigit
 videre regem ambulantem. Nam Athenæus ex
 autoritate Posidonij scribit: Ptolemæum
 perquam obeso corpore, nunquam antea
 pedibus ambulasse.

159
*Fringali-
tas.*

Erat illi peregrinationis comes vnus a-
 micus Panætius Philosophus, famuli quin-
 que: quorum vno peregrè defuncto, quo-
 niam alium nolebat cinere, è Roma accer-
 sisse, qui defuncti locum impletet.

160 Quum Numantini viderentur inexpu-
 gnabi-

gnabiles, ut qui multos Romanorum duces
superâssent, populus Scipionem iterum
Consulem fecit ad suscipiendum hoc bel-
lura. Cæterum cum multi gestirent exire in
militiam, idq; senatus fieri vetuisset, quasi
Italia futura esset deserta: ac ne pecunias
quidem ex ærario sumere passus est, sed ve-
ctigales proventus, quorum tempus non-
dum excesserat, assignavit. At Scipio pecu-
nijs quidem sese negavit egere: suas enim
& amicorum satis futuras. De militibus ne-
gatis questus est: bellum enim esse diffici-
le. *Quod si priores, inquit, ob hostium fortitudi-
nem toties victi fuerunt, difficile bellum est, quia
cum talibus pugnandum erit: si ob civium no-
strorum ignaviam, æquè difficile est; quia valium
opera in bello sumus vsuri.*

Posteaquam venit in castra, multamque
illic licentiam, lasciviam, superstitionem ac
luxum offendisset, divinos ac sacrificos cum le-
nonibus protinus eiecit. *Quin & vasa omnia inf-
sit amoliri, excepta olla, vern & poculo fictili. Ex-
argenteis, poculum librarum nō amplius duarum
permisit, si quis habere vellet: balneis vi vetuit.
Quæ ungerentur, iussit ut ipsi sese fricarent: iumen-
tis enim, quia manibus carent, opus esse alio à
quo fricentur. Edixit ut milites stantes vanderent
obsonium non igni coctum; canarent autem dis-
cumbentes, panem, aut pulsem solam, & carnes
assas sine olivas. Ipse verò sago circumtectus ob-*

ambulabat per exercitum, dicens, se lugere exercitus dedecora.

- 162 *Quum* Memmij cuiusdam tribuni militum iumenta interceptisset, vasculis lapideis refrigerando vino paratis, ac poculis Tericleis, hoc est, operosè factis onusta: *Mihi* *Luxus* *diuatus.* *quidem*, inquit, *ac patrie dies triginta; tibi ipsi* *verò per omnem vitam, cum talis sis, seipsum inutilem redd. disti.* Significans, bellum, quod pro patria gerebatur, mensem fortasse duraturum. Parum autem esse, quòd tum militem præstaret inutilem: sed multo grauius, quòd si pergeret esse talibus moribus, perpetuò ciuis inutilis esset futurus.

- 163 *Alteri* cuidam, scutum pulchrè ornatum ostentanti, *Scutum quidem*, inquit, *ò iuuenis, bellum est: at decet virum Romanum in dextrâ* *Spei in* *clypeo.* *potius quàm laua spem collocare.* Clypeus sinistra geritur, gladius dextrâ.

- 164 *Cuidam* vallum gestanti, qui se dicebat onere vehementer premi; *Nihil mirum*, inquit, *quando isti ligno magis quàm gladio fidis.* Significans, ideo vallum plus habere ponderis, quia plus apud illum valeret. Quòd si gladijs fiderent milites, nihil esset opus vallis.

- 165 *Quum* videret hostes despondere animam, aiebat, *se se ut tuto veniret morâ temporis sine cõdõ* *emisse: addens, bonum ducem perinde ut medicum, non nisi in extrema curatione ferrum adhibere.*

tere. Nihilominus per occasionem adortus Numantinos, terga illos dare compulit.

Quum seniores Numantini victis suis 166
ignauiam exprobrarent, qui nunc eos fugissent; quos toties in fugam verterant; Numantinus quidam respondisse fertur: *Nunc Dux omni-
quidem omnes eadem sunt; sed alius pastor.* Significans, Scipionem ducem esse causam mutæ fortunæ bellicæ, licet iisdem essent milites.

Numantiâ captâ, cum iterum triumphasset Scipio, incidit illi controuersia cum Cajo Graccho, tum pro senatu, tum pro belli socijs. Id moleste ferens populus, tumultuabatur: Scipio verò consensu suggesto, *Me, inquit, nec castrorum vociferatio inquam Libere,
terrui, nec tumultus hominum terrebis: quibus Italiam scio non matrem esse, sed nouercam.* Significans, eos, qui publicis patriæ cōmodis obstreperent, non esse verè Italos, sed alienigenas. Valerius refert illum dixisse: *nunquam eos metuiam solutos, quos hinc alligatos adduxi.* Denotans, eos adductos fuisse captivos, qui in victorem feroeirent.

Iis verò, qui Graccho aderat, vociferantibus, occidendum esse tyrannum: Merito, inquit Scipio, qui patriam oppugnant, me prius *volunt è medio sublatam.* Neque enim Româ posse cadere stante Scipione; neq; Scipionem viuere, collapsâ Româ.

Scipio Africanus Consulatū appetebat, 169

verùm vbi sensit Pompeium amicum alijs
 fauere candidatis, ipse à petitione destitit,
Moderatè. dicens: *eum consulatum sibi non tam gloria futu-*
rum, si adipisceretur; quàm molestum & inau-
spicatum, si refragante Pompeio consequeretur.
 Maluit consulatum cedere, quàm amicum
 perdere. *Vide num hoc dictū sit de Scipione Afri-*
cano, Metello, & Cn. Pompeio.

170 Quum in Africa Pompeij partes sequu-
 tus res parùm prosperè gessisset, & Hispani-
 am petens intellexisset, nauim quâ vche-
 batur ab hostibus captam, gladio præcor-
 dia sua transuerberauit. Deinde Cæsarianis
 militibus quærentibus, vbi est Imperator?
Imperator, inquit, bene habet. Suprema vox
 morientis declarauit animum meliore for-
 tunâ dignum. *Et hoc dictum videtur de Scipia-*
ne vltimo, cogomento Metello.

CAECILIUS METELLVS.

171 Cæcilius Metellus, cum loco munito co-
 gitaret ad mouere exercitum, ac centurio
Argutè. dixisset ipsi; *Si decem modò hominum iacturam*
facere velis, capies locum? Interrogauit eum,
num ipse de numqro decem vnus esses velles? Hoc
 & alteri tribuitur.

172 Tribuno militum cuidam è junioribus,
 percontanti Metellum, quid esset factururus?
Silètium *Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse con-*
ducis. *sciam, exsutam in ignem conecissem.* CUM

Cùm Scipioni viuenti fuisset inimicus, 173
 mortem tamen illius grauiter tulit, iussitq;
 filios, vt subeuntes feretrum funus Sci-
 pionis efferrent, addens: *se Romana ciuitatis* Simula-
nomine gratiam habere dixit, quod Scipio apud tas à ro-
alios non esset natus. Sentiens, Romam non go depo-
 futuram fuisse incolumem, si talem ducem nenda.
 habuissent hostes. Simulatē oportet mor-
 te finire; amicitiam non item.

C. MARIUS.

C. Marius, obscuro genere natus, facino- 174
 rum militarium cōmendatione ad Remp.
 accessit. Ac primùm maiorem petijt ædili-
 tatem. Vbi sensit eā spe frustrari sese, eodē
 die minorē ambijt. Et hac frustratus, haud
 tamen desperauit, *se Roma ciuitatis primasem* Improb-
fore: docens, quantum in rebus humanis cura.
 valeat improbitas.

Cùm in vtroque crure varices haberet, 176
 nullis vinculis alligatus præbuit sese medi-
 co secandum, ac nec suspirio emisso, nec
 adductis supercilijs, chirurgi curationem
 pertulit. Cæterùm cùm medicus ad alterū
 crus transfiret secandum, vetuit dicens: *cu-* Curatio
rationem non esse tanto dignam cruciatu. Memi- morbo
nis & Cicero in Tuscul. grauior.

Lucius Mario, ex sorore nepos, cùm Ma-
 rius iterum Consul esset, vim admouit mi-
 liti cuidam adoloscanti, nomine Trebonio:

at is Lucium interfecit. Id factum multis incusantibus: non inficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse: sed causam addidit, & probavit. Marius itaque cum iussisset adferri coronam, *pro facinore in bello præclare gesto dari solitam, Trebonio imposuit: gravi exemplo monens cæteros, ne simili modo tentaret adolescentium pudicitiam, quando non solum absoluit, verum etiam coronavit eum, qui & imperatoris cognatum, & ducem suum ferro necasset.*

*Severè
& pudice.*

177 Quum castrametatus esset aduersus Teutonas, in loco qui minimum habebat aquæ militibus dicentibus se sitire, ostendit illis flumen proximè hostium vallum labens: *Sitis. Illinc, inquit, vobis potus sanguine vanatis est.* At illi iusserunt, ut se quò vellet duceret, donec liquidum haberent sanguinem; nec totus adhuc præ siti dirigisset.

178 Mille Camernos, qui se in bello aduersus Cimbrostrenuos viros præstitissent, honore Romanis æquavit, idq; præter omne ius. Ad eos verò qui factum hoc reprehendebant, respondit: *se ob armorum strepitum, legum vocem exaudire non potuisse.*

*Arma
non au-
diunt le-
ges.*

179 In bello civili cum fossâ cinctus obfideretur ab hostibus, continuit sese, tempus expectans opportunum. Popedio autem Siloni dicenti: *Si magnus es imperator, ò Alari, descende in confectum.* Imò tu, inquit, *si magnus es impe-*

Retoriti.

imperator, coge me nolentem ad certamen venire.

CATVLVS LVCTATIVS.

Catulo Lucretio in bello Cimbrico iuxta flumen Athesim exercitum habente, cū Romani viderent Barbaros transire conantes, retrocesserunt; quando quidem illorum impetum sustinere non poterant: ipse celeriter sese ad fugientium primos contulit, ut non hostes fugere, sed ducem sequi viderentur. Hoc stratagemma est, non apophthegma. 180

Callidè.

C. POPILIVS.

C. Popilius missus erat ad Antiochū regem, epistolam ferens à senatu, quā iubebatur, exercitum ex Aegypto abduceret, nec Ptolemæi filios orphanos regno spoliaret. Cū verò rex illum per mediū exercitum ad se accedentem procul humaniter salutasset, non resalutato rege literas reddidit: quibus lectis cū Antiochus diceret, se consultaturum, daturumq; responsum; Popilius virgā quam tenebat ductā lineā cinxit regem, dicens: *Hic igitur stans consulta, & responde.* Omnibus viri spiritum admirantibus, posteaquam Antiochus spondidisset se facturum quæ Romanis viderentur: ita demum salutavit illum, & amplexus est Popilius. 181

Animo - se.

LVCVLLVS.

Lucullus, cū in Armenia cū decē millib. armā-

182

armatorū, & mille equitibus aduersus Tigranem tenderet, centum quinquaginta hominum millia habentem in exercitu; pridie nonas Octobreis, quo die prius Scipionis copix deletæ fuerant, quodā admonente, quod Romani diem illum ut nefastum & inauspicatum metuerent: Ergo, inquit, hodie *Superstitionis cōtempus.* alacriter pugnemus, ut hunc quoque diem ex nefasto funestoque Romanis hilarem & auspiciatum reddamus.

183 At cum Romani cataphraetos præcipue formidarent, bono animo illos esse iussit: plus enim negocij futurum in spoliandis illis, quam in vincendis. Significans, plenam armaturam nihil profuturam hosti in pugna, cum esset ignauius; sed victori profuturam ad prædā. *Fortiter.* Cumq; primus in collem ascendisset, speculatus hostium tumultus exclamauit: *Vicimus, commisitoe:* simulque impetu facto in hostes, cum nemo irruentis impetum sustineret, quinque tantum Romanos, qui ceciderant, amisit; hostium verò centum millia trucidauit.

184 Lucullus imperator ad direptionem incitantibus dixit: *Cura mihi.* se malle unum militem Romanum ex hostium manibus eripere, quam vniuersas hostium fortunas sibi vindicare.

185 Archelao, qui iterum à Mithrydate defecerat, asseueranti; si in Ponto Lucullus cōspiceretur, fore ut omnia subderentur imperio

perio Romano: respondit Lucullus: Non ce- *Animo-*
do, Archelae, venatoribus audacia, ut relictis feris se.
 ad vacua illorum infra progrediar. Iam enim
 Mithrydates Pontum reliquerat.

Romani, cum in pugna cum Tigrahe ho- 186
 stium peditum centum millia trucidasset,
 paucis equitum fugâ servatis, cum ex ipsis
 non amplius centum essent vulnerati, in-
 terfecti quinque: dicebant sese erubescere, *Hosio per*
 quod in tam vilia mancipia strinxissent ferrum. *dendus.*

Quum œconomus Lucullo cenâ mo- 197
 dicam apparasset, accersitum obiurgavit:
 illo dicente, non putabam sumptuoso ap-
 paratu opus esse, cum solus esses cœnatu- *Splendi-*
 rus: *Quid ais? inquit Lucullus, an ignorabas* *de.*
apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum?

Quum Græcos quosdâ per dies aliquot 188
 magnificè tractasset, atque illi dicerent; se
 mirari, quod tantum impendiorû suâ cau- *Splendi-*
 sâ faceret: *Non nihil, ô hospites, v'istrâ causâ; sed* *de.*
maxima pars Luculli gratiâ.

SYLLA.

Sylla, cognomento Felix, inter felicitates 189
 suas duas præcipuas ducebat: alterum, quod *Felicitas.*
Pum Metellum habcret amicum; alterum, quod
urbem Athenarum non subuerisset. Plutarchus
in Apophtheg.

Quum Sylla defectus necessarijs coge- 190
 retur etiam dijs dicata tangere, Caphium
 amicum

amicum Delphos miserat, ut pecunias ac donaria ad se perferret. Quibusdā verò dicentibus, intra templum auditū citharæ sonitum: quod ostentum interpretabantur, quasi Apollo citharædus indignaretur, Caphis audita perscripsit Syllæ. Cui faceret rescripsit Sylla: *Quin tu, Caphi, potius interpretaris istud esse signū gaudentis & exsultantis dei, quam indignantis.* Itaq; perinde ut deo hilariter tribuente, tu quoq; bono animo pecunias accipe. *Plut. in Sylla.*

*Ostentū
cōmodē
interpre-
tatum.*

- 191 Quum ad sociale bellum magnis cū copijs missus esset circa Limernā, è vasto terrehiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma ad cœlum perueniens constitit. Id vates interpretati sunt: quod vir bonus, aspectu eximius & admirandus, principatum adeptus presentibus turbis civitatem liberaturus esset. Hoc audito Sylla, *Ille, inquit, ego sum.* Nam illi erat peculiare, comam habere auream, ignique concolorem: nec se ait sine virtutis pudere, qui res tam multas tamq̃ue præclaras gessisset.

*Fiducia
sua.*

- 192 Quum milites in bello sociali Albinū virum pretoriū fustibus mactassent, Sylla tam atrox facinus impunitū reliquit, dicens: *se illis posthac promptioribus vsterū in prælijs, dī peccatum fortiter gerendo rem studebunt pensare.*

*Scelero-
sis vti.*

- 193 Quum Athenienses ad Syllā duos tresve misissent de pace tractaturos: atq; illi nihil adfer-

adferrent quod ad incolumitatem ciuitatis faceret; sed Theseum, Eumolpum, & res aduersus Medos gestas verbis inanibus iactarent: *Abiis, inquit, ò beati, istasque orationes vobiscum referte: non enim discendi cupidus huc missus sum à populo Romano, sed ut rebellas subiseram.* *Milita- riter.*

Apud Orchomenum cum milites longius euagarentur, ordinibusque perturbatis fugam caperent, Sylla ex equo defiliens, arrepto vexillo in hostem conuolat, ita vociferans: *Mihi quidem, ò Romani miles, hic pulchrum est mori: vos interrogati, quo loco ducem vestrum amisistis, memineritis dicere, apud Orchomenum.* Hac voce filius reuocauit. *Animo- se.*

Quum Mithrydates Syllæ processisset obuiam, dextramque porrexisset, Sylla non resalutauit, sed percontatus est: *num à bello desisteret his conditionibus, quas cum Archelao pactus esset? Obtescente Mithrydate, Quibus pacis opus est, inquit Sylla, eos priores loqui conuenit, victori silere satis est.* Rursus cum Mithrydates varijs coloribus excusaret: quæ gesta fuerant: *Optime, inquit, audiui; nunc experior te singulari eloquentia præditum, qui tam nefarijs factis colorem inuenire potueris.* *Victor- ferax.*

Lucius Sylla, cognomento Felix, cum cogitaret de occidendo C. Casare, amicis ne id faceret dehortantibus, indignum enim esse talem necare puerum: *Desipitis, inquit,* *si in*

Proni-
dentia.

ſi in hoc puero non videtis multos in eſſe Marios. Deprehendit in eo excelsam indolem, nullis honoribus ſatiandam, vt qui vixdum pubeſcens ſacerdotium ambierit. Idem populum Romanum ſubinde monere ſolebat, cauerent puerum male præcinctum. Hoc & Suetonius de Sylla ſcribit.

M. ANTONIUS.

- 197 *Filius pa-
tri ſimi-
lis.* M. Antonius filium habebat ex Fulvia. Is puer Philotæ dederat ingentem vaſorum vini: quæ cùm ille recuſaret accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatem nõ probaret: *Quid times, inquit puer, accipere? an nescis, eum qui dat filium eſſe Antonij? Plutarch.*
- 198 *Libera-
tis.* Ipſe Antonius cùm eſſet prodigioſè pro- uſus, dicere ſolebat: *Amplitudinem imperij Romani non per ea quæ acciperet, ſed per ea quæ daret illuſtrari. Ea vox excelsi animi videri poterat, niſi ab Antonio fuiſſet profecta.*
- 199 *Libere.* Geminius in Græciam profectus ad Antonium, quoniam ſuſpectus erat Cleopatre, quòd eò veniſſet Octauix cauſam acturus; diu repulſus ac varijs modis deluſus, tandem in conuiuio iuſſus cauſam aduentus dicere, ita reſpondit: *Cætera, Anſoni, ſobria ſunt orationis, nec huius temporis; verùm illud vnũ & ſobrius & ebrius ſcio bene ſucceſſura omnia, ſi Cleopatra remittatur in Aegyptũ. Moxque Romam ſe recepit, metuens ſibi ab*

ab Antonio: nam Cleopatra in cōuiuio gratias egit, quòd rē apertè dixisset, nullâ vsus circuitione. At sic agere gratias, erat minari malum. Sciebat Geminius, quàm esset illis inuisa veritas.

Quum Antonius appareret classe cùm 200 Cæsare conflagere; quidam tribunus militum, vir fortis, & armis exercitatus, Antonio prætereunti corpus suum multis cicatricibus insignitum ostendit, dicens: *ô imperator, cur his vulneribus aut huic gladio patri præviam fidis, in lignis fragilibus spem reponis? Sine lio appa- Phœnices & Aegyptij classe pugnent; nobis Romanis terram da, in qua consuevimus vel hostem tuum vincere, vel mortem oppetere.*

Cleopatra, metuens Antonij sæuitiam, 201 confugit in monumentum demissis catacactis, misitq; qui diceret, illam spontaneâ morte perisse. Id credens Antonius, & ipse sibi parans adferre vim, dixit: *ô Cleopatra, non mors doleo, quòd te caream, nam mox unâ futuri sumus: spontanea sed quòd ego tantus imperator fortitudine victus sum à femina.* Victum se putabat, quòd illa prior spontaneæ mortis gloriâ occupasset.

Quum Augustus eam inuideret, exigeret 202 que ab illa rationes; Seleucus vnus è procuratoribus ipsius indicavit, aliquid esse subtractum ab ipsa. Illa in procuratorem insilijt, & arrepto hominis crine crebris ictibus pulsavit os. Hæc cùm Augustus ridens co-

Callidè. natus esset inhibere: illa, *An non, inquit, permolestum est, ò Cæsar, cum tu me digneris inuolare, seruos meos heram incusare, quod non nihil muliebrium ornamentorum subtraxerim: non est quidem mihi, sed ut Octavia & Luia munuscula dem.* Hoc commento persuasit Cæsari, se de vita cogitare; cum mori decreuisset.

C A S S I V S.

- 203 *Cassius*, etiânum puer, *Faustum, Syllæ* filium, inter æquales de patris monarchia gloriantem non tulit, sed colaphos impedit. Eius rei cognitionem cum Pompeius ad se recepisset, accitis ambobus pueris, *Judoles* *Cassius* ausus est dicere: *Eia, Fauste, aude rur-*
in puero *sus* coram hoc ea verba proferre, quibus irritatus
mira. *in te fui, ut iterum tibi percellam os.* Inerat *Cassio* natiuum quoddam odium tyrannidis, ut iam tum apparet, illi non de futurum animum ad interficiendum Cæsaem.
- 204 *Idem* cum Rhodum insulam vi cepisset, & in ingressu salutaretur rex atq; dominus: *Tyranni* *Nec rex sum, inquit, nec dominus; sed regis ac do-*
dis osar. *mini interfector.*

M. C R A S S V S.

- 205 *M. Crassus*, ille diues, magnam seruorum turbam domi alebat, quorum præcipuam agebat curam; discipulis adstantibus, interdum & ipse docens eos, dicens: *hanc oportere præ-*
cipuam

cupiam esse patrisfamilias sollicitudinem : quòd sint rei familiaris animata instrumenta. Idem sensit Aristoteles. Scurioris
cira.

Hæc vox probata est : sed illa damnata, quòd negabat quemquam pro diuite habendum, qui non posset privatis facultatibus legionē alere. 206
Dicitur
immodi-
ca.

Aegrè ferens Pompeio Magni cognominè delatum, decretumque triumphum : Romano cuiquam dicenti, *Iam adern Pompeius Magnus. Quantus tandem?* inquit. Sentiens, illum corpore cæteris parem, animo nihilo maiorem. 207
Invidia
debat.

Quum Pompeius & Crassus in Consulatu collegæ decessuri essent magistratu; Cn. Aurelius quidam subitò in forum procurrens, clamavit, sibi visum in somnis Iouem iussisse, ne prius se magistratu abdicarent, quàm in gratiam redissent. Idem flagitante populo Pompeius nihil motus est : at Crassus surgens vtrò collegæ dextram porrexit, dicens : *Nihil, ô Quirites, me indignum facturum mihi videor, si prior cum Pompeio in gratiam rediero, quem vos etiãnum impuberem Magnum cognominastis, cuiq; prius triumphum decrevistis, quàm in senatum electus esset.* 208
Reconciliatio.

In Parthos proficiscens, cum Deiotarum, extremæ iam senectutis, novam urbem cõdere videret : *Quid est,* inquit, ô rex, hoc rei, quòd cū hora diei iã adsit duodecima, novã urbem esse inere institueris? Ad hæc arridens Deio- 209
Senex
adifica-
tor.

tarus: Imò quid tibi in mentem venit imperatoris
 ut cum haudquaquam sis ut videtur matutinus
 tamen in Parthis cum exercitu properes? Nam
 id temporis Crassus sexagesimum agebat
 annum. Hora quæ nobis duodecima est in
 meridie; olim erat extrema diei.

210 *Milita-
v.a.* Quum Parthi per legatos denunciaſſent,
 ut lux ætati cõsulens à bello abſtineret, in-
 ſolenter reſpondit: *In Seleucia iſtis mandatis*
reſponſum dabimus. Hic Agiſis legatorum
 vnus ſublata manu mediam palmarum oſten-
 dens: *Prius, inquit, in hac manu naſcentur ſe-*
ta, quam tibi Seleuciam conſpiciendi ſi iuſu-
ra poteſtas.

211 *Senex
bellator.* Conſticturo cum Parthis exta è mani-
 bus deciderunt: hoc cæteris ut inauſpica-
 tum oſtentum interpretantibus, ac prælium
 diſſuadentibus: *Huiusmodi, inquit, incoꝛmoda*
multa nobis ſeneſtus adfert: ac arma mihi nun-
quam è manibus ceciderunt.

212 *Forsiter.* Quum Publius, Crassi filius, fortiffimè in
 bello & pugnaſſet & ceciſſet; hoſtes ca-
 put iuuenis haſtæ impositum geſtantes
 proximè ad Romanos accedebat, inſultan-
 tes, rogantesq; quo genere iuuenis ille fui-
 ſet oꝛtus? neq; enim fieri poſſe, ut ex patre
 famigno & imbelli talis filius naſci poſ-
 ſet. Hoc tam triſti ſpectaculo nihil commo-
 tus Crassus, per omnes ordines conciona-
 tus eſt, clamitans: *Meus hic primus d'lm eſt,*
Romani.

Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris
luctus: cæterum publica civitatis salus & gloria
in vestra incolumitate vestraq; virtute sita est.

Marcello ac Domitio, Pompeium in se- 213
natu rogantibus, num proximis comitijs
petiturus esset consulatum? Fortè, inquit, pe- *Ingeniè.*
tam; fortè non petam. Rursus idem percon-
tantibus: A bonis, inquit, civibus petam; à ma-
lis nequaquam. Quum hæc responsa ut am-
bigua ac superba multos offenderèt, Cras-
sus idem percontantibus respōdit: Si è Re-
publica fore iudicavero, petam: sin minus, à peten-
do abstinabo.

SERTORIUS.

Sertorius, cum Pompeij milites variè dis- 214
pulsos superasset multis occisis, audissetq;
advenire Metellum cum alijs copijs, dire-
mit prælium, reuocatisq; suis dixit: Ego pue- *Vetulus*
rum hunc, nisi superuisset anus illa, verberibus *dux.*
castigatum *domum* remisissim. Pompeiū pueri
nomine signans; Metellum vetulum anus.

Idem sæpe victor ad Pompeium Metel- 215
lumq; misit, offerens se paratum redire in
urbem, si sibi permitteretur, dixitq;: mallo se *Patria*
Romæ ignobilissimum ciuem, quàm exulem omnium *dubis.*
aliarum civitatum imperatorem.

Admonere solebat suos, ne quid in corni- 216
vio præter decorum vel fieres vel diceretur: præ- *Cōmissa*
sertim à iurgijs & obscenitate temperare. Nec i- *prudica.*

pse quicquam tale sustinebat vel audire
vel videre.

M. BRUTVS.

217 *Vi. 10* M. Brutus rebus in summam desperatio-
deorum. nem adductis, cum è ducibus atq; amicis
paucos apud se haberet, sublatis oculis in
cælum stellis plenum; dixit hunc versicu-
lum Græcum è tragœdia quapiam:

Ἰδὺ, μὴ λάθοι σε τῶ μὲν ὅς αἶψα παύωμ: Id est:

Ne te lasuerit, o supreme Iuppiter,

Horum malorum quisquis auctor existit.

Velut impreans Cæsari vindictam à dijs.
Volamnius narrat illum & alterum dixisse
carmen; sed negat se meminisse.

218 *Mors de* Quodam ex his qui aderant præcipuo
stizata. monente, ut illinc fugeret Brutus: *Prorsus,*
inquit, *fugiendum; sed manibus, nõ pedibus.* Sig-
nificans, morte spontancâ vitandâ Cæsaria-
norum tyrannidem.

219 *Clemen-* Quum inter coniuratos deliberaretur,
ter. an vnâ cum Cæsare occidendus esset An-
tonius? Brutus dissuasit, dicens: *hoc negotium*
quod pro legibus ac iure susciperetur, oportere om-
ni carere iniuriâ. Noluit vir optimus cædem
in plureis præferri. At hæc clementia malè
cessit illis.

220 *Aus vin* Vltimum prælium initurus, dehortanti-
tere aus bus quibusdam, ne se tanto discrimini cõ-
uari. mitteret: *Hodie, inquit, aut rectè erit, aut nihil*
curabo. Significans, se aut victorem fore, aut
non

non victurum. Mors autem adimit omnium malorum sensum.

Huius vxor Portia, Catonis filia, postea- 221
quam sensit conspiratum de Cæsare interficiendo, eâ nocte, quæ præcessit diem in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, tultellum tonsorium velut vnguium refecandorum gratiâ poposcit, eoq; quasi fortè de manibus elapso seipsam grauiter vulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarū in cubiculum reuocatus, obiurgare eam cœpit, quòd tonsoris præripuisset officiū.

Hic illa clam marito, *Non hoc, inquit, temere Fides v-*
feci: nam experiri volui, si quod constitutum est, xoria.
parum cesserit ex sententia, quam æquo animo me
ferro sim peremptura.

Idem dixit, sibi videri eam etatis florem ma- 222
tè collocasse, qui nihil negaret. Inutilis est ver-
cundia, quæ obstat, quò minùs nege-
mus obsequium ad inhonesta
vocanti.

A P O P H T H E G M A T V M
 V A R I E M I X T O R V M L I -
 B E R S E X T V S X

IN his quæ sequuntur, miraberis quædam dicta, nec Scythis nec Cyclopi-
 bus digna: sed memento, tum, exceptis aliquot, non homines, sed
 mera portenta, rerum summam tenuisse: siue quòd tales militum te-
 meritas assisceret; siue quòd immodica potestas, nisi adsit animus Philosophiæ præsi-
 dijs diligenter præmunitus, tales reddat. Quanquam & ab illis prodigi-
 osè malis quædam dicta gesta que sunt, non indigna imitatione. Postremo, turpitudinis alienæ
 species, velut in theatrum producta, deterret à vitijs, & ad virtutis studium exstimulat ingenia non omnino deplorata. Hunc igitur postremum librum puta esse mensæ
 secundæ bellaria: in quibus quædam apponuntur vt tollas, quædam vt gustes, nonnulla vt spectes tantum. Malo enim te suauiter affectum, quàm saturum onustumque dimittere:

mittere. Quòd si quædam apponentur le-
 via ridiculaq; mimorū, coquorum, equiso-
 num, scurrarum ac meretricum: decet om-
 ne conuiuium hilaritas, sed præcipuè men-
 sas secundas. Quanquã & à leuissimis per-
 sonis nonnunquam dicuntur, quæ nemo
 sapiens contemnat. Nec ignoras, olim mo-
 riones, saltatriculas, & simios, sub conuiuij
 finem induci solere. Non laboro, si adsit hi-
 laritas; modò absit omnis obscœnitas. For-
 tassis existet, qui desideret ordinẽ: & hoc,
 & si quid aliud videbitur reprehensione
 dignum, excusabit secundarum mensa-
 rum libertas.

TIBERIUS CAESAR.

Tiberio Cæsari, cunctanter & ægrè su-
 scipienti delatum imperium, quidam in os
 ausus est dicere: *Cæseri, quod pollicentur, tardè Libèr.*
præstans: tu, quod præstas, tardè palliseris. Nota-
 ta est illius simulata cunctatio, detrectantis
 quod cupiebat.

Cuidam, à quo fuerat dominus appella-
 tus, denunciauit, *ne se amplius contumelia cau- Modestè.*
sâ nominaret. Quanta modestia in tãto prin-
 cipe! Nunc quidam nihil audire possunt,
 nisi sacras maiestates, gratiosas celsitudi-
 nes, & reuerendissimas dominationes.

Idem dicentem, sacras tuas occupatio-
 nes interpellauit, iussit non sacras dicere, sed Modestè.

labori fas. Rursum alterum dicentē, se ipso autore adisse senatum: correxit, *autore mutans in suaforem.*

- 4 Quum iocis, conuicijs, famosis carminibus ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad vltionē hortantibus. respondit: *In ciuitate libera linguā mentēq; liberat esse debere.*
- 5 Quin & senatu de huiusmodi criminibus ac reis flagitante, *Non tantum, inquit, habemus ocij, vt implicare nos pluribus negocijs debeamus. Si hanc fenestram aperieris, nihil aliud agi finesis.*
- 6 Diogenes Grammaticus, sabbatis Rhodi dtsputare solitus, Tiberium ad se venientē vt ipsum extra ordinem audiret non admittit; sed per seruulū suum in septimum distulit diem. Is eūm Romam venisset, & pro Cæsaris foribus adstaret, cupiens illum salutare, Tiberius *iussit vt post septimum annum redret.* Nec aliā poenā tantam Grammatici superbiam vltus est.
- 7 Præsidibus, onerādas tributo prouincias suadentibus, scripsit: *Boni pastoris esse condere modera-pecus, non deglubere: hoc est, lanam; non pellem, detrahere.* Dion, Suetonius, Orsius, Victor recensent.
- 8 Quoniam tyro in castris auidius bibebat Iocus ex vinum, militari ioco pro Tiberio, Claudio, Ne- depraua rone, dictus est Biberius, Caldius, Mero. Suetonione. Nilius & Victor.

Theop

Theodorus Gadareus, Tiberij in rheto. 9
 ricis præceptor, animaduertens in puero
 sanguinatum ingenium sub specie lenita-
 tislátitans, subinde inter obiurgandum ap-
 pellauit illum *πικρὸν αἷματι συμπεφυμένον*, id *Crudeli-*
 est, *lutum sanguine maceratum*. Hic initio prin- *tas lecta.*
 cipatus miram lenitatem præ se tulit: sed
 progressu temporis ad immanem crudeli-
 tatem deuenit. •

Quum audisset quendam è reis, nomine 10
 Canulium, sibi mortē conscisse, priusquam
 esset damnatus, exclamauit: *Caniulus me e-* *Crudeli-*
vasis. Ad eò leue supplicium esse iudicabat *ter-*
 mortem.

Quum custodias recognoscentem qui- 11
 dam rogaret, vt supplicium maturaret, re-
 spondit: *Nondum tecum rody in gratiam*. Hu- *Crudeli-*
 manitatis officium ducens, si damnatum *ter-*
 citò occidisset.

Tiberius, perspecto Caligulæ ingenio, 12
 fero ac malefico, subinde prædicabat: *se*
natricem Reipublica, & Phatœonem orbi terra- *Indoles*
rum educare. *Natrix serpentis genus est.* *malefica*

Tiberius Cæsar & illud dixisse fertur: 13
Eum hominem sibi videri ridiculum, qui sexage- *Medici-*
simum prætergressus annum, manum porrigeret na-
medico. Sentiens, hominem tam grandem o-
 portare iam scire, quomodo sibi mederi
 debeat. Porrigunt manum medico, qui con-
 sulunt illum, explorantem pulsus venarum.

G. C. A.

C. CALIGULA.

- 14 **Commentarios**, ad matris fratrumque suorum calumnias pertinētes, ne cui postmodum delatori testive maneret vllus metus, conuectos in forum, & antè clarè testatus deos, *neque legisse se, neque attigisse quicquam*, concremauit. Quin & libellum de sua salute oblatum non recepit, cōtendens sibi nihil admissum, cui cuiquam iniurus esset. *Negauit se delatoribus aures habere.* Hæc boni principis videri poterant, nisi fingerentur.
- 15 **Quū** audiret fortè, reges qui officij causâ in urbem aduenerant, inter se super cœnam de nobilitate generis concertantes; *Tyrānicæ vox.* exclamauit Caligula: *de calo venis nobis rex:* & adiecit carmen Homericum:
ἓς κῆρυξ ἔγωγε, ἓς βασιλεύς. Id est:
Vnus dominus sit, vnus rex.
 Nec multum abfuit, quin statim diadema sumeret, speciēq; principatus in regni formam conuerteret.
- 16 **Liuiam Augustam**, proamiam suam, *Versu- sia.* appellare consueuit *Ulyssē stolatum*: vafri- ciem ac fraudulentiam illius notans; hoc tantum interesse, quòd vt foemina stolam gestaret.
- 17 **Dicebat**, *Impuden- tia.* se nihil magis in sua natura probare, quàm ἀδελφειψία, hoc est, inuerecundiam. Pudor enim, vt multis ad honestas actiones obstat; ita nonnunquam improbæ mentis homines

homines à turpibus reuocat. Vox carnificis, quàm imperatore, dignior.

Antoniz auiæ, pro sua auctoritate monenti, vt quædam secus ageret: *Memento, Vox tyranni, mihi omnia in omnes licere.* Talia portenta tantum principum titulo pertulit mûdus: quæ non commemorarem, nisi vt ex his principibus prodigiosæ feritatis horror incutiatur.

Quum destinasset interficere fratrem suum, eumq; suspicaretur sese medicamentis præmunire, ita locutus est: *Antidotum aduersus Crudelitatem Cæsarem?* Timebat ille venenum; quasi Cæsar non posset alio quouis modo trucidare, quem vellet extinctum.

Vir quidam prætorius valetudinis causâ successerat in Anticyram, petito à Cæsare comæatu. Is quum sæpius peteret prorogari comæatum, mandauit interfici, & adiecit; *necessariam sanguinis esse missionem, cui tantum illi non profuisset helleborum.* Solent enim medici in morbis validioribus venarum incisione vri. Et in Anticyram nauigabat, quibus opus erat purgatione.

Illud è tragœdia subinde iactabant: *Oderint dum metuant.* Hæc ne quis miretur, eiusdem vox fuit: *utinam populus Romanus inimicum ceruicem haberet!* Hanc emisit infensus turbæ, fauenti Venetæ aurigarum factioni, cum ipse faueret Prælinæ.

Luxu prodigioso utens, vt calidis frigidisq;

Profusio disq; vnguentis lauaretur : preciosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet : cōviviis ex auro panes & obsonia apponeret : nummos non mediocris summæ, è fastigio basilicæ Iuliæ per aliquot dies spargeret in plebem : Liburnicas naues gemmatis puppibus, versicolorib. velis fabricaretur : subinde dicebat, *Aut frugi hominem esse oportere, aut Cæsarem.*

*Iocus in-
fantis.* 23 In auctione Apronius quidam, vir prætorius, dormitans capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, *ne illum sibi nutantem præteriret : nec hoc monere desijt, donec ignorantibus tredecim gladiatores sesterium nonagies addicerentur.*

Rapacitas. 24 Alcam ludens, plus mendacio atq; etiam periurio lucrabatur : & quodam tempore proximo collusori demandatâ vice suâ, prægressus in atrium domus, *quum prætereuntes duos equites Romanos locupletes sine mora corripi confiscariq; iussisset, exultabundus in domum redijt, giorius, se nūquam prosperiore aleâ vsum.*

CLAVDIVS CAESAR.

Liberè. 25 Græculus quidam, causam agens apud Claudium Cæsarem, inter altercandum per calorem hanc vocem in illum emisit : *ναί-
sus. Vsq; eò summa potestas ob stultitiam & passim, & propalâam cuiluerat, vt hæc in*

os dixerit; non senator, sed ignotus Græculus: & dixerit impurè.

Quum censor equites recognosceret, & 26
in his reperisset iuuenem probris cooper-
tum, sed quem pater probissimū affirma-
bat, sine ignominia dimisit. Id amicis mi-
rantibus, *Habet, inquit, censorem suum.* Auto- *Pater*
ritatem suam in parentem transtulit. *iudex.*

Alium corruptelis adulterijsq; famosum, 27
nihil aliud quàm monuit, *ut aut parcius & Levitas*
tabula indulgeret, aut certè cautiùs: addiditq; *prava.*
Quare enim ego scio quam habeas amicam? O
censorem grauem!

Natissimum ab epistolis, & Pallantem à ra- 28
tionibus sic adamauit, ut eos nō solū am-
plissimis præmijs, verū etiam quæstorij
prætorijque ornamentis decreto senatus
ornari libenter passus sit: ad hæc, tantum
rapere & acquirere, ut illi querenti de fisci
exiguitate quidam non absurdè dixerit:
Abundaturum fiscum, si à duobus libertis in con- *Pecula-*
fortium recipereur. Hos Plinius fatetur & *nis dissi-*
Crasso fuisse ditiores. *mulatus.*

Quum cuidam notam apposita, depre- 29
cantibus familiaribus ademisset: *Litura ra-* *Infamia*
men, inquit, exstat. Sentiens, etiam remissa *non dele-*
culpâ, manere tamen infamiae prioris vesti- *tur.*
gium. Alludens ad scripturam, quæ licet
spongiâ deleatur, aut graphio radatur, re-
linquitur tamen liturae rasuraeque vestigiū.
Hic

30 Hic temulentus aliquādo dixit, *sibi fatale*
Ebrietas esse, ut coniugū flagitia ferret, deinde pururet. Ea
loquax. vox terrorē non mediocrē iniecit Agrippi-
næ. SEXTVS NERO.

31 In Cn. Donitium, Sexti Neronis atauū,
 cui cognomen fuit Aenobarbo, L. Crassus
Iocus ex orator dicebat: *non esse mirandi, quòd anciam*
stomine. haberet barbam, cui os ferreum, cor plumbeum
esses. Os ferreū obijciens propter summam
 impudentiam, cor plumbeum ob ingenij
 stuporem. Quidam illum pro Nerone Aenobarbum appellârunt, atque hoc erat v-
 num è duobus conuicijs, quæ indignissimè
 tulit: alterum erat, quòd increpitus esset
 malus citharædus.

32 Quum ex more cuiusdam capite dam-
Clemen- *Vinam, inquit, literas nescirem.* Vox parsimo-
tar. niæ humani sanguinis promittens, si ex a-
 nimo prodisset. *Seneca lib. de clementia 2. re-*
 fert, fuisse Burrum cohortium præfectum,
 qui quū esset animaduersurus in duos, pe-
 tijt vt Nero subscriberet: qui cū cuncta-
 retur & recastinaret, Burrus instans protu-
 lit chartam: tum Nero, *Vellem, inquit, nesci-*
re literas. At hæc indoles clementiam pol-
 licens, in prodigiosam crudelitatem euasit.

33 Puerum Sporum exlectis testibus in mu-
 liebrem naturā transfigurare conatus est.
 Addita dos, additum flammeum, addita ce-
 leber-

leberima nuptiarū solennitas. Quid multis? palam pro vxore habuit. Hinc fertur cuiusdam nō in scitus iocus: *Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis patrem habuisset uxorem.* Sentiens, exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuisset natus, si pater Spori similem habuisset vice coniugis.

Nunquam cuiquam officium delegauit. 34
nisi hæc adijceret: *Scis, quibus mihi est opus: Rapaciter & hoc agamus, ne quis quid habeat.* Vox prætas.
done quam principe dignior.

Quodam in colloquio proferente Græci 35
cum versiculum:

ἴμω δαμόντ' ἔγαια μυχθεῖται πυρί. Id est: *Crudeliter.*

Me mortuo terra miscetur incendio.

Subiecit: *Ἰμὼ ἴμω γαῖα σῦντ'.* id est: *me etiam*
vino. Quibus portētis aliquando committitur Respublica!

Quum nihil flagitiorum sibi non permitteret, elatus tanto rerum successu, dicebat *neminem principum anse ipsum scisse quid sibi liceret.* Verum qui hoc dixit, sensit tandem, quid vicissim liceat populo in malum principem. *Licentia principis*

Quum incendiisset urbem, spectabat, dicens: *se flamma pulchritudine delectari: atque interim suam canebat Halosin,* hoc est, Troianę urbis excidium, quod descripserat.

Isidorus Cynicus transeuntem in publi- 38

P

co clarâ voce corripuit, quòd *Naupli mala Liberè. bene cantares, sua bona malè dissoneres.* Nauplius erat Palamedis pater, qui filij præter meritum damnati necem magno Græcorû exitio est vltus. Solebat autē Nero tragœdias cantare.

39 Notatus est & à Dato Atellanarû histrione, qui recitans canticû quoddâ: *ὕγιαυι. πᾶ:* *Liberè. τῆρ, ὕγιαυι μῦτῆρ:* ita demonstravit, vt bibentē natantemq; faceret, exitiû C. Claudij & Agrippinæ significās. Nam Nero C. Claudij veneno sustulit; Agrippinā naufragio. Et in clausula cātici recitans: *Orcus vobis ducit pedes,* gestu senatum notavit histrio: subindicans, illis à Nerone imminere perniciem.

40 A mathematicis audierat fore, vt aliquândo deijceretur imperio; eòq; Græcû lambicûm dimetrum identidem vsurpabat:

Τὸ τῆχλιον πᾶσα γῆ τῆρφ. Id est:

Terra quæuis artem alit.

Putans, se tantû profecisse in artē canendi, vt etiamsi exigeretur, in quauis regione ob Musices peritiam posset haberi in precio. Quûq; imminentib. qui illû insequēbatur, de salute desperans, cogitaret sibi vim adferre, subinde dicebat: *Quanius artifex pereo.*

41 Quondam theatro clam illatus, Scenico *Scenicus* cuidâ populo placenti inuidit, eiq; nunciû *princeps.* misit q diceret: *illū abusi Casaris occupationib.*

42 Quoniam ex annonæ caritate quidâ ditelce-

tescebant aulici, multum & hinc inuidiæ Neroni conflatum est. Quum fortè accidisset, ut in publica fame diceretur Alexandria nauis appulisse, iactatum est, *illam adu- Monopolia facta.*
xisse puluerem luctatoribus aulicis. Quo dicto simul notatum est, in Cæsare rerum scenicarum studium; & monopolia quorūdam, per Cæsaris fauorem publico damno lucrantium.

Statuæ eius à vertice currus appositus 43
 est, cum inscriptione Græca: *Nunc demum Princeps*
agon est, trahere tandem. Notatum est in Cæsa-
auriga.
 re aurigandi studium: simulque denuncia-
 tum periculum.

Alteri cuidam statuæ & ascopera alliga- 44
 ta est cum hoc titulo: *Ego quid potui? Sed tu Parrici-*
culleis meruisti. Solebāt olim parricidæ cul-
 leo insui: & Nero matrem occiderat. Cul-
 leus itaq; sese excusans dicit: *Ego quid po-*
tui? paratus si quis te insuat: sed siue insua-
ris, siue non; tu tamen culleum meruisti.
 Potest hoc & ad Reipub. personam accom-
 modari.

Columnis statuarum illud adscriptū est: 45
Galli te cansando excitârunt. Indignissimè tu-
Salsè.
 lerat Galliarum defectionem: proinde de-
 creuerat Gallos omnes Romæ agentes cō-
 trucidare, prouinciamq; exercitui diripiē-
 dam tradere.

Noctū quidam simulabans se sentire in ferros, 46

Salsè. *patēbantque vindicem.* Vindex autem erat defectionis in Nerōnem dux. Et hoc ioco notabatur iam nō ferenda Cæsaris tyrānis-

47 Quum ex oratione Nerōnis, quā in Vindicem perorabat, recitaretur in senatu, daturus pœnas sceleratos, ac breui dignum exitium facturos; exclamatum est ab universis: *Tu facies, Auguste.* Quæ vox bifariam potest accipi: Tu facies ut dent pœnas; aut tu dabis pœnas.

Ambiguè dictum.

48 In Oedipode fabula, quam Nero nouissimā recitavit, in hoc versu decidisse legitur:

Omen exitij. *Ἰάσσει μ' αἰῶνι σύγγαμος πατήρ, κατ' ἔργα.* id est: *Iussit morti me mater, vxor & pater.*

Nam & Oedipus patrem occiderat insciēs; matrem vxorem duxerat. Ita Nero sciens Claudium patrem occiderat; matrem confupratam interfecerat; & Octauiam vxorem indignis tractārat modis.

49. Desperatis reb. noctu adiit hospitia singulorum, de fuga consulturus. Quum fores omnium oclusas reperisset, reuersus in cubiculum, comperit & custodes dissigisse, direptis etiam stragulis, & amotā venenij pyxidē, quam in extremum casum parauerat: innox Mirmillonē nomine spiculum requisit, vel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto, *Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum?* Decretū erat, eam belluā publico orbis odio immolare.

Destitutus vnde digne

In

In fuga quū Phaon libertus hortaretur, 50
 ut in specum egestā arenā conderetur, ne- *Sepulcu-*
gavit viuum se sub terram isurum. *ra viui.*

Aquam è lacuna, villæ cuidam subiectā, si
 potaturus manu hausit: *Et hic est,* inquit, *Delicia*
Neronis decocta. Nam repererat, ut aqua de- *versa in*
 cocta gratiam haberet crudæ, immissa in *amaro-*
 poculum niue. *rem.*

Vbi sensit equites appropinquare, qui- 52
 bus mandatum erat ut illum viuum attra-
 herent, versum Homericum protulit:

ἴππῳ ὠκυπόδῳ ἀμφὶ κῆρυξ ἕατα βάλλει.

Simulque ferrum iugulo adegit.

Ingressus Centurio, quum semianimem 53
 reperisset, & penulā ad vulnus apposita si-
 mularet se venisse in auxilium: nil aliud re-
 spondit, quàm: *Serò: & Hæc est fides.* *Sermo Neronis*
 ambiguus est: potest intelligi serò venisse, *extrema*
 qui iam ad orientem venerat; & serò ve- *voces.*
 nit, qui in hoc venit ut viuum attraheret.
 Item, hæc est fides, potest esse exposulan-
 tis de fide amicorum: Nero sensit, se ni-
 hil illius verbis credere, eiusque rei argumē-
 tum esse vulnus in iugulo lethale.

Quum genethliaci Chaldæi Agrippinæ 54
 matri Neronis respondissent: imperaturū
 quidem filium, sed occisurum matrem:
Occidat, inquit, *modò imperet.* Tam impotens *Ambi-*
 erat in foemina dominandi sitis: & habuit *tio.*
 quod optauit.

55 Eadem quum iussu Neronis occideretur, ac Centurio ferrum in mortem destringeret, ventrem ostendens clamabat : *Hunc For. iter.* *perente : hic est ferro fodiendus , qui portentum illud genuit.*

56 Nero in magna erat inuidia, quòd Burrū principem virum crederetur occidisse, veneno faucibus illito, quasi remedium adhiberetur. Ad hunc cum Nero visendi gratiā venisset, auersatus est illum Burrus, cui seculus iam erat intellectum, multaq; percontanti nihil aliud respondit, quàm : *Leniter.* *Ego bene me habeo. Mira etiam in moriente lenitas.*

57 Idem in Claudij stultitiam subinde iocabatur p̄ductione syllabæ, cum diceret : *Iocus in mortuū.* *posteaquam desistit inter viuos morari, primā syllabā productā. Moros enim Græcè fatuum sonat : inde finxit morari, pro stultum agere ; quemadmodum nos à poëta poëtari, à iuvene iuuenari.*

58 Sunt qui putēt, hoc clam & incio etiam Senecā fuisse decretum, vt occiso Nerone occideretur & Piso, mox imperium Senecæ deferretur. Interea vulgabantur verba Flauij, qui dixerat : *Salsè.* *Ad dedecus nihil referre, si citharadus dimoueretur, & tragicus succederet. Nero citharā, Piso tragico ornatu canebat. Sensit, vtrumque pariter indignum imperio.*

59 Cùm de coniuuatijs agerētur quæstiones, **Subrius**

Subrius Flavius Tribunus, interrogatus à Nerone, quibus causis adductus ad oblivionem sacramenti processisset: *Oderam te, inquit: nec quisquam tibi fidelior militum fuis- dum amari meruisti: odisse cœpi, postquam par- ricide matris & uxoris, auriga & histrio & incendiarius existuisti.* Ne tant in ea coniuratio- ne quicquã accidisse Neroni grauius: qui, vt ad patranda facinora promptus erat; ita audiendi quæ patraret insolens.

Eodem tempore Sulpitius Asper Cen- 60
turio, percontanti cur in cædem suam con- *Libere.*
spirasset? *Non aliter, inquit; tot flagitijs tuis subueniri poterat.*

Vestinus consul, quem eodem die om- 61
nia munia consularia obisset, è conuiuio
repentè ad mortem raptus est. Conuiu-
nihil aliud quàm exitium expectabãt. Ho-
rum pauorem irridens Nero, dixit *illos satis* *Iocus crisp*
supplicij luisse pro epulis cõsularibus. Dicas hoc *delis.*
à clemente dictum, si cætera Neronis faci-
nora spectes.

Nero matrem occiderat. Vnde Africa- 62
nus quidam ita consolatus est hominem:
Orant te, Cesar, Gallia tua, vt felicitatem tuam fortiter feras.

O T H O.

Otho Saluius imperator, quem in augu- 63
rando tempestas esset orta, atq; ipse gra-
uiter prolapsus, identidem obmurmurasse

Omen e-
xiiij. dicitur: *τί μοι καὶ μακροῖς αὐταῖς*; id est: *quid*
tibi cum longis tibiis? Sentiens, se frustra sa-
crificijs & piaculis conari placare manes
Galbæ. Sed de hoc plura nobis dicta sunt in
Chiliadibus.

64 Idem, ubi iam mori destinasset, sensit, eos
qui ab ipso deficere & abire cœptabant,
pro desertoribus corripere ac detineri, vetuit

Mors de-
stinata. ne cuiquam fieret iniuria, dicēs: *Adijciamus*
vita & hanc noctem. Et in profundam vespere-
ram vsq; patente cubiculo, si quis adire vel-
let, potestatem sui conueniendi fecit.

65 Multis Othonem rogantibus, ne depo-
sito Imperio exercitum ac Remp. deserere-
ret, quidam è gregarijs militibus sublato
ense dixit: *Scito Cæsar, sic pro te omnes animatos*
esse: moxque seipsum iugulauit.

Fides in
militē. 66 Otho iam destinatâ morte Cocceium
fratris filium, ad se vocatum sic adhortatus
Moderat-
se. est extremis verbis: *O fili, habuisse te patrum*
Cæsarem, nec prorsus obliuiscaris, nec admodum
memineris. Noluit illum prorsus obliuisci, ne
desereret curam suorum: rursus noluit
valde meminisse, ne mortem patris vicif-
ceretur.

VESPASIANVS PATER.

67 Flauio Vespasiano cum adolescens qui-
dam gratias ageret pro impetrata præfectu-
Inguen-
tâ olere. ra, quoniam vnguento fragrabat, & nutu
contemptus est, & grauitè increpitus;
Malletis

Mellem, inquit Vespasianus, *alliam obolissis*:
mox & literas concessas reuocauit.

De iurgio quodam inter senatorem & 67
equitem Romanum ita pronunciauit, vt di-
ceret: *non oportere maledici senatoribus, rema- Venia La*
ledici ciuile fasque esse. Prærogatiuam enim *cessus.*
dignitatis ipse sibi ademit, qui lacecessit.

Idem de Licinio Mutiano, notæ impudi- 68
citæ viro, clam apud communem amicum
conquerens, addidit clausulæ: *Ego tamen vir Leniter.*
sum. Notans, obrectatorem esse parum vi-
rum. Simile est illud Maronis:

Parcius ista viris: tamen obijcienda memento.

Saluius Liberalis, cum in defensione di- 69
uitis rei oblique mordens dixisset: *Quid ad*
Cæsarem, si Hipparchus sescentium millies possi-
des? Notans Vespasianum, velut inhiantem
rei facultatibus. Cæsar non modo offensus
est, verum etiam dictum approbavit, quasi
simpliciter prolatum. *Leniter.*

Quoniam rapacissimum quemque pro- 70
mouere solebat, vt mox ditatos condemna-
ret, vulgò dictus est *officiarios suos habere pro Rapaci-*
spongijs; quod veluti spongijs & siccos ma-
tas. *tas.*
defaceret, & humentes exprimeret.

Rusticus quidam, quoniam gratuitam li- 71
bertatem suppliciter petens a Cæsare re-
pulsus est, non veritus est clarè dicere: *Vul- Avaricia*
pes pilas mutat, non mores: exprobrans illi in prin-
naturæ rapacitatem, quasi mercede datâ cipe.

cōcessurus fuisset, quod gratuito negabat.

73 *Lepidè.* A consulari viro Menstruo Floro monitus, plura
sira potius quàm plura dicenda, postredie illum
pro Floro Claurum salutauit: ciuilitè alludens
ad illius curiosam admonitionem. Veteres
in quibusdam pro diphthongo au sona-
bant o: vt Clodius pro Claudius.

74 *Festus.* Mulier quædam dixerat, se deperire amo-
re Vespasiani: ei perductæ quum pro con-
cubitu sestertia quadraginta donasset, ro-
ganti dispensatori, quo titulo vellet eam sum-
mam rationib. inferri? dixit, Vespasiano adamato.

75 *Iocur ex Homero.* In quendam proceræ staturæ, sed impro-
bius natum, torsit illud cærmè Homericum:
μακρὰ βεβᾶς, κραδῶν δολιχόσκιον ἴχθ.

Longam hastam quatiens, diductis passib. ibat.

76 *Lepidè.* In Cerylum libertum, sed diuitem, qui,
vt aliquando subterfugeret ius fisci impe-
rialis, cœpit se pro ingenuo ferre: eoquæ
mutato nomine pro Cerylo dici voluit La-
ches: torsit versiculos ex fabula quapiam,
vt opinor:

ὦ λάχης λάχης,

ἐπ' αὐτὸ ἀποθάνει, αὐθιγία κέρυλλ.

O Laches Laches,

Vbi mortem obieris, rursus eris nomen Cerylus.

Significans, illi nihil profuturum immuta-
tum nomen.

77 Quidā è charis Vespasiani ministris, apud
ipsum pro quodam, quem fratrem suū esse
simu-

simulabat, intercedebat, ut illi procuratio committeretur. Id sentiens Cæsar, candidatū solū ad se vocavit, exegitq; pecuniā, quam ille suffragatori suo pepigerat: eā acceptā mox ordinavit. Huius rei ignarus minister, rursus interpellavit pro fratre. Cui Vespasianus, *Alium, inquit, tibi fratrem quære: hic quem tuum putas, meus est.* Avarè.

In itinere quodam mulio desiliit, quasi calceaturus mulas; sed reverā, ut ad cundilitori spatium moramq; præberet. At Cæsar dolum suspicatus, interrogavit mulionem, *quanti calceasset?* pactusque est lucri partem. Hoc si fecit, ut suos corrigeret, civilitas fuit: sin ut eo emolumento fieret ditior, sordidum erat. Sordidè.

Instituerat vestigal è lotio. Super hoc à filio monitus dissimulavit, donec prima pensio esset soluta. Eam pecuniam admovit ad filij nares, sciscitans, *num odore offenderetur?* Negante illo, *Atqui hac, inquit, è lotio est.* Sordidè.

Legatis nunciantibus, decretam illi publice non mediocris summæ statuam, iussit ut eam continuo ponerent: & causam ostendens manum, *Ecce, inquit, parata basis.* Significans, ut eam pecuniam, quam in statuam decrevissent impendere mortuo, vivo darent in manum. Avarè.

Quum Cæsarum mausoleum repente si patuisset

patuisset, tum stella crinita apparuisset: alijs interpretantibus, Cæsaris interitum portendi; ille facetè interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam Calpurniam pertinere, quòd ea esset de gente Augusti: postèrius ad Parthorum, (siue, vt Aurelius Victor tradit, Persarum) regem, qui capillatus esset.

81 *Iocus in morte.* Quum morbus ingrauesceret, dixit: *Puro deus fio.* Significans, se moriturum. Solebant enim extincti Cæsares publicis ceremonijs in deorum cœtum referri.

82 *Stans emori.* Cùm vehementer angeretur vitiatis intestinis; nihilo secius imperatorijs muneribus fungebatur, adeò vt lecto decumbens audiret legationes, & amicis hortantibus vt sibi parceret, respondit: *Imperatorem stantem mori oportere.*

TITVS, VESPASIANI F.

83 *Cæsaris affabilitas.* Vespasianus filius, quum admoneretur ab amicis, quòd plura polliceretur interpellantibus, quàm præstare posset, respondit: *Non oportet quemquam à Cæsaris colloquio tristem discedere.*

84 *Benignitas.* Super cœnam aliquando recordatus, quòd eo die nemini quicquam præstitisset, memorandam illam meritoque laudatam vocem ædidi: *Amici, diem perdidisti.*

85 *Dexteritas.* Idem dicere solebat: *se maximum falsarium esse potuisse:* quòd omnium chirographa, quæ vidisset, facillimè imitaretur.

Quum

Quum febre correptus lectica à loco, in 86
 quo tum erat, transferretur, dimotis pla-
 gulis cœlum suspexit, questusque est, sibi
 immerenti vitam eripi: cum nullum per omnem Cæsar in-
 vitam exstaret factum cuius paniseret, uno dum- nocens.
 taxat excepto. Id cuiusmodi fuerit, nec ipse
 prodidit, nec quisquam coniectare potuit.
 O Cæsarem longissimâ vitâ dignum!

D O M I T I A N V S.

Domitianus Cæsar initio principatus 87
 quotidie sibi secretum horarium sumere
 consuevit, nec interim aliud quàm muscas
 captare, easque stilo præacuto configere:
 ut cuidam interroganti, *estne quis intus cum Lepidè.*
 Cæsare? Vibius Crispus Lepidè respondit:
Ne musca quidem.

Iusserat edicto excidi vineas, quòd stu- 88
 dio colendi vineta negligenter arua. Hoc
 edictum reuocauit ob sparsos libellos, in
 quibus habebantur hi versiculi:

πάρι με φάγης ἰδὲ βίβου, δῆμος ἐπι-καρποφορήσω, - Mine in
ἵατον ἐπισπᾶσαι καίσαρι δουλεύων. *principè.*

Hoc epigramma fertur in hircum arrodem-
 tem vitem. Hircus autem Baccho immola-
 batur, quòd admorsu lædat vineam. Ad
 Cæsarem accommodantur, pro σοι φάγης,
 mutantur: καίσαρι.

Notas Metium quendam sibi immodi- 89
 cè placentem, dicere solitus est: *Vellem tam Lepidè.*
formisus esse, quàm Meius sibi videtur.

Nerua

N E R V A C O C C E I V S.

- 90 Quoniã sub Nerua Cocceio, bono Cæsare, multorum nomina falsò deferrebantur; *Princeps* Fronto consul palàm dixisse fertur: *malum indulgēs.* esse eum imperare, sub quo nemini quicquam concessum sit: sed longè peius sub eo vivere, sub quo maxima sit licentia quibuslibet. Inhumanitatis est, si princeps nihil indulgeat amicis ac familiaribus: sed perniciosum est, illis licere quicquid libet.

T R A I A N V S.

- 91 Traianus aliquando in conuiuio proposuit amicis, vt decem nōminarent, quibus crederent rerum summam rectè delegari posse. Quum illi sicerent, Decem, inquit, à *Princeps e-* vobis posco; ego vnicum habeo Senerianum: solum illum imperio dignum iudicans.

A D R I A N V S C A E S A R.

- 92 Moriens dixit illud vulgatum: *Medico-* Turbatorum Cæsarem perdidit. Arbitror illum huc *rum tur-* detorsisse Græcum prouerbiū: πολλοί στρα- *ba.* τῆγοι καίαν ἀπόλισαν πολλοί δ' ἰατροὶ τὴ βασιλίαν ἀπόλισαν. Quanquam & hodie verum est, turbā medicorū multis causam esse mortis.
- 93 In senatu frequenter dicere solebat: *Princeps.* Se sic gesturum principatum, vt scires rem populi esse, non suam primasam. Nimirum attingit hoc, quod vnum distinguit regem à tyranno.

Impe-

Imperator creatus a deo contempsit ini- 94
 micos, ut vni, quem habuerat capitalem,
 fortè obuiò dixerit: *Euasisti*. Principibus *Clemen-*
 in priuatis offensis debet esse satis, potuis- *na.*
 se vlcisci.

In colloquijs etiam humillimorum mi- 95
 re ciuilis erat, eosque detestari solebat, qui
 hanc humanitatis voluptatem ipsi inuide-
 rent hoc prætextu, quòd dicerent: *principis Affabi-*
maiestatem ubique seruandam. *litas.*

Dionysius Milesius, sophista insignis, 96
 in Heliodorum, quem Adrianus Cæsar vni-
 cè amabat, torfit hoc dictum: *Cæsar potest Animi*
honorem ac pecunias largiri; rhetorem facere bona.
non potest. Cæsar enim Heliodorum studio
 veriùs, quàm iudicio, fecerat magistrum
 epistolarum.

Romæ, quum in spectaculo populus 97
 clamore flagitaret, ut aurigam, qui placue-
 rat, liberum esse iuberet, per tabellam re-
 spondit: *Iniquum esse quod peterent: si enim Iusse.*
seruum alienum libertate donaret, fieret iniuria
domino. Dicit hunc abhorruisse ab omni
 violentia.

Seuerianum & Fuscum huius nepotem, 98
 eò quòd molestè ferre viderètur Commo-
 dum Lucium imperij successorem designa-
 tum, iussit occidi: quorù ille nonagenarius
 erat; hic annos natus decè & octo. Senex au-
 tem cum esset inguladus, poposcit ignem,
 incen-

Vota pro incensoque thure dixit: *Vos, dii, testor, me ni-*
riensis. *his scelere commissis: nec aliud imprecor. Adria-*
na, nisi ut: quum voles mori, non possit. Idq; eve-
 nit, adeò ut Barbarus, conductus qui ferro
 mortem pro beneficio daret, aufugerit.

99 Quidam cautescens ab eo quoddam pe-
 tierat, & repulsus est. Is quum aliquanto
 post idē peteret, sed capillitio nigro (nam
 id tincturā fecerat) Cæsar agnosces faciem:

Lepidē. *Iam isthuc, inquit, negavi patri tuo.*

100 Quodam tempore cum seruum suum
 videret inter duos senatores ambulantem,
 misit qui illi colaphum impingeret, dice-
 retque: *Noli inter eos ambulare, quorum adhuc*
Serni *potes esse servus.* Simul senatoriæ dignitati
principis *consulens, & serui castigans insolentiam,*
elati. quam de Cæsare hero sumpserat.

101 Commodum Aelium Verum iterū con-
 sulem fecerat, eumque imperio destinaue-
 rat: quem cum cerneret nec animo nec cor-
 pore satis validum, dicere solebat: *In caducū*
Impar *parietem nos inclinavimus, ac perdidimus quater*
principis *millies H-S, quod populo ac militibus pro ado-*
patui. *ptione didimus.* Verè præsentit Commodum
 inutilem imperio; sed serò.

102 Florus hos versiculos scripserat in Cæ-
Honesti *sarem:*
labores.

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Cui

Cui Cæsar respondit:

*Ego noto Flerus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Gulices pati rotundos.*

Sentiens ; se honestis occupationes præferre inutili turpique ocio.

Dicere solitus, *sibi molestum esse, si quem videret tristem* : cum tamen omnes doctos vexaret quæstiunculis ; sed vexatos donavit aliquo munere.

Quidam vxor sua per literas exprobrarat, quod lauacris ac voluptatibus detentus ad se redire nollet. Id per frumentarios resciverat imperator : itaque com meatum petenti, exprobrauit & lauacra & voluptates. Tum ille: *Num & tibi, ô Cæsar, scripsit vxor mea Curiosus quod mihi?* Notans curiositatem principis indignam.

Sub mortem his versibus lusisse dicitur:

*Animula, vagula, blandula,
Hospes, comesq; corporis,
Quæ nunc abibis in loca?
Pallidula, rigida, nudula,
Nec ut soles dabis iocos?*

Lusus in morte.

Ailint illum ex Matheseos peritia præscisse futura, ac Verum non fore longeuum Vergiliano carmine prædixisse:

*Offendent terris hinc tantum fata, neq; ultra
Essent sineni.*

107 Cuidam, illos Vergillij versus ad Verum;
Breuis accommodanti:

am. Manibus date lilia plenis, &c.

Cum irrisione respōdit: *Ego mihi diuum adoptavi, non filium.* Huc alludens, quòd imperatores referri soleant in numerum diuorum; sed à rogo.

108 Ad alterum, ipsum consolari volentem hoc argumēto, quòd diceret, genesin Veri non esse rectè collectam, eoq; spem esse illum diu victurum: *Is hoc, inquit, tu facile dicis, qui patrimonij tui, non Reipublicæ quæris heredem.* Sentiens, magni referre, vt bonus princeps quàm diutissimè viuat.

Principis delatus.

109 Transcuntem mulier quædam appellauit: *Audi me Cæsar.* Is quum respondisset: *Non est ocium:* Illa clamauit: *Noli ergo impetare.* Ad hanc vocem restitit, & audiuit mulierem. Hoc & Philippo Macedoni tribuitur: neq; quicquam vetat, idem à pluribus vel dici vel fieri.

COMMODOVS AELIVS
VERVS.

110 Aelius cùm esset peregrinis voluptatibus deditus, vxori conquerenti dixit: *Patere me per alias exercere cupiditates meas.* Vxor enim dignitatis nomen est, non voluptatis.

111 Quum morbo grauaretur, sæpe dicere solebat:

solebat: *Principem sanum mori debere, non debi-* Mors
tem: quòd superiores imperatores plerique *princi-*
violentiâ morte perissent. Eamq; mortem, *pis.*
 vt breuem simul & inexpectatam, C. Cæsar
 optauit & obtinuit.

ANTONINVS PIVS.

Aurelius Commodus, M. Antonini filius, ¹¹²
 quum in extremis à parente moneretur, ne
 Barbaros iam attritos sineret vires recipere,
 respondit: *Ab incolumi quamuis paulatim*
negotia perfici posse; à mortuo nih. l. Vera quidem
 sententia; sed vox impia erat, parentis
 extrema monita contemnentis, ac morientis
 velut insultantis. *Refert Sex. Aurelius Victor.*

Admirabat illam Scipionis celebratissimam ¹¹³
 sententiam, subinde dicens: *Se malle*
num seruare ciuem, quam mille hostes occidere.
 Pacem videlicet bello præferens; & in ipso
 bello sentiens hanc oportere primam esse
 ducis curam, vt quàm minimâ ciuium iac-
 turâ paretur victoria.

Cùm Apollonius rhetor è Chalcide ac- ¹¹⁴
 citus ad Tiberinam domū, in qua tum Cæ-
 sar habitabat, à Cesare vocatus ve illi M. An-
 toninum traderet instituendum, dixisset:
Non magister ad discipulū, sed discipulus ad ma-
gistrum venire debet. Risit hominis magnilo- *Magnilo-*
 quentiâ, dicens: *Facilius fuit Apollonio è Chal-* *quentia*
quàm ex adib. suis in palatium. irrisa.

115 Merces Appollonium attraxerat Romam, non Reipublicæ studium.

• 115 Quum M. Antonius fieret educatorem suum mortuum, & adolescens ab aulicis ministris reuocaretur à declaratione pietatis erga nutricium: *Permittite*, inquit Antoninus, *prævis illi ut homo sit: neque enim vel philosophia, vel imperium tollit affectus.*

Humane.

116 Quondam, cum Omuli visens domum, ammiratus columnas porphyreticas, quæisset unde eas haberet? Omulus ei respondit:

Libere.

Quum in ades alienas ueneris, & surdis & mutis esto. Sentiens, cum in alieno priuato non oportere esse curiosum. Hoc tam libero ioco non est offensus imperator.

117

M. Antonini vxor Faustina malè audiebat vulgò. Itaque hortantibus amicis, vt eam repudiaret, si nollet occidere, respon-

Dotis regnum.

dit: Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem. Dotis nomine signans imperium, q̄ ab focero volente Adriano adoptatus acceperat.

118

Nihil solitus est agere, nec in bellicis negotijs, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cum grauibus viris, dicens: *Ac-*

Cōsiliū multorū.

quis est, ut ego tot talium amicorum consiliū sequar, quàm ut tot tales amici meam ruius sequantur voluntatem. Multum abhorrens à quorundam ingenio, qui consulto pileo suo, dicunt: Vos sedulò consulitis, sed aliud mihi suadet pileum meum.

Cassium

Cassium senatorium virum occidi passus 119
 est, non iussit occidi; potest etiam extinctum
 doluit, dicens: *Voluisse se sine senatorio sanguine Clemen-*
ne imperium transigere. Mira clementia in af-
fectatorem imperij. ter.

Biduo priusquam moreretur, admissis 120
 amicis aperuit sententiam suam de filio, *Filius se-*
 eandem quam Philippus de Alexandro, di- *latum*
 cens: *Se a quo animo mori, cum filium relinqueret. mortis.*

Alio quodam die dixit amicis: *Quid me* 121
fletis? ac non magis de communi morte pestilen-
tiaq; cogitatis? Philosophia docuerat homi-
 nem, & mortem contemnere, & res huma-
 nas ridere. Parantibus autem abire, dixit: *Mors pe-*
 Si iam me dimittitis, vale vobis dico, vos præce- *regrina-*
 dens. Facetè petijt ab amicis discedendi ve- *tio.*
 niam, ac veluti peregrè profecturus iussit
 illos valere: submonens interim, fore, vt illi
 præcedentem sequerentur.

Rogatus, cui filium commendaret? *Vo-* 122
bis, inquit, si promeretur, & dijs immortalibus. Modeste.
 Fauorem noluit suæ autoritati tribui, sed
 filij meritis.

SEVERVS IMPERATOR.

De Seuero sic iudicauit senatus: *illum* 123
aut nasci non debuisse, aut non debuisse mori: Natura
 quòd cum crudelis esset; tamen Reipubli- *varia.*
 cæ videretur admodum vtilis, ob alias
 Virtutes.

124. Quum milites Bassianum, Seueri filium, qui post Antoninus Caracallus dictus est, Augustum consalutassent; eò quòd parer pedibus æger bellum moraretur: iussit se deferri ad tribunal, simulque adesse omnes tribunos, centuriones, duces & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat: sisti deinde & filium, qui Augusti nomen non recusârat. Hic quum in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesque ante tribunal prostrati rogarêt veniam: Seuerus manu caput contingens: Tandem, inquit. *sentitis caput imperare, non pedes.*

*Autori-
tos.*

125. Celebratur & hoc illius dictum: *Omnia fui; sed nihil expedit.* Sentiens, sese ex humili, per literarum ac militiæ officia, plurimis gradibus fauore fortunæ ad imperij fastigium fuisse perductum; sed nihil feliciter cessisse, aut nulla in re sibi placuisse.

126. Ultima illius verba dicuntur hæc fuisse: *Turbatam Remp. ubique accepi; pacatam etiam Britannis relinquo: Senex & pedibus æger, firmum Imperium Antoninis meis relinquens, si boni erunt; imbecillum, si mali.*

127. Symbolum tribuno dari iussit: *Laboremus. Pertinax ad imperium asscitus dederat: Missemus.* Illi placuit belli omen; huic pacis. Sublato namque bello reditur ad agriculturam & opificia. Ocium in pace delicias alit, & omne flagitiorum genus.

Epi.

Epigramma, quòd in laudem Pescennini 128
 Nigri fuerat ascriptum illius statuae ad vi-
 tam effictæ, quum præfetti suaderent era-
 dendum; Seuerus noluit, dicens: *Si talis fuit, Mode-*
sciant omnes qualem vicerimus: si talis non fuit, ratè.
putent nos omnes talem vicisse.

PESCENNINVS NIGER.

Pescenninus Niger consiliarijs addidit sa- 129
 laria, ne grauarent eos quibus affidebant,
 dicens: *iudicem nec dare debere, nec accipere.* V- *Integrè*
tinam hoc exemplum imitentur hi, qui ven-
dentes officia spoliant iudicem, assessori-
bus interim rapto viuendum est!

In Aegypto, quum limitanei milites vi- 130
 num ab imperatore peterent: *Nlum, inquit, Aqua:*
habetis, & vinum queritis? Aiunt enim aquam pro vino.
 Nili tantæ esse dulcedinis, vt accolæ vina
 non desiderent.

Quum milites, qui à Saracenis victi fue- 131
 rant, dicerent: *Vinum non accepimus, pugnare*
non possumus. Erubescite, inquit Cæsar: illi, Seuerè.
qui vos vincunt, aquam bibunt. Nam Sarace-
 nis etiam hodie gustare vinum nefas est.

Palæstinis rogantibus, vt ipsorum censi- 132
 tio leuaretur, eò quòd regio esset grauata,
 satis inclementer respondit: *Vos terras ve-* *Durè.*
stras leuare vultis; ego etiam aerem vestrum
consere cuperem.

Imperatori creato, cùm quidā ei panegy- 133
 ricum in ipsius laudem conscriptū recitare

Vivi do- vellet, dixit: Scribe Marij laudes, vel Annib. r- cendi, nō lis, aut alterius ducis egregij vitā functi, ut eum laudādi: nos imitemur. Nam viuos laudare irrisio est; præsertim imperatores, à quibus speratur, qui timentur, qui possunt necare, qui possunt præscribere. Adiecit illud: Se viuum placere velle; mortuum etiam laudari.

134 Rogatus, *quid sentiret de Scipionibus?* re-
 Graui- spondit: *Illos sibi videri felices magis quàm for-
 ser. tes: quòd vterque domi iuuentutem parum
 sanctè transegerat. Sentiens, imperatorem
 per omnem vitam in Reipublicæ negocijs
 versari debere, nec à domesticis delicijs ad
 imperium accersi.*

ANTONINVS CARACALLVS.

135 Antonini Caracalli nouerca, cùm esset
 pulcherrima, veluti per imprudentiā cor-
 pus magna ex parte nudauit. Quumque
 Licentia dixisset Caracallus: *Vellem si liceret. Si libes
 principū. inquit illa, licet: an nescis te imperatorem es-
 se; & leges dare, non accidere?* Ea mulieris
 vox Caracallum ad detestabile facinus
 pertraxit.

136 Quum Antoninus Caracallus ambitiosè
 sibi multa cognomina assereret, Germani-
 ci, Parthici, Arabici, & Alemanici nomen
 asseriberet; Heluius Pertinax, filius Pertina-
 cis, bellè iocatus fertur: *Adde etiam, si placet,
 Salsè. Geticus, Maximus: quòd Getam fratrem occidisset.*
 Bassia-

Bassianus præfectus suadebat Caracallo, 137
 ut ad mitigandam inuidiam, parricidij, fra-
 trem Getam appellaret diuinum: *Sis, inquit, Impie.*
diuus, dum non uiuus: & fratrem in diuos re-
tulit. Nescit pietatis iura regnandi cupi-
ditas.

ANTONINVS GETA.

Quum Antonini Getæ pater Seuerus de- 138
 stinasset omnes diuersarum partium occi-
 dere, inter suos dicere solitus est: *Hostes vo-*
bis eripio: ad eò consentiente Bassiano, ut li-
beros etiam illorum suaderet necari. Geta
puer interrogauit, quantus esset occiden-
dorum numerus? cum quum pater ædidi-
set, rogauit, num isti haberent parentes ac
propinquos? quum responsum esset: ha-
bere, & quidem multos. Plures ergo, inquit, Pruden-
in ciuitate tristes futuri sunt, quàm læti, quòd vi-
cimus. Valuisset cordatum pueri dictum, ni-
si quorundam crudelitas obstetisset.

Bassiano tum ioco, tum seriò dicenti, 139
 omnes cum liberis occidendos: Geta puer
 dixit: *Tu, qui nulli parcis, potes etiam fratrem Libere.*
occidere. Id dictum tunc contemptum est;
 post cognitum est fuisse vaticinium.

Nam parricidium postea
 commisit.

Q 3

A N T O N I N V S H E L I O -
G A B A L V S.

140 *Tyrannucè.* Senatam adèd contempfit, vt eos interdum appellaret *togata mancipia*: veluti qui pristinae dignitatis præter togas nihil retinerent.

141 *Cara.* Amabat sibi *precia rerum*, quæ mensæ apparabantur, maiora dici quam essent: hanc esse dicens *conuiuio orexin*: quòd magis illa iuuant quæ pluris emuntur, vt ait Satyricus.

142 *Profusio.* Huic priuato quum quidam, luxum illius admirans, diceret: *Non times, ne fias pauper?* Quid, inquit, melius, quàm vt ipse mihi haeres sim & uxori meæ?

A L E X A N D E R S E V E R V S.

143 *Supercanea officia.* Et urbem, & prouincias, & aulam suam purgauit hominibus non necessarijs, dicens: *Malum pupillum esse imperatorem, qui ex visceribus prouincialium homines non necessarios, nec Reipub. utiles aleret.*

144 *Aurum in templis.* In templis argenti minimum, auri ne guttulam quidem aut bracteolam posuit; subinde repetens illud Persianum: *Dicite pontifices, in sanctis quid facis aurum?*

145 *Constantin.* Negabas se passurum, vt ipsius dispositiones ab aulicis suis venderentur: id quod solent aliorum principum liberti & eunuchi. Eoque nunquam illum fecellit quod proposuerat.

Affesse-

Assessoribus designauit sua salaria: quā- 146
 quam dicebat illos potissimum promouendos, *Vicarij*
qui per se Rempublicam gerere possent, non per graues
assessores. Vnumquemque hoc agere debe-
 re, quod nosset. Prudentissimus iuuenis
 sensit, hoc esse præcipuum vlcus omnium
 Rerumpublicarū, quod omnia munia per
 vicarios administrantur; interdum alteros
 ac tertios. Præfectus vr̄bis habet vicarium,
 & is vicarius rursus alterum vicarium, &
 hic rursus alium. Ac frequenter is, qui &
 honore & salario fruitur, minimè omnium
 idoneus est ad functionem obeundam. An-
 noient hoc principes, qui subinde cogun-
 tur exactionibus grauare populum.

Descriptum habebat, quid cui præstitis. 147.
 set. Qui nihil, aut nimium petissent, eos ap-
 pellabat dicens: *Quid est, cur nihil petis? An*
me tibi vis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me
queraris. Agnoscebat principem debere re-
 ctè suo fungentibus officio: nec æquum
 iudicabat, vt probè suo defunctus officio,
 priuatus egeret.

Militibus diligenter prospexit de com- 148
 meatu dicens: *se magis seruare milites, quàm Milium*
seipsum: quod in his sita publica salus esset. *cura.*
 Facilius est enim inuenire nouum impera-
 torem, quàm nouum & exercitatum mi-
 litem.

Quinius Camill^o, antiquæ familiæ senator, 149
 homo

- homo delicatissimus, rebellionem moliebatur, tyrannidem affectans. Id cum Alexandro renunciatum esset, stanimq; probatum; ad palatium eam rogavit, eiq; gratias egit, quod Reip. curam, qua bonis viris recusantibus imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatum processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortem imperij appellavit: in palatium recepit: ornamentis imperialibus, & melioribus quam videbatur ipse, Clemēter decoravit: profectiois comitem adhibuit. Cumque imperator ipse pedibus iter faceret, inus tantum & Quinium del. c. i. s. assuetum ad laborem, quem post quinque millia passuum cunctantem equo sedere iussit. Quumque post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respicientem, ac imperium radio laborum recusantem, denique & mori paratum dimisit; ac militibus, à quibus Cæsar præcipue diligebatur, commendatum ad villas suas tuto abire iussit. Sic illi commonstravit, quid esset gerere imperiū.
- 149 Honores iuris & gladij nunquam vendi
 Sancte. passus est, dicens: Qui emit, & vendat necesse est. Hoc ethnicus & iuuenis: quid iam decet principes Christianos?
- 150 Quum Christiani locum quendam, qui publicus fuerat, occupassent; contra popinarij dicerent, eum sibi deberi; rescripsit:
 Piè. Melius esse, ut quomodocumq; illic deus coleretur, quam in popinarijs dederetur.
- 151 In expeditionibus si quis de via in alicuius

cuius possessionem deflexisset; pro qualitate loci fustibus aut virgis cædebatur, aut alioqui condemnabatur. Si dignitas personæ tales pœnas non recipiebat, grauíssimis contumelijs afficiebatur, cum diceret: *Vel Miles in-
lés ne hoc in agro tuo fieri, quod facis in alieno?* noxius.
Clamabat sæpius quod a Christianis audierat, idque per præconem quoties aliquem emendabat dici iubebat: *Quod tibi fieri notis, alteri ne feceris.* Quid nunc dicemus de militibus Christianis, qui siue quod eant, siue redeant, furantur, rapiunt, constuprant, pullant, abigunt pecora, pertusis vasis sinu effluere vinum? Quid multis? Crudeliùs tractant suos, quàm hostes. Et hoc hodie, si superis placet, appellatur ius militare: & ad hæc conuient principes.

Vigilanter prouidit, ne tribuni ducésve 152
quicquam fraudarent de stipendijs militum, dicens: *Miles non timet, nisi vestitus, ar-
matus, calceatus, & satur, & habens aliquid in cura.*
zonula. Sentiens, militem, cum aliquid habet, metuere ne perdat: sed mendicitas ad omnem desperationem vocat armatū.

Quum Antiochiam venisset, ac milites, 153
qui lauacris ac muliebribus delicijs vacauerant, in vincula duci iussisset; ortâ seditione ab ea legione, cuius socij erant in vinculis, tribunal ascendit, ac vinctis omnibus ad tribunal adductis, circumstantibus

tibus militibus, & quidem armatis, graui-
ter illos admonuit, *vt meminissent Romanae di-*
scipline. Cùm loquentem milites tumultu
interpellarent, nihil conterritus, *iussit vt ta-*
les voces aderent aduersus hostes: non aduersus
imperatorem: minatus exaurationem, nisi
quiescerent. Ad hæc cùm vehementiùs etiã
Senerè. fremerent, ac ferro quoq; minarentur: De-
ponite, inquit, *dextras: contra hostem erigendas*
si fortes estis: me ista non terrent. Cùm non de-
lincerent fremere, exclamauit: *Quirites, disce-*
dite, atque arma deponite. Mox omnes non ar-
mis tantùm, sed & sagulis militaribus depo-
sitis recesserunt; non in castra, sed in varia
diuersoria. Pòst tamen eius legionis militi-
bus fidelissimis vsus est.

154 Furti suspicione infames nec intueri su-
stinebat, ad eò vt cùm Septimius Arabinus,
qui famosus crimine furtorum sub Helio-
gabalo fuerat liberatus, inter senatores pri-
cipem salutatum venisset, exclamârit: *O nu-*
Odiùm
furum. *mina, ô Iupiter, ô dij immortales! Arabinus, non*
solum viuit, sed etiam in senatum venit: fortas-
sis de me sperat, tam fasinum, tam stultum me
esse iudicat.

155 Dicere solebat, *solos fures de paupertate cõ-*
Corrup- *queri: dum ita student scelera vitæ suæ tege-*
tela. *re. Iactabat & sententiam notam furibus:*
ὁ πολλὰ κλέψας, ἐλίγα δὲς, ἐνφύσεται. Id est:
Qui multa uoluerit, pauca dederit, effugit.

Notans

Notans quosdam, qui tantum furantur, ut sit quo corrumpant iudicem aut a-
ctorem.

Quia Mammea mater vxorq̄ Mem- 156
mia obijcerent, quòd nimia ciuilitate red-
deret potestatem molliorem, respondit: *sed*
securiorem atq; diuturniorem. Significans, ma- *Regni sta-*
lum diuturnitatis custodem esse metum. *bilitas.*

Vetronium Thurinum familiarem, quòd 157
his, qui petebant aliquid Cæsare, vendidit
suum patrociniū, mentiens interim
multa, conuincendum curauit, & conuictū
damnatumq; in stipite alligari iussit suppo-
sito igni ex humida materia, præcone cla- *Fumi v̄*
mante: *Fumo puniatur, qui fumos vendidit.* *ditor.*

Gemmas omnes, quas reperit in palatio, 158
vendidit, & aurum in ærarium contulit, di-
cens: *viris gemmas vsui non esse: maiornas au-* *Cultus*
tem regias consentas esse debere vno reticulo atq; *Augusta*
inauribus, & baccato moniti, & coronâ in qua *rum.*
sacrificarent, & vnicò pallio auro sparso, & cycla-
de, quæ plus sex uncis auri non haberet. Hic
cultus hodie vix sufficit negociatorum
vxoribus.

Cursore nunquam utebatur nisi sermo, 159
dicens: *ingenium currere, nisi in sacro certamine,* *Digni-*
non debere. Coquos item, piscatores, fullo- *tas.*
nes, & balneatores non habuit, nisi seruos
suos: nolens quemquam ingenuum sordi-
dis ministerijs dehonestare.

Ami-

160. Amicos & cognatos, si malis comperisset, puniebat. Id si vetus amicitia aut necessitudo non patiebatur, à se dimittebat, dicens: *His clarior est mihi tota Respublica.* Significans, priuatos affectus utilitati publicæ posthabendos.

M A X I M I N V S.

161. Maximinus acceptâ legione nullum laborem defugere solebat, dum milites exercet, eisque prospicit. Cùm autem tribunus quidam eum reprehenderent, dicerentq;: *Quid tantopere laboras, cùm eius locum sis, ut ducatum possis accipere? Ego verò, inquit, quò maior fuero, hoc magis laborabo.*

162. Exercebat luctâ milites suos, multos ad terram prosternens. Itaq; cunctis inuidentibus, tribunus quidam vasti corporis notæque virtutis, atque ob hoc ferocior, dixit: *quid magni facis; si tribunus tot milites vincis?* Tum Maximinus: *Vis ne congregiamur? Cùm prodisset, palmâ pectori impactâ supinum reiecit, continuoque dixit: Date alium; sed tribunum.*

163. Quum nimium fideret corporis viribus, quidam in theatro ipso præsentè Græcos versus recitauit, quorum hæc est sententia:
*Elephas grandis est, & occiditur:
 Leo fortis est, & occiditur:
 Tigris fortis est, & occiditur.*

Case

Cave multos, si singulos non times.

Qui ab uno nō potest occidi, à multis occiditur.

Maximinus senior nunquam ad oscula 164
pedum quenquam admisit, dicens: *Dij prohibeant, ut quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat.* Et ubi sunt interim, qui non solū ingenuos, verū etiā summōs monarchas, ad oscula, non pedum, sed calceorum; non dicam admittunt, sed inuitant & quodammodo cogunt? Modestè.

GALIENVS.

Galienus prouinciarum defectionem, 165

quasi leuissimarum rerum iacturam, ioco solebat eludere. Cū enim nunciatum es-

set, Aegyptum defecisse: *Quid?* inquit, *sine Reipublica uno Aegypto esse non possumus?* Cū vastatam ea neglectam Scytharū incursionibus accepisset: *Etis.*

Quid? inquit, *sine aphronitris esse non possumus.*

Perditā Galliā arripit, dixitq;: *Non sine trabebis sagis tuta Resp. est?* Pessimi principis voces, cui quicquam charius est Republicā.

Aphronitrum autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concresebat.

Junior patris mortem inultam reliquit. 166

Itaque cū rex Persarū quasi captiuus per pompam duceretur, quidā scurræ miscuerunt se Persis, diligentissimè scrutantes omnia, & cuiusque vultum mirā inhiatione contemplantes. Qui interrogati, quid

R

agerent: *patrem*, inquit, *principis* *quarimus*:
 Notantes, à Galieno neglectum fuisse. Id ubi
 delatum est ad principē, scurras viuos exu-
 ri iussit. Exemplum impietatis in Cæsare,
 periculosa libertatis in scurris.

167 *Quum* taurum ingentem in arenam mi-
 sisset, prodissetque ad eum ferendum ve-
 nator, neque productum decies potuisset
 occidere; Cæsar coronam venatori misit:
 mussitantibus cunctis quid rei esset, quòd
 homo ignauissimus coronaretur; Galienus
 per curionem dici iussit: *Taurum toties non*
ferre difficile est. Ludens significauit, gra-
 ue discrimen toties tauro occurrere, etiam
 si non ferias.

168 *Quidam* huius uxori gemmas vitreas pro-
 veris vendiderat: re comperta mulier flagi-
 tauit, vindictam. Cæsar iussit hominē cor-
 ripi, quasi leoni obiecturus: dein in caueā,
 dum impostor & populus expectat terri-
 bilem leonem, prosiliit capus. Cunctis rem-
 tam ridiculam mirantibus, per curionem
 dici iussit: *Impostoram fecis, & passus est.* Eā-
 dem operā cecellit impostorem; & irrisit
 uxorem.

169 *Quum* patrem, Valerianum audisset ex-
 stinctum, vocem laudatissimam sine
 laude usurpauit, dicens: *Sciebam*
patrem meum esse mor-
talem.

MARIUS

M A R I V S.

De Mario tyrannorum septimo dictum 170
 est: quod uno die factus est imperator: alio visus Imperiū
 est imperare; tertio interemptus est à milite, qui breue
 percussurus illum dixerit: Hic est gladius quem
 ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allu-
 sit autem interemptor ad illud prouerbiū:
Tuo te gladio iugulo.

S A T V R N I N V S.

Saturninus tyrannorum 21: cum milites 171
 illi septimum imperiale imposuissent, aduo-
 cata concione de seipso dixit: *Cum militones, Ingenū.*
bonum ducem perdidistis, & malum principem fe-
cistis. Antè fuerat dux egregius: sed quoniā
 in imperio fuerat seuerior, ab iisdem, à qui-
 bus imperator factus fuerat, interemptus
 est. Non quiuis ad quoduis munus ido-
 neus est.

Z E N O B I A.

Zenobia 28. mulier varijs nominibus me- 172
 ritò laudata, cum ab Aureliano capta in
 conspectum illius ducta fuisset, isq; dixisset:
Quid, o Zenobia, ausa es nobis insultare Romanis *Animo-*
imperatoribus? Imperatorem, inquit, te agnosco *sc.*
qui viceris: Galienum, Aureolum, reliquosque
principes non putatis.

A V R E L I A N V S.

Quintum Tyannam veuisset, eamq; oclusam 23

Elemen- reperisset, iratus dixit: *Canem in hoc oppido non*
tor. *relinquã.* Hac voce milites erecti sunt in spẽ
 prædã: & Heradamon Tyanensis, metu ne
 cum cæteris occideretur, prodidit ciuita-
 tem. Quã captã Aurelius Heradamoni
 patriæ proditorem occidit. Militibus ex
 Cæsaris promissõ direptionem oppidi fla-
 gitantibus, respondit: *Agite, canem me nega-*
vi relicturum: canes omnes occidite. Hoc pacto
 & proditori mercedem rependit, & mili-
 tum auaritiã elusit. Videtur autem hic
 sermonis color sumptus ab Hebræis: in quo-
 rum literis reges, qui minantur internecio-
 nem, negant se, quemquam relicturos, vsq;
 admingentem ad parietem: canem hac pe-
 riphrafi significantes.

DIOCLETIANVS.

174 Diocletianus adhuc priuatus dicere so-
 lebat: *nihil esse difficilius, quã bene imperare.*
 Id Flauius Vopiscus in Aureliano tradit, se
 audiuisse à patre suo, & addit causam: *Colli-*
gunt, inquit, se quatuor aut quinque, simul con-
spicuum ad decipiendum imperatorem capiunt: dis-
cutunt quid probandum sit. Imperator, qui domi
 clausus est, vera non nouit: cogitur hoc tan-
 tùm scire quod illi loquuntur: facit iudices,
 quos fieri non oportet: amouet à Repub.
 quos debbat retinere. Ita, vt dixit Diocle-
 tianus, bonus, cautus, optimus venditur in
 pira-

Impera-
re diffi-
le.

perator. At vulgus ad imperatoris tituluna
satis esse putat nasci, aut eligi: nasci vtcūq;
eligi emptis suffragijs, ac solennibus cere-
monijs confirmari.

TACITVS.

Tacitus imperator fratri petierat consu- 175
latum, nec impetrauit. Eâ repulsâ adeò nō
fuit offensus, vt vehementer etiam lætatus
sit, dicens: *Scis senatus, quem principem feceris.* Lanitor.

PROBUS.

Probus, cū multa Barbarorum loca 176
purgasset latrocinijs, vbi peruenisset ad
Isauros, dixit: *ab illis facilius arceri latrocinia, Sanctē.*
quàm tolli. Sentiens, esse dandam operam,
ne latronibus illuc ~~et~~ aditus, néve iuue-
nes latrocinia discerent. Itaq; loca omnia,
quæ angustum haberent aditum, veteranis
concessit, addens: *ut eorum filij ab anno deci-*
mo octauo ad militiam mitterentur, ne antè la-
trocinari discerent, quàm militare. Hoc tum re-
ctè Probus, cū multum interesset inter
militiam & latrocinium: nunc friuolum est.

Non patiebatur militē esse ociosum, sed 177
multa opera militari manu perfecit, dicens: *Miles.*
Armonam gratuitam militē comedere nō debere: ociosus.

Idem dixisse fertur: *brevi milites necessarios*
non habebimus, Sperabat tantam pacem, vt
nihil opus esset exercitu. Hanc mentem
vtinam deus immittat omnibus nostri se-
culi principibus!

F I R M V S.

- 179 Firmus imperator vini patientissimus fuisse legitur, citra ebrietatem. Quondam à Barbaro vexillario prouocatus ad bibendum, duas vini situlas hausit, & postea toto conuiuio sobrius fuit. Cùm verò Barbarus diceret: *Cur non & fecem ebibisti?* Stultus, inquit, terra non bibitur.

B O N O S V S.

- 180 Bonosus imperator prodigiosè bibax fuisse legitur: de quo Aurelianus sæpe dicere solebat: *Non ut vivat natus est, sed ut bibat.* Sobrietas in primis decet principem.

A P O P H T H E G M A T A V A
R I E M I X T A.

- 1 Milites aliquot Tarentini inter cœnandum multa liberiùs dixerant in Pyrrhum regem. Res ad eum delata est: acciti sunt iuvenes, ac periclitabantur omnes, cùm factū nec negari posset, nec defendi. Tum vnus illorum dexterioris ingenij, Imò, inquit, rex, & dextrè. *ista diximus, & longe acerbiora, de iuri fueramus, nisi nos lagena defecisset: linguæ petulantiam in temulentiam reijciens.* Ac mox irâ principis in risum versâ dimissi sunt. Quis negat hoc dictum fuisse bene collocatum?
- 2 Longus Sulpitius, insigniter ipse fœdus, cum, cōtra quem in iudicio liberali aderat, dixit:

dixit: *ne faciem quidem habere liberi hominis.* Retor-
 Cui respondens Domitius Afer: *Natus ex tum-
 animi mei sententia, Longe.* Qui malam faciem
 habet, liber non est. Si ideo liber non erat
 cuius agebatur causa, quòd deformis esset;
 nec ipse Sulpitius habendus erat pro libe-
 ro, cum esset fœdissimus.

Iunium Bassum, hominẽ cum primis di- 3
 cacẽ, vulgus *asinum album* appellabat, quòd *Albus*
 feliciter esset stupidus ac ridiculus. *Alba c-* *asinus.*
nim veteres felicia vocabant.

Philippus orator in malè olentem, *Videò,* 4
 inquit, *me à te circumveniri.* Sentiens, se malo *Maleno-*
 odore undique oppleri: cum circumue- *lius.*
 nire dicatur qui dolo fallit.

Cesellius consultori dicenti, *navim divi-* 5
dere volo: Perdes, inquit. Ille de precio na- *Liberè.*
 vis mercibusque consulebat; hic aliud re-
 spondit. Nam ipsam dividere navim, est
 navim perdere. Macrobius ita refert: *Si di-*
vidis, nec tu nec socius habebitis. Erat autem
 duorum negociatorum communis navis.

Vectius Valens, quum à Claudio Cæsa- 6
 re immineret periculũ, atq; interim Silius
 cum Messalina, domi vindemiæ simulacrũ
 omajum lasciviarum genere celebrarent,
 conscēdit præaltam arborem, & in ea pro-
 spectantis specie stabat: interrogantibus *Periculũ*
 quid aspiceret? respondit: *Tempestatem præsi-*
ab Offia atrocem. Id siue ioco dixit, siue fortè *sum.*

lapsa vox est, in præfagium vertit. Mox ad-
sunt à Cæsare nuncij, qui vindictam parant.
Is Silius erat adulter, cui clam nupserat Mes-
salina: quam Cæsar dissimulanter confir-
matis nuptijs supplicio affecit.

7 Fauorinus. Philosophus in adolescentē,
priscarum & iam obsoletarum vocum af-
fectatorem, Curius, inquit, & Fabrius dicitur
Obsoleto- rum af- fectatio. cum suis fabulati sunt: neque Aruncorum,
Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiam in-
coluisse leguntur; sed a tatis suæ verbis locuti sunt:
tu verò perinde, quasi cum matre Euandri nunc
loquaris, verbis tam olim defisis vteris. Quòd si
intelligi non vis quæ loqueris, non hoc abundè cõ-
sequeris: iens? A. Gellius.

8 Ficus Philemoni paratas, & in conspectu
eius positas, asellus comedeat: puer in-
clamatus ut asinum abigeret, serò venit. Ita-
que consumptis omnibus, *Risus in- terimēs.* Quoniam, in-
quit, tam tardus fuisti, da nunc merum asel-
lo. Interim risus abortus hominem senem
præfocauit.

9 C. Iulius Helio mancipi, sæpius obstre-
penti sibi, dixit: *Etiã ostendam qualis sis:* &
Helio instanti, ut ostenderet qualis esset:
Iulius digito demonstrabat Gallum in Mariano
scuto cimbrico depictum, nodis distortum, eiectã
linguã, buccis fluentibus: cui manceps tum
simillimus est visus. Taberna autem erat a-
pud forum, ac scutum illud signi gratiã po-
situm.

fitum. Ingens omnium risus consequutus est. Expectârant enim, vt aliquid in mores illius obijceret.

Iuba quærenti, quòd ab illius equo esset 10
asperfus: *Quid tu?* inquit: *an me hippocen-* I. cosè.
taurum putas? Deridens eum, qui quod e-
quus commiserat domino sessori imputa-
rea: quasi idem animal esset equus & ses-
sor, quales finguntur hippocentauri.

C. Crassus militem videns sine gladio 11
currentem. *Hæus,* inquit, *commilito, pugno be-* Miles st-
ne uteris. Festiuiter taxâs inermem militem, *ne gla-*
cui pro gladio pugno sit vtendum. *dio.*

Publius videns Publium Mutium, homi- 12 ●
nem malcuolum & inuidum, solito tristio-
rem, *Aus Mutio,* inquit, *aliquid accidit mali,* Inuidia.
aut alteri cupiam aliquid boni. Sentiens, illum
non minùs alienis commodis, quàm suis
incommodis vri.

Publius, natione Syrus, quū herus ipse 13
seruum hydropticum in area iacentem in-
crepans interrogaret, *quid illic ageret?* lepidè Hydro-
pro seruo respondit: *Aquam calefacit.* picus.

Idem, quum super cœnam esset orta 14
cosa quæstio, *quòd nam esset molestum ocium?* Ocium
& alius aliud opinaretur, respondit: *Pod-* molestâ.
grici peder. Ocium, vt rem suauissimam, ex-
petunt omnes; sed ocium podagræ cum
summo cruciatu coniunctum est.

Faustus, Syllæ filius, in sororem, quæ eo- 15

dem tempore cum duobus adulteris haberet cōsuetudinem, Fulvio Fullonis filio, & Pompeio cognomine Macula; facetissimè

Jocus ex nomine. *Mirror*, inquit, *sororem meam habere maculam, cum fulbonem habeat.*

16 *Seruilus Geminus*, cœnans apud *Lucium Mallium*, qui Romæ pictor insignis habebatur, quum videret filios illius deformes, *Haud similiter*, inquit, *Malli, fingis ac pingis.* Et *Mallius*, *Non mirum*, inquit: *in tenebris enim fingo, luce pingo.*

Brevis potestas. 17 *M. Votacillus Pitholaus* in *C. Seruilium*, qui vno tantum die cōsul fuit, ita lusit: *Antè Flamines, nunc Consules diales sunt.* Abusus est voce *diales*, quasi à die deducta sit; ac nō magis à *Ioue*, cui Flamines instituebantur.

Nux pinea. 18 *Lapidatus à populo Vatinius*, gladiatorum munus æditurus, impetrârat ab ædilibus edictum: *ne quis quid in arenam mitteret nisi pomum.* Per id tempus fortè *Cæselius*, consuktus à quodam, *num nux pinea pomum esset?* *Si in Vatiniâ*, inquit, *missurus es, pomum est.* Nam ea nux, & dura & grauis, pro lapide esse poterat. *Martialis* pineam nucem appellat pomum hoc disticho:

Poma jum⁹ Cybeles procul hinc discede viator,

Ne cadat in miserum nostrâ ruina caput.

Morsus scõsus. 19 *Quum Publius Clodius* diceretur iratus *Decimo Valerio*, quòd ipsi mutuū petenti non dedisset: *Quid*, inquit, *michi ampliùs facturus*

Sturus es, nisi ut Dyrrhachium eam ac redeam?
 Exprobrans illi Ciceronis exilium, ab ipso
 procuratum: quod tamen populi ac bo-
 norum virorum studio breuius fuit, quam
 volebat Clodius.

Quā Brutus iunior fundos ædesq; pater, 20
 nas luxu prodegisset, & in his etiā balneas;
 & in sermone quodā diceret se frustra su-
 dare: *Non mirū, inquit Crassus: miser enim exi-* *Profusio*
sti è balneis. Lusit ex ambiguo: exit è balneo
 qui lauit; & exit qui vēdidit alteriq; cedit.

Idem Brutus, quum in accusatione C. 21
 Planci duos lectores excitasset: & alteri de
 Colonia Narbonensi Lucij Crassi, qui reo
 Bruti aderat, orationem legōdam dedisset;
 alteri de lege Scruilia: ex his demonstrans,
 illum sibi pugnancia scribere: Crassus vi-
 cissim, tres Bruti patris de iure ciuili libros
 tribus legendos dedit: in quorum primo
 erat: *Fortè euenit ut in Prinernate essemus. Hic*
Crassus: Audis Brute, pater testificatur se tibi
fundum Prinernatem reliquisse. In secundo li-
bro scriptum erat: In Albano eram ego &
Marcus filius. Hic rursus Crassus: Nōrat hunc
gurgitem, metuebat, ne cum is nihil haberet, ni-
hil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio re-
citatum est: Quum in Tiburti assidimus ego &
Marcus filius. Tum Crassus: Vbi sunt hi fundi
Brute, quos nō pater publicis comens erij: consti-
gnatos reliquit? Quid nisi puberē se iam haberet,
 QUARTUS

quartum librum composuisset, & se etiam in balneis lotum cum filio scriptis reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se à Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum productis victus est. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius: quod non adstringitur paucis verbis, sed per orationem fultum est.

22 *Iocus ex ambiguo* Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, *Licet ne, inquit, rogare? Quis quæstor properans dixisset: Licet, modò breuiter.* Hic Philippus: *non accusabis, perpusillum rogabo.* Primum in testem risus obortus est; sed mox in iudicem Lucium aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 *Muscas abige.* Vargula, quum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset, *Puer, inquit, abige muscas.* Leuitatem ac molestiam complectentium significas; sed ridiculè magis quàm urbanè.

24 *Furax.* Nero quidam in seruum furacem ita iocatus est, vt diceret *solum esse, cui domi nihil sit, nec signatũ, nec occlusum.* Id si de frugi seruo dicas, laus est: si de furaci, iocus. Intelligimus enim, illi nec seras nec signa obstare, quò minus furetur. *Scrinia claudimus: olim & cadi lagenæq; solebant ob signari.*

25 *Clandicatio honesta.* Spurio Caruilio, grauius claudicanti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob claudicationis vitium in publicum prodire verecundanti, mater dixit: *Quin prodis, mihi Spuri,*

*Spiri, & quotiescumque gradum facis, toties tibi
tuarum virtutum veni in mentem?*

De Caluino Glaucia claudicante dixit 26
quidam: *Non claudicat, sed clodicat.* Veteres *Clodia-*
Clodium dixere pro Claudio. Hinc iocus re-
in eum qui Clodio fauebat.

Publius Blesus Iuuium, hominem ni- 27
grum, macilentum & repandum, *fibulam* *Resuspini*
ferream appellauit: ob colorem, duriciem,
& incuruati corporis similitudinem.

Vatinus reus a Caluo accusatore in in- 28
uidiã vocatus, quod candido sudario fron-
tem tergeret: *Quinquam*, inquit, *sum reus*; *Delica-*
tamen & panem candidum edo: ita crimen di- *tus reus.*
luens, vt duplicaret. Solebãt autem rei pro-
dire squalidi.

Quum in triumpho C. Cæsaris oppida 29
eburnea fuissent circumlata, ac paucis post
diebus in triumpho Fabij Maximi lignea de-
portarentur; Chrysippus ludens dixit *ear*
esse thecas oppidorum Cæsaris. Solent enim res
preciosæ ligneis thecis muniri.

Empedocles, quum in arena Mirmillo- 30
nẽ retiarius sequeretur, nec feriret: *Vinum*,
inquit, *capere vult.* Sic in venatu, qui cupit
animal vinum, cauet ne vulneret.

Augustus, videns equitem in spectaculis 31
bibentem, misit qui illi suis verbis diceret:
Ego si prandere volo domum eo. Respondit e-
ques: *Tu enim non times, ne perdas locum.* Au- *Liberè.*
gustus

gustus sensit, indecorum esse illic in publico bibere. Eques per iocum sic interpretatus est, Cæsarem sine damno posse discedere è theatro, quòd locus ipsi seruetur; non item equiti.

32 Manius Curtius Campatium de theatro exeuntē interrogauit, *num spectasset?* Campatius stulticiam hominis sic irrisit, *Non, inquit, sed in orchestra pilâ lusi.* Quid aliud fecisset in theatro, nisi ut spectaret? Quasi quis è balneo exiēs rogetur, an lauisset? Sed multo absurdius est, in orchestra pilâ ludere.

33 Iunius Bassus Domitiæ Passanij querenti, quòd ei sordes obijciens dixisset, illum veteres calceos vendere: *Nunquam me Hercule, inquit, istuc dixi; sed dixi emere solere.* At quàm multo sordidius est emere, quàm vendere veteres calceos. Sic irrisit mulierem, ut pro eo quod obijciēbatur, subijceret aliud illo molestius.

34 Eques Romanus, obijcanti Augusto quòd patrimonium deuorasset, *Meum, inquit, patrimonium.* Simulans errore factum quod criminabatur: ac sentiens interim, non esse crimen, si quis sua suo profundat arbitrio.

35 Cassius Seuerus, quum obiurgaretur à prætore, quòd eius aduocati Lucio Varo Epicureo, Cæsaris amico, conuitium fecissent: *Nescio, inquit, qui conuictiati sint: & puto Stoiços fuisse.* Huc alludens, quòd inrer Epicureos

picureos & Stoicos maximū dissidium est. Nam Epicurei felicitatem hominis voluptate metiuntur; Stoici præter honestum nihil dicunt in bonis.

Idem cuidā obijcienti, quòd Proculeius ei domo interdixisset, *Numquid*, inquit, *ego Salsæ. Illic accedo?* Exiit obiectionem: nam in ius vocati solent, qui contra prætoris interdictum adeunt locum; non is qui paret interdicto. Simul innuens, se nequaquam teneri domus illius desiderio.

Trachalus Suellio cuidam; inter argumentandum dicenti, *Si hoc ua est, is in exitum*: periocum subiecit: *Si non est, redis.* Irrisio.

Catulus Philippi oratori dicenti, *quid la- tras?* respondit: *Furem video.* Conuicium la- trandi in ipsum retorquens, notans hominis rapacitatem. *Retorquendum.*

Catulus, quum orator quidam malus, qui in epilogo se putabat mouisse misericordiam, postquam assedit, rogaret hunc, *videretis ne mouisse misericordiam?* Ac magnam *Depræ-* *quidem*, inquit: *ueminem enim esse pro tam du-* *ua: im-* *um, cui non oratio tua miseranda uisa sit.*

Theodotus, regis Aegypti præceptor, alijs consentibus esse recipiendū Pompeiū, alijs non recipiendū; necris assensens dixit: *recipiendum, sed occidendum*: addens id *Mortis* *noti mor-* *cum, mors tua non mordere.* Atq; huius sententia uicij, tuta suadēs magis, quàm honesta. *derit.*

Sc. pio

- 41 Scipio in Neuum quendam, *Quid hoc,* inquit, *Nenio ignavus?* Lusit è contrario mutato literula.
- 42 M. Scipio Maluginensis ex sua centuria renunciârat Acidinum consulem: quumq; præco dixisset, dic de L. Manlio: *Ego,* inquit Scipio, *virum bonum egregiumq; civem esse arbitror.* Præco exspectabat suffragium pro Manlio; Scipio respōdit, quasi de moribus illius interrogatus. Nescio an hic Acidinus, nomine & prænomine dictus sit L. Manlius. Quumq; Scipio postremū ad nomen tantū expressisset, præco admonuit, & illa addenda. Hinc Scipio iocandi occasionem atripit.
- 43 Scipio maior Corinthijs pollicentibus, se illi statuas posituros eo loco quo erant aliorum imperatorū, respondit: *sibi displicere turmales.* Sentiens, in turba occultari quod additur. Turma propriè equitum est in bello. Id transtulit ad statuas armatas.
- 44 Scipio Aemylianus, apud Numantiam iratus C. Metello, dixit: *Si quintum parceret mater eius, asinum fuisse parituram.* Tarditatem mentis, ac deformitatem corporis illi fratribusq; eius exprobrans.
- 45 Scipio, quum ei M. Flaccus multis probris obiectis P. Mutium iudicem tulisset, *E- iero,* inquit, *inquies est.* Hunc voci quum esset admurmuratum: *Ah,* inquit, *P. C. non ego mihi illum*

illum iniquum me iero, sed omnibus. Expectabatur ut purgaret quod dixerat, sed aggrauavit. Licet reijcere iudicem reo inimicum seu iniquum, hoc est, malè volentem: sed multo magis eum qui nulli æquus est.

Quum Africano illi maiori corona facta 46
pius in conuiuio imposita rumperetur, Licinius Varus accommodanti dixit: *Noli murari si non cõuerit, caput enim magnum est.* Sentiens, hominem esse præpotentem, cui non quæuis corona congrueret.

Domitius Afer Manliū Suram, multam 47
in agendo discursantem, salientem, manus iactantem, togam deijcientem ac reponentem, *non agere dixit, sed satagere.* Actio enim oratoris est: satagit autem qui frustra miseretq; conatur.

Afer Didio Gallo, qui provinciam ambitiosissimè petierat, mox impetratâ eâ querebatur quasi coactus esset: *Age, inquit, aliquid & pro Repub. elabora.* Locus est ab ironia, simulq; allusum illuc est, quòd magistratum magno studio ambisset.

Afer orator egerat causam aduersus libertum Claudij Cæsaris. Quidam ex aduerso conditionis eiusdem, cuius erat litigator, cui aduersabatur Afer, exclamauit: *Ita te tu semper in libertas Cæsaris d. cis?* videlicet illi metum injicere cupiens ex nomine Cæsaris. Subiecit Afer: *Nec uehercule quic-*

quam proficio: Notans, illum post alios liberos existere, cōtra quem dicere cogeretur.

50 *Ab inexpectato.* Idem in quēdam patronum imperitum, sed splendido vestitu se venditantem litigatoribus, lepidè dixit: *Homo in agendis causis bene vestitus.* Lusit ab inexpectato. Nam auditor pro vestitus expectabat, *instructus aut exercitatus.*

51 *Dissimulaster.* Idem, quum qui diuersam partem agebant subinde repeterent, *Celsinam hoc dicere: cum probè nouisset fœminam præpotentem; tamen simulans se credere, Celsinam virum esse, rogauit quis esset ille Celsina?* obiter notans illorum ineptiam, qui tantum autoritatis opum gratiâ tribuerent fœminæ, vt illius dicta toties citarent pro testimonijs.

52 *Ingratitudo.* Domitius Afer, quum haberet ingratum litigatorem; ipsius conspectum vitanti, ne cogeretur agnoscere patroni beneficium, in foro per nomē clatorem dixit illi: *Amis ne me quod te non vidi?* Testè exprobrans ingratitude, cui gratum esset non videri à bene merito, ne cogeretur illi gratias agere.

53 *Aliena à causa.* Idem dispensatori, qui quum ad reliqua non responderet, dicebat subinde: *panem non comedi, & aquam bibo: Pasce, inquit, & redde quod debes.* Non agebatur quid edisset, aut bibisset; sed quid deberet. Permisit igitur,

igitur, ut se quomodo vellet pasceret, modo solueret quod debebat.

Idem candidato, dicenti, *semper domum* 54
nam colui: Credo, inquit, & verum est; cum *Confessio*
 posset palam negare. Candidatus enim hoc *per ironiam.*
 ad gratiam fingebat.

L. Galba scurra cuidam, pilam negligenter petenti, *Petis, inquit, sâquam* *Cæsaris candidatus.* Huius competitores negligentius 55
ambiebant: vel quia metuebant Cæsarem repulsæ impatientem, vel quia desperabant se assequuturos tali competitore, vel quia sic illi blandiebantur. Locus est ex ambiguo: petitur pila quæ repercutitur, & petitur magistratus. *Ex ambiguo.*

Idem, cui coenaculum perpluebat, cui- 56
 dam commodatò roganti penulam, dixit:
Non possum commodare, nam domi maneo. Si- *Ex ab-*
gnificans, domi maximè opus esse penulâ. *sordo.*
 Solent alij secus excusare: non possum com-
 modare penulam, ipse exeo.

Item alteri roganti vsum penulæ: *Si non* 57
pluit, inquit, non est tibi opus: si pluit, ipse utar. *Excusa-*
 Dilemmate excusavit officium. *tio.*

Idem Mæcenatem acceperat conuiuio: 58
 quumq; sentiret illum velle ad ipsius vxorem ludere, simulauit se dormire, quò magis liceret Mæcenati quod libebat. Interea quum accessisset aliquis, volens quædam *Dissimulatio,*
 è mensa tollere, ibi Galba: *Infelix, inquit,* *latio.*

huic dormio, non tibi. De quo plura retulimus in Chiliad.

59 Galba, quodam iactantes, quòd in Sicilia murænam quinque pedes longam emisset victoriatò: *Nihil, inquit, mirum: nam tibi tam longæ nā: scuntur, ut his piscatores pro restibus rursus rursus.* Mendacium evidentiore mendacio derisit.

60 In Galbam oratorem, eloquētiā clarum, sed gibbo deformem, ita ludit M. Lælius, ut diceret: *ingenium Galba malè habitare.* Nam animi domicilium est corpus.

61 In eūdem acerbius etiā Orbilius Grammaticus, qui prodierat testis contra reum, cui Galba aderat. Hunc ut Galba confunderet, finxit se nescire quòd Grammaticus esset, & conuicio locum captans interrogauit: *Quid arrium facis? In sole, inquit Orbilius, fricare gibbos soleo.*

62 Manium Curium accusator eius, ad concitandam inuidiam in S. pario (id est velaminis genus) pinxerat omnibus locis, aut in neruo nudum, aut ab amicis redemptum ex alea: hoc agens, ut omnibus persuaderet, quàm is esset perditè deditus aleæ. Hoc crimen ridiculè inficiatus est Manius: Ergo, inouens, *numquam uici.* Alter intellegi uolebat, Curium assiduè luisse aleam: Curius eò torfit, quasi infelicitas esset opprobriata. Non est verisimile, qui frequen-

ter ludit refferis, nunquam vincere. *Refert Fabius.*

Quidam humiliori, liberius aduersus 63
ipsum multa loquenti, *Colaphum*, inquit, *u-* *Ridicula.*
bi dicam; & formulam scribo, quod caput durum
habeas. Pro, diem tibi dicam, dixit colaphū
tibi dicam: & in capite duro lusit amphi-
bologia. Siquidem durū caput habet per-
uicax; & durum caput habet qui offendit
manum percutientis. Allusit autem ad mo-
rem eorum, qui quempiam in ius vocant:
quorum est, & diem reo præscribere, & cur
in ius vocetur, misso libello exprimere.

Quidam interrogatus, quid sentiret de eo, 64
qui fuerat in adulterio deprehensus? *Tardus*, *Ab in ex.*
inquit, *mihī fuisse videtur.* Ludens ab in ex- *spectato.*
spectato, significansq; quod non fugisset
in tempore.

Quidam deploranti, quod vxor sua se de 65
ficu suspendisset: *Rogo*, inquit, *des mihī sur-* *Vxor mo-*
culum ex illa arbore vt inferam. Per suspicio- *lestā.*
nem ludens, cum vellet intelligi, sibi mole-
stam esse vxorem.

Quidam mirantibus, quod humile can- 66
delabrum emisset, *Pransorium eris*, inquit.
Eludens iocoso mendacio, ne parcus vide-
retur. In conuiujs vtimur humiliorib. can-
delabris, vt exactius peruideamus quæ sunt
apposita.

Dignus erat nominari, qui de quodam 67

Exceptio iocosa. illaudato veluti laudans dixit: *Quid huic abest, nisi res & virtus?* Similis iocus hodie apud Gallos vulgatissimus fertur, quū aiunt: *Sum totus tuus, excepto corpore & bonis.*

68 Sybarita quispiam, iter faciens per agros, quum videret quosdam fodientes, dixit: *se spectando illos fodientes rupturam capere.* Ad hanc vocem auditam quidam ita respōdit: *At mihi se audienti latus dolet.* Tanta erat Sybaritarum mollicies, vt nullum opificium in ciuitatem admitterent, quod cum strepitu exerceretur; quod genus sunt fabrorum ferrariorum & lignariorum: atque adeò ne gallum quidem gallinaceum in ciuitate fas erat alere, ne quid effet quod illis somnum interrumperet. Iocus aut̄ in hoc erat, quòd agricola probabiliùs dixit, sibi ex tam stultavocē dolere latera; quàm Sybarita dixerat, se ex fossorū ligone sentire rupturam. Latera dolent loquenti, non audienti: & rupturam patitur grauiter laborans, non spectator. *Commemorat hoc Athenæus in 12.*

69 *Salsè.* Quum testis, qui se dicebat à reo vulneratum, interrogaretur an cicatrices haberet? ingentem in femore cicatricem ostendit: tum aduersarius, *Latus,* inquit, *erat opportunus.* Significans, illum vulnere lethaliore dignum.

70 Siculo cuidam Scipio prætor patronum causæ dederat hospitem suum, hominem nobilem,

nobilem, sed egregiè stultum. Hic Siculus, *Quæso*, inquit, *prætor, aduersario meo da hunc Patroni patronum; deinde mihi neminem dederis.* Sen- nus ma- tiens, illum tam insigniter stultum, vt illo lus. diuersam partem adiuuante, posset etiam nullo patrocinate vincere.

Quidam videns Fauonium, quum nulli 71 adessent famuli, Pompeio per omnia infer- *Obssequiè* uientem, vsque ad pedum lotionem, pro- humile. nunciauit Græcum versiculum:

φῶν τοῖσι γυναικῶσιν ὡς ἀπαν καλόν.

Id est:

Claris viris vt est decorum quidlibet!

Qui Scipionis gloriæ inuidebant, dicere 72 solebant: *illum esse egregiorum facinororum hi- Consilia- strionem; Lælium verò collegam illius gestorem.* rius.

Alludentes huc, quòd alius est actor fabu- læ, alius autor. Sentiebant, Scipionem præ- claras res gerere; sed Lælij consilijs.

In Metiochum, nimis in Repub. sedulū, 73 nihilq; non agentem, illa iactata sunt: *Ardelion*

μητιοχῶ μὴ στρατηγῶ, μητιοχῶ δὲ τὰς ὁδὸς
μητιοχῶ δ' ἄρτας ἰποπῆα, μητιοχος δ' ἰ ἀλφίσα.
μητιοχος δ' πᾶντα κᾶται. μητιοχος δ' οἰμώξεται.

Id est:

- *Metioch⁹ dux est, at idē Metiochus curat vias.*
- Metioch⁹ molit farinas, Metioch⁹ panes coq̄t.*
- Metiochus fit cuncta solus. Metiochus plora- veris.* Est aliquid, pauca bene agere. Notat Martialis quendam ardelionem, qui nihil

non faciebat bellè, cùm nihil faceret bene.

74 *Facere præstans, q̄ dicere.* Quidam Atheniensis indifertus, sed factis strenuus & artis peritior, quum alius oratione facundâ meditataque multa præclare polliceretur: *Viri*, inquit, *Atheniensis*, *quæ iste magnificè disseruit, ego re efficiam.*

75 *Patriæ charitas* Sylla, quum Præneste oppidum armis cepisset, decreuissetq; quicquid erat ciuium trucidare, hospitem suum iussit excipi: hoc beneficio pensare volens hospitij communitati gratiam. At ille contrà liberè, *Nolo*, inquit, *patriæ meæ extinctori debere vitam: simulque turba ciuium sese admiscuit, & cum illis trucidatus est.*

76 Idem, quum ipsi libellum malus poëta de populo subiecisset, quòd in eum epigramma fecisset, tantummodo versibus alternis longiusculis: statim ex his reb⁹, quas tum vendebat, iussit ei præmium tribui, sub hac conditione, *ne quid postea scriberet.* Existimabat ille, etiam mali poëtæ operam aliquo dignam præmio. Simul autem & silentiũ redemit ab eo, qui scribere nesciret.

77 *Parsimonia. sordida.* Seruus quidam ab hero Chio negotiatore profugerat. Rogatus cur fugisset? *Quoniam*, inquit, *cùm ad fins bona, mala quarit.* Solebat enim herus ille vinũ mustum primæq; suauitatis vendere; ipse interim non bibens, nisi subacidum ac vapescens.

78 Seruus quidam interrogatus, *quid ageres dominus?*

*dominui? Exspectat, inquit, donec vinum fiat: a- Parsimo-
cidum. Habebat herum perparcum, qui non nra for-
prius sinebat bibi vinum, quam acuisset: dida.
ita fiebat, vt familia semper acidis ac vapi-
dis vinis vteretur.*

Quidam foruū fugituum insequens, 79
quum ille in pistrinum se proripuisset, *Vbi,*
inquit, *alibi te reperire maluissim?* Serui maxi-
mè oderunt pistrinum, eoq; detruduntur
ob grauissima peccata.

Thessalus quidam interrogatus, *qui nam* 80
essent Thessalorum deterrimi? Qui, inquit, à Ocium.
bellicis negocijs ocium agunt. Barbari nesciunt
vti pace.

Equiso quidam interrogatus, *quid maxi-* 81
mè saginaret equum? Oculus, inquit, regis. Sen- Domini
tians, equū optimè curari, si dominus fre- præsen-
quenter adsit. Idē vult illud celebre: Frons na.
occipitio prior est.

Nestor apud Sophoclem ad Aiacem, se 82
conuicijs incessentem, ita loquitur:

ὀ μὴ πομαί σε ἀρῶν γὰρ δὴ ναυῶς λήγεις.

De te queror nil, malè loquens facis bene.

*Vitia
pensata.*

Aliquid concedendum est viris fortibus,
deq; Repub. bene meritis: & bene pensat
linguæ vitium, qui factis egregius est.

Quum Aegyptij, qui diu fuerant in præ- 83
sidio, nec à quoquam dimittebantur. con-
spirassent, vt in Aethiopiam se conferrent;
ac Psammethichus rex eo cōgnito, contrecu-

tus obtestaretur, ne patrios deos, vxores ac liberos desererent, quidam illorum ostenso membro genitali, respondit: *Vbicunque hoc esset, tibi & liberos & vxores fore.*

*Crassa
veritas.*

84

Olim in diuitum epulis apud Aegyptios vnus quispiam cadauer ligneum, sed quam proximè ad verum effictum, ostendit singulis, dicens: *In hunc intuens pota & oblectate, talis post mortem futurus.* Dubites quo animo id fecerint: vtrū vt moderatiùs fruerentur voluptatibus, conditionis suæ memores; an auidiùs, vtpote mox abituris.

*Mortis
memo-
ria.*

85

Puer quidam apud Platonem educatus, quū ad patrem ex interuallo redisset, cūq; vidisset effusiùs ridentem, admiratus dixit:

*Assue-
scendum
optimis.*

Se tale nihil vnquam apud Platonem vidisse. Tanta res est, iam inde à teneris virtuti assuescere.

86

Rhodus quidam, ministro Romani imperatoris multa vociferanti ferociter, *Non curo*, inquit, *quid tu dicas: sed quid ille taceat.* Loquacitas caret effectu; taciturnitas habet certiora consilia.

*Mine i-
nanes.*

87

Aegyptius baiulus, gestans quiddam velis opertum, cuidam sciscitanti *quid portaret?* Ideo, inquit, *obuelatum est ne scires: tu verò cur curiosè vestigas, quod occultatum est?* Solent vestigalium redemptores explorare sarcinas. Aegyptij autem dicti sunt *ἀχλοφῶδες.*

*Curiosi-
itas.*

Byzan.

Byzantius quidam, quum moechum in 88
 vxore deformi deprehendisset; *Miser, in- Adulte-*
quit, quid opus erat Sapragora dote? Signifi- rium.
 cans, foeminæ tam deformi non futurum
 fuisse qui concumberet, nisi dote condu-
 ctum. Nunc cum nacta esset gratis adulte-
 rum, quid opus erat Sapragoræ marito da-
 re dotem, cum esset qui gratis hoc faceret?

Quidam somniârat, se videre ouum ex 89
 lecti cubicularis fascia pendens illigatum.
 Id somnium retulit ad coniectorem. Is ius-
 sit ut eo loco foderet; defossium enim the-
 saurum. Fodit & inuenit, & argenti paulu-
 lum dedit ad cōiectorem, de auro dissimu-
 lans. Tum coniector, *Quid? nihil ne de vitel-* *Nihil de*
lo? Somniator inuenerat aurum argento vitello.
 circumdatum in oui speciem: nec id latuit
 coniectorem.

Philosophus quidam Pythagoricus à su- 90
 tore emerat phecasia (calceamenti genus)
 non præsentibus nummis. Paucis post die-
 bus redit ad tabernam, redditurus precium,
 quumq; clausam diu pulsaret ianuam, fuit
 qui diceret: *Quid perdis operâ tuam? Sutor ille*
quæ quaris, elatus combustus est: & addidit io-
cû in Pythagoricû: Id nobis quidem molestum *Lucri a-*
est, qui in æternum nostros amittimus: tibi mini- niditas.
 mē, qui scis futurum ut renascatur. His auditis
 Pythagoricus treis denarios nō inuitâ ma-
 nu domû retulit, subinde manu cōcutiens,
 vclut

velut de lucro gestiens. Pòst quum hunc animi affectum reprehendisset, redit ad tabernam, & ait sibi: *Ille tibi viuit, tu redde quod debes*: simulque per clostrum, quàm se commissurâ laxauerat, treis denarios in tabernam immisit: pœnas à se ipse exigens improbæ cupiditatis, ne assuesceret alieno. Prudenter ille quidem, qui morbo suppululanti statim occurrit.

91 Vopiscus in diuo Aurelio refert apophthegma scurræ cuiusdam, qui dixerit: *In vno annulo bonos principes omnes sculpi posse*. Sentiens, esse magnum imperatorum numerum; sed in his perpaucos bonos.

92 Rex quidam, cuius nomen suppressitur, nominari alioqui dignissimus, quum ipsi porrigeretur diadema, tenuit aliquandiu manus, dixitque: *O nobilem magis quàm felicitates! quem si quis penitus cognoscat, quàm multis periculis, sollicitudinibus ac miseris sit refertus, ne humi quidem sacentem sollere dignetur*.

93 Proconsul quidam Romanus, in Sicilia conspicatus quendam adolescentem, admodum sui similem, rogauit similitudinis causam, cum pater suus nunquam adisset Siciliam? *At meus, inquit, Romam frequenter accessit. Iocum retorfit Sículus, nihil veritus secures ac virgas proconsulis. Simillimum huic dicunt in Augusto.*

Qui-

Quidam dixit, *etum, qui primus populo Roma- 94*
no dedit epulum. & congrarium, exteij causam illi Largitio.
 fuisse. Unde Cæsar Augustus cogitavit ali-
 quando de tollendis huiusmodi largitio-
 nibus. Insincerus fauor est, qui donis emi-
 tur: quæ si minuas, ingens murmur; si tollas,
 seditio grauis oritur.

Philippus, Macedonum rex, quoniam 95
 pleraque dando perfecit potius quàm bel-
 lando, iactatum est in illum: *Non Philippum, Auro pu*
sed Philippi aurum subegisse Graciam. Ita Plu- gnarc.
 tarchus in vita P. Aetiliij.

Romulus, primus urbis Romanæ condi- 96
 tor, legitur vini fuisse parcissimus. Is ad cœ-
 nam vocatus, quum ibi minimum bibisset,
 eò quòd postridie negocium haberet, di-
 cunt illi familiares: *St ad istum modum bibant* Sobrie-
omnes homines, vinum esset vilius. Ille respon- tas.
 dit: *Imò verò carius, si quantum quisq; volet bi-*
bat: nam ego bibi quantum volui.

Porfena, de miratus egregium animum 97
 Mutij Sceuolæ, qui iratus dextræ suæ, quòd
 in stringendo ferro errasset, foculo impo- clemet-
 sitam eam exuri passus est, dixit illi: *Reuertere*
ad tuos, Muti, eisq; refer, te, quum vitam meam ter.
petieris, à me vita donatum.

Tarquinius Superbus iam exul factus di- 98
 xisse fertur: *Se tum deniq; cognuisse, quos ha-*
buisse amicus fidos, quos infidos, cum neutris
gratiam referre posset. Qui comodi gratiâ
 sunt

sunt amici, sublatâ commodi spe deserunt amicitiam. Sed amicos secundæ res parant, aduersæ probant.

- 99 Horatius, rediens ad suos, trium Curiatorum fratrum quos occiderat spolia gestabat; quorum vni desponsa fuerat Horatij soror virgo. Illa agnoscens sponsi paludamentum, quod ipsa manibus suis confecerat, soluit crines, ac fletu sponsum mortuum inlclamat. Horatius sororem gladio transfigit, dicens: *Abi hinc cum tuo pro amore, oblita fratrum mortuorum virtusque, oblita patriæ. Tantum valuit amor laudis & patriæ gloria. Ex Livio, & seq. plura.*

Amor gloriæ.

100

Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam venisset, à Sexto Tarquinio vi stupratam, quærenti viro ex more, *satin' saluæ? Minimè, inquit Lucretia: quid enim salus mulieri amissâ pudicitia? Vestigia alieni viri, Collatine, in lecto sunt tuo: sed corpus tantum violatum est, animus insons est: mors testis erit.* His dictis cultrum, quem abditum habebat, in corpore infixit, & collapsa est moribunda.

Pudicitia coniugalis.

101

C. Plautius consul, de Priuernatibus, qui à Romanis descuerant, ad senatum retulit: ac variantibus sententijs, quidam Priuernatum legatos percontatus est, *quàm penam videretur meruisse? Eam, inquit è legatis vnus, quàm merentia, qui se libertate dignos censent.*

Libertè.

Hic

Hic consul, *Quid? inquit, si vobis penam remis-*
timus, qualem vobiscum pacem habituri sumus?
Si bonam dederitis, inquit, & fidelem & perpe-
tuum: si malam, haud diuturnam.

A Papyrio Curse, viro impigro, equi- 102
 tes ausi sunt petere, ut pro re bene gesta re-
 laxaret aliquid laboris. Quibus ille, *Ne ni-*
hil, inquit, remissum dicatis, remitto ne utiq; dar- Senerè.
sum demulceatis, quum ex equis descenderitis.
 Hoc non erat remittere laborem, sed equo
 curando aliquid adimere. Nisi fortè sensit,
 quosdam milites delicatiores post equi-
 tandi laborem iubere solitos sibi defricari
 tergum. Hoc operæ Papyrius suis remisit.

Appius Populo Rom. exprobrabat, sibi 103
 acceptum ferri debere, quòd ex muto &
 & elingui facundum haberent Consulem:
 de L. Volumnio collega sentiens. Ibi L.
 Volumnius, *Quàm mallem, inquit, tu à me* Facta di-
strenuè facere, quàm ego abs te scitè loqui di- Etis po-
dicissem! tiora.

Romani dicebant *prima Gallorum praelia* 104
plus quàm virorum esse, postrema minus quàm Prima
famularum: quòd primo impetu feroces es- coitio.
 sent, mox demitterent animos.

Quum exercitus Romanus terga daret 105
 Samnitibus, M. Attilius consul, equo præ-
 uectus ad portam castrorum, edixit, ut qui-
 cunq; miles ad vallum tēderet, siue Samnis
 esset

esset, siue Romanus, pro hoste haberetur. *Quò pergis?* inquit, miles. *Hic arma & viros inuenies, nec viuo consule tuo nisi victor castra intrabis. Proinde elige, cum cive an cum hoste pugnare malis.*

106 Sagunto à Pœnis contra fœdus oppugnato, Romani legatos misere Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos an id publico consilio factum esset? Ad id quum quidam Carthaginensium princeps ferociùs respondisset, Romanus sinu ex toga facto, *En, inquit, vobis bellum & pacem apportamus, vtrum placet sumite. Quum Pœni ferociùs reclamarent, daret vtrum vellet; Romanus effuso sinu, Bellum, inquit, damus. Responderunt Pœni, se accipere, & quæ animo gesturos, quo ille daret.*

107 Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quum rogaretur, vt labore ac vulneribus æger sese in castra reciperet, *Non est, inquit, victoris laborare: moxq; hostem in fugientem insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem molestiæ sensum.*

108 Quum ob bene nauatam operam ante prædæ diuisionem è singulis rebus, equis & captiuis, denos sibi eligere iuberetur, insuper & equo pulcherrimo donatus à consule; *Lator, inquit, à consule laudari, equumque fortissimè iudicis præmium lubens accipio: cetera non tam decora, quam mercedem non accipiam.* sui: rq; com-

communi reliquorum sorte contētus. Nōc aliud extra ordinem petijt, quā̄m vt Volscus quidam, vir probus & æquus, quo hospite & amico fuerat vsus Coriolanus, non venderetur captiuus, sed suæ libertati relinqueretur. Huic animo, contemptori pecuniæ, & hospitis memori, magis applausum est quā̄m victoriæ.

Quum Coriolanus meritò iratus ingratō 109
to populo Romano, exitium vrbi moliretur, nec à legatis, nec à sacerdotibus exorari posset; Veturia mater vnā cum vxore filij ac liberis in castra venit. In cuius complexum quum accurreret Coriolanus: *Sine Pietas.*
inquit illa, prius sciam, vtrum ad hostem an ad filium venerim? & vtrum captiua, an mater in castris tuis sim? Hæc aliāq; quum dixisset, matrem complexus, *Expugnasti, inquit, & vicisti iram meam. Patria, te, mihi quamuis meritò iniustam, huius precibus dono.*

Attilius Regulus, qui fuit primo bello 110
Punico bis consul, aiebat: *Neq; fecundissimis Salubri-
locis agrum insalubrem parandum, neq; effatis sa- tas iuncta
luberrimum.* Frustra salubris est locus, vbi *fecundi-
peritur fame: & frustra fertilis est, vbi non sati.
licet viuere.*

T. Manlius Torquatus consulatum ma- 111
gno cōsensu recusauit, excusans aduersam valetudinem oculorum: sed instantibus cunctis, *Alum, inquit; Quirites, quærite, cui Seuerd.*

mandetis istum honorem: nam si me suscipere cogeritis, nec ego mores vestros ferre, nec vos meum imperium perpeti poteritis.

- 112 C. Figulus in petitione consulatus repulsam passus est. Id eò grauius tulit, quòd patrem haberet bis consulena. Ad hunc quum postridie comitiorum complures venissent consulendi gratiâ (nam erat iuris ciuiliis peritissimus) omnes dimisit, ita præfatus: *omnes consulere scitis, consilium facere nescitis.*

Ingratitudo.

- 113 M. Drusus tribunus plebis, non contentus L. Philippum consulem præcipitasse in carcerem, quòd se loquentem ausus esset interpellare: quum senatus ad eum misisset ut veniret in curiam, *Cur non potius,* inquit, *senatus ad me venit in Hostiliam rostris propinquam? Quid consequutum? Tribunus senatus autem ritatem despexit; senatus tribuni verbis paruit.*

Arrogantia felix.

- 114 C. Fimbria procurarat, ut Scæuola in funere C. Marij iugularetur; quem ut cognouit ex vulnere recreatum, apud populum deferre instituit. Rogantibus, *quid optimo innocens, inique viro esset obiecturus? Obijciam,* inquit, *quòd parcius corpore telum recepit: quasi hoc ipsum crimen esset, non perisse.*

Crudeliter.

- 115 Cùm M. Tullius in senatu dixisset, incendiium à Catilina excitatum; *Sentio,* inquit *Catilina: idque si aqua non potnero, ruinam exstinguam.*

Improbiter.

exstinguam. Vox non hominis, sed furiae. Sallustius & Val. Maximus.

Manlius Torquatus, quum è Macedonia 116
venissent legati, graues querelas deferentes
de filio eius Decio Syllano, qui eam pro-
uinciam obtinuerat; à senatu petijt ne quid
ea de re statuerent, priusquam ipse causam
cognouisset. Quum senatus illi cognitionem
detulisset, domi ledit, solusque vtrique parti
per totum biduum vacauit; tertio die pro-
nunciauit in hanc formam: *Cum Syllanum Severi-
filium pecunias à socijs accepisse probatum sit, & sas.
Republica eum & domo mea indignum iudico,
protinusque è conspectu meo abire iubeo.*

Aulus Fuluius filium, ingenio, literis & 117
formâ florentem, quoniam in Catilinæ ca-
stra properabat, ex itinere retractum occi-
dit, dicens: *Ego te non Catilinæ aduersus pa-
triam, sed patriæ aduersus Catilinam genui.* *Severi-
tas pa-
tris.*

M. Castritius, Placentiæ magistratum ge- 118
rens, Cn. Carboni consuli, iubenti decretum
fieri, quo sibi obsides à Placentinis redde-
rentur; non paruit, atque ad eò minitanti
dicenti que, *multos habeo gladios*, respondit: *Fiducia
senectutis.*
*Et ego annos. Declarans, te senectutis præsi-
dio fretum, non metuere gladios.*

Cesellius, cum nec triumviris obtempe-
raret, & multa liberè de C. Cæsaris tempo-
ribus loqueretur, admonētibus amicis vt si-
bi caueret; *Dna, inquit, res sunt, qua cæteros*

Fiducia reddunt formidolosos: mihi maximam suppeditant ætatis & fiduciam, senectus & orbitas. Senex citò perorbitatis. turus est, etiamsi nemo occidat: & orbus nec habet quos curet, nec habet quibus timeat: solet enim ultio in liberos propagari.

120 Quum navis, quâ Granius prætorius quæstor uehebatur, in Scipionis Metelli potestatem venisset, Scipioque cæteris direptis quæstori salutem polliceretur, quæstor ita respondit: *Cæsaris milites salutem dare, non accipere solent.* Tantum loquutus pugione sese confodit. Hos animos Cæsar suis inspirauerat.

*Animo-
sè.*

121 Granius præco patrono malo, quum dicendo vocem obtudisset, suasit, ut simul ad domum redisset, frigidum mulsum biberet: quum is respondisset, *Perdam vocem, si id fecero: Meius est,* inquit Granius, *perdere vocem, quam rem.*

Patronus.

122 Idem, quum P. Nasica, tum consul, cuius iussu iustitium in medio foro edixerat præco Granius, rogaret eum domum descendentem, *quid tristis esset? an quoddam auctiones essens?* Imò verò, inquit Granius, *quòd legiones.* Notans eum, quòd armis rem gereret. Libera sanè vox præconis in consulem: sed eximia moderationis exemplum, hoc impune licuisse præconi.

123 Idem M. Druso tribuno plebis, homini potentissimo, sed multa in Rempublicam molien-

molienti, cùm ab eo, vt fit, salutaretur his verbis, *Quid agis, Gram? Imò verò, inquit, tu Druse quid agis? Vtrumque refertur à M. Tulio, in oratione pro Cn. Plaucio.*

M. Lucullum, quòd Bruti & Cassij partes sequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quum Volunnii, qui viuum familiariter coluerat, sine fine deploraret, ad Antonium pertractus ait: *Iube me Amicè. protinus ad Luculli corpus ductum occidi: neque enim illi exstincto sureresse debeo, quum ei infelicis militiae auctor exstiterim.*

C. Furius Cresinus, è seruitute liberatus, quum è paruo admodum agello largiores multo fructus perciperet, quàm ex amplissimis vicini, in magna inuidia erat, quasi fructus pelliceret beneficij. Quamobrem illi dicta dies est à Sp. Albino Curuli. Reus metuens damnationem, quum in suffragium oporteret ire tribus, omnia instrumenta rustica in forum attulit, adduxit & filiam validam bene curatam ac vestitam, ferramenta egregiè facta, graues ligones, vomeres ponderosos, boues saturos: postea dixit: *Veneficia mea, Quirites, hæc sunt: nec possum vobis ostendere, aut in forum producere lucubrationes vigilasque & sudores.* Omnium sententijs absolutus est. Meminit huius & Plinius lib. 18. cap. 6. Industria laboriosa.

129 Qu. Flavius, apud populum reus actus
accusante C. Valerio, cum quatuordecim
tribuum suffragijs damnatus esset, procla-
mavit se innocentem opprimi. Cui Vale-
rius æquè clarâ voce respondit: *nihil sua re-
ferre, nocens an innocens periret.* Ea vox tam
violenta reliquas tribus reo conciliauit:
itaque reus, quem prostratum credebatur,
absolutus est.

127 Pomponius Atticus in funere matris, quâ
extulit nonagenariam, ipse natus annos se-
xaginta septem, gloriatus est: *quòd nunquam
cum matre in gratiam redisset, nunquam cum so-
rore fuisset in similitate, quam propè æqualem
habuit.* Hanc vocem se ab ipso audisse scrip-
sit Cornelius Nepos in eius Vita. Plus autè
est, non redisse in gratiam, quàm non fuisse
in similitate. Matrem nunquam offende-
rat: inter ipsum & sororem etiamsi quid
incidit offensarum, nunquam exierunt in
similitatem; quæ tamen inter fratres &
sorores frequenter acerrimæ solent exsi-
stere.

128 Amisâ classe circa Siciliam, Pœni de pa-
ce cum Romanis incunda cõsultabãt. Amil-
car negabat se audere ire ad consules, ne
idem accideret ipsi à Romanis, quod Pœ-
ni fecerant Cornelio Asinæ consul, cui le-
gato catenæ sunt iniectæ. Hanno melius
sentiens de fide Romana, profectus est.
Cui

Cui liberius exponenti causam, tribunus militum minitans dixit: *Et illi posse accidere, Fides haec quod accidisset Cornelio consuli. Hic uterque consili legatus tribuno silere iussu, Isti, inquit, metum, Hanc sic servano, te fides nostrae civitatis liberat.* 22.

Samnitibus consultantibus, quid de legionibus Romanis apud furcas Caudinas inclusis fieri deberet: Herennius Pontius suavit, *ut inviolata dimitterentur.* Postero die Hostis eadem de re consultus, respondit, *ad unum aut per usque delendas.* Sentiens, aut clementer magdendis, no beneficio demerendos hostes, aut irre aus demerendus parabili iacturâ vires illorum comminendas. Neutrum sequutus est exercitus; sed sub iugum missos contumeliâ magis illos in se prouocavit.

M. Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amisit, à Gabinianis militibus Aegypti occisos. Horum interfectores Cleopatra ad illum victos misit, ut in eos pro arbitrato suo animaduerceret: at ille eos protinus intactos ad Cleopatram reduci iussit, *dicens: eius vindicta potestatem non suam, sed Moderatè.*

C. Sulpitius Gallus uxorem repudiavit, *131*
 Quæ aperto capite fuisset foris: *Lex, inquit, tibi meos vultus præfinit oculos, quibus formam Severi suam approbes: his ornamenta comparato, his esto tas in speciosa. Alijs velle videri formosam, in suspicione uxorem. & in crimine hæreas necesse est.*

132 Tiberio senatum ingrediente, surgens *Adulās* adulator quidam exclamavit: *esse liberè lo-
libertas.* quendum, nec reticenda quæ ad *Rempublicam* as-
tinerent. Erectis ad hanc vocem omnibus, ipso etiã Tiberio attento, *Audi*, inquit *Cæ-
sar*, in quo te reprehēdimus omnes, licet nullus au-
deat palam fateri. Imperdis te ipsum nobis, corpus
tuum diurnis nocturnisque laboribus & curis
pro *Rep.* conficiens. Huiusmodi multa cum di-
ceret, sub libertatis prætextu turpiter adu-
lans, C. Seuerus subiiecisse fertur: *Ista sancta
libertas hunc hominem dabit existio.*

133 Quum in senatu variantibus sententijs
Cato censeret, perpetuam dictaturam, vt
tyrannicam potentiam, è Republica tol-
lendam; Bibulus, cum esset Pompeio inimi-
cus, primus in senatu rogationem tulit, vt
vnicus consul Pompeius decerneretur: *Auc
enim*, inquit, *Respublica* ab imminente procella
per illum liberabitur, aut optimo parendum erit.
*Decorū
personæ.* Egregius animus, qui priuatam similitudinem
posthabuit. *Reipublicæ* commodis. Eam
sententiam Cato dixit, se ab alio dictam
comprobare, licet ab ipso non debuerit
proficisci.

134 Rutilius, cum aliquando Romæ adisset
Mufonium, rogauit: *dic mihi, Mufoni, Iupiter
Seruator, quem tu imitaris, num feneratur? No-
tans illius inopiam, qui cogere interdū
accipere mutuum. Ad hoc arridens Mufo-
nium*

nus: *As ne fomerat quidem, Rustili.* Turpius est, ad fœnus dare, quàm accipere. At Rutilius, cū ipse faceret quod grauius est, obiecit illi quod erat leuius.

Valerio Publicolæ, Iouis ædem dicanti, 135
iamque ex more postem tenenti, Marcus illius frater derepentè funestum nuncium ingessit, dicens: *O confisul, filius tuus morbo perit in castris.* Ob eum nuncium mœstis omnibus, Publicola nihil commotus, *Cadaver,* inquit, *quòlibet abijcise:* simulque dedicationem solenni ritu peregit. Nec tamen verum erat perisse filium; sed datâ operâ factum est, ut à dedicatione reuocaretur, atque is honos ad alium transiret. *Quanquam* *Liuius lib. ab vrbe condita 2. hoc al. quanto diuersius narra: Habet & Valerius Max.*

Fortiter.

Cesetius eques Romanus, cū à Cæsare 136
filium abdicare iuberetur, quòd is tribunus plebis cum Marullo collega ei inuidiam mouisset regni affectati: *Citius,* inquit, *Cæsar,* *Pietas in* *tu mihi omnes filios meos accipies; quàm ex his filium.* *unum non à pellam meâ.*

Titus Labienus equiti strenuo de præda 137
Gallica aurum donauit. Id videns Scipio *Honor*
dixit equiti: *Habebis donum viri diuitis.* Hac *precio*
voce auditâ eques aurum ad pedes Labie- *prior.*
ni abiiecit. Idem cū audiret Scipionem
dicentem: *Imperator te armillis argenteis donat;* alacer gaudio abiit. Miles aurum con-

tempfit; honorem amplexus est.

138 Qu. Fabius Minutius, hortante filio ut locum idoneum paucorum iacturâ capere-

Vitâ ne- mo con- seminus. ret: *Visne, inquit, tu ex illis paucis esse? Ad ino-* nens, non esse boni ducis, vilius militis in- columitatem contemnere.

139 Fabritius Cineæ Epirotarū legato, mag-

Auri cō- semptus. cipere, dicens: *Se malle imperare aurum habē-* tibus, quàm habere aurum.

140 M. Livijs fuso Hasdrubale, nōnullis sua-

Clemen- ser. queretur; *Aliqui, inquit, & supersint, qui de* victoria nostra nuncium hostibus perforant.

141 Varro, Pauli collega, quoniā ex Cannen-

Virtus infelix. si pugna, quæ Romanis fuit infelicissima, su- perfuit, honores à populo delatos recusa- vit, dicens: *felicioribus opus esse Reipub.* Cū animum gereret inculpatum, fortunæ suæ Reip. ultro pœnas dare voluit; vir ob hoc ipsum summis dignus honoribus.

142 Curius deuictis Sabinis, cū ex senatus

Aequali- tas. consulto ei ampliaretur agri modus, quem consummati milites accipere solent, recu- favit, & gregalium portione cōtentus fuit, dicens: *esse malum civem, cui non esset satis, id quod cæteris esset satis.*

143 Hortensius orator, ob cultum mundio-

rem, ac gesticulationes in dicendo mollio- res, crebrò malè audiebat, in ipsis etiam iu- dicijis.

dicijs. Sed cùm Lucius Torquatus, homo subagrestibus & infestis moribus, cùm apud concilium de causa Syllæ quereretur, non iam histrionem illum diceret; sed gesticulatricem, Dionysiamq; notissimæ saltatriculæ nomine compellaret: tum voce molli demissaque Hortensius, *Dionysia, inquit, Dionysia malim equidem esse, quam quod tas. in Torquate, ἀγροστῆ, ἀγροστῆ ἀπέσιτῆ:* id est, *inelegans, agrestis, aditu difficilis.* Periculosè maledicit alteri, cui vel idem, vel simile, vel diuersum; sed deterius vitium potest obijci. *A. Gellius lib. 1. cap. 5.*

Affabilis

Idem gloriari solebat, quòd nunquam bello civili interfuisset. Refert M. Tullius epist. ad Cælium lib. 2. 144

L. Crassus orator de Menenio homine prælongo dixit, quòd quoties in forum descenderet, caput ad Fabij fornicem offenderet. Iocus est ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti sunt, ut vix hastâ possis contingere curvaturæ summum. 145

Prælongus

Idem censor Cn. Domitio collegæ, exprobranti quòd ob murenâ in viuario mortuam lacrymasset; *At tu, inquit, cùm vxores tres extuleris, nullam emisisti lacrymam.* Scitè retorsit conuicium. Notauit illū, quasi curasset vxorum mortem. Et alioqui turpius est, in vxoris funere non flere, quam ob murenâ emittere lachrymas. 146

Retorsit

Idem

147 Idem Cn. Domitius L. Crasso collegæ
 exprobrauit, quòd censor tansi habnaret: eò
 quòd in porticu domus haberet columnas
 hynetias, pro domo eius millia nummùm
 identidem promittēs. Crassus, vt erat præ-
 senti ac festiuo ingenio, rogauit collegam,
Crime re *torum.* *dit: Sexagies sestertio. Rursum Crassus, Quanso*
igitur, inquit, eam minoris aestimas, si decem ar-
busculas succidero? (Eæ fuerunt loti patula ra-
morum opacitate lasciua.) Cùm Domitius
respondisset: tricies sestertio. Vser, inquit Cras-
sus, nostrum luxuriosior? egone, qui decem colum-
nas centum millibus nummùm emi; an tu qui de-
cem arbusculari vmbra tricies sestertium aesti-
mas? Ita est ingenium hominum ad aliena
 vitia perspicax, ad sua cæcum.

148 Lucius Philippus consul L. Crasso, sum-
 mæ dignitatis & eloquentiæ viro, manum
 iniici iusserat, eò quòd a vocē illius indignè
Potes. ut *ferret. quâ dixerat, sibi alio senatu opus esse. At*
specta. *Crassus reiecto lictore, Non es, inquit, mihi*
tu, Philippe, consul, quando ego tibi non sum
 senator.

149 L. Crassus Mummium, cognomento Di-
 uisorem, dixit ita sibi n. man inuenisse in campo
Ex nomi *ne locis.* *Martio, quemadmodum Neoptolemus inuenerat*
 ad Troiam.

150 L. Crassus cuidam roganti, num molestus
 esset illi futurus, si bene manè ante lucem ad eum
 veniret?

veniret? cùm respondiſſet, *non eris moleſtus: & Feſtini-*
ille ſubieciffet, ſubebis igitur te ſuſcitari? Cras- *ter.*
 ſus, *at tu certè negar. & te fore moleſtum.* Venire
 non erat moleſtum, ſed ſuſcitari moleſtum.
 At percontator hoc ipſum quærebat, an ſi
 manè veniret cõſulturus, futurus eſſet mo-
 leſtus: Crasſus per iocum ſic interpretatus
 eſt, vt ſi veniret manè, ne moleſtus eſſet.

Idem apud Perpennam iudicem defen- 151
 debat Aculeonem, quem accuſabat L. Ae-
 lius Lamia, homo deformis. Is cùm inter-
 pellaret odioſè, *Audiamus*, inquit Crasſus,
pulchellum puerum. Huic dicto cùm eſſet ar- *Irriſio.*
 riſum, *Ingenium*, inquit Aelius, *ipſe mihi ſinge-*
re potuiſſet, formam non potui. Tum Crasſus, *Au-*
diamus igitur, inquit, *id ſeruum.* Multo arriſum
 eſt vehementiùs.

L. Portius Naſica, cùm ex more cõcep- 152
 tiſ verbis à Catone cenſore rogaretur, *ha-* *Iocus in-*
bèsne vxorem ex animi tui ſententia? Habeo, in- *ſempe-*
 quit, *at herclè non ex animi tui ſententia.* Ve- *ſſimus.*
 rùm ob eum iocum intempetiũum mul-
 ta illi dicta eſt.

Scipio Naſica, cùm ad poëtã Ennium 153
 veniſſet, ei que ab oſtio quærenti Ennium
 ancilla dixiſſet, cum domi non eſſe; Naſica
 ſenſit illam hoc domini iuſſu dicere, & il-
 lum intus eſſe. Ac tum quidem diſſimulans
 abiit. At paucis poſt diebus cùm ad Naſi-
 cam veniſſet Ennius, cumque à ianua quæ-
 reret,

reret, exclamat ipse Nasica, *se domi non esse.*
 Tum Ennius: *Quid? ego non agnosco vocē tuam?*
 Hic Nasica: *Næ tu homo es impudens: ego cum*
te quærerem, ancilla tua credidi; tu mihi nō
credis ipsi?

154 Idem Nasica quibusdam dicentibus, res
 Romanas iā in tuto esse, extinctis Cartha-
 ginensib. & Græcis in feruitutū redactis: *Quō*
inquit, nunc demum summo in periculo sumus,
posteaquam nulli supersunt, quos vel timeamus,
vel revereamur. Sensit, inimicos per occasio-
 nem vtilis esse nobis, per quos nō licet im-
 punè secureq; negligentes esse.

155 Idem, cum ædilitatē curulem adoles-
 cens peteret, ac ut candidati solent manum
 cuiusdam opere duratam prensaret, roga-
 vit hominem, *num manibus ambularet?* Hoc
 dicto rusticanæ tribus suspicantes sibi ex-
 probratam paupertatem, effecerunt ut re-
 pulsam ferret. Tantum obfuit iocus intem-
 pestivus. *Valerius Max. & Macrobius.*

156 In Gallico triumpho milites hos verfi-
 culos iactabant in Cæsarem:
Urbani seruate vxores, mæchū calson̄ adducimus.
Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpsisti
mutuum.

Notabant, quòd in prouincia agens alienas
 vxores auro corruerit; Romæ non emerit,
 sed mutuum sumpsit: quòd vxor ipsius
 malè audiret de Clegio. Nisi fortè quiddā
 obscœ-

obscœnius intelligi voluerūt. Nam Suetonius aliquanto post commemorat, quòd Curio pater in oratione quadam appellasset illum, *omnium mulieris virum, & omnium virorum mul. erem.*

E. Gracchus ad quendam Corneliam matris obtrectantem, Tu, inquit, Corneliam vituperare audes, quæ Tiberium peperit? Et adiecit: *Pietas in matre.* Quam fronte te Cornelia comparas? an tu peperisti ut illa? At qui nemo civis ignorat, diuinus illam sine viro fuisse, quam te virum. Is, in quem hæc dicebantur, malè audiebat de mollicie.

Populus Romanus, Carbone pollicente quippiam, & addente iusiurandum cū execratione, vicissim iuravit, se illi non credere. *Diffidētia.* Probis viris & iniuratis habenda fides; leuibus ne iuratis quidem. Refertur ad id verbum Menandricus:

πρότερον ἢ ἰσθ' ὁ πείθει τὸ λόγον, ἢ λόγος. Id est: *Sua det loquentis vita, non oratio.*

Silenus senex, à Mida captus, rogatus est, quid esset homini optimum? diu silentium tenuit: tandem adactus ut diceret, respondit optimum esse, nunquam nasci; proximum, quam *Vita micissimè aboleri:* atque hoc precio dimissus est. Huius dicti præter alios meminit Ouidius lib. Metam. II.

Iulij Drusi ædes Publicolæ pluribus ex partibus patebant vicinorum prospectui. Hoc incommodum faber se quinq; talentis corre-

correcturum pollicebatur, effecturumque ne pars aliqua esset obnoxia prospectui.

*Vita pu-
ra.* Tum Drusus, *Decem, inquit, dabo, si salem reddas domum meam, ut vndi quaque pateat omnium oculis quò non vicini tantùm, sed omnes civis perspicere possint, quomodo domus meæ vivatur.* Vide T. Livium & Velleium Paterculum.

161 M. Scruilius, dissuasurus legem quam ferebat M. Pinarius, *dic mihi, M. Pinari, inquit, si contra te dixerò, num mihi maledicturus es, ut cæteris soles? Ut sementem, inquit Pinarius, feceris malè ris, ita & metes.* Per allegoriam minitans, *il-
audis.* lum malè auditurum, si malediceret.

162 Libo, cùm Scruilio Galbæ dixisset, *quando tandem Galba exhibis de triclinio tuo? ino-
Re: ortu
cõmiciũ.* dixit, *cùm tu de cubiculo alieno.* Libo notavit Galbam, quòd L. Scribonio Trib. pl. iudices ferret familiares suos, & conuiujs corruptos: Galba vicissim illũ notavit adulterij.

163 Celebratur & Glauciæ dictum in Metellum: *V. llam habes in Tiburte, cortem in palatio.* At cors villæ solet esse contigua. Notavit autem illum, quòd multos sibi cibo largitionibusque deuinciret: quod idem alijs verbis Libo obiecit Galbæ. In corte aluntur animalia domestica.

164 Quum Sex. Titius se Cassandram esse diceret (ob coniecturam opinor, quòd illa esset fatidica) *Multos, inquit Antonius, posses Aiaces tuos. Osleos nominare: notans illius
Iocus è
fabula.* impu-

impudicitiam. Nam Ajax Castandram de templo Palladis raptam vi constuprauit.

Quum Gallus, qui testimonium ferebat 165
 contra Pisonem, dixisset, innumerabilem
 pecuniã Magio præfecto datam; idq; Scau-
 rus tenuitate Magij redargueret: *Erras, in-* *Correctio*
quit, Scaure: ego enim Magnum non conseruasse in peius.
duco, sed tanquam nudus iuices legeret, in ventrem
abstulisse. Correxerunt sermonem suum Gallus;
 sed ita ut crimini corruptelæ, crimen adde-
 ret luxus.

M. Cicero, M. Tullij pater, dicebat *Italos* 166
similes esse Syrorum venalium, quorum ut quis Græco-
que sciret opumè Græcè, ita esse nequissimum. rum mo-
Sentiens, vnà cum literis Græcorum mores res.
 ad Latinos demigrare. Vnde quòd M. Tul-
 lius fuit iniquior Græcæ nationi, propemo-
 dum videri possit illi fuisse hæreditarium.

Testio Penario mos erat, in dicèdo men- 167
 tum intorquere. Is cum aduersarium vr-
 geret, ut diceret si quid vellet: *Dicam, inquit, Ridiculè*
si nucam fregeris.

Huic simillimum est, quod de Vespasia- 168
 no patre narrat Suetonius in eius vita. Cum
 scurram, multa in alios iacentem, prouocaf-
 set, ut in se quoq; diceret aliquid: *Dicam, in-* *Iocus ex*
quit, ubi ventrem exonerare desieris: alludens specie cor-
 ad formam Cæsaris, qui faciem habebat poris.
 nitentis. In cuiusmodi hominem iocus ex-
 stat Martialis:

Y

Vtere laelucis, ac mollibus vtere maluis:

Nam faciem durū, Plabe, cacanis habes.

169

C. Fabritius P. Cornelium, hominem ut putabatur avarum & furacem, sed egregie fortem ac bonum imperatorem, suo suffragio fecerat consulē. Huic cū Cornelius ex more gratias ageret, quod immemor similitatis ipsum fecisset consulē, bello præsertim magno & graui; Nihil est, inquit, quod

Compila *vi: vgnire* *mibi gratias agas, si malus compilari, qui in v. c. m. e.* Compilamur furto; vneunt bello capti. Proinde inimico fauit, cuius dexterrate sperabat fore, ne Romani venirent in manus hostium.

170

Scæuola Septumulcio Anagnino, cui pro capite C. Gracchi aurū erat repensum, roganti ut se in Asiam præfectum duceret,

Furax *magistra* *rus.* *Quid tibi vis, inquit, visane? tanta malorum est multitudo ciuium, ut tibi hoc confirmem, si Romæ manseris, te paucis annis ad maximas pecunias esse peruenturum. Notauit auaritiā hominis, præfecturam non ab aliud ambientis, nisi ut spoliaret prouinciales: ac ludens finxit, id citius consequuturum Romæ. Hoc dictum* *Favrus in annalibus ascribit Africano Aemiliano, qui dictus fuerit Iron.*

171

Qu. Scæuola, Publij filius, cū postulasset, ut fundus, cuius emptor erat, sibi semel indicaretur, idque fecisset venditor; dixit se

iuste.

piuris asstimare: & adiecit precio centum millia.

Excm.

Exēplū integritatis, vix hoc seculo credibile

C. Publicius solitus est dicere; *P. Mummiū* 172
cuius tempore hominem esse. Sentiens, illū dex-
 teritate facilitateq; ad omnem vitæ statū ef-
 fe accommodum. Eodē sensu Polliōnē Asi-
 nium omnium horarum hominē legimus.
 Et Tiberius Cæsar duos, familiarius ab ipso
 dilectos, omnium horarū amicos vocare so-
 lebat. *Apud Suetonium in eius Vita.*

Africanus Centurionem tribu mouebat Cen- 173
 turionem, qui in Pauli pugna non adfuerat:
 ille cum diceret, se custodiæ causâ in castris
 remansisse, rogaretq; cur ab eo notaretur?
Non amo, inquit Africanus, *nimum diligentes.*
 Dissimulauit Centurionis ignauiam; & ac-
 cusauit nimum diligentem custodiam.

Liuius Salinator, cum Tarentum amisisset, 174
 arcem tamē retinuit, multaq; ex ea præ-
 clare gessit. Cum autem post aliquot annos
 Fabius Maximus id oppidū recepisset, ro-
 gavit eum Salinator, ut meminisset se o-
 perâ ipsius Tarentum recepisse. *Quid ni Ex ver-*
 inquit Maximus, *meminerim? nunquam enim bis aliter*
ego recepissem; nisi tu perdidisses. locus hinc est, *exceptis.*
 quod Maximus diuersum ex alterius verbis
 excepit, quâ ille volebat. *Refert M. Tullius l.*
de Ora. 2. & Plut. in vita Fabij Max. tametsi hic
M. Lucij appellat, nec addit Salinatoris cognomē.

Idem, cum bellum aduersus Asdrubalē 175
 gesturus urbem egrederetur, monitus est

Fabio Maximo, ne prius cum hoste confereret, quam vires animi unq; illius cognosceret. Is respondit, se primam quamq; occasionē pugnae aurepturū. Percontantibus, *Vltio. quid ita properaret? Vt quā celerrimē, inquit, aut gloriam ex hostibus victis, aut ex ciuibus prostratis gaudium capiam.* Virtus & ira sermo ē hominis inter se partitæ sunt: illa triumphū auida; hæc iniustæ damnationis mem̄or.

176 Mancian, cū audisset Antonium censorem, cui malè volebat, à M. Durronio de ambitū postulatū, *Aliquando, inquit, tibi iustum negocium agere licebit.* Censores in aliorum mores inquirunt: at qui reus est, habet ex se quod agat.

177 Q. Opimius consularis, cū esset adolecentulus, malè auduit. Is Aegilio, homini festiuo, qui videbatur mollior, nec erat, *Ab imitatione persona.* sic exprobrauit molliciem: *Quid tu, Aegilia mea? quando ad me venies cum tua lana & colā?* Lepidē retorsit Aegilius, *Nō pot, inquit, audeo; nam me ad famosas vetuit mater accedere.* Alter simulabat orationem velut ad feminam; alter acceptā personā simulationem vertit in irrisionem.

178 Inter salsa commemorat & illud M. Tullius ex Neuiō, apud quem filius dicit patri: *Submo - Quid ploras pater? isq; respondet: Mirum ni r. sus 10 - cantem: condemnatus sum. In dignabatur senex cas. - subinorosus rogari cur ploret, quasi damna tus*

tus magis cantare debuisset. Perinde quasi si quis interroget ægrotum, cur suspiras? aut cur decumbis?

Scaurus accusabat Rutilium ambitus, 179
 cum ipse consul esset factus, ille repulsam tulisset: & in tabulis eius ostendebat literas, A. F. P. R. casque sic interpretabatur: *Actum fide P. Rutilij. Contrà Rutilius dicebat illis significari: antè factum, pòst relatum.* Literarum interpretatio.
 Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat, exclamabat: *Neutrum illis literis declarari.*
 Cum Scaurus dixisset, quid igitur? festiuit in ipsum torsit: *Aemilius fecit, plectitur Rutilius.* Probabilius enim erat, illum ambitum commississe qui obtinuerat, quam qui repulsus erat.

Simile quiddam memoratur de Beda, quem Venerabilis dicitur. Huic Romam profecto cum ostendissent has literas saxo insculptas, S. P. Q. R. quibus significari volunt: *Senatus populusq; Romanus:* ac velut hospes rogaretur, quid sibi vellent illæ literæ? dissimulans dixit, *Stulus populus querit Romam.*

M. Scaurus, cum pro rostris accusaretur, 180
 quod à rege Mithrydate ad prædendam Rempublicam pecuniam accepisset; ita causam egit: *Inquam est, Quirites, cum inter alios vixerim, apud alios me rationem vitæ reddere. Sed tamen audebo vos interrogare. Parisus sona.* Astori-tas per-
Socrontensis ait, M. Aemilium Scaurum mercede

corruptum populum Romanum prodidisse; M. Aemilius Scaurus hinc culpa se affinem esse negat: *utri creditis?* Nominato tantum auctore & reo populus accusationem repulit.

181 C. Memmius, cum accusaret Bestiam reum, cui patronus erat Scaurus, ac fortè funus quoddam duceretur, *Vide*, inquit, *Scaurus mortuus vapitur: si potes esse possessor.* Notans Scaurum, qui malè audiebat, quòd Phrygionis Pompeij bona sine testamento possideret.

182 Quum Silus testis leuisset Pisonem reum, cui Crassus aderat, prolato crimine, quod *Ab inextato.* se in eum dictum audisse dicebat: *Potes fieri, Silo*, inquit Crassus, *ut is, unde te audisse dicis, iratus dixerit.* Annuit Silus. *Potes etià*, inquit, *fieri, ut tu non rectè intellexeris.* Cum id quoque toto capite annuisset Silus, ut se Crasso daret, subiecit Crassus: *Potes etià fieri, ut omnino quod te audisse dicis, nunquam audieris.* Hoc adeò præter expectationem, ut Silum totum omnium risus obrueret.

183 C. Lælius cuidã malo genere nato, obijcienti sibi quòd indignus esset suis maioribus; *At hercule*, inquit, *tu tuis dignus es.* Id si dicas bono viro ex bonis prognato, laus est; sin malo ex malis prognato, graue conuicium est.

184 M. Cincius, quo die legem de donis ac muneribus tulit, C. Centoni prodeunti ac
satis

tatis contumeliosè interroganti, *quid fers Irristo re Cincilie? Ut emas, inquit, si vti velis.* Notans illort. lum, quòd donatis & commodatitijs rebus vti gauderet. Allusit autem ad illud decantatum in primis, *emere malo quàm rogare.* Adhæc, amphibologia est in verbo *ferre*: fert enim, qui promulgat legē; & fert, qui portat aliquid venale.

M. Lepidus, cùm in campo sese exercen- 185
tibus ipse in herbarecubuisset, *Vellem, in- Ab im-*
quit, hoc esses laborare. Huius generis est Te- possibilibi.
rentianum illud: *Quàm vellem mos esses, ami-*
cis etiam noctu operam dare. Optat enim ado-
lescens, quod fieri non potest.

Quā M. Lepidus censor M. Antistio Pyr- 186
genti equū ignominiz causā ademisset, &
amici vociferantes quærerēt, quid ille patri
suo responsurus esset? cur ademptū sibi e-
quū diceret: cùm optimus colonus, parcissī
mus, ac frugalissim⁹ esset? *docas, inquit, moni- Salsè.*
hil horū credere. In simili argumēto Iulius Au-
gustus, sed ciuilius: *dic me tibi displicuisse.*

Pomponius, vir insignis, multis vulneri- 187
bus in bello acceptis, cùm ad Mithrydatem
adductus ab eo quæreretur, *an, si turares eū, Fides er-*
vellet sibi esse amicus? Si m, inquit, Romanis ami gapa-
cus fueris, me quoq; amicum habebis. *triam.*

Spurina aruspex admonuit C. Cæsarem, 188
caueret discrimen ingens, quòd ultra Ca-
lendas Martias non proferretur. Eo die cū

iret in senatum, Spurinæ fortè obuiò, *Quid ais?* inquit: *nónne venère Calenda Martia? Venère,* inquit, *sed nondum præterire.* Nam eodè die cæsus est Cæsar.

189 Spartaco, in Crassum omnes mouenti copias, quidam equum dono obtulit: At ille, *Si vivero,* inquit, *plurimos ex hoste equos habiturus sum; si victus fuero, nec hic mihi futurus est usus:* simulq; cum dicto equum gladio transuerberatum interemit.

Barbaric.

190 Quum Pompeius graui laboraret inuidiâ, propter immodicam potentiam, & ob vulnus fasciâ lineâ tibiam victam haberet, dixit aliquis: *quid refert tibi gestes diadema, in capite an in cervice?* Nam candidum amiculum olim erat insigne regum.

Potètia inuidiosa.

191 Quoniam Fabius cunctando eludebat hostem, cum Marcellus viribus vrgeret Annibalem; ille dictus est clypeus Romanorû, hic ensis: quòd illi præcipuum studiû fuit, ne quid cladis acciperent Romani; alteri, vt hostem perimeret.

DIVERSORVM GRÆCORVM
APOPHTHEGMATA.

1 Anytus, amicorum Alcibiadis vnus, eum ad cœnam rogârat; ille recusauit, sed domi bene potus cum famulis comessabundus irrupit,

irrupit, stansque ad ostium cœnaculi iussit
 famulos vasa diripere, & ad suas ædes de-
 ferre, qui ferè dimidium asportarunt: alijs
 conuiuis Alcibiadis violentam superbiam
 criminantibus, Anytus dixit: *illum humaniter* *Amici-*
egisse, cui cum totum auferre licuerit, dimidium *tie fidu-*
ipfi reliquisset. *cia.*

Hippomachus alyptes, cùm aliquando 2
 videret adolescentes, quos exercebat, è fo-
 ro carnes efferentes, dicebat: *se procul agno-* *Institu-*
scere suas esse discipulos: quòd institutio relu- *tio.*
 ceat in omnibus dictis ac factis hominis.

Quibusdam laude vehentibus proce. 3
 rum quempiam ac prælongis manibus ho-
 minein, tanquam ad pugilum certamè ido-
 neum; *Sarè, inquit, si pendēs in alto corona es-*
set detrahenda.

Demades orator vitâ defuncto Alexan- 4
 dro dixit: *se videre exercitum Maccdonum pri-* *Turba se*
cipe orbatum Cyclopi similem. Sentiens, turbam *ne. duce.*
 militum, nisi adsit dux cordatus ac vigilans,
 nulli esse vsui. Quemadmodū Polyphemus
 adempto oculo, frustra vastum corpus ac
 vires habebat immanes.

Idem quæstor, populo huic persuaso, vt 5
 ijs, qui ab Alexandro desciuerant, triremes
 auxiliares mitterent, iubentiq; vt illico pe-
 cunias depromeret: *Parata sunt, inquit, pe-* *Arte tra-*
cunia, ô viri Athenienses, quas in congios depo- *Etata*
sueram, vt singuli minè dimidium acciperetis: plebs,

verum si has manus in hunc usum erogari, per me quidem ut vestris sicuti liber utamini licet. Hoc sermone fregit impetum populi, nolentis illa distributione spoliari. Sic interdum, ut indomitæ belluæ, arte ad meliora consilia auocandus est populus.

Sub- 6 Prandens apud Phocionem, cum apparatum admodum tenuem videret, *Demiror,* inquit, o Phocion, te Rempublicam administrare, cum possis ad istum prandere modum. Bis errans: & quod lucri tantum causa putaret ad eundam Rempub: & quod luxum probaret in eo, cui maximè conueniebat sobrietas. Sed Demades alios è suis moribus æstimabat. Erat enim & pecuniarum audius, & luxui deditus.

Libera 7 Quum vidisset Philippum, largius potum cum amicis saltasse per mediam captiuorum turbam, eisque petulanter exprobrasse suam calamitatem, liberè dixit: *Cum, o monitio* rex, fortuna tibi Agamemnonis personam impo-nerit, non pudet te factis agere Therpsiten? Ea vox totum regem in diuersum vitæ genus immutauit.

Liberè. 8 Quum Athenientes vellent Alexandro diuinos honores decernere, *Videte,* inquit, ne, dum calum custoditis, terram amittatis: Alexander enim ambiebat monarchiam. Absurdum autè erat, eos sic alium donare cælo, ut ipsi terrâ suâ pellerentur.

Iocari

Jocari solebat in Demofthenem, quòd cate-
 ri quidem oratores dicerent ad aquam; ipse verò Lepidè.
 En scriberet: taxans eum, quòd nunquam ni-
 si de scripto diceret, tum esset adponòrus.
 Cōtrà Demades, vt largiùs bibebat, ita va-
 lebat extemporali dictione. Rhetores o-
 lim dicebant ad clepsydram.

Onomademus Chius, posteaquam ad ro-
 versam factionem superasset, quibusdam
 consentibus, omnes diuersæ factionis vrbe
 pellendos, negavit expedire, dicens se vere-
 ri, ne omnibus inimicis ad vnum eiectis, inter a-
 micos existèrent dissidiã. Sentiens, sic esse mul-
 torũ ingenium, vt, si desint inimici, in quos
 naturæ malitiam exerceant, amicos im-
 petant.

Simonides Pausaniæ, Lacedæmoniorũ 11
 regi, subinde de rebus à se gestis gloriãnti,
 tandem & Simonidem per irrisionem hor-
 tanti, vt aliquid sapienter ipsum admone-
 ret: *Monèo*, inquit, vt te memineris hominẽ esse.
 12

Idem reprehendentibus, quòd ad quæ-
 stum scriberet, iocari solebat, sibi duas arcas
 esse domi: alteram pecuniæ, alteram gratiarum:
 priorem se reperire plenam, alteram semper va-
 cuam.

Idem cùm cæteros laudando venaretur, 13
 vt aliquid darent, interrogatus cur non &
 Thessalos captaret? *Stupidiores sunt*, inquit,
 quam vt à me facti possint. Qui quæruunt cui
 impo-

imponant, ad stupidos eunt. At qui tam erant stupidi, ut non sentirent ingenium poematum illius, nec tangerentur amore nominis in posteros transmittendi, non poterant ab illo falli.

14 Idem interrogatus, quam ob rem, cum esset extremæ senectutis, tam attentus esset ad rem? *Quoniam*, inquit, *malim moriens inimicis relinquere, quam vivus carere amicis. Taxans instabiles hominum amicitias, qui consequuti quod volunt negligunt amicitia; iidem dum sperant, obseruiunt.*

15 Lycurgus orator, obijciente quodam, quod se pecuniâ redemisset à calumnia, non est inficiatus, sed clarissimâ voce populum appellans: *Bene habet*, inquit, *viri Athenienses, quandoquidem tot annos in Republica versatum dedisse me, non accepisse pecuniam, criminantur obtretratores.*

16 Thucydides, ab Archidamo Lacedæmoniorum rege interrogatus, vter esset in palæstra superior, ipse an Pericles? *Posteaquâ*, inquit, *ego hominem pugnando deiecti, ille senegas cecidisse; itaque vincit, & spectatores à sua sententia deiicit.* Sentiens, se bonis rationibus esse superiorem; sed Periclem eloquentiâ vincere, & quòcunque vellet agere multitudinem. Nam Thucydides, vir præpotens, diu in administranda Republica aduersatus est Pericli. Eam contentionem
Archid-

Archidamus palæstram appellauit.

Dario, totius regni viribus subinde impetum faciente, Scythiæ paulatim cedentes, ad vltimas solitudines peruenerant. Interrogati tandem ab eo, quem fugiendi finem essent facturi? responderunt, *se nec agros, nec Pietas villas, nec vrbes, pro quibus dimicarent, habere: in pa-*
ceterum quum ad parentum sisorum moram venientes,
ta peruenitum esset, tum denique sciturum Dariu,
quomodo Scythi soleant præliari.

Alexander statuerat Lampfacum diruere. Ad id tendenti quum Anaximenes, Alexandri præceptor, veniret obuiam extra muros, deprecaturus suæ ciuitatis perniciem; Alexander suspicans quid esset petiturus, iuro, inquit, *me non facturum, quod petit Anaximenes.* Tum Anaximenes, *Peto, inquit, ut Lampfacum diruas.* Captus erat Alexander, & iureiurando compulsus est seruare, quos demoliri statuerat.

Ingeniosè.

Alexander cōsulto oraculo monitus est, ut eum, qui sibi portam egresso primus occurrisset, interfici iuberet: occurrit agaso, iussus est arripi. Roganti, *quid commensusset?* responsum est, *ita iussisse deum. Si ita est, inquit, o rex, alium designauit oraculum: nam asinus tibi prius occurrit.* Agaso enim sequitur asinum ut impellat, alioqui nō secuturum. Alexander delectatus hoc commento, asinum pro homine occidit.

Solertè.

Ainas

20 Amasis, Aegypti rex, ab amicis admōnitus, quōd perfunētus negocijs forensibus potaret, omniq; voluptatum genere solueretur, respondit: *Qui arcus habent, eos non insendere nisi quum opus est: quos si semper intendant, rumpendos esse: ac ne tum quidem, fore vsui, quum exigit vsus.* Ita qui nullā relaxatione curas suas solunt, aut mente captos, aut corpore malè affectos euadere.

Relaxandus amicus.

21 Conspiciens quendam amisso filio lugentem, *Si tunc, inquit, quū nondum esses, non dolebas; nec nunc quidem doleas quum non est.*

22 Psammenitus, Aegyptiorum rex, à Cambyse regno pulsus est. Eius filiam ancillari veste indutam, cum aliquot nobilium virginib⁹, Cambytes mitti iusserat ad hauriendam aquam, vt hoc spectaculo parentum captiuorum animos discruciatet. Cæteris indignè ferentibus, solus Psammenitus demisit oculos. Mox iussit duci filium illius cum alijs plurimis eiusdem ætatis, vinētis ceruicibus & ore frenato. Atq; hoc etiam spectaculo solus Psammenitus ad lacrymas commōtus non est. Idem, quum vidisset familiarem quendam exsutū opibus mendicantem obambulare, hoc spectaculo admodum commotus est; vt ingenti fletu hominem amicum compellans, caput suum barbarico more cæderet. Eâ re cognitâ, quum Cambyses per nuncium causam sciscitaretur,

tur, cur in liberorum calamitate tacitus, v-
 nius seniculi calamitatem tam impotenter
 ferret? respondit: *Fili Cyri, domestica mala* Fortiter.
graviora sunt quam ut lacrymas recipiant: ac a- Amāter.
micius deplorandus erat, qui è multis opibus ad
summam inopiam redactus est; idq; in extremo
senectutis limine.

Croesus, Lydorum rex, à Cyro captus, 23.
 hoc argumento pacem bello prætulit: quòd *Pax bel-*
pacis tempore filii sepelirent patres; in bello con- lo potuer
tra, patres sepelirent liberos.

Idem, quum videret Cyri milites per vr- 24
 bem captam discurrentes, percontatus est
 Cyrum, *quid agerent?* Quumq; is respon- Pruden-
 disse: *diripiunt urbem istam, opesq; istas popu-* ter.
lantur. Nequaquam, inquit, o rex: nihil iam hic
meū est, imò est quod diripiunt. Ea vox cōmo-
uit Cyrum, ut suos à direptione reuocaret.

Quū Cambyses se cum patre Cyro con- 25
 ferret, amicis illum patre præstantiorē af-
 firmantibus, Croesus respondit: *illum non-* Prolex
dum patri oquandū, qui nondū reliquisses si in. debetur
Sentiens, & hoc esse non infimū erga Rem- patria.
pub. meritum, si non solum ipse te præsti-
teris egregium virum; sed aliquem tui si-
milem gignas, educesq; patriæ.

Megabyzes, quum apud Hellepontios 26
 agens audisset, quòd Chalcedonij decem & *Locus o-*
 septem annis urbem condidissent ante By- *ligendus*
 zantios, dixit: *Chalcedonios id temporis fuisse urbi.*
 cacos,

vacos, qui cum adesset locus ubi condenda multo commodior, deteriorem elegerunt. Hoc dicto scribit Herodotus Megabyzen apud Hellespontios immortalem sui memoriam reliquisse: quod si verum est, erat tum temporis mira dictorum caritas.

27 *Simonides interrogatus, vtra res esset estimabilior, diuitia an sapientia? Dubito, inquit, vt qui videam sapientes frequentare diuitum fores.*
Innuens, philosophos quidem contemneret diuitias, sed re tamen eas captare.

28 *Euripides, quum populus Atheniensis tumultuaretur, offensus sententiâ quâdam in illius tragœdia quæ tum agebatur, & auctore efflagitaret vt eam mutaret; progressus in scenam dixit: se vt populum doceret, non vt ab eo disceret, fabulas solere componere. Eruditio sibi conscia contempsit multitudinis iudicium.*

29 *Idem apud Alcestidem tragœdiarum scriptorem aliquando questus est, quod summo tridui labore adnixus non potuisset nisi tres versus absolueret. Contrâ Alcestidi glorianti, quod ipse perfacile centum absoluisset vno die: At tui, inquit, ad triduum modò, mei in omne annu duraturi sunt.*

30 *Euripides cuidam dicenti, Carmen condidisti ex modis ad tribudum accommodis: alio dictum hoc ridentem, Ni Stupidus esset, inquit, non risisset, quod res serias Lydijs modis temperâ-*
rim.

rim. Lydij modi lasciuiores sunt. Porrò quæ
per se tristia sunt, ea decet arte exhilarare.
Resert hoc Plutarchus in libello τῆς ἀνείρου.
Quum Euripides choream agentibus suc-
cinnisset cantionem quãdam modulatam,
vnus illorum risit. Cui poëta, *Ne stupidus es-
ses: ἔρ-επερς ἀφῆκτον, ἡἀνδῶναquam risisses*
me. carente Διὰ ολυδιῦν.

Alexis poëta Callimedontem rhetorem, 31
ut delicijs deditum, taxauit his versibus:

ἴπῃς πάτρας μὴν πάς τις ἀποθνήσκειν δὲ λῆ

ἴπῃς δὲ μάτρας, καλλιμῆδων ὁ πάραβ.

Luxus.

Pro patria vel quilibet velit mori:

At metra amore, Callimedon solus cripit.

Perit Latinis ioci gratia: nam *πάτρα* patriã
significat: *μάτρα* non matrem, sed vuluam
aut piscem sonat: Pisces olim erant in de-
licijs.

Cũdã, vidēti ipsũm iam senio fessũ 32
agere lenteq; incedere, ac roganti quid age-
ret? *Paulatim*, inquit, *morior*, siue *pedesensim*
morior. Significans, senes non viuere, sed
lentè mori.

Menander centum & quinq; fabu- 33
las scripsisse traditur, ex quibus tantũ o-
cto vici. Itaque quũ a Philemone, longè
impari, fauore populi sexenũmero vince-
retur, fortè illi factus obuiam dixit: *Quæ-
so, Philemon, bonã venã dic mihi, quũ me vin-*
ci non erubescis? Victi solent erubescere; at

Populi
iudicia.

ſic vincere Menāder iudicabat erubeſcēdū.

- 34 Philoxenus poëta, quum audiſſet ſuos verſus à laterarijs perperam recitari, lateres ipſorum comminuit, dicens:

Vos mea corrumpitis, ego viciffim veſtra.

- 35 Philippides, poëta comicus, Lyſimacho cum primis charus fuit ac familiaris: cui quum Lyſimachus offerret liberalitatem ſuam, diceretque, *Quiduis ſibi imparſiam rerum mearum? Quodcunq; voles, inquit, modo ne arcani quippiam.* Significans, eſſe periculolum, noſſe magnatum arcana: quorum ſi quid effutias, actū eſt de capite: quanquam & alioqui ſolent odiſſe conſcios: eorum quæ nolint efferri.

- 36 Actius poëta, interrogatus cur non ageret cauſas, cum in tragædijs optimè tractaret argumenta: *Quoniam, inquit, in tragædijs ea dicuntur quæ ipſe volo; in foro aduerſarij dicent que minimè vellem.* Idem fit in dialoſis, ubi qui ſcribit opus, unicuique tribuit orationem qualem putat eſſe commodam: in iudicijs ſecus fit.

- 37 Antigenides Thebanus Iſmenizæ diſcipulo, quū ſcitè canens populo minùs probaretur, *Mihi, inquit, cane & Muſis.* Admonens, proſus eſſe contemnendum imperitiz multitudinis iudicium, cum artis abundè magnum præmium ſit ipſa conſcientia. *Meminis huius & Plinius.*

Leo

Leo Byzantius, quum à ciuibus accusa- 38
 tur, adhortatibus nonnullis vt ad hostes
 onfugeret, in concionem prodiens, *Ego, Pietas*
 inquit, à vobis, ciues mei, quam vobiscum inter- in pa-
 ci malo. triam.

Cuidam obijcienti oculorum infirmita- 39
 em, cum exprobrator esset gibbo defor-
 natus: *Humanum, inquit, opprobrafti vitium. Recrimi-*
 ùm ipse *Nemesin in tergo portes. Nemesin ap- natio.*
 pellauit vitium, quò vicissim ipse possit re-
 largui.

Aeschylus poëta Tragicus, aliquando 40
 pectans Isthmia certamina, quum alter pu-
 pilum esset cæsus, totumque theatrum ex-
 clamaret, *O chium Iouem fudisti! Vide, inquit, Prepo-*
 uisusmodi sint hominum mores: cæsus silet, & fieri mo-
 bestatores vociferantur. Solent isti ob dolo- res.
 em exclamare. Hic contra, qui dolebat si-
 ebat; qui læsi non erant clamabant.

Pytho rhetor Byzantius, quum esset su- 41
 pra modum obeso corpore, prodissetque
 in concionem, suasurus concordiam By-
 antijs seditione ciuili tumultuatibus, sta-
 tim populi risus obortus est ex ipso corpo-
 ris habitu. At ille risum vertit in rem seriã,
videtis, inquit, ciues? cum tale corpus habeam: Concor-
 xorem habeo multo me obesorem; & tamen dia.
 òcorder quoduis grabbatulum capis ambos, dis-
 ordes ne tota quidem domus. Hoc proœmio
 sus ingressus est orationem.

- 42 Pytho, Atheniensibus ob res feliciter gestas ipsum admirantibus ac prædicantibus, quòd Cotin regem interemisset, *Dixit*, inquit, *habenda est gratia, quibus auctoribus hoc facinus præclare gestum est: nam ipse nihil aliud, quam manum & operam meam commodaui.* Euentus rei in manu deest, & huic debetur gratia si quid feliciter cesserit: sed interim vult nostram operam accedere.
- 43 Lyfander Lacedæmonius militem qui de via deflexerat castigauit. Ei dicenti, ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse: *Ne speciem quidè,* inquit, *rapinæ præbeas & lo-*
- 44 Thralybulus, quò moliretur exiguâ manu ciuitatem Atheniensium à triginta tyrannorù dominatu liberare, cuidam è consocijs dicenti, quantas gratias tibi debebunt Athenæ per te libertatem consequutæ? *Dixit* faxint, inquit, *ut quantas ipse illis debeo, videar retulisse.* Significans, neminè patriæ parem referre gratiam, etiam si vitam impendat.
- 45 Quisum Gorgias sophista recitaret in Olympiacis ludis apud Græcos orationem de concordia, Melanthus quidam, *Hic,* inquit, *de concordia totius Græcia dixerit, qui sibi, uxori & ancilla, tribus duntaxat, ut concorditer v-
uant nondum persuasit.*
- 46 Theodorus Atheniensis, cognomento *àlexis*, dicere solitus est: *s. doctrinam a dexte-
ribus dextrâ porrigere, sed illos sinistra accipere.*
Sentiens,

Sentiens, illos bene dicta in malam accom-
modare partem.

Stratocles Atheniensis, quum de parta 47
victoria nuncium accepisset, protinus ad
populum retulit, utq; supplicatio dijs im-
mortalibus decerneretur persuasit. Ali-
quanto post quum certior nuncius adfer-
retur acceptæ cladis, populo indignante
quod delusus esset: *Ecquis, inquit, vestrum* *Volu-*
quicquã damni accepit, quod totum hoc triduum ptas tem-
meã operã hilaris lætiq; fuisse? *poraria.*

Theramenes, vnus triginta tyrannorum, 48
domo in qua multi accumbebant in cœ-
nantes illapsa, solus incolumis euasit. Hanc
ob rem quum ab alijs felix prædicaretur,
ille magnâ exclamãs voce, *O fortuna, inquit,* *Fortuna.*
cui me occasione seruas? Sensit vir prudens, se
non esse seruatum, sed maiori malo reser-
uatũ. Nam aliquanto post interfectus est.

Idem, quum iussu tyrãnorum porrectam 49
vtheni potionem fortiter hausisset, quod
ex ea superfuerat sic illisit solo, ut clarum
sonum æderet, reddensq; seruo publico,
qui eam tradiderat, *Critias, inquit, propino:* *Fortiter.*
vide igitur, ut hoc poculum conuinuã ad illum
perferas. Erat is Critias è triginta tyrannis
crudelissimus.

Celebratur Iasonis Thessali dictum, quo 50
se purgare solebat ijs, quibus molestiam
aut vim attulisset: *Qui magnis in rebus se iis-*

stis a cultorem habere velis, eum in parvis interdum illam violare oportet. Velut in bello, quò tuta sit Respub. agri aut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur.

- 51 Cleon, posteaquam Reipub. administrationem capeffere destinasset, testatus est: *se iam omnium amicitiarum vincula velle affectus. solvere:* quòd amici plerunque obstant, ne liceat vbique rectum tenere clauum.

Privat⁹
affectus.

- 52 Inter Neronem & Thraseam graues intercedebant inimicitie: verùm cuidam multa criminose iactanti de Thrasea, dicentiq̃ue, causam ab illo perperam esse iudicatam, obstitit Nero, exclamans: *Vnam me tam Thrasea diligat, quàm est iudex rebus & æquus.* Hostis hosti testimonium perhibuit, de fama periclitanti: nullum autem grauius testimonium, quàm inimici de inimico.

Testimo-
niis ini-
mici.

Medio-
cris.

- 53 Nero sibi comparârat auleum quoddam insignem, tum præcio, tum pulchritudine. Id videns Seneca, *Declarasti,* inquit, *te esse pauperem.* Causam rogante Nerone: *Quoniam si istuc amiseris,* inquit, *non poteris aliud parare simile.* Euenit, vt illud auleum naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio, vt Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatiùs. Qui nummum habet vnicum, quo amisso non queat alterum promere, pauper est. Tutissimum igitur est, mediocribus ac parabilibus delectari.

Sernus

Seruus Dolobellæ quum interrogare- 54
tur, an dominus eius auctioem propo-
suisset? *Domum*, inquit, *vendidit*. Luxum
heri notans, cum id falsum esset. Qui do-
mum vendidit, non opus habet vt seruum
exponat auctioni.

Plancus, cum in causa quadam adesset a- 55
mico, velletq; testem molestum perturba-
re, interrogauit: *quo se artificio tueretur?* Scie-
bat enim illum esse tutorem. At ille, lepidè
retorquens in Plancum, *Gallam*, inquit, *subi-* *Arte re-*
bigo. Id quidem sutorium habetur instru- *torum cõ-*
mentum: sed testè exprobrabat illi adulte- *incium.*
rium cum Mæuia Galla; quo nomine Plan-
cus malè audiebat.

Post Mutinensem fugam, percontanti- 56
bus quid ageret Antonius? quidam è fami-
liaribus eius respondisse fertur: *Id quod canis in Bibis &*
Nilo, bibit & fugis. Cõstat enim, in Aegypto *fugis.*
canes è Nilo currentes bibere: nimirum me-
tu crocodilorum eo in flumine regnantium.

Lucius Cæcilius, cum C. Cæsar alijs qui 57
secum pilâ lusitabant centum sestertia da-
ret, illi vni eius summæ dimidium: *Quid?*
inquit: *num ego vnâ manu ludo, ac non duabus?* *Lepidè.*
Si officium erat colludere, non minùs præ-
stitit ille quàm cæteri.

Laberius, ex equite Romano factus mi- 58
mus, annos iam natus sexaginta, huc ad- *Liberè*
gente Cæsare, in actione quadâ induxit ha-

bitum Syri, qui veluti flagris cæsus, ac propicienti se similis exclamabat:

Porro, Quirites, libertatem perdidimus.

Ac paulò post adiecit:

Neceſſe eſt multos timere, quem multi timent.

Ad has voces populus vniuerſus oculos & ora conuertit in Cæſarem, intelligens illius impotentiam his dictis lapidatã. Hoc modo, quã licuit, Laberius vltus eſt sortem ſuam.

- 59 Titius quidam ſtudioſè pilã ludere ſolebat; ſed idem noctu ſigna ſacra frangere putabatur. Hunc quum gregales in campo deſiderarent, Veſpa Terentius hoc colore excuſauit, vt diceret *illum fregiſſe brachium*. Nam diuorum imagines brachijs geſtabãt donaria. Huc alluſit Veſpa.

*Ex am-
bigno te-
ſte.*

- 60 Pylades, hiſtrio Auguſti temporibus ce- lebris, quum Hylas diſcipulus, quem ad æ- qualitatis contentionẽ prouexerat, in ſce- na canticum quoddam ſãltaret, cuius clau- ſula erat: *ἢ μὴ γὰρ ἀγαμέμνων*, id eſt: *Magnum illum Agamemnonem*: ac ſublimem veluti me- tiretur, è cauea proclamauit: *οὐ γὰρ ἔστιν ἢ μὴ γὰρ τοιῆς*, id eſt, *tu longum facis, non magnum*. Tunc populus eſſagitauit, vt Pylades idem canticum ſãltaret iterum. Cumquẽ ad lo- cum veniſſet quem reprehenderat, expreſ- ſit Agamemnonem cogitabundũ: nil ma- gno duci magis cõuenire ratus, quã pro-
omni-

*Rex cogi-
tabundus.*

omnibus cogitare. Ea res magnum ducem
facit, non proceritas corporis.

Idem Hylam, negligentem saltantem Oe- 61
dipodem, hac voce castigavit: *ὀβλίπεις*, id *Imitatio*
est, *ut vides*: cum ille Oedipodem iam *ca-* mala.
cum exprimere debuerit.

Idem Pylades, cum saltans Herculem fu- 62
rentem nonnullis incessum histrioni con-
venientem minus seruare videretur, depo-
sitâ personâ ridentes increpuit. dicens: *μω- Decorâ.*
ποι, μωυὸ μωυομὸν ὀρχήματα, id est, *Stulti, furentem*
salto. Significans, hoc ipsum, quod videba-
tur indecorum, maximè decorum esse.

Appius, homo dicax vsque ad scurrilita- 63
tem, Caio Sextio dixit: *Cænabo apud te; nam Ab itex*
mi locum esse video: notans illum quòd *lus* *spectata.*
cus esset. Cui Sextius ex tempore, *Manus,*
inquit, *laua, & cæna*: tectè obijciens illi im-
pudicitiam, aut certè rapacitatem.

Appius maior, quum in senatu ageretur 64
de agris publicis, ac premeretur Lucilius
ab his, qui à pecore eius depalci publicos
agros dicerent, *Non est*, inquit, *Lucilij pecus il-*
lud, errasis. Haftenus defendere videbatur,
sed adiecit: *ego liberum puto, quâ lubet pascitur.*
Locus est ab inexpectato. Expectabatur
enim, vt probaret, hoc pecus non esse Lu-
cilij, sed alterius cuiuspiam, ac reum suble-
uaret: nunc irrisum grauabat.

Appius Claudius dicere solitus est: *Pe-* 65

Ocium pulo Romano longè meliùs commisti negotium, inutile. quàm ocium. Sentiens, multitudinem beilis excitari ad virtutem; in pace defluere ad voluptates ac luxum, ex quibus nascitur Rerumpub. ac regionum exitium.

66 *Ridiculè.* Ilichomachus, mimus cūprimis celebris, medico percontante rusticum, qui oburgitationem malè habebat, *num ad vomitum cœnasset? Nequaquam, inquit, sed in ventrem.* locus Græcis festiuor est, quòd eis sonat pariter & in, & vsq; ad: eis *ἴμετρον, εἰς νάξιν.*

67 *Ab ambiguo.* Item, quum mendica quædam ventris tormina pateretur, ac medicus percontaretur, *num haberet in ventre? Qui potest, inquit, cum triduo nihil comederis? Et huius dicti festiuitas iucundior est Græcis: quibus in ventre habere dicitur, quæ fert vterum. Nam id medicus percontabatur, an esset grauida?*

68 *Nominis depravatio.* Antiocho, cui nomen erat *Ἐπιφανὴς*, id est, *illustis*; Polybius inuertit nomen, appellans illum *Ἐπιφανῶν*, id est, *insanum*: quòd cum infimis quibusdam plebeijs, atque etiam cum hospitibus, præter regiam dignitatem voluptatibus indulgeret.

STRATONICVS.

1 *Sitim præuenire.* Stratonicus citharædus, natione Atheniensis, non minùs festiuus dictis, quàm arte musicâ celebris, ad quietem iturus, assidue iubebat puerum sibi infundere vinum: non

non quòd sciam, inquit, sed ne sciam. Referuntur hæc apud Athenæum.

Idem, quum se contulisset Corinthum, 2
 aunicula quædam diu attentè illum inspe-
 xit, nec dimouebat ab illo oculos, admiran-
 ti similis: quumque ille dixisset, *quid vis Molestè.*
mater? & quam ob causam me sic aspicias? Demi-
ror, inquit, si te mater decem menses pertulit in
utero, cum hæc ciuitas unicum tantum diem ha-
bens te doleat.

Idem nauigarat in Pontum, ad regem 3
 Berisadem, vbi diu moratus voluit illinc in
 Græciam aufugere: quum id rex videretur *Facetè.*
 non passurus, Bene, inquit Stratonicus, cogi-
 tas, o rex, qui statueris hic manere. Suam fugam
 subindicans, ac regis consilium probans;
 quasi & ille de migrando cogitaret, & ipse
 non nisi grauib; causis commotus para-
 ret abitum.

Byzantij, quum citharædus quispiam 4
 bellè cecinisset proœmium, cætera minùs
 feliciter, surrexit, ac præconis in morem
 pronunciauit: *quisquis indicarit citharædum Initium*
qui bene cecinisset proœmium, draehmas acci- bellum.
piet mille.

Interrogatus, *quinam essent in Pamphylia 5*
miserrimi? Phaselitæ, inquit: sed addebat, in to-
 to orbe *miserrimos esse Sidetas.* Vtraq; gens est
 in Pamphylia. Phaselitarum sordes prouer-
 bio notatæ sunt: Phaselitarum sacrificium,
 quòd

quòd falsis pisciculis sacrificarent dijs. Miseros dixit parcos.

6 Interrogatus, *utri essent barbariores, Bæotii an Thessali?* nominauit *Elaos*. Significans, hos utrisque barbariores, cum illi haberentur barbarissimi. Hoc erat lepidius, si ab Eleo fuisset proposita quæstio, ut fortè fuit.

7 Idem aliquando, trophæum quum erexit, hunc inscripsit titulum: *Aduersus male canentes citharâ*. Notans, tales ubique quamplurimos esse, quos ipse vicisset.

8 Percontanti, *quod nauigiorum genus esset turisissimum; longorum an contrâ?* respondit: *ea que subducta sunt*. Significans, nullum vectorem nisi vlla naui tutum esse, nisi cum naus protracta est in siccum: quod olim hybernis mensibus fieri solebat.

9 Idem Rhodi quum artis suæ specimen edidisset, neque quisquam plausu aliòve gestu signum fauoris dedisset, abcessit illic, dicens: *Cum id quod nullo constat impendio non præstetis, qui sperem me à vobis præmissum accepturum?*

10 Ptolemæo rege de musica cum ipso contentiosius differente: *Aliud est, inquit, ô rex, sceptrum, aliud plebtrum*. Significans, non esse regiû, de musica cum musico disputare.

11 Inuitatus aliquando, ut audiret citharædem canentem: posteaquam audierat, recitauit illum versiculum Homeri.

Tij

Τῷ δ' ἔτροπον μὲν ἰδὼν κέ πατὴρ, ἔτροπον δ' αἰ-
 νουσι. Id est:

Hinc dedis hoc pater attonans, verum abmisit
 illud.

uidam roganti, quo pacto? exposuit: malē
 hara canere dedis, bene canere negavit.

Idem, quum trabes delapsa quendam ē 12

onivius occidisset, dixit: ἀνδρες δονῶ εἰσι θροῖ:

ἢ μὲν εἰσι, δονῶ εἰσι. Id. latine reddi non po-

st. locus est ex amphibologia: δονῶ sonat

abi, si subscribas iota; & sine hac sonat o-

nor. Viri opinor dii sunt: quod, si non sunt, tra-

sunt. Nisi forte δονῶ legendum acuto ac-

ntu, ut intelligas, trabes sunt.

Scriphi agens hospitem suum percon-

tus est, ob quam causam illic homines iuberent

vertere solum? cum ille respondisset: flagi-

tes apud Scriphios exilio mitteri. Quin in

rogas, inquit, aliquid flagitii committis, ut ex

locorum angustiis emigres? Notans, regio-

m esse incommodam, & oppidum fri-

dum.

Cum Rhodi ageret, taxans eius gentis 14

xum deliciasque, dicebat illos edificare, Luxu.

inde quasi essent immortales: obsonare, quasi

erat tempus victuros. Auidius enim fruimur

quæ brevi scimus auferenda.

De Phaone malo tibicine dixit, quid non 15

neret harmoniam, sed Cadmum. Phaon autem Chisra-

um se gereret pro tibicine, iactaretque se dus ma-

Megaris ius.

Ex vocē
 affinita-
 te.

13

Exilium
 optabile.

14

15

Megaritis habere chorum : *Negaritis*, inquit Stratonicus : *non habes, sed haberis*. Significans, illum discipulum esse potius quàm magistrum; aut chorum ipso doctiorè esse.

16 *Molesti.* Stratonicus aiebat, *se vehementer demiramur Satyri sphisæ matrem, quæ illum decem menses tulisset, quem nulla civitas decem dies ferre possit.*

17 *Iliomala.* Idem, quum Satyrum accepisset apud Ilium peregrinari, festiuiter in illum torisit illud prouerbio iactatum : *In Ilio semper mala.* Ludens ex ambiguo vocis : Aliter enim mala dicuntur quæ misera tristiaque sunt; aliter homines mali.

18 *Ultramalleu.* Minnaco fabro, vt opinor, secum de musica disceptanti, *Non animaduertis*, inquit, *supra malleum loqui.* Simillimum est huic illud Apellis : *Ne sis, or ultra crepidam.*

19 *Laudando visu perire.* Quum quendam sibi notum haberet obuium, calcis pulchrè extersis, specie laudantis vituperauit, dicens : *Nunquam calceos tam belle potuisse abstergi, nisi absterfisset ipse.*

20 *Cörena.* Quum fortè venisset Miletum, quæ tum à conuenis inhabitabatur, vidissetque omnia sepulchra titulos habere peregrinorū *Abeamus*, inquit, *hinc, puer; nam hic hospite videntur mori, ciuium nullus.*

21 *A nomi-nc.* Idè Zetho, de musica differentij, *Te vnum* inquit, *nequaquam oportet de musica loqui, quoniam tibi*

sibi nomen omnium à Musis alienissimum elegeris, seipsum pro Amphione appellans Zethum. Amphion (vt est in fabulis) cantu citharæ condit Thebas: at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen.

Quum doceret Macedonem quendam, 22
nec ille quicquam proficeret, exasperatus
indiscipulum, *In Macedoniam*, inquit: pro eo *Macedonia.*
quod alij dicunt, *εἰς μακεδονίαν*, si cui precantur exitium. Obiter notauit & Macedonicę gentis barbariem.

Quum videret sacellum, malo sordidoq; 23
balneo vicinum, anathematibus pulchre
exornatum, posteaquam è balneo exijt male lotus, *Non miror*, inquit, *hic multas pendere* *Balneū sordidū.*
tabulas: quisquis enim hic batat, illic suspendit
tabulam veluti seruatus. Indicans, magnum esse, si quis è tali balneo exisset incolumis. Alludit autem ad mōrem nauarum aut militum, è mari belloq; seruatorum.

Quum egrederetur Heracleam ciuita- 24
tem, portas ac mœnia circumspiciebat:
percontanti verò cuidam, quid circumspiceret? *Pudet*, inquit, *si videar exire è lupanari:* *Ciuitas lupanar.*
notās corruptos eius ciuitatis mores. Sunt eius nominis ciuitates multæ: sed de Heraclea Thraciæ sensit, opinor.

In eū, qui cum prius fuisset olitor, postea 25
factus musicus de arte secū contēderet, p-
nunciauit senariū Græcum vulgò celebrē:
ὄδ' ἠ

ἰδ' οἱ τις, λέει ἄλλος ὅτι εἰδ' οἱ τίχλω.

Id est:

Quam quisq; nouit artem, exm. x. an. licet.

Mutato verbo detorsit ad iocum, quod est in prouerbio : ἰδ' οἱ τις, &c.

26 Quum in Maronia potaret cum quibusdam, dicebat se posse scire, ad quem locum spectaret ciuitatis, si tibi i. facie ipsam dicerent

Quum duxissent, rogassentque, quò spectaret, ad cauponam, inquit. Sentiens, totam ciuitatem nihil aliud esse, quàm cauponam. Ita quòcumq; uerteretur, tectis oculis, fiebat se spectare cauponam. Maronia Ciconium ciuitas est, dedita negociationi.

27 Quum in Arcadia malam terram ac falsam aquam, balneator exhiberet, iocatus est: se terram maliq; obediens. Apparet in balneis terræ fuisse usum, qui nunc est fullonibus.

28 Cum, apud Sicyonios, uicisset aduersum se citharâ certantes, conserauit in Aesculapij templo trothæum cum hac inscriptione: *Strasonictis à mafe citharâ canentibus.*

29 Quendam, qui malè cecinerat, rogauit, cuius esset canis? quum ille respondisset, *Carcin.* Multo, magis inquit, quàm hominis. Carcinus enim Græcè cancerum sonat. Est autem eadem vox cantoris cuiusdam nomē, quem notant Græcorum prouerbia.

30 Quum puer illius in balneo cum balneatore litigaret de pecunia (nam mos erat, ut hospi-

hospites pluris lauarent quam ciues) *Scele-*
rate, inquit, puer, ob æ. me propemodum Phaselide Phaselide-
ten reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide; 1a.
 de qua gente malè sentiebat, tanquam for-
 dida. Proin ministrum obiurgans, notabat
 gentis malitiam.

Cuidam, laudanti ipsum, vt aliquid ab 31
 eo acciperet, *Ego, inquit, maior mendiculus sum. Mendic-*
 Sentiens, non esse multorum dare laudan- *cus à mè*
 ti; sed accipere à laudatis. *dico.*

Cùm doceret in ciuitatula perquam exi- 32
 gua, iocatus est mutatione literæ: *non est wó Depra-*
lis, sed μίλις: id est, non est ciuitas, sed vix. Sen- uatio no-
 tiens, vix dignam nomine ciuitatis. *minis.*

Cùm esset Pellæ, & ad puteum descen- 33
 disse, rogauit *num esset aqua potabilis? quum Res ver-*
 dixissent qui aquam hauriebant, *nos istam bis con-*
bibimus: Non est ig. tur, inquit, potabilis: quòd traria.
 illos videret pallidos luridosque. Nam id
 interpretabatur malæ valetudinis argu-
 mentum, quam ex aqua contraxerant.

Quum audisset nixus matris Timothei 34
 regis, *Si, inquit, opificem peperisset, non deum, Regū nã*
quales emisisset voces? Irridens quorundam ciuitas-
 quales emisisset voces? Irridens quorundam
 quædam adulationem, qui regum filijs tri-
 buebant diuinitatem; cùm vox parientis
 regem æquè miserabilis sit, ac parturientis
 quemlibet plebeium. Ipse autem Stratoni-
 cus filius erat opificis.

Polydæ glorianti, quòd discipulus ipsius 35

Y

Vertare cū rege. Philopas canendo vicisset Timotheum, *Miror*, inquit, *si ignoras, quod discipulus tuus condidit decreta, Timotheus autem leges.* locum captans ex ambiguo vocis: νόμος enim Græcis & legem sonat, & modulos cantionis. Itaque periculosum est regem vincere.

36 *Ex mmta ta litera.* Psaltæ cuidam molestius obstrepenti, ψάλλ' ὄρ' ἰόρανας dixit, pro, βάλλ' ὄρ' ἰόρανας, *abi ad coruos: ludens vnus literæ mutatione.*

37 *Magnus fulius.* Cū vidisset Propia citharædum Rhodium, corpore quidem magnum, sed arte pusillum; percontantibus *qualis videretur?* respondit prouerbiali dicto: *Nullus, matus, magnus, piscis.* Singulis verbis hypostigme separatis alium efficiens sensum: de quo notum dictum est in Chiliadibus.

38 *Cū dijs.* Quum in ludo suo haberet pictas Musas nouem, Apollinem vnū, discipulos autem tantum haberet duos; rogatus à quodam *quos haberet discipulos? Cū dijs, ait, duodecim.* De huius ioci genere nobis alibi dictū est.

39 *Templa vacua.* Versans apud Malissam, quum videret templa multa, homines paucos, stans in medio foro, clamauit: *Audite templa.*

40 Apud Abderitas agens, conspicatus illic singulis ciuiū singulos esse præcones, adeo vt propemodum maior esset præconum numerus quàm ciuium; à cœna cœpit per ciuitatem summis pedum digitis ingredi, demissis in terram oculis. Percontantibus autem

autem Abderitis, quid mali repente accidisset illius pedibus? ita respondit: *Cetera quidem Præconis belle valio toto corpore, & ad cœnam cirro celestiorba. riuus ipsis adulatoribus: illud unum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam.* Sentiens, illic præconum plena omnia.

Quum in sacrificio malus quidam tibi- 41
cen esset cantaturus, *Bene ominandum est, in- Citharæ-*
quit: *libantes precemur deos.* Significans, opus *dis ma-*
deorum auxilio vt bene caneret. *lus.*

Citharædus quidam malus Stratonicum 42
excipiebat conuiuio, atq; super cœnam o-
stentabat illi artem suam. Erat autem appa-
ratus splendidus. Itaq; Stratonicus, cùm il-
lo caente non haberet qui cum loquere-
tur, confregit poculum, & poposcit maius.
Id cùm accepisset cum multis cyathis, soli-
calicem ostendit, moxq; sese vino ingurgi-
tauit & obdormiit. Quum fortè superue-
nissent aliquot comessabundi, cantori qui
conuiuium exhibebat noti, Stratonicus ex-
pergiscens factus est ebrius. At illi cùm in-
tellexissent, quòd multum assidueq; biben-
do fuisset inebriatus, Stratonicus compen-
dio respondit: *Mic insidiator & sceleratus can-*
tor, me, veluti bonem ad præsepe, dum cœnâ acci-
pit, occidis. Boues multo cibo saginantur,
priusquam mastantur.

Idem in citharædū imperitū, cui nomen 43
erat Cleon, sed vulgò dicebatur bos; *Olim.*

Bos lyre. inquit, *asinus lyrae dictum est; nunc bos est lyrae.*

- 44 Rhodios quum videret delicijs dissolutos, & calido potu videntes, appellauit *albos Cyrenæos*, & ciuitatem illorum appellauit *procorum ciuitatem*: quòd colore quidè differēt à Cyrenæis, qui nigri sunt; luxu & voluptatum studio similes. Sic hodie quidam appellant *albos Mauros*. Eiusdem feruntur & alia liberè falseque dicta, in quibus dicitur imitatus Simonidem & Philoxenum. Si rogas quod libertatis præmium tulerit? offenso Nicocle Cypriorum rege, venenum bibit & mortuus est. Hic primus fertur auxisse chordarum numerum, & harmonias docuisse, & diagramma reperisse.

Aliorum diuersorum apophthegmata.

- 1 Phœnicides, cum apponeret pisces in conuiuio, sed his duntaxat qui dedissent *Empta.* symbolum, dixit: *Mare quidem esse commune; sed pisces in eo natos eorum esse qui emissent.*
- 2 Theocritus Chius, posteaquam Diocli lucroni perisset vxor, & in funebri cœna, quam illi parabat, nihilo secius opsonia voraret, flens interim: *Desin miser,* inquit: *nihil profeceris, opsoniis indulgens.* Sentiens illi semper flendi fore materiam, si pergeret deliciari. Olim vesci piscibus pro delicijs habebatur, & infami vocabulo dicebantur

bantur opfophagi. Nunc ea res magna est. sanctimonia.

Idem, quum Anaximenes esset dicturus, ita prælatum est: *incipit verborum flumen, Loquacitatis gutta.* Significans, illum esse multiloquum, sed minimè sapientem.

Idem, quum duceretur ad Antigonom regem, atque hi qui ducebant iuberent hominem bono esse animo, fore enim incolumem simul atq; venisset ad oculos regis: *Omnem, inquit, spem salutis mihi adimittis. Mor-tuus.* Iocus indens regem, quòd luscus esset. Rex audito ioco, iussit hominem agi in crucem.

Chirosophus, Dionysij adulator, quum videret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse, quanquam longo abesset intervallo, nec audiret, pariter risit. Rogavit Dionysius, *num audires quæ dicerentur?* Negavit. *Cur igitur, inquit, rides?* Quoniam, ait, *Ex ambiguo.* persuasum habeo, quicquid istuc est, quod inter vos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Græcis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua.

Arcadion adulator, odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agente adesset. Eum rex accersitum rogavit, *quousq; fugies, Arcadion?* Donec, inquit, *peruenero, ubi nemo nòrit Philippum.* Quis non miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate

delectatus rex, vocavit illum ad cœnam: itaque cum eo in gratiam redijt. Quanquam libertati suberat adulatio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem.

*Veneris
studium.* 7 Melanthus, Alexandri Pheræi parasitus, interrogatus, *quomodo fuisset interfectus Alexander? per coxam*, inquit, *in meum ventrem*. Sentiens, idem vulnus etiam suo inflictum ventri, cui iam erat esuriendum, mortuo, qui consueverat alere.

8 In Archippum Atheniensem ducem, contractis & incurvis humeris, iecit scomma, dicens eum *ἔ ποισαύαα ἄλ πόλιως, ἀλλὰ κινυφύαα*. Nam iocus Latinis verbis reddi non potest. Quanquam legendum arbitror *ποικινυφύαα*, id est, non antestetisse, sed antecur-
buisse. Stat enim, qui erecto est corpore; *προινύηα*, qui se ante alium incuruat.

*Verborū
ampullæ.* 9 Interrogatus, *quid sentiret de tragœdia Diogenis? negavit se vidisse*: quod esset oblecta verborum inuolucris. Notans, ambitiosâ verborum copiâ rem obscurari. Refert Plutarchus *ω πὶ τ' ἀνέειν*.

*Libertas
adula-
rix.* 10 Agis Argivus adulator, videns Alexandrum ingentia munera dedisse cuidam ridiculo, exclamavit: *O rem vehementer absurdam!* Cùm Alexander hac voce excitatus dixisset: *Quid tu ais? Fateor*, inquit Agis, *me pati non posse, cùm videam vos è Ione prognatos omnes pariter assentatoribus delectari*. Siquidem &
Iupi-

*Iupiter Puleanum habet pro morione, & Hercules Cercopibus, & Bacchus Silenis delectari com-
suevit. Tales videmus & apud te magni fieri. Pe-
tilentissimum adulationis genus, sub li-
bertatis imagine blandiri.*

Seuerus imperator, cum è Britannia re- 11
diret, non solum victor, sed etiam in æter-
num pace fundatâ, voluens animo quid o-
minis sibi sibi occurreret; Aethiops quidâ
è numero militari, claræ inter scurras famę,
ac iocorum celebrium, cum corona è cu-
pressu facta ei occurrit. Cæsar & coloris, &
coronæ tactus omine (nam cupressus fune-
bris est) iratus iussit hominem submoueri.
At scurra discedens peius omen addidit
linguâ, dicens: *Totum fuisti, viciisti; iam deus Omens*
esto victor. Scurrę iocus vaticinium erat: nam
Cæsar aliquanto post perijt.

Anaxarchus, quum Alexandrum se ob 12
Cliti necem discruciantem videret, *Clito, Adulter*
inquit, *contigit iustitia, quæ dñs aßidet: per- ser.*
suadere cupiens, quidquid à rege fieret,
ius fasque esse. Nam & Alexander pro deo
se haberi sustinebat.

Praxaspes Cambyzem regem admonuit, 13
ut parcius vino indulgeret: turpem enim esse in
rege ebrietatem, in quem vnum omnium essent
coniecti oculi. Cui rex, Vt scias, inquit,
quàm mihi nunquam excidam, approbata etiam

post vinum & oculos & manus in officio esse. Bibit deinde solito largiùs: iamque vino letatus iubet obiurgatoris filium produci, alieuataque supra caput sinistra manu stare: tunc in cor adoleſcētis figit ſagittam (nam id dixerat ſe petiturum) recifoque pectore iaculum cordi infixū ostendit patri, rogans num ſatis certam haberet manū? At ille negauit Apollinem potuiſſe certius mittere.

14 *Musca regum.* Nicetas Alexandro abigenti muscas, quòd ab illis diceret ſe morderi, *Magis, inquit, ab alijs, quæ plus tui habent, guſtato ſanguine.* Adulatores notauit, vt omnibus muscis plus ſugentes.

15 *Petax.* Clisophus Athenienſis adulator, Philippo increpanti, *cur ſemper aliquid peteres? Oblinifcor,* inquit. Lepidus iocus: ſed pugnans cum laudatiſſima ſententia: *Beneficij accepti meminifſe, dati obliniſci oportet.*

16 *Petax.* Idem à Philippo donatus equo ſaucio vendidit, & ab eo poſt interrogatus, *ubi nam eſſet equus? ex vulnere,* inquit, *illo confectus eſt.* Ludens ex ambiguo. Nam *ωπρανταυ* ſonant venditus eſt, & confectus eſt.

17 *Ex inuentione.* Philippo, iacienti in ipſum ſcommata, & admodum hilari, *Ergo piſthac,* inquit, *te non alam:* lepidè inuertens rem. Nam reges in hoc alant paraſitos, vt illorum dictis exhilarentur. Quòd ſi ipſi reges per ſe nôrint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus

pus sit parasitis, cùm ipsi nôrint parasitos agere. Alioqui parasiti magis alunt reges, quàm reges parasitos. Quanquam Plutarchus in Symposiacis ita refert: *ἐν ἑνὶ οὖν πρῶτῳ*, id est, *non ego te alo.* notâs regem, quòd *Salsè.* versâ rerum vice, pro rege ageret morio-
nem. Tu me alis, vt ridiculis dictis te exhilarem; non ego te.

Bythis parasitus, quum Lysimachus rex 18
vesti ipsius curasset affigendum scorpionum
lignum (aut, vt Plutarchus ait, rubetam)
pulchrè assimilatam vero, perturbatus re-
siliit. Ridentibus omnibus, vbi dolum sen- *Parsimo*
sit. Et ego, inquit, *te vicissim terrebo, rex.* Quum *nia ex-*
ille dixisset, *fac: Da mihi, inquit, talentum: ex-*
probra-
probrans regi sordes & parsimoniam. *ta.*

Philoxenus, cui cognomen Pternocopis, 19
patriâ Corinthius, orô sermone quòd tur-
di magno venderentur, quum fortè adesset
Corydus, qui malè audiebat, quòd corpus
suum ad quæstum prostruisset: *Atqui ego, Ex no-*
inquit, *memini fuisse tempus, quo Corydus obolo mine.*
parabatur. Ludens ex ambiguo: nam Cory-
dus etiam auiculæ nomen est.

Idem (opinor) dixit, *eas esse iucundissimas* 20
carnes, quæ carnes non sunt: & suavisimos pisces *Medio-*
cet, qui pisces non sunt. Item dixit, *amanissimam cristas*
esse navigationem iuxta terram, & ambu:asio: grata.
nem iuxta aquam.

Philoxenus poëta, Dionysio recitâte sua 21

Libere. carmina, cū alij per assentationem laudaret, exclamauit: *Abducite me in lapidicinas.* Subindicans, hoc esse tolerabilius, quàm audire laudareque tam mala poemata. Nam antea rex offensus miserat illum in lapidicinas.

22 Idem interrogatus, cur in tragœdijs induceret mulieres malas, cū Sophocles eas induceret bonas? argutissimè respon-

Argute. dit: *quoniam ille tales inducit, quales esse deberent; ego quales sunt.*

23 Idem apud Pythonem prandens, appositis oleis, quum paulò post inferretur patina piscium, percussio vasculo quod habebat oleas, Homericum hemistichium di-

A carmine Home- xit, *μάστιγον δ' ἰλάων*, id est, *scutica incitauit*
ri. *ut traherent.* Nam de auriga dictum est. Sensit autem Philoxenus, oleas quàmprimùm auferendas: alludens interim ad Græcam vocem *ἰλαῶν*, quæ sonat olearum; & *ἰλάων* quæ sonat trahere currum, aut aliquid simile.

24 Vocatus ad conuiuium, quum esset appositus ater panis, *Cave*, inquit, *multos apponas, ne facias tenebras.* Nigra enim obscurant: & atras tenebras diuimus; cū color albus plurimum habeat lucis: vnde & oculis noxius.

25 Corydus parasitus, compotante ipsa meretriculâ, cui nomen erat Gnome, cū vinum deficeret, ipse iussit imponi duos supra *consensu obolos; Gnomem autem conferre quan-*
tum

tum populo videretur : notans illam è populo
quæstum facere.

Idem, quum Plyctør citharædus lentem 26
forberet ; ac lapidem lenti admixtum man-
deret, *O miser*, inquit, *etiam lentiscula te ferit*.
Significans, illum dignum qui ab omni-
bus lapidaretur, posteaquam lens illi lapi-
dem incusserat.

Cùm apud Ptolemæum Mattya (cibi lau- 27
datissimi genus) circumferretur, sed apud
Corydum semper deficeret, *Vtrum*, inquit, *Spescta-*
Ptolemæe, sum ebrius; an videor mihi videre ista tor con-
circumferri? Admonens, se nihil aliud quàm *missi.*
spectatorem esse Mattyæ. Ebrijs autem vi-
dentur omnia versari in gyrum.

Chærophonti parasito, dicenti, non pos- 28
sum ferre vinum; *Ne id quidem*, inquit, *quod Exam-*
in vinum. Sentiens, illi non esse quod im- *biguo.*
penderet in vinum. Fert autem qui tolerat,
& fert qui confert precium.

Idem, cùm Chærephon nudus in convi- 29
vio distenderetur, *ô Chærephon*, inquit, *nunc Toraci-*
te veluti lecythos insueor, quousq; plenus sis. In *tas.*
lecythis vitreis apparet, quousque plenæ
sunt, si eximantur è thecis : ita in cute illius
apparebat expletio totius corporis.

Idem cùm Demosthenes ab Harpalo po- 30
culum ingens dono accepisset, *Hic*, inquit, *Adunera.*
alios Acrocotthonas, hoc est, bibulos, appellat,
cùm ipse magnam pateram atraxerit. Cothon
cyathus

cyathus est fœtilis. Attrahit, qui accipit donum; & attrahit vinum, qui bibit.

- 31 Idem solitus nigros panes inferre in convivium, cum alius intulisset nigriores, dixit:

Vmbra. illum non inferre panes, sed panum umbras: ob immodicam nigredinem.

- 32 Pausimachus in parasitum, qui ab anicula alebatur, dicebat: illi, qui cum anu consuetum concubitus.

ipfi vetulae nam illum semper aliquid ventre concipere, illam nunquam. Sentiens, illum subinde fieri saturum, illam manere sterilem.

- 33 Cinesias, videns Alexandrum magnum à pharmaco quod sumpserat vehementer turbatum, *Quid, inquit, nobis faciendum est, cum vos dii talia patiamini? Quum Alexander ægrè sustulisset oculos, Quales, inquit, dii sumus, metuo ne diis iniis.*

- 34 Pantaleon in Arsinoëu Lyfimachi vxorẽ, vomere solitam, torsit hunc versiculum:

ναὐὸν κατάρχης, τὴν δ' ἐμῶν εἰσάγων. Id est: *Libertas Domina: & pravis, qui hanc vomentem induxeris.*

Infelix. Quod ubi rescivit Lyfimachus, in mustelæ cauea inclusit hominem, ac tanquam feram circumferri iussit, aluitque vsque ad mortem. Huic certè bonum dictum male cessit.

- 35 Arcefilaus, cum Apellem Chium egrum inuisens, etiam egere sensit, post idie reuisit illum decem drachmas secum adferens, & pro-

& proxime affidens: *Hic nihil est, inquit, præ Benignè-
ter Empedoclis elementa, ignem & aquam, ter-
ram, atque volubilis ætheris orbes. Ac ne cubas
quidem, satis eummodi; simulque moto cervi-
cali, furtim subiecit pecuniam. Hanc cum
anicula, quæ ægrotanti administrabat, re-
perisset, & Apelli narrasset: ille ridens, Dis-
peream, inquit, nisi hoc Arcesilai furtum est.
κλίμαα à κλίπρω, quod Græcis & celo signi-
ficat & furor.*

Apelles, cum vidisset tabulam à Proto- 36
gene pictam, quam Demetrius in bello ser-
vârat deprecantibus Rhodijs, aliquandiu
præ stupore tacitus eam est contempla-
tus, tandem in hanc vocem erupit: *Ingens Opus: im-
labor ac mirandum opus: desunt tamen Gratæ, mortali-
quæ hoc aliâque eiusdem auferant, atque in celo tate di-
reponant. Eam tabulam Protogenes non- gnum.
dum absoluerat.*

Quum Megabyzes aliquando in officii- 37
nam Apellis venisset, cœpissetque nescio
quid de pingendi arte loqui; Apelles non
ferens regem de his iudicantem quæ non
didicerat, *Quamdiu, inquit, filebas, omnes te De arte
ob aurum, purpuram, ac diadema venerantes, artifex:
magnum virum esse putabans: nunc pueri mei,
qui colores terunt, ob inscitiam te rident. Pli-
nius pro Megabyze ponit Alexandrum
Magnum.*

Pictori, parùm peritè de celeritate glo- 38
rianti,

Celeritas inepta. rianti, & ostensâ tabulâ dicenti, hanc mō-
dō pinxi : *Etiamsi tacuisses*, inquit Apelles,
res ipsa loquitur, quōd eam ex tempore subito
pinxeris.

39 Apelles, cūm Laidem adhuc virginem
vidisset ex Pireæo ferentem aquam, admi-
ratus insignem formam, duxit illam in cō-
uiuium sodalium. Cæterūm itrisus ab il-
lis, quōd pro meretrice virginem adduxis-
Spes bo- ni futuri set in conuiuium, *Ne miremini*, inquit, ego
eam alo, vt aliquando fruam: nam priusquam
totum excesseris triennium, eam formosam
reddam.

40 Idem dicere solebat, *sibi cum Protogeni*
Morosa diligentia *omnia esse paria, aut illi etiam meliora: vno se*
præstare, quōd ille manum de tabula nesciret tol-
lere. Sentiens, Protogenem peccare nimîâ
diligentiâ, quam morosam appellant: quæ
frequenter officit, non pictori tantūm, sed
& oratori. [Huic vitio affinis fuit vir eximie
doctus, Paulus Aemilius Veronensis, qui
sibi nunquam satisfaciebat, sed quoties
recognoscebat sua, mutabat pleraque: di-
ceres opus non correctum, sed aliud: id-
que subinde faciebat. Quæ res in causâ
fuit, vt citiùs elephanti pariant, quàm ille
quicquam ædere posset. Nam historiam
quam ædidi, plusquam triginta annis ha-
buit præ manibus. Et suspicor huc adacti
vt cuulgaret. Nec multum absuit ab hoc vi-
tio

tio Thomas Linacrus Anglus, vir vnde quaque doctissimus.]

Nunquam tam occupatus fuit, vt diem 41
prætermitteret, in quo nihil omnino pin-
geret, artem exercens. Vnde subducens se-
fe à negocijs diceret solebat: *Hodie nullam li-
neam duxi.* Quæ vox abiit in prouerbium,
de quouis officio prætermisso.

*Artis e-
xercita-
tio.*

Idem tabulas in pergula proponere so- 42
lebat, postq; eas latitans, quid prætereuntes
reprehenderent auscultabat. Sutor quidam
reprehendit, quòd in crepidis pauciores
vnâ intus fecisset ansas; tulit tacitus Apel-
les: postridie cum idem circa crus aliquid
notaret, Apelles indignatus prospexit, de-
nunciâns ille, *ne sutor ultra crepidam indicaret.*
Quod & ipsum in prouerbium venit.

*Judicare
de arte
aliena.*

Protogenes Rhodi viuebat. Eò Apelles 43
videndi eius gratiâ profectus est, continuo-
que petit officinam, in qua tabulam magnę
amplitudinis in machina aptatam picturæ
ancilla quædam custodiebat. Ea Protoge-
nē negauit esse domi, rogauitq; à quo que-
situm diceret reuerso. *Ab hoc,* inquit Apel-
les: *arreptoq; peniculo lineam ex colore duxi: sum-
me enunciat per tabulam.* Reuerso Protogeni
quæ gesta erant anus indicauit. Ac lineam
ille contemplatus, continuo dixit: *Profectò
Apelles Rhodum venit: nec enim in alium cadit
tam absolutum opus.* Mox induxit alio colo-
re li-

*E linea
iudicare.*

re lineam illâ subtiliorem, anuiq; mandavit, vt, si rediret hospes, diceret ostensâ lineâ, *Hic est quem quæris*. Reuersus Apelles, & vinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens: *implius subtilitatis loci*. Protopogenes victum se confessus in portum devolat, hospitem quærit, domumq; ducit victus victorem. Ex minimo vestigio artifex agnoscit artificem.

44 Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi celeritate, cû Zeuxis diutius immoraretur operi. At Zeuxis respondit: *Ea quæ citò fiunt, citò perire: contra, quæ paulatim exactâ citâ absoluerentur, ætatem ferre*. Iuxta Valerium ita respondit: *Diu pingo, quia pingo æternitati*. Citò nata citò pereunt: diu elaborata ferunt ætatem. Beta citò nascitur, hucus paulatim.

45 Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhasio. Cû enim Zeuxis tã scitè effinxisset vuas, vt in scenâ aues aduolarêt; Parrhasius detulit linteum pictum, ita veritate representatâ, vt Zeuxis alitum iudicio tumês, flagitaret tandè remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore, *Vicisti*, inquit, Parrhasi: *nam ego aues sefelli, tu artificem*. Rari candoris inter artifices exemplum.

46 Idem postea pinxit puerum vuas ferentem, ad quas cû aues aduolassent, processit iratus operi, *Vuas*, inquit, *melius pinxi*

quàm puerum : nam si hoc consummassem, aues puerum timere debuerant. Ingeniuitatis exemplum. At aues viderunt in puero nullū esse motum : itaq; aut mortuum aut dormientem à bitratæ sunt.

Scopas Theſſalus, ſtatuarum artifex, de- 47
miranti, cur in ædibus ſuis tantum haberet
rerum ſuperuacanearum & inuſitatarum:
Imò his, inquit, ſuperuacaneis felices ſumus ac Superua-
beati, non illis neceſſarijs. Cùm eã, quæ ſunt vi- *cisa.*
tæ neceſſaria, ſint ſuapte naturã precioliſ-
ſima; tamen quia quotidiana ſunt, multis-
que communia, contemnuntur. Cæterum
quanti ſint precij, declarat extrema neceſ-
ſitas: quæ ſi incidat, quilibet libes omnes gẽ-
mas, aulæa & aurum ſuum vno pane com-
mutet. Cætera magis ad oſtentationẽ perti-
nent quàm ad ſalutem. *Suſpicio hunc eundem*
eſſe, de quo refert M. Tullius lib de Orat. 2. Cùm
cœnaret Crannoue in Theſſalia Simonides
apud fortunatum hominem & nobilem,
ceciniſſetq; id carmen quod in eum ſcrip-
ſiſſet, in quo multa de laudibus Caſtoris &
Pollucis admiſcuerat, quod ornandi gratiã
poëtę ſolent facere; Scopas dixit: *d' midium*
ſe eius quid pactus eſſet pro carmine daturum;
reliquum peteret à ſuis Tyndaridis, quos æquẽ
laudatſet. Quidam ſoli volunt laudari. Euo-
catus eſt Simonides per duos iuuenes, qui
auſquam poſtea viſi ſunt, interim ruinã

conclauis Scopas obtritus est cum suis cō-
viuis, incolumi Simonide.

48 *Philoso-
phia ar.* Polycletus statuarius dicere solebat, *o-
rum opifscium esse molestissimum, quibuscunquē
lulum perueniret ad vngues: plastas opinor ac
figulos notans. Admonuit autem, eas artes
exercendas, vnde non conspūrearetur opif-
fex. Tale nimirum Philosophiæ studium.*

49 *Populi
iudicia* Idem duas statuas eodē argumento fe-
cerat: alteram ad artis iudiciū; alteram ad
opinione[m] vulgi, & ad cuiusvis p̄gtereun-
tis iudiciū. Ambabus perfectis admittit
turibam. Prior illa, quam ex arte fecerat, ma-
gnopere laudata est: altera non item. Tum
Polycletus, *At qui scitote, inquit, quō d hāc quā
tantopere laudatis, ego feci: eam, quam viuperā-
tis, vos fecistis.* A populo factam dixit, quam
ad iudiciū populi fecerat. Vicit tamen ar-
tis species imprudentes. Si moniti fuissent,
vtram ad illorum iudiciū fluxisset, eam
prætulissent.

50 *Honos
artis.* Arato, destinanti tyrannorum communi
odio abolere tabulam insignis artificij, quæ
Aristratum in curru victorē habebat, Neal-
ces supplex intercessit, vt opus incolumē
feruaretur, dicens: *cum tyrannis, nō cum tyran-
norum imaginibus belligerandum esse.*

51 Quum Philippus locum quendam Itho-
matam, nō minūs munitum si p̄fidiū im-
poneretur, quā erat Acrocorinthus, occupa-
passet,

passet, & sacrificio peracto per vatem ad ipsam exta essent delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonstravit: & ipse animi dubius rogavit eos, quid exta portenderent, vtrum Messenijs locū redderet, an retineret? Hic Demetrius aridens, *Si animum, Divina-*
inquit, vatis geris, locum dimittes: sin regis, utror- 110.
que cornu bouem retinebis. Peloponnetum bovis enigmate signans: quam facile tueretur, si duas arces præsidio tueretur. Aratus autem rogatus à Philippo suam sententiā dicere, post diutinum silentium hunc in modum respondit: *Permulti sunt, o Philippe, Cre-*
tensium montes; permulti Bæotiorum ac Phocen-
sium tumuli terræ prominentias; item plurimi
Acaraniorum, partim in mediterraneis, par-
tim in oris maritimis siti, qui naturā munitissi-
mi sunt: & tamen cū horum nullum ceperis,
omnes tamen sponse imperata faciunt. Latrones rupes & saxa incolunt, ac præcipitijs se tuentur: regi autem nihil benevolentia firmius aut munitius esse potest.

Philippus Arato venenum dandum curarat, quod non repentè occideret, sed lentā tahe consumeret. Id ubi sensit Aratus, nec inueniretur remedium, dissimulavit, & ingressus cubiculum vni tantum ex familiaribus dixit: *O Cephale, hæc sunt præmia regie Regum*
amicitiæ. Non semper tutum, regibus opti- amicitiæ
ma dare consilia.

33 Quum ex Atheniensium socijs quidam contumeliæ causâ rogasset captiuum Laconem, nū qui in prælio occubuissent fuissent strenui viri? Magni profectò, inquit Lacon, *faciendum fuisse* (sagittâ sentiens) *si strenui ignauigine discrimen nosset*. Significans, illic, vbi res sagittis aut saxis agitur, nullum esse fortis & ignaui discrimen: sed vbi cominus res geritur, ibi demum apparet qui fiat viri, qui non.

34 Turbo, Adriani Cæsaris præfectus, admonitus ab eo, vt curam haberet suæ valetudinis, sibiq; daret vacationem à negocijs, *Ocium.* respondit: *Non decere Cæsaris præfectos, nisi stantes mori*. Ignauum esse sentiens, in lecto decumbentem exspirare.

35 Idem, cum adhuc nihil aliud esset quam *Modeste.* centurio, & ante præfectos à Cæsare vocaretur in consilium: *Turpe est,* inquit, *ò Cæsar, exclusis præfectis cum centurione agere.*

36 Milo Crotoniates athleta, iam senex, cum vidisset athletas alios in curriculo sese exercentes, fertur inspexisse lacertos suos, lacrymansq; dixisse: *As hi iam mortui sunt*. Merito fleuit, qui felicitatem corporis viribus metiebatur. Animi vigor seriùs senescit; si tamen senescit vnquam.

37 Philippides, dictus *quæpiodæquos*, quòd vno die mille quingenta stadia conficiens Lacedæmonem peruenit. Idem, ni fallor, cum victoriam

victoriam Atheniensium, aduersus Medos in Marathone partā, senatui de pugnae exitu sollicito nunciaret: *μῖγα χαίρειτε*, inquit, *νικῶμεθ'.* id est, *multum valere, vincimus*: moxq; *Nuncius fidelis.*
 exspirauit. 58

Persæus, cūm cuidam noto daret pecuniam, cautionem fecit in foro apud mensarium. Hanc diligentiam cūm amicus admirans diceret: *Αδείνε legaliter, Persæ?* Scilicet, *Cautio tua.*
 inquit, *ut amanter recipiam, nec legaliter receptam.* Fit enim sæpenumero, ut qui cum amico bona fide sine testibus ac syngraphis agunt, post cogatur cum eo legibus agere. Dicti nonnulla gratia est in Græcis, *νομικῶς* & *φιλικῶς.*

Timon Atheniensis, dictus *μισαῦθρον*, 59 interrogatus, cur omnes homines odio prosequeretur? *Μalos*, inquit, *merisὸ οδὸ*: *κατ'εσ'eros ob id οδὸ*, quod malos non oderint. Sentiens, non esse verè probos, qui non detestantur improbos.

Eidem ascribunt quod dicere solitus sit, 60
διο πρᾶcipua esse malorum omnium elementa, Malorū auaritiā atque ambitionem. Ambitio malè fons profundit, quod malè collegit auaritia.

Alexinus sophista inter ambulandū mul- 61
 ta mala dixit in Stilpontē Megarcensem: ceterum vbi quispiam eorum qui aderant dixisset; *Αἴτιμιλλε te nuper laudaυις.* Per Iouem, ciliat inquit: *vir enim optimus est ac præstantissimus. amicos.*

Tā facile ex obrectatore fact⁹ est laudator:
nō ob aliud, nisi quōd ab eo laudatus esset.

62 *Senectus virilis.* Gorgias Leontinus sophista, centesimū septimum agens annum, rogatus *quare tam diu velit in vita manere?* Quia nihil, inquit, habeo, quōd accusem senectū em.

63 Socrates dicitur eū *exsecrari solitus, qui primus vitiatē à natura seivinxisset.* Naturā appellat honesti rationē, homini à natura insitā.

64 *Malum dissimulatum.* Philotimus medicus cuidam, ostendenti digitum exulceratum, cū epar haberet tabidum, id enim ex colore deprehendit, *Non est tibi,* inquit, *ō bone, periculum ab vnguine vitio.* Idem ferē fit ab hominibus, vt de levioribus malis querantur, grauiora dissimulent.

65 *Voluptas.* Archyta Tarentinus Pythagoricus dixit: *nullam pestem capitaliorem hominibus à natura datam, quam voluptatem.* Ex hoc enim fonte prodit, quicquid est in hominum vita scelerum & calamitatum.

66 *Frugalius.* Prodicus dicere solebat, *optimum condimentum esse ipsum ignem.* Sentiens bono stomacho satis esse, opsonium esse coctum, etiam si nihil accedat deliciarum.

67 *Laudem in corruptis.* Menedemus, cū audisset quōd frequēter ab Alexino laudaretur, *At ego,* inquit, *illum semper vituperō.* Declarans, se non posse corrumpi laudibus, quōd min⁹ eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.
Cuidam,

Cuidā, qui in foro Romæ loricated am- 68
bulabat, prætexens id se metu facere, per-
quàm scitè dixit Vibius Crispus: *Quis tibi Ab inex-
sic timere permisit? Ludens ex inopinato. Ex-pectato,*
spectabatur enim, ut obiurgaret hominem,
quòd præter consuetudinem Romanā ar-
matus incederet. At ille increpuit homi-
nem, quòd sic timeret: cum diceret manere
domi, si quid timeret.

Quidam deciderat in puteum profun- 69
dum. Eum quum vidisset quispiam, com-
miserans hominem dixit: *Miser, quo modo in Cōmife-
puteum decidisti? Tum ille: Quid refert quo-ratio in
modis incidere? hoc potius agendis, quomodo hinc malis.
possim educi.* Hoc refertur à diuo Augustino.

Medicus quidā ægrotanti dederat phar- 70
macum, eoq; sumpto conualuit ægrotus.
Euenit, ut aliquanto pòst idem morbus re-
curreret, ægrotus quum ad idem pharma-
cum quo prius cōualuerat confugeret, nec
sentiret remedium, accersit medicum; ad-
mirans, quid factum esset, ut eadem medi-
cina, quæ prius depulisset morbum, postea
magis aggrauaret. Huius rei causam scisci-
tanti medicus facetè respondit; *Fateor idem
fuisse pharmacum; sed ideo non profuit, quia e-
go non dedi.* Sentiens, medicorum esse dare
pharmaca, qui nōrunt quando & quomo-
do dandū. Quæ profunt iuueni, nocent se-
ni; & cōtrà: quæ iuuant cœlo tepido, lædūt

frigido. *Es hoc refertur ab Augustino.*

- 71 *Reconciliatio.* Euclidi cū fratre similtas erat : is quum minitans dixisset, *Differcam tu te vltus fuero:* Euclides contrā, *Differcam,* inquit, *ni tibi persuasero.* Hoc dicto soluta est similtas, & reditum est in gratiam.
- 72 Aristo dicere solēbat : *eos ventos esse nobis molestissimos, qui abstrahunt pallia.* Nam his contra ventos munimur. Ita grauissimè lædunt amici, qui expiscantur arcana.
- 73 *Philosophus me retriçis similtis.* Gnathæna meretrix, reprehēsa à Stilpone philosopho, quòd adolescentes corrūperet : *Tu,* inquit, *egoq; Stilpon in eodam heremus crimine,* qui adolescentes tecum versantes *uustilia quædam & amatoria sophismata doces;* ut nihil referat, cum philosopho versetur, an cum meretrice.
- 74 *Ab inexpectato.* Eadem parasito, quem alebat anus, erat que obeso corpore, *Eleganter,* inquit, *ô adolescens, es affectus corpore.* At ille : *Quid igitur futurum putas, si non secundus in lecto dormirem?* *Fame,* inquit Gnathæna, *perissis:* subnotans, illum vetulæ concubitu ali.
- 75 *A nomine.* Eadem, quum Pausanias quidam, nomine Laccus, saltans in cadum incidisset, *Laccus,* inquit, *in cadum incidit.* Nam Græci lacum vocant, quod nos lacum. Cadus in lacum incidere solet : lacum in cadum incidere absurdum est.
- 76 Eadem, quum quidam vini paulum in-
- fudif-

fudisset in pſyſterium (id eſt vaſculi genus refrigerando vino paratum) diceretq; : hoc vinum ſedecim annorum eſt : *Puſillum eſt, Parſi inquit, pro tot annorum etate.* Hoc ipſum aſcribitur Phrynæ. *monia.*

Quum in conuiuio duo adoleſcentes ꝑ 77 ipſa inter ſe pugnarent, victum ita conſolata eſt : *Bono animo es puer : non enim eſt certa- Certamē ta eſt : Bono animo es puer : non enim eſt certa- men coronarium, ſed argentarium.* Sentiens, in argenta- alijs certaminibus victorem ferre coronā : *rium.* hic victori numerandam pecuniam, vt melior ſit conditio victi, quā victoris.

Eadem ei, qui filiæ ipſius minam dede- 78 rat, nec poſtea quicquam adferebat ipſi, nihilominus ſolito more ad eam ventitans, *Heus, inquit, puer, num putas te, quemadmodum Petax ſemel datā minā ad Hippomachum patris am, mere- ita ſemper ad me commeaturum ?* *trix.*

Adoleſcenti, qui ſuā ſponte venerat ad 79 conuiuium, præbuit hiſ verbis : *Cape, ſuperbe: cū ille commotior dixiſſet, Qui ſuper- Conuiua bus ? Imò, inquit Gnathæna, quis te ſuperbior, vltro- qui nec vocatus venias.* Iocus eſt ex ancipiti : *neus.* nec vocatus venit, qui non vocatus venit, quod eſt impudentiæ ; & nec vocatus venire dicitur, qui vocatus venire recuſat, qđ eſt ſuperbiæ.

Eadem à duobus conducebatur: quo- 80 rum alter erat miles, alter maſtigias ſeruus. Milite verò per contumeliam illam appel-

hinc lacum, *An*, inquit, *quia duo amnes in me influunt, Lycus & Eleutherus?* Lycus & Eleutherus fluviorum nomina sunt: sed illa alludit ad servum amatorem & liberum. Lupus esurit, liber arrogans est.

- 81 Nico meretrix, cui cognomen erat Capra, parasitum quempiam oburiam habens à morbo gracilem, *Quàm macilentus?* inquit. *Quum* is respondisset, *Quid me putas triduo comedisse? Aut lecythum,* inquit, *aut so-leas.* Parasitus sentiebat, se nihil, aut nimirum edisse: illa respondebat, quasi de cibi genere interrogata.
- 82 Callistion, cognomēto Ptochelena, quā à quodam esset conducta seruo; isq; quoniam æstivo tempore nudus accumbebat, ostenderet in corpore notas plagarum, *Vnde*, inquit, *illa, miser?* quum is dixisset, *se puerum iure fuisse perfusum.* Tum illa, *Nimirum vitulino:* sentiens, esse flagrorum vestigia. Ex carnibus vitulinis coqui faciunt ius; ex pelle vitulorum fiunt lora.
- 83 Thais glorioso cuidā amatori, qui, cum multa pocula sumpisset commodatò, diceret se velle illa *confringere, aliaq; parare:* *Peres* inquit, *quod cuiq; proprium est.* Ambiguo sermone notans, esse commodatitia. Poterat aut̄ intelligi, si consentur, perire quod cuiq; poculo proprium est.
- 84 Lais Corinthia, cuidam amatori, qui mis-
- so si-

se sigillo iubebat illam venire, *Non possum, Ex am-*
inquit; lutum est. Olim terræ genere signa *bigua.*
 bant: at illa lutum esse dixit, quasi ob lutum
 viarum non posset accedere. Luteum si-
 gillum nihil morabatur; argenteum quæ-
 rebat.

Eadem Myronem falsissimè repulit: sed 85
 præstat hoc Aufonij verbis referre:

Cæcus rogabat Laidis noctem Myron:

Tulio repulsam protinus,

Causamq; sensit, & caput fuligine

Fucatis atra candidum.

Idemq; vultu, crine non idem Myron,

Orabat oratum prius:

Sed illa formam cum capillo comparans,

Similemq; non ipsum rata,

Fortasse & ipsum, sed volens ludo frui,

Sic est adorsa callidum:

Inepte, quid me quod recusavi rogas?

Patri negavi iam.

Hoc videtur imitatus imperator.

Leontium, quoniam ipsa cum amatore 86

discumbente ingressa est Glycera, & ama-

tor ad hanc videbatur proclinior, sedebat

mœsta. Hanc quum notus quispiam appel-

lasset, dicens; *Cur mæres, Leontium? Vireus,*

inquit, mihi dolet. ὄσιρα Græcis veterum sine

vulvam sonat: & eadem vox sonat, posterior.

Significabat autem, posteriorē Glyceram

magis placuisse, idq; sibi dolere.

Adole-

- 87 Adolefcens quidam in Aegypto deperibat in Theonidem meretricem: quumq; illa peteret ingentem mercedem, tandem adolefcens fomniavit fe rem habere cum ea, atque ita liberatus eft amore. Petit illa mercedem. Negante iuvene itum eft ad iudicem. Bocchoris pronunciat: *vt iuuenis in vafculo adferret tantum pecuniae, quantum illa postularat. Ibet adesse meretriculam, & umbrâ frui pecuniae circumlatâ.* Hoc iudiciû Lamia velut iniquû reprehendit. *Iuuenis fomnio liberatus eft, inquit, ab amore: at umbra pecuniae non exemit Theonidi pecuniae amorem.*
- 88 Phryne iam anus dixit, à multis fecem emi *Vetula amata.* propter vini gloriam. Sentiens, multos ideo secum congregari, vt gloriari posset, cum Phryne rem habuiffe: sicut vini magni nominis etiam fex emitur, vt iactare possint se tale vinum habere domi.
- 89 Eadem ætate florens, in conuiuio, cui complures aderant foeminae, quum iuxta morè ioci conuiuialis, quod vnus quispiam faceret, idem omnes facere cogerentur, *Fucata.* manu bis aqua immersam admonis fronti. Quoniam autem omnes erant fucatae, aqua perlituram fucorum defluens, rugarum speciem vultus omnium deformabat: cum ipsa interim Phryne, quæ naturali formâ pollebat, speciosior etiam appareret, dilutâ facie.
- 90 Quû amatores, quoniam gratis non admit-

mittebantur, filie domum expugnaturi, veteres, ligones, & balistas adiuverent, Phryne prodijt, *cum ista*, inquit, *haberes domi, Precium* *quin ponis afferebatis precium?* Sentiens, ita *expu-* *gnat.* facilius expugnari meretricium ædes dando, quam fodiendo.

Phryne Praxitelem, à quo deamabatur, 91
rogavit, ut ex operibus quod haberet pulcherrimum sibi donaret. Promisit quidem amans: sed illa sensit artificem dissimulare, quod esset optimum. Itaque subornavit seruum, qui Paraxiteli in foro sua vendenti nunciaret, incendium in officinam incidisse, ac pleraque illius opera conflagrasse; non tamen omnia. Praxiteles exclamavit: *Nihil sibi relictum, si Satyrū & Cupidinem flamma corripuisset.* At Phryne occurrens, iussit illū bono esse animo; nihil enim triste accidisse. Sed hoc commento deprehendit, in quod opus ille plurimum artis contulisset, & Cupidinem abstulit.

Phryne cuidam, iuueniliter iactanti quod 92
multas haberet, se studio tristem exhibebat: ac roganti causam, *Ob hoc ipsum irascor,* inquit, *quod multis inuolutus fueris.* De plagarum notis sentiens, quas in illius corpore deprehendit; erat enim seruus: at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat.

Eadem auaro cuidam amatori blandien- 93
ti, dicenti que: *Tu Praxitelis Venuscula es: Et*

Amator tu, inquit, *Phidias Cupido*. Blandimentū blandus. dimento pensans, & obiter auaritiam homini cupido exprobrans. Nam Phidias à parsimonia nomen habere videtur.

- 94 Eadem, cū infidiaretur pudicitiae Xenocratis, & in easdem ædículas ab illo esset admissa, ac precibus tandem impetrasset, ut lectuli partem, qui illic vnicus erat, ipsi concederet: reuersa ad illos qui eam subornauerant, ac rogata quid profecisset? *Ego*, inquit, *à statua redeo, non à viro*. Idem elegantius narrat Valerius Maximus. Pacta cum adolescentibus, ut Xenocratem ad coitum sollicitaret; sese in illius probè poti lectulum coniecit. Postridie quum adolescentes exprobrarent, quòd tam formosa puella poti senis animum pellicere nō potuisset, pactumq; victoriae precium flagitarent, factè elusit, dicens: *se de homine, non de statua cum illis pignus possidisse*.

95 Lamiam meretricem Demetrius rex adumabat parūm sobriè. Ea quū iam senescens in conuiuio tibijs cecinisset, Demo (quæ & Mania dicta est) interrogata à Demetrio *Ab inex spectato*. *quid videretur Lamia?* Anus, inquit. Aliud respondens atque expectabat rex: nam ille sciscitabatur, quā scitè videretur canere.

- 96 Rursus appositis bellarijs quum rex diceret, *vides quā multa mihi mittat Lamia?* Plura, inquit, *tibi mittentur à matre mea*, si velis

~~cum~~ ea dormire. Notans, anus solere donare
ijs, à quibus subiguntur.

Anicula Theophrasto licitãti quiddam, 97
idq; ad modum Atticè, *hospes*, inquit, *non Affecta-*
rendo tantu. Notans illum, quasi non esset *no*.
Atticus naturã, qui supra modum affecta-
ret Atticisimum. Id enim solent hospites,
dum in aliena lingua volunt videri disertu.

Phocionis, cognomento Probi, vxor di 98
cere solebat, *suum mundum esse praclara ge- Mundi-*
sa mariti. Ita frugalitatem suam excusauit, *matro-*
alijs matronis obijcientibus, quòd parum *na*.
pro dignitate culta esset.

Quum Cyperij aduersus Astyagem Me- 99
dorum regem infeliciter pugnant, mu-
lieres in urbem fugientibus obuiam ierũt,
ac nudatis ventribus, *Quò*, inquit, *igna-*
missim iuribus? An nescitis vos huc iterum intrare Animu-
non posse, unde semel natura lege egressi fuistis? sè.
Inuesto ordine matres animant inares, quæ
solent à periculis auocare.

Poppea, quæ prius adultera Neronis, 100
mox repudiata Octauia mariti potens fa-
cta, subornauit quendam ex Octauia mini-
stris, qui ei seruilem amorem obijceret. An-
cillis Octauia ad quæstiones pertractis,
quædam cruciatu victæ falsis annuerunt:
quædam persisterunt, domine suæ sanctita-
tem prædicantes. Ex his vna instanti Tigil- *Animo-*
lino respõdit: *castiora esse Octauia muliebria, sè.*
quam

quàm os eius. Significans, illum esse fellatoribus obsequentem; aut cunnilingum.

- 101 Chionata, Orthiagontis vxor, quū misso precio à suis reduceretur, ac tribunus illam officij gratiâ ad flumē prosequeretur, clam mandauit vni seruorum, vt Romanū illum se prosequentem occideret. Id vbi caput præcisum sub veste tectum ad maritum detulit, & ad illius pedes abiecit, marito admirante dicenteq; , *nunc præclarum duceret seruare fidem? Præclarum, inquit: sed hoc præclarus, vnum dunsaxas qui mecum concubuerit viuere.* Fœmina aliquanto prudentior Lucretiâ, quæ non suâ, sed stupratoris nece testata est suam pudicitiam.

- 102 Canna Sinorito Galatæ nupserat. Eam Synorix iuuenis præpotens adamabat, & clam interfecto Sinorito, de nuptijs Cannam sollicitare cœpit. Illa, quò coniugis mortem vlcisceretur, dissimulauit dolorē, & coniugij spem præbuit. Tandem Synorigem ad se venire iubet in templum Dianæ, cui erat dicata, quasi vellet hanc esse coniugij testem: & adstans altari, ceu deæ libatura, è poculo bibit toxicum, moxque tradidit Synorigi: qui simulatque reliquum ebibisset, venerata deam, *Tu, inquit, dearum præstantissima, testor, me huius tantum diuini gratiâ hætenus Sinorito fuisse superstitem.*

- 103 Olympias, Alexandri mater, indignè ferens,

rens, quòd Alexander pateretur se dici filium Iouis: *Non desinet, inquit, Alexander me Iouis filium.* *Inuoni inuisam facere.* Solent enim vxores extremo odio persequi pellices.

Eadem, quum accepisset, Alexandrum 104 filium (vt alij, Philippum maritum) adamaré foeminam, à qua putabatur amatorijs venenis corruptus; accersit ad se mulierem: cumq; præter insignem formam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregiè dextrum, *Valeant, inquit, qui te insulant venescij: nam tuæ quidem pharmacum in seipsa ac philtum habes.* *Mores pro philtris.*

Eadem quum accepisset, adolescentem 105 quendam aulicum duxisse vxorem, elegante quidem formâ, sed famæ parùm secundæ: Ille, inquit, non sapit, qui vxorem oculis, non etiam auribus duxerit. *Bona fama.* Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt; solam spectantes dotem.

Ithaphernis vxor, Dario permittente, vt 106 vnum ex suis eligeret, cuius vitam sibi donari vellet, fratrem elegit: demirante rege causamq; sciscitante; *Alus, inquit, maritus, Frater alij liberi si deus volet, possunt contingere: alium marito fratrem parentibus vitâ defunctis non est quod potior sperem.*

Cornelia, Gracchorum mater, cū Campana matrona, illius hospitio vtens, orna-

menta sua, quibus illud seculum nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet; traxit eam sermone donec liberi redirent è schola.

Matronæ ornamenta. Tum, & hæc, inquit, ornamenta mea sunt. Sentiens, matronæ nihil esse pulchrius, neque preciosius, quàm liberos rectè educatos.

108

Omnibus Dionysio tyranno exitium imprecantibus, vna fœmina anus quotidie diluculo deos cõprecati solebat, vt esset incolumis sibiq; superstes. Accita à rege mulier rogata est, vnde tanta in regem benevolentia?

In deterius omnia.

Quoniam, inquit, quum puella essem, & grauem tyrannum haberemus, optabam mortem illius. Eo interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitum optabam. Nunc cum te habeamus, superioribus etiam grauiorem, vereor, ne si tu peccas succedat etiam deterior; eoq; capiat incum pro tua salute deuenire. Tam factâ audaciam Dionysius punire erubuit.

109

Cuculo minores auiculas percontanti cur ipsam fugerent? Quoniam, inquebat, sufficamur te aliquando futurâ accipirè. Coccyx enim specie non multum differt ab accipitre. Cauendum ab his, qui tyrannidis

Tyranni species.

specimen moribus ædunt. Hoc ad Ly-

fadam accommodauit. *Plutar-*

chus in vita A-

rati.

A P O P H

APOPHTHEGMATVM

LIBER SEPTIMVS.

A PVD Priscos illos, non Græcos modò, verùm etiam Latinos, actoribus ac patronis causarum forensium certus aquæ modus p̄ clepsydras infundebatur: ne superuacanea verborum copia cùm iudicibus tædium adferret; tum ipsi etiam causæ officeret; denique alijs agere volentibus aditum præcluderet. At non idem fieri solet in philosophicis orationibus, in quibus tamdiu proferendus est sermo, quamdiu auditor alacriter haurit ea quæ dicuntur: præsertim, si quæ dicuntur, conferunt vel ad liberalem eruditionem, vel ad bene beateque viuendum. Itaque perquàm eleganter Plato Antisthenem proxiùs differentem admonuit his verbis: *Videris, ignorare, quòd orationis modus non est is qui dicit.*

sed is qui audis. Sic & Carneades, quum esset in differendo vocalior, admonitus est à gymnasij principe, vt vocem moderatius promeret: sed quū ille à gymnasij cha peteret, vt sibi præscriberet modū; sanè quam apposite respondit: *Ἰσθμὸν quod à me petis, rectius sumes ab auditorib⁹.* Iam videm⁹ quosdam, nō clepsydriis, sed clepsamnidijs metiri conuiuium. Hoc vt fateor ad frugalitatis disciplinam vtiliter fieri, atq; etiam necessariò, duntaxat apud eos, qui nesciunt vnquam à mensa surgere, nisi hirudinum ritu sic distenti, vt tantū non crepent ac diffiliant: ita non conueniret (opinor) ei, qui lautos & elegantes homines suauiter excipere vellet; sed hunc oporteret apparatus modum à conuiuarum orexi petere. At ego in hoc argumento cōuiuatoris personam indui: ac posteaquam cœnæ tot instructæ missibus, quot actus permittuntur comœdiæ, secundas mensas non omnino ieiunas adieci; mihi videor sic egisse partes meas, vt, si non Lucullus quispiam, certè mundus ac lautus *ἰστιάτωρ* videri possem: atque adeò metuo, ne apud frugalitatis amatores citius luxuriæ, quàm sordium crimen incurram. *Verumtamen* prioribus sex libris, adiecimus duos, quos vel postcœnium, vel pomenta siue *ἰπιδοπίσματα*, si liber, vocare poteris, ne à cōuiuij metapho-
ra re:

ra recedamus : siue hic est argumenti genius ; siue quòd confidimus , non solum studijs , sed & moribus felicem futurum.

MILESII THALETIS.

Hæc præcipiè celebrantur. *Multa verba i*
nequa; nam arguunt sapientem opinionem. Græc. *Paucilo-*
cis carmen esse viderur : ὅτι τὰ πολλὰ ἴπυ quum.
φρονίμω ἀπιφύωτο δ' ἴξαι. Sapiens enim non,
 nisi quum res postulat ; nec pluribus vitur
 verbis , quàm opus est : quemadmodum
 deus , omnium sapientissimus , sermonis est
 parcissimi. *Sunt hæc pleraque sumta ex Læter-*
io in eius Vita.

Vnum quiddam diuinum & egregium , vnum 2
quiddam præclarum elige : solues enim hominum Vnum
loquacium linguas sine fine garrientes , ἀπειρα- eximίη.
τολόγας : quod interpretes miror quare reddi-
 dit , non paucorum. Satius est , ad parandam
 honestam famam vnum quiddam insigne
 prædicere , quàm diuinare de friuolis aut
 quibuslibet. Sapiens enim vates est opti-
 mus. Et præstat vno opere ædito , sed egre-
 gio , parare famam eruditionis , quàm mi-
 nus accuratè scribere de singulis.

Rogatus , *quid esset omnium vetustissimum ? 3*
 respondit , *Deus.* Cur ita ? ὅτι ἀγινύτῃ , hoc *Senig-*
 est , nunquam esse cõpit. *Quid esset patcherri- mata.*
 mus ? ait , *Munus :* est enim opus dei , quo nihil.

est pulchrius. Quid maximum? Locus: capite-
nim omnia. Quid velocissimum? * Mens: discer-
rit enim per vniversa hominis cogitatio. Quid ro-
bustissimum? Necessitas siue fatum: superat e-
nim omnia. Quid sapientissimum? Tempus: nam
inuenit omnia. Hæc ænigmatū instar habent.
* Hinc apud Homerum, Hesiodum & Or-
pheum, in hymno Eumenidum, de summa
celeritate: ὤστ' ὀνόμα.

4. Dicebat, nihil inuereffe inter vitam & mor-
tem (ob id opinor, quòd vtraque res æquè
Argutè. esset secundum naturam) nec mortem ma-
lam esse magis quàm natiuitatem. Cuidam ve-
rò obstrepenti, cur igitur, inquit, tu non mo-
reris? falsè respondit: Ob hoc ipsum, quia ni-
hil refert. Potius enim habetur, quod ac-
cerditur.

5. Percontanti, vtrum fuisset prius, nox an dies?
Salsè. Nox, inquit, vno die fuit prior. Elusit ineptum
percontatorem. Si nox vno die præcessit
diem, dies igitur fuit ante noctem: nox e-
nim finis est diei.

6. Rogatus, num lateret deos homo iniuste a-
Deus. gens? Respondit: Ne cogitans quidem. Signi-
ficans, deo nihil omnino esse occultum. At
sciis. vulgus putat, quæ corde voluunt latere
deum.

7. Adultero sciscitanti, an abiuraturus esset
Gram- adulterium? Non est, inquit, peritium adulte-
ter. rro peius. Significans, illum stultè dubitare
de

de peierando, qui facinus periurio par non dubitasset committere. Eoque in atrocibus sceleribus nihil ponderis habet iusurandum. Quisquis enim audet dare venenum, audebit & cum periurio inficiari.

Percontanti, *quid esset difficile?* *Seipsum*, inquit, *nôsse*. Atqui hoc vulgus putat esse facillimum. Aliena rectius perspicimus quam nostra, & sibi quisque adulator est.

Rogatus, *quid esset facile?* *Alterum*, ait, *admonere*. Omnes recta consilia ægrotis damus. Interpretes perperam vertit: *ab alio moneri*, cum sit *ἄλλω ὑποτίθεισας*, hoc est, *alieri dare consilium*. Quis enim est tam stupidus, qui non admoneat alium? sibi pauci consulunt.

Sciscitanti, *quid esset dulcissimum?* *Potiri*, inquit. Nam ea demum delectant, quæ contingunt expetita: quæ vltro obijciuntur, non perinde iuuant.

Rogatus, *quo pacto quis facillimè ferret infortunium suum?* *Si quis*, inquit, *videas hostes maioribus malis obnoxios*. Quidam enim ex contemplatione felicitatis alienæ suæ calamitatem exasperant.

Interrogatus, *quo pacto quis optimè inforti-
mumque viveret?* *Si*, inquit, *quæ in alijs reprehendit*, ea ne facias ipse. In alienis enim erratis perspicaces sumus, ad sua quisque luscio-
sus est.

13 Percontanti, quis esset felix? *Qui corpore Felicitas inquit, sanus est, animo eruditus siue castigatus. Cupiditates enim animo iū morbi sunt.*

14 Dicebat, amicorum absentium a quē ac præsentiū oportere meminisse. Amicitia enim est animorum coniunctio, quos non dirimit locus. Multi non amant, nisi tantisper dum vident.

15 Non esse fucandam faciem, sed animum honestis studiis exornandum. Quod hæc forma vultus. ros conciliet ac perpetuos amicos.

16 Petiit per iniuriam ditescere. Quod lucrum fraude partum damnatum sit, non lucrum.

17 Μὴ διαβάλλετω σὶ λόγῳ πρὸς τοὺς φίλους κενὰ κεινωνηκότας. Id ita vertit interpres: ne te in nulli cō-itis vocet sermo contra coniunctos tibi ac socios mittēda. ditibus. Ego magis arbitror Thaletem admonere, ne quid amicis, quibus fidimus, committamus: quod si effutiant, pariat nobis infamiam.

18 Quale, inquit, premium rependeris parentibus tuis, tale a liberis tuis expecta.

19 Dixit, facillimum esse philosopho, distare si vellet. Idque tali facto probavit: Omnem oleam, antequam florere cepisses, in agro Mileso coenit. Animaduverterat enim præscientiā quædam olæarum vbertatem fore. Hoc pacto os obturavit, qui iactabant, in philosophis paupertatem non esse virtutis, sed necessitatis.

tatis. *Huius meminit Cicero lib. de Diuin. I.*

SOLOM SALAMINIVS.

Quia Pisistratus occuparet Rempubl. 20
resque videretur ad manifestam spectare
tyrannidem, neque quisquam auderet il-
lius conatibus obistere; ipse productis ar-
mis & ante ædes positus cœpit inclamare
ciues: at vbi Pisistratus ad illum mitteret
qui percontarentur, *quid re fieri hoc aude-
ret? Senectute*, inquit. Alios senectus reddit
formidolosiores: illi conciliauit audaciam,
quod parum vitæ superesset, etiamsi nul-
lus occideret. *Ita Plutarchus in commentario, Senectus
An seni sit gerenda Respub. Diogenes Laërtius audax.
rem aliquanto fusius narrat, in eius Vita.*

Postquam vidit rerum summam esse pe- 21
nes Pisistratū, arma deposuit ante curiam,
dicens: *O patria, tibi & dictis & factis sum o- Pietas
pitulatus.* Hoc pacto testatus, sibi non de- in patriā
fuisse voluntatem consulendi Reip. in Ae-
gyptum nauigauit.

A Cræso interrogatus, *an quem vidisset 22
ipso beatiorem? Telum nominauit Athenien- Anse
sem, priuatum hominem; sed qui relictis li- mortem
beris ac nepotibus bene institutis feliciter nemo be-
obiisset diem. Interrogatus dein, cui post il- actus.
lum tribueret felicitatis elogium? Cleobin & Bi-
tum Argivos fratres nominauit, qui cū sum-
ma pietatis laude defuncti fuerant. Indi-*

gnatus rex, nullo igitur loco me ponis? Ego, inquit Solon, facile confiteor te regem opibus & imperio florentem: beatum non appellarim, prorsusquam feliciter hanc vitam absolueris. Refert Herodotus in 1.

23 *Sumptus
inutiles.* Præmia decreta his, qui in Olympijs aut Nemeis vicissent, contraxit, eaque maiora decreuit ijs qui in bello pro patria fortiter occubissent: dicens, illos & dum exercensur, magnis impendijs exerceri: & si vicerint, magis aduersus patriam, quàm aduersus hostes coronari: & quum senuerint, ad nihil vitales evadere, haud aliter quàm detrita pallia, ut qui nec bello sint vitales, nec gerenda Reipublicæ accomodi.

24 *Leges.* Huic attribuunt & illud longè celebratissimum: leges aranearum telis esse similes. Quanquam idem & alijs ascribitur: nominatim Anacharsidi, cuius dictum esse ad Solonem, autor est Plutarchus.

25 *Amici
tia pro-
cipuum.* Illud argutissimè dixit: tyrannorum amici eos calculis supputatorijs esse simillimos: qui, ut arbitrio supputantis ponuntur, interdum valent multa millia, interdum minimumo interdum nihil.

26 *Graui-
ter.* Rogatus, quamobrem nullam legem tulisset in parricidas? Non expectabam, inquit, hoc scelus unquam in hac ciuitate posse committi: quòd illa immania non existant, nisi vbi luxus regnat, nec illa est legum reuerentia. Refert
Læ

hoc M. Tullius in oratione pro Sex. Roscio Amerino.

Interrogatus, qui fieri posset, ut quàmmini- 27
 mum iniuriarum existeres inter homines? Si, in- *ουπαξά-*
 quit, qui iniuriâ affecti non sunt, a quib. doleant bea.
 atque hi qui affecti sunt. Quisquis enim vio-
 lat leges, non vnum ciuem lædit, sed totam
 Remp. quod quidem in ipso est. At nunc,
 dum alijs læsis aut quiescimus, aut gaude-
 mus etiam, impunitas improborum auda-
 ciam in plurimos inuitat.

Dicebat opulentiam esse matrem saturitatis, 28
 saturitatem ferociæ ac violentiæ. Diuitias co-
 mitatur luxus, luxus exit in tyrānidem: dum
 fœnum migrat in cornua.

PITTACVS MITYLENAEVS.

Huic tribuitur illud decantatissimū: di- 29
 midium plus toto. De quo nobis satis dictum
 est in Chiliadibus. Vide Tacitum in eius vita: Modus.
 ubi plures eiusdem sententias habes.

De eodem memorant exēplum clemen- 30
 tiæ vix credibile. Tyrinhæum Pittaci filium,
 Cumis in tonstrina sedentē faber quidam
 ærarius impactâ securi occidit. Cumani
 homicidam vinctum miserunt ad Pittacū,
 vt de eo supplicium sumeret. At ille cog-
 nitiâ causâ dimisit hominem, dicens: Ignor-
 scntiam esse potiorem penitentiâ. Sentiens,
 vtilius

Clemens
 ter.

utilius esse condonare, quàm meminisse iniuriæ, & vlcisci. Sunt qui referant, homicidam ab Alcæo fuisse dimissum cum eloquio: *Meius est ignoscere quàm punire.*

Ebricitas. 31 Legem tulerat, ut qui per temulentiam sceleris aliquid commisissent, duplo plecterentur. Solent enim vulgus hominum ebrietatis obtentu crimen extenuare. Id eò factum ferunt, quòd insula vino abundaret.

Legum autoritas. 32 Cræso percontanti, quod esset maximum imperium? inquit, *ποικίλη φύλα*, id est, varij ligni, leges innuens. Nam olim in tabulis ligneis leges inscribebantur. Porro vbi summa est legum autoritas, ibi est minimum tyrannidis.

Victoria incruentata. 33 Probabat victorias citra sanguinem partas: nam magno civium cruore emptas, hoc est, Cadmeas ut vocant, non existimabat esse victorias.

Coniugii pars. 34 Huius est illud *πολυβύλλητον*: Aequalem ducio: cum ipse domi haberet opulentiorum, ac proinde morosam & imperiosam. Id latius explicuimus in Chiliadibus.

B I A S P R I E N A E V S.

35 Quum ingenio suo patriam suam obsidione liberasset, rex Alyattes intellectâ viri prudentiâ protinus eum ad se accersiuit. At is respondit, *ἐγὼ ἀλιάτῃ κελύβο κρέμματα*. *Salsè. ἰάδιον*: id est, ego Alyatten iubeo cepas edere: quod perinde est, ac si dixisset, iubeo illum plorare:

plorare: extremū regis contemptum professus. Attigimus & hoc in Chiliadibus.

Plura Biasis apophth. refert Laërtius.

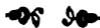
Euenit, vt cum scelerosis quibusdam ^{& 36} impijs naui ueheretur, qui cū ob exortā tempestatem perclitarētur, deorum opem implorabant. Tum Bias, *Silete, inquit, ne vos Liberè. hic illi nauigare sentiant.* Deus impiorum precibus irritatur magis ad vindictam, quā ad opitulandum flectitur.

Impio cuidam, sciscitanti *quid esset pietas?* ³⁷ nihil respondit. Roganti cur siletet? *Quo Salsè. nam,* inquit, *percontaris de rebus nihil ad te pertinentibus.*

Interrogatus, *quod esset animal omnium maximè noxium?* Si de feris, inquit, *percontaris, tyrannus: si de mutibus, adulator.* ³⁸ *Adulatio.*

Hæc de septem Sapientum dictis arbitror esse satis, vel quia sunt omnibus obuia; vel quia magna ex parte sunt fabulosa; vel quia pleraque sunt eius generis, vt à quouis dici possint. Quid enim habet

Cleobulus, cur inter sapientes numerari debeat?

Sequitur

*Sequuntur nunc aliorum præstantium
Virorum apophthegmata.*

A N T I S T H E N E S A T H E -
N I E N S I S .

- 1 **A**ntisthenes ridere solebat Athenienses, subinde gloriantes quòd essent *αὐτέχθονες*, hoc est, indigenæ: eò quòd non aliunde eò commigrassent, nec patriam sedem mutassent vnquam: dicens *hoc laudis illis esse cum testudinibus cochleisque commune*. Nam & hæc animantia nunquam mutant domicilium in quo nascuntur.
- 2 **D**iscipulos suos admonere solebat, *ut si bi essent Socratis condiscipuli*: declarans, quàm esset alienus ab inani gloria.
- 3 **V**oluptatem in tantum execrabatur, *ut diceret, se male insanire quàm voluptate affici*. *μαυσαίω ἢ βυδαίω*, id est, *insaniam potius quàm delecter*. Insaniam aufert medicus: voluptas, cum æquè mentem eripiat homini, vix sanabile malum est.
- 4 **C**um his mulieribus habendam consuetudinem dixit, *quæ beneficium beneficio pensent*. *αὐ χερὶ δέουσαι*, id est, *quæ gratiam habitus ræ sint*. Sentiens, abstineadum ab his, quæ precio vendunt inhonestam voluptatem, nec pariunt, nec amant mutuum: aut à *yaletudinarijs, deformibus ac malè moratis*:

ratis ; quæ gignunt foetus poenitendos.

Quum adolescens quidam, Ponticus ge-
nere, se in numerum discipulorum illius
recipi cuperet, patri quærenti, *quibus rebus Docili-*
eset opus? Libro, inquit, nouo, stilo nouo, nouaque tas.
zabell. i. Significās, animum à vitijs vacuum,
studium vigil, & memoriā fidelem. Solent
autem adolescentes voluptatibus ac deli-
cijs occupatam mentem ad præceptorem
adferre: quæ res ferè in causa est, vt minùs
proficiant. At Philotophia totum animum
sibi postulat.

Adolescenti consulenti, cuiusmodi vxor
rem ducere expediret? *Si formosam duxeris, Coniu-*
inquit, habebis communem: si deformem, ha-
gium.
bobis panam. Iucundiùs id eloquens Græ-
cè, quibus quod ad voces attinet, minimū
interest inter *νοσφίω* & *μοσφίω*: quod ad rem
attinet, plurimum. Suadebat itaque, mediā
stataque vt vocant formā ducendam: quæ
nec fastidium viro moueret ob deformita-
tem; nec ob insignem formam peteretur
ab adulteris. A. Gellius hoc dictum Bianti
tribuit, *lib. 5. c. 11.*

Quum accepisset, Platonem de ipso ma-
gè loqui, nihil commotus: *Regium est, inquit, Genero-*
ciam feceris bene andis male. Quamquam hoc sè.
idem alijs ascribitur. Excelsi animi est, in-
gratitudine hominum non deterreri à stu-
dio bene merendi de omnibus.

Quum

8 *Initiatio.* Quum Orphicis mysterijs initiaretur, ac sacerdos diceret, *illum bonis plurimis fruisturum apud inferos post hanc vitam: cur, inquit, ergo tu non abriumpis vitam?* Significans, non initiatis paratam esse beatam vitam à rogo, sed his qui piè sancteque vixerint. Et hoc, aut simillimum huic, alijs tribuitur.

9 *Genus.* Cuidam opprobianti, quòd esset hybrida, hoc est, non è duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniensi, matre Phrygia: *Nec è duobus, inquit, iustatoribus natus, & tamen luctator sum.* Sentiens, non tam referre, vnde natus sis, sed qui sis. Is verè liber est, quem Philosophia liberum facit: & is verè Græcus est, qui Græcorum disciplinis institutus est.

10 *Salsè.* Interrogatus, *cur paucos haberet discipulos?* Quomam depello illos, inquit, *virgâ argenteâ.* Sentiens, ideo paucos venire, quòd magnâ mercede doceret. Vulgus autem pluris facit pecuniam, quàm sapientiam.

11 *Seueritas.* Rogatus, *quam obrem seuerus esses obiurgator erga discipulos?* Et medici, inquit, *erga ægrotos.* Significans, se in vitia sæuire, non in homines; nec vitia sanari blandiendo.

12 *Adulterium.* Conspicatus aliquando mœchum fugientem, insequentibus qui illum comprehenderent: *Infelix, inquit, quantum periculum unico obolo vitare poteras.* Sentiens, scorti congressu libidem sedari potuisse; cum nunc de vita periclitaretur.

Aicbat,

Aiebat, *ſi ad alterutrum adigeret neceſſitas*, 13
ſcitius eſſe in coruos incidere, quàm in aduſatores: ſcila-
eis uofanas, ñ eis uofanas. Nam corui non co- 110.
 medunt niſi mortuos; adulator etiam uiuos
 deuorat. Et hoc alteri tribuitur.

Rogatus, *quid eſſet mortalibus beatiffimum?* 14
Felicem, inquit, *mori.* Hæc ſententia conſen- *felicitas*
 tit cum illa Solonis: *Qui feliciter abſoluti ui-* *uere.*
ram, huic nihil ſiniſtri poteſt accidere, quod fel-
icitatem ægritudine aliqua rontaminet. At qui-
 bus res ſunt ſecundæ, ij nihil magis optant,
 quàm diuturnam vitam.

Amico cuidam, deploranti quòd com- 15
 mentarios ſuos perdidiſſet: *Oportuit*, inquit, *Memoriam*
iſta animo potiùs, quàm chartis inſcribere. Li- *ria.*
 brorum fiducia frequenter in cauſa eſt, vt
 minus exerceamus memoriam. In tuto eſt,
 quod animo impreſſum eſt: licet enim cir-
 cumferre, & ſemper in promptu eſt.

Dicere ſolitus eſt: *non aliter ac ferrum ab-* 16
ſumitur: rufbigine; ita inuidos ſuo ipſorum uitio Inuidia.
contabefcere. Ferrum enim, etiam ſi nemo læ-
 dat, ex ſe gignit vnde corrumpatur.

Vulguſ hominum è ſtructuris, ſtatuis, 17
 trophæis, ac libris ſibi promittit immorta- *Immortet*
 litatem: Antithenes ijs, qui appetent im- *litas no-*
 mortalitatem, vnicam viam oſtendit, vt *iuſſe munit.*
pieque uiuerent.

Rogatus, *quæ res portenderet ciuitatibus ex-* 18
tium? Cùm in his, inquit, *nullum eſſe poteſt bono-* *Honos*
rum. *virtutis:*

rum ac malorū discrimē. Sentiens, cam' Remp' non posse consistere, vbi noc esset honos virtuti, nec pœna scelerosis. Hoc apud Homerum stomachatur Achilles *εἰ μὴ ἴν τιμῆ.*

19 *Lais à* Quum illi diceretur, quod à quibusdam *laudatis.* improbis laudatus esset, *Vereor,* inquit, *no* quid imprudens fecerim mali. Sentiens, à talibus neminem laudari, nisi ob malefacta.

20 *Concordia.* Fratrum inter se concordia dixit quouis *micro* firmitus munimentum. Id dictum & ad ciuium concordiam accommodari potest.

21 *Bona a-* Admonebat ea esse paranda viatica, qua *nimi.* simul cum naufragio enatarent. Sentiens, bonas artes vbi que esse in precio, nec posse à fortuna eripi. Idem ascribitur Aristippo.

22 *Solertes.* Opprobranti, quod interdum cum improbis haberet consuetudinem: Et medici, inquit, cum aegrotis versantur, nec tamen aegrotant ipsi. Sentiens, Philosophum id eo versari cum improbis, vt eos reddat meliores.

23 *Graviter.* Absurdum esse dicebat, triticum ropurgari à lolio, bellum ab inutili milite; & à rep. non secerere inuidos. Significans, inuidos tam esse inutiles ciuitati, quàm lolium est tritico, & ignauus bello.

24 *Solitudo.* Rogatus quid molumenti cepisset ex philosophia? *Ve mecum,* inquit, *loqui siue viuere possim.* Doctus, etiamsi solus sit, non sentit tædium solitudinis; sed multa præclara suo cum animo versans, quasi secum loqui

tur: indoctis molestissima est solitudo, atque etiam inutilis.

Quum in conuiuio quidam diceret, *canes* 25
tibijs: Tu mihi eas infla, inquit. Non recusauit *Indecora*
 obsequium, si ille vicissim obsequeretur.
 Sed interim indicauit, non esse Philosopho
 decorum, tibijs canere.

Quum Diogenes ab ipso peteret tunicam, iussit *ut duplicares pallium, sic cum tunica Frugali-* 26
speciem prabiturum: admonens, oportere *tas.*
 paucissimis esse contentum.

Rogatus, *qua disciplina cum primis esset ne-* 27
cessaria? Mala, inquit, *dediscere*. Id enim non *Dediscere-*
 modo primum est, verum etiam difficillimum. *re.*

Qui nos maledictis incesserent, eos magis toler- 28
andos dicebat, quam qui nos lapidibus impete- *Moderat-*
rent. Verba enim non lædunt, si quis con- *tio-*
 temnat. Vide verò num fortè hic sit sensus:
 tolerantiores esse, qui conuicia patienter
 ferrent, quàm si quis lapidibus impetitus
 ferat. Quorundam enim dicta grauius sau-
 ciant, quàm lapides. Quòd si indecorum
 esset graui viro, lapidibus repetere à quo
 petitus fuerat: æquè indecorum sit, in con-
 uiciantem reuertere conuicia.

Inuisens Platonem, aduersà valetudine 30
 laborantem, vidit peluim in quam vomuc-
 rat: *Bilem*, inquit, *Platonis video fastum non vi-*
deo. Solebat enim, quemadmodum Dioge-
 nes Platonis arrogantiam notare. Itaq; cum

in pompa quadam equestri, quidam equus crebro hinnitu ferociaq; spiritus excelsos testaretur, eoq; vehementer à Platone laudaretur, versus ad Platonem: *Videris, inquit, esse tu bonus equus futurus.*

30 Admonuit Athenienses, ut asinos æque atque equos deligerent ad agriculturam. Quum illi dicerent, hoc animal esse alienum ab aratione: *Quid refert, inquit, cum in*

Electio magistra vestra Rep. duces sint, qui nunquam didicerunt administrandi rationem; sed hoc satis est, quòd à vobis delecti sunt? Sentiens, multo absurdius esse, ei commendare Remp. qui gubernandi artem non tenet, quàm si asinum pro equo adhibeas aratro.

31 Cuidam dicenti, plerique te laudant: *At Vulgi in quid, inquit, mali feci? Significans, quæ recta dicia. sunt, semper paucissimis placuisse.*

32 Rogatus à quodam, quid sibi faciendum suaderet, ut probus vir & honestus euaderet? *Si mala, inquit, qua tibi adiunt, ab his qui non erunt didiceris esse fugienda. Sensit, virtutis caput esse, caruisse vitijs. Id non à quolibet discendum; sed ab his duobus taxat, qui nò sunt quæ sint vera mala, quæ vera bona.*

33 Quodam prædicante delicias, *Hoffium, Delicia. inquit, filijs contingat in delicijs vivere: verem pestilentem detestans, quod plerique pro summo bono amplectuntur.*

34 *Quidam adolescens curârat sese ex arte scul.*

sculpendum, & ad eam imaginem sese conformabat. Hunc Antisthenes: *Si es posset vocem adere, quid de re possimum gloriaretur? De pulchritudine*, inquit adolescens. *Non igitur*, *Forma.* inquit, *erubescis, qui cum in animo gloriaris? Significans, magis gloriandum de bonis animi quam de forma, quam haberet cum statua communem.*

Adolescentes quosdam Ponticos, qui videndi Socratis gratiam se contulerant Athenas, duxit ad Anyti domum, dicens: *illum Socrate multo sapientiore, ut qui Socratem accusasset.* Hoc dicto renouatum est civibus extincti Socratis desiderium, & Anytum expulerunt. *Solertior.*

Adolescens quidam Ponticus pollicebatur, se rationem Antisthenis habiturum, si navis ipsius quæ falsamenta veherat appulisset. Antisthenes accepto nouo vase, vna cum adolescente ibat ad mulierem quæ vendebat farinam, & impleto vase coepit onustus discedere: Mulieri verò poscenti farinæ precium, commonstrato adolescente, *Hic, inquit, dabit, si navis cum falsamentis appulerit.* *Pollicite.* Significans, inanes esse in diem *ratio.* pollicitationes, cum farina quotidie sit præsentis pecuniæ emenda.

Quum Antisthenes ipse falsamenta per forum gestaret, id quibusdam admirantibus, quod Philosophus officio tam sor-

Argute. dido fungeretur, idque in publico, ac non potius seruo delegasset: *Quid*, inquit, *admiramini?* *hac mihi porto, non alijs.* Sentiens, nullum esse sordidum obsequium, quod sibi quis impenderet: dein non esse indecorum, cum portare salsamenta, qui salsamentis veseretur.

38 *Soberter.* Cuidam obijcanti, quòd Antistheni mater esset Phrygia: *Et deorū*, inquit, *mater.* Ridelicium arbitrans, cuiquam probro dari patriam: cum in damnatissimis regionibus interdum nascantur felicissima ingenia.

39 *Fortitudo.* Dicere solebat, *hominibus à dijs omnia optanda esse bona, excepta fortitudine:* quod illa omnia aliquando futura sint eorum qui fortitudine præcellerent; non eorum qui possiderent, quòd ob ignaviam ea tueri non possint. Sensit, frustra parari bona, si qui paravit tueri nesciat.

40 *Fortitudo.* Si quam vidisset mulierem egregiè cultam, adibat. *edes illius, iubebatq; virum proferre arma & equum:* quæ si placuissent, patiebatur mulierem indulgere delicijs, quòd esset qui defenderet; sin minus, suadebat vt eum ornatum deponeret, ne præda fieret alijs.

41 Antisthenem, quoniam multa conscripsit volumina, Timon appellare solebat *πρωτοφύλιδιον*, id est, *ingeniosum nugatorem.* Non tamen dixit *ἀφύου*, sed *πρωτοφύου*: quòd ingenio ad quiduis, versatili varia tractaret argu-

argumenta, & in his quædam parùm digna
Philosopho.

Huius placita indigna sunt quæ comme- 42
morentur. Dicebat, *τιὸν ἀγίτην εἶ. αὐ δ' ἰδ' αὐτῶν*, *Studium*
id est, *virtutem disci posse*. Aduersus eos, qui
putant natei cum homine naturæ affectus,
studio vinci non posse.

τὸς αὐτὸς ἀδυσυῖε, τὸς ἡγεὶ δ' ἀπῖτος. Qui vir- 43
tute pradii sunt, eosdem & nobiles esse. Habent
enim id, unde vera nascitur nobilitas. Ad-
uersus eos, qui maiorum imaginibus aut di-
vitijs metiuntur nobilitatem.

Virtutē sibi sufficere ad felicitatem, nec ullā re 44
opus habere nisi robore Socratico. Socrates ad
omnium rerū patientiā obduruerat. Imbeci-
llitas corporis impedit frequēter virtutis
vsum.

Virtutem esse rem operum; non autem plurimis 45
verbis multisq; disciplinis egere. Aduersus eos,
qui Iuris ac Theologiæ pietatisq; profes-
sionem studio reddunt difficillimā ac pro-
lixam, perq; vitam omnem nihil aliud quā
de virtute disputant. Notat hoc Horatius:

Virtutem verba putas, vs lucum ligna.

Sapientē sibi sufficere: cō quod omnia, quæ 46
sunt aliorum, sunt & huius qui cum omni-
bus habet amicitiam, & amicitia facit om-
nia communia. *Sapiens.*

Αδοξία ἐν ἀναι ἀγαθῶν ἴσον τῷ πόνῳ, id est: 47
obscuritatem esse bonum par labori. Aduersus *Occium.*

illud Epicuri, *νάδι βιώσας*. Multi student ignoti esse, quò vivant in ocio. At ignobilitas quoniam patet quorumlibet contemptui, non minùs adfert negotiorum, quàm famæ claritas: quanquã & hoc graue est onus.

48 *Negabat sapientem vivere iuxta leges ab hominibus institutas, sed iuxta normam virtutis.*
Virtus legibus Sentiens, non ideo quid faciendum aut vitando eget. tandum, quia leges iubent aut vetant: sed quia ipsa ratio dicit, hoc esse honestum, illud turpe. Leges non omnia præscribunt: at virtutis regula docet vbique, quid sit honestum, quid turpe. Coacta virtus, virtus non est.

49 *Quidam censebant, sapienti nõ esse ducendam uxorem: ipse contrã censebat esse ducendam; at non voluptatis, sed liberorum gratiã.*
Coniugium. Debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum optimã indole præditis congregietur, vt ex bonis nascantur boni. Quin & amabit uxorem, non vulgari more, sed iudicio: is enim verè & constanter amat, qui iudicio amat. At sapiens optimè diiudicat, quæ sint amore dignæ. Aduersus eos, qui uxores se iactant habere pro matulis.

50 *Sapienti nihil esse nouum aut subitum: eò quòd quicquid homini potest accidere, sit iam præmeditatus; vt nunquam dicat, non putãram.*
Prouidentia.

51 *Αἰσῆρας ὁ ἀγαθὸς; Id est, dignus amari quis-*

quisquis bonus est. Non est verus aut sincerus *Amor.*
 amor, nisi quem conciliat virtus.

Aiebat homines virtute præditos eos sibi pa- 52
 rare propugnatores, qui et fortes sint et iusti. No-
 lunt enim defendi, si quid iniusti admit-
 tât. Improbri contrâ fortes defensores que-
 runt, iustos nolunt.

Αναφαίριτον ὄπλον εἶναι ἀρετήν. Id est, Vir- 53
 tutem esse armaturam, quæ deirahi non possit. Armata
 Nam ensis & clypeus excutiuntur: sapiens *virtus.*
 nunquam non armatus est, eoque vinci non
 potest.

Dicebat esse sapius, cum paucis bonis pugna- 54
 re adversus omnes malos, quàm cum multis ma- *Paucitas*
 lis adversus paucos bonos. Vel quia in bello nō *bonorum*
 tam multitudo, quàm virtus militum ac
 ducum parit victoriam: vel quia præstat ef-
 se de numero bonorum, qui vbiq; pauci
 sunt; quàm de grege malorum, quorū vbiq;
 plena sunt omnia.

Observandos esse hostes, quòd hi primi omnium 55
 sentiant si quid delinquas. In hoc igitur utilio- *Utilitas*
 res sunt nobis quàm amici, vt errata nostra ex hostie.
 cognoscamus, & cognita corrigamus.

Virum iustum pluris faciendum quàm cogna- 56
 tū. Arctiora .n. sunt vincula virtutis, quàm san- *Cognatio*
 guinis. Et omnis bonus bono proximè cog- *virtutis.*
 natus est, propter animorum similitudinē.

Viri ac mulieris eandem esse virtutem. Idem 57
 sensit Socrates, sexum muliebrem non mi- *Sexus.*

nus esse docilem ad omnia virtutis munia, quam virilem, si pariter instituat. Ac vulgus sexum incusat, quasi ad virtutem indocilem.

58 *Honestas sine pulchra esse que bona sunt, verè pulchra sine pulchra esse que mala.* Stoicum est dogma: nihil expectandum præter virtutem, nihil fugiendū præter vitium. Cum vulgò ingens probrum sit paupertas: magna gloria, diuitijs per fas nefasq; partis abundare. Nec minùs in cæteris præpostera sunt iudicia vulgi.

59 *Omnia mala habenda pro peregrinis.* Vulgus hominum ea tantum probat, quibus assuevit: ab exoticis abhorret, nō quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum esse debet, nisi quod cum vitio coniunctum: neq; enim ideo temulētia detestanda, quòd alicubi non sit in vsu, sed quòd per se turpis. Nunc ex vsu regionum de rebus iudicat populus.

60 *Tutissimum esse murum prudentiam, quòd is nec collabitur, nec proditur.* Nulla mœnia tam sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut (vt nihil horum) proditione capiantur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia.

61 *Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob versiculum recitatum: per se honesta. τί δ' αἰσχρὸν εἶμὲν τοῖσι χρωμένοις δούει;* id est: *Quid turpe ni videatur hoc utentibus?*
Subiecit alterum.

αἰσχρὸν

αἰσχρὸν τὸ γ' αἰσχροῦ, νᾶν δὸνῆ, καὶ μὴ δ' οὐῆ.

Quid turpe, turpe est, siue credas siue non.

Eleganter correxit inutilem sententiam.

Refert Plutar.

Quibusdam admirantibus Ilineniam, 62
quod esset insignis tibicen: *Nequam*, inquit, *Tibicen*
hominem esse oportet: nam si bona fragis esset, non vir im-
esset egregius tibicen. Iudicabat, eos non posse *probos.*
bonos viros euadere, qui tantū operæ Dio-
nysiacis artibus impendissent.

ANACHASIRS SCYTHA.

Hermippus scribit, illum mox vt Athe- 63
nas venerat adisse Solonis ædes. Percontā-
ti famulo, *quis & unde?* iussit se, renunciaret *Ingenue.*
adesse Anacharsidem, qui & Solonem videre, &
si fieri possit, etiam hospes fieri cuperet. Solon
per puerum respondit: *in patria solere fieri*
hospites. Significans, inter Græcos & Scythas
non esse ius hospitij. Ad hæc verba, quibus
abigebatur Anacharsis, perinde quasi ius-
sus esset introire, ingressus est ad Solonem,
dicens se iam esse in patria, & æquum esse vt ho-
spitio iungerentur. Huius responsi dexteritate
delectatus Solon, lubens recepit hominem
ad intimam familiaritatem: ex primo sta-
tim sermone deprehendens animum phi-
losophicum, qui iudicaret esse patriam,
vbicūq; bene est homini: ciues enim mun-
di sumus omnes. *Laërtius & Plutarchus in*
vita Solonis.

Reuer-

64 Reuerfus in patriam, conatus est ad Græcorum instituta nouare Scytharum leges. Eam ob causam à fratre in venatu sagittâ percussus est. Moriens dixit, *se ob cruditionem pernicio. incolumem à Græcia dimissum, per inuidiam in sa. patria perire.* Græca sonât iucundiùs: *Διὰ τὸν λόγον, Διὰ τὸν φθόνον.*

65 Dicebat vitem ferre tres botros: primum voluptatis, alterum ebrietatis, tertiam molestiæ. Sentiens, parcum vini vsum esse iucundû, quia sedat sitim: largiorem gignere temulentiam: largissimum parere rixas, cædes ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: *Primam crateram pertinere ad sitim, alteram ad voluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam ad insaniam.* Dictum erit iucundus, si cogites in Scythia non esse vites.

66 Admirabatur, quâ conueniret, ut artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicarent artis expertes. Sentiens, de artifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro certabât histriones, mimi, cantores & sophistæ; recitabant poëtæ: quorum artes cum populus nesciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant.

67 Rogatus, quâ ratione quis effugeret ne fioret Ex alijs vinolentus? Si semper, inquit, præ oculis habeat exemplis ebriorum indecoros mores. Nihil enim similius insano, quàm ebrius. At ebrius existimat, se decere omnia. In alijs spectandum, quàm scæda

foeda res sit temulentia.

Aiebat se demirari, qui conueniret, vt Græci, 68
 qui legibus suis violentiam & iniuriam puniunt, Salsè.
 athletas ob hoc ipsum honorarent, quòd se mutuo
 percuterent. Salsè damnans crudelem popu-
 li voluptatem, ac in moribus inconstan-
 tiam. Quòd enim iniustum est, semper in-
 iustum est.

Quum rogasset quendam, quanta esset spi- 69
 situdo tabularum nauticarum? isque respon- Nautiga-
 disse, quatuor digitorum. Tantillum, inquit, ab- tio.
 sunt à morte qui nauigant. Notauit negotia-
 torum auaritiam, qui lucri gratià semet in
 manifestum vitæ discrimen conijciunt. Scy-
 thæ nesciunt nautica commercia, sed pa-
 scuis ac venatu viuunt.

Oleum dicebat esse venenum insaniam giga- 70
 nen. r: eò quòd athletas videret vnctos in se Athletæ
 inuicem insanire. Nec olei vsum, vt arbitror, insani.
 nonerant Scythæ; vt quòd nec apud illos
 proueniret, nec aliunde importaretur. Ath-
 letæ non pugnant nisi vncti; putant enim
 corpus fieri robustius: at Scythia simulabat
 se credere, illis oleum esse causam insanix.

Aiebat se mirari, qui fieret, vt Athenienses, 71
 qui prohiberēt mentiri, tamen in cauponum taber- Mendacium in
 nis palàm mensirentur. Qui vendunt merces cium in
 emuntque, lucri causâ fallunt quemcunq; contra-
 possunt: quasi quòd priuatim esset turpe, Etibus.
 fiat honestum, si publicè facias in foro. Ac
 in

in contractibus maximè fugiendum erat daciū. Sed tum maximè mentiuntur homines, cū maximè negant se mentiri. Apud Athenienses lex erat, quæ iubebat

72 *ἡ ἀγορᾶ ἀψάδαται.*

Mos præ posterus. Admirabatur & illud, quod Græci initio con-
vivij cyathis pusillis uterentur, saturi maioribus. Sentiens, potū nō in aliud adhibendū, nisi ad sedanda sitim. Absurdū gitor esse, tum plus bibere, cū iam sitis esset sedata.

73 *Conten-
tia.* Statuis atq; imaginibus illius inscribe-
batur: γλώσσῃς, γαστροῖς, αἰδέσιωυ λεραταῖν. id est:
linguæ, ventri, pudendis temperandum. Quod
maximorum malorum causa sit lingua ef-
frenis: & luxu nihil turpius: libido peccidē
ex homine reddat.

74 *Vinolen-
tia.* Interrogatus, nam in Scythia essent tibia?
respondit, ne vites quidem. Significans, salta-
tiones, reliquasq; eius generis voluptates,
ē vinolentia nasci aliq̄ue.

75 Percontāti, quæ naues essent turissimæ? Quis
inquit, in siccum protracte sunt. Solebāt enim
olim naues ijs mensibus, quibus mare nauigabile non est, machinis quibusdam in sic-
cum protracti. Anacharsis sensit omnē nauigationē esse periculōsam: at ille de genere nauigij percontabatur. Sūt enim liburnicæ, onerariæq; naues, aliæq; diuersi generis: in quibus alia est aliā aduersus tempestatē in-
strictor. Hoc idē antè tribuitur Strabentico.

Aicbat

Aiebat se nihil admirabilius vidisse apud 70
 Græcos, quam quòd fumū in montibus relinque ἀναπνέει;
 renu, ligna in civitatem conuherent. Sensit
 opinor de acapnis, quæ ita siccantur, vel
 sole vel igni in montibus, ut postea ardeant
 absque fumo.

Roganti, *utrum arbitraretur, plures esse mor-* 77
uos an viuos? Nautigantes, inquit, in vtro mums- Nautigæ
roponis? Dubitans, an hi essent inter viuos tio.
 habendū, qui vitam vndarum ac ventorum
 arbitrio commisissent.

Exprobranti cuidam Attico, quòd natus 78
 esset in Scythia: *Mihi, inquit, probro est patria,* Acrier.
tu patriæ. Egregiè inculpatus est, cui nihil
 potest obijci præter patriam. At quei iad-
 modū laudi est, apud Barbaros natū Græco
 rū disciplinas scire: ita turpe est, apud Græ-
 cos natū ad Barbaros mores degenerasse.

Interrogatus, *quid esset in homine pessimū, &* 79
quid optimum? respondit, *Lingua.* Sentiens, idē Lingua.
 membrum plurimam adferre vtilitatē, si re-
 ctâ ratione gubernetur: pestilentissimum
 esse, si fecus.

Dicere solebat, *prestare vnicū habere ami-* 80
cum multi precij, quam multos nullius precij. Amicus
 Græca sonant iucundiùs: *ἑνὸς φίλου ἢ χίτων πολλῶν* in signis.
ἀξίου. ἢ πολλῶν μηδενὸς ἀξίου.

Aiebat for. esse locum, *missis hominū frau-* 81
dibus & rapinis destinati: notans mores ven- Forum.
 dentium, per fas nefasq; lucra venantium.

Ab

82 Ab adolescente in conuiuio pulsatus,
Patiēter Adolescens, inquit, *si nunc vinum non feres, ubi
 senueris aquam feres. Moderationis erat, quòd
 adolescentis proteruiam vino imputauit.
 Qui verò bibunt intemperantiùs vinum, eâ
 præsertim ætate, cui magis cõuenit aqua,
 ij frequenter senes ob inopiã coguntur a-
 quã bibere, aut ὕδατος ποτῆν: cum ei ætati ne-
 cessarius sit vini vsus.*

83 Cuidam obijcanti, quòd esset Barba-
*Barba-*rus, *Anacharsis*, inquit, *Barbarus est apud
 rics. Athenienses; sed vicissim Athenienses Barbari
 sunt apud Scythas. Græci, sed inprimis Atti-
 ci, quoniam apud ipsos florebant discipli-
 nã liberales ac leges politicæ, reliquas na-
 tionis contumeliæ causã nominabant bar-
 baras; cùm barbarum dicatur, quicquid est
 peregrinum atque inuisitatum. Nunc cùm
 Græciã nihil sit barbarius, hæc philautia
 demigravit ad quosdam Italos, quibus om-
 nes aliæ nationes barbaræ sunt.*

84 Huic illud quoque tribuitur multo vul-
Leges. gatissimum: *Leges araneorum telis esse similes:
 in quibus infirmiora animalia hærent, valen-
 tiora percurrerent. Ita leges humiles ac te-
 nues constringunt; à potentibus impunè
 violantur. Memnis Valerius. Suprà Soloni
 tribuitur.*

85 Quidam in conuiuio videns vxorẽ Ana-
charlidis, Vxorem, inquit, *deformem dixisti,*
 Ana-

Anacharsis. Hic Anacharsis, *Profusus ita mihi videtur*, inquit: *sed heus puer, infunde mihi meracius, ut eam reddam formosam*: indicans vitium adimere homini rectum iudicium. Refert Athenæus lib. 9.

MYSON.

Myson, incertæ patriæ, *μοσάδων* fuit 86
 se traditur: non alienus à moribus Timonis Atheniensis. Hunc cum quidam fortè deprehendisset in solitudine ridentem, rogabat *quid rideret cum esset solus? Atque ob hoc ipsum*, inquit, *rideo*, Subindicans sibi gratissimam esse solitudinem. *Laërtius.* Solitudo

ANAXAGORAS CLAZOMENIVS.

Quum ab Atheniensibus esset damnatus exilio, cuidam dicenti, *pruatus es Atheniensibus.* Imò illi, inquit, *me.* Sentiens, Atheniensibus magis opus esse Anaxagorâ, quàm contrâ. Qui præclaros viros eieciunt è civitate, Remp. lædunt potius, quàm eos quos expellunt. *Laërtius.* 87 *Animo- rē.*

Quum in exilio agenti nunciata esset mors filiorum, *Sciebam*, inquit, *me genuisse mortales.* Fortiter. Idem hoc tribuitur Xenophonti.

Absens morti addictus est. Id nuncianti, 89
Iam olim, inquit, *istam sententiam tulit natura* *Græci- aequè in illos, atque in me.* Sentiens, Athenien- ses non minùs addictos morti, quàm esset 89.

is quem damnarant. Alijs aliud mortis genus obtingit; sed omnibus eadem est moriendi necessitas.

90 *Mortis locus.* Cuidam moleste ferenti, quod non in patria, sed peregre moreretur, *Bono animo es, inquit, id enim vndelibet ad inferos descendis.*

91 Periclis præceptor fuisse legitur, cui in administranda Rep. magno fuit usus. Verum cum Pericles negocijs intentus desisset agere curam Anaxagoræ, iam ad decrepitam proeucti senectutem, constituit inedia finire vitam. Id simul ut renunciatum est Pericli, anxius accurrit, & argumentis, precibus, & lacrymis conatus est hominem a spontaneæ mortis proposito reuocare, idque magis sua ipsius causâ, quam Philolopi. Cui Anaxagoras reiectâ facie iam moribundus, nihil aliud respondit, quam hæc:

Gravis. O Pericles, quibus lucerna est opus, infundit oleum. Exprobrâs illi neglectum amici, unde tantam capere poterat utilitatem. Lucerna curatur ob usum vulgarem, & talis consiliarius neglectus perijt.

92 Post diutinam peregrinationem domum reuersus, reperit patriam possessionesque suas desertas. *Nisi, inquit, isaperissem, ego saluus non essem: quod calamitas illum ad egressum ad philosophiam. Rebus autem integris mansisset intra penates suos. In sepe nunc vero prospera sunt homini, quæ videtur aduersa:*

verſa: & quod damnū putatur ingens, lū-
crum eſt maximum.

STILPON MEGARENSIS.

Hæbat filiam parūm ſecundæ famæ. 93
Euidam itaq; dicenti, *dedecorat te filia: Nihilò* Arguē.
magis, inquit, quàm ego illam decoro. Sentiens,
neminem alienis factis dehonestari, ſed
ſuis quemque moribus æſtimandum eſſe.
Neque enim illa fuiſſet honeſtior ob patris
celebritatem, niſi paternas virtutes fuiſſet
imitata.

Plutarchus in lib. de tranquillitate, pluribus
verbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obij-
cienti, quòd filiam haberet impudicam,
Utrum, inquit, hoc meum peccatum eſt, an filia?
Cū Metrocles reſpondiſſet: *illius peccatū,*
ſed tuum infortunium: hunc in modum exce-
pit Stilpo: Quid ais? an non quæ peccata ſunt,
eadem ſunt læſus? Annuir Metrocles. At læ-
pluſ, inquit Stilpo, quorum ſunt, eorundem ſunt
& fruſtrationes? Et hoc conſeſſo Metrocle.
Porrò quorum ſunt fruſtrationes, horum ſunt &
infortunia Ita placido prudentiq; ſermone
demonſtravit, filia duntaxat eſſe infortu-
niam, cuius eſſet peccatum: ac Cynici con-
viciū nihil aliud eſſe quā lætatum. *Laertius.*
In ſomnis viſus eſt illi Neprunus iratus, 94
quòd non immolaſſet hecatomben, quem-
admodum mos erat. At Philoſophus hoc

Trāquil viso nihil perturbatus respondit: *Quid ais*
litas. Neptune? Itāne veluti puer huc venisti cum tua
 quermonia, quod pecuniā mutuo sumptā non ex-
 plenerim nudore civitatem? Atqui pro rei familia-
 ris modulo sacrificavi tibi apuas aliquos. Ad hęc
 arridens Neptunus, visus est illi porrectā
 dexterā dixisse: In tuam gratiam ingenentem
 apuarum prouentum largiar ciuitati Megaren-
 sum. Quod & euenisse tradunt.

- 95 Demetrius, Antigoni filius, cūm Megara
 cepisset, iussit Stilponis domum seruari in-
 demnem. Admonitus igitur Stilpon, vt li-
 bellum daret rerum omnium quas amissit

Honos set, Ego, inquit, nihil bonorum meorum amissi
virtuti nam eruditio & eloquentia mihi sunt incoitantes
habitus. quod hæc verè sunt oinēia, hoc est, domestica pro-
 priaq; bona. Idem hoc suprà commemoratum
 est alijs verbis.

- 96 Callebat argutias dialecticas: quarū vnā
 parum illi feliciter cessit. De statua Miner-
 uæ, quam Phidias finxerat, ita perconta-
 tus est: Num Iouis Minerva dea est? Quam
 responsum esset, est. At hæc, inquit, non est
 Iouis, sed Phidiae. Id cūm eisset concessum,
 collegit: Non est igitur hæc dea. Ob hanc vo-
 cem apud Arcopagitas impietatis reus per-
 actus est. Ille verò sic conatus est elabi, vt
 diceret: non negasse illam esse deam, sed deum,
 hoc est, masculinum. Nam deus apud Atticos cō-
 muniis est generis. Attamen iussus est ire

40110

exaulatum. Theodorus autem, cognomen-
to ἄβιϑ, his auditis dixit: *Vnde hoc novis
Stilpon, nisi forte sublatis vestibus inspexis
Minervam?*

Crateti percontanti, *num dij adorationibus
& precibus delectaremur?* Istuc, inquit, ὀστῆτε **97** *Nō om-
ne percontaris in via, sed solum interroga.* Subin- *nia vult-*
dicans, aut nullos esse deos, aut non sollici- *go pro-*
tari rebus humanis: sed non expedire tales *ferenda.*
voces apud multitudinem efferri, cui ne-
cessarium esset, deorum metu contineri.
Huic simillimum est quod tribuitur Bioni,
qui eam quæstionem proponenti versu Ho-
merico (mi fallor) respondit:

ἢν ἂν ἐμὲ σικιλάος ὄχλου, ταλαπέρι πρὶσθῦ;
Non abiges miserande senex turbā procul à me?

Crates Cynicus ad propositam quæstio- **98**
nem non respondebat, sed responso crepi- *Modè-*
tum ventris emisit. Hic Stilpon, *Sciebam, in-*
quit, *te quæstionis vocem emissurum potius, quàm rasè.*
eam quam oportuit.

Stilpo Crateti dedit caricam, simulque **99**
proposuit quæstiunculam. Cum Cynicus *Cynicè-*
protinus nucem devorasset, *Caricam, inquit*
Stilpo, *perdidit.* Hic Crates: *non caricam modò,*
sed & quæstiunculam, cuius illa fuit arra. Sen-
tiens, se frustra captatum munusculo ad
respondendum.

Videns Cratetē hybernis mensibus fri- **100**
gore rubentem, *Αὐαῖς, inquit, μοι χρεῖσιν ἔχουσιν*

quæris leuvs. Lepos, qui est in vocis ambiguo, latinè reddi non potest. *leuvs* coniuñctim sonat nouo: & *uvs* disiunctim sonat, & *mēte*. Discrimē auribus vix sentiri potest, scripto potest ostendi. *Videris*, inquit, *egere pallio nouo, siue pallio & mente.* Nouum requirebat gelu, mentem Cynici stultitia, qui vestem non accommodaret tempori.

101 Quum omnium oculi coniecti essent in *Dictum* Stilpontem, Quidam isti, inquit, *Stilpo*, mirantur te vt belluam. *Nequaquam*, inquit ille, *sed vt verum hominem.* Solent peregrinæ bestię in spectaculum produci. Vulgares homines nemo miratur: sed philosophum plerique spectabant, non vt quemuis hominem; sed vt hominem verum. Nam id spectaculum est rarissimum. Obiter notauit interpellatorem, quòd ipse nō esset verus homo, nec spectatu dignus.

TIMON ATHENIENSIS.

102 Hunc Pericles ad se inuitauit, pollicens sese omnia necessaria præbiturum. At *Timon* negauit se venditurum libertatem. Delectauit hunc imago muris syluestris paruo viuientis; potius quàm domestici in summis delicijs, sed perpetua cum sollicitudine versantis.

Laertius.

MEMB

MENEDEMVS ERE-
TRIENSIS.

Quum aliquando decretum tulisset ad ¹⁰³
populum, quidam ita tetigit illum, vt dice-
ret: *non esse sapientis, neq; tabernaculum consue-
re, neq; decretum scribere.* Subnotans, quod ex
patre coriario natus esset, ipse quondam
eiusdem opificij. Nam olim tabernacula è
pellibus caprarum consuebantur. *Laterius
in eius vita.*

Cuidam sciscitanti, *num sapienti ducenda* ¹⁰⁴
esset vxor? Num ego, inquit, videor tibi sapiens? Exēpla
Quum annuisset, *Ego, inquit, vxorem duxi. Sipientiū*
Superuacuum erat de eo dubitare, quod
videret factum ab eo, quem iudicabat sa-
pientem.

Antigono consulenti, deberet ne ad co- ¹⁰⁵
messationem quandam adire, post silentiū
nihil aliud respondit, quàm: *Regis filius es. Indecorū*
Subindicans, luxum indecorum esse regno
natis: aut potentibus licere quodlibet.

Quendam friuolis nugis obstrepentem ¹⁰⁶
rogauit, *num fundum haberet? vt is respondit Garruli-*
sibi plurimas esse possessiones: Abi igitur, tas.
inquit, & illas cura; ne tibi enenias, vt & illa
perdas, & pruatam elegantem amittas. Notans,
illum ad dicendum non esse idoneum, sed
magis ad agriculturam.

A. Nicocreonte, Cypri tyranno, vocatus ¹⁰⁷
ad solenne cōuiuū cum Asclepiade amico

Libertas cæterisq; philosophis, dixit: Si honestum est periculo- sa. tales convocare viros, oportuit id quotidie fieri: *fin minus, etiam tum frustra fieri.* Ad id cum tyrānus respondisset: *diem illū esse sibi festum,* eoque singulo quoque mense vacare audire philo-

sophos: liberius respondit Menedemus: *Hoc postulare sacrificium, ut per omne tempus audiret philosophos.* Quid multis? Eò processit hominis libertas, ut nisi tibicen quispiam eos auocasset, perituri fuerint. In naui cum periclitarentur Asclepiades dixit: *Tibicinis modulatio seruauit nos, Menedami libertas perdidit.*

108 *Percontanti cuidam Alexino, an parent Argutię* cedere disset? respondit, *Neque cecidi neque sophisti defii.* Cum alter subiecisset, oportere soluere *ca.* ambiguitatem per vai cō in, aut affirmando aut negando: *Ridiculum, inquit, est vestras sequi leges, cum liceat in portis occurrere.* Alter captabat illum insidiosā percontatione.

Siue enim respondisset, *desij,* siue non desij, agnouisset crimen. Ille hoc præsentiens, exclusit sophisticum cauillum. Sic & Socrates apud Platonem obiurgatur à sophistis, quòd secus respondeat quàm ipsis esset commodum.

109 *Quum Bion acriter diuinus insectaretur, ait* Jugulare illum trucidare mortuos: quòd aduersus illos mortuos. studiosè pugnaret, qui iamdudum essent explōsi sepultiq;

110 Ad quendam dicentem, maximum esse bonum,

bonum, si quis omnium potiri queat quæ optat: *Sed mulso maius, inquit, bonum est, non optare nisi quod oportet.*

Dicebat plurimos navigare Athenas studio-¹¹¹rum gratiâ: qui primùm essent sapientes; deinde *Degenerarent philosophi*, hoc est, sapientiæ amantes; *rursus deinde rhetores*; deusq; progressu temporis evadere *idiotas*. Meminit Plutarchus. Multum profecit, qui didicit se nihil scire. Et infeliciter proficit, qui semper vergit in deterius.

PLATO ATHENIENSIS.

Quum Plato, ad tragicum certamen pa-¹¹²ratus, audito Socrate mutasset consilium, *Potiora* poëmata sua exussit, præfatus Homericò *sectanda* carmine:

ἦφαισι, πρόμαλ' ὦλε, πλάτων νύτι σῆο χαίσις.

Huc ades, o Vulcane, Platoni nunc opus est te.

Lærtius.

Cum Dionysio Hermocratis filio de ty-¹¹³rannide differens, ait non statim esse præstan-*Liberè.* *tius, quod uni tantùm sit utile, nisi & virtute ceteris antecelleres.* Offensus tyrannus dixit: *οἱ λόγοι συζητούντων*, id est, *verba tua sapienter sermō.* *Contra Plato: οἱ δὲ οὐ τυραννῶσι*, id est, *tua verò tyrannidem sapiunt.*

Apud Aeginetas lex erat, *ut si quis Athe-¹¹⁴niensis Aeginam venisset, capitalis esset.* Huc cū *Iocus sa-* *lubris.* *esset deductus Plato ut venundaretur, capi-* *tis postulatus est à Carmendio qui legem* *cam tulerat, sed tempestiuo cuiusdam ioco*

liberatus est. Ait enim legem habere, *si quis, homo; at hunc esse Philosophum.*

115 Plato dicitur ter nauigauisse in Siciliam, nec sine periculo, nec sine caullis obtretantium. Molon itaque, qui gerebat hosti-

Satsr. lem in Platonem animum, *negabat esse mirum si Dionysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia.* Nam tyrannum expulerat necessitas, Platonem inuitabat ambitio: vt vulgus quidē interprebatur. Et tamen Dionysium esse Corinthi adeo mirabantur omnes, vt iam abierit in proverbiū, de re inexpectata & incredibili.

116 Adolescentem, quod lufisset aleam, gra-

Affuesce
re malis. uiter increpuit: qui cū dixisset, sic obiurgas ob rem paruam? *At paruam non est, inquit, affuescere.* Tale quiddā subindicat Demea Terentianus in Adelphis: *Mitto rem, consuetudinem ipsorum.*

117 Rogatus, ecquod esset futurū ipsius monumentum, quemadmodum superiorum?

Immortalitas. Primum, inquit, *parandum est nomen; isa monumenta futura sunt multa.* Sensit, hominis memoriā optimē seruari in mentibus hominum, optimeq; propagari scriptis virorum eloquentium.

118 Iratus seruo, cū eum castigare pararet & fortē interueniret Xenocrates, *Flagella,*

Moderatē. inquit, *hunc puerum; nam ipse sum iratus.* Sibi diffusus est homo philosophus, sentiens animi

animi commotionem. At vulgus hominum
tum maximè punit, quum nascitur.

Rursus alteri cuidam famulo sic commi- 119
natus est: *loris to caderem, ni iratus esseni.* Ni- *Moderata-*
hil iræ fidendum. Sapuit Syrus ille Feren- *te.*
tianus, qui se coniecit in angulum, edormi-
turum quod biberat villum. At ira minùs
sui compos est, quam ebrietas.

Quum aliquando conscendisset equum, 120
mox descendit, dicens: *se vereri μὴ ἰπποτυφία* *Mode-*
λυφθῆ, id est, *ne equestri fastu corripetur.* Su- *ste.*
perbū animal est equus: & equitare quid-
dam habet magnificentum, parumq; philoso-
pho dignum.

Temulentie deditis suadebat, ut potiùs ad specu- 121
lum sese contemplarentur: ita fore, ut ab eo vi- *Temu-*
tio recederent, conspectâ foeditate. *lentiâ.*

Negabat oportere inebriari præterquam in fe- 122
stis, in quibus ipse deus vinū porrigit. Festo dies *Hilaritas*
debet hilaritas: ebrietas semper foeda est. *festis.*

Somnolentiam improbat, eoq; scripsit 123
in legibus: *νομίζουσι ὅδε ἰσ ἰδὲ ἰσ ἄξι*: id *Vigilan-*
est: *Nemo dormiens ullâ re dignus est.* *tiâ.*

Quum à Dionysio fastidiretur, poposcit 124
cōgrediendi copiam: eâ datâ hunc in mo-
dum disseruit: *Si quem sentires in Siciliam ap-*
pulisse hoc animo, ut tibi malè faceret, qui tamen Cōmodè
non datâ opportunitate nihil mali faceret, an hūc dicere.
impunè dimitteres? Quū Dionysius respōdis-
set: nequaquam, ὦ Plato: oportet enim
hostium

hostium non facta solùm , verùm & animi propositum vlcisci. Plato subiicit : *Tam si quis tibi bene volens venisset in Siciliam , ut tibi boni quippiam adferret ; non faciat autem destitutus occasione , num par esset hunc nullâ relata gratiâ cõtemptum abijcere ?* Dionysio percontante quis esset ille ? *Aeschines*, inquit, vir & morum sanctissima cum quouis amicorum Socratis conferendus, & qui possit dicendo meliores reddere cum quibus habeat consuetudinē. Is cum huc multum maris emensus adnavigarit ut suam Philosophiam impertiret , hæcenus neglectus est. Hæc tam commoda oratio effecit, ut rex & Platonem , cui prius erat infensior, amplecteretur ; & Aeschinem splendidè magnificeque tractaret.

125 Dionem ob formam & ob rerum gestarum magnitudinem, cum plurimi fieret ab

Ferocia. omnibus, admonuit, *caueret metueresq; contumaciam, cui comes esset solitudo.* Insolenter enim utentē reb. prosperis amici destituūt.

126 Si quãdo fortè incidisset in eos, qui præter

Exemplum ex alijs. decorum quippiam agerent, digressus consuevit dicere : *nuncubi ego talis ?* Nemo suam turpitudinem perspicit, sed sibi quisque assentator est. Ex alijs igitur discendum, quàm indecora sint quæ præter honestatem geruntur.

127 E disputatione discedens, solitus est admonere discipulos : *Videse pueri , ut ocium in re qua-*

re quapiam honesta collocetis. Significans, o-
cium omnia mala docere adolefcentes.

Solebat admonere, *ut neq; corpus sine ami-* 128
co exerceamus, neq; animum sine corpore, ut pa- Exerci-
riter utriusq; curam habeamus. Nam alterum *satio.*
athletarum est, alterum inertium.

Rogatus à Cyrenensibus, ut ipsis leges 129
scriberet, ac Reip. statum componeret, re-
cusavit, dicens: *Perdifficile esse, condere leges* Felicitas
tam feceribus. Indicans, eos non facile parè- *intracta-*
re salubribus monitis, qui successu rerum *bilis.*
elati sibi felices viderentur.

Pölus Sophista reperisse dicitur quasdam 130
orationis delicias, veluti contraria inter se
reddita, membra comparia, similiter desi-
nencia, quibus immodicè putatur usus. His
ornamentis quum se iactaret insolentiùs,
Plato sic hominem taxavit: *ὦ πῶλε, ἵνα προσ-*
είπω σε κατὰ σε: id est, O Pole, ut te suo allo- *Affecta-*
quat modo. Polus Græcè sonat pullum equi *ta ora-*
num: ipso itaq; statim nomine tetigit ho- *tio.*
minis arrogantiam. Imitatus est & *ὁμοίωσι-*
τον: πῶλε σε, κατὰ σε.

Antisthenem, qui differendo fuerat pro- 131
lixior, sic admonuit: *Ignoras quòd orationis* Breuilo-
modus sit non is qui dicit, sed qui audit. quentia.

Dicebat in morte amicorum quiescendum es- 132
se, partim eò quòd nondum liqueret, bonum esset *Lucius.*
an malum quòd accidisset; partim quòd acerbè
ferenti nihil à luctu esset commodi. Tollitur
anima

enim dolòr, si quis secum consideret, quare sit quod euenit.

- 133 In Aristippum dixit: *Illi soli datum esse, & pannis & chlamyde uti, quòd apud Dionysium in purpura saltauit.* Ad id alludit Horatius: *Omnis Aristippum decussit color.*
Hoc dictum quidam tribuunt Stratoni.

XENOCRATES CHALCEDONENSIS.

- 134 *Pecunia contemp-
tius.* Quñ Alexander Magnus illi misisset ingentem pecuniarum summam, ex ea dumtaxat tres minas recepit, reliquum referri iussit, dicens: *ipse pluribus esse opus, qui plures aleret. Laertius in eius Vita.*
- 135 *Innocentia.* Passerem, qui fugiens imminentem accipitrem sese in Xenocratis sinum coniecisset, tenuit fouitq; ac demulcens dimisit, dicens: *supplicem non esse prodendum.*
- 136 *Animositas.* A Bione dictis lacessitus, *Non sum,* inquit, *tibi responsurus: neque enim tragœdia cum à comœdia taxatur, dignatur eam responso.* Nota est veteris comœdiæ licentia, in qua multa scommata iaciuntur, & in ipsos poëtas, & fabularum personas: at tragœdia non dignatur vicissim humiles personas attingere.
- 137 *Docilitas.* Ad quendam, nec geometriæ, nec musices, nec astrologiæ peritum, ad scholam tamen ipsius commentem: *Abi,* inquit, *ansam philosophiæ non habes: hoc est, non es ad philo-*

philosophiam docilis, nullis instructus disciplinis. Alij ferunt illum ita loquutum: *ωαγ' ἡμῶν πόνος ἐναντίας*, id est, *abud me relis non maceratur*. Lana rudis non statim traditur vestiario, sed fulloni.

Quñ Platoni Dionysius diceret: *aliquis* ¹³⁸ *aueret tibi caput*. Xenocrates, qui tum præceptor aderat, *Non prius, inquit, quam hoc*: ¹³⁹ *suum ostendens caput*.

Quum in conuiuio ceteris multa gar- ¹³⁹ rientibus solus nihil diceret, interroganti cur vnus omnium siceret? *Quoniam, inquit, loquutum fuisse perituit aliquando, siluisse nunquam*. Hoc Plutarchus in libello *ωαγ. τῶν ὑπὸ τῶν γυνῶν* tribuit Simonidi.

Alexander ad hunc legatos misit cum a- ¹⁴⁰ liquot talentis, quos ille in Academiã perductos parca tenuique coenã excepit. Post die interrogatibus, cui vellet adueneri pecuniam? *Quid?* inquit: *quãne vos ex hereterna cana non intellexistis me. pecunia non indigere?* Philosophus ethnicus reiecit a ditissimo liberalissimoq; rege vltro delatam ingentem pecuniã summam: & nunc profanctis haberi voluit, qui extremam profelli paupertatem, in tantum vt horreant etiam aerei nummi contactum non aliter quam viperæ, non referendis artibus venatur diuitum ac pauperum liberalitatem.

Dixit mihi referre, etiam pedes an oculos in se ¹⁴¹

*Curiositas in ades alienas: videlicet deterrēs ab omni-
tas. ni curiositate rerū ad nos nihil attinentiū.*

142 Dicebat pueris aures esse mimiendas follibus
*Pueri re potius quam athletis: quod plus sit periculi,
uerentia. ne puerorum aures occupentur prauis ser-
monibus, quam ne athletarum aures pate-
teant ad ictus. Maxima, inquit Satyricus, de-
betur puero reuerentia.*

C R A N T O R S O L E N S I S.

143 Senarium hunc ex Bellerophonte Euripidis probare solebat:

οἱ μοι τίδ' οἱ μοι; δυντά τοι περιβαλεῖν.

*Fortiter. Eheu; qd heu? nobis quod hominū est accidit.
Sensit, quicquid vlli hominum accidit; hoc
vnicuiq; posse accidere. Iuxta illud Mimi:
Cuius potest accidere, quod cuiquam potest. Ni-
hil igitur nec inexpectatum videri oportere,
nec intolerabile. Laertius in eius vita, &
Hesychius.*

A R C E S I L A V S.

144 Si quando probabat aliquid, dicere so-
*Modeste. litus est: φημι ἰσῶ, id est, aio, siue mihi videtur,
sive fateor. Si quid displicebat, dicebat: ἰ-
συναταβίωσται τότοις ὁ δῆνα, id est, his non as-
sentiatur ille, nominato quopiam. Simul &
in asseuerando seruans modestiam, & in
contradicendo fugiens inuidiam.*

145 Percontanti, qui fieret, vt ab alijs sectis
multi deficerent ad Epicureos; ab Epicu-
reis nulli deficerent ad alios? *Quoniam,
inquit,*

inquit; *ex viris galli fiunt, ex gallis viri nequa. Procli-*
quam. Sentiens, homines esse prouiores ad *uitas ad*
 voluptatem, quàm ad virtutem. Gallos di- *deterio-*
 xit sacerdotes Cybelis euiratos. Porrò vo- *ra.*
 luptatem amplecti fœminarum est potius,
 quàm virorum.

Quum hospites quosdam vnà cum ami- 146
 cis acciperet conuiuio, cœna quidem ap-
 posita est, sed deerat panis, videlicet pueris
 oblitis emere. Hic ille ridēs, *Quam, inquit,* *Moderat-*
res est apta conuiujs apparandis esse sapientem? *tē.*
 Sentiens, philosophos in rebus vulgaribus
 minùs sapere, quàm idiotas. Sed interim
 dedit exemplum philosophicæ moderat-

tionis: quis enim *ibi non incanduisset ita?*
Paupertatem comparabas Ithacæ patria P- 147
lyssi: quòd iuxta Homerū, aspera quidem Pauper-
 esset, sed bona *νιγοργόφ,* id est, iuuenum *tas.*
 altrix: dum eos consuefacit frugaliter &
 continenter viuere, & ad omnem virtutis
 functionem exercens.

Dicere solitus est: *quemadmodū vbi multi* 148
essent medici, ibi multi sunt morbi: ita vbi per- *Legimus*
multæ leges essent, ibi plurimum esse vitiorum. *multitudo*

Diuitem quendam immodicè delicatū, do-
 capillitio arte composito, oculis volubili- 149
 bus ac lubricis, cum is alioqui castus &
 integer haberetur, ita taxauit: *Quid refert,* *Mellis*
 inquit, *aduersi an auersi cinædi sis?* Sen- *ciens-*
 sit, mentis integritati corporis etiam habi-

D d

tum & cultum oportere congruere.

BION BORYSTHENITES.

- 150 Percontanti Antigono Homérico versu-
τίς πόδες εἰς αὐδ' ῥῶμ; πόδι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆς;
 Sentiens Bion, se traductum de generis ac
 gentis ignobilitate, respondit ingenuè: *Pa-*
ter meus libertus est, cubito sese emungens. signi-
 ficans, eum fuisse salsaментарium. Adde-
 bat, illum Borysthenitem fuisse genere, non
 facie; sed in fronte gestare scripturam ama-
 ri domini: matrem fuisse è lupanari. Cùm
 cætera item nudè commemorasset, adiecit
 versum Homericum:

*Genus
puden-
dum.*

ταύτης τῆς γυναικῆς, τότῃ πατρὸς δ' ἔχουμαι εἶναι.

*Laërtius. Quanquam Eustathius, memoria forte
lapsus, ad hunc Homeri versum Anisithenem
pro Bione posuit.*

- 151 Cuidam obijcanti, quòd adolescentem
quendam ad se non pellexisset, *Tenellus, in-*
quit, ea seus non attrahitur hamo. Significans,
 pueros delicatos nō esse ad philoſophiam
 accommodos.

*Docili-
tas.*

- 152 Alteri percontanti, *quis esset maximè an-*
*Trāquil xius? Qui in maximis, inquit, rebus cupis esse
liras. fortunatus.* Is enim mille curi distorquetur
 vt assequatur ardua; & assequutus æquè
 torquetur ne amittat.

- 153 Rogatus, *esne ducenda vxor? Si deformē,*
*Coniu- inquit, duxeris, habebis pœnam: sin formosam,
giam. habebis cōmnen.* In Græcis vocibus pluscu-
 lum

lū est iucūditatis, *ωωλὺ & νοσλὺ*. Hoc & An-
tiſtheni aſcribitur. A. Gel. tribuit Bianzi l. 5. c. 11.

Senectutem dicebat portum eſſe malorum: 154 *Senectus*
quòd omnes huc confugerent, ſperantes
miſeriarum finem. Mori autem vnicuiq; in
promptu eſt. Id Ethnici quidam exiſtima-
bant eſſe præclarum: Chriſtiana pietas do-
cet eſſe nefarium ſcelus.

Gloriam dicebat eſſe matrem annorū: ob id 155
opinor, q̄ cūm hominis vita ſit brevis, ho- *Immor-*
neſta memoria in multa ſecula ppagatur. *talitas.*

Formam dicebat eſſe bonum alium. Sen- 156
tiens extra hominē eſſe, quod ipſe ſibi nec *Forma.*
dare poteſt, nec tueri datum. Animi bona
verē noſtra ſunt.

Diuitias dicebat eſſe nervos aſtionū: quòd 157
ſine his nihil agitur. Alius dixit *nervos belli.* *Diuitiæ.*

In quendam, qui prædia ſua deuoraue- 158
rat, *Amphiaraiū*, inqt, *terra abſorbuit; tu terrā.* *Profuſio*

Aiebat, *magnum eſſe malum, non poſſe ferre* 159
malum. Abſque hoc enim nulli poteſt eſſe *Toleran-*
vita ſuauiſ.
tia.

Damnabat homines, qui ſic exurerent, quaſi 160
ſenſu vacarent; ſic adurerent quaſi ſentirent. Ob *Salsè.*
id ni fallor, quòd in bellis exurūtur omnia.
Rurſum, ſi leuiter attingantur ab igni, of-
fenduntur. Id enim appellat adurere.

Dicebat eſſe optabilius ſuam meſſem alteri 161
largiri, quàm alienam decerpere. Senſit, *felicius* *Libera-*
dare, quàm accipere. *litas.*

162 Aiebat *facilem esse ad inferos viam : nam illi Mors fa- lus homines abire clausis oculis. Morientibus estis. enim clauduntur oculi.*

163 Alcibiadem hoc elogio taxauit, quòd a- Liberè. *dolescens viros abduxisset ab vxoribus ; inuenit factum ; vxores à viris.*

164 Rhodi, quum Athenienses darent ope- ram rhetoricis, ipse Philosophiam doce- bat. Ob id reprehensus, ita respondit: *Tri- Philosophia po- tior rhe- torica. ticum aduexi, & hor d. um vendo? Sentiens, ab- surdum esse, ab ipso requiri deteriorem, cum attulisset meliora. Nam Philosophia veluti triticum cibus est hominum, hordeum e- quorum: simul innuens, solum philoso- phum loqui, rhetores hincire potius.*

165 In fabulis est, Danaidas puellas apud in- feros huic addictas esse supplicio, ut pertu- sis vasis deferant aquam in dolium pertu- sum. Bion dicebat, *grauis fore suppl. cium, si integris vasis, ac non pertusis idem facerent: tum enim irent onustiores.*

166 Cuidam immodicè loquaci, vt sibi sub- ueniret oranti, respondit; *Abundè tibi mo- rem geram, si aduocatos miseris, non venias ipse.*

167 Euenit, vt cum scelerosis nauigans inci- deret in prædones. Illis dicentibus, *actum est de nobis si agnoscamur: Et de me, inquit, nisi agnoscamur. Bonis innotuisse salus est.*

168 Arrogantiam dicebat esse profectus obsta- culū. Indocilis enim est, qui mauult doctus In videri quàm esse.

In diuitem quendam fordidum ita loquutus est: *hic facultates suas non possidet, sed ipsum possident facultates.* *Auarus.* 169

Diuites fordidos dicebat ita facultatum suarum curam habere, quasi essent propriae: rursus ex iisdem: nihil capere utilitatis, quasi essent alienae. 170

Aiebat iuuenes uti debere fortitudine, senes valere prudentia. Nam his rerum usus conciliavit sapientiam. *Prudentia senilis.* 171

Dicebat prudentiam tanto ceteris virtutibus antecellere, quanto ceteris sensibus praestaret usus. Nam oculus praeiungit toti corpori: nec ulla est virtus absque prudentia. Nam quomodo iustus reddet cuique suum, nisi prudentia commonstret quid cui debeat. 172

Docebat nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam omnes optant peruenire. Absurdum est enim alijs probro dare, quod quis optat sibi contingere. *Senectus* 173

Conspiciens quendam tristi vultu, qui habebatur inuidus, Nescio, inquit, utrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quippiam. *Inuidia.* 174
Inuidus enim non minus discruciat alienam felicitate, quam suo infortunio.

Impietatem dicebat malam esse consubernali fiducia: & adiecit versiculum Euripidis: 175

Ἐλοι γὰρ ἀνδρα, ἢ ἂν θρασύνομος τις ᾖ. Id est:

Seruum facit, quamuis feroculum virtum. *Securitas.*

Sensit, ibi non esse libertatem, ubi est mala conscientia: nec eum posse liberè loqui, cui

crimen impietatis verè potest obijci; nec frui tranquillitate animi, qui numen habet iratum.

176 *Pruden-* Dicebat *amicos, quales quales essent retinen-*
sia. dos esse, ne videamur aut malos recepisse in fami-
 liaritatem, aut bonos resexisse.

177 *Grati-* Dicere solitus est: *quemadmodum proci Pe-*
tas. nelopes, quoniam cum Penelope commisceri non
 potuerunt, cum illius ancillis rem habuerunt: ita
 qui philosophiam assequi non possunt, in alijs friv-
 uolis disciplinis semet exercent.

178 *Modera-* Familiares suos admonebat, ut hoc argu-
do. mento putarent se profecisse in philosophia, si ur-
 gantes & conuiciantes perinde audirent, ac si re-
 citarent versus illos Homericos:

ὦ φίλῳ, ἰπέδῳ τε καὶ ὄτῳ ὄτῳ ἀφροὶ φῳτὶ τοῖνας,
 ἔῳ τε κείμῳ καὶ χαίρει, δῳὶ νῳτοὶ ὄλῳα δῳῳ.

Id est:

(videris,

Quando vir haud nequam, nec stultus, amice,
 Permittā salue atq; vale, Dii prospera donent.

LACYDES CYRENAEVS.

179 Accersitus ab Attalo rege, respōdit: *ima-*
gines eminentes esse spectandas: innuens, arctam
assiduamque familiaritatem saepe minucere
virtutis admirationem. Laërtius.

CARNEADES.

180 Carneades fertur admodum fuisse voca-
 lis. Itaq; quodam tempore gymnasiarchus,
 id est, scholæ princeps, misit qui diceret, ne
 tantopere clamaret: cui respondit: *da nobis*
vocis

vocis modum. Ad quod rursus eleganter princeps: *Modum habes, nempe auditores.* Si quidem pro numero auditorum temperanda vox est. *Laërtius. Vide Plus archum in comment.*
πρὸς ἀσολυχίας.

Dicere solebat, *diuinitum ac regum filios nihil rectè discere, præterquam equitare:* quòd his omnes adulentur; solus equus, non curans regem gerat an priuatum, tergo excutit, *stultus.* quisquis equitandi fuerit imperitus.

ARISTOTELES STAGIRITES.

Quum Xenocratis æmulatione cœpisset habere scholam, hoc carmen vsurpauit: *181*

Αἰχρὸν σιωπᾶν, ξενουράτῳ δ' ἰσὺν γίγναι. Id est: *182*
Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui. Alij pro Xenocrate ponunt Isocratem.

Callisthenem discipulum, liberiùs multa dicentem apud Alexandrum, Homericocarmine admonuit: *183*

ὠνύμορ & ἀ μοι τίν & ἴσται, αἰ' ἀγορῆς εἶς.

Talia nate loquens haud multo tempore viues.

Nec malè diuinavit: nam libertas illi fuit exitio.

In ius vocatus, quòd Hermiam mulierè, quã amabat, hymno quasi deã celebrasset, calumnia calumniæ molestiã homericoversu testatus est, in ipso statim defensionis initio: *184*

ὄχνη ἰπ' ὄχνη γηγάσους, οὔνορ δ' ἐπὶ οὔνορ.

Rogatus, *quid lucri facerent mendaces?* *185*
vera, inquit, loquentibus non credatur. *Vanitat.*

187 Increpanti, quòd homini malo dedisset
Ben- eleemosynam; *Non mores, inquit, sed hominem*
gnitas in commiseratus sum. Etiam improbis in neces-
quis. sitate succurrit vir bonus. Debetur enim
 hoc officium, si non meritis illius qui iu-
 uatur, certè naturæ. Et bonus fieri potest,
 qui malus est.

188 Illud amicis ac discipulis inter differen-
Lux ani- dum frequenter solèbat ingerere: *Visum ac-*
am. cipero lumen à circumfuso aëre; *animum autem à*
disciplinis liberalibus. Sentiens, ingenium a-
 dolescentum mathematicis disciplinis a-
 cui, & ad reliqua philosophiæ mysteria
 reddi perspicax.

189 Crebrò taxabat Athenienses: quòd quum duas
Salsè. res, frumenta ac leges, inuenuissent; frumentis vte-
 rentur, legibus nequaquam. Alludens ad Tri-
 ptolemum Athenientem, cuius ministerio
 Ceres vsa est in ferendis legibus ac tritico.

190 Eruditionis radices dicebat amaras esse, sed
 fructus dulces.

191 Percontanti, quid citò senesceres? Gratia, in-
Beneficij quit. Sentiens, iniuriæ memoriam esse te-
obliuio. nacissimam, beneficij breuissimam.

192 Interrogatus, quid esset spes? *Vigilantis,* in-
 quit, *somnium.* Multa sibi promittunt inania,
 qui spe ducuntur. Et Maro:

Qui amant sibi somnia fingunt.

193 Diogenes Aristoteli obtulit caricam, co-
 gitans, si non acciperet, illum sententiam
 aliquam

aliquam esse meditatam. At Aristoteles acceptâ caricâ dixit: *Et caricam & sententiam Captam perdidit Diogenes.* Huic simillimum est, quod ^{110.} antè tributum est Crateti.

Quum iterum illi caricam porrigeret ¹⁹⁴ Diogenes, accepit, & sublato in cœlû vultu more puerorum, *Magnus*, inquit, *Diogenes*: moxque illi red didit caricam. Notans opinor, ab illo captam laudē munificentia.

Dicere solebat, *tria ad parandâ sapientiam* ¹⁹⁵ *potissimum necessaria: naturam, doctrinam, & Doctrinæ exercitationem.* Inuitâ Mineruâ frustra laboratur: rectè discitur à doctis: *exercitatio* ^{bis pa-} consummat eruditionem. *Idem Plutarchus* ^{reus.} *fatetur, in libello de Educat. liberor.*

Quum accepisset quendam in ipsum di- ¹⁹⁶ xisse conuicia, *Absentem*, inquit, *vel loris ca-* ^{Magna-} *das.* Docens, ea prorsus esse contemnenda ^{nimè.} quæ non lædunt, nisi quis se lædi putet.

Pulchritudinem dicebat *quâvis epistola effi-* ¹⁹⁷ *caciorem ad commendationem.* Sunt qui hoc as- ^{Forma.} scribât Diogeni. Aristotelem verò formam solitum appellare *donum*, quia gratis contingit à natura. Eandem Socrates appellauit *exigui temporis tyrannidem*, quòd formæ gratia mox deflorescat: *Plato natura prerogatiuam*, quòd paucis contingat: *Theophrastus silentem fraudem*, quòd absque verbis persuadeat: *Theocritus eburneum detrimentum*, quòd grata quidem sit aspectui, sed multo-

rum incommodorum causa : Carneades ἀδορυφέντου βασιλείου, id est, regnum absque satellitio, quòd formosi impetrent quicquid volunt, nullà adhibitâ vi. Refert Lærtius.

198 *Eruditio.* Interrogatus, quâ re differrent docti ab indoctis? Qui vixit, inquit, à mortuis. Sentiens hominem absque literis statuam esse veriùs, quàm hominem.

199 Dicebat eruditionem in prosperis esse ornamentum, in aduersis refugium. Parentes, qui rectè liberos suos instituissent, aiebat multo honorabiliores esse ijs, qui tantùm genuissent : quòd ab his contigisset viuere, ab illis etiam bene viuere.

200 *Salsè.* Cuidam glorianti, quòd esset à magna celebriq; ciuitate, dicebat hoc nihil referret, sed an celebri patriâ dignus esset.

201 *Amicus.* Rogatus quid esset amicus? Vna, inquit, anima in duobus corporibus.

202 *Profusio.* Aiebat quosdam homines ita parcere, quasi semper essent victuri : rursus alios ita profundere, quasi mox essent morituri.

203 *Cæca percontatio.* Percontanti, qui fieret, ut cum formosis diuitiùs ac lubricantiùs confabulemur? respondit eam percontationem esse cæci. Cæcus enim non sentit formæ illecebram, nihilo magis quàm colorum gratiam.

204 *Virtus non cogitur.* Percontanti, quid lucri cepisset ex philosophia? Vt ea, inquit, nullo imperante faciam, quæ vulgus facit metu legum. Idiota à furto absti-

abstinet, quia lex minatur pœnam: Philosophus abstinet, quia per se turpe est, etiã si liceat impunè.

Interrogatus, *quo pacto fieret, ut discipuli 205*
quamplurimum proficerent? Si, inquit, prae-
cedentes gnauiter insequantur, sequentes non mo-
rentur.

Quum garrulus quispiam, ubi multa ne- 206
gatus esset apud Aristotelem, tandem di- *Salsè in-*
xisset, *fortassis obstrepto tibi nugis meis: Non her-* *garrulū.*
clè, inquit: neq; enim aduerti animum.

Reprehenus, quòd munus dedisset im- 207
probo: *Non homini dedi, inquit, sed humanæ* *Bemigni-*
forti. Hoc superius alijs verbis commemo- *tas.*
raturum est.

Rogatus, *quomodo amici essent tractandi? 208*
Quomodo, inquit, nos ab illis tractari cupe-
remus.

Eruditionem dicebat optimum esse viaticum 209
ad senectutem. Nam cætera senem aut desti-
tuunt, aut grauant etiam.

Illud frequenter habebat in ore: *ὦ φίλοι,* 210
ἂν εἰς φίλῳ. Sentiens, multos esse amicos *Amicus*
nomine, paucissimos aut nullos re. *rara res*

Admonebat, neminem de se debere predica- 211
re, vel in laudem, vel in vituperationem: quòd il- *Mode-*
lud esset hominis vani & inanis, alterum *stia.*
stulti ac vecordis.

Idè admonebat, *ut voluptates contemnemur 212*
nò venientes, sed abeuntes, hoc est, non à fron-

*Volu-
ptas.*

te, sed à tergo. Venientes enim fucatâ specie blandiuntur; abeuntes autem pœnitentiam ac dolorem relinquunt.

*Imperi-
na.*

213

Dicebat *A. hletas*, qui à libris arcentur, omnem suæ vitæ in cauillis; scurrilibus iocis transigunt, similes euadere gymnasiolorum statuis: nempe pingues & saxeos.

214

Ciuititer.

Quum iam natus annos ferè sexaginta duos ad eò laboraret, vt admodum tenuis vitæ spes superesset, conuenerunt ad illum discipuli rogantes, vt ex ipsis aliquem deligeret, qui in locum eius succederet. Inter auditores erant duo præcipui, Theophrastus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Aristoteles respondit, se quod petebatur facturum, vbi daretur opportunitas. Paulò post, cum rursus ad eum eadem de causâ conuenissent, dixit vinum quod biberet sibi parum esse commodum: ac quæri iussit exoticum vel Rhodium vel Lesbium. Id simul atque curatum est, gustato Rhodio dixit: *Firmum herclè vinum. & succundum.* Mox gustato Lesbio, *Vtrumque*, inquit, egregiè bonum; sed Lesbium suauius est. Id vbi dixit, nulli dubium fuit, quin lepidè simul & verecundè successorem sibi eâ voce, non vinum delegisset: probauit vtrumque, nec tamen auditoribus eligendi ius ademit. Sed Græcus sermo plusculum habet ciuitatis: quòd οἶν, vinum, apud Græcos sit generis masculini: vt hæc vox,

vox, ἰλίσβι & ἠδ' ἰωμ, possit & ad personam:
accommodari. *Narrat & A. Gellius lib. 13. c. 5.*

THEOPHRASTVS ERESIVS.

Dicebat, potius esse fidendum effreni equo, 215.
quàm verbo incomposito. Nemo nō metuit in- *Lingua.*
fidere equo inireni; at plus est periculi à
lingua effreni.

Ad eum, qui in conuiuio perpetuò sile- 216.
bat, Si, inquit, indoctus es, prudenter facis: si *Silentii.*
doctus es, imprudenter. Iucundiùs effertur à
Plutarcho: si stultus es, rem facis sapientem: si
sapiens, stultam. Est aliqua sapientiæ pars, si-
lentio stulticiam tegere.

Habebat semper in ore, nullum esse sum- 217
ptum preciosiorem tempore. Solum enim hoc *Tempo-*
recuperari non potest: & tamen vulgò ni- *ris parsi-*
hil habetur vilius tempore. *mnia.*

In quendam Casandri amicum simis na- 218
ribus iecit hoc scomma: Demiror, inquit, o *Ridicule.*
culos tuos non caxere, quum illis nasus sit addi-
tus: quod nasus fistulæ speciem præberet.
Refert Plutarchus in Symposiacis.

DEMETRIVS PHALEREVS.

Quum audisset Athenienses fuisse de- 219
molitos statuas suas, quas illi posuerant:
At virtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratiâ *Animo-*
illas posuerant. *Laërtius & Hesychius.* *si.*

Dicebat, supercilium presidium esse corporis 220
membrum

Superciliofi. membrum, tamen totam offuscare vitam. Insuper ues enim sunt ad omnem vitæ consuetudinem tristes ac superciliofi.

221 *Fortuna cæca.* Aristophanes in comœdia Plutum inducit cæcum. At hic dicebat, non solum Plutum, id est, diuitias, esse cæcum; verum etiam Fortunam Pluti ducem: ut iam sit illud prouerbij: cæcus cæco dux. Fortuna sæpe largitur indignis sua munera.

222 *Orationis vis.* Quantum in bello valeret ferrum, tantum dicebat in Rep. valere orationem. Illic enim res geritur viribus; hic persuasione.

223 *Indolentus.* Conspicatus iuuenem intemperantiæ deditum, Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens syrma, ventrem, pudenda, & barbam. Sentiens, illum non esse hominem, sed statuam, qualis in vijs solet poni Mercurio: hoc illi dissimilem, quod effœminatorum more traheret vestem, quod deditus esset ventri ac libidini, quodque barbatus esset; cum nihil horum habeat Mercurius.

224 *Ingenia erecta.* Hominum fastuosorum sublimitatem dicebat amputandam, sed relinquendam sobrietatem. Talia enim ingenia non sunt desperanda; sed quod redundat recidendum est.

225 *Reuerentia.* Admonebat adolescentes, ut domi parentes; in via obuios, in solitudine reuererentur seipfos. Pudor teneram ætatem optimè deterret à peccando: qui nusquam non adest, si quis reucreatur seipsum.

Aiebat

Aiebat veros amicos in rebus latis adesse vo- 226
cator, in aduersis inuocatos & vltro. At vulgò
fit secus.

Quum exularet, ac Thebis in glorijs hu- 227
milisq; viueret, audissetq; Cratetem philo-
sophum, qui ipsum iauiteret, multa placi-
dè prudenterq; de moderatè ferendo exi-
lio differentem: *Malè sit, inquit, negocijs &* Philoso-
phiam.
occupationibus, per quas hæc tēnis talem virum
non licuit cognoscere.

CRATES THEBANVS
CYNICVS.

Vulgò dictus est *διυριπαυόικτης*, id est, ostio 227
rum apertor: quòd in omnes domos irrum- *Ciriosfi-*
peret, & si quid displicuisset, reprehende- *tas.*
ret cynicà libertate. Id cognominis hodie
rectius in quosdam *πληροχουράνους*.

Rogatus, quid illi è philosophiæ studio acces- 228
sisset emolumentum? respondit: *Παυο*
δέρμων τε χόινιξ, καὶ τὸ μηδ' ἐνὸς μίλερι. Id est: *comitatus.*
Chænix lupini, & absque cura viuere.

Sentiens se minimo contentum ob liber-
tatem suauiter viuere.

Amore laborantib. ostendit remedia. A- 229
mori, inquit, medetur fames: sin aliter, tempus: q̄ *Amoris*
si nec his vti possis, laqueus. Luxus ferè alit a- *remedia.*
morem: tempus omnia aut tollit, aut certè
mitigat. Hæc remedia si nihil plunt, super-
est laqueus, vt morbus finiatur suspendio.

Græca

Græca sonant iucundiùs, λιμὸς, χροῦσι
βρόχι.

230 *Philosophus non eget.* Dicebat *philosopho nulla re opus esse*. Eoq̄ pecuniam depoluit apud trapezitam hac conditione, ut si liberi essent idiotæ, traderet eam illis; si philosophi, nummos distribueret in plebem: quòd indoctis opus esset pecuniâ; philosopho nec opus nec utilis.

231 *Simplicius prepositus.* Celebratur illius ephemeris, ad hunc habens modum: *Ponito coquo minas decem, medico drachmam: adulatori talenta decem, consiliario simum: scorto talentum, philosopho triobolum*. Notabat hominum stultitiam, qui in res honestas & cū primis necessarias minimum sumerēt impendij, ad turpia prodigi.

232 *Venus parabilis.* Filium Pasiclem, simul ut excesserat ex ephēbis, perduxit ad ancillæ domicilium, dicens: *hoc tibi est patrum coniugium*. Nam mœchi tragici præmia referunt exilia ac cædes; comici scortatores ex luxu ac temulentia lucrifaciunt insaniam. Sensit quasi tragicam esse rem adulterium, quòd huius ferè atrox sit exitus, uti scortis rem esse comicam: id enim non punitur supplicio capitis; sed tamen qui depercut in meretricem, in comœdijs inducuntur insanis similes: at cum ancilla tua rem habere, nihil est periculi. Hoc accipiatur velut ab ethnico dictum.

Quum

Quum pro quodam supplicaret gymnasi- 233.
 si principi, procumbens attigit coxam il-
 lius pro genibus. Nam supplices ex more
 genua contingebant. Indignanti gymna-
 siarcho, *Quid? inquit: annon hæc æque tua sunt* *Ridicu-*
ac genua? Notans obiter vulgi superstitio- *lè.*
 nem, qui certa membra certis rebus dedi-
 cauit: velut aurem memoriæ, nasum irrisio-
 ni, genua misericordiæ: cum hæc ad totum
 hominem pertineant.

Negabat inter homines quempiam inueniri 234.
posse, qui non aliqua in parte laboretur: addens *Nemo si-*
 nullum inueniri malum punicum, in quo *ne visio.*
 non sit aliquod granum supputre.

Nicodromus citharædus huius dictis la- 235.
 cessitus, impegit illi pugnum in os & sug-
 gillauit. At Crates fronti imposuit tabel-
 lam in qua scriptum erat: *Nicodromus facie.* *Facetè..*
bat: itaque cum liuore suo obambulans tra-
 duxit citharædum, festiuiter alludens ad
 artificum morem, qui operibus suis inscri-
 bunt: *Apelles aut Phidias faciebat.* Simile
 quiddam narratur de Diogene pulsato.

A magistratu obiurgatus, quod præter 236.
 leges ac morem Atheniensium sindone ve-
 stiretur, ait: *Quid si Theophrastum vobis osten-* *Facetè..*
dant sindone amictum? diffidentes, ac vt osten-
 deret flagitantes, adduxit ad tonstrinam:
 ostenditque Theophrastum, qui tum fortè
 tondebatur, linteo amictum, quod Græci.

E c

à contegendis humeris ἀνολίμων vocant: submonens, omnibus ad vsum vti licere. Nam si per se turpe esset vti linteis, ne in tonstrina quidem esset honestum.

237 *Paucis contētus.* Demetrio Phalereo indignatus est, quòd ipsi panes ac vinum misisset, dicens: *Vinam fontes etiam panes ferrent.* Sentiens, vino philosopho nihil opus esse: atque hoc ipsum esse submolestum, quòd panis non æquè parabilis esset ac potus.

238 *Vires fer mæ præstant.* Erat corpore deformi, quumque in certaminibus nudatus ob id esset risui, sublatiis manibus dicere solebat: *De oculis, ô Crates, reliquoque corpore boni animo esto; nam istos qui nunc te derident, mox conspicias morbo contrahi, teq; beatum prædicare, ac sese ignavia damnare.* Significans, formam nihil facere ad victoriam; sed robur ac laborum tolerantiam quâ cæteros antecedebar.

239 Rogatus quoad esset philosophandum? *Donec, inquit, exercituum duces qui sunt, videbuntur esse agasones.* Sentiens, opinor, ibi maxime opus esse Philosophia, vbi qui populo præsunt stolidi sunt & indocti, & homines quibus imperant habent pro asinis.

140 *Adulatio.* *Eos qui cum adulatoribus viverent, aiebat esse desertos, non aliter quàm vituli sunt inter lupos.* Neque enim illos adesse quos oportet, neque cum ijs qui adsunt habere societatem, cum sint insidiatores.

Alexan-

Alexandro percontanti, num cuperet re- 241
stitui patriam suam? *Quid opus est?* inquit, *for-* Patrię ne
taßis eam ab eis. Alexander restitutam diruet. *glectus.*

Dicebat se pro patria habere gloriae ne- 242
glectum & paupertatem, in qua nullum vis ha- Trāquil
beret fortuna. Aiebat se Diogenis ciuē esse, *litas in-*
qui nullis inuidiæ patebat insidijs. Opes. n. *ta.*
ac nominis splendor conciliant inuidiam.

Metrocles hoc vitio laborabat, vt inter 243
differendum subinde crepitum ventris e-
mitteret. Eam ob causam domi mœrens se-
se continebat. Huic mederi studeas Crates,
de industria multum lupinorum deuorat,
ac Metroclis ædes adiit: persuasitq; nihil ef-
se mali quod accidisset, imò potiùs fore prodigio- Pudor in
sum, nisi homo humano more flatum ventris emitt- *utilis.*
teret: atque interim ipse inter colloquen-
dum crebro crepitum ventris ædidit. Hoc
pacto & seruauit pusillanimum, & disci-
pulum sibi parauit.

Quendam delicijs luxuique deditum ita 244
per iocum admonuit: *Ne pro lenticula semper* Seditio.
augens patinam in seditionem nos conijcias. Sen-
tiens, è luxu cupedijsque plerunque nasci
dissidia. Lenticula philosopho cibus est.
λεπὰς carnes habet, & in diuitum mensis
circumferretur.

Diuitum opes dicebat esse similes ficis arbori- 245
bus in præruptis locis, è quib. vt homines nihil ca- Profu-
perent fructus, sed cornu tantum ac milui: ita ex se.

E c a

illorum facultatibus tantum alerentur scorta & adulatores. Refert Plutarchus.

246. Mundum muliebrem dicebat esse quod ornatus feminam: ornatus autem id quod eam reddit mulierum. compositiorem ac modestiorem. Verum id non praestat, inquit, neque smaragdus, neque purpura, sed quaecumque adderent vim ac speciem honestatis ac verecundiae. Graecis *κόσμησις* & mundum sonat & ornamentum. Inde *κοσμήω* ornare.

E P I C T E T U S.

247. Eos qui barba & pallio, verbisque magnificis philosophos agebant, dicere solebat esse philosophos. *ὄνδρ' ἔ' πρῶτιστα μίχρη ἔ' λήγειν*, id est, factis prociis, & tibi tenuis. A. Gellius lib. 17. c. 19.
248. Idem conspiciens quendam impuris moribus audacem, confidenti lingua, improbo tamen studio philosophiae disciplinas contrectare, inclamabat deum atque hominum fidem, his verbis increpans hominem. *Ὁ homo, ὅδε quò mittas, num purgatum sit vas.* Nam si ad arrogantiam ista immiseris, interierint: si computruerint, in urinam aut in acetum vertentur, aut si quid his deterius. Sensit, eruditionem esse perniciosam, si in animum inciderit pravis affectibus corruptum: & quò quæque disciplina sanctior, hoc sit perniciosior, si contigerit improbo. Velut bono theologo nihil melius, malo nihil pestilentius.
249. Idem philosophiae summam duobus verbis

bis comprehendere solitus est: *αὐτὸς ἦγε ἀ- Brevilo-
πιως*, id est, *sissime & abstinē.* Quorum prius *quensia.*
admonet, ut mala quæ incurrunt æquo ani-
mo. toleremus: posterius, ut à voluptatibus
temperemus. Ita enim fiet, ut nec aduersis
deiciamur, nec prosperis corruptamur.

METROCLE.

Libros suos exussit, dicens:

Τὰ δ' ἐστὶν ὑπέροχα ἢ ὑπὲρ τῶν φαντασμάτων.

Sunt inferorum hæc summiorum imagines.

250

Modeste.

Sentiens, esse nugas ac deliramenta quæ
scripserat. *Laertius.*

Dicebat res alienas emi pecuniâ, ut domum 251

vestemque; sed disciplinas liberales emi tempore. Erudito

Requirunt enim diturnum studium, cum *studio ve*
pecuniâ datâ statim fiat possessor fundi. *nalis.*

HIPPARCHIA METRO-
CLIS SOROR.

Adamavit Cratetem, apud parentes mi- 252

nitans, se sibi conscituram necem ni philo-
sopho nuberet. Ab hoc affectu quum nec

parentum verbis, nec Crateris adamati sua.

iu reuocari posset, Crates surgens detracto

pallio nudavit tergum gibbo deformatū:

Ne quis circumueniatur, inquit, hic est sponsus: Mulier

& proiecto baculo & perâ, Hæc, inquit, dos cynica.

est. Super his delibera, neque enim mihi coniunx

esse poterit, nisi cui placeat idem iustum. Cum

accepisset conditionem puella, mox sub-

strato pallio cum illa congressus est paren-

Ec 3

tibus adstantibus. Itaque consummatum est cynicum matrimonium. *Laertius in eius vita.*

- 253 Theodorum impium, cui cognomen erat *ἄβις*, & huiusmodi sophismate constrinxit: *Quòd faciens Theodorus non diceretur iniuste agere, idem si faciat Hipparchia non diceretur iniuste agere. Quum annuisset ille, subiecit: sed Theodorus seipsum percutiens non diceretur iniuste agere: nec igitur Hipparchia si idem faceret.* Ad id Theodorus nihil respondit; sed sustulit illius pallium, ut enudaret pudenda. Quum illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei versu iambico, quòd à mulieribus officijs ad virile institutum defecisset:

τίμη τὰς παρ' ἰσοῖς ἐκλεπῶσα κρηίδας.

Radios apud telas reliquit femina. (Quidam con-
dices habebant *τίμη*, id est, *cui*; quidam *τίμη*.
legendum suspicor *γυνή*, ut omisso articulo
legamus *γυνή παρ' ἰσοῖς ἐκλεπῶσα κρηίδας.*) Cui
illa: Num tibi videor malè mihi concessisse, quæ
quod temporis impensura sucram telas, impen-
di disciplinis?

ZENO CITTIEVS.

- 254 Dicitur cõsuluisse oraculum, quo pacto possit vitam optimè instituere? respondit deus: *εἰ συγχρωτίσῃτο τῆς νεκρῆς*: id est, si concolor fieret mortuis. Ille sentiens, se vocari ad lectionem veterum, contulit sese ad philosophiam. Dicitur autem Zeno naturâ fuisse colore

colore fufco. Studium ac victus parfimo-
nia maciem & pallorem conciliat homi-
ni. *Laertius.*

Negotiator purpuram vehens naufra- 255
gium fecit iuxta Piræum, atq; hac occasio-
ne fele contulit ad philofophiam, atq; lo-
litus eft dicere: *Tum bene nauigavi, cum nau- Iactura
fragium feci.* Alij narrant, eum quum Athe- felix.
nis eſſet, audiſſetq; merces periſſe naufrago,
dixiſſe: *Bene facis, fortuna, quæ me ad philo-
ſophiam, alij ad pallium, appellis.*

Antigonus rex admirantibus, quomob- 256
rem tanti faceret Zenonem? reſpondit:
*Quoniam cum multa à me acceperit, nunquam Integri-
tamen emollitus eſt.* Eius mortem cum audiſ- tas.
ſet, ingemuit dicens: *Quale theatrum perdi!*
Erat enim Zenon acerrimi iudicij, & ab af-
ſentando alieniſſimus.

In quendam circa formæ curam ſtudio- 257
ſiorem quàm deceret virum, quum imbric-
cem lentè ac circumſpectè tranſiret: *Meri- Mollis
tò, inquit, ſiſpectum habet lutum, in quo non po- res.
teſt ſeiſpſum ut in ſpeculo cernere.*

Quum cynicus quiſpiam, dicens in lecy- 258
tho ſuo nihil eſſe olei, peteret à Zenone,
Zeno negauit ſe daturum; ſed tamen ab-
euntem admonuit, *expenderet vter ipſorum eſ- Parpæ-
ſet impudentior.* Poſtulatoris impudentiam ri.
impudenti negatione penſabat.

Ipſe ſimul & Cleanthes aſſidebāt Chære- 259

*Continen-
tia.* monidæ, quumque sentiret affectum amo-
ris, surrexit. Hoc admirante Cleanthe, *Fiam*
à bonis, inquit, *med cis audio, aduersus inflatio-*
nes optimum esse remedium quietem. Subduxit
se vir integerrimus imminenti periculo.

260 *Admoni-
tio mi-
lis.* Quidam in conuiuio accumbens Zeno-
ni, eum qui sub ipso sedebat pulsabat pe-
de; Zeno vicissim pulsabat illius genua, &
ad ipsum conuerso, *quid igitur putas hunc pa-*
ti, qui infra te accumbis? Ita multi offenduntur
quum alios ipsi maioribus afficiant, nec
quamuis leui incommodo, sentiant.

261 *Oratio* Eleganter ac politè loquentium sermones ai-
bat esse similes pecuniæ Alexandrinæ, oculis blan-
grauis. dienti, atque vndique scripturam habenti more
numismatis: nihilo tamen esse meliorem. Rursus
qui magis studerent vtilia dicere quàm nitida, si-
miles esse dicebat tetradrachmis, temere ac rudi-
ter percussis, quæ sape picturatis illis nummis præ-
ponderarent. In nummo non spectatur ele-
gantia sculpturæ, sed pondus ac materia:
ita non refert, quàm sit elegans oratio, sed
quàm grauis & vtilis.

262 *Loqua-
citas.* Ad Aristonem discipulum multa teme-
re garrientem, quædam etiam præcipitan-
ter confidenterque, *Fieri*, inquit, *non potest,*
quinte pater ebrius profeminâris: oderat futi-
lem loquacitatem, ipse in dictis tum breuis
tum grauis. *Meminit & Plutarchus in lib. de*
Educat. lib.

QHO-

Quodam in cōuiuio immoderatiùs vorante obsonia, neque quicquam alijs reliquum faciente, Zeno piscem ingentem qui apponebatur è patina sustulit, quasi solus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem significaret se mirari impudentiam, *Quid, inquit, putas cum cibis tuis accidere quotiàne, si neam opphagam ferre non potes?*

Admonitio ciuili-
lis.

Adolescentem curiosiùs quiddam quam pro ætate sciscitantem, adduxit ad speculum, utq; se contēplaretur admonuit. Mox rogauit, *an videretur tali vultui conuenire, quæstiones eiusmodi proponere?*

Ad speculum.

Quendam dicentem, sibi in multis displicere Antisthenem, abusus Sophoclis dicto, rogauit *num qua haberet Antisthenes que placerent?* ille respondit, *se nescire.* Hic Zeno, *Et non te pudet,* inquit, *si quid ab Antisthene perperam dictum est. excerpere ac meminisse: si quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec tenere?* Idem morbus nunc habet plurimos, qui in libris aliorum tantum ea venantur quæ carpant; bene dictorum nulla neque gratia neque memoria.

263
Carpèdi morbus.

Ad quendam dicentem, breues esse philosophorum sententias, *Vera prædicas,* inquit: *oportet enim & syllabas illorum, si fieri possit, esse breues.* Veritas multis verbis

266
Pauçilo-
quus.

E c 5

non eget : & rectiùs meminimus, quæ paucis verbis comprehensa sunt.

267 *Obtre-
fatio.* Quodam de Polemone narrante, quòd alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contractâ fronte, *Quanta*, inquit, *mercede erat contentus?* Subindicans, ni fallor, vt indiligentiùs differeret, discipulorum parsimoniam fuisse in causâ.

268 *Vox mo-
desta.* Dicebat eos qui differunt similes esse oportere tragædiarum actoribus, quibus vox magna, bonaque latera debent esse, cum os immodicè non diducant: quod faciunt ij, qui plurima loquuntur, sed supra vires. Dum enim os diducunt, declarant se satagere veriùs quàm agere.

269 *Attentio.* *Iis quæ rectè dicerentur, negabat esse relinquendum locum, velut præclaris artificibus ad spectandum. Contrâ, auditores dicebat adeò debere esse attentos ad ea quæ quæ differuntur, vt non vacet dare signum approbationis. Dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus.*

270 *Garrulitas.* Adolescenti cuidam multa garrienti, *Aures*, inquit, *mea in linguam defluxere*: submonens, adolescentis esse audire multa, loqui pauca.

271 *Amor
verus.* Alteri formoso, dicenti, sibi non videri futurum vt sapiens amaret, *Nihil*, inquit, *esset vobis formosis infelicius. Quisquis enim docet, admonet, instituitq; ad virtutem adolescentem, utique amat, atque is demum*
verus

verus est amor. Nam qui vulgò dicuntur amare, suum venantur commodum, cum incommodo adamati.

Dicebat plerosque philosophos in multis à- 272
οἷος ἄναι, id est, non sapere, sed in fortuitis vul- *Grani-*
 garibusque rebus esse imperitos: & adijciebat *ten.*
 illud Scaphei, qui cum animadverteret
 quendam è discipulis vehementer infla-
 tum, percussò illo dixit, Bene non est in magno,
 sed in bene est magnū. *ἢ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ δὲ κα-*
ταύ, ἀλλὰ ἐν τῷ δὲ τὸ μίγα. Magnum enim est,
 quicquid rectè fit: at non statim bonum
 est, quod magnum.

Adolescenti confidenter loquenti, Non 273
 dixerim, inquit, ó adolescens, quæ mihi succur- *Garru-*
 runt. Subnotans, è sermonis procacia colli- *litas.*
 gi & morum impudicitiam.

Aiebat hominibus nihil magis deesse quàm 274
 tempus. Longè dislentens ab ijs, qui bonam *Tempo-*
 vitæ partem perdunt somno, temulentia, *ris parsi-*
 nugis & aleâ, quasi multum temporis su- *moma.*
 perfit homini.

Interrogatus quis esset amicus? *Alter,* 275
 inquit, ego. *Amicus.*

Seruū in furto deprehensum cædi iussit: 276
 cumq; is se sic excusaret, vt diceret, sibi fuisse *Salsè,*
 in factis vt furaretur: & cædi, inquit. Servus al-
 legabat fatorū necessitatem ad excusationē
 commissi. Eam necessitatem retorsit & ad
 supplicium, quod ipsum etiam erat in factis.

Forma

277 *Formam* aiebat esse *vocis florem*: aut contra, *Gratior* quemadmodum ab alijs refertur, *vocem esse est pul-* *forma florem*. Nam loquentis orationem cō-
chro. mendat forma; & rursus oratio composita
&c. gratiam addit formę.

278 *Conspicatus* cuiusdam è familiaribus
Notæ in puellum notis liuidum, *Video*, inquit, *animi*
san. a. *ui vestigia*: notans illius impudicitiam. In
 Græcis plusculum est, quod *buvs* & animū
 significet, & animi vehementem concita-
 tionem aut furorem. Erant autē vt opinor
 suauis impressę notę.

279 In quendam vnguentis delibutam, *Quis*
Vngueta est hic, inquit, *qui mulierem olet?* Significans
 effœminatorum esse, vnguentis vti.

280 Dinonyfio cuidam dicenti, *cur me vnum*
Liberè. *omnium non corrigis?* Non enim, inquit, tibi cre-
 do: subindicans, sibi non esse spem, illum si
 corripere fore meliorem.

281 Adolescentem multa temerè garrientem
Garru. hoc dicto corripuit: *Ob id binas habemus au-*
litas, or *unicum*, vt *plurima audiamus*, loquamur
paucissima.

282 Ptolemæi legatis, qui multos eruditos
 ad conuiuium inuitarant, percontantibus
 quid de ipso regi suo essent renunciaturi?
Tacitur *Vidisse vos sinem*, qui in conuiuiis tacere noverit.
nitas. Cùm enim cæteri ad ostentationem mul-
 ta dixissent, vnus Zeno perpetuum tenuit
 silentium.

Percon-

Percontanti, quo pacto esset affectus erga cō- 283
vicia? Perinde, inquit, atq; si legatus ab ipso re- Modera-
sponso dimittatur. Significans, eos qui nō ha- uo.
 bent quod respondeant, ad conuicia solere
 confugere, eosq; non pluris oportere fieri,
 quàm si nihil esset responsum.

Quum Crates apprehenso Zenonis pal- 284
 lio cum à Stilponte retrahere niteretur,
Commodissimè, inquit, ô Crates, philosophum au- Persica-
ribus teneas: nam si per vim egeris, corpus erit a si pro
pu te, animus apud Stilpontem. vi.

Vbi iam protēcerat, tamē modestiæ gra- 285
 tiā commeabat ad Polemonem, apud quem
 & in dialecticis exercebatur. Vnde Pole-
 mon solitus est dicere, *Non me clam est Ze- Discendū.*
no, te per posticum irrepere, furariq; dogmata, auditas.
quibus Phanicum more indutus es. Notans, il-
 lum furcū discere gratis, quæ alijs esset
 venditurus.

Quum dialecticus quidam in sermone, 286
 quem illi *δυσίφορα*, id est, inuentem appel-
 lant, ostendisset septem species dialecticas,
 rogauit *quantum posceret mercedis?* ac pos-
 centi centum, dedit ducentos. Tantus erat a-
 nor discendi.

Celebratissimam Hesiodi sententiam so- 287
 cebat inuertere. Cū enim ille primas tri- *Corr. Etio*
 uat ei qui per se sapiat, secundas qui rectè
 dmonenti obtemperet; Zeno ordine in-
 uerso sic pronuntiabat:

κᾶν & μὴ πανάρις & ὅς δὲ εἰπόντι ῥιθίαι, ἰδ-
 ῶς δ' αὖ κᾶν & ὅς αὐτὸς πᾶτα νοῦσιν. id est:
 Optimus ille quidem qui parat recta monenti,
 Sed probus ille quoque est, qui nouerit omnia per
 se. Addebat causam, quod qui ex se nosset
 omnia, nihil habet præter intelligentiam:
 at qui rectè monenti parèret, præter intel-
 ligentiam haberet etiam effectum. Nam pa-
 rère dicitur, qui quod didicit optimum ef-
 fe facit.

288 Rogatus cur cùm esset naturâ seuerus,
 in conuiuio tamen hilaresceret, lepidè re-
 spondit: *Et lupinum cùm sit suapte natura ama-
 rum, tamen aquâ maceratum dulcescere.* Natu-
 rale est, cibo potuq; rigato corpore discuti-
 tri tristitiam. *Athenæus meminit lib. 2.*

289 Dicere solebat, *satius esse labi pedibus quâ
 lingua: coq; conuiuia quantum poterat vi-
 tabat, quod ibi solutus vino & aliorum fa-
 bulis prouocatus faciliùs labi posset.*

290 Dicebat, τὸ δὲ, γινώσκει παρὰ μινδόν; ἢ μὴ μ-
 ἄλλο ἐῖναι: id est, *ut aliquid fiat bene, nisi quidem
 paulatim, sed tamen non esse paulum.* Quanquâ
 hoc quidam ascribunt Socrati.

291 Quibusdam sic excusantibus luxuriam
 suam, vt dicerent se ex eo quod abunda-
 ret facere sumptum, argutissimè respondit:
*Ignoscereis ne coquo, si cùm obsonia plus æquo
 salsa daret, diceret sibi copiam esse salis? Sentiens
 victum non esse moderandum ex rerû co-
 pia*

pia, sed ex usu ac necessitate naturæ.

CLEANTHES ASSIVS.

Antigono discipulo, roganti cur sordidam operam præstaret, hauriendo aquam è puteo? unde per iocū pro Cleanthe dictus est *φριάυτης*: ita respondit: Num haurio tantum, an non & fodis, & rigo hortum, deniq; nihil non facio philosophiæ causâ? Alius negasset factum, philosophus auxit quod obijciebatur; gloriæ sibi ducens, quod ille vertebat probro. *Laertius.*

292

*Discendit
nuiditas*

Collectam pecuniolam aliquādo proiecit coram familiaribus, dicens: *Cleanthes aliterum Cleanthem alere possit, si vellet.*

293

Industria

Asinus appellatus agnouit conuicium, dicens: *se solum esse parem ferendæ Zenonis sarcinæ.* Siue quòd Zenoni non multum esset supellestilis; siue quòd vnus illius austeritate nihil offenderetur.

294

Tolerantia.

Cuidam illi probri causâ obijcētī, quòd esset timidus, *Ideo,* inquit, *minimum pecco.* Bonum est timiditas, quæ deterret à turpibus, & reddit hominem circumspectum.

295

Timiditas laudata.

Suam vitam diuitū vitæ solebat hoc nomine præferre: *Dum illi,* inquit, *pila ludunt,* ego *fodiens duram humum exerceo.*

296

Labor.

Interdum cum foderet, solebat seipsum increpare. Id fortè admiratus Ariston, inquit, *increpas?* Tum Cleanthes ridens, *Senem,*

297

Senem,

Senem, inquit, qui canos quidem habet, sed mentem non habet: seipsum innuens.

298: Cuidam, reprehendenti Arcefilaū, quòd *Liberè.* officia vitæ tolleret, *Desine, inquit, hominem vituperare: nam ille licet dictis tollit officia, tamē factis comm. nd. st.* Id audiens Arcefilaus, *Non moueor, inquit, adulatione.* Hic Cleanthes, *Scilicet, inquit, adulator tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere.* Cleanthes mitigauit dictum obtreptatoris, sed ita. vt à crimine inconstantiæ non liberaret Arcefilaum. Turpissimum enim est philosopho, secus docere quàm viuuit. Si vita proba est, cur docet diuersa? si doctrina sana est, cur eam secus viuendo refellit?

299. Cuidam ab eò petenti dictum aliquod, quod crebrò occineret filio suo, protulit illud ex Electra: *σίγασιγα ληπίτη ἴχθη* & id est *Silentiū.* *tace, tace tenne vestigium.* Innuens pueris maximè conuenire silentium.

300 Quum audisset à Lacone quodam probari laborè, delectatus eo dicto subiecit hemistichiam Homericum: *αἵματι & εἰς ἀγαθὸ φίλον τέκνον.* Id est: *Labor.* *Sanguine præclaro fauus es charissime fili.*

301 *Attētio.* Differens adolescenti cuidam, quem videbat parùm attentum, rogauit *sensurēs ne?* Illo affirmante se sentire, *cur igitur ego non sentio te sentire?* Solent enim qui intelligunt oculis a gestu, interdum & verbis significare

ficare, se quæ dicuntur intelligere.

Solitheus poëta coram populo Cleanthem præsentem hoc carmine proscidit: 302

Ἰσὺ κλέχων δὲ μωρία βουλατῆ. id est:

Quis Cleanthis fatuitas agit,

Interpres vertit insania: vnde pro *μωρία* legis se videtur *μωρία*. Nec tanto conuicio tactus,

quicquam mutauit de vultu: quâ patientiâ delectati auditores, applaudentes philo-

sopho, Solitheum eiecerunt. Quum Sositheus diceret, se pœnitere quòd illū asper-

sisset, respondit Cleanthes: *Absurdum fore, si Moder-*

cium poëtae frequenter illudant Libero patri & uo. Herculi, nec illi succenseant, ipse ob leue con-

uictum indigueretur. De dijs enim multa pro-

brofa scripsere poëtae, veluti cum Bacchū faciunt mollem, timidum, ac temulentum: Herculem faciunt seruentem Omphalæ,

vsq; ad sandaliō comitigatum caput.

Peripateticis dicebat: idem accidere quod tyris, qua cum alijs bene sonent, sensus non audiunt.

Sentiens opinor, illos, licet alijs verbis idē docere quod Stoicos, & tamen ipsos non animaduertere. Pōtest & hic accipi sensus:

Peripateticos præclarè docere, sed vitam à doctrina dissidere.

Ex sententia Zenonis dicebat hominis mores è specie posse deprehendi. Id vt con-

futarent adolescentes aliquot faceti, cinædum in agro duratū adduxerunt ad Clean-

Ff

303

Vita à

verbis

dissensit

them, postulantes ut è specie de moribus pronunciaret. Reperit manus callosas & cutem sole adustam. Itaque cum aliquandiu filuisset, iussit hominem abire. Ille digressus sternutamento concussus est: mox Cleanthes, *Habeo, inquit, hominem: nullus est.* Non enim facile sternutant, qui semper sub dio viuunt.

305 *Solitudo* Conspiciens quendam solitariam ac secum loquentem, *Haud, inquit, loqueris cum homine malo.* Quidam ita referunt: *Vide ne cum homine improbo loquaris.* Malis enim periculosa est solitudo.

306 *Senectus* Ad quendam, contumeliæ causâ obijcientem senectutem, *Et ego, inquit, abire cupio; verum ubi reputo me omni ex parte sanum, siue legendum est, siue scribendum, rursus maneo.* Significans, se quidem haudquâquam esse vitæ cupidum; verum ob senectutem neminem debere è vita decedere, donec vires suppetunt ad vitæ munia.

307 Intumuerat illi gingiua, cui malo bi-duano ieiunio sic medicatus est, ut iam vetusti sano medici omnia consueta permitterent. Sed ille perseverauit abstinere, dicens *sibi iam esse confectum viæ principium: itaque perijt.*

308 Sententiam hanc:

*Κορρέϊο φίλοις τε δῶναι, σῶμα τ' εἰς νόσος πρὸς ὄν
δ' ἀπ' ἐγώνισι σῶσαι.*

Id est:

Largi.

Largiri amicis, corpus in morbos cadens

Impendijs seruare.

correxit hunc in modum:

ἠέπουαι τε δῖναί, σώμα τ' εἰς νόσους πωσοῖν.

Ἄνωχάου ἑταρίψαι. id est:

Donare scortis, corpus in morbos cadens.

Impendijs conterere.

Prior enim sententia tendebat ad molliciē,
quam nudauit Cleanthes.

SPHÆRVS Bosphoranus, Clean-
this discipulus.

Quum diceret, opinionem non cadere ³⁰⁹
in sapientem, rex Ptolemæus cupiens hoc
paradoxon ipsâ re confutare, curauit malâ
punica veris simillima ex cæra confecta ap-
poni in conuiuio. Ad quæ cum Sphærus
deceptus porrigeret manus, rex exclama-
uit, illum falsæ speciei fuisse assensum. Ad
id dextrè Sphærus, *Non sic, inquit, assensus* *Arguere.*
sum, ut crederem esse mala punica; sed probabile
putarem esse mala punica. Laetius & Athe-
næus lib. 8.

Reprehendenti Mnesistrato, quod Pto- ³¹⁰
lemæum nō appellasset regem, *Imò, inquit,*
cum talis sit, tamen regem esse fateor: indicans,
illum esse nomine regis indignum; se tamē
cognominis honorem illi non inuidere.
Notum illud Stoicorum placitum: *Solum sa-*
piētem beatum, solum regem.

Et 2

- 311 De hoc dictum est, si dii ve-
Dialecti *ca*, non alia visus quam Chrysippea. Laerius
ca. in eius vita.
- 312 In quodam opere toties citârat versus
 Euripidis ex Medea, ut ibi tota fabula fue-
 rit inspersa. Hunc librum quidam portans,
Salsè. & rogatus quid ferret? *Crypsippi*, inquit,
Medeam.
- 313 Erat illi statua pro corporis modo tenu-
 is ac pusilla, quam eques vicinus ferè oc-
 cultabat. Vnde Carneades per iocum dice-
Iocus ex re solebat, eum non esse Chrysippum, sed κρύψι-
nomine. πον. Nam Chrysippus ab aureo equo dici-
 tur; Crysi-ppus à κρύψω, quasi dicas ab equo
 occultatum. Huius statua Cicero quoque meni-
 nit, l. 6. 1. de Fin.
- 314 Cuidam reprehendenti, quòd non apud
 Aristophanem cum pluribus daret operâ
Tusci. philosophiæ, Nunquam, inquit, philosopha-
 rer, si cum pluribus auscultarem. Dictum lepi-
 dius est apud Græcos, quod πολλοί interdū
 sonat multi, interdū vulgus hominū. Sensit
 nō statim esse optima, quæ placet plurimis.
- 315 Ad dialecticum quædam, Cleanthi mul-
Iumenū tis ac prolixis sophismatibus obstrepentē,
 est dia- Desine, inquit, senem à magis ad rem perinen-
 lectica. tibus auocare, sed nobis iunioribus ista proponito.
- 316 In conuiujs cætera quietus, tantum ex
 more

more agitabat crura. Vnde famula quæ illi inferuiebat, dicere solebat, *Chryssippi sola Facere. crura inebriari.*

PYTHAGORAS.

Dicebat *vitam humanam esse similem pane-* 317
gyri, hoc est, solenni hominum conuentui; *Philoso-*
 ad quem alij conueniunt certaturi, alij ne- *phus mi*
 gociaturi, nonnulli spectatores. modò fu- *du specta*
 turi. Ac cæteros; quidem omnes esse solli- *tor.*
 citos, solum spectatorem tranquillum frui
 cælebritate: hunc spectatorem aiebat esse
 philosophū, qui non ob aliud in hoc mun-
 di theatrum prodiuisset, quàm vt naturas
 rerum ac mōres hominum cōtemplaretur.
Laertius. Et huius meminit etiam Cicero.

Rogatus à quodam, quando esset con- 318
 grediendum cum fœmina? *cum voles, in-* *Veneris.*
quit, te ipso fieri debilior. Multa Venus enervat
 hominem.

Admonebat discipulos, vt quoties è ne- 319
 gocijs diurnis vesperi domum ingrederen-
 tur, versiculum hunc apud se repeterent:

ὦν παρ' ἑβλυ, τίδ' ἴριφα, τί μοι δίον ἐν ἰταλῖαδν.

Aiebat in ciuitates primùm irrepssisse delicias, 320
 mox saturitatem, deinde violensiam, postremò *Græuitem*
 exitium.

Theano Pythagoræ vxor, rogata quan- 321
 do mulier esset munda à viro? respondit, *A*
suo semper, ab alieno nunquam. De Pythagoræ

symbolis non pauca diximus in Chiliadibus, quò minùs híc libuit ea repetere.

EMPEDOCLE S AGRIGENTINVS.

322 *Graniter* Cùm videret ciues suos delicijs deditos, sumptuosè tamen ædificare, dixit: *Agrigentini sic indulgēt voluptatibus, quasi postridie morituri: sic ædificans, quasi semper victuri.* Laert.

HERACLITVL EPHE SIVS.

323 *Anitjs obstandum.* Dicebat iniuriam magis exstinguendam quàm incendium. Ex leuissimis offensis, si negligantur, nascuntur atroces tragœdiæ. Sed ad restinguendum incendium accurrunt omnes; gliscenti verò simultati citiùs addūt irritamenta. Laert.

324 Dicebat ciues non minùs oportere pugnare pro legibus, quàm pro manibus. Quòd absque legibus nullo pacto possit esse ciuitas incolumis; absq; mœnibus possit.

325 Rempub. vt deploratam contempsit, eique dare leges cùm rogaretur recusauit. Secessit autem in templum Dianæ, ibiq; cum pueris ludebat talis. Circumstanti & admiranti populo, Perditi; inquit, an non prestat hoc agere, quàm vobiscum Rempub. administrare?

326 Interrogatus aliquando, cur siceret? *Res;* inquit, loquamini.

XENOP.

XENOPHANES COLOPHONIVS.

Empedocle dicente, sapientem inueniri 327
non posse: *Ei meritò, inquit: nam sapientem. Salsè.*
esse oportet, qui agnoscat sapientem. Notas, il-
lum qui hoc dicebat suo vitio non inueni-
re sapientem.

Dicebat, *τοῖς τυράνοις ὀμιλεῖν ἢ ἄδιστα ἢ ἄκα-* 328
τα: id est, *cum tyrannis congregiendum aut in-*
cundissimè aut minimè. Nihil est violentius
aure tyranni, ait Satyricus: apud bonos etiã
principes admonendi libertas verbis pla-
cidioribus est temperanda. Id qui non po-
test, abstineat ab illorum congressu. *Quam-*
vis Græca apud Laërtium aliter scribuntur.

DEMOCRITVS MILESIVS.

Ignotus venit Athenas, & colloquio de 29
philosophia cum Socrate habito dixit, *Hic*
philosophus similis est Pentathlo: quòd calle- *Multis-*
ret naturalia, moralia, mathematica, adhæc *scius.*
disciplinas quas *ἐκτύπας* vocant, denique
omnium artium peritiã. *Laërt. meminist item*
Suidas in voce πένταθλον.

Huius fertur & illud: *λόγος ἔργου σκῆψις:* id 330
est, *Oratio operis est umbra.* Significans, ex *Gloria*
gregijs factis nasci laudes hominum elo- *ex bene-*
quentium, non contrã. Primam igitur o- *factis.*
portet esse curam factorum: gloria consc-
quitur vltro.

Dicere solebat, *σι τοῦ σώματος ἀντὶ τῆς ψυχῆς ἐν τῷ νότῳ* 331

Graviter. *res, hanc quaquam futurum, ut ille numeris male admissi frasi crimen effugeret. Animus in corpore veluti praesidio collocatus est; & tamen pleraque mala corpori ab animo veniunt.*

332 **Quum** arroderet cucumerem, sensit humorem esse mellei saporis, rogavitque famulam unde emisset: illa nominavit hortum.

Studium *Surrexit Democritus, Et duc me, inquit, eò, ac locum indica. Demirante mulierculam quid sibi vellet: Et, inquit, dulcedinis causam inveniam, inveniurus, si locum inspexero. Hic muliercula ridens, quiesce, inquit, o bone: nam ego imprudens cucumerem immiseram in ollam melleisam. At ille offensus, Molestus es, inquit: ego tamen incumbam quaeramque causam: quasi cucumeri peculiaris sit ac genuina dulcedo. Sit hoc exemplum studij indefatigabilis.*

333 **Dixit** preciosissimum impendium esse tempus:

Temporis parsimonia. *πολυτιμία του ανάλωμα χρόνου. Citat Plutarchus in vita Antonij. Quanquam hoc dictum compluribus tribuitur.*

334 **Quum** apud Dionysium quaereretur, quod

Libertas immodica. *aris genus esset omnium optimum? Ex quo, inquit, Athenienses statuas fecerunt Harmodii & Aristogitoni: nimum liberè: significans, tyrannos è medio tollendos. Nam ob eictos tyrannos Athenienses illis statuas crexerunt. Hoc, nisi me fallit memoria, alteri cuiquam ascribitur*

ΑΝΑ-

ANAXARCHVS.

Anarchus Abderites philosophus inuisum habuit Nicocreontē Cypri tyrannum: itaque quum in cœna quadam Alexander rogasset, qualis illis videretur? *Præclara, inquit, sed oportu' e' & Satrapæ cuiusdam caput ap. p. ni:* oculos detorquens in Nicocreontem qui aderat. *Lacris.* Libertas
immodi-
ca.

Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tempestate esset delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ, philosophum arreptum in mortarium coniecit, ac ferreis pistillis contundi iussit. Hic illam vulgò celebratam vocem emisit: *τύπη τὸν ἀναξάρχου δύλαον, ἀνάξερχον δὲ ὃ πλῆτεις:* id est, unde *Anaxarchi man:icam, nam Anaxarchum non percussis.* Sentiens, corpus non esse partem hominis, sed animi domicilium tantum. Animus autem non potest tundi. Fortiter.

Quum videret ex Alexandri vulnere, quod ictu sagittæ acceperat, manare sanguinem, dixit versu Homérico:

*τὸτι μὲν αἷμα, καὶ ἂν ἰχὼρ ῥίσιπ' εἰς ῥίσι μακάρων
δοῖσι.*

Id est:

Hic quidem sanguis est, non ille liquor, qualis divi solet ire beatis. Admonens regem suæ conditionis, qui pro deo affectabat haberi. Liberè.

Quantquam hoc quidam non ab Anaxarcho, sed ab ipso Alexandro dictum tradunt.

In conuiuio quum Anaxarchus Alexandro

propinaret, ostenso calice prædixit fore, vt vulnus acciperet, abutens ad id versus:

*Divina-
tio.*

*βελήσεται τις θεῶν βροτοῖς χεῖρ. Id est:
Feriatur aliquis: mox deim humana manu.*

- 339 Quum à Cypriorū tyranno Nicocreonte torqueretur vt confcios proderet, post multa in regem dicta conuicia, tandem per iracundiā & linguæ amputationem mirāti, *Non erit, inquit, effaminare adolescens, hæc fides.* quoque corporis mei pars tuæ ditionis: simulq; dentibus abscissam & cōmanducatam linguam in os eius irā patens exspuit.

Z E N O E L E A T E S.

- 340 Zeno accusatus, quòd cōiurasset in perniciem Nearchi tyranni, quum in quæstionibus iuberetur ædere nomina coniuratorum, nominauit plerosque illi amicissimos. De his quum tyrannus sumpsisset supplicium, rogaretq; *numquis superesset etiam? Tu solus, inquit, Reipub. perniciēs.* Tandem & linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, exspuit. *Laert.*

- 341 Quum maledictis lacessitus incandeliceret, reprehensus quòd philosophus verbis improborum commoueretur, *Si conuicia, inquit, æquo animo admisero, ne laudes quipicnis.* Lapidis est, non sentire discrimen inter laudantem & vituperantem: sed philosophi est, non ita commoueri, vt ab honesto recedat.

Quum

Quum ascendere in theatrum citharâ 342
 canente Amœbeo, versus ad discipulos di-
 xit: *Eamus, ut percipiamus, quam vocem, quem- Harmo-
 que concentum adant, intestina, nervi, ligna, & na ure-
 ossa, quibus adest ratio, numerus & ordo.* Si in
 rebus inanibus tantum valent illa, quanto
 plus valebunt si in omni hominis vita ser-
 ventur?

Dicebat è suis quemque in somnijs deprehen- 343
 dere posse, quantum in philosophia profecisset: si *Somnio-
 nihil illuc vel appeteret vel faceret nefaria rei. rum ob-
 Tum enim animus in profunda tranquillitate servatio-
 tate cõstitutus veros affectus prodit. Con-
 trã quæ vigilantes non audent profari aut
 agere, ea noctu occurrunt in somnis.*

PYRRHO ELIENSIS.

Deprehensus aliquando solus, ac secum 344
 loquens, rogatus quid solus ageret? *Medi- Sol. iudo-
 tor, inquit, esse probus.* Sentias, ad id utilem
 esse solitudinem, inutilem turbam.

Quum obiurganti sororem Philistam, 345
 quidam obijceret, quod oblitus esset suæ
 professionis (docebat enim omnia esse in-
 differentia) sic elusit: *Non enim, inquit, in Facetè.
 muliercula declarabitur indifferentia.*

Rursus quum cantem inuadentem repu- 346
 lisset, idem obijcienti respondit: *perdifficile Homo.
 esse prorsus hominem exsuere.* Maluit agnosce-
 re lapsum humanum, quàm dogma re-
 scindere.

In

347 Intempestate conspiciens cæteros animo esse deiectiones, cum ipse nihil moueretur, ostendit porcellum in naui securè e-

Securitas philo- retur, ostendit porcellum in naui securè e-
sophica. dentem, dicens: oportere sapientem eam animantis imitari securitatem.

348 Admirari solebat illum Homeri versiculum præ cæteris: *εἰς πῆρ φύλλων γενεῖν, τοῖνδε καὶ ἀνδρῶν.* Id est: Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum: quòd alijs defluentibus alijs succedant. Sentiens, in rebus humanis nihil esse diuturnum aut stabile.

Visa fugax. Id est: Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum: quòd alijs defluentibus alijs succedant. Sentiens, in rebus humanis nihil esse diuturnum aut stabile.

T I M O N N I C A E V S.

349 Gaudebat hortorum secessibus ac solitudine. Vnde Hieronymus Peripateticus de illo dixisse fertur: *Quemadmodum apud*

Capere fugiēdo. *Scythas & qui fugiunt, & qui insequuntur, torquent sagittas: iidem inter philosophos, alios persequendo discipulos capere, alios fugiendo. Sequitur fama fugientem, & ob id ipsum avidius expetitur, qui scholam vitat.*

350 Cùm vidisset Arcesilaum inter assentatores euntem, *Quid tu, inquit, venisti huc, ubi sumus nos, qui liberi sumus?*

351 In quendam omnia mirantem ita ludit: *Facetè. Quin & illud miraris, quòd cùm tres simus, quatuor habemus oculos.* Timon enim luscus erat, vnde & Cyclops dictus est: & discipulum habebat luscum, Dioscoridem. *Memini huius & Socrates alicubi apud Platōnem.*

X E N O -

XENOPHON.

Dicebat esse prudentis cordatiq; viri, etiam ³⁵²
ab inimicis utilitatem capere. Vulgatum est, Utilitas
 neque solem, neque aquam, neque ighem *ex inimi-*
 magis vtilem esse hominibus, quàm ami- *cis.*
 cos. Sed ingenij philosophici est, quemad-
 modum periti medici ex bestijs ac serpen-
 tibus noxijs vtilia quædam remedia colli-
 gunt; ita ex inimicorum odio decerpere
 aliquid, quod vertat in suum bonum.

Dicebat tum maximè colendos esse deos, quum ³⁵³
homini res sunt secunda, ut quum incidere necesse *Disiorie*
fitas confiden: et illos imploremus, ut ipse benemo- *cultus.*
los iam & amicos. Rectè Xenophon: sed vul-
 gus hominū contrā facit: in felicitate pro-
 funda est diuorum obliuio; quum vrget
 calamitas, tum demū ad illos confugimus.

STRATO PHYSICVS.

Quibusdam obijcientibus, quòd Mene- ³⁵⁴
 demus plures haberet auditores quàm ip-
 se, *Quid mirum, inquit, si plures reperiantur, qui Virtutis*
latari cupiunt, quàm vngi? Vnguntur qui se vsus.
 parant certamini. Subindicauit, Menedemi
 philosophiam esse dilutam: ac facilè inue-
 niri, qui audiant de virtute differentē, per-
 paucos autem qui virtutē exerceant. Nam
 huc proferbat Strato.

PHOCION, DVX ATHE-
NIENSIS.

Hunc quum pro concione dicentem qui- ³⁵⁵
 dam

dam petulantissimè maledicus interpellà-
ret, multis cõnuicijs in illum debacchans,
omisit quod cœperat, locumq; dedit ma-
ledico. Posteaquam ille vix dicendi fecisset
finem, Phocion reuersus in suggestum, pla-
cido vultu, perinde quasi nihil esset dictũ,
cœptã orationem prosequutus est. *De pe-
describis, inquit, copijs audistis, superest vt de
velisibus ac leuis armatura milite dicam. Plu-
tarchus in Apophth.*

Moderate.

356 Quum adhuc floreret Leosthenes, in-
terrogatus ab oratoribus, quid ipse boni
fecisset Reip. *Nihil aliud, inquit, nisi quòd do-
nec ego vobis fui dux, nulli dicta est oratio fune-
bris, sed omnes vitã defuncti in maiorum monu-
mentis sepulti sunt.* Alij iactabant cruentas vi-
ctorias; Phocion existimabat egregij ducis
esse, sic administrare rem militarem, vt nul-
li aut quàm paucissimi ciues pereant. Mos
autem erat Athenis, eos qui in acie ceci-
dissent apud populum laudare,
ac cenotaphia eri-
gere.

A P O P H-

APOPTHEGMATVM

LIBER OCTAVVS.

VNC à philosophis ad sophistas, hoc est quod dici solet, ἀφ' ἰσσοῦ ἰσ' ὕψος trans-
eamus: quod genus hominum miror olim in delicijs fuisse, non vulgo tantum, sed summis etiam principibus: cum nec essent germani poetæ, nec ῥητοῖς rhetores, nec sinceri philosophi; sed tamen horum omnium simij, tantum ad captandam auram popularem, ac linguæ modulatu delinendas ociosæ multitudinis aures compositis, si paucos tamē excipias. Vnde mirū, quàm horum dicta frigeant præ philosophicis aut etiam poetiis, vt interdum parasiti & meretrices dicere videantur argutiora. Sed hic liber habet præterea variam dictorum satyram, in quibus fortasse reperies iuxta poetam epigrammaticum, quædam bona, quædam mediocria, sed mala plurima.

Verum

Verùm vt molestus est cōuiuator, qui præter modum laudat ea quæ apponit: ira ciuilitatis est, parcius extenuare apparatus: eò quòd & qui laudat, & qui deiecit immodicè, diuersâ quidem viâ, sed tamē pari studio venari gratiam videatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Nos simpliciter τὰ πικρὰ ἡμῶν apponemus.

L E O B Y Z A N T I V S S O -
P H I S T A.

1 Venit Athenas, populo diffidijs tumultuanti concordiam tuasurus: vbi prodisset in suggestum, corpore admodum pusillo, omnium risus obortus est. Ille fortuitam *Solertiter.* occasionem vertens in proœmium, *Quid,* inquit, ô viri Athenienses, si conspiceretis uxorem meam, quæ tam pusilla est vt vix pertingat ad genua mea? Ad hanc vocem quum maior etiam populi risus sublatus esset, subiecit: *At nos tam pusillos, si quando dissidemus, vix ciuitas Byzantium capere potest.* Ita fermè Plutarchus in præceptis politicis. Sed eandem fabulam multo aliter narrat Philostratus in Sophistis. Nempe quum prodisset ad populum dicturus de concordia, ipsâ statim specie risum mouit populo, quòd obesus esset, ac ventre prægrandi. At ille nihil turbatus risu multitudinis, *Quid,* inquit, *videtis, viri Athenienses? Uxor mihi est me multo obesior,*

for, & tamen concordemus caput lectulus, discordes. ne tota quidem domus. Quod refert Philostratus, & probabilius est & festiuius.

Quum Philippus adornaret bellum ad-² versus Byzantios, Leo adiit illum, percontans hunc in modum: *Quid accidit tibi Philippe, ut bellum instituas? Ut, inquit, tua patria civitatum pulcherrima huc adducatur, ut intelligat se à me diligi, eoq; ad fores amasiarum meorum venio. Ad hæc Leo: At qui redamari cupiunt, haudquaquam cum gladijs venire solent ad fores amasiarum. Amâtes enim non egent bellicis instrumentis, sed civilibus. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.*

Admonitio commoda.

Pasiadi, obijcienti lippitudinem oculo-³ rum, *Corporis, inquit, vitium exprobras, haud videns filium tuum. Nemesis humeris baulantem. Erat enim Pasiadi filius contractis humeris. Nemesis autem dixit redargutionem insolentiæ, quam veteres fingebant esse deam. Imprudenter in alerum torquet conuicium, si in promptu sit quod ipsi vicissim obijciatur.*

Conuicium rectorum.

ION SOPHISTA.

Dicebat rem morosam esse agrotationem. Nam⁴ ægrotis & vxor molesta est, & medicum incusant, & lectulum molestè ferunt. Ex amicis autè & qui accedit grauis est & qui

Arctus agrotus.

G g

discedit molestus. Sic animus ægrotus & lætis & tristibus offenditur.

PROTAGORAS Abderita

ἀδελφός.

5. Dicebat de dijs nihil certò sciri, sine, an non
Impiè. sine: ob id libri illius in foro exusti sunt, quòd docerent impietatem. *Diog. Laërt.*
6. Euathli discipuli dilemma quomodo apud iudices in ipsum retorserit, notus est quàm vt sit hoc loco commemorandum.

THEODORVS ATHENIENSIS,

cognomento ἀδελφός.

7. Obijciētibus, quòd doctrinâ ipsius multum redderentur deteriores, respondit, id aliorum vitio accidere, qui doctrinam ipsius sinistra exciperent, cum ipse dextrâ porrigeret. Hoc hominum genere hisce temporibus plenus est inundus, quibus nihil tam circumspicè dici potest, quod nō deprauent ad calumniam. *Refert Plutarchus libro de animi tranquillitate. Laërtius item & Hesychius.*

FAVORINVS.

8. In Fauorinum Sophistam hæc tria iactata sunt, vt miranda vixq; credenda: cum Prodigiosa. Gallus esset, scire Græcè: cum Eunuchus, accusatum fuisse de adulterio: postremò, quod cum imperatore similitatem gerens viueret.
9. Huius æream statuam deiecerant Athenienses, vt hominis Cæsari inimicissimi. Erant

rant enim Athenienses vestigales Adriano Cæsari. Id posteaquam ei nunciatum est, nihil commotus dixit, *Vilius erat Socrati ab Atheniensibus arca privari statua, quam bibere cicutam.* Contempsit statuæ iacturam vitâ incolumi. Honor de tractus,

AESCHINES.

Aeschines, quum Rhodi exul recitaret 10 orationem suam aduersus Demosthenem, Rhodij demirati sunt, quòd tali oratione fuisset damnatus ab Atheniensibus. *At desinereis, inquit Aeschines, admirari, si audissetis quæ ad hæc respondit Demosthenes.* Mirâ ciuilitate & se exemit à crimine, & iudices excusauit; damnationis iniustæ causam reijciens in violentiam eloquentiæ Demosthenicæ. Ita fermè Philostratus. Dein cum recitatam Demosthenis orationem omnes supra modum admirarentur, *Quid, inquit, si ipsam bestiam audissetis sua verba resonantem?* Sentiens, in Demosthene magnam Demosthenis partem abesse, si quæ scripsit ab alio recitarentur. *Laert. & Hesych.* Civiliter

NICETES.

Nicetes Smyrnæus sophista telonæ cui- 11 dam, in iudicio vehementiùs incandescenti dicentiqûe, *Desine latrare in me: admodum falsè.* falsè respondit: *Si tu desinas mordere.* Nam vtrumque canum est.

I S A E V S S O P H I S T A.

- 12 Isæus sophista Assyrius, cum primam ætatem dicasset voluptatibus, simul ut ad virilem peruenit, velut alius subito factus miram induit morum seueritatem. Itaque percontanti cuidam, *num illa, foeminam ostendens, videretur formosa?* *ἡπιπαιμαί*, inquit, *ὀφθαλμῶν*, id est, *desij laborare ab oculis*. Ab altero quoque interrogatus, *quis piscis, aut quæ avis esset ad descendendum suauissima?* *ἡπιπαιμαί*, inquit, *ταῦτα σπιδάσω*, id est, *ista curare desij*. Et adiecit, *ἔγωγε γὰρ τὸς ταντάλης νόπας τρυγῶν*, id est, *sensi enim me à Tantalii hortis fructus colligere*. Subindicans, omnes eiusmodi voluptates, quibus iuuentus capitur, nihil aliud esse quam umbras ac somnia, qualia de Tântalo fabulantur poëta.

- 13 Lacedæmonijs periclitantibus, ac de civitate mœnibus cingenda consultantibus. Homericum carmen recitauit:

Concordia. *ἀσπίς ἀγ' ἀσπίδι' ἵσθει, νόπος νόπων, ἀνίγα δ' ἀνίγα.* Id est:

Scutum hæsit scuto, galea galea, atque viro viro.

Et adiecit: *Sic mihi sate Lacedæmonij, & muris cincti sumus.*

- 14 Pythonis proditoris accusationē tribus diebus absoluit: *Coarguam Pythonem*, inquit, *proditoris, oraculo à deo reddito, populo qui vinxit, Philippo qui dimisit.* Græca sunt lepidiora:

τα: ἐλίγξω πύθωνα προδικουίτα τῷ χρέεσσι δειῶ, *Brevilo-*
 τῷ δήσασσι δήμῳ, τῷ ἀναβύξαντι φιλίππῳ. *quium.*
 que enim deus pronunciaffet oraculo, nisi
 talis esset: neque populus yinxisset, nisi ta-
 lis fuisset: neque rex abijisset, nisi cum cu-
 ius gratiâ venerat non reperisset, aut rex è
 castris illuin non dimisisset.

SCOPELIANVS.

Scopelianus eos qui conuicijs agerent, exi- 15
stimantes sese hoc pacto declarare animi magni- *Conuicia*
tudinem, amículas appellare solebas, non tantum *anicula-*
abrias, sed & rabidas. *rum.*

Polemoni obijcanti, quòd inter dicen- 16
 dum pulsaret tympanū, *Tympanize*, inquit, *Vchemē-*
sed Aiæcis clypeo. Haud inficiens, se in agen- *sia in di-*
 dis causis interdum vti verbis ac figuris ve- *cendo.*
 hementioribus; at non inani strepitu, sed
 ad causæ patrociniū accommodis.

DIONYSIUS SOPHISTA.

Dionysius sophista familiaribus dicere 17
 consuevit, *vel summo digito, non causâ manu*
gustandum esse. Sentiens, voluptates quàm
 parcissimè admittendas.

POLEMON SOPHISTA.

Antoninus imperator absente Polemo- 18
 ne occupârat domum illius, velut omnium
 apud Smyrncos pulcherrimam. At Pole

mon noctu reuersus è peregrinatione, pro foribus clamauit, se indignà pati, qui proprijs ædibus arceretur. Cognouit imperator ac cessit. Pòst vbi Romã venit Polemon, imperator ciuilitèr illi exprobrans quod *Libere.* acceiderat, *Date*, inquit, *Polemoni diuersorium, nec quisquam illum eiciat.* Mox histrio quidam tragœdiarum, ex Olympijs Asiæ, cui erat præfectus Polemon, appellauit Antonium Cæsarem aduersus Polemonē, quòd protinus initio fabulæ ab illo fuisset eiectus è scena. Percontatus est Cæsar, quo tempore fuisset eiectus: quumq; is respondisset, circiter meridiem: admodum vrbane respondit, *At me quidem eiecit circa medium noctis, nos tamen appellauit iudicem.*

19 Quum laboraret morbo articulari, Pergami in templo obdormiit: h uic apparuit Aesculapius, iubens vt à frigido potu abstineret. Ad quem Polemon, *O præclare,* inquit, *quid autem si bossem curares?* subindicās iam diu affuetum duris, frustra vocari ad delicias.

Affuetudo.

20 Proconsul torquebat prædonem quendam: quumq; dubitaret quod supplicij genus esset de illo sumpturus, superueniens forte fortunâ Polemon, *Iube,* inquit, *illum ediscere veterum scripta.* Ipse quidem Polemon multa edidicerat, sed in exercit atione nihil ducebat laboriosius ac molestius quàm ediscere.

Facete.

discere: eoq; Fabius iubet hoc tædiū pro-
tinus à pueris deuorari.

Occurrens sophistæ cuidam, intestina, 21
mænides pisces, & alia quædam vilia por-
tanti obsonia, *O vir egregie, inquit, non potest* Cibus.
Darij & Xerxis animum rectè actione exprime-
re, qui talibus vititur cibus.

Timocrati philosopho, apud Polemo- 22
nem dicenti, *Fauorinum esse loquacem: Et om-* Salsè.
nis, inquit, anns. Notans in Fauorino corpo-
ris habitum, quòd esset eunuchus. Visus
est excusare vitiū, sed reverâ cōduplicauit.

Histrionem tragœdiarum, qui in Olym- 23
pijs ô *Iupiter* pronounciârat, ostensâ terrâ: *Gestus.*
ô *terra*, manu in cœlum proiectâ, submouit
à præmijs (præsidebat enim ei certamini)
dicens: *hic manus commisit solæcismum.*

Quum articuli morbo lapidescerēt, me- 24
dicos admonuit vt effoderent, inciderentq;
Polemonis lapidicinas. Dicebatque, *com-*
dendum est, manus non habeo: ambulandum est, Iocus in
pede: non habeo: dolendum est, & manus habeo morbum
& pedes. propriū.

Gurârat vt viuus inferretur sepulchro, ac 25
familiaribus, quibus datum erat negocium
occludendi monumentum, *Obde, inquit, ob-* Indus-
de, ne me sol cernat tacentem. tria.

SECUNDVS SOPHISTA.

Tale declamationis argumentum erat 26
propositū: *Qui seditionem mouerit moriatur.* Arguè.

qui sedauerit præmium ferat. Quidam & mouerat & sedauit, petit præmium. Hanc quæstionem paucis absoluit. *Quod est prius? mouisse. Quod posterius? sedasse. Itaque prius da pœnas motæ seditionis, ac deinde si potes, accipe præmium reuê facturum.*

GORGIAS SOPHISTA.

- 27 Gorgiæ sophistæ, palàm exhibenti sese ad respondendum, quod cuique libuisset proponere, Xenophon (nō ille Socraticus, sed alius quidam inuidens) adiit illum, atq; hanc proposuit quæstionem: *Dic mihi, Gorgia, quamobrem fabæ vêtrem inflens, cum ignem non inflens.* Ad quem placidè Gorgias: *Istihuc quidem tibi dispiciendum relinquo: cæterum illud iam olim cognitum habeo, terram aduersus istiusmodi homines producere ferulas.*

*Friuola
quæstio-
nes.*

- 28 *Dicebat tragœdiam esse deceptionem, quâ qui alterum decepisset, iustior esset eo qui non decepisset: & qui deceptus esset, sapientior foret eo qui non esset deceptus. Fallit enim tragœdia, tractans argumenta conficta; sed ad eò scitè, vt vera credantur. Iustior autem ille videtur, qui fallendo prodest: & sapientior est, qui per factas fabulas discit, quid sit turpe, quid sit honestum. Refert Plusarchus de pœsis audiendis.*

*Pœsis
fallacia
bona.*

HERODES SOPHISTA.

- 29 Herodes in accusatorè, qui de causa pauca, de

ca, de generis sui claritate multa iactarat. Tu, inquit, *nobilitatem habes in talis*. Romani Nobilitas siquidem nobilitatis signum gerebant in *talibus* calceis. Id erat eburnum additamentum talis. In specie. Ita Plinius notat quosdam, qui nihil haberent nobilitatis præter imagines. Rursus quum aduersarius gloriaretur, quod in vnam quandam Italiæ ciuitatem multa beneficia contulisset, *Idem ego, inquit, de me predicare possem, si in vniuersa terra causam dicerem*. Significans, se de innumeris ciuitatibus fuisse præclare meritum.

Vxoris Regillæ mortem luxit impotentiùs, adeò vt picturas & ornamenta domus coloribus atraret, velis pullis tegetet, ac lapide Lesbio obscuraret omnia: nam is funestus ac niger est. Quodã itur die, cum Lucius, qui frustra conatus fuerat Herodi persuadere vt lugeret moderatiùs, pueros videret in fonte ædibus vicino lauantes raphanides, rogabat *cui pararetur ea cæna?* qui *Lucius* responderunt, *Herodi*. Tum Lucius, *Inuicem immo- facit Regillæ, qui albis rad culis vescatur in atra* *cius*. *domo*. Id vbi renunciatum est Herodi, amouit ab ædibus funestam speciem, ne apud probos viros traduceretur.

Idem Lucius cum Romam venisset, ob- *31* viam factus imperatori Marco, percontatus est illum, *quò ires, & cuius rei gratia?* cui imperator: *Honestum est & seni discere: eo ad*

Sextum philosophum, ut discam quæ nondum scio.
 Hic Lucius sublatis in cœlum manibus, O
 Iupiter, inquit, iam senex tabellam gestans pue-
 roriorum more comitat in ludium: cum nosker rex
 Alexander triginta duos annos natus vitæ defun-
 ctus sit. Hic citius probârim Cæsaris & stu-
 dium & moderationem, quàm Lucij li-
 bertatem.

32 Dolorem ex prioris filiæ Panathenaidis
 obitu conceptum utcunq; lenierant Athe-
 nienses, intra urbem eam sepelientes, & o-
 bitus diem ceu funestum ex anno sustollen-
 tes. Cæterùm quum Elpinicem alteram fi-
 liã exanimem indecorè lugeret, proiec-
 tus humi ac vociferans, *quas inferias tibi faciam*
filia, quid tecum sepeliam? superueniens Sex-
 tus philosophus, *Maximum*, inquit, *munus*
dederis filiæ, si moderatè lugeas.

33 Viginti pueris ob virtutem compluribus
 in locis statuas posuerat. Hac de re quum
 accusaretur à Quintilijs Græciæ præfêctis,
 quòd superuacaneis impendijs indulgeret,
Quid, inquit, vobis incommodi est, si ego ludo de
saxis meis?

54 Videns Quintilios Troianos quidem es-
 se, cæterùm à Cæsare plurimi fieri, dixit: *E-*
go etiam Iouem Homericum odi, quòd Troianis fuit
amicus. Nimiùm liberè profitens, sibi mo-
 lestum esse, quòd imperator tantum hono-
 ris haberet Quintilij.

Proteo

Proteo Cynico, sine fine ipsum conui- 35
 cijs incessante, *Consensimus, inquit, ambo: tu Maledi-*
quidem malè loquens, ego malè audiens. Sensit, centia.
 immedicabile malum esse, cui ille tam diu
 assueuerat, & se moderatiùs ferre quod iam
 nouum non esset.

Atheniensibus, sic admirantibus homi- 36
 nis eloquentiam, vt dicerent illum esse de
 numero decem oratorum: nihil elatus est
 hac laude, quæ videbatur maxima, tantùm
 respondit: *Certè Andocide sum melior.* Is, vt *Modestè.*
 opinor, fuit sophista quispiã notè vulgaris.

ANTIOCHVS SOPHISTA.

Antiochus sophista cùm malè vulgò au- 37
 diret, veluti formidolosus, quòd nec pro-
 diret in concionem, nec Reipub. munia ca-
 pesseret; *Non vos, inquit, metui, sed me ipsum:* *Iracun-*
 agnoscens, bilem suam vehementiorem, *dia.*
 quàm vt cohiberi posset. Sensit idem Pla-
 to, qui sunt iracundioris ingenij, ad disci-
 plinas quidem esse idoneos, ad gerendam
 Rempub. non item.

ALEXANDER SOPHISTA.

Alexander sophista, legatione fungens 38
 pro Seleucia apud Antoninum p̄imum,
 vidensq; illum minùs attētum, clariore vo-
 ce dixit: *Ausculta me Cæsar.* Cæsar autem
 acerbitate cōfidentiaq; vocis exasperatus, *Improbi-*
Ausculto, inquit, intelligoq; te: tu enim es ille, tas.
 qui

qui colis comam, qui dentes candidas, qui polis ungues, qui semper olea unguentum.

HERMOGENES.

39 Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenem, ut diceret illum inter pueros esse senem, *Sermo in compo-* inter se res puerum: siue ob valetudinem ante *titus.* tempus imbecillum, siue ob dictiois genus neglectius. Alij per iocum dicebant, illius verba planè iuxta Homerum, esse *ἠσπίδων*: quòd ea veluti pennas abijceret.

PHILAGER.

40 Rogatus, quamobrem non delectaretur *Iracundia.* educandis pueris? *Quoniam,* inquit, *nec me ipso delector.* Agnoscebat naturæ suæ vitium: erat enim iracundus & morosus, eoque nec appositus ad teneram ætatem instituendam.

ADRIANVS SOPHISTA.

41 Adrianus sophista in conuiuio sophistarum, ad quos adhibitus erat, tanquam egregij cuiuspiam arcani consors futurus, cum sermo fuisset ortus de characteribus dictiois, & in quo quisque præcelleret, & quid in quoque potissimum imitandum esset: *Imitatio.* At ego, inquit, describam characteres, haudquaquam recensens incisunculas, intellectulos, membra, aut rhythmos; sed incipsum mihi imitandum proponens, omniumque inuenta ex tempore proferens, fluxu quodam orationis ac lingue permissam hac omnia. Quid de hoc *Adria-*

Adriani dicto iudicandum existiment, viderint Critici: illud scio, Horatium non temere exclamasse, *Θ imitatores seruum pecus.* Et hodie videmus quosdam, qui se totos addixerunt exprimendo Ciceroni, frigidos & clumbes euadere. Quod si quos delectat illud orationis genus leue & *γλαφυρὸν*, equidem nec obsto cuiquam nec inuideo. At opse malim Epicteti rudem & indolatam phrasim, sed naturalem, quam Isocratis omni flosculorum genere picturatam. Huius Adriani dictionem Herodes sophista solebat appellare *κολοσσι μὲγάλα σπαράγματα*, id est, *colossi magna fragmenta*: simul in iuvene notans orationem nondum satis compositam; simul laudans & vocis & animi magnitudinem.

Colossi
fragmenta.

Quidam è familiaribus miserat illi pisces 42
in disco argenteo, picturato auro: at ille delectatus vasculo non remisit, tantum ei qui miserat respondit: *Bene facis, quòd etiam pisces*: quasi discus esset dono missus; pisces tantum nouitatis gratiam additi. Quidam autem dicunt ioco factum, vt castigaret discipuli vitium, qui sordidior esse dicebatur. Nam eo admonito discum reddidit. [Cum esset apud Coloniam Agrippinam, senatus misit vinum in cantharis testaceis: nec eos repeti mos est. Id admiratus, rogavi causam. Respondum est, olim vinum solere mitti

Facessè.

mitti cantharis argenteis: hoc honoris cum
 esset habitum cuidam ex eorum numero,
 qui magnam nobilitatis partem existimant
 raptò viuere, postridie manè profectus est
 cum argenteis cantharis. Re compertâ mi-
Facetè. sit ad illum senatus qui cantharos reposce-
 ret. At ille, Vltrò, inquit, dono dedistis, &
 ego gratias egi. Hoc casu admoniti mutâ-
 runt consuetudinem.]

PAVSANIAS CAPPADOX.

43 Quoniam more suæ gentis crassâ linguâ
 sonabat, confundens consonantes, breues
 producens, productas corripuens, vulgò
Salsè. dictus est *coquus*, qui *preciosa obsonia malè*
condiret.

PROCLUSVS.

44 Proclus Naucratis filium habebat in-
 temperantem, gallis gallinaceis, coturni-
 cibus, catellis, & equis alendis indulgen-
 tem, quem pater adeò non increpabat, vt
Argutè. vnâ cum illo potiùs iuuenaretur. Quo no-
 mine quum ab amicis obiurgaretur, *Citiùs,*
 inquit, *desinet, cum senibus colludens, quàm*
cum æqualibus.

ANTIPATER.

45 Antipater Hierapolites, quum ducturus
 esset Seueri Cæsaris filiam, formâ parùm
 felici; & familiarium quispiam interroga-
Lepidè. ret, quando laturus esset τὰ ἀνακαλυψίματα; (sic
 appellabantur munera, quæ sponsæ amici
 defere-

deferebant: sponso tertio die, quo sponsa debebat exhiberi spectanda) Hermocrates lepidissimè respondit: ἰγκαλιπτήρια μὲν ὄν τοι-
 αὐτῷ λαβῶν. id est: *Encalypteris potius, cum ta-*
tem ducas. ἀνακαλίπτω est retego: ἰγκαλιπτήω,
 tego. Quod deforme est, tegi magis oportet, quàm reteri.

HERACLIDES SOPHISTA.

Scripserat libellum, cui titulum indide- 46
 rat *πῶνς ἰγκώμιον*, id est, *laboris laudatio*. Eum *Indu-*
 quum Ptolemæus sophista fortè obuius vi- *stria.*
 deret habentem præ manibus, rogabat *quid*
moliretur? Quum ille respondisset, *πῶνς ἰγκώ-*
μιον. Ptolemæus accepto codice deleuit *π,*
 & adiecit, *Tempus est ut legas titulum encomij,*
reperitq; scriptum, ὄνς ἰγκώμιον. Ptolemæus huc
 alludit, quòd si labor mereretur laudem; eâ-
 dem operâ laudandus esset asinus animal
 labori natum.

HIPPODROMVS SO-
PHISTA.

Hippodromus sophista Clementi, tra- 47
 gœdiarum actori longè præstantissimo,
 cum apud Amphictyones optimè re gestâ
 negata esset victoria, quòd Byzantium esset,
 atque id temporis Byzantium à Romanis
 obsideretur, profiliens clamavit: *Valeant Iudicium*
applaudentes, ac perperam de re iudicantes, e- incorru-
 go Clementi victoriam decerno. Quum alter *psium.*
 histrio

histrion appellasset Cæsarem, obtinuit Hippodromi suffragium:

48. Quodam tempore quum illi vehementer à Græcis applauderetur, multaque magna acclamarentur, in quibus illum æquabant Polemoni, Homericò versu re-

Modeste. spondit: τί μ' ἀβανάρτοιον κίονεις; id est, *Quid me immortalibus æquas?* Simul & candidi hominis laudem auferens, qui Polemonem tam præclaro testimonio ornâit: & modestiæ, qui laudem inuidiosam repulerit.

49. Quodam tragicædiam appellante Sophistarum matrem, correxit dictam, *Ego*, inquiens, *dico Homerum esse patrem.* Siue quòd nimia sit tragicorum grandiloquentia, siue quòd sors tragicædiarum sit Homerus. Pulchrius autem est ex ipso haurire fonte.

50. *Homerum appellare solebat vocem Sophistarum; Archiochum spiritum:* quòd ille suppeditet verba splendida; hic acrimoniam & vehementiam.

QVIRINVS SOPHISTA.

51. Cùm ab Asianis reprehenderetur, quòd in accusando mitior ac lenior esset, quàm ipsi docerent, *Multo*, inquit, *satis est, ut vos mecum accipiatis lenitatem, quàm ego vestram crudelitatem.* Tumbant Asiani rhetores, & immodicis delectabantur.

52. Amicis ipsum de morte filij consolantibus, *Quando*, inquit, *potius apparebo vix quàm nunquam?*

nunc? Sentiens, dolorem quidem esse acerbum, sed hoc fortitudinis laudem fore splendidiorem.

PHILISCVS.

Philiscus, illaudatus rhetor, cum causam 53
ageret pulchrè vestitus, sed tumultu irruens
in tribunalia, voce semimuliebri, linguâ sup-
pinâ, quous potius spectans quam ad ea
quæ agebantur: auersatus dicentem impe-
rator, studuit illi os occludere, totaque a-
ctiōne aquam intercipiebat, breues subin-
de percontatiunculas obijciens. Ad quas
cum parùm appositè respōderet Philiscus,
Virum, inquit, imperator, arguit cæsaries, rheto- Pronun-
rem vox. Græca plusculum habent lepōris: catio.
τὸ μὲν ἀνδρα δεικνύστω ἢ κίμν, τὸ δὲ ῥήτορα φωνή:
notans illum, quòd attonsa cæsaries decla-
raret virum; sed oratio non declararet esse
rhetorem, sed foeminam potius.

CASSIVS SEVERVS.

In aduocatione quadam, quum M. Pom- 54
ponius Marcellus, latini sermonis molestis-
simus exactor, solœcismum ab aduersario
factum arguere perseveraret, interpellatis
iudicibus dilationē petijt, vt litigator suus
alium grammaticum adhiberet, quòd di-
ceret *sibi cum aduersario non de iure, sed de so- Molestè*
laciismo controuersiam futuram. loqui.

M. POMPONIUS MARCELLVS.

Cum ex oratione Tiberij Cæsaris quid- 55

Hh

dam reprehendisset, contrà affirmante At-
 teio Capitone id esse Latinum, & si non ef-
 set, futurum certè, *Iam inde, inquit, mentitur*
Libere. Capito: tu enim Casar civitatem dare potes homi-
nibus, verbis non potes. Hominibus datur civi-
 tas, qui recipiuntur in ius civium: verbis da-
 tur civitas, qui récipiuntur in consuetudi-
 nem sermonis Romani. Quemadmodum
 multæ voces non Græcæ tantùm, sed & Bri-
 tannicæ, & Gallicæ, & Persicæ, civitate Ro-
 manâ donatæ sunt. Id publicus vsus potest,
 Cæsar non potest.

REMNIUS PALEMON.

56 Is flagrabat libidinibus vsq; ad infamiam
 oris: vnde quidam in turba osculum inge-
 rentem, quum refugiens deuitate non pos-
 set, dicto non infaceto repulit: *Vis tu, in-*
Salsè. quit, magister, quoties festinanssem aliquem vi-
des, obliquire? Suetonius in eius vita.

EPICVRVS ATHENIENSIS.

57 Improbabat institutum Pythagoræ, qui
 cum doceret amicorum communia esse o-
 mnia, iubebat vt discipuli quod quisq; ha-
 bebant, deponeret in commune, dicens: *id*
Amico- esse diffidentium verius quam amicorum. Ete-
rum com- nim si quis verè sit amicus nihilominus ha-
munia. beo pro meis quæ ille possidet, quam si
 deposuisset. Porro qui diffidit, aut non est
 ipse verus amicus, aut de alterius animo
 dubitat. *Laërtius.*

CIESI.

Alexandro turpissimum erat, illi laudi tribuit. Neque enim statim laude dignum est, quod fit à principibus.

ALEXANDER MAGNVS.

- 63 *Continen-
tia.* Quum inuitaretur, ut Darij filias quas habebat captiuas inuiferet, (prædicabantur enim puellæ admirabili esse formâ) noluit ire, dicens : *Sibi non committendum, ut cum viros vicisset, à mulieribus vinceretur. Curtius & Arrianus.*

DVELLIVS.

- 64 *Pudici-
tia coniu-
galis.* Duellius, qui primus Romæ è nauali pugna triumphum obtinuit, iam senex tremuloq; corpore, in iurgio quodam audiuit exprobrari sibi graueolentiam oris : redijt domum tristis, & expostulauit cum Bilia uxore, quam virginem duxerat, cur huius vitij nunquam admonuisset, quò licuisset mēderi ? *Admonuissem, inquit illa, nisi putassem omnibus viris ad eundem modum olere animam.* Et hoc apophthegma superiùs alteri tributum retulimus. Si Bilia verè sensit quod dixit, argumentum est insignis pudicitia: sin fluxit, magna est ciuilitas erga maritum; magna item tolerantia, quæ tamdiu pertulerit hoc incommodum absque fastidio. *Valerius Max.*

QV I D A M.

- 65 *Facetè.* Quidam iratus agasoni volebat eum percutere : cumq; is clamaret, *Atheniensis ston:*
ad

ad asinum versus, *At tu, inquit, Atheniensis non es: ei que multas plagas infixit. Meminit Plus. in libello de cohibenda iracundia.*

PROMETHEVS.

Quum ignem è cœlis in terras deportasset, eumq; primùm visum Satyrus completi vellet & exosculari: *Heus, inquit, ni ca- Usus re- ues hirce, profectò dolebit tibi mentum. Admo- Etus.* Admonens, etiam quæ naturâ pulcherrima sunt maximeque necessaria, tamen fieri perniciofa, nisi rectè utaris.

B O S.

Bos sub onere deficiens rogauit carnem conferuam, vt se oneris parte receptâ subleuaret: cui recusanti, *Imò, inquit, & Auxilia meipsum & hæc omnia portabis. Idque factum mutua.* Idque factum est mortuo boue. *Ita Plutarchus in libro de uenda bona valetudine.*

PORTIA MINOR.

Cùm laudaretur apud eam mulier quædam, vt bene morata, quæ tamen iterârat matrimonium, *Felix, inquit, ac pudica matrona non nubis nisi semel. Non passa est illam tia.* inter bene moratas numerari, quæ citra necessitatem affisceret alterum virum. Nam multas huc cogit egestas. Porro coitus gratiâ nubere, non est verè pudicarum.

EOq; dixit, *felix, excusans necessitatem. Val.*

Max.

Hh 3

Alexandro turpissimum erat, illi laudi tribuit. Neque enim statim laude dignum est, quod fit à principibus.

ALEXANDER MAGNVS.

- 63 *Continen-
tia.* Quum inuitaretur, ut Darij filias quas habebat captiuas inuiseret, (prædicabantur enim puellæ admirabili esse formâ) noluit ire, dicens: *Sibi non committendum, ut cum viros vicisset, à mulieribus vinceretur. Curtius & Arrianus.*

DVELLIVS.

- 64 *Pudici-
tia coniu-
galis.* Duellius, qui primus Romæ è nauali pugna triumphum obtinuit, iam senex tremuloq; corpore, in iurgio quodam audiuit exprobrari sibi graueolentiam oris: rediit domum tristis, & exposulauit cum Bilia uxore, quam virginem duxerat, cur huius vitij nunquam admonuisset, quò licuisset me deri? *Admonuisssem, inquit illa, nisi putassem omnibus viris ad eundem modum olere animam.* Et hoc apophthegma superius alteri tributum retulimus. Si Bilia verè sensit quod dixit, argumentum est insignis pudicitia: sin finxit, magna est ciuilitas erga maritum; magna item tolerantia, quæ tam diu pertulerit hoc incommodum absque fastidio. *Valerius Max.*

QV I D A M.

- 65 *Facetè.* Quidam iratus agasoni volebat eum percutere: cumq; is clamaret, *Athemensis sum:* ad

ad asinum versus, *At tu*, inquit, *Atheniensis non es*: eique multas plagas inflixit. *Meminit Plut. in libello de cohibenda iracundia.*

PROMETHEVS.

Quum ignem è cœlis in terras deportaf- 66
set, eumq; primùm visum Satyrus comple-
cti vellet & exosculari: *Heus*, inquit, *ni ca- Vfus re-*
ues herce, profectò dolebit tibi mentum. *Admo- Etus.*
nens, etiam quæ naturâ pulcherrima sunt
maximeque necessaria, tamen fieri perni-
ciosa, nisi rectè utaris.

B O S.

Bos sub onere deficiens rogauit came- 67
lum conseruum, vt se oneris parte receptâ
subleuaret: cui recusanti, *Imò*, inquit, *& Auxilia*
meipsum & hac omnia portabis. Idque factum *mutua.*
est mortuo boue. *Ita Plutarchus in libro de*
inueda bona valetudine.

PORTIA MINOR.

Cùm laudaretur apud eam mulier quæ- 68
dam, vt bene morata, quæ tamen iterârat
matrimonium, *Felix*, inquit, *ac pudica ma- Pudici-*
trona non nubis nisi semel. Non passa est illam *tia.*
inter bene moratas numerari, quæ citra ne-
cessitatem afficeret alterum virum. Nam
multas huc cogit egestas. Porro coitus gra-
tiâ nubere, non est verè pudicarum.

Etq; dixit, *felix*, excusans ne-
cessitatem. *Val.*

Max.

Hh 3

A N N I A .

- 69 Propinquis admonentibus vt alteri nuberet; esse enim illi & ætatem integram, & faciem bonam: quorum alterum spem faceret prolis, alterum promitteret amorem mutuum: *Nequaquam, inquit, hoc faciam: si enim bonam virum nata fuero, nolo timere ne perdam: sin malum, quid necesse est, post optimum perperci pessimum. Val. Max.*

M A R T I A , C A T O N I S

filia minor.

- 70 Rogata, cur à morte mariti nollet iterum nubere? *Quoniam, inquit, non inuenio virum qui me magis velit, quam mea.* Non probauit coniugium, quod non conciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis causâ, cõductum habet concubinum veriùs quam coniugem.
- 71 Eadem cum diutiùs lugeret maritum, rogata quem esset habitura diem luctus vltimum? respondit, *Quem ex vita.* Sic illa Ethnica: magno sanè cum dedecore plurimarum Christianarum, quæ viro nondum elato iam nupserunt.

V A L E R I A .

- 72 Valeria, Messalarum soror, rogata, cur amico Seruio viro, nulli vellet nubere? *Quoniam, inquit, mihi semper vixit maritus Seruius.*

P Y T H I A S .

P Y T H I A S.

Pythias, Aristotelis filia, rogata quis esset color pulcherrimus? Is, inquit, quem ingenius gignit pudor. Agnoscas vel ex hoc dicto philosophi filiam. Solent autem foeminae alijs coloribus aliae delectari.

Philosophus quidam priscus, sed huiusmodi sermone Arsinoës reginae luctum compescuit. *Quam* Iupiter, inquit, inter demones rerum faceret partitionem, non aderat, sed distributione iam peracta venit. Huius igitur cum Iupiter aliquid honoris tribuere vellet, nec esset quod daret, quippe iam consumptis omnibus, tandem assignavit illi honorem qui mortuis impenditur, veluti lacrymas & mœrores. *Quemadmodum* igitur, inquit, ceteri demones bene volunt ijs à quibus coluntur, iidem & Luctus. Quod si fuerit abs te contemptus, à mulier, haudquaquam venturus est ad te: contra si diligenter abs te colatur, honoribus illi designatis à Ioue, mœroribus ac lamentis, diliget te, semperque tibi suppeditabit aliquid earum rerum quibus abs te perpetuo possit honorari. Refert Plutarchus in consolatione ad Apollonium.

D E M O S T H E N E S M Y -
tilenæus.

Pulsavit fores hominis musicæ ac ci-
tharæ dediti; cumque is audito pulsu iussit.

H 4

Studium fet illum introire, *Faciam*, inquit, *si prius alli-*
immodi- gâris cicharam. Subnotans illum nihil aliud
entm. quàm cicharâ canere. Refert *Plutarchus Sym-*
posi. lib. 2.

A T T I L I V S.

76 Dixit satius esse ociosum esse, quàm nihil age-
 Nihil re. Refert *Plinius iunior ad Minutium Fun-*
 agere. danum: *Satius est enim*, inquit, *ut Attilius no-*
ster eruditissimè simul & facitissimè dixit, ocio-
sium esse quàm nihil agere. Quanquam hoc di-
ctum ascribitur Catoni seniori. Ociosus
 est, qui vacat ab externis actionibus: nihil
 agit, qui negocijs infrugiferis, nihil ad bea-
 tē viuendum conferentibus occupatur.
 Quemadmodum qui moliantur, nec satis
 succedit quod agunt, satagere dicuntur: ita
 nihil agunt, qui frustraneis actionibus tu-
 multuantur. *Plinius enim putat, eos, qui*
 militaribus negocijs distrahuntur, nihil a-
 gere: contrâ, qui se philosophiæ dedunt,
 ociosos esse.

77 Dicere solebat, ita adolescentes in foro au-
 Profe- spicari à causis centumviralibus, ut puari silent
 etus. in scholis ab Homero: quòd vtrumq; sit maxi-
 mum, cum oporteat paulatim per gradus
 ad id quod summum est peruenire. *Momi-*
ni Plinius ad Maximum.

P L I N I V S M A T O R.

78 Dicebat, nullum esse librum tam malum, qui
 non aliquid pariter prodesset. Verum dixit de his
 qui

qui nōrunt ex quibuscunq; libris si quid in-
est frugiferum excerpere. Sed sunt, qui in Lectio-
nis uti-
litas.
libro quantumuis bono, nihil venantur, ni-
si quod reprehendant. *Refert Plinius Ju-
nior in Epist.*

Idem, cū recitatorem quiddam perpe- 79
ram pronunciantem amicorum quispiam
reuocasset, & vt repeteret cōgisset, *Quid, Tēporis*
inquit, *an intellexeris?* cū ille annuisset, *cur parsimo-*
ergo, inquit, *reuocabas? Decem amplius versus* nia.
istā tuā interpellatione perdidimus. *Tanta etat*
parsimonia temporis.

Idem nepotem suum ambulantiem vi- 80
dens, obiurgauit. *Poteris,* inquit, *has horas*
non perdere. Nam qui lecticā vehebantur, aut
recitantem audiebant, aut si libuisset ali-
quid etiam enotabant, aut dictabant ali-
quid: quorum nihil licet ambulanti.

PASSIENVS PAVLVS.

Passienus Paulus, eques Romanus, sed 81
dubiæ sanitatis, cū recitans elegias suas
sic auspicarerur, *Prisce iubes.* Priscus Iabole- Ridiculū
nus, qui tum aderat, *Ego verò,* inquit, *non iu-*
leo. Protinus ingens omnium risus coor-
tus est. Fingunt enim poëtæ suo arbitrio
quicquid libet. At Priscus non tulit poëti-
cam fictionem.

THRASFA.

Referente Plinio Iuniore, dicere solebat: 82

Hh 5

Homo. *Qui vitia odit, homines odit.* Sentiens nullum esse hominem, qui non multis vitijs sit obnoxius, licet alijs alij laborent. Ac sæpenu-
mero accidit, vt qui alios iuſectantur, ipſi grauioribus madeant vitijs.

VIRGINIVS.

83 *Animo- sè.* Cluius historiographus ſic affatus eſt Virginium, cuius res geſtas attigerat: *Scis Virgini, quæ fides hiftoriæ debeatur: proinde ſi quid in hiftorijs meis aliter legis ac velles, rogo ignoſcas.* Ad hæc Virginius: *Tu, ò Cluius, tunc ignoras ideo me feciſſe quod feci, vt eſſet liberum vobis ſcribere quæ libuiſſet? Vox excelsi animi teſtis, & rectè factorum cõſcientiã contecti.*

FRONTINVS.

84 *Animo- sè.* Vetuit extrui monumentum his ver-
bis: *Impenſa monumenti ſuperuacanea eſt; me-
moria noſtri durabit ſi vitã meruimus.* Excel-
ſi animi eſt, cum præclara geſſeris, gloriam
contemnere.

ARCHITAS.

85 *Moderate.* Architas, cum in agro comperiffet quos-
dam è famulis admiſiſſe quiddam, ſentiens
ſe commotiorem in illos, nihil quidem
cum fecit; tantum abiens dixit: *Formi-
nati eſtis, quòd irarcor
vobis.*

AVFI-

AVFIDIUS MODESTVS.

Quintum, in morbo sibi dicentem ma- 86
nus esse frigidus; hoc scommate taxauit:
Atqui calidas, inquit, è provincia exulsiſti: no- Salsè.
tans eũ, quòd proconſul adminiſtrans pro-
vinciam, multa furatus eſſet. *Meminit Plu-*
tarchus in Sympoſiacis lib. 2.

QVIDAM.

Quidam imperatorem incuſauit, quòd 87
illius inſidijs, & ocio & ſomno fuiſſet pri- *Iocoſè.*
uatus, videlicet quod illius benignitate è
paupere factus eſſet diues. *Reſertur eodè loco.*

QVIDAM.

Quidam Antigoni amicus, cùm ab eo 88
petiſſet talentum, nec accepifſet, poſtula-
uit ab eo deductores ac corporis cuſtodes.
Rogatus quamobrem, *Ne, inquit, inſidijs im- Liberè.*
petar: affingens, ſe talentum humeris ferre.

ARISTARCHVS, THEO-
doctæ pater.

Dicere ſolitus eſt: *Olim vixerant ſeptem ſa- 89*
pientes, nunc haud facile totidem inuenias idio- Salsè.
tas. Notans ſophiſtarum turbam, qui ſe pro
ſapientibus iactabant, vt vix ſuperceſſet, qui
profiteretur indoctum.

SELEVCVS REX.

Subinde dicere ſolebat: *ſi multi ſciret, quã- 90*
tum ſit negotij, tantummodo tot epiſtolas ſcribere

ac legere, nec humi proiectum diadema tollerent.

CANVS TIBICEN.

91 *Facetè.* Dicebat homines ignorare, quanto plus ipse canens voluptatis caperet, quam alij: alioqui auditores non darent mercedem, sed acciperent. Virtus incunda est eam exercentibus: vnde mirum est, quosdam ad id mercede velle conduci vt bene viuant, cum ipsa virtus abundè magnum sui sit præmiuni.

LAMPIS NEGOCIATOR.

92 *Argutè.* Interrogatus, quomodo sibi parasset diuitias? *magnas,* inquit, *hand difficulter; exiguas* rer. *cum labore ac tardè.* Sentiens, initio paulatim magnaq; vigilantia corrasam pecuniã: ceterum paratã iam ingenti sorte, facile est amplis lucris ditescere. Primùm autoritas ac fama tardè paulatimq;ue, nec sine negotio paratur: at qui iam innotuit, facilè magnam assequitur laudem. *Memnus Plutarchus in libello, an sensis capessenda Respublica?*

I S M E N I A S.

93 Ismenias tibicen canebat in sacrificio: cumq;ue non litaretur, is qui conductus fuerat arreptis tibijs canebat ridiculè, & hoc canente litatum est. Incusantibus autem ijs qui aderant, *dimittis,* inquit, *constringit venustè canere.* Hic Ismenias ridens, *Si me,* inquit, *canente dij voluptate capti commorabantur; te verò festinante illos abigere, arripuerunt hostiam.*

hostiam. Refert Plutarchus Symposi. lib. 2. Conductitius ille sibi laudem arrogabat, quòd ipso canente litatum sit, quasi dij magis delectati sint ipsius cantu, quàm Ismenia: id lepidissimè retorsit Ismenias, ideo fuisse litatum, quòd dij gaudentes eruditâ musicâ, diutius amarent adesse sacrificio. At cum ille tam ridiculè caneret, quasi studeret deos abigere, ne vacui recederent, arripuerunt victimam.

PAUSON PICTOR.

Pauson pictor receperat à quodâ equû ⁹⁴ pingendum specie volutantis sese, & puxit currentem. Indignante eo qui conduxerat, Pauson ridens, *inverte*, inquit, *tabulam*: eo facto iam non currere sed volutari videbatur. Ita quædam errata, quæ videntur maxima, minimo negotio corriguntur, si quis commodè interpretetur. Refert Plutarchus in libello, cur Pythia vates desisset carmine reddere oracula? *Correctio*

SERBIDIUS SCAEVOLA.

Serbidius Scaevola, vir tum iuris prudentiâ, tum M. Antonini Imperatoris amicitia celebris, dicere solitus est: *ius civile vigilanti bus scriptum esse, non dormitantibus*. Sentiens Iurisprudentiam non sine summo studio percipi: quemadmodum Aristoteles sic edidit libros naturalium, ut non essent editi, *Industria*
nisi

nisi viva vox doctoris accederet. Refertur lib. Pandect. 42. tit. quæ in fraud. cred. l. pupillus.

P. A. P I N I A N V S.

- 97 Bassianus Antoninus imperator, magnâ laborabat invidiâ, quod fratrem occidendum curasset. Eoque Aemylio Papiniano, prætorij præfecto, ob eximiam Jurisprudentiam summæ apud Romanos autoritatis, negocium dederat, ut hoc facinus apud senatum defenderet. At is respondit: *multo facilius parricidium perpetrari, quam defendi.* Ob hanc liberam vocem Bassianus occidit virum immortalitate dignum.

*Libertas
noxia.*

- 97 Prætorij viris, ab imperatore Adriano petentibus, ut sibi de iure respondere liceret, rescripsit: *hoc munus non peti solere, sed præstari: quare accingerentur, si qui sibi fiderent, & populo sui specimen darent.* Nam Augustus quod maior esset iuris peritorum autoritas, constituerat, ut qui respondere vellent, id ex autoritate Cæsaris facerent: cum antea liberum fuisset, respondendi munus subire, quicumque sui fiduciam haberent. Sic & hodie creantur Doctores Medicinæ, Juris, Arithmeticæ, Theologiæ: cum hoc nomen promeruisse sit pulchrius, quam obtinuisse.

*Virtus
præstan-
danô pro
fienda.*

- 98 Saluius Iulianus, tum eximiâ iuris cognitione, tum multorum principum amicitia clarus, solitus est dicere: *et si alteri pede in se-*

Industria

in se-

in sepulchro haberem, adhuc addiscere vellē. Refertur Pandect. lib: 40. tit. de fidei com. l. a. apud Iulianum. Hæc sententia optimo iure placuit laudatissimis viris. Sed hodie passim audimus has voces: Iam adultus sum, serum est dicere. Imò hōc turpius est nescire quæ cognitu digna sunt, quòd adultus es.

Quum post cladem acceptam ad Persas 99
quidam ab Arcadia transfugissent, auxilia pollicentes, producti sunt in conspectum Xerxis. Ibi Persis percontantibus, quid agerent Greci? responderunt eos celebrare Olympia, ac gymnetica equestrisq; certamina spectare. Rursus percontantibus quòd esset certaminis præmiū? responderunt coronā oleaginam. Hic Tritantechines, Artabani filius, versus ad exercitus præfectum, papa, inquit, *Mardom, in cuiusmodi viros nos incitasti ad pugnam, qui non pecuniarum gratiā certamina agitant, sed virtutis ac laudis. Ea vox tum visa est timida, ut sæpe numero prudentia habetur pro ignavia.*

Virtus sibi præmiū est.

Quum Xerxi nunciatū esset, quàm fortiter, quamq; etiam feliciter Artemisia rem gessisset in pugna nauali, dixisse fertur: *sibi Præpotamnas fuisse viros, contra viros fuisse fami sternas: quæd parùm dextrè se gessissent. Refert Herodotus lib. 8.*

Aristo Chius dicere solebat, *diale Elucorum argutias similes esse telis aranearum, quòd plurimum*

- Nugax* *vimura haberens artificij, minimum utilitatis.*
subtili- Namis cū cæteris Cynicis putabat, logicen
tas. ac physicen à philosophia submouendam;
 solam ethicen diligenter exercendā. Huius
 sententiæ princeps fuit Socrates.
- 102 Idem, *λυμινέτιγον* etiam, *dialecticorum sub-*
Dialecticū *utilitates* dicebat *similes lucis viarum, ad nihil*
ca. *utili, nisi quòd ingredients impellit ad lapsum.*
 An illi rectè damnârint vniuersam dialecti-
 cam, alij viderint. Illud experimentis com-
 pertum habeo, nullos magis aberrare à ve-
 ro, quàm qui supersticiosè in hoc studiorū
 genere sunt versati.
- 103 Diogenes conuicijs laceffitus à quodā
Salsè. de crimine proditionis infami; gaudeo, in-
 quit, *me tibi factum inimicum, quando tu nō ho-*
stis, sed amicos lædere soles.
- 104 Idem à caluo quodam maledictis asper-
Salsè. sus, *Ego quidem, inquit, tibi nullam facio iniu-*
riam; quin potius laudo capillos tuos, qui malam
caluariam effugerint: subnotans, illum nō iu-
dicio, sed cerebri vitio maledicum esse.
- 105 Lacon quidam gymnasiarchum, ligna
Facetè. *ἀναπνα* exhibentem, facetissimo ioco incu-
 sauit, dicens: *quòd per eum ne lacrymas quidem*
illic effunderi daretur. Fumus enim excutit
 lacrymas oculis. Acapna ligna inde dicta
 sunt, quòd fumo careant.
- 106 *Alius quendam quotidie conuiuantem, plagia-*
Facetè. *rium ac tyrannum appellauit, per quem tot annis*
numquam

nunquam vidisset mensam suam. Ioci lepos est in fictione. Plagiarium appellauit, quòd liberalitate suâ homines sibi redderet obnoxios: tyrannum, quòd per illum nouliceret cuiquam domi suæ viuere.

Quidam ambientes amicitie fœdus inire 107
cum Lacone, volebant se quocunq; vellet vineulo astringere, quò certius esset, amicitiam fore sinceram. Quibus ille, *vnæ est,* *Nulli fi-*
inquit, *de amicitia certitudo, si etiam volentes dendum.*
ladere non possent. Nam reliquæ omnes prorsus infirmæ sunt. Conuenit cum illo Chilonis: *sic habendum amicum, vt cogites illum posse fieri inimicum.*

Socrati tribuitur & illud: *nec à mortuo petendam colloquium, nec ab auaro beneficium.* *Grati-*
Nam mortui aut non respondent; aut læter. *ter.*
dunt: ita auarus aut non dat quod rogatur, aut infeliciter cedit accipienti, quod datur animo inimico.

Idem conspiciens prædiuitem quendam, 109
sed indoctum, *Ecce,* inquit, *aureum mancipiū.* *Diues in-*
Indoctus, seruus est & cupiditatum, & *doctum.*
rum quæ possidet.

Conspiciens quendam quibuslibet ci- 110
traq; defectum elargientem, *malè,* inquit, *Profusio*
percas; qui ex gratijs, cum sint virgines, faci-
as scorta.

Aiebat sibi videri, quòd dij semper riderent 111
spectantes inanes hominum curas; quorum cum

omnia sint exigui temporis ac momenti, tamen nõ pari curâ tractantur. Sic enim tumultuantur homines, quasi & magna sint & perpetua, quæ hîc geruntur.

112 Interrogatus, *quare non scriberes libros? quorũ*
Librorũ *nam, inquit, chartæ v's qui scripturi sunt pluris*
multitud. *essent emendatæ. Socrates nihil scripsit in vita,*
do. *iudicans librorum copiam officere studiosis sapientiæ.*

113 Traianus imperator initio procuratores
 habebat rapaces, qui prouinciales calum-
 nijs expilabãt. Quorum vnus fertur vnum-
 quemque diuitum sic conuenire solitus:
Quid habes? Vnde habes? Hæc vbi didicerat,
 addebat tertium, *pone quod habes.* Sed admonitus à Pompeia Plotina vxore, cohibuit
 eiusmodi vexationes prouinciarum, addēs
Liscus *vocem optimo iure laudatam: Fiscum esse lie-*
lian. *nem: quò deo crescente, reliqui artus contabescant.*
 Sensit optimus princeps, iniquum esse, sic
 explere fiscum vnus, vt nihil habeant sub-
 diti: præsertim cū boni principis sit, quic-
 quid habet populus.

114 Diogenes Cynicus interrogatus de quo-
Salsè. *dam adolescente qualis videretur? Arcadem*
esse respondit. Siue significans illum esse
 stupido ingenio, siue (vt eruditi quidã ma-
 lunt) mollē & pathicū: quòd Arcades ferã-
 tur glandibus victitare, teste epigrammate:
πολλοί μ' ἀναδία βαλανοφάγοι ἄνδρες ἰασίμ.
 Glans

Glans autē apud Latinos *inserdam* obscœnam habet significationem.

Scipio super cœnam interrogatus, *quem egregium imperatorem habitura esse Respub. si quid ipse humanitus accidisset? vel hunc, inquit: Marium* intuens, iam tum in illo perspicies ingenium maximis rebus natum. *Refert Eutropius lib. 5.*

Quū Syllana crudelitas magnâ licentiâ sciret in capita civium (nam occisi feruntur supra nouē millia) percussoribus liberè per urbē vagantibus, ac cæteris metu attonitis, Qu. Catulus palàm ausus est dicere Syllæ: *Cū quibus tandē victuri sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius.*

Traianus Cæsar solitus est dicere: *princeps omnes multum abesse à Neronis quinquennio.* Nam Domitius Nero primis annis quinq; summa cum laude gessit imperium, priusquam ad Caligulæ auunculi sui crudelitatem appelleret animum. *Suetonius in eius vita.*

Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissimâ disciplinâ habuit milites suos, ad eò ut simul atq; venisset in castra, protinus vulgaretur ille Trochaicus: *Disce miles militare, tavis. Galba est non Getulicus.*

Otho Saluius, cùm videret aut deponendum imperiū, aut magnâ civiū strage tuendum, statuerat sponte mori: & amicis ac

militibus hortantibus, ne tam citò de belli

Pet as euentu desperaret, *negavit sibi suam vitam es-*
in Rem- *se tanti, vt hac de causa bellum civile nasceretur.*
pub. Quis non miretur hunc animum in princi-

120 Nerua Cocceius in cœna cui affidebat
 Veiento, qui sub Domitiano consilarem
 dignitatē fuerat adeptus, sed multos clam
 apud illum detulerat; cum ortò Catuli men-
 tione, qui calumniator insignis fuerat, di-
 ceret, *Quidnam faceret Casius, si Domitiano*
Liberè. *superuixisset?* Iunius Mauricus respondit, *No-*
biscum caneret. Satis liberè submonens im-
 peratorem, quòd Veientonem haberet fa-
 miliarem, simillimum Catulo, quem vt ca-
 lumniatorem execrabatur.

121 Optimo iure laudibus vehitur illa vox
 Traiani, qui amicis ineulantibus, quòd pa-
 rum memor imperatoris maiestatis, nimitū
 esset omnibus expositus, respondit: *Talem*
Comitas *præstabo imperatorem; priuatis, qualem optarem.*
in prin- *ipse priuatus.*
cipe.

122 Flavius Vespasianus cum admoneretur
 ab amicis, vt caueret à Metio Pomposiano,
 quòd de hoc rumor increbuerat, fore vt
 aliquando regnaret; non solūm sibi non
 metuit ab illo, sed & consulem fecit. Id ad-
 mirantibus amicis, *Erit, inquit, olim memor*
Beneficē *tanti beneficij.*
via con-
estiat a-
micos.

123 Titus Vespasianus, cum à duobus clarif-
 simi.

fini ordinis esset in ipsum conintratum, ac facinus eò processisset, vt iam inficiari non possent, deduxit illos in spectaculum, atque inter illos medius confedit: ac petitis de industria mirmillonum gladijs, velut exploraturus aciem, vnū vni, & alterum alteri commisit, tanquam prouocans ad id quod moliebantur: illis autem percussis, & animi præsentiam admirantibus, *Videtis ne, inquit, Constanti- principatum fato dari, frustra q; tentari facinus ter. potiundi spe, vel amittendi metu. Sueton.*

Idem fratrem Domitianum, insidias mo- 124
lientem, non est vltus, sed his verbis ad-
monuit: *Quid opus te parricidio petere, quod me Clemen- volente obuenturū est; imò quod iam habes, im- ter. perii particeps!* Haud temere in Christiano re-
perias tantum mansuetudinis.

Iulius Maximinus proditione militum 125
interfectus est, vnà cum filio Diadumeno
etiãmnū puero: quo tempore conclamatū
est à militibus: *Ex pessimo genere ne catulum Crudeli- quidem esse relinquendum. Alluisse videtur ad ser. græcam parœniam: ὑπὸ ἰσὺς πατέρα λυτὰί- vas, παύλας λυταδέπης.*

Constantius Chlorus amicis admonen- 126
tibus, quòd in augendo fisco videretur in-
diligentior, respondit: *publicas opes rectius à Princeps priuatis haberi, quàm intra vnū claustrū reserua- charus. ri.* Bonus princeps, qui magis à suis diligi-
tur quàm timetur, habet quicquid ciues pos-
sident.

127 Iulianus imperator eunuchos, coquos, tonsores, eiecit è palatio. Rogatus quam
Famuli - ob causam, *negavit sibi esse opus eunuchis, cum*
uxor decessisset: nec opus esse coquis, quòd simplicif
perfluu. *simis cibis vejeretur.* De tonsoribus dixit, vnū
 multis sufficere.

128 Valentinianus, nondum imperator, templum Fortunæ ingrediens cū Iuliano, hinc atq; hinc stantibus ædituis, qui aquam introeuntibus aspergerent; vbi vidit in chlamyde purpurea guttam aquæ, pugno percussit ædituum: *Hoc, inquit, non est purificare, sed inquinare.* Nam illi tales aspersiunculas appellabant purificationes.

129 Theodosius iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, vt cū ab amicis rogaretur, quamobrem neminem eorum à quibus lædebatur supplicio capitis afficeret;
Clemen- *Vinam, inquit, mihi liceret & mortuos ad vitam remocare?* Ad priuatas iniurias oportet principem esse facilem ad ignoscendum: in ijs quæ lædunt Rempublicam decet esse seuerum.

130 Idem cū in amphitheatro Constantinopoleos sederet spectator, & populus damnatum efflagitans clamaret, *Crueli bestie artifex obiectus pugnet: compescuit immitem turbæ vocem, dicens: Nescitis, quòd nos consueuimus clementer spectare: innuens, vbi adest princeps, illic oportere omnia mitius geri.*
 Xantip-

Xantippe de Socrate marito prædicare 131
 solebat, *quid semper vidisset illum eodem vultu Constantem*
revertentem domum, quo exierat. Argumentum *ii.*
 verè cõstantis animi: cùm alij domo egres-
 si si quid accidit triste, redeant turbidi; si
 quid læti, gestientes.

Pythagoras posteaquã venerat Phliun. 132
 tem, & cum Leonte Phliastorum principe
 doctè & copiosè quædã disseruisset, Leon,
 ingenium & eloquentiã hominis admira-
 tus, quæsiuit ex eo, *quã maximè arte confide-*
ret? cui Pythagoras respondit: *Se nullam qui-* Modestè.
dem artem scire, sed esse philosophum, id est, sa-
 pientiæ studiosum. Huius verecundia, sa-
 pientis cognomen arrogans, quo se prius
 venditâranti σοφοί, vertit in titulũ modestiæ.

Antipater Cyrenaicus mulierculis qui- 133
 busdam, cæcitatem ipsius deplorantibus,
Quid agitis? inquit: an vobis nulla videtur vo- Fortiter.
luptas nocturna? Nocte omnes cæci sumus,
 nec tamen lamentamur. Habet animus quo
 se delectet, etiam occlusis sensibus. Respon-
 sum Antipatri conueniebat fœminis, om-
 nia voluptate metientibus.

Asclepiades, non ignobilis nec inexerci- 134
 tatus philosophus, cuidã interroganti, *quid Fortiter.*
incommodi cæcitas ipsi attulisset? *Vt vno,* inquit,
puero ambulem comutator. Significans, sibi mi-
 nimum molestam cæcitatẽ corporis, cùm
 animo cerneret.

135 Theodorus Lyfimacho, mortem minitā-
Fortiter. ti, *Præclaram,* inquit, *rem effecisti, si Cantharidis vim consequutus es.* Cantharis insectum est minutum quidem, quod tamen lethale gerit venenum. Itaq; qui mortem homini minantur, nihil minantur magni, cum idē possit contemptissimum animalculū, scorpius.

136 Thrasea dicere solitus est. *suscipendas esse Officium causas, aut amicorum, aut desitutas, aut ad exem- bine col- pium pertinentes.* Amicorū, quod ex lege gratiarum amicorum cōmunia sunt omnia: desitutas, quod in his potissimū, & constantia agentis & humanitas cerneretur: ad exemplum pertinentes, quia plurimum referret, bonum an malum ducē haberet. Frequēter enim bonæ causæ vitio patronorū vincuntur. Expediit autem ad bonos mores, ut in iudicijs succumbat prauitas, superet innocentia. *Refert Plinius in epistola ad Quadratū.*

137 Pollio dicebat, *commodè agendo factum est, Accura- vt saepe agerem; sed saepe agendo factum est vt tē potius minūs commodè: quia scilicet assiduitate ni- quam quam saepe.* miā facilitas magis quam facultas, nec fiducia sed temeritas paratur. Quod accurate factum velimus, rarò faciendum est.

138 Quum Antipater intra Lamiam à Græcorum copijs esset conclusus, ac velut obres feliciter gestas Athenienses dijs immolarent victimas; Demosthenes ad quendam amicorum, nomine Agefistratū, ait, sibi nō
 eandem

eandem esse cum cæteris sententiam: *Novi Persene-
enim, inquit, Gracos stadium pugnare & iure vanta.
& posse; Dolichon autem non ita.* Dolichus
autem continet viginti quatuor stadia: No-
tauit suos, quòd protinus unâ contenti vi-
ctoriolâ, deponerent bellandi studium: cû
oporteat eiusmodi successibus nō frui; sed
vti ad maiorum rerum occasionem.

Quodam tempore vox Demosthenem 139
inter concionandum defecit, ob multitu-
dinis fremitum. Id obijcientibus ita respō-
dit: *Histriones è voce iudicare par est, oratorem è* Clamosi.
*mente. Græca iucundiùs sonant: ἱστορίαι δὲ
κρίνου ἐν τῆς φωνῆς, τὸς ἡ ψύτορας ἐν τῆς γυνώμης.*
Histrion servit populo, orator consulit. Ille
delectat, hic prodest. Ad bene consulendū
non refert quàm sis vocalis, sed quàm op-
portuna suadeas. Actoris voce opus est, quæ
vincat multitudinis fragorem: orator talis
esse debet, vt populus ipsum vltro tacitus
& attentus auscultet.

Idem Epicli, opprobranti quòd semper 140
dicturus meditaretur, *Erubejcerem, inquit, Extem-
optimo iure, si tanta multitudini consulens dice-
rem ex tempore. Quod alij præclarū esse du-
cunt, subito eximparato dicere; id vir cor-
datus iudicabat esse temeritatis.* poralis
dictio.

Quodam tempore cūm populus ob- 141
streperet dicenti, ait se breue quiddā velle
illis narrare. Facto multitudinis silentio,

Asini umbra. Adolescens, inquit, quidam asino tempore asini
 conduxerat ab Athenis Megaram vsque: sole
 vero circa meridiem vehementer aestuante, vsque;
 alterum prohibebat: hic dicebat asinum conduxerat,
 non umbram: alter contendebat, per conductionem
 & asini & umbræ eius esse factum. Atque hæc
 loquutus Demosthenes abiit è suggesto:
 populo verò retinente, ac narrationis finem
 flagitanti, De asini, inquit, umbra audire cupi-
 tis, de rebus serijs loquentem audire nõ vultis. Re-
 tulimus hoc in Adagijs.

142. *Liberè.* Lycurgus ractor ob generis nobilita-
 tem liberior erat in dicendo, quàm vt po-
 pulus interdum ferre posset. Itaque quum
 aliquando populi strepitu exploderetur
 è suggesto, exclamavit: ò Cercyræ scutica,
 quàm multis talensis digna es! Notans popu-
 lum, à quo eiciebatur, magnæ quidem au-
 toritatis ac nominis, sed inutilem rebus ge-
 rendis. De Cercyræ scutica dictum est nõ-
 bis in prouerbijis.

143. *Anda-
Ber.* Idem fortè obuius Xenocrati, qui à Te-
 lone obtorto collo pertrahebatur in me-
 tœcium, quo in loco carcer erat Athenis,
 fustem impexit in caput Telonæ; ac Xeno-
 cratem quidem liberavit, Telonem verò
 tanquam indigna patrantem in carcerem
 coniecit. Id Lycurgi factum ab omnibus
 collaudabatur. Itaq; post aliquot dies Xeno-
 crates

crates factus obuiam Lycurgi liberis, Cicerò, inquit, *ô puer, recte gratiam patri tuo, qui vulgò laudatur quòd in re difficili tulorist auxilium.* Sentiens, laudem esse præmium rectè factorū, & eam demum opitulationem esse gratam, quæ adfertur in ipso discriminis articulo: fuste enim illi patrociniatus est, non oratione. Nimirum hoc est, *Βουθυραx μύσις.*

Obijcientibus, quòd eloquentiæ studio 144
rhetoribus daret mercedem, *Si quis, inquit, profiteatur se filios meos mihi reddisurum meliores, non mille drachmas, sed omnium facultatum dimidium effunderem.* Plurimum ab hominum vulgo discrepans, qui perisse existimant, quod liberis instituendis impenditur. *Studiosè*

Inter leges, quas tulisse fertur, hæc erat 145
vna: *Ne qua mulier mariata proficisceretur E-leusinem.* Id statuit veritus, ne à diuitibus dato precio corrumpentur: addita est pœna, drachmarum sex millia. Ei legi cum vxor Lycurgi nõ obtemperasset, sycophantis qui deprehenderant ac detulerant dedit talentum. Ea res quum illi postridie vitio daretur apud populum, *Atqui ego, inquit, Similiter. dare conspectus sum, non accipere.* Quidam ferunt leges ad quæstum. Hanc notam à se depulit, qui nec in vxoris gratiam voluit abrogare legem, sed multam de suo pendit.

Isocra-

146 *Natura* Isocrates inter familiares dicere solitus est: *se quidem docere decem minis; ceterum qui boni.* ipsum discussset audaciam & vocalitatem, mercedis loco daturum decem millia. Nam vocis exilitas & animi timiditas reddébant Isocratem ad dicendum inutilem. Hæc autem quoniam naturæ sunt, non artis, à præceptoribus dari non possunt.

147 *Modeste.* Percontanti, quæ fieri posset, ut cum ipse non esset ad dicendum accommodus, alios redderet idoneos? *Quoniam cotes,* inquit, *ipsæ quidem secare non possunt, ferrum tamen reddunt acutum.* Hoc videtur imitatus Horatius:

Fungar vice cotis, acutum

Reddere qua ferrum valet, exors ipsa secandi.

148 *Exaggeratio.* Interrogatus, quid esset rhetorica? *Ex parvis,* inquit, *facere magna, ex magnis parva.* Est enim hæc nonnulla rhetorices pars, amplificare & extenuare: qua de re diligenter præcepit Fabius. Sed præstigij genus est, quod respõdit Isocrates. Quin illud potiùs artis est, quæ magna sunt ita tractare, ut auditori quoq; magna videantur; & contrà.

149 *Tempestive.* In conuiuio Nicocreontis, Samiorum tyranni, quum à conuiuio iuberetur dicere, *His,* inquit, *in quibus ego valeo, nunc non est tempus: in his verò qua hoc tempus requirit, ego non valeo.* Recusauit inter pocula dicere, qui

qui apud sobrios de rebus serijs differere
consueuerat.

Vbi cōspexit Sophoclem, tragœdiarum 150
scriptorem, sequi puerum quendam for-
mâ illius captum, *Oportet*, inquit, *ô Sophocles, Castè.*
hominem non manus tantùm apud se continere,
verùm & oculos. Vox homine Christiano
non indigna.

Ephorum Cumanū, qui scholam ipsius 151
reliquit nullo profectu, atque ob id à patre *Tardi-*
Demophilo denuò missus est, vt ab integro *tas.*
datâ mercede discipulum ageret, *διφρον* ap-
pellabat. Diphros enim græcis dicitur cur-
rus, quòd duos ferat, pugnantem & auri-
gam. Tales opinor olim fuisse cathedras:
(nam *διφρον* interdum & cathedram sonat)
quæ duos caperent: quales adhuc videmus
episcoporum veteres, quæ capiunt præsu-
lem & assessorem. Isocrates autem ex vocis
etymologia captauit iocum in stupidum
discipulum, qui bis attulerit mercedem.
διφρον enim dici videtur *ἀπὸ τῶν δῖς φέρειν*, id.
est, à bis ferendo.

CR. Piso iuuenis etiânum Manilium 152
Crispulum reum egit, euidenter nocentem:
eumq; licèt præpotētem multis ac magnis
criminibus vrgebat, quòd videret illum e-
ripi gratiâ Pompeij, qui Pisoni reo aderat.
Itaque quum Pompeius, velut exprobrans
iuuenilem temeritatem Pisoni, qui non ve-
rere-

reretur nobilem & opulentum, atque ipſi cum priimis amicum, ad iudices pertrahere, dixiſſet: *Quin eadem opera me quoque accuſes*: intrepide reſpondit Piſo: *Da vades Reipub.ſe, ſi poſtulatſus fueris, ciuile bellum non excitaturum, tuū nomen priuſquam Manilij deferam.* Hic elegās epiphonema ſubiicit Valerius Maximus: *Eodem, inquit, iudicio duos poſtmiſimus reos, accuſatione Manilium, libertate Pompeium: & alterum lege peregit, alterum profeſſione.*

153 *Rumores diſtaret à mendacio veritas?* *Quantum, inquit, oculi ab auribus.* Sentiens ea demum eſſe indubitatae fidei, quæ contuemur oculis; rumoribus ac fabulis hominum haud tutò credi. Eò dem pertinet Hòmericum figmētum de ſomnijs, quorum quæ ſubuolant per portam corneam, vera ſint; quæ per eburneam, vana. *Corneæ portæ inuolucro designans oculos, ob coloris ſimilitudinē; eburnæ os, ob candorem dentium.*

154 *Inſtitutio.* Iſocrates ad patrem, qui dicebat ſe cum filio non miſiſſe niſi vnicum mancipium, *Abi igitur, inquit, & habebis duo.* Id biſariam poteſt intelligi. Redi tu domum, apud me relicto filio, quem poſteaquam ita formâro, vt tibi nō minùs dicto ſit audiens, quàm quilibet ſeruorum tuorum, pro vno mancipio habebis duo. *Au, abi domum, ac pu-ta tibi*

ta tibi eâ pecuniâ, quam pactus es pro filio instituerendo, iam me quoque tuum esse factum, ut non minori curæ mihi futurus sit tuus adolescens, quàm si tuû essem mancipiû. Simile quiddâ tribuitur & Aristippo.

Cn. Lentulus Marcellinus consul, in cõ- 155
 cione grauiter questus est de Magni Pompeij immodica potentia. Huius orationem quum populus clarâ voce acclamans approbasset, *Acclamate, inquit, acclamate Quirites dum licet; iam enim vobis impunè facere non licebit.* Significans, illius potentiam breuicò magnitudinis euasuram, ut nulla in retutum esset vlllo pacto resistere, si quid illi collibisset.

Helius Mancianus Formianus, libertini fi- 156
 lius, vltimæ senectutis, L. Libonem apud Pompeium accusabat: in quo certamine Pompeius Liboni fauens, Helio & generis humilitatem & senium exprobrans, dixit *illum ab inferis remissum, ut claros viros accusaret.* Hoc conuicium incunctanter retorisit hoc modo: *Non mentiris, inquit, Pompei, planè ab inferis reuersus sum: sed dum illic morror, vidi Cn. Domitium Aenobarbum deplorantem, quòd summo genere natus, vitæ inculpatisimæ, patriæ amantiissimus, in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. Vidi pari claritate conspicuum Bruium, ferro laceratum, querentem id si sibi prius perfidiâ, deinde etiam crudelitate*

ita accidisse. Vidi Cn. Carbonem acerrimum pueritia tua honorumq; patris tui defensorem, quum seris iam consul esset, catenis, quas tu illi iniici iusseras, vinculum obtestantem se aduersus omne fas & nefas, quum in summo esset imperio, à te equite Romano trucidatum. Vidi eodem habitu & querulatu, pratorum virum Perpennam, salutiam tuam execrantem, atque hos omnes eadem voce indignantes, quòd indemnati sub te adolecentulo caruisse cecidissent. Has Mancix voces, fortassis aliquis temeritatem appellet citius, quàm libertatem. Scitum est, quod subnectit Valerius: *Eo tempore & fortissimum eras, Pompeio maledicere, & iustissimum: fortissimum ob summam potentiam; iustissimum ob reuocatum veterum facinorum inuidiam.*

157. Diphilus, traxædiarum actor, quum in ludis Apollinarib⁹ ad eum versiculum venisset, *Miseria nostra magnus est*: directis in Pompeium Magnum manibus pronunciauit. Actio in tantum placuit populo, vt aliquoties fuerit reuocatus; nec histio veritus est iterare simili gestu. Dubites, vtrum potiùs mirari conueniat; actoris audaciam, an populi. Simili audaciâ vsus est in eadem fabula, quum ventum esset ad eum versiculum: *Virtutem istam veniet tempus quo grauius gemas.* Tametsi mihi videtur carmen esse mutilum: suspicor addendum, *Serua virtutem istam, aut aliud simile verbum: vt sit*

fit versus Trochaicus. Cicero meministi in Epistolis.

Seruius Galba C. Iulium, consummatis 158
victorijs in foro ius dicentem, huiusmodi
dictis ausus est interpellare: *C. Iuli Caesar, pro*
Cn. Pompeio Magno, quondam genetro tuo, in ter- *Liberè.*
tio eius consulatu pecuniam sponendi, quo nomi-
ne nunc appello. Quid agam? Num dependam?
Hac voce palàm illi exprobràs, quòd Pom-
peij bona vendidisset, cui fuerat affinitate
iunctus. Acquum autem videbatur, vt qui
bona generi vendiderat, ea dependeret,
quæ nondum orto inter illos bello fuissent
contracta. Cæsar hac inuidiâ commotus,
æ alienum Pompeij è fisco resolui iussit.

Quum Philippus Macedonum rex co- 159
gnitionē exerceret parùm sobrius, ac per-
peram aduersus mulierem quandam tulisset
sententiam; illa sentiens errorem esse
vini, non regis, exclamauit: *Prouocarem, in-* *Liberè.*
quit, ad Philippum, sed sobrium. Excussit regi
muliebri conuicium temulentiam, adegit-
que vt expergefactus causam eandem ani-
mo præsentiore cognosceret. Hic dubites,
vtrum potius admirari debeas; foeminae
libertatem, an tãti principis humanitatem.
Simile quiddam & antè retulimus, sed sub
viri persona.

Scipio Aemilianus creatus censor, addi. 160
to collegâ Mummio, viro magnæ quidem

Kk

Liberè. nobilitatis, sed vitę dissolutionis; pro rostris dixit, se ex maiestate Reipublica omnia gesturū, siue ciues sibi dedissent collegam, siue non dedissent: innuens, satius fuisse non habere collegam censurę, quàm talem collegam.

161 P. Rutilius amico cuidam rem iniustam petēti pernegabat. Quumq; is commotus per summam indignationem diceret: *Quid Inste.* ergo mihi opus est tuā amicitia, si quę rogo non facis? Imò, inquit Rutilius, quid mihi opus est tuā, si qđ inhonestę rei propter te facturus sum?

162 Quum M. Bruto tota ferè Lusitania se se dedidisset, sola vrbs Ciania p̄tinaciter arma retineret, tentatum est per Bruti legatos, vt datā pecuniā perseuerarent esse sui iuris. Verum his populus Cianiensis vno ore res *Forstiter.* spondit: sibi ferrum à maioribus relictum, quo urbem tuerentur; non aurum, quo libertatem redimerent.

163 Iulianus imperator, ni fallor., quū in frequenti turba quidam ipsum his verbis appellaret aduersus aduersarium suum: *Thal-* *Præter* *spem.* lassius inimicus pietatis tuę nostrę per vim eripuit: Agnosco, inquit, ab illo me fuisse laesum, proinde dicisti vt mihi potiori inimico prius satisfaciat: mandauitque præfecto ne prius cognosceretur illorum negocium, quàm ipse cum Thalassio rediret in gratiam. Quod alter adduxerat ad inaturandam vindictam, Cæsar torfit in cunctationem.

Cyrus

Cyrus rex rogatus ab hospite, quid ad prandium apparari iuberet? *Nihil aliud, inquit, quam panem; nam spero me prope Crinum Frugalitatem canaturum.* Mira frugalitas in rege barbaro, cui panis erat pro obsonio, & sitim aquæ spe deferebat in cœnam. *Refert Ammianus.*

Sigismundus imperator, Alberti fœderis, cum alijs multis nominibus, tum illo præcipuè cõmendabilis fuit, quòd ut ipse linguarum ac literarum peritiam amavit, ita viros eruditione præstantes semper ornare ac prouehere studuit. Quo nomine quum à Germanis principibus, qui latinas literas oderant, reprehenderetur, quòd homines obscuro genere natos ob literarum commendationem foueret: *Quidus, inquit, eos amem, quos naturâ cæcos antecellere voluit?* Germani plurimum tribuunt generis nobilitati: at vir prudens intellexit, in eruditis esse quiddam stemmatis præstantius. Illi habent ædium parietes clypeis & imaginibus depictos: hi animum habent optimis disciplinis exornatum. Porro ut naturâ animus præstantior est corpore: ita ornamenta ingenij longè pulchriora sunt externæ nobilitatis insignibus. Qui nihil aliud habet, quam maiorum imagines, opinionè nobilis est verius quàm re. At qui virtute præditus est, ynde manat etiam illa vulgaris nobi-

litas, germanam ac nativam habet nobilitatem.

166 *Plato dicere solebat, spes esse vigilantium somnia. Ad quod alluisse videtur Vergilius, quum ait: An qui amant ipsi sibi somnia fingunt? Nam dictu mirum est, quàm varias imaginationes patiantur in animo suo, qui vehementer sperant aliquid. Atq; his inanibus simulacris perinde semet oblectant, ac si iam tenerent quæ sibi pollicentur.*

167 *Scopelianus sophista, quoniam somni parcissimus noctem existimabat studijs & exercitationi mentis accommodam, subinde solitus est exclamare: ὠνὺξ, οὐ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μίση δειῶν: Id est: ὁ nox, nam tu sanè maxima ex parte consors es sapientiæ deorum. Habet enim hominis mens in alto illo silentio, corporis sensibus iam feriat, aliquid diuinitatis, si sese intenderit ad rerum sublimium speculationem.*

Nox ap-
ta cõtem-
plationi.

168 *Quum Alexander Thebanorum mœnia diruisset, Phryne meretrix pollicita est se suis impendijs reposituram, modò ciues paterentur hoc insculpi elogium: Ἀλέξανδρον μὲν κατίσκαψεν, ἀνίστησι δὲ φρουῖν. id est: Alexander quidem subuertit, sed Phryne restituit. Hic meritò quis dubitet, vtrum sit admiratione dignius: an quòd scortum corporis vlrâ tantas opes collegerit; an quòd tanto nominis amore teneretur, vt titulum*

Gloria
amor.

tam

tam carè voluerit emptum. Nam vt præ-
clarius est restituere, quàm demoliri: ita
speciosior fuisse laus Phrynes scorti, quàm
Alexandri regis.

Pythagoras, videns quendam è discipu- 169
lis attentiozem curando corpori, idq; age-
re vt obesus esset ac nitidâ cute: *Hic, inquit,*
non desinis sibi carcerè molestiorem struere. *Obesitas.* Sen-
sit, hominem esse animum, corpori seu car-
ceri inclusum, quod quò reddas habitus,
hòc magis grauatür animi vis.

Plotinus philosophus Platonicus, Ame- 170
lio pictori roganti, vt corporis formam pa-
teretur effingi, non passus est: *Quid, inquit,*
annon satis est nos hanc imaginem circumfer- *Corpus*
re, nisi & imaginis imaginem relinquamus po- *hominis*
stis ostendendam? Iudicauit cum Pythago- *umbra.*
ra, corpus esse thecam mentis, vtcunq;
eam exprimentem. Minimum autem ho-
minis videre eum, qui nihil aliud videt
quàm corpus.

Sophocles iam extremæ senectutis, à fi- 171
lijs accusatus est dementiæ. At is pro apo-
logia iudicibus recitauit fabulam, quam
proximè scripserat, rogans *num ea videretur*
delirantis? Fertur & hoc dixisse: *Si sum So-* *Senectus*
phocles non deliro; si deliro non sum Sophocles. *sana.*
Sentiens, in eruditis ac sobrijs animi vim
non elanguescere, sed reuigescere potius
vsu & exercitatione.

172 Aelianus sophista scripsit in Gymnidem tyrannum. Hunc quum Philostratus Lemnius offendisset legentem indignabundo & concitato similem, percontatus est, quid argumenti esset præ manibus? Scribo, inquit, Gymnidis accusationem. Laudarem, inquit Philostratus, si viuentem accusasses. Id enim erat viro dignum. Nam lacerare defunctum cuius in promptu est.

*Larnas
in secl. ar.*

173 Diogenes in caupona prandens, Demosthenem fortè prætereuntem inuitauit vt accederet. Id cum ille pudore recusaret, Erubescis, inquit, Demosthenes cauponam ingredi? Atqui hic herus meus quotidie versatur. Inuit, oratores nihil aliud esse, quam mancipia populi: nec esse par, vt illic pudeat seruum populi videri, vbi populus assidue viueret.

*Rhetores
serui po-
puli.*

174 Idem, quibusdam admirantibus carmen Salsè. Illud Hesiodi:

ὅδ' ἄρ' βῶς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτωρ κακὸς εἴη.

Id est:

Ne bos quidem pereat, ni vicinus sit malus.

Atqui Mesenij, inquit, simul cum bubus periere, vobis vicinis. Exprobrauit Atheniensib. ignauiam, qui Mesenijs vicinis aduersus Lacedæmoniorum vim non fuerint opitulati.

175 Quum Aristoteli grauiter affecto medicus quidam præscriberet cum autoritate, nec vllam adferret rationem, Ne me, inquit, per-

*Imperium
humana-
uitas.*

per-

perinde curaris, ut bubulcum, aut fofforem; sed prius doce me causam cur ista prescribas: atque ita demum habebis obsequentem. Docens, viris cordatis non ita imperandum, quemadmodum imperamus a finis.

Alcibiades Socrati miserat munus præclarum. Id cum Socrates videretur recusaturus, Xanthippe dissuasit, asseuerans donum esse magnificum, & indignum quod respueretur. Tum Socrates, Alcibiades, inquit, *hac mittit ambiciosè, & nobis nostra est ambitio. Sentiens, interdum esse magnificèius magna contemnere, quàm magna largiri.*

Zoilus interrogatus, quamobrem ita studeret omnibus maledicere? *quoniam, inquit, malefacere cum cupiam, non possum. Ex-pedita malitia; morbum ingenuè confitentis & amantis.*

Gnathæna meretrix adolescentem, qui famâ ipsius illectus ex Helleponto venerat in Atticam, essetq; in conuitio loquacior, ita compescuit: *An non dicebas, inquit, te ex Helleponto huc profectum? Quum annuisset, & qui sit, inquit, ut primariam eius regionis civitatem non novoris? percontanti, quam? Sigeum, inquit Gnathæna. Atq; ita civiliter admonuit illum silentij. Nam Græcè silere est: inde dictum videtur Sigeum.*

Philippus rex, multa questus apud Romanorum legatos de morib. & calumnijs The-

*Minaci-
ter.*

salorum, tandem elatus irâ, hanc vocem adiecit: *nondum omnes & dierum solem occidisse.* Hic sermo non Thessalis modò, verùm etiam Romanis suspectus, vtriusque gentis fremitum excitauit. *Tit. Livius 4. Decad. lib. 9.*

180

*Deus in-
sepultus.*

Alexandri mater Olympias, cùm audisset filij cadauer insepultum fuisse abiectum, inter lamenta dixit hoc quoque: *O fili, tu, qui studebas cæli particeps esse, huc toto impetu properans, ne ijs quidem potiri valuisti, qua sunt mortuorum omnium communia, terrâ ac sepultura.* Alexander viuis ambiebat diuinos honores: defuncto nec vltimus ille contigit honos, quem quiuis homo persoluit homini, quamlibet humili. Narrat enim *Qu. Curtius & Plutarchus*, Alexandri corpus multis diebus insepultum iacuisse, ob graues procerum cõcertationes de successione principatus. Fuit & alter Alexander, Epiri rex, Olympiadis frater, cuius corpus amne in hostium castra deuectum est, itaq; ab his foedè laceratum. Vnius tamen mulieris operâ sepultum est, licet mutilum. *Refert Tit. Livius Decad. 1. lib. 8.*

181

*Senectus
sis alimo-
nia.*

Pollio Romulus, qui centesimum exceperat annum, Augusto percontanti, *quis san- dem ratione illum corporis animiq; vigorem seruasset? Intus, inquit, mulso, foris oleo.* Tradit *Plinius*, naturam hominibus duos dedisse liquores optimos, oleum foris adhibendū corpo-

corpori, vinum intus. Mel autem ob humidam calidamque vim admodum senibus accommodum est. Nunc mel in totum à mensis submouimus, & oleum corpori infundimus.

Cato Uticensis dixit, *C. Casarem sobrium* 182 *accessisse ad euertendam Remp.* Id Quintilianus *Acute.* ita refert, vt putet nihil dici posse significantius. Sensit enim, illum hoc iam olim animo agitasse, quod postea fecit.

Planto tantum tribuebat Aristoteli, vt 183 quum ille fortet fortunâ non adesset in Academia, exclamârit: ἀπίσω ὁ ἄληθείας φιλόσοφος: id est, *abest veritatis philosophus.* Rur- *Ingeniū.* sus quum alio tempore abesset, dixit: ὁ νῦν ἐκῆλθιν: *Non venit intellectus:* inuens, se ab illo vno intelligi.

Aristophontem Aeschines tradit apud 184 Athenienses gloriari solitum, quòd quum *Innocentia* nonagies quinquies esset vocatus in ius, semper *via illu-* fuerit absolutus. At Cephalus homo popu- *bata.* laris iustiùs gloriabatur, quòd cum plura decreta scripisset, quàm alius suorum temporum quisquam orator, tamen nunquam coactus sit causam dicere. Certius innocentiae signum est, ita rem gerere, vt nemo velit accusare; quàm si postulatus elabaris è iudicio. Elabuntur interdum & innocentes. At qui absolutus, licet pœnam effugiat, cicatricem tamen criminis circumfert.

Kk 1

185 Quidam accusatus, quòd patrem pul-
fasset, hoc modo defendit impium facinus:
Institutio Et ille, inquit, *patrem suum verberauit; & hic,*
liberorū. ostenso filio, *me verberabit, posteaquam adole-*
uerit. Adcò nobis hoc gentilitium est. Vi-
demus hoc ferè vulgò euenire, vt qualis
quisque fuerit in parentes, tales experiatur
in se liberos.

186 Alius quidam quum à filio pertrahere-
tur, ventumque esset ad domus limen, *desi-*
ne, inquit, *filii;* nam *& ego patrem hucusque.* A-
gnouit se commeruiffe, qui sic à filio tra-
ctaretur: tantum postulauit, vt esset æqua
retaliatio.

187 Heraclitus philosophus, in seditione ro-
gatus, vt apud populum sententiam dice-
ret, quo pacto ciuitas redigi posset in con-
Luxus se cordiam? *conscenso suggesto poposcit calicem a-*
ditionem qua frigida, *& paululum farine inspersit, mox*
parens. de Glechone admiscuit, (id est vel pulegij syl-
uestris, vel leguminis genus.) *dein epoto ca-*
lice discessit, nec verbum addidit: hoc pacto in-
nuens, ita demum ciuitatem carituram se-
ditionibus, si repudiatis delicijs afluesce-
rent paruo contenti esse. Et hic Heraclitus
suo respondit nòmini: nam *σνότεϊνὸς* dictus
est, id est, *senebricosus.* Referatur & hoc inter
ἀποφθῆγματα.

188 Simonides Cæus, in conuiuio rogatus à
Pausonia Lacedæmonio, vt aliquid profer-
ret

ret quod resiperet sapientiam: ridens, *Memineris*, inquit, *te hominem esse*. Ea vox tum quidem contempta est Pausaniæ: verùm post, vbi Chalcoëæ fano inclusus obdoretur, fame ac frigore moriturus, ter inlaimavit Cæum hospitem, qui prudenter admonuisset.

*Piscator
ictus.*

Diogenes, quum Rhodios quosdam adolecentes elegantiore cultu conspexisset, dixit: *τύφος ἴστος ἔστιν*: id est, *hic factus est*. Rursum cum vidisset Lacedæmonios substrictâ tunicâ parè sordideque cultos, *ἀλασῶ*, inquit, *ἄλλος ἄλλος ἔστιν*: id est, *hic alius factus est*. Significans, non minùs peccare eos, qui ad ostentationem sordidè vestiuntur, quàm qui splendido vestitu sese iactant. Vnde scitum est illud diui Hieronymi: *pullas vestes equè ut candidas deustu.*

*Sordes
ambitionis.*

Adolescens quidam, posteaquam Zenonem aliquandiu audierat, domum reuersus à patre rogatus, *quod tandem operæ precium fecisset in philosophiæ studio? ostendam*, inquit. Quum nihil aliud diceret, pater iracundus, existimans impendium perisse, cœpit flagris cædere filium. Eam parentis sæuiciam adolescens æquissimo animo tulit. Ac rursus efflagitanti patri, vt aliquod specimen profectus ederet, expectanti egregium aliquod sophisma: hoc, ait, *è philosophiæ fructus result, vt patris iram possim commodè perpeti.*

Patienter.

Democ.

- 191 Demetrius Cynicus damnabat artem saltatoriam, velut inutilem gesticulationem ad tibix modos. Cui gesticulator quidam non imperitus, cupiens arti suæ vendicare gloriam, iussit vt submotis tибicinibus spectaret ipsum saltantem. Assensus est Demetrius. Ille saltauit Homericam fabulam, adulterium Veneris ac Martis, ambos Vulcani vinculis irretitos adamantinis; ac sole prodente dijs cæteris exhibitos, Venerem erubescens, varios deorum astantium affectus, Mercurium optantem talia vincula, Martem damnatum vt penderet mœchagria: ac præterea quicquid ad eam fabellam pertinet. Ibi cynicus artem admiratus, dixit:

Saltatio audio homo quæ facis, non video sansum: sed mihi
muta. manibus ipsis loqui videris. In huius artis laudem scripsit Lucianus: Plato non probat, & tamē apud Christianos saltatur ineptius.

- 192 Lesbonax Mitylenæus histriones ac gesticulatores appellare solebat χειροπόρος: quod manibus saperent, non linguâ. Erat enim saltationis genus, quo graues etiam historiæ citra vocem vel recitantis, vel tибicinis, solo corporis gestu sic repræsentabantur, vt spectatores propè plus intelligerent ex saltatione, quàm si quis recitasset. Hæc ars conuenit Benedictinis.

- 193 Philoxenus, quondam cœnans apud Dionysium, quoniam animaduertit regi
 appo-

appositum piscem mullum insigni magnitudine, cum ipsi appositus esset perpusillus, (in piscium enim genere laudantur adulti) pisciculum auribus admouit. Id factum admiranti Dionysio, causamque percontanti, *In manibus*, inquit, *est Galatea, de Facete.* qua volebam ex hoc quaedam percontari: verum negat se per ætatem quicquam adhuc scire, sed ait proavum suum istuc esse in tuo disco, qui multa posset commemorare si liceat colloqui. Exhilaratus rex misit illi suum mullum.

Apellis ætate complures erant in arte 194 pingendi nobiles, quorum opera cum pro suo candore miraretur, collaudatis omnibus, dicebat illis *deesse unam illam Venerem, Venus quam Græci χάρητα vocant.* Ingenuè profitēs, operis cætera omnia illis contigisse, in hac vna neminem ipsi parera esse. Simile quiddam est in phrasi, quod allicit ac remoratur lectorem aut auditorem; cum tamen nec habeat nomen, nec arte præcipi possit.

Idem quum tempestatis vi Alexandriam 195 delatus esset, quidam Apellis æmuli subornârunt planum, hoc est, scurram regium, qui eum vocaret ad cœnam. Is non suspicans dolum, venit. At cum rex qui illi erat infensus indignaretur, & ostensis vocatoribus iuberet indicari à quo vocatus esset? *Apelles arrepto carbone extincto è foculo, imaginem delineavit in pariete, ut rex proinus exincluato* *Civiliter.*

choato opere agnosceret planum suum. Eâdem operâ & artis suæ, & ciuilitatis suæ specimen dedit. Sit & hoc si libet apophthegma mutum.

196 Pictor quidam interrogatus, quem habuisset artis magistrum? digno populum ostendit. *Populi iudiciū.* Sentiens, se ad multitudinis iudicium pingere, & obseruantem quid quisque probaret aut improbaret, artem fuisse consequutum. Idem ab Apelle factitatum legimus, qui post tabulam latitans subauscultabat spectatorum censuras. *Numeretur & hoc inter ἀποφθγματα ἀποφθγματάων.*

197 Socrates Alcibiadem adolescentem, primum ob imperitiam trepidantem, ut fit apud tantam multitudinem verba facere, lepidâ εἰσαγωγῇ animauit. *An non putas, inquit, o Alcibiades, contemnendum suorem? Annuuit. Annon praconem? cum & hic annuisset: Annon contemneres, inquit, tabernaculorum opificem? Quam similia quædam proposuisset, & is fateretur hos esse contemnendos: tum Socrates: Atqui, inquit, ex his constat Atheniensium populus quem tu vereris: quorum si singulos putas contemnendos, qui minus etiam contempnas condensatos? Sensit, non referre apud quam multos dicas, sed apud quam cordatos. Fit enim hoc miro modo, ut quos singulos despicias, congregatos reuereris. In conuiuio Platonis Socrates admiratur*

miratur Agathonis audaciam, qui coram tot hominum millibus præfenti animo recitasset suam tragœdiã: cui cùm Agathon respondisset, se citiùs velle coram multis hominum millibus dicere, quàm apud vnum Socratem: *At qui nullis, inquit, millibus Socrates & Socrates erat.* Fit enim & illud miro modo, vt quem vnum reuereare, in turba mixtum contempnas.

Idem conspiciens hominem prædiuitem 198. & arrogantem, sed nullã virtute præditum, *Hic, inquit, equus est argento circumiectus.* Solent enim equi stragulis, phaleris, ac bullis argenteis exornari, cùm interim tamen nihil aliud sint, quàm equi.

Apud Ephesum quum Alexander con- 199. spectam effigiem sui corporis ad viuam magnã arte expressam admiraretur, atque interim fortè equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione Apelles, *Equus, inquit, ô rex, multo meliùs expressus est quàm tu.* Imitatio.

Cùm Alexander etiam nũ pubescens ci- 200. tharæ daret operam, & præceptor artis subinde moneret, quam chordam quo modo pulsare deberet, & puer parùm obsequens doctori dixisset, *quid si hanc pulsarem?* Citharæ dus lepidè respondit, *Si isthuc quaris tanquam mox rex futurus, nihil refert; si vt artifex futurus, plurimum interest.* Artes regia.

Alexan-

- 201 Alexander Macedo præter modum delectatus est Homero, aded vt illum ad verbum edidicerit, ac dormiens etiam cervicali suppositum haberet. Eum aliàs summum virtutis præconem, interdum poëtam βασιλικόν appellare cōsuevit: cuius carmina censebat non ad citharam, vt aliorum; sed ad tubam potiùs esse canenda. Addebat illud: *se malle Homeri Therficien esse, quàm Cherili Achillem.* Cherilus erat Alexandri poëta non satis felix, qui cum fertur ita pactus; vt pro quoque bono versu acciperet Philippeum aureum, pro malo colaphum. Idem quum in Sigæo ad Achillis tumulum astitisset: *O fortunare, inquit, adolescens, qui me virtutis præconem Homerum inueneris.* Refert Cic. in oratione pro Archia.

*Homeri
laus.*

- 202 Aristobulus historicus librum conscripserat de rebus ab Alexandro Macedone gestis, in quo multa supra veri fidem adulantissimè affinxerat. Eum quum illi in nauigatione recitasset, Alexander arreptum è manibus librum in fluuium Hydaspem demersit, & ad Aristobulum conuersus, *Τη, inquit, dignior eras vt eòdem præcipitareris, qui solus me sic pugnantem facis, ac vel vno iaculo interficis elephantem.*

Adulatio.

- 203 Socrates, animaduertens Antisthenem ambitiosius ostentare vestem laceram & detritam, facetè hominem increpauit:
ὦ πῶλον,

ἢ πρῶτον, inquit, ἔναλλαπιβήμεθα ἢ μὴ; id est, *Sordes non desines te nobis comere?* Significans, eiusdem esse ambitionis, vilitatem amictus ostentare, & delicato cultu sese venditare.

Cyrus apud Xenophontem, moriens extremæ iam senectutis, *negabat se unquam senes- sisse senectutem factam imbecillio- rem, quàm fuisset adolescentia.* Maxima pars incommodorum, ob quæ vulgò malè audit senectus, ab intemperantia vitæ proficiscitur.

Pythius, natione Lydus, in vrbe Phrygiæ Celænis (nam ibi regnabat) homo prædices, sed auri studio præter modum deditus, totam ferè ciuitatem in fodiendis metallis occupatam tenebat, vt iam vix quicquam aliud agi vacaret. Huius morbo vxor solerti remedio medicata est. Absente marito curas & mensam & omnem mensæ suppellectilem affabre ex auro confici; denique & cibariorum effigies, quibus nouerat martium præcipuè delectari. Reuerso cum conuiuij tempus esset, apponitur mensa aurea cum reliquo vasorum apparatu. Atque hoc sanè spectaculo diues aliquamdiu pavit oculos: tandem quism interpellaret stomachus, iubet apponi cibos. Apponuntur illa aurea ciborum simulacra, spectanda, non edenda. Hic quum incandesceret ira Pythius, flagrans apponi quod edi posset, iam diudum spectaculorum esse satis. Tum vxor, annon senis, inquit, Pythi, dum nihil aliud quaris quàm aurum, agricolationem deseri,

Et cives tuos ad famem vocari, breui perituros si quâ capisti pergas? Hoc ciuili commento cordata mulier maritum ab immodico auri studio reuocauit.

206 Antianira, Amazonum regina, demirantibus quòd nupisset claudò, satis cynicè respondit: *ἀεὶ γὰρ χορὸς οἰπεῖ*. Id est: *claudus opti-salaces.* mè virum agit. Sensit, maritum adhibendum non ad oculorum oblectamenta, sed ad vsum coniugij. Feruntur autem claudi salaciores esse cæteris, & ob id ad gignendam prolem magis accommodi.

207 Pacuius Ario vicino querebatur, quòd in horto suo funestam haberet arborem, vnde prima vxor sese suspendisset, dein altera, postremò tertia. Cui salissimè respòditte fertur Arius: *Μίσηρ te in τοῖς συσσεββίβις inuenisse lacrymas.* Itē: *Deum immortalem, quot tibi dispendia arbor illa suspendit.* Adiecit: *ἀντι-ce, quaso te da mihi ex ἰστῆα arbore quos inseram surculos.* Hoc postremum à nobis antè relatatum est. Arius *μισογυνίς* fortunatum existimabat, ab vxore liberari.

208 Narratur & illud Catonis dictum: *si sine Cconiugij vxoribus mundus esse possit, vita nostra non esset molestia.* absque dijs. Sensit, felicissimam hominum vitam fore, si datum esset à coniugio liberos vitare. Sed vt idem ait apud A. Gelliū, *cum illis incommodè vivitur, sed sine illis omnino non*

semper aliqua præda portio remanet apud nos.]

- 211 Gorgias sophista, quum fortè fortunâ legisset Platonis dialogum sui cognominis, qui Gorgias inscribitur, dixisse fertur: *ὡς καλῶς οἶδε πλάτων ἰαμβίσειν*: ut pulchrè nouit Platonem iambissare, hoc est, mordere. Nam is pes primùm ab Archilocho, ni fallor, repertus est ad maledicendum; vnde & nomen habet: vel à muliere petulante & baccha: vel à mitendis iaculis. Si quidem in eo dialogo profcindit sophistas, id quod nusquã nõ facit.

- 212 Rhodius quidam, de quo nobis antea dictum est, ob intempestiuam libertatem à tyranno iniectus in caueam, in qua more nocentis bestię alebatur ad cruciatum & ignominiam, amputatis naribus ac foedatâ vulneribus facie, quum ab amicis admoneretur, ut inediâ sibi malorum finem quæret: *Cuneta*, inquit, *homini quoad viuit speranda sunt*. Citius illum laudârîm, quàm istos, qui ob causas non admodû graues confugiunt ad laqueum, aut ad præcipitium.

*Spes per-
zimax.*

*Artes in
miles.*

- 213 Anniceris quidam Cyrenæus aurigandi peritiâ fuit insignis: & vt egregius artifex, ita gloriosus artis ostentator. Venit in Academiam Platonis: atque illic rationes omnes procurrendi, recurrenti, flectendi currum, & per easdem interdû orbitas redeundi ostentabat. Admirantibus cæteris, Plato ægabat sibi videri probabile, cum virum, qui

qui totum animum inutili studio dedisset, ad ullam rem grauem ac frugiferam esse idoneum.

Themistocles, quum aduersus Barbaros 214 describeret Athenis exercitum, & in theatro ex illius gentis more producti essent galli gallinacei, atque inter sese commissi mirâ pertinaciâ inter se depugnarēt ad necem vsque, rem ludicram vertit in seriam cohortationem. Sic enim ciues suos affatus est: *At isti neque pro aris ac focis, neque pro liberis depugnant, sed tantum quod vinci turpe sit. Quo igitur animo vos esse par est, quibus pro salute patriæ, pro charissimorum incolumitate, pro libertate certamen est?*

Subactis à Barbaris Lacedæmonijs, Leptines dixit Græciam esse factam *μονόφθαλμον*, id est, *luscam*. Sentiens, Atticam & Lacedæmonicam esse cordatissimas Græciæ partes. *Mement Aristoteles in rhetoricis.*

Apud Iassios, populum magna ex parte 216 piscibus victitantem, citharædus quidam in foro ostentabat artem. Verum simul atque tintinnabulum crepitu signū dedit adesse pisces venales, turba subito deseruit cantorem, & ad piscium mercatum aduolauit: vno excepto, qui quod surdaster esset, tintinnabuli sonitum non audierat, aut certè nō attenderat. Huic citharædus propius accedens, gratias egit, quod & artem

*Ventris
cura pri-
ma.*

honorasset, & ipsum non passus sit esse prorsus desertum. Tum ille, *an crepuit tintinnabulum?* Vt annuit, *valebis*, inquit, *egregie magister, seseque mox ad pisces proripuit.* Citharædo liberum erat, sibi canere & Musis. Longè maior est nobis cura ventris, quam artium liberalium.

217 Romæ in fœro pendebat tabula quædam, habens imaginem pastoris vetuli cum pædo. De hac Teutonum orator, rogatus *quanti eam æstimaret?* fatis Germanicè respondit: *se nolle sibi dono dari talem vinum ac verum.* Barbarus non agnovit artificium; tantùm spectabat formam. Atqui quæ naturâ deformia sunt, plus habent & artis & voluptatis in tabula.

218 Gorgias Leontinus, extremæ iam ætatis, quum sentiret somnum lethale obrepere, amico qui assidebat percontanti, *quo pacto haberet?* Somnus, inquit, *iam incipit me fratri suo commendare.* Homerus enim somni fratrem appellat mortem: nam mors Græcis masculus est. Simile quiddam de Diogene retulimus antea. *Aelianus in Var. histor. lib. 2. cap. 35.*

219 Ismenias, insignis tibicen, discipulis suis non minùs ostendebat malè canentes, ac scitè canentes, dicens: *ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam.* Admonuit & Q. Fabius, in scriptis rhetorum non tantùm indi-

iudicari debere bene dicta, sed & mala.

Demochares dixit: *quemadmodum nemo* 220
possit è thymbra sine satyria facere bonam lan- Philoso-
ceam; uia nec è Socrate probum militem. Sentiens, *phus mi-*
 militibus conuenire ferociam, cum Socra- *les.*
 tes esset omnium iniuriarum tolerantissi-
 mus. Quidam hoc tribuunt Crateti.

Melanthius *negabat eam iram videri gra-* 221
uem, quæ mentem cogat emigrare, sed quæ pror- Ira bre-
sus excludat domo. Sentiens, probis etiam in- *uis.*
 genij adiunctam esse iracundiam: sed hoc
 vitium esse tolerabile, si celeriter ad se ani-
 mus redeat, & pro ira rationem in consi-
 lium adhibeat: at si perturbatio penitus in-
 sudeat animo, ita ut excusâ ratione feratur
 effreni impetu, certa pernicies est.

Isocrates *pueros candidos, ac felici ingenio* 222
maxos appellare solebat *divi wãdas*, id est, *deo-* Ingenio-
rum filios: eò quòd hominis mens diuinæ *fi.*
 sit originis, quâ qui præcellit, deos pa-
 rentes referre videtur. Prisci dæmonibus
 attribuebant corpora, eosque deorum
 filios appellabant. Dæmones autem à
 scientia dicti sunt, quasi *δαίμονες*. Idem
 de duobus auditoribus suis Theopompo
 & Ephoro, quorum prior erat acerrimo
 ingenio, alter leni, dicere solebat: *Se al-*
teri adh bere calcaria, alteri frenos. Præci-
 puum est, ut doctor animaduertat geniũ ac

naturam discipulorum. *Meminit Marcus Tullius libro de claris oratoribus.*

223 *Gladiatorū immanitas.* Demonax Cynicus philosophus, quum videret Athenienses hoc agere, vt Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula in urbem inducerent, nolite, inquit, o canes, isiam crudelitatem prius admittere in ciuitatem vestram, quàm Misericordia aram suis demolui. Significans, non conuenire, in ea ciuitate, in qua Misericordia pro dea coleretur; spectari plusquam ferinam crudelitatem.

224 *Diuitiarum contemptus.* Cornificius poëta, videns milites in bello, quod inter Augustum & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

225 Philoxenus poëta, quum in Sicilia fundum ac domum opulentam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxum ac delicias: per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxque cessit alijs hæreditatem, & è Sicilia ab nauigauit.

226 *Adulās libertas.* Furnius Antonij partes sequutus fuerat. At posteaquã victoria cessit Augusto, metuens sibi subornauit filium, qui à victore veniam peteret. Petijt & impetrauit. Tum Furnius his verbis Cæsari gratias egit: *Hæc vna, o Cæsar, abs te mihi facta est iniuria: effecisti, vt mihi & viuendum & moriendum sit ingrato.* Significans, tantam esse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par esset referendum

rendæ gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi.

Cillicon quidam siue Acheus Miletum ²²⁷ patriam prodiderat Prienenſibus. Quo nomine meritò habebatur omnibus exoſus, cuius perfidiam lanius quidam Theagenes ſic vltus eſt: *Cillicon adiit Theagenem in macello empturus carnes. Lanius diſſimulato odio porrigit carniſſimam partem, veluti reſecturus quod ſuper eſſet. Cillicon profert dextram ex aduerſo retenturus carnes: Theagenes machærà ſublatà proditoris manum amputavit: ac ne videretur errore factum, addidit: *iſtâ ſaltem manu poſthac non proditurus eſt ullam civitatem.* Applaudebatur lanio, quòd impium pro dignitate tractaſſet. Hinc adagium, *Cilliconis exitum*: retulimus hoc in Chiliadibus.*

Prodiſio.

Celebratur C. Cæſaris dictum, quod ²²⁸ prætextatus adhuc deprompſiſſe fertur, in quendam modulatiſſimè orantem: *Si legis can-
tas, ſi cantas malè cantas.* Quidam latrant orantes veriſſimè, quàm loquuntur. Sunt qui rhetoricam pronunciationem affectantes, mediſſimi ſunt inter canentem & loquentem. *Memini huius Q. Fabius.*

Pronunciatio.

Tiberius Cæſar Attilio Butæ, viro præ ²²⁹torio, quum ad inopiam per luxum ac ſordidiam redactus, fateretur ac deploraret *opie paupertatem ſuâ, ſerò, inquit, experectus es. rens.*

Luxus inopia.

Dormiunt temulentiae ac luxui dediti verius, quam viuunt: nam vita vigilia est. *Refert Seneca in epistolis.*

230 *Fures magni.* Cato senior dicebat: *priuatarum rerum fures in compedibus vitam agere, publicarum in auro & purpura conspicuos incedere.* Olim simplex furtum non puniebatur capite, sed uincti compedibus praestabant operam. At longè grauius crimè est peculatus, quam furtum. Et tamen qui fiscum principis, qui Rempublicam compilant, magnates fiunt. *Scribitur ab A. Gellio.*

231 *Facetè.* Galba parasitus, obijcientibus quòd in ocio uiueret, *Nemo,* inquit, *cogitur ad reddendam ocij sui rationem.* Innuens, nullos tutius viuere, quam ociosos. Nam rerum gestarum rationem poscuntur, qui tractant negocia; at ab ociosis ea ratio nò potest exigi.

232 *Bona præcipua.* Pythagoras tria præcipuè dicebat à dijs optanda in hac vita: *Bonam valetudinem, formam ac diuitias:* quòd homo cætera sibi præstare posset. *Quanquam illud ὑγιαίνειν, non minus ad animi sanitatem, quam ad corporis pertinet.*

233 *Diuina-tio vana.* Cato senior aiebat se *demirari, quòd non rideret aruspex, quoties aspiceret aruspicem.* Sentiens, totum hoc diuinationū genus imposturam esse, quâ populo fiebat fucus. Id quum non fugeret eius artis peritum, mirabatur, quòd aruspex aruspicem posset *videre*

videre absq; risu. Solent enim impostores inter se ridere multitudinis stultitiam. Refert *M. Tul. lib. de Divin. 2.*

Demonax Cynicus interrogatus, quid sciret de conspectu duorum, quorum alter ineptè proponebat, alter absurdè respondebat? ait, sibi videri alterum mulgere hircum, alterum supponere cribrum. 234 Absurda.

Pericles, cùm vrgeret belli necessitas, Pal- ladis ornamenta vendidit quadraginta talentis auri: & admirantibus ab illo rem sacrilegam admitti, respondit: ex hostium manibus posse illi reddi cultum nihilo deterio- rem. 235 Superstio.

Perseæ dicere solebant, esse duo peccata, quorum prius sit esse debitorem, alterum mentiri: quòd obæratî pterunque mentiuntur, dum pollicentur in diem, nec præstant quod pollicentur. 236 Debere & mentiri.

Messala, vir exactissimi iudicij, ac Romæ linguæ obseruantissimus, cùm audisset M. Portium Latronem declamantem, dixit: suâ linguâ disertus est. Desiderans videlicet in eo Latini sermonis elegantiam, cùm ingenium esset felix. Sed hunc Latronem Seneca cæteris omnibus anteponebat. 237 Argutè.

Cassius Severus, eum ex senatus consulto libri illius exurerentur, Nunc, inquit, superest, ut ipse vivus comburatur, qui illos edidit. Quod animo insculptum est, nisi cum vita eripi non potest. 238 Memoria.

- 239 **Montanus** Attulij Butæ carmen recitabat. Cumque quidam indignaretur, quod toto die recitasset, negaretque ad illius recitationes accedendum, Naëta Pinarius ait: *Nun-
Facere. quid possim liberalius agere? paratus sum illum
audire, ab exortu solis usque ad occasum.* Gaudebat enim is poeta subinde repetere ortus & occasus descriptionē. Notat autem & Horatius eos, qui ornatus gratiâ vel immodicè, vel non suo loco affectant tales descriptiones:

Aut flumen Rheni, aut pluvius describitur artus.

- 240 **Quum** à Montano recitarentur versus, quibus exortus solis describebatur, Varus eques Romanus dixit: *incipit Buta dormire.* Rursus, cum succederet descriptio occasus: *Vita præ
postera. salutaris.* Quod dicit? inquit, iam nox est? Ibo, & *Butam* vitam salutabo. Eodem scommate taxans, & affectatum carminis decus, & Butæ præposteram vitam.

- 241 **Demetrius** dicere solebat, *nihil sibi videri
Prosperi infelicis: eo, cui nihil in vita accidisset adversi-
tas per-* quod oporteat talem hominem aut sibi ignotum esse, ut qui nunquam sui periculum fecerit; aut diis inuisum, ut quem præterierint velut ignavum, nec idoneum ad fortunæ conflictum.

- 242 **Libertinus** quidam prædiues aiebat, *sibi
Adula. facilem fuisse viam ad divitias, posteaquam peni-
tio. tueras ipsum bonæ mentis. Sed hanc illibera-* lem

lem vocem Demetrius grauius castigauit apud Senecam, per Ironiam ostendens comodissimam ad parandas opes viam, si quam impudentissimè aduletur.

Crispus Passienus dicebat, *adulationi non esse claudendum ostium, sed aperiendum; verum ut solet amica, quæ si impulsit, grata est, gratior si effregit.* Senfit, non probandos eos, qui profusus non ferunt ullam adulationem: quam ut affectare turpe est, ita ingentem se non oportet omnino repellere. Prodest enim in hoc, ut homo perspiciat qualis esse debeat.

243

Adulatio vtilis.

Plancus aiebat, *non esse occulto aut dissimulatè blandiendum, quod periret procacia si lateat.* Fortasse pro procacia, quod erat scriptum, legendum est, *procatio.* Ut sit sensus: Adulator ut procius captat gratiam: procius autem si tam teetè ambiat, ut puella non sentiat, perdit operam.

244

Adulatio in iectis.

Latro Portius, cuius ingenium supra modum miratur Seneca (fuit enim illi condiscipulus) cum Maxillus rhetor exilitatè orationis suæ imputaret conuersiæ, diceretq;: *neesse est me per spinosum locum ambulans suspensas habere pedes: non in hercule,* inquit, *tui pedes spinas calcant, sed habent.* Nam alter ariditatem ingenij imputauit materiæ.

Salsè.

Seuera in Controuers.

Asinius Pollio dicebat, *in causa verecunda* nunquam

245

246

Coacta. nunquam tentari debere improbam quæstionem. Notauit rhetores, qui in declamando mouerēt quæstiones nihil ad causam facientes.

247 Oscus rhetor erat non infacundus, sed illud dictionem illius vitiabat, quod nihil diceret absq; schemate: cui cū Pacatus rhe-

Affecta-
tor Missiliæ manè occurisset, *Poteram*, inquit, *dicere aue, Osce.* Schematum affectatorē salutauit schemate: cū nusquā minūs locus sit schemati, quàm in quotidiana vulgariq; salutatione. Per Ironiam itaq; vsus est occupatione, vt diceret quod non dicebat; cū sine tropo dicere posset, *aue Osce.*

248 Seuerus Cassius, qui alienas sententias paucis immutatis vocib. vsurparet pro suis, dicere solebat esse similes furibus, qui poculis mutarum. *rent ansas, ne possent agnosci.*

249 Demonax dicebat, nequaquam hominibus irascendum esse si delinquerent, sed corrigenda vitia: nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur ægrotis, sed morbo medentur. Nam hominis est, peccare: dei verò aut hominis deo proximi, emendare peccata.

250 Accusatus quòd nunquam sacrificasset Mineræ, *Nunquam*, inquit, *existimauit illi meis victimis opus esse:* notans ineptam vulgi superstitionem, qui putabat deos hostiarum ridore delectari.

251 Idem Phauorini dictionē, vt nimiùm cōpositam, ac mulieri congruentiorem quàm philoso-

philosopho, solebat diſterijs inceſſere. Id
indignè ferens Phauorinus adiit Cynicum,
percontans *quis eſſet ille à quo derideretur?* ho- *Oratio*
mo, inquit, *cuius auribus difficile eſt imponere.* *modula-*
Philosophū vt veſtis neglectior, ita & ora- *ta.*
tio decet inaffectedata.

Rogatus à Sophiſta quopiam, *quod viati-* *252*
cum attuliſſet ad philoſophiam? admodum cy- *Cynicè.*
nicè reſpondit: *ἀγῆς*, id eſt, *teſtes*. Significans
ſe nudum acceſſiſſe.

Alteri percontanti, *quam philoſophiæ ſectā* *253*
potiſſimum amplecteretur? *Quis*, inquit, *tibi in-* *Barba*
dicauit me eſſe philoſophum? Moxq; vehemen- *non facit*
ter ſecum ridens abiit. Interrogatus *quid ri-* *philoſo-*
deret? *An non magnopere ridiculum*, inquit, *ſi tu* *phum.*
me ex barba indicas philoſophum, ipſe *barbam*
non habens?

Adoleſcēti laſciuiùs culto, qui quæſtio- *254*
nem Sophiſticam propoſuerat, nihil aliud
reſpondit quàm, *ἄρα ἴνῃ πῶν*. Vox anceps
eſt, ad conſcientē quod colligit, & ad ob-
ſcœnum ſenſum. Cumq; adoleſcens indig-
natus reſpondiſſet, *at ego tibi virum oſtendam:*
Demonax admiranti ſimilis, *Quid*, inquit, *Salſè.*
num etiam virum habes?

Athleta quidā ab eo reprehenuſus, quòd *255*
viſtor in Olympijs cultu molli floridoque
vteretur, lapidem illi incuſſit in caput, ita
vt ſanguis ex vulnere profluere. Id factum
indignè ferētes qui aderant, hortati ſunt vt
adiret

Toler. i- ter. adiret proconsulem: *Nequaquam*, inquit, & *vir*, ad proconsulem, sed ad medicum potius. Prius esse debet homini, ut malo accepto medeatur, quam ut regeret in alterum.

256 *Liberè.* Proteo cuidam obijcienti quòd morderet omnes, nec tamen cynicū viueret; *amice*, inquit, *non visis hominem*.

Friuola. 257 Physico quodam multa de antipodibus differente, *ostensis in puteo umbris*, rogauit, *nā illos antipodas diceret?* Ridens absurdam questionem. Quamquam nunc compertum est, esse veros antipodas.

258 *Lucius.* Herodem sophistam, immodicè lugentē Pollucis obitum præmaturum, cum vellet illi currus & equos velut ascensuro iungere, atq; etiam cœnam apparare, adiit *Demonax*: *En tibi*, inquit, *à Polluce literas*. Exhilarato Herodi, & quid vellet Pollux sciscitanti, *Incusuit*, inquit, *te, quòd cum crieris ad ipsum venire*. Significans, Pollucem ad ipsum non rediturum, sed rectè parari currum, si vellet sequi defunctum.

259 *Lucius.* Alium quendam, filij mortem inconsolabiliter lugentem, & in tenebris abditum adiit, certò promittens, se filij umbram ab inferis reuocaturum, si tres ex hominū numero sibi nominare posset, qui nullius luxissent obitum. Cumq; is cogitationem per omnes notos circumferens, ne vnum quidē reperisset luctus expertem; *Quid igitur*, inquit

quit, teipsum discrucias, homo, quasi novum aliquid acciderit?

Quum à quodam quæfisset aliquid, atq; 260
ille verbis obsoletis ac priscis responderet: *Obsoleta*
Ego, inquit, amice, te nunc percontor; ac tu perinde
respondes, quasi regnaret Agamemnon.

Cuidam dicenti, Eamus in Aesculapij tē- 261
plum, ò Demonax, pro filij salute depreca- *Superstio-*
turi deum: *Adeone, inquit, surdastrū existimas tio.*
deum, ut nos nisi in templo non sit auditurus.

Ad Agathoclem Peripateticum, arrogan 262
ter iactantem, sese & solum & primum esse *Arrogā-*
dialecticorum: *si solus, inquit, es, qui primus tua.*
esse potes: si primus, qui solus?

Quum apud Athenienses audisset, præ- 263
fatione solemnī à sacris submoueri Barba-
ros, rogabat, *quamobrem id facerent? cū ea sa-*
cra tradidisset ipsis Eumolpus natione Thrax, ni-
mirum Barbarus.

Quum legatus nauigaturus in Asiā nauē 264
conscendisset, & à quodam interrogaretur, *Absurdē.*
num metueret ne naufragio eiectus à pisci-
bus deuoraretur? *Quid, inquit, metuam à pis-*
cibus, qui tot pisces deuorant?

Quendam infeliciter declamantem ad- 265
monuit, ut sese diligenter exerceret: cumq; *Nemo*
is respondisset, nunquam apud me non de- *suis iudex*
clamo: *Nūl igitur mirum, inquit, si dicis inop-*
te, qui hactenus semper stulto auditore solutus
sis vii.

266. Quum Athenis quidam Romanus senator filium ad Demonaetem adduxisset, eleganti formâ, vestitu delicato, ac delicijs effœminatum, diceretq;: *salutas te, ò Demonaex, filius meus. Pulcher est, inquit, & te dignus, & matri non absimilis.* Vtrumq; poterat dici in laudem: nunc patrem notauit ex filij moribus, & matri similem dixit mollem & cuiratum delicijs.
267. Conspicatus augurẽm quendã, in publico vaticinia sua vendentem, *si potes, inquit, ea quæ Parca statuerunt arte tuâ dispellere, exiguam mercedem postulas: sin quæ factis decreta sunt omnino sunt euentura, quid tua prodest diuinitatio?* Bis miser esse cupit, qui mala quæ vitari non possunt amat præscire.
268. Senex quidam Romanus, bene robusto corpore, qui armatus sese ad palum exercuerat, rogauit Demonaetem, *num magnã vehementiã videretur depugnasse?* Nimirum, inquit, *aduersus hostem ligneum: innuens, illum in vera pugna fore meticulosum.*
269. Cuidã, qui purpurã indutus sese insolentiùs ostẽtabat, in aurẽ dixit: *Heus tu, hoc ante te gestabat ouis, & ouis erat.* Significãs, illũ nihilominus stupidũ esse, si gestaret purpurã.
270. Quum aliquando in balneis refugeret ingredi aquã feruentiorem, & alius illũ appellaret meticulosum: *Quid?* inquit, *an hoc pro patria passurus essem?* Sentiens, temeritatis esse,

esse, non fortitudinis, subire periculum; ni ob causam grauem & honestam fiat.

Percōtanti, *qualia putaret esse apud inferos?* 271
exspecta, inquit, & simul atq; illuc venero, per li- Impiè.
teras tibi significabo omnia. Impiè sentiens,
 nullos esse inferos: nec enim credebat ani-
 marum immortalitatem.

Admeto poëtæ insulfo, iactanti epigrā- 272
 ma monostichon, quod testamento man-
 dasset suæ addendum statuæ (carmen erat:

Corpus humo tegitur, Admetus ad astra uolauit)
 respondit, *adeo sibi placere carmen, ut magno*
emptum cuperet, si iam nunc esset ascriptum. Salsè.
 Tectè optans illi mortem, qui vitā erat in-
 dugnus.

Demonacti seni crura intumuerant. Id 273
 videns quidam, *quid isti huc, inquit, mali est,*
Demonax? Tum ille, *Charon, inquit, me momor-* Seneclaus
dit. Pro cane dixit Charontem, innuens se-
 nectutem morti vicinam.

Ad Lacedæmonium, flagris sæuientem 274
 in seruum, *desine, inquit, te seruo tuo similem*
ostendere. Seruus enim est, qui suis cupidita-
 tibus imperare non potest.

Cynico cuidam, arroganter iactanti pal- 275
 lium, peram & baculum, ac subiade vocife-
 ranti, se Antisthenis, Cratetis ac Diogenis
 sectatorem esse: *impudenter, inquit, mentiris;* Arrogā-
cum sis Hypertide discipulus! Allusit ad vo- ua.
cem v̄t̄p̄id̄āy, quod est, per arrogau-

tiam despiciere. Est autem & rhetoris nomen Hyperides.

276 Proconsul Cynicum quendam, à quo publicè fuerat profcissus ob vnguenta ac molliciem, ad supplicium abripi iussit. Huic deprecator aderat Demonax, dicens ignoscendum Cynico, si quid dixisset mordacius: id esse sectæ vitium, nō hominis. At cū proconsul nō negaret veniam, sed si quid simile denuo committeret, rogaret *quas pœnas esset daturus? profectò, inquit Demonax, tum hominem totum inungi, ac forcipe velli inbebis.* plusquam cynicè momordit, qui cynicæ mordacitatis agebat patronum.

*Mollit-
cies.*

277 Alteri, cui imperator ingentem exercitum commiserat, sciscitanti, quomodo posset delegatam prouinciam quàm optimè gerere? *Si, inquit, irā vacaris, & quàm minimum loquens plurima audieris.* Ira ad omnem functionē inutilis est, & prouerbio quoque princeps iubetur & æqua & iniqua audire.

Graviter

278 Rogatus, *an philosophus etiam placens vestiret?* *Quid, inquit, num putas apes stulis tantum mellificare? Placentæ melle condiebantur, saccari vsu nondum reperto.*

279 In Ruffinum claudum, multo tempore familiarem Peripateticis, dixit, *nihil esse turpius Peripatetico claudo.* Alludit huc, quod Peripatetici dicuntur ab inambulatione; quæ non conuenit claudo.

locosè.

Epictet-

Epicteto Cynico, suadenti ut uxore du- 280
ctâ daret operam liberis; neq; enim indig-
num esse philosopho: *Da mihi, inquit, igitur,*
nam è filiabus tuis. Notâs, illum ineptè sua- *Monitor.*
dere alteri, quod ipse non faceret.

In Herminum Peripateticū, qui semper 281
in ore habebat decem Aristotelis Catego-
rias, ita lusit: *Equidem arbitrator, Hermine, te non*
indignum decem categorijs. Iocus est ex ambi- *Ambi-*
guo vocis. Categoriarum Græcis vel prædica- *guè.*
menta dicuntur, vel accusationes.

Iurisperito dixit: *Leges prorsus videri inuti-* 282
les, ut quibus boni non egerent, mali nihilo fierent *Leges.*
meliores.

Morientem amici rogabant, *quomodo vel-* 283
let sepeliri? ne quid, inquit, ista res vos habeat sol-
licitos: Factor me sepeliet.

Dicentibus, indignum facinus, si talis viri 284
corpus laceraretur à canibus: *Quid, inquit, Sepultu-*
incommodi, si & mortuus alicui sim vsui? *ra.*

Bion eos, qui auscultarent adulatoribus, dica- 285
bat esse similes amphoris, que auribus circum- *Adula-*
aguntur. *tio.*

Pindarus cuidam commemoranti, quòd 286
ipsum laudes ubiq; prædicaret, ego, inquit, *Laudata*
pro isto officio bonam repono gratiam, efficiens ut virtus.
vera prædices. Vera virtus nihil moratur ho-
minum laudes. Eas qui prædicant, plus de-
bent ijs quos laudant, quàm ipsis debent
qui laudantur.

ALPHONSVS ARAGO-
GONVM REX.

287 *Insiè.* Eques quidam ingens patrimonium per luxum ac libidinem absorbuerat, atq; insuper magnā æris alieni vim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibusdam apud Alphonsum Aragoniæ regem, ne saltem quæ debebat corpore luere cogeretur, Alphon-
sus respondit: *si tantam pecuniam vel in sui regis obsequium, vel patriæ commodis, vel subleuandis propinquis impendisset, audirem: nunc quoniã tãtas opes impedit corpori, par est, vt. luat corpore.*

288 *Erudiè.* Commemorantibus, quendam ex Hispaniæ regibus dixisse, non decere Principes viros scire literas: exclamauit, eam vocem bonis esse, non hominis. Non omnes literæ conueniunt principi; sed eæ quæ politice tradunt, aut ethicæ, quæq; rectè ac secus gestorū exempla commostrant: id quod facit historia.

289 *Cautè.* Hunc cum adissent legati Matricienses, in quorum agris tum agebat Alphonfus, consulentes vtri iuberet ipsos gratificari, Nicolaó ne Picinino, an Francisco Sphortix? respondit ambos pro amicis habendos; sed nihilo secius ab ambobus tanquam ab inimicis cauendū. Id temporis inter Nicolaum & Franciscum similtas intercedebat, ac rex nondum statuerat vtrum vellet in societatem recipere, cum vtrumq; ob dissidium non posset.

Idem

Idem dicere solebat, *ita demū matrimonium* 290
tranquillè citraq; querimonias exigi posse, si ma. Coniugiū
ritus surdus fiat, vxor caca. Innuens opinor, tranquil-
foemineum genus obnoxium esse zeloty-
lum.
 piæ, atque hinc oriri rixas & querimonias:
 rursum maritis permolestam esse vxorum
 garrulitatem; quâ molestiâ cariturus sit, si
 fiat surdus: nec illa vexabitur adulterij su-
 spicione, si careat oculis.

Aiebat, *si sibi contigisset nasci temporibus,* 291
quibus Romana Respub. florebat, se constructu-
rum fuisse contra curiam templum Ioui Postitorio,
in quo priusquam venirent in senatum patres con-
scripti, odium, amorem ac priuatos affectus omnes
deponerent. Alludit ad priscorum morem,
 qui Iouem multis cognominibus insignie-
 bant, nunc Statorem, nunc Gamelion, nunc
 Genethlion, nunc Philium, nunc Xenion
 appellantes. At si tam multa possit Iupiter,
 in primis præstandum erat, vt in Synodis, in
 iudicijs, in senatibus in quibus de Repub.
 consultatur, nihil haberent momenti affe-
 ctus priuati. Nam hi sunt, qui frequenter &
 ciuitates & regna bellis committunt, ac
 pessundant denique.

Quum fortè mulierem quandam impu- 292
 dentiùs saltantem aspexisset, *Exspectate, in-*
quit, mox Sibylla edet oraculum. Sentiens, sal-
tationem insanix genus esse. Sibylla autem
Salta-
fada.

vates non ædebat oracula nisi furore correpta.

293 Admonitus, ne nimia lenitas exiret in contemptum, & ex contemptu nasceretur pernicies: *Magis, inquit, cavendum, ne severitas conciliet invidiam: unde maius exitij periculum.*

Lenitas.

294 Quum eques quidam ab hostibus captus, & ab iisdem emissus carcere, regem adisset, in solatium calamitatis multa postulavit ab eo & impetrauit. Quo digresso

Postulas rex im- *stulavit ab eo & impetrauit. Quo digresso*
tor im- *rex dixit ad familiares: Dispercam, ni meui,*
probus. *ne uxorem etiam meam deposceret eques meus.*

295 Familiares illi rusticum quendam velut ignaviae exemplum ostenderunt, qui porrectus humi vescebatur vvis. Hic rex, *vi-*

scium *nam mihi sic perocium comedere datum esset à*
dulce. *superis. Simile quiddam narratur de Pto-*

mæo rege: cum antea se iactaret reperis-
se immortalitatem, tandem podagrâ dif-
cruciatus, conspiciebat Aegyptios aliquot
plebeios sic temerè apud flumen discum-
bentes: Utinam, inquit, saltem ex istis unus
essem.

296 Equiti, subinde aliquid à rege flagitanti, sed mox quod acceperat profundenti:

Profusio *Si pergam, inquit, tibi dare quæ petis, citius me*
fundo ca *pauperem effecero quàm te divitem: nam qui ti-*
ret. *bi donat, nihil aliud quàm aquam infert pertuso*
dotio.

Inter-

Interrogatus quos è civibus haberet charissimos? Qui magis, inquit, pro me metuant quam Civium me. Sentit, illos esse ex animo amicos, qui charitas. principem magis amant, quàm timent.

Aiebat, olim inter Iovem, Neptunum & Plutonem omnium rerum partitionem trifariam esse factam: & horum unumquemque suâ sorte contentum esse, nec occupare aliena: at inter homines, neminem suâ portione contentum esse, nec ullam partitionem esse stabilem, sed omnes voluntatem.

Percontantibus, vtri rei plus deberet se fateretur, libris an armis? Ex libris, inquit, & arma & armorum iura didici. Hac voce proficiens, se libris debere omnia.

Magnopere laudare solebat dictum nec scio cuius, hostibus fugientibus pontem argentum extruendum esse. Siue quòd existimaret, multo optabilius esse, hostes in fugam vertere quàm occidere: siue quòd putaret, hostes pecuniâ sollicitandos, ut ab acie discederent.

Dicebat, sibi videri eos maxime insanire, qui uxorem fugitivam peraurerent. Significans, magnæ felicitatis esse, ab improba muliere liberari.

Improbo cuidam ac vecordi, iactanti reperisse se virum sapientem, Et qui fieri potuit, inquit, ut sapientem dignosceret stultus?

Quum cœnanti senex quidam impor-

Regum cura. tunus & garrulus sine fine obstreperet, exclamasse fertur & dixisse: *Asinorum conditionem esse potiorē quā regum: nam illis dum pascuntur dominos pascere, regibus neminem.*

304 *Fortiter.* Demetrius, graui calamitate affectus, dixit, referente Senecā: *Hoc unum dī immortalis queri possum, quōd non antehac mihi voluntatem vestram notam fecistis: prior enim ad ista venissem, ad quæ nunc vocatus adsum. Maluissensẽ offerre, quā tradere.*

305 *Cautè scribendum.* M. Antonius orator, rogatus *quam ob causam nullam vnquam orationem scripto mandasset?* *Vt, inquit, inficiari queam à me dictum esse, si quid fortè aliquando dixi quod opus non erat.* Labilis est hominum memoria, vt ægrè reperias duos, qui quæ simul audierunt eodem modo referant. Hinc parata tergiuersatio, *non dixi, aut non sic dixi, aut dixi quidem, sed hoc adieci.*

306 *Præsentio.* Calanus Indus, ad mortem proficiscens, quia conscenderet rogam ardentem, *præclarum, inquit, discessum è vita, cum, vt Herculi contigit, mortali corpore cremato, animus in lucem excesserit.* Hunc quum Alexander admoneret, diceret si quid vellet: *Optime, inquit, propediem te videbo.* Idq; euenit, nam Alexander paucis post diebus mortuus est. *Refert M. T. lib. de diuinat. 1.*

307 *Qui* Quidam causam detulit ad oratorem, is negauit: detulit ad alterũ, qui recepit. *At is qui*

qui detulerat dicere solebat, *sibi gratiorem* Comitatus
fuisse orationem eius qui negarat, quam eius qui sermo-
recepit: quod ille comiter reculasset, hic gra- nis.
vate & inamœno vultu recepisset.

C. Cotta, qui in ambitione fuit artifex, 308
 dicebat *se operam suam, in eo quod non contra* Comitatus
officium peteretur, solere polliceri omnibus: sed in polli- cendo.
impertire iis, apud quos optimè poni arbitraretur.
 Sensit, nulli promittendâ, quod esset præ-
 ter honestum: nulli tamè negandum, quod
 non contra officium peteretur. Comitatus
 est benignè polliceri: sed quoniam omni-
 bus opera præstari non potest, eligendi
 sunt quibus eam impertias. *Vtrumque refert*
Qu. Cic. ad fratrem de petitione consulatus.

Gallus iuris peritus, si quis negotium ad 309
 ipsum detulisset, in quo de facto quæreba- Pro sua
 tur, dicere solebat: *Nihil hoc ad ius, ad Cice-* ronem isto.
ronem isto. Sensit Gallus, aliud esse officium qui suo
 iure consulti, aliud oratoris. Nec esse ne- professio-
 cesse, de his quæ ad alienam professionem ne-
 pertinent respondere. *Refert M. Tullius in*
Topic. ad Trebatium.

C. Lucilius dicere solebat, *nolle se suis stri-* 310
pta legi, nec à doctissimis, nec ab indoctissimis: Exacta
quod hi nihil intelligerent; illi plus sãpe- iudicia.
rent, quam vt posset illorum iudicio satis-
facere. Id exprimebat huiusmodi versu
Trochaico:
Persium non curo legere, Lælium Decimum volo.
Erat

Erat Persius illius ætatis omnium doctissimus habitus : Lælius erat vir bonus, & non illiteratus, sed nihil ad Persium. *Refert M. Tullius cum alijs aliquot locis, tum lib. de Oratore secundo.*

- 311 Antimachus Clarius poëta, quum convocatis auditoribus recitaret ingens volumen quod cōscripserat, & ab omnibus esset destitutus, excepto Platone, *Legam*, inquit, *nihilominus : Plato enim mihi instar est omnium* *Refert M. T. lib. de claris Orat.*

*Vnus
promissus
tis.*

- 312 Seruilius Vacia, vir prætorius ac prædices, odio negotiorum abdiderat se in villam suam, quam habebat non procul à Cumis, nec aliâ re notus fuit, quam eius villæ ocio. Itaque qui negocijs premebantur, exclamare solebant : *O Vacia, solus scis vivere.* Huius tamen ignaum & sine literis ocium damnans Seneca, *Epist. 55. negat illum scire vivere, sed latere.* Eoque nonnunquam villam præteriens ioco dicere solebat, *Hic factus est Vacia* : subindicans, nihil interesse inter mortuum & inertis ocio abditum.

*Ocium
sine literis.*

- 313 Quintilianus vehementer probabat dictum cuiusdam oratoris, qui apud Cæsarem, ut opinor, accusabat Cosutianum Capitonem, hominem arrogantem, & ipso etiam vultu præ se ferentem confidentiam : *Erubescis*, inquit, *Cæsarem imere.* Cæsar erat cā potentiâ, ut merito fuerit à quouis metu-

Confidenter.

tuendus. At illi reo tantum aderat arrogantia, ut sibi turpe duceret, si videretur timere Cæsarem. Hoc dicitur Fabius adolescens audivit, ut ipse refert lib. 6. cap. de conclusione.

Urbanè Flavius Virginius antisophistam 314
 quendam suū interrogavit, quot millia passuum declamasset? taxans eum, quod in declamando discurreret, nimiumq; crebras, longas ac tumultuarias haberet ambulationes: cum M. Tullius oratori non concedat procursiones, nisi raras, moderatas ac breves. Eandem ob causam Sura Manilius Domitio Afro dictus est non agere, sed satagere. *Virumque refert Fabius cap. de pronunciat one.*

Salsum est & illud Cassij Seueri, qui adversus patronos immodicè discurrentes, ut interdum se proriperent in aliena tribunalia, poposcit lineam: alludens ad certamina cursus, in quibus vna linea designabat unde cursus inciperet, altera ubi desineret. Idem accommodari potest in eos, qui digressionibus immodicis diuertunt ab instituto. 315 *Salsè.*

Proculeius querebatur de filio, quod expectaret mortem patris: quumq; filius respondisset, Ego verò non expecto: Imò, inquit, rogo ut expectes. Detorsit verbum in contrarium sensum. Expectat mortem patris qui inhiat, & expectat qui non accelerat mortem patris. *Refert Fabius lib. 9.* 316 *Arguè.*

Archy-

317 Archytas dixit, *iudicem & aram idem esse*:
Refugiū. pariter enim ad vtrumque confugiunt, qui
 iniuriã afficiuntur. Sentiens, tales oportere
 iudices esse, vt oppressis sint præsidio. *Re-*
fert Aristoteles rhet. 3.

318 Pericles dicebat, *Samios esse similes pueris,*
Aptè. qui porrectam offulam reciperent quidem, sed in-
 serim plorantes: eò quòd illi parèrent impe-
 ratis, sed non sine tædio & querimonia. Si-
 militer Demosthenes dixit, *populum Athe-*
niensem esse similem ijs qui in naui nauſeant: si-
 quidem ij cùm magno tædio labo-
 rant, tamen eò peruehun-
 tur quò tendit
 nauis.

F I N I S.

Ayuntamiento de Madrid

